

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till revidering av lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet och gränazonen

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

Syftet med denna proposition är en revidering av lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet.

Övervakningen av Europeiska unionens yttre gränser ökar alltmer i betydelse. Genom de lagar som ingår i denna proposition anpassas gränsbevakningsväsendet till den utveckling som skett när det gäller övervakningen av de yttre gränserna för Europeiska unionens område för fri rörlighet.

Gränsbevakningsväsendet skall liksom för närvarande ha huvudansvaret för övervakningen av personers inresa och utresa och för genomförande av gränskontroll i samband med personers inresa och utresa. Avsikten är att gränsbevakningsväsendets ställning och befogenheter skall stämma överens i synnerhet med de befogenheter som gränsmyndigheterna i Europeiska unionens övriga medlemsstater med yttre gränser har, på så sätt att gränsbevakningsväsendet som en del av Europeiska unionens gränsbevakningssystem skall ha goda förutsättningar för att förhindra olaglig inresa.

Propositionen syftar också till att förbättra den nationella säkerhetssituationen genom att gränsbevakningsväsendets resurser utnyttjas effektivare än för närvarande. Gränsbevakningsväsendets bevakningsområde, som i onödan försvårar samarbetet mellan säkerhetsmyndigheterna, avskaffas. Den geografiska tyngdpunkten för gränsbevakningsväsendets verksamhet ändras dock inte. Samarbetet mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen underlättas och på så sätt ombesörjs att resurserna för den interna säkerheten riktas effektivare än tidigare. Åtgärderna utgör samtidigt förberedelser för de utmaningar som utvidgningen av området för fri rörlighet medför för den inre säkerheten i Finland.

Gränsbevakningsväsendet skall till skillnad från det som gäller för närvarande vid sidan om sina huvuduppgifter kunna utföra de

övervakningsuppgifter som ankommer på gränsbevakningsväsendet också när de inte direkt ansluter till gränsövervaknings- eller gränskontrolluppgifterna. Utnyttjandet av gränsbevakningsväsendets specialkunnande och utrustning vid terrorismbekämpning och andra exceptionella situationer när det gäller den interna säkerheten skall bli effektivare. Till gränsbevakningsväsendets uppgifter skall höra upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet vid gränsövergångsställena. Säkerheten för befolkningen i glesbygderna förbättras genom att gränsbevakningsväsendet får rätt att också utan uttrycklig begäran från polisen utföra nödvändiga brådskande polisuppgifter som hör till området för allmän ordning och säkerhet.

Gränsbevakningsväsendets möjligheter att utföra förundersökning i brottmål, som anknyter till dess huvuduppgifter, förbättras. Samtidigt begränsas gränsbevakningsväsendets rätt att utföra självständig förundersökning i allvarliga brottmål som i väsentlig grad inte ansluter till dess huvuduppgifter, om inte annat följer av en begäran som framställts av en annan förundersökningsmyndighet. Gränsbevakningsväsendet kan dock alltid vidta nödvändiga förundersökningsåtgärder och använda behövliga tvångsmedel för att säkerställa en annan förundersökningsmyndighets brottsutredning. Verksamhetsmöjligheterna för myndigheternas gemensamma utredningsgrupper förbättras. Polisen skall ha ansvaret för samordningen av gränsbevakningsväsendets brottsutredningsverksamhet särskilt i fråga om bekämpningen av grov och organiserad brottslighet.

Det föreslås att gränazonen skall bevaras oförändrad, men att bestämmelserna om gränazonen skall preciseras så att de stämmer överens med de nuvarande grundläggande fri- och rättigheterna. Lagen om gränzon upphävs och bestämmelserna om gränazonen tas in i gränsbevakningslagen, som också

skall innehålla de grundläggande bestämmelserna om inresa och utresa, vilka för närvarande delvis ingår i andra lagar.

Det föreslås att det utfärdas en särskild lag om behandlingen av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet med noggrannare bestämmelser än tidigare om behandlingen av de personuppgifter och personregister som gränsbevakningsväsendet innehar. Lagens tillämpningsområde skall täcka sådan automatisk behandling av personuppgifter som behövs för utförandet av de uppgifter som ankommer på gränsbevakningsväsendet och annan hantering av personuppgifter, när personuppgifterna bildar eller är avsedda att bilda ett personregister eller en del av ett personregister. Avvikelser från lagen om personuppgifter och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet görs endast när det är påkallat för att säkerställa effektiviteten i gränsbevakningsväsendets verksamhet.

Gränsbevakningsväsendet skall bättre än tidigare kunna utnyttja polisens datasystem

vid brottsbekämpning. För att brottsbekämpningen skall bli effektivare skall automatisk identifiering av personer med hjälp av kamera- och videoövervakning kunna användas vid gränsövergångsställena. Gränsbevakningsväsendets åtgärder skall kunna registreras genom automatisk bild- och ljudupptagning.

Gränsbevakningsväsendet innehar också i fortsättningen en viktig ställning inom det totala militära försvaret, som leds av försvarsmakten. Inga ändringar görs i gränsbevakningsväsendets uppgifter i fråga om den yttre säkerheten.

Den gränsbevakningslag, lag om gränsbevakningsväsendets förvaltning och lag om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet som ingår i reformen avses träda i kraft sommaren 2005, när den utbildning och andra nödvändiga arrangemang som reformen kräver har genomförts vid gränsbevakningsväsendet.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING.....	3
ALLMÄN MOTIVERING.....	8
1. Inledning	8
2. Nuläge	10
2.1. Lagstiftning och praxis.....	10
<i>Historia</i>	10
<i>Allmänt om nuläget</i>	12
<i>Bevakningsområdet</i>	15
<i>Gränsbevakningsuppgifter</i>	16
<i>Gränskontrolluppgifter</i>	16
<i>Gränszon</i>	18
<i>Territorialövervakning</i>	20
<i>Sjöräddning och deltagande i annan räddningsverksamhet</i>	20
<i>Militärt försvar och krishantering</i>	21
<i>Polisuppgifter</i>	21
<i>Tulluppgifter</i>	23
<i>Förundersökning av brott</i>	23
<i>Övervakning av utlänningar</i>	24
<i>Andra uppgifter</i>	25
<i>Behandling av personuppgifter</i>	27
<i>PTG-samarbetet</i>	29
<i>Internationellt samarbete</i>	30
2.2. Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i andra länder och i Europeiska unionen.....	31
<i>Gränsövervakningen i Europeiska unionen</i>	31
<i>Situationen vid Europeiska unionens gränser</i>	35
<i>Gränsövervakningen och gränskontrollen i vissa länder</i>	36
<i>Nederländerna</i>	37
<i>Belgien</i>	37
<i>Spanien</i>	38
<i>Italien</i>	38
<i>Irland</i>	38
<i>Österrike</i>	39
<i>Grekland</i>	39
<i>Luxemburg</i>	39
<i>Portugal</i>	40
<i>Frankrike</i>	40
<i>Sverige</i>	40
<i>Tyskland</i>	41
<i>Danmark</i>	42

<i>Förenade kungariket</i>	42
<i>Estland</i>	43
<i>Lettland</i>	43
<i>Litauen</i>	43
<i>Polen</i>	44
<i>Slovakien</i>	44
<i>Ungern</i>	44
<i>Slovenien</i>	44
<i>Tjeckien</i>	44
<i>Cypern</i>	45
<i>Malta</i>	45
<i>Bulgarien</i>	45
<i>Norge</i>	46
<i>Ryssland</i>	46
2.3. Bedömning av nuläget	47
<i>Förfarande vid gränskontroll</i>	47
<i>Begränsning av den territoriella behörigheten</i>	48
<i>Utveckling av arbetsmetoderna</i>	49
<i>Gränszon</i>	50
<i>Polisuppgifter</i>	50
<i>Säkerhetskontroller</i>	52
<i>Begränsningar av rätten att röra sig</i>	52
<i>Behandling av brottmål</i>	53
<i>Gränsbevaknings- och andra uppgifter</i>	55
<i>Ordningsbotsförfarande</i>	56
<i>Passageraruppgifter</i>	57
<i>Internationellt samarbete</i>	57
<i>Behandling av personuppgifter</i>	57
<i>Annat</i>	57
3. Målsättning och de viktigaste förslagen	57
3.1. Målsättning	57
3.2. De viktigaste förslagen	59
<i>Upprätthållande av gränssäkerheten</i>	59
<i>Bestämmelser om passerande av gränsen</i>	60
<i>Tryggande av de grundläggande fri- och rättigheterna</i>	60
<i>Utveckling av arbetsmetoderna</i>	60
<i>Förfarande vid återupprättande av gränskontrollerna</i>	61
<i>Avskaffande av bevakningsområdet</i>	61
<i>Polis- och tulluppgifter</i>	61
<i>Inriktning av gränsbevakningsväsendets verksamhet</i>	62
<i>Allmän ordning och säkerhet</i>	62
<i>Behandling av brottmål</i>	63
<i>Behandling av frihetsberövade</i>	65
<i>Gränszon</i>	66
<i>Utredning av gränstilldragelser</i>	67
<i>Gränsbevaknings- och andra uppgifter</i>	67

<i>Handräckning av försvarsmakten</i>	67
<i>Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets förvaltning</i>	67
<i>Gränsbevakningsmän</i>	68
<i>Bestämmelser om utbildning</i>	69
<i>Behandling av personuppgifter</i>	69
<i>Lagförslag i anslutning till reformen</i>	71
4. Propositionens konsekvenser.....	72
4.1. Ekonomiska konsekvenser.....	72
4.2. Konsekvenser i fråga om organisation och personal.....	73
4.3. Miljökonsekvenser.....	74
4.4. Verknningar för medborgarna.....	74
5. Beredningen av propositionen.....	75
5.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial.....	75
5.2. Remissyttranden och hur de beaktats.....	76
6. Andra omständigheter som inverkat på propositionen.....	78
6.1. Samband med andra propositioner.....	78
6.2. Samband med internationella fördrag och skyldigheter.....	79
DETALJMOTIVERING	81
1. Lagförslaget.....	81
1.1. Lag om gränsbevakningsväsendets förvaltning.....	81
1 kap. Allmänna bestämmelser.....	81
2 kap. Gränsbevakningsväsendets förvaltning och personal samt tjänstemännens särskilda rättigheter och skyldigheter.....	81
3 kap. Utbildning, undervisning och forskning vid gränsbevakningsväsendet.....	96
4 kap. Särskilda bestämmelser.....	98
5 kap. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	100
1.2. Gränsbevakningslag.....	101
1 kap. Allmänna bestämmelser.....	101
2 kap. Allmänna principer i fråga om gränsbevakningsväsendets verksamhet.....	106
3 kap. Allmänna bestämmelser om passerande av gränsen.....	108
4 kap. Bestämmelser om uppgifter och åtgärder.....	111
5 kap. Bestämmelser om befogenheter.....	120
6 kap. Förebyggande och utredning av brott.....	132
7 kap. Bestämmelser om gränsszon.....	142
8 kap. Behandling av personer som bevats sin frihet.....	149
9 kap. Särskilda bestämmelser om säkerheten när det gäller gränsbevakningsväsendets verksamhet och objekt.....	150
10 kap. Straffbestämmelser.....	155
11 kap. Särskilda bestämmelser.....	156
12 kap. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser.....	166
1.3. Lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.....	166
1 kap. Allmänna bestämmelser.....	166

2 kap.	Specialbestämmelser om behandling av personuppgifter och rätt att få uppgifter	180
3 kap.	Användning och utlämnande av uppgifter.....	192
4 kap.	Utplåning och arkivering av uppgifter	196
5 kap.	Särskilda bestämmelser	203
6 kap.	Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser	203
1.4.	Passlagen.....	203
1.5.	Utlänningslagen.....	204
1.6.	Ordningslagen	205
1.7.	Polislagen	206
1.8.	Tullagen	207
1.9.	Strafflagen	208
2 a kap.	Om böter, förvandlingsstraff och ordningsbot	208
16 kap.	Om brott mot myndigheter.....	208
24 kap.	Om kränkning av integritet och frid samt om ärekränkning	209
1.10.	Tvångsmedelslagen	209
1 kap.	Gripande, anhållande och häktning	209
5 a kap.	Teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation	210
1.11.	Vägtrafiklagen.....	211
1.12.	Lagen om fordonstrafikregistret	212
1.13.	Territorialövervakningslagen	213
1.14.	Lagen om fiske	214
1.15.	Naturvårdslagen	214
8 kap.	Åtgärdsförbud, tvångsmedel och straff.....	214
1.16.	Lagen om fornminnen	216
1.17.	Statstjänstemannalagen	216
1.18.	Lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet	217
3 kap.	Specialbestämmelser om behandling av personuppgifter	217
1.19.	Lagen om säkerhetsutredningar.....	218
1.20.	Medborgarskapslagen	218
8 kap.	Särskilda bestämmelser	218
1.21.	Sjöräddningslagen	218
1.22.	Sjötrafiklagen	219
2.	Närmare bestämmelser och föreskrifter.....	219
3.	Ikraftträdande.....	219
4.	Lagstiftningsordning	220
LAGFÖRSLAG		225
	Lag	225
	om gränsbevakningsväsendets förvaltning	225
	Gränsbevakningslag	234
	om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet	254
	om ändring av 11 § i passlagen.....	273
	om ändring av utlänningslagen	273
	om ändring av 4 och 21 § i ordningslagen	276
	om ändring av 10 a och 21 § i polislagen	277

om ändring av 14 a § i tullagen	278
om ändring av strafflagen	278
om ändring av 1 kap. 6 § och 5 a kap. 5 § i tvångsmedelslagen	280
om ändring av vägtrafiklagen	281
om ändring av 11 och 17 § i lagen om fordonstrafikregistret.....	282
om ändring av territorialövervakningslagen	283
om ändring av 96 och 101 § i lagen om fiske.....	284
om ändring av naturvårdslagen	284
om ändring av lagen om fornminnen.....	285
om ändring av 4 § i statstjänstemannalagen	285
om ändring av lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet	287
om ändring av 8 § i lagen om säkerhetsutredningar	288
om ändring av 48 § i medborgarskapslagen	289
om ändring av 14 § i sjöräddningslagen	290
om ändring av 24 § i sjötrafiklagen	291
BILAGA.....	292
PARALLELLTEXTER.....	292
om ändring av 11 § i passlagen.....	292
om ändring av utlänningslagen	293
om ändring av 4 och 21 § i ordningslagen	298
om ändring av 10 a och 21 § i polislagen	300
om ändring av 14 a § i tullagen	302
om ändring av strafflagen	303
om ändring av 1 kap. 6 § och 5 a kap. 5 § i tvångsmedelslagen	306
om ändring av vägtrafiklagen	308
om ändring av 11 och 17 § i lagen om fordonstrafikregistret.....	310
om ändring av territorialövervakningslagen	312
om ändring av 96 och 101 § i lagen om fiske.....	314
om ändring av lagen om fornminnen.....	315
om ändring av 4 § i statstjänstemannalagen	316
om ändring av lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet	318
om ändring av 8 § i lagen om säkerhetsutredningar	321
om ändring av 48 § i medborgarskapslagen	323
om ändring av 14 § i sjöräddningslagen	324
om ändring av 24 § i sjötrafiklagen	324

ALLMÄN MOTIVERING

1. Inledning

I samband med den rationalisering av statsförvaltningen som genomfördes på 1990-talet överfördes gränskontrollen av personer från polisen till gränsbevakningsväsendet. I dag ansvarar gränsbevakningsväsendet förutom för övervakningen av Finlands gränser också för huvuddelen av gränskontrollerna vid gränsövergångsställena vid Finlands gränser.

Lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet reviderades genom lagen om gränsbevakningsväsendet (320/1999), som trädde i kraft den 21 mars 1999. Den tidigare lagen om gränsbevakningsväsendet (5/1975) var en kortfattad ramlag. Huvuddelen av de bestämmelser som gällde gränsbevakningsväsendet fanns då i förordningar. Avsikten med reformen år 1999 var i första hand att så som reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna krävde ta in de bestämmelser som inverkade på de grundläggande fri- och rättigheterna i lag. I jämförelse med de tidigare bestämmelserna är lagen om gränsbevakningsväsendet mycket detaljerad och väl avgränsad.

Gränsbevakningsväsendets omvärld har förändrats betydligt sedan lagen om gränsbevakningsväsendet trädde i kraft. Persontrafiken vid östgränsen har ökat kraftigt sedan Sovjetunionens upplösning. Då gränsen mot Ryssland passerades ca 1,6 miljoner gånger 1993, så passerades den över 6 miljoner gånger 2003. Samma år passerades unionens yttre gräns i huvudstadsregionen över 8 miljoner gånger. Enligt uppskattning kommer persontrafiken över den östra gränsen att öka till ca 8 miljoner gränsöverskridningar 2008.

Också gränstrafikens natur har förändrats sedan lagen om gränsbevakningsväsendet trädde i kraft. Innan Sovjetunionen upplöstes var största delen av dem som passerade den östra gränsen finländska turister eller finländare som arbetade på byggnadsplatser i Ryssland. I dag är de flesta personer som passerar gränsen ryska medborgare. Deras andel väntas öka ytterligare. Öppnandet av nya flygrutter till Fjärran Östern har inneburit att antalet

asiatiska resenärer har ökat på Helsingfors-Vanda flygstation. I och med att antalet resenärer har ökat har också antalet grundliga gränskontroller ökat.

Polisens, försvarsmaktens och tullens personresurser har minskat under de tio senaste åren. Gränsbevakningsväsendets personal har minskat med ca 500 personer och antalet anställda är nu något över 3 000 personer trots den trafikökning som det redogörs för ovan. Gränsbevakningsväsendet har varit tvunget att flytta en betydande del av sina anställda från den västra gränsen till den östra gränsen och från norr till söder. För att bibehålla en effektiv gränsövervakning och gränskontroll är det nödvändigt att man kan använda moderna övervaknings- och kontrollmetoder och modern teknik vid gränsövergångsställena och i områdena mellan dem. Samtidigt måste det säkerställas att de grundläggande fri- och rättigheterna tillgodoses.

En konvention om tillämpningen av Schengenavtalet av den 14 juni 1985 mellan regeringarna i Beneluxstaterna, Förbundsrepubliken Tyskland och Frankrike om gradvis avskaffande av kontroller vid de gemensamma gränserna (*Schengenavtalet*), nedan *Schengenkonventionen*, undertecknades i Schengen den 19 juni 1990. Utöver de nämnda avtalen skall medlemsstaterna iakttä anslutningsfördragen samt Verkställande kommitténs beslut och förklaringar. Viktig är också den gemensamma handboken, som reglerar det praktiska genomförandet av gränskontrollen. Avtalet, konventionen, kommitténs beslut och förklaringar samt den gemensamma handboken kallas nedan *Schengenregelverket*. Schengenregelverket infördes genom Amsterdamfördraget i Europeiska unionens regelverk (FördrS 55/1999). Enligt Schengenregelverket får gränserna mellan de avtalsslutande parterna passeras utan gränskontroller. Gränskontrollerna kan dock återinföras av särskilda skäl. Finland började tillämpa Schengenregelverket den 25 mars 2001 på det sätt som anges i utrikesministeriets meddelande om tillämpningen av Schengenregelverket (FördrS 23/2001).

Finland övervakar 1 340 kilometer av Europeiska unionens landgräns, som samtidigt utgör yttre gräns för det område för fri rörlighet som grundades genom de ovan nämnda avtalen. Gränsbevakningen vid Rysslands säkerhetstjänst, som ansvarar för gränsbevakningen på andra sidan gränsen, koncentrerar sina resurser till Centralasien och Kaukasus, där människor och narkotika kommer illegalt in i Ryssland, medan gränsen mot Finland praktiskt inte har orsakat några problem alls. Att den ryska gränsbevakningen har flyttat sina resurser till andra gränser kommer förmodligen att betyda att det finska gränsbevakningsväsendets uppgifter ökar. Förhindrandet av olagliga inresor kommer troligen i högre grad än tidigare att vila på de finska myndigheternas ansvar. En effektiv gränsövervakning är viktig för staterna i området för fri rörlighet, vilket förutsätter att Finland klarar denna uppgift väl.

Också vid gränsen mot väster och norr har gränsbevakningsmyndighetens närvaro och gränskontrollerna tidigare bidragit till upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet. Tillämpningen av Schengenregelverket har emellertid försvagat grunderna för gränsbevakningsväsendets närvaro vid dessa gränser. En partiell omdefiniering av gränsbevakningsväsendets uppgifter behövs för att de tjänster som säkerhetsmyndigheterna med ansvar för den inre säkerheten tillhandahåller inte skall minska och den inre säkerheten försvagas.

Sedan gränskontrollerna vid de inre gränserna avskaffades har samarbetet mellan olika myndigheter effektiviserats när det gäller bekämpningen av gränsöverskridande brottslighet. Samtidigt har övervakningen av passerandet av den yttre gränsen betonats. Nya förfaranden och metoder samt bättre möjligheter att fortsätta åtgärder på en annan stats territorium har införts. Enligt Schengenregelverket kan förföljande och övervakning av personer som misstänks för brott under vissa förutsättningar fortsätta på en annan medlemsstats territorium. Som exempel kan nämnas att riksdagen den 26 mars 2003 godkände (RSv 29/2004 rd) regeringens proposition om godkännande av konventionen om ömsesidigt bistånd och samarbete mellan tullförvaltningar samt godkännande av protokoll om rättelse och förslag till lagar i an-

slutning till den (RP 92/2003 rd), nedan kallad *Neapel II*. Neapel II, som infördes genom lagen om sättande i kraft av de bestämmelser som hör till området för lagstiftningen i konventionen om ömsesidigt bistånd och samarbete mellan tullförvaltningar (427/2004), innehåller utöver bestämmelser om traditionellt ömsesidigt administrativt bistånd också bestämmelser som, i avvikelse från Schengenkonventionen, tillåter direkt förföljande över gräns också när det gäller sjögräns. Neapel II innehåller också bestämmelser om gränsöverskridande övervakning, kontrollerade leveranser, hemliga utredningar och gemensamma utredningslag.

Ansvaret för gränskontrollen av persontrafik har ökat samarbetet mellan gränsbevakningsväsendet och de övriga säkerhetsmyndigheterna i Finland. Medlemskapet i Europeiska unionen, anslutningen till området för fri rörlighet och övervakningsuppgifterna vid den yttre gränsen har ökat samarbetet mellan gränsbevakningsväsendet och säkerhetsmyndigheterna i andra länder. Gränsbevakningsväsendet är numera en naturlig samarbetspartner för både inhemska och utländska brottsbekämpningsmyndigheter.

I statsrådets principbeslut av den 27 november 2002 om tryggnad av samhällets livsviktiga funktioner nämns bl.a. olaglig inresa och befolkningsrörelser som äventyrar säkerheten, miljöhot, organiserad brottslighet och terrorism samt storolyckor som exempel på hot mot samhällets livsviktiga funktioner. Hoten kan om de förverkligas orsaka störningar i livsviktiga funktioner i samhället och äventyra den nationella suveräniteten, medborgarnas levnadsmöjligheter och trygghet. Samtidigt som sannolikheten för militära anfall har minskat, har möjligheten för terrorangrepp och andra hot ökat. Av de myndigheter som ansvarar för den inre säkerheten har gränsbevakningsväsendet med tanke på utrustning och specialkunskande de bästa förutsättningarna för att fungera till havs och i luften samt stöda polisen vid hanteringen av störningar som påverkar den inre säkerheten. Eftersom Finland är en stat med yttre gräns ansvarar Finland också för de övriga medlemsstaternas säkerhet. I Europeiska unionens institutioner är man också mycket medveten om betydelsen av ett intensifierat gränsbevakningssamarbete också i fråga om

bekämpningen av nya hotbilder såsom terrorism.

Unionen utvidgades den 1 maj 2004 så att utöver Finland och Grekland också Estland, Lettland, Litauen, Polen, Slovenien, Slovakien och Ungern är stater med yttre landgräns. Ansvaret för övervakningen och gränsbevakningen vid Europeiska unionens yttre gränser faller troligen på de nationella myndigheterna, även om samarbetet mellan medlemsstaterna och styrningen från gemenskapen intensifieras. Europeiska gemenskapernas kommission har från och med maj 2004 exklusiv initiativrätt i de frågor som gäller gränsbevakning inom den första pelaren. Det finns också planer på att inrätta en europeisk byrå för övervakning av gränserna som skall ha till uppgift att samordna det operativa gränsbevakningssamarbetet. Trots att arrangemangen när det gäller gränsbevakningen skiljer sig från varandra i Europeiska unionens medlemsstater är arrangemangen beträffande övervakningen av den yttre gränsen ganska lika i de stater som nu och i den närmaste framtiden skall sköta övervakningen av den yttre gränsen. Gränsbevakningen vid unionens yttre gräns kommer antagligen att integreras utgående från systemen i staterna med yttre gräns. Utvidgningen av området för fri rörlighet kommer enligt uppskattning att förändra brottsituationen i Finland och innebära nya utmaningar för de myndigheter som har ansvaret för upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet samt brottsbekämpning. Det är ändamålsenligt att man förbereder sig för ändringen genom att effektivisera samarbetet mellan säkerhetsmyndigheter och förbättra brottsbekämpningsberedskapen.

Vid beredningen av den gällande lagen om gränsbevakningsväsendet ville man åstadkomma en tydlig avgränsning av gränsbevakningsväsendets uppgifter och befogenheter. Lagen blev också tydlig i detta avseende. Till detta bidrog den reform av de grundläggande fri- och rättigheterna som samtidigt behandlades i riksdagen. Vid tillämpningen av lagen om gränsbevakningsväsendet har det emellertid visat sig att vissa gränsdragningar har blivit ett hinder för gränsbevakningsväsendets verksamhet och samarbetet mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet, vilket inte kunde förutses när lagen

stiftades. Trots att lagen om gränsbevakningsväsendet är en ganska ny lag, är en revidering av lagen nödvändig till följd av de ovan beskrivna orsakerna.

2. Nuläge

2.1. Lagstiftning och praxis

Historia

Efter att Finland blivit självständigt föreskrevs för första gången om bevakningen av gränserna i ett beslut angående den för bevakning av lantgränsen mot Konungariket Sverige ävensom av närbelägna gränstrakter uppsatta temporära gränsbevakningsbataljon (103/1918). I mars 1918 inledde överbefälhavaren Mannerheim på uppmaning av senaten tillsammans med tullen ordnandet en militär gränsbevakning vid landets norra gräns. Gränstrupperna var till en början direkt underställda landshövdingen, men överbefälhavaren stod dock för det högsta ledarskapet.

I juli 1918 överfördes gränstrupperna vid den norra västgränsen till att lyda under senatens civilexpedition. Den 21 mars 1919 fattades beslutet att överföra bevakningen av östgränsen till inrikesministeriet vid statsrådets session. Ledningen för armén kommanderade officerare till tjänstgöring vid ministeriet för inrikes ärendena och krigsministeriet överlämnade nödvändig utrustning till gränsbevakningssektionen.

Gränsbevakningssektionernas uppgift var polis- och tullbevakningen vid rikets östra landgräns. Gränsbevakningssektionerna var militärt organiserade. Gränsbevakningssektionernas befäl och manskap hade rätt att anhålla personer samt att företa husrannsakan och göra beslag. Skyddskårerna samt tull- och polismyndigheterna skulle på begäran ge gränskommendanterna handräckning.

Sjöbevakningsväsendet hade enligt lagen om ett sjöbevakningsväsen (151/1930) och förordningen angående sjöbevakningsväsendet (196/1930) från 1930 rätt att upprätthålla ordning och säkerhet på de områden vid rikets sjögräns som ombetrotts sjöbevakningsväsendet och även på Ladoga. Sjöbevakningsväsendet skulle bl.a. förhindra samt uppdaga olovlig varutransport och olovligt överskridande av gränsen samt övervaka ef-

terlevnaden av bestämmelserna om seglotionen och tullbevakningen av fartyg, sköta tullklarering samt utöva polisbevakning inom sitt verksamhetsområde. Till uppgifterna hörde också att bistå den som råkat i sjönöd.

Sjöbevakningsmännen hade i sina uppgifter i tillämpliga delar en tullmans och en polis-mans befogenheter. Sjöbevakningsväsendet utförde också utredning av tullbrott. Utredningar av andra brott skulle sjöbevakningsväsendet efter en preliminär utredning överlämna till polisen. Sjöbevakningsväsendet var liksom gränsbevakningsväsendet militärt organiserat och lydde under ministeriet för inrikesärendena. Staben för sjöbevakningsväsendet var dock en sektion inom detta ministeriums polisavdelning i motsats till staben för gränsbevakningsväsendet. I bakgrunden till inrättandet av sjöbevakningsväsendet fanns den kraftigt ökade spritsmugglingen, som stred mot förordningen angående tillverkning, införsel, försäljning, forsling och upplag av alkoholhaltiga ämnen (29/1917) samt förordningen om verkställighet av och tillsyn över den (66/1919). Sjöbevakningen kunde i samarbete med andra myndigheter stoppa spritsmugglingen så att den upphörde före utgången av 1930-talet.

Enligt lagen om gränsbevakningsväsendet från 1931 (135/1931), nedan *1931 års gränsbevakningslag*, och den förordning med anledning av lagen som gavs 1932 (28/1932) hade gränsbevakningsväsendet till uppgift att bevaka gränsen och förhindra olovligt överskridande av gränsen på de gränsområden där särskild övervakning befanns påkallad. Gränsbevakningsväsendet kunde ombetros andra till tullbevakningens och polisverksamhetens område hörande uppgifter samt uppgifter som föranleddes av internationella överenskommelser beträffande gränsförhållanden. Gränsbevakningsväsendet skulle delta i landets försvar. Vid mobilisering skulle gränsbevakningsväsendet förenas med försvarsstyrkorna. I fredstid utgjorde gränsbevakningsväsendet en särskild avdelning inom ministeriet för inrikesärendena. Det leddes av gränsbevakningschefen med stab, som samtidigt utgjorde avdelningen för gränsbevakningsärenden vid ministeriet för inrikesärendena. Gränsbevakningsväsendet omfattade Salmis, Joensuu, Kainuu, Lappmarkens och Karelska näsets gränsbevakningsavdelningar.

Gränsbevakningsavdelningarnas distrikt bestämdes av ministern för inrikesärendena.

Gränstrupperna förenades under krig med försvarsstyrkorna. Efter kriget underställdes gränsbevakningsväsendet igen ministeriet för inrikesärendena. Gränsbevakningslagen från 1931 reviderades i sin helhet genom lagen om gränsbevakningsväsendet, som stiftades 1944 (980/1944), nedan *1944 års gränsbevakningslag*. Samtidigt inleddes sjöbevakningsväsendet, som tidigare hade varit en självständig enhet och underordnats sjöstridskrafterna den 12 oktober 1939, med gränsbevakningsväsendet.

Efter förordningen om gränsbevakningsväsendet (372/1945), som gavs 1945, och förordningen om gränsbevakningsväsendet (581/1947), som gavs 1947, reviderades lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet följande gång genom lagen om gränsbevakningsväsendet, som trädde i kraft den 1 mars 1975 (5/1975), nedan *1975 års gränsbevakningslag*. De uppgifter som föreskrevs för gränsbevakningsväsendet vid revideringen 1975 var i huvudsak desamma som i 1931 års gränsbevakningslag. Till uppgifterna hörde att bevaka och utöva uppsikt över rikets gränser samt att förebygga, uppdaga och undersöka olovliga gränsöverskridningar. Till gränsbevakningsväsendets uppgifter hörde uppgifter med anknytning till upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet i närheten av rikets gränser och till tullbevakningen på havsområdena och vid landgränsen och de gränsövergångsställen där tullverket inte hade ordnat tillräcklig tullbevakning.

Uppgifterna med anknytning till det militära försvaret utgör en väsentlig del av gränsbevakningsväsendets uppgifter sedan självständighetstidens början. I 1975 års gränsbevakningslag anges gränsbevakningsväsendets uppgifter endast i stora drag. Huvuddelen av de centrala bestämmelserna om gränsbevakningsväsendets verksamhet kom emellertid att ingå i förordningar trots att bestämmelserna om polisens och tullens befogenheter redan hade tagits in i lag, i polislagen (84/1966) och tullagen (271/1939).

I de förordningar om gränsbevakningsväsendet som gavs 1992 och 1994 (358/1992 och 1026/1994) bestämdes att gränsbevakningsväsendets bevakningsområde omfattar de kommuner som gränsar till rikets land-

gräns, Kesälahti och Punkaharju kommuner, Nurmes stad, de kommuner som gränsar till havet, landskapet Åland samt Finlands territorialvatten och fiskezon.

Allmänt om nuläget

I den lag om gränsbevakningsväsendet som trädde i kraft 1999 föreskrivs om gränsbevakningsväsendets uppgifter, gränsbevakningsväsendets och gränsbevakningsmännens befogenheter samt om personregister som används i gränsbevakningsuppgifter och gränsbevakningsväsendets interna förvaltning. Det huvudsakliga syftet med reformen var att ta in exakt avgränsade bestämmelser om gränsbevakningsväsendets uppgifter, rättigheter och skyldigheter i lagen.

I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om gränsbevakningsväsendet (RP 42/1998 rd) konstaterades att behovet att revidera lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet har accentuerats i takt med att den övriga lagstiftningen har utvecklats i och med att det detaljerat har föreskrivits i lag om sådant som tidigare endast har reglerats genom förordningar eller administrativa föreskrifter. Samtidigt föreskrevs om undantag som var nödvändiga för att gränsbevakningsväsendet skulle kunna utföra sina uppgifter, bl.a. när det gällde bestämmelserna om behandlingen av personuppgifter, om luftfart och sjöfart samt om avgifter för myndighetens prestationer. Syftet med reformen var att genomföra de ändringar av bestämmelserna om gränsbevakningsväsendet som var nödvändiga till följd av reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna samt av Finlands medlemskap i Europeiska unionen fr.o.m. 1995.

Om gränsbevakningsväsendets uppgifter föreskrivs för närvarande i flera olika lagar och förordningar. Till de viktigaste författningarna hör utöver lagen om gränsbevakningsväsendet sjöräddningslagen (1145/2001), lagen om gränsszon (403/1947), utlänningslagen (301/2004), passlagen (642/1082) och territorialövervakningslagen (755/2000). Utöver den nationella lagstiftningen styrs gränsbevakningsväsendets verksamhet av Europeiska unionens lagstiftning. En särskilt viktig ställning har Schengenregelverket, som Finlands började tillämpa den

25 mars 2001.

Medlemskapet i Europeiska unionen och tillämpningen av Schengenregelverket har krävt att gränsbevakningsväsendet anpassar sig till nya uppgifter. I praktiken har det inneburit att cirka tusen gränsbevakningsmän fr.o.m. mitten av 1990-talet har fått nya uppgifter och också varit tvungna att flytta till en annan ort. Flyttningsrörelsen har gått från väster till öster och från norr till söder. Samtidigt har verksamheten vid ett betydande antal av gräns- och sjöbevakningsstationer dragits in som ett led i rationaliseringen av gränsbevakningsväsendets funktioner. Antalet personer som arbetar med stödfunktioner har minskat och personal har flyttats till operativa uppgifter. Ledningssystemen har bantats ner och funktioner har flyttats bort från huvudstadsregionen i överensstämmelse med statsrådets principbeslut om regionalisering av statliga funktioner. Denna utveckling fortsätter alltjämt.

Enligt gällande lagstiftning är gränsbevakningsväsendet en myndighet för den inre och yttre säkerheten och det hör till inrikesministeriets förvaltningsområde. Gränsbevakningsväsendets interna organisation är militärisk. Gränsbevakningsväsendets högsta ledning och tillsyn ankommer på inrikesministeriet, om det inte föreskrivs något annat angående militära kommandomål. Gränsbevakningsväsendet är organiserat i enlighet med principen om ministerstyre och lyder under parlamentarisk kontroll.

Gränsbevakningsväsendet leds av chefen för gränsbevakningsväsendet och staben för gränsbevakningsväsendet, som samtidigt är inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning. Enligt 2 § i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet (269/2000) har chefen för gränsbevakningsväsendet rätt att på föredragning avgöra andra än sådana principiellt viktiga och omfattande förvaltningsärenden som gäller gränsbevakningsväsendet och dess verksamhetsområde om vilka beslut skall fattas vid inrikesministeriet. Staben för gränsbevakningsväsendet leds av biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet. Staben för gränsbevakningsväsendet bistår chefen för gränsbevakningsväsendet i ledningen av gränsbevakningsväsendets förvaltningsenheter, utför interna kontroller och övervakar lagligheten av tjänstemännens verksamhet.

Utöver staben för gränsbevakningsväsendet ansvarar åtta förvaltningsenheter för gränsbevakningsväsendets uppgifter. Förvaltningsenheterna är enligt statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet Sydöstra Finlands, Nordkarelen, Kajanalands och Lapplands gränsbevakningssektioner, Finska vikens, Skärgårdshavets och Bottniska vikens sjöbevakningssektioner, gräns- och sjöbevakningsskolan samt bevakningsflygdivisionen.

Vid gränsbevakningsväsendets finns militära tjänster och civila tjänster, för vilka anges allmänna behörighetsvillkor, dvs. den som utnämns till en tjänst skall vara finsk medborgare och uppfylla de i 6 och 8 § stats-tjänstemannalagen (750/1994) föreskrivna allmänna behörighetsvillkoren och dessutom ha oklanderliga levnadsvanor och vara pålitlig. Av en person som utnämns till en militär tjänst krävs vidare lämplighet med avseende på hälsa och kondition samt, med undantag för ålänningar, fullgjord värnplikt i vapentjänst. Behörighetsvillkor för officerstjänst är officersexamen. Vid gränsbevakningsväsendet finns också specialofficerstjänster. För dessa tjänster krävs i stället för officersexamen genom förordning av statsrådet föreskriven annan utbildning samt reservunderofficersutbildning eller reservofficersutbildning. Vid gränsbevakningsväsendet finns vidare tjänster för institutofficerare och äldre institutofficerare. Den utbildning som krävs för dessa tjänster ges vid gräns- och sjöbevakningsskolan. Också utbildning för tjänsterna som sjöbevakare, gränsbevakare, över-sjöbevakare, övergränsbevakare och äldre institutofficer samt ledningskursen för sjöräddningsverksamheten kan avläggas vid gräns- och sjöbevakningsskolan.

Utbildningen av officerare sker vid försvarshögskolan och i anslutning till den också vid försvarsgrenarnas, vapenslagens och verksamhetsområdenas skolor i olika delar av landet. Grundstudierna för officer omfattar 60 studieveckor, studierna för kandidat i militärvetenskaper (lägre högskoleexamen) omfattar 120 studieveckor och för magister i militärvetenskaper (högre högskoleexamen) minst 160 studieveckor. Den sistnämnda examen avläggs på cirka fyra år. Inom utbildningsprogrammet för officerare kan den studerande bl.a. välja en gränsbevakningslinje

eller en sjöbevakningslinje. Undervisningen ges då vid gräns- och sjöbevakningsskolan. Påbyggnadsexamina i utbildningsprogrammet för officerare är generalstabsofficersexamen, som består av studier vid stabsofficerskursen och generalstabsofficerskursen, samt doktorsexamen i militärvetenskaper, som i huvudsak avläggs vid Försvarshögskolan. Vid gräns- och sjöbevakningsskolan kan man avlägga en del av de studier som leder till högskoleexamen för officerare. Till vissa tjänster vid gränsbevakningsväsendet är behörighetsvillkoret en annan högskoleexamen än officersexamen.

Gräns- och sjöbevakningsskolan sörjer för gränsbevakningsväsendets aktionsberedskap också genom att ordna undervisning i användningen av maktmedel, gränskontroll, gränsbevakningsväsendets hundhantering, sjöräddning och radiotrafik samt språkundervisning. Grundkursen i gränsbevakning för innehavare av civila tjänster behandlar gränsbevakningsväsendets förvaltning och verksamhet. Gränsbevakningsmännen kan i enlighet med samarbetet mellan polisen, tull och gränsbevakningsväsendet (*PTG-samarbetet*) också få tilläggsutbildning vid polisens och tullens läroanstalter. Företrädare för gränsbevakningsväsendet deltar också i undervisningsuppgifter utomlands.

År 2003 hade gränsbevakningsväsendet drygt 3 100 anställda. Gränsbevakningsväsendet hade 38 gränsbevakningsstationer, 27 sjöbevakningsstationer, 7 bevakningsfartyg, 11 helikoptrar, 2 flygplan och 160 gränshundar. Gränsbevakningsväsendets utgifter var sammanlagt 188 miljoner euro, varav löne-kostnaderna utgjorde 130 miljoner euro.

Vid gränsbevakningsväsendet tjänstgör ca 200 officerare, 60 specialofficerare, 600 institutofficerare, 1 800 gränsbevakare och sjöbevakare samt 450 civilpersoner. Den största delen av tjänsterna är militära tjänster. Om de militära tjänsterna föreskrivs närmare i republikens presidents förordning om militära kommandomål, uniform, emblem och förtjänsttecken inom gränsbevakningsväsendet (268/2000).

I lagen om gränsbevakningsväsendet föreskrivs om gränsbevakningsmännens befogenheter. En gränsbevakningsman är enligt 2 § 8 punkten i lagen om gränsbevakningsväsendet en tjänsteman vid gränsbevakningsvä-

sendet som tjänstgör i gränsbevakningsuppgifter efter att ha genomgått gränsbevakningsutbildning enligt vad som bestäms närmare genom förordning. Enligt statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet är gränsbevakningsmän tjänstemän som tjänstgör i gränsbevakningsväsendets tjänster som officer, specialofficer och institutofficer, sjöbevakare eller gränsbevakare, samt ett lagstiftningsråd som tjänstgör i tjänsten som chef för juridiska avdelningen, och de tjänstemän som tjänstgör i tjänsterna som byråchef vid administrativa avdelningen, upphandlingschef samt överinspektör och som har juris kandidatexamen. I gränsbevakningsväsendet finns sammanlagt ca 2 600 gränsbevakningsmän.

Gränsbevakningsväsendet har genomgått stora förändringar under de senaste åren. Antalet anställda har minskat betydligt. År 1995 var det sammanlagda antalet anställda något över 3 500. Gränsbevakningsväsendets utgifter var samma år ca 140 miljoner euro. I enlighet med statsrådets principbeslut av den 21 december 1989 överfördes gränsbevakningsuppgifterna stegvis från polisen till gränsbevakningsväsendet under 1990-talet. År 1995 övertog gränsbevakningsväsendet det allmänna ansvaret för genomförandet av gränskontroller. Det sammanlagda antalet gränskontroller vid den yttre gränsen har ökat från ca 7,5 miljoner 1995 till över 14 miljoner 2003. Utgifterna har däremot ökat endast till ca 190 miljoner euro.

Gränsbevakningsväsendet är en riksomfattande myndighet, men dess befogenheter bestäms på ett sätt som avviker från andra riksomfattande myndigheters, inte bara i fråga om sakliga grunder utan också i fråga om territoriella grunder. Gränsbevakningsväsendets huvuduppgifter är gränsbevakningen vid landgränserna och på havsområdet, gränskontrollen i samband med personers in- och utresa vid gränsövergångsställena vid landgränsen, i hamnarna och på flygstationerna, samt sjöräddning. Gränsbevakningsväsendet är den myndighet som i huvudsak ansvarar för utförandet av dessa uppgifter. Andra viktiga uppgifter är deltagande i det militära försvaret, territorialövervakningen samt brådsakande polisuppgifter. Vid sidan om dessa uppgifter har gränsbevakningsväsendet också andra uppgifter. Gränsbevakningsväsendet

sköter också bl.a. tullövervakningsuppgifter på havet, vid havskusten och landgränserna samt vid sådana gränsövergångsställen där tullen inte gör det.

I glesbygderna uppfattas gränsbevakningsväsendet som en allmän säkerhetsmyndighet. På havsområdet verkar gränsbevakningsväsendet i nära samarbete med Sjöfartsverket, försvarsmakten och miljömyndigheterna. Sedan ministerutskottet för utvecklande av förvaltningen 1994 godkände principerna för hur de olika myndigheternas verksamhet i havsområdet skall utvecklas, har Sjöfartsverket, försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet utvecklat myndighetsverksamheterna i havsområdet i hög grad. Utgångspunkten har varit att de nämnda myndigheterna är huvudaktörer som de övriga myndigheterna kan anlita när det gäller praktiska uppgifter till havs. Det administrativa ansvaret faller fortsättningsvis på respektive myndighet. Tack vare detta förfarande har de andra myndigheterna kunnat avstå från fartygsanskaffningar och stödja sig på huvudaktörerna.

Gränskontroll och övervakning av gränserna är enligt 4 § i lagen om gränsbevakningsväsendet gränsbevakningsuppgifter. Vid gränskontroll kontrolleras förutsättningarna för passerandet av gränsen. Samtidigt försöker man identifiera efterlysta personer och uppdaga vissa brott. Syftet med övervakningen av gränserna är upprätthållande av gränsordningen samt hindrande av olovlig gränsöverskridning. Vid gränsövergångsställena har gränsbevakningsmännen enligt lagen de mest omfattande befogenheterna. Befogenheterna är något mer begränsade i gränsbevakningsväsendet bevakningsområde, som det föreskrivs om i lagen. Bevakningsområdet omfattar de kommuner som gränsar till rikets landgräns, Kesälahti och Punkaharju kommuner samt Nurmes stad, området utanför tätorterna i de kommuner som gränsar till havet, landskapet Åland, Finlands territorialvatten och fiskezon samt dessutom områden i anslutning till gränsövergångsställen som skall övervakas av gränsbevakningsväsendet och sjöbevakningsstationerna i de kommuner som gränsar till havet. Utanför bevakningsområdet är befogenheterna begränsade. Gränsbevakningsmännens befogenheter växlar när de rör sig mellan de olika områdena.

Landskapet Åland hör i sin helhet till

gränsbevakningsväsendets bevakningsområde. Gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland bestäms förutom i lagen om gränsbevakningsväsendet också i lagen om självstyrelse för Åland (1144/1991). Landskapet har redan sedan 1856 varit demilitariserat. Gränsövervakningen och gränskontrollen och tulluppgifterna på Åland hör till gränsbevakningsväsendets uppgifter. Vidare ansvarar gränsbevakningsväsendet också för sjöräddningen på Åland. Det utför också handräckningsuppdrag på begäran av Ålands polis. Republikens presidents förordning om gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland (420/2004) som klarlägger uppgifterna trädde i kraft den 1 juni 2004.

Bevakningsområdet

Den ovan nämnda definitionen på gränsbevakningsväsendets bevakningsområde finns i 2 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet. Med gränsövergångsställe avses i passlagen och utlänningslagen avsedd flygstation, hamn, sjöbevakningsstation, gränsbevakningsstation eller gränssnitt eller något annat ställe på gränsen via vilket persons resa till och från Finland är tillåtet. Helsingfors-Vanda flygplats, som utsetts till gränsövergångsställe, och t.ex. sjöbevakningsstationen i Kotka hör till bevakningsområdet, trots att de ligger i tätorter i kommuner som gränsar till havet. Staben för gränsbevakningsväsendet, som ligger i Helsingfors centrum, är varken en gränsbevakningsstation eller ett gränsövergångsställe och ligger därför inte i gränsbevakningsväsendets bevakningsområde.

En gränsbevakningsman har inom bevakningsområdet rätt att stoppa ett fordon, att av var och en få personuppgifter samt att gripa en person som vägrar lämna sina personuppgifter. Vidare har en gränsbevakningsman rätt att gripa en efterlyst person, utföra säkerhetskontroll i samband med tagande i förvar, företa teknisk övervakning och bedriva observation av en person som inte befinner sig på ett hemfridsskyddat område. Inom bevakningsområdet får också en gränsbevakningsman röra sig på annans fastighet när det är nödvändigt för att utföra en gränsbevakningsuppgift, efterspanings- eller räddnings-

uppgift eller polisuppgift.

I regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om gränsbevakningsväsendet föreslogs att gränsbevakningsväsendets bevakningsområde skulle omfatta hela Lapplands län och annanstans de kommuner som gränsar till rikets landgräns, hela Finlands havsområde och fiskezon samt områden utanför tätorterna i de kommuner som gränsar till havet, landskapet Åland samt de viktigaste flygstationerna för internationell passagerartrafik. Riksdagens förvaltningsutskott konstaterade i sitt betänkande angående regeringens proposition med förslag till lag om gränsbevakningsväsendet (FvUB 25/1998 rd) att det med hänsyn till att gränsbevakningsväsendet i första hand har till uppgift att övervaka och kontrollera gränserna inte var motiverat att inbegripa hela Lapplands län i gränsbevakningsväsendets bevakningsområde, eftersom gränsbevakningsväsendet enligt utskottet inte hade faktiska möjligheter att övervaka terrängtrafiken och jakten utanför de kommuner i Lapplands län som inte ligger invid riksgränsen.

Sedan lagen om gränsbevakningsväsendet trädde i kraft har man varit tvungen att minska på de territoriella begränsningarna av gränsbevakningsväsendets befogenheter. Genom lagen om ändring av lagen om gränsbevakningsväsendet (229/2000) fogades en ny 47 a § till lagen, enligt vilken en utlänningsman kan transporteras till ett gränsövergångsställe också via ett sådant område som inte hör till bevakningsområdet, om verkställigheten av ett beslut om avvisning förutsätter det. Samtidigt fogades till lagens 48 § ett nytt 3 mom., enligt vilket en gränsbevakningsman har rätt att utanför bevakningsområdet transportera en person som har berövats sin frihet och skall överlämnas till polisen.

Om de befogenheter som är begränsade till gränsövergångsställena föreskrivs bl.a. i den gällande lagens 15 §. Enligt 1 mom. har en gränsbevakningsman rätt att reglera terräng-, väg- och vattentrafiken samt bestämma att ett fordon skall flyttas eller flytta det, om det är nödvändigt för att utföra en åtgärd som ingår i gränsövervakningen eller gränskontrollen. En gränsbevakningsman får också stänga, spärra av eller utrymma ett gränsbevakningsställe samt begränsa trafiken där och avlägsna en person som uppför sig synnerligen stö-

rande eller orsakar överhängande fara från ett gränsövergångsställe. Ett fordon som befinner sig på ett gränsövergångsställe får kontrolleras, och farliga föremål får tillfälligt tas om hand, om den som innehar dem med fog kan misstänkas orsaka överhängande fara för allmän ordning och säkerhet. Vidare kan en person kroppsvisiteras för påträffande av en handling som behövs för att han eller hon skall kunna identifieras. De befogenheter som en gränsbevakningsman har på ett gränsövervakningsställe gäller inte t.ex. på en gränsbevakningsstation som ligger inom bevakningsområdet.

Gränsbevakningsuppgifter

Enligt 4 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet sköter gränsbevakningsväsendet övervakningen av Finlands gränser. Enligt 2 § 4 punkten i lagen är gränsövervakning gränsbevakningsväsendets verksamhet genom vilken vid Finlands gränser upprätthålls sådan gränsordning som motsvarar internationella överenskommelser och genom vilken man strävar efter att förhindra överträdelser av bestämmelserna om överskridande av gränserna. Gränsbevakningen är också avsedd att förhindra landsförrådiska eller högförrådiska förbindelser med främmande stat som sker på gränsen, brott som riktar sig mot Finlands gränser eller gränsmärken eller gränsanordningar samt kränkningar av Finlands territoriella integritet som från en främmande stat riktas mot Finland eller dess territorium.

För att genomföra gränsövervakningen och i samband med den övervakar gränsbevakningsväsendet enligt lagens 4 § 2 mom. inom sitt bevakningsområde iakttagandet av bestämmelserna om gränsszon och Finlands territoriella integritet samt, enligt särskilda bestämmelser i lag, iakttagandet av bestämmelserna om skjutvapen och skjutförnödenheter, terräng-, väg- och sjötrafiken, fiske, jakt och förhindrande av vattens förorening förorsakad av fartyg samt havsskydd. År 2003 förhindrade gränsbevakningsväsendet ca 50 olovliga gränsöverskridningar utanför gränsövergångsställena. Sammanlagt inträffade närmare 300 olovliga gränsöverskridningar eller lindrigare gränsincidenter. I samband

med gränsövervakningen gjordes över 250 polisanmälningar, framställdes över 700 straffyrkanden och gavs ca 570 anmärkningar.

Ett viktigt mål för gränsbevakningsväsendets verksamhet är att upprätthålla lugna förhållanden vid landets gränser. Vårt land har 1 340 kilometer gemensam landgräns med Ryssland, 736 kilometer gemensam gräns med Norge och 614 kilometer gemensam gräns med Sverige. Finlands territorialvattnegräns är 1 250 kilometer lång. Det betyder att den gräns som skall övervakas är sammanlagt 3 940 kilometer. Övervakningen av gränsen, som består av patrullering vid landgränsen och i havsområdet och observation med hjälp av teknisk apparatur, är samtidigt övervakning av den territoriella integriteten. Ett av gränsövervakningens mål är att rapportera om gränssituationen och förändringar i den till ledningen för rikets säkerhetsfrågor och samarbetsmyndigheterna. Gränssituationen behandlas regelbundet i inrikesministeriets ledningsgrupp för säkerhetsfrågor och i utrikesministeriets kommission för gränsärenden.

Gränskontrolluppgifter

Enligt 4 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet sköter gränsbevakningsväsendet den gränskontroll som har samband med övervakningen av personers in- och utresa på de gränsövergångsställen som enligt förordning skall övervakas av gränsbevakningsväsendet. För att genomföra gränskontrollen och i samband med den övervakar gränsbevakningsväsendet enligt 4 § 3 mom. trafiken till och från landet på gränsövergångsställen samt iakttagandet av bestämmelserna om innehav av skjutvapen, skjutförnödenheter och andra farliga föremål samt narkotika, radioaktiva ämnen och sprängämnen och andra farliga ämnen.

I sitt betänkande gällande regeringens proposition till lag om gränsbevakningsväsendet fäste riksdagens förvaltningsutskott uppmärksamhet vid att det är påkallat att också i fråga om polis- och tullmyndigheterna föreskrivs om en befogenhet att genomföra gränskontroll, eftersom dessa i annat fall inte är behöriga att genomföra den gränskontroll

som förutsätts i Schengenregelverket. Gränskontroll kan förutom av gränsbevakningsväsendet numera enligt 10 a § i polislagen (493/1995) verkställas av en polisman och enligt 14 a § i tullagen (1466/1994) av en tullman.

Om gränsövergångsställen föreskrivs i förordningen om passgranskningsställen (461/1992). Om passkontrollörer föreskrivs i förordningen om passkontrollörer (1532/1994). Enligt 1 § i förordningen om passgranskningsställen finns det egentliga och tillfälliga passgranskningsställen. Ett egentligt passgranskningsställe är avsett för internationell passagerartrafik. Användningen av ett tillfälligt passgranskningsställe är möjligt om vissa föreskrivna villkor uppfylls. Inrikesministeriet kan dessutom bevilja tillstånd till inresa eller utresa via någon annan plats än ett passgranskningsställe. Gränskontrolluppgifterna är fördelade mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen. Enligt huvudregeln sköter polisen gränskontrollen vid vissa flygstationer i inlandet. Tullverket sköter gränskontrollen av små luftfarkoster samt av personer som rör sig med fritids-, fiske- och lastfartyg på gränsövergångsställen som det föreskrivs om särskilt. Gränsbevakningsväsendet sköter gränskontrollen på alla andra ställen.

Enligt 2 § 3 punkten i lagen om gränsbevakningsväsendet utreds vid gränskontroll förutsättningarna för en persons inresa eller utresa samt identifieras personer som har inreseförbud eller reseförbud. Samtidigt identifieras personer som enligt efterlysning skall delges stämning eller gripas. Gränskontroll utförs enbart på grundval av personens avsikt att passera gränsen. Samtidigt är avsikten att förebygga och uppdaga brott i vilka en inresande eller utresande person är delaktig och som omfattar riksgränsbrott, ordnande av olaglig inresa, människohandel, innehav av förfalskade resedokument eller innehav av illegal narkotika eller illegala radioaktiva ämnen eller innehav av egendom som åtkommits genom brott. Brott som skall utredas är också innehav av skjutvapen, skjutförnödenheter eller andra farliga medel som innehafts utan tillstånd.

Vid gränskontrollen kontrolleras en inresande eller utresande person eller en person som försöker resa in eller ut ur landet, perso-

nens resedokument, fordon och handlingar som utvisar besittningsrätten till fordonet samt föremål och ämnen som personen innehar. Också handlingar som utvisar besittningsrätten till egendom kontrolleras. Samtidigt hörs den som ämnar passera gränsen. De kontroller som hör till gränskontrollen utförs utslutande på grundval av personens avsikt att passera gränsen, inte med anledning av misstanke om brott. Vid gränskontrollen kan det dock uppdagas något som ger anledning till att inleda en förundersökning.

Efter anslutningen till Europeiska unionen har gränsbevakningsväsendets verksamhet koncentrerat sig till den yttre gränsen för det område för fri rörlighet som fastställs i Schengenregelverket. Finlands gräns passerades 2003 av sammanlagt ca 45 miljoner resande. Av dessa passerade något under en tredjedel den yttre gränsen för Europeiska unionen och området för fri rörlighet. Alla som passerade den yttre gränsen kontrollerades så som förutsätts i Schengenregelverket. Målet är att kontrollen inte skall uppehålla de resande längre än i genomsnitt 10 minuter. I samband med kontrollen uppdagas brott mot de bestämmelser som gränsbevakningsväsendet övervakar. Personer som försöker resa in i området för fri rörlighet avvisas också. På grund av det stora antalet resenärer överskrider kötiderna ibland den målsatta tiden.

Även om det enligt den gemensamma handbok som ingår i Schengenregelverket är möjligt att lätta på gränskontrollen vid rusningstoppar och andra motsvarande oväntade situationer, skall alla som passerar den yttre gränsen genomgå en minimikontroll. Nödvändiga lättnader av kontrollen skall i främsta hand gälla utgående trafik. Man har varit tvungen att underlätta kontrollerna vid de livligast trafikerade gränsövergångsställena på östgränsen under jultrafikens rusningstoppar.

Vid de gränskontroller som genomfördes 2003 identifierades omkring 1 800 efterlysta personer, upptäcktes ca 100 stulna fordon och över 260 förfalskade resedokument samt en betydande mängd stulen egendom eller olagligt innehav av egendom. I samband med gränskontrollerna beviljades ca 950 visum. Något under 3 100 personer avvisades vid gränsen. Gränsbevakningsväsendet tog emot ca 650 asylansökningar.

Gränszon

Enligt 4 § 2 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet övervakar gränsbevakningsväsendet inom sitt bevakningsområde iakttagandet av bestämmelserna om gränazon för att genomföra gränsövervakningen och i samband med den. Om detta föreskrivs närmare i lagen om gränazon och i förordningen om gränazon (404/1947) och inrikesministeriets förordning om gränazon och om gränzonens bakre gräns (706/2001) vilka utfärdats med stöd av lagen.

Bestämmelserna om gränazon tillämpas inte på gränsen mellan Finland och Sverige och gränsen mellan Finland och Norge. Avsikten med bestämmelserna om gränazon är upprätthållande och effektivisering av gränsfred samt allmän säkerhet och ordning i gränsområdet. Den som rör sig och vistas i gränazonen måste ha ett tillstånd som beviljas av gränsbevakningsväsendet. I gränazonen krävs också tillstånd för innehav och användning utomhus av skjutvapen och skjutföremål och sprängämnen samt fotografiapparater och fotografiföremål. Vidare behövs tillstånd för uppförande av byggnader eller anläggande av väg närmare gränsen än femhundra meter för andra behov än statens. Den som bryter mot bestämmelserna om gränazon kan dömas till böter med stöd av 18 § i lagen om gränazon. Gränsbevakningsväsendet beviljas årligen ca 13 000 gränzonstillstånd.

Tabell 1: Av gränsbevakningsväsendet beviljade gränzonstillstånd 1999-2003 (st)

År	SÖG	NKG	KG	LG	FS	GBV
2002	2 402	6 526	2 193	1 250	100	12 471
2003	2 432	6 212	1 930	2 344	81	12 999
99—03	13 592	36 920	10 009	7 326	310	68 157

(SÖG = Sydöstra Finlands gränsbevakningssektion; NKG = Nordkarelen gränsbevakningssektion, KG = Kajalands gränsbevakningssektion, LG = Lapplands gränsbevakningssektion, FS = Finska vikens sjöbevakningssektion, GBV = gränsbevakningsväsendet sammanlagt)

Av de utfärdade tillstånden kontrolleras ca 10 procent årligen i samband med gränsövervakningen. För överträdelser av bestämmelserna om gränazon utfärdas årligen ca 100

strafforder. I samband med gränsövervakningen uppdagas också riksgränsbrott i gränazonen.

Om gränsområdet på Karelska näset föreskrevs genom förordning angående fastställande av instruktion för kommandanten för gränsområdet på Karelska näset (126/1920). Bakgrunden till de gällande gränzonbestämmelserna är de trafikförbud som gällde under andra världskriget och som var i kraft fram till det att lagen och förordningen om gränazon gavs i september 1947.

Republiken Finlands regering och de Socialistiska Rådsrepublikernas Förbunds regering ingick i Moskva den 19 juni 1948 en överenskommelse angående ordningen för utredning av gränsförvecklingar och – mellanfall och den 9 december 1948 en överenskommelse angående ordningen på gränsen mellan Finland och Sovjetunionen. Dessa överenskommelser ersattes med överenskommelsen angående ordningen på gränsen mellan Finland och Sovjetunionen och ordningen för utredning av gränstilldragelser som undertecknades den 23 juni 1960 (FördrS 32/1960), nedan *gränsonordningsöverenskommelsen från 1960*.

Gränsonordningsöverenskommelsen från 1960 ändrades genom ett protokoll undertecknat den 12 maj 1997 (FördrS 54/1998), enligt vilket de fördragsslutande parterna är förpliktade att vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra gränstilldragelser samt undersöka och vid behov avgöra gränstilldragelser. Gränstilldragelser är bl.a. skjutning över gränsen och personskador till följd av skottlossning samt misshandel, tvångsåtgärder mot person, kränkande handlingar, olagliga gränsoverskridningar, egendom som av naturkrafter förflyttas över gränsen, renars och husdjurs gränsoverskridningar, flyttande, skadande eller förstörande av gränssjömärken, bränders spridning över gränsen samt andra tilldragelser som hindrar upprätthållandet av ordning och lugna förhållanden vid gränsen.

Förteckningen över gränstilldragelser motsvarar förteckningen i gränsonordningsöverenskommelsen från 1960. Fotografering av den andra fördragsslutande partens gränsområde anses dock inte längre vara en gränstilldragelse, men för fotografering krävs trots ändringen av förteckningen över gränstill-

dragelser fortfarande tillstånd enligt 6 § i lagen om gränsszon. I överenskommelserna förbjuds inte heller parterna att lysa upp gränsen eller den andra partens område, och det krävs inte heller att fönster som vetter mot gränsen skall mörkläggas. Under åren efter kriget ingrep dock Socialistiska Rådrepublikenas Förbund upprepade gånger i sådana fall, och därför föreskrevs det om användningen av ljus utomhus och mörklägning i 11 § i förordningen om gränsszon. Bestämmelserna finns kvar i lagstiftningen trots att praxis har förändrats. I samband med gränsövervakningen har belysning vid gränsen inte lett till några åtgärder på över 40 år och inte heller när det gäller fotografering har några ingripanden gjorts på över tio år.

Den största delen av gränstilldragelserna orsakades fram till slutet av 1980-talet från Finlands sida. För att förhindra motsvarande tilldragelser förstärktes övervakningsåtgärderna särskilt i sydöstra Finland vid gränsszonens bakre gräns. Gränsszonen har varit ett utomordentligt viktigt redskap när det gäller att upprätthålla gränsfreden och en god gränsordning.

Situationen har emellertid förändrats. Gränsszonen har sedan 1980-talet begränsats kraftig genom att en så stor del som möjligt av de bebodda gårdarna och sådana områden som invånarna i gränsbygden och andra som rör sig där ofta utnyttjas lämnas utanför zonen. Det gäller t.ex. vägar, åkrar och ängar samt i Norra Karelen också hjortronmossar och i norra Finland vandringsleder. Gränsszonen har blivit smalare också i områden där det finns mycket sommarstugebebyggelse och vattendrag som används av sommargästerna. T.ex. i sydöstra Finland är gränsszonen i bebyggda områden numera i allmänhet 300-600 meter och bitvis endast 50-150 meter bred. I de obebodda skogsområdena i sydöstra Finland varierar gränsszonens bredd mellan en och en och en halv kilometer. I de obebodda områdena i norra Finland är gränsszonen på många ställen över två kilometer bred. Vid rikets sjögräns är zonen i allmänhet fyra kilometer bred. I Virolahti varierar bredden mellan en och två kilometer.

I gränsordningsöverenskommelsen från 1960 förband sig Finland att begränsa möjligheterna att röra sig och idka verksamhet nära gränsen. I del II i överenskommelsen

ingår bestämmelser om ordningen för begagnande av gränsvatten. Enligt artikel 11 anses en 100 meter bred zon på var sida om gränslinjen såsom gränsvatten i alla älvar och åar som skärs av gränslinjen och i alla de sjöar och havsvikar längs vilka gränslinjen löper. Flytande materiel får röra sig i gränsvattnen endast om dagen. Om natten skall flytande materiel vara anjord vid egen strand eller förankrad i egna vatten. Som natt anses tiden från solnedgång till soluppgång. Enligt artikel 13 skall flytande materiel vara försedd med sitt lands flagga och ha en siffer- eller namnbeteckning tydligt synlig.

Avsikten med bestämmelserna är att förhindra oavsiktliga gränsoverskridningar och gränstilldragelser. På Finlands sida är gränsvattnen utmärkta med gula bojar och i smala vattendrag med gula tavlor på stränderna i syfte att hindra personer som rör sig i vattnen eller på isen att förirra sig över gränsen.

Förfarandet med gränsszonstillstånd förenklades senast 2001 genom föreskrifter som utfärdades av inrikesministeriet. För personer som bor stadigvarande inom en gränsszon utfärdas gränsszonstillstånd som gäller tills vidare. Tidsbegränsade tillstånd för högst fem år i sänder beviljas sökande som äger eller permanent förfogar över en fastighet, ett område eller en byggand i gränsszonen. Det samma gäller familjemedlemmar och personer som bor i samma hushåll, samt personer som på grund av sitt yrke eller sitt arbete måste besöka gränsszonen upprepade gånger. Kortvariga tillstånd, som gäller i högst sju dygn, ges för besök hos personer som är bosatta inom gränsszonen och för deltagande i evenemang som ordnas inom gränsszonen, för husbehovsfiske som grundar sig på fiskerätt samt för annan fritidsvistelse eller insamling av naturprodukter i rekreationssyfte i sökandens bosättningskommun eller grannkommun. Tillstånd som gäller vapen ges vanligen för älgjakt, men också för jakt på stora rovdjur och bäver.

Kravet på tillstånd för att få röra sig i gränsszonen har begränsat användningen av gränsszonen för rekreation. Kravet på tillstånd har dock i betydelsefull grad förhindrat förseelser i gränsszonen och om tillståndet slopas förutsätter det en betydande ökning av övervakningsresurserna.

Territorialövervakning

För att genomföra gränsövervakningen och i samband med den övervakar gränsbevakningsväsendet enligt 4 § 2 mom. i den gällande lagen om gränsbevakningsväsendet inom sitt bevakningsområde Finlands territoriella integritet. Territorialövervakning är enligt 1 § i territorialövervakningslagen övervakning och tryggnad av Finlands territoriella integritet.

Övervakningen av Finlands territoriella integritet är enligt 2 § i territorialövervakningslagen den verksamhet som övervakningsmyndigheterna bedriver främst vid Finlands gränser i syfte att förebygga, uppdaga och klarlägga territorieförseelser och territoriekränkningar. Med tryggnaden av den territoriella integriteten avses kraftåtgärder eller andra åtgärder som försvarsmakten och de övriga territorialövervakningsmyndigheterna vidtar för att förhindra eller avvärja territoriekränkningar.

Territorialövervakningsmyndigheter är enligt 23 § i territorialövervakningslagen militär-, gränsbevaknings-, polis- och tullmyndigheterna samt de tjänstemän som förordnats till territorialövervakning. Sjöfartsverket och Luftfartsverket är territorialövervakningsmyndigheter inom sina verksamhetsområden. Gränsbevakningsmyndigheterna svarar för territorialövervakningen på sitt övervakningsområde i samband med de uppgifter som hänför sig till gränsbevakningen och gränskontrollen. Försvarsministeriet leder och samordnar territorialövervakningsmyndigheternas verksamhet.

Territorialövervakningsmyndigheterna har rätt att använda nödvändiga maktmedel. Innan maktmedel används skall myndigheten enligt 32 § i territorialövervakningslagen ge en anmärkning samt en varning om att maktmedel kommer att användas. Varningen kan effektivieras genom avlossande av varningsskott. Försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet kan också använda militära maktmedel som är nödvändiga för tryggnad av den territoriella integriteten. Enligt huvudregeln är det försvarsministeriet som bestämmer om användningen av maktmedel, om inte sådant avvärjande av fientlig verksamhet som avses i 34 § i territorialövervakningslagen kräver omedelbara åtgärder. Ter-

ritorialövervakningsmyndigheten utför den preliminära undersökningen av territorieförseelser och territoriekränkningar. Den närmare undersökningen utförs av militär- eller gränsbevakningsmyndigheterna. Förundersökning av territorieförseelser och territoriekränkningar görs av polisen eller gränsbevakningsväsendet.

Staben för gränsbevakningsväsendet beviljar det tillstånd till flygfotografering i gränssonen som avses i 14 § 1 mom. 1 punkten i territorialövervakningslagen.

Sjöräddning och deltagande i annan räddningsverksamhet

Gränsbevakningsväsendet är enligt 3 § i sjöräddningslagen den ledande sjöräddningsmyndigheten. Till sjöräddningstjänsten hör enligt 1 § i sjöräddningslagen efterspanning och räddning av samt första hjälpen för människor som är i fara till havs och skötseln av den radiokommunikation som har samband med kritiska lägen. Sjöbevakningssektionerna upprätthåller fortgående lednings-, kommunikations- och prestationsberedskap och utför sådan övervakning på havsområdet som tjänar sjöräddningstjänsten. Också bevakningsflygdivisionen utför sjöräddningstjänst med sina luftfartyg. Inom sjöräddningen bedrivs internationellt samarbete.

Gränsbevakningsväsendet deltar också i annan räddningsverksamhet än sjöräddning. Enligt 6 § i lagen om gränsbevakningsväsendet tillhandahåller gränsbevakningsväsendet inom sitt bevakningsområde i räddningsverksamheten nödvändig utrustning, personalresurser och sakkunnigtjänster. Detta får dock inte äventyra skötseln av gränsbevakningsuppgifterna och uppgifterna med anknytning till det militära försvaret. Gränsbevakningsväsendet kan inom sitt bevakningsområde vidta åtgärder för att leta efter någon som gått vilse i terrängen eller bistå någon som är i behov av akut hjälp. Polisen har ledningsansvaret för efterspanning av försvunna personer. Gränsbevakningsväsendet kan också sköta brådslande sjuktransporter inom sitt bevakningsområde.

Under 2003 ledde gränsbevakningsväsendet över 1 500 efterspannings- eller räddningsoperationer. Gränsbevakningsväsendets

fartyg och luftfarkoster utförde över 60 procent eller huvuddelen av sjöräddningsväsendets efterspanings- och räddningsuppdrag.

Militärt försvar och krishantering

I 7 § i lagen om gränsbevakningsväsendet sägs att gränsbevakningsväsendet deltar i rikets försvar, ger sin personal och personer som gör militärtjänst militärutbildning samt upprätthåller och utvecklar försvarsberedskapen i samarbete med försvarsmakten. Vid gränsbevakningsväsendet utbildas värnplikliga för kristida uppgifter i enlighet med värnpliktslagen (452/1950). Kvinnor ges utbildning i vapentjänst i enlighet med lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (194/1995). Ordnandet av militärtjänstgöring sköts vid gränsbevakningsväsendet av gränsjägarkompanierna, som ligger i Immola, Onttola, Kajana och Ivalo. Vid dessa ordnas särskild partigångarutbildning.

År 2002 utbildades 941 beväringar och ca 1 200 reservister deltog i repetitionsövningar vid gränsbevakningsväsendet. Riksdagen förutsatte vid behandlingen av budgeten för 2004 att utbildningen av beväringar vid gränsbevakningsväsendet fortsätter på de fyra ovan nämnda orterna.

Gränsbevakningsväsendet ställning i det militära försvaret har behandlats i statsrådets redogörelse om Finlands säkerhets- och försvarspolitik, som gavs till riksdagen den 13 juni 2001. I redogörelsen sägs att gränsbevakningsväsendet deltar i rikets försvar och utgör en del av Finlands försvarssystem. Om försvarsberedskapen kräver det kan gränsbevakningsväsendets trupper anslutas till försvarsmakten. Gränsbevakningsväsendets försvarsplanering och försvarsförberedelser sker i samarbete med försvarsmakten.

I redogörelsen konstateras i överensstämmelse med territorialövervakningslagen att gränsbevakningsväsendet i samband med gränsövervakningen och gränskontrollerna övervakar iakttagandet av bestämmelserna om Finlands territoriella integritet. Gränsbevakningsväsendet och försvarsmakten har kommit överens om samarbete i frågor som gäller territorialövervakningen, försvarsplaneringen och militärutbildningen. Enligt redogörelsen föreligger det inte några behov att ändra de grundläggande arrangemangen för

gränsbevakningsväsendets del i det militära försvaret.

Gränstruppernas förmåga att slå tillbaka specialtrupper och deras beredskap att utföra och aktivt delta i mer krävande krigstida uppgifter utvecklas. Program för utvecklande av gränstrupperna ingår i försvarsmaktens långsiktplanering.

Enligt en rapport daterad den 9 mars 2004 (statsrådets kanslis publikationsserie 9/2004) av den säkerhetspolitiska uppföljningsgrupp som kartlade de frågor som behandlas i den säkerhets- och försvarspolitiska redogörelsen är de nationellt viktiga operativa utvecklingsbehoven utvecklande av en snabbinsatsstyrka, utnyttjande av olika specialkompetensområden och beredskap för mer krävande operationer. När det gäller utvecklandet av den civila krishanteringens nämns bl.a. att Europeiska unionen är den viktigaste aktören. I rapporten framförs att Finland aktivt och på lika grunder skall stöda utvecklandet av den civila krishanteringens vid sidan om den militära krishanteringens, och en utökning av resurserna i unionen så att också den civila krishanteringens kan förstärkas i praktiken.

Polisuppgifter

Enligt 1 § i 1975 års gränsbevakningslag hade gränsbevakningsväsendet till uppgift att jämte polisen upprätthålla allmän ordning och säkerhet inom gräns- och havsområdet. När den gällande lagen om gränsbevakningsväsendet bereddes specificerades också gränsbevakningsväsendet polisuppgifter noggrannare än i gränsbevakningslagen från 1975 så att de inte skulle bilda en sådan allmän uppgift för gränsbevakningsväsendet som enligt polislagen hör till polisens behörighet.

Gränsbevakningsväsendets befogenhet begränsades i den gällande lagen så att gränsbevakningsväsendet enligt 9 § 1 mom. endast på polisens uttryckliga begäran har befogenhet att inom sitt bevakningsområde sköta i polislagen avsedda brådskande polisuppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet. Med detta avsågs dock inte handräckning, utan gränsbevakningsväsendets egna uppgifter, som dock förutsatte ett initiativ av polisen. Gränsbevakningsväsendet har alltså inte numera självständig allmän befo-

genhet att sköta uppgifter som hör till polisens behörighet.

Gränsbevakningsväsendet har sålunda i dag två typer av uppgifter som hör till området för polisväsendet. Enligt 9 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet kan gränsbevakningsväsendet på polisens begäran sköta sådana brådskande polisuppgifter som polisen inte utan dröjsmål kan sköta. Enligt 9 § 2 mom. kan gränsbevakningsväsendet dessutom på grundval av en begäran om handräckning lämna polisen handräckning inom sitt bevakningsområde och enligt 57 § 3 mom. 2 punkten också utanför sitt bevakningsområde. Gränsbevakningsväsendet kan lämna handräckning om en enskild tjänsteuppgift som skall skötas av polisen förutsätter användning av sådan utrustning, sådana personalresurser eller sådan särskild sakkunskap som gränsbevakningsväsendet har och som polisen annars inte har tillgång till. Gränsbevakningsväsendet utförde brådskande polisuppgifter och lämnade handräckning enligt följande år 2003:

Handräckning på polisens begäran 2 234
Polisuppgifter 3 046

Enligt en utredning bestod gränsbevakningsområdets polisuppgifter 2001 närmast av brottsutredning, övervakning av utläningar, spaning efter personer, avspärrande eller bevakning av olycksplatser, letande efter eller röjning av sprängämnen, avlägsnande av ordningsstörningar, trafikdirigering och delgivningsåtgärder. I handräckningssituationer användes också gränsbevakningsväsendets gränshundar. Gränsbevakningsväsendet hade dessutom deltagit i sampatrullering och olika tillslag inom ramen för samarbetet mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet (*PTG-samarbetet*). Uppgiftsfördelningen har inte förändrats.

T.ex. i Lappland utförde gränsbevakningsväsendet 2003 enligt uppgift från polisen ca 50 polisuppgifter (*polis prestationer*). I Lappland producerades samma år sammanlagt ca 35 000 polisprestationer. Gränsbevakningsväsendet har alltså deltagit i mindre än en procent av alla polisprestationer i Lappland, vilket motsvarar mindre än ett årsverke. I sydöstra Finland har gränsbevakningsväsendet enligt polisen på begäran av polisinsätt-

ningen i Villmanstrands härad utfört sju polisuppgifter, bl.a. gripande av en beväpnad person, efterspaning av en förrymd fånge, utredning av mordbränder och deltagande i ett drogövervakningstillslag. Dessutom hade gränsbevakningsväsendet inom ramen för PTG-samarbetet deltagit i övervakningstillslag, transportuppgifter och utredningar om stulna bilar.

Gränsbevakningsväsendet verkar i allmänhet i glesbygder och gränskommuner, där tillgången på polistjänster inte är på samma nivå som i tätorterna. Befolkningen har i dessa bygder vid sidan om polisen också uppfattat gränsbevakningsväsendet som en myndighet som svarar för säkerheten. När gränsbevakningsväsendet får kännedom om ett uppdrag i anslutning till allmän ordning och säkerhet som kräver brådskande åtgärder kontaktar man polisen, som i regel ber gränsbevakningsväsendet vidta åtgärder. En begäran av polisen är när det gäller ett sådant uppdrag en förutsättning för att gränsbevakningsväsendet skall ha befogenheter att vidta åtgärder. Ur gränsbevakningsväsendets synvinkel är situationen problematisk om ett ärende nödvändigtvis kräver brådskande åtgärder och polisen inte kan nås innan man kommer fram till platsen. Med tanke på sådana situationer har PTG-myndigheterna övervägt möjligheten att inrätta permanenta handräckningsarrangemang. Ett permanent arrangemang skulle dock inte i sak vara handräckning utan en permanent överföring av en uppgift från en myndighet till en annan, vilket kräver lagstiftningsåtgärder.

Brott som begås i terroristiskt syfte är ett allvarligt hot mot den allmänna ordningen och säkerheten. De kan kräva brådskande åtgärder och polisen kan också begära hjälp av gränsbevakningsväsendet. I lagen om sjöfartsskydd på vissa fartyg och i hamnanläggningar som betjänar dem och om tillsyn över skyddet (485/2004), nedan *lagen om sjöfartsskydd*, bestäms att gränsbevakningsväsendet vid sidan av polisen är en av de behöriga myndigheterna. Gränsbevakningsväsendet skall alltså ha beredskap att avvärja hot mot sjöfartssäkerheten. Också terroristbrott till havs kan utgöra ett hot.

Gränsbevakningsväsendet är berett att avvärja terrordåd tillsammans med polisen. En nyckelposition innehar gränsbevakningsvä-

sendets beredskapsstyrkor, som har samma utrustning och i den mån som det krävs samma utbildning som polisens specialstyrkor. Beredskapsstyrkorna bildades ursprungligen för att hantera krävande gränssituationer, men beredskapen för andra situationer som gäller den inre säkerheten har utökats under den senaste tiden.

Tulluppgifter

Om gränsbevakningsväsendets tulluppgifter föreskrivs i 5 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet sköter tullövervakning och förberedande tullåtgärder på havet, vid havskusten och landgränserna samt på de gränsövergångsställen där tullverket inte har anordnat tullövervakning. För gränskontrollen av fritidsbåtar svarar i första hand gränsbevakningsväsendet. År 2003 utförde gränsbevakningsväsendet ca 50 000 tullkontroller i samband med gränskontroller. Tullstyrelsen uppger i sitt utlåtande om utkastet till denna regeringsproposition att den genomför 25-50 miljoner tullkontroller årligen. Gränsbevakningsväsendets andel av alla tullprestationer är följaktligen liten.

Förundersökning av brott

Förslaget till lag om gränsbevakningsväsendet var avfattat så att arbetsfördelningen mellan gränsbevakningsväsendet och polisen när det gäller förundersökning av brottmål skulle bevaras så som den hade utformat sig under långvarig och etablerad praxis. Eftersom det vid förundersökning är fråga om befogenheter som i väsentlig grad gäller de grundläggande fri- och rättigheterna ansåg riksdagens grundlagsutskott i sitt utlåtande om propositionen (GrUU 17/1998) och förvaltningsutskottet i sitt betänkande att det av lagen mer exakt än i förslaget borde framgå på vilka grunder en förundersökning hör till antingen gränsbevakningsväsendet eller polisen eller någon annan myndighet.

Förslaget till lag om gränsbevakningsväsendet preciserades på det sätt som föreslogs i utskottens betänkande och utlåtande. Gränsbevakningsväsendet kan utreda sådana brott som gränskontrollen och gränsbevakningen avser att förebygga. Vidare kan

gränsbevakningsväsendet sköta förundersökningen av brott som uppdagas i samband med andra övervakningsuppgifter och likaså förundersökningen av tullbrott som uppdagas i samband med den tullövervakning som genomförs av gränsbevakningsväsendet. I praktiken skulle gränsbevakningsväsendet alltså undersöka sådana brott som uppdagas i samband med den övervakning som det utför i enlighet med sina uppgifter och som gränsbevakningsväsendet därför får kännedom om före andra förundersökningsmyndigheter.

Enligt 44 § i lagen om gränsbevakningsväsendet gäller om förundersökning vad som bestäms om förundersökningsmyndigheter i förundersökningslagen (449/1987). Gränsbevakningsväsendet får göra förundersökning när det gäller brott som avses i 2 § 3 punkten c underpunkten eller 2 § 4 punkten eller brott mot de bestämmelser som avses i 4 § 2 och 3 punkten i lagen om gränsbevakningsväsendet eller tullbrott.

I 2 § 3 punkten c underpunkten i lagen om gränsbevakningsväsendet avses brott i vilka en inresande eller utresande person är delaktig och som omfattar riksgränsbrott, ordnande av olaglig inresa, människohandel, innehav av förfälskade resedokument eller innehav av illegal narkotika eller illegala radioaktiva ämnen eller innehav av betalningsmedel, fordon eller annan egendom som åtkommit genom brott eller innehav av skjutvapen, skjutförnödenheter eller andra farliga medel som innehafts utan tillstånd.

I 2 § 4 punkten a underpunkten avses överskridande av Finlands gränser på annat ställe än via ett lagligt in- eller utreseställe eller i strid med förbud i lag och annan överträdelse av bestämmelserna om överskridande av gränserna, samt i underpunkt b landsförrådiska eller högförrådiska förbindelser med främmande stat som sker på gränsen. I underpunkt c avses brott som riktar sig mot Finlands gränser eller gränsmärken och gränsanordningar, och i underpunkt d gärningar som en person som vistas i en främmande stat riktar mot Finland eller dess territorium och som kränker Finlands territoriella integritet.

Lagens 4 § 2 mom. gäller sådana brott mot bestämmelserna om gränsszon, Finlands territoriella integritet, skjutvapen och skjutförnödenheter, terräng-, väg- och sjötrafiken, fis-

ke, jakt, förhindrande av vattnets förorening förorsakad av fartyg samt havsskydd brott som uppdagas i gränsområdet i samband med gränsövervakningen.

Lagens 4 § 3 mom. gäller brott som uppdagas i samband med gränskontrollen på gränsövergångsställena och som utgör brott mot bestämmelserna om trafiken till och från landet samt om innehav av skjutvapen, skjutförnödenheter och andra farliga föremål samt narkotika, radioaktiva ämnen och sprängämnen och andra farliga ämnen.

Enligt 43 § 2 mom. skall gränsbevakningsväsendet överföra förundersökningen till polisen eller någon annan förundersökningsmyndighet, om förundersökningen kräver omfattande förundersökningsåtgärder eller förutsätter att den berörde infinner sig till särskilt förhör. I sådana fall vidtar gränsbevakningsväsendet åtgärder för att inleda förundersökningen och för att säkerställa att den kan göras samt överförs till någon annan förundersökningsmyndighet.

Bestämmelserna om förundersökning i lagen om gränsbevakningsväsendet ger möjligheter till mer omfattande förundersökning än den praxis som följs i gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet kan t.ex. undersöka misstänkta fall av rattfylleri på gränsövergångsställen eller misstänkta fall av fylleri i sjötrafik vid övervakningen av sjötrafiken. Gränsbevakningsväsendet kan undersöka också grova brott, t.ex. misstänkta grova narkotikabrott som uppdagas på ett gränsövergångsställe, om brottet inte är omfattande eller förutsätter att en person infinner sig till särskilt förhör. Eftersom det också är möjligt att förhöra någon per telefon, hindrar inte heller kravet på ett särskilt förhör alltid gränsbevakningsväsendet från att utföra en förundersökning. Gränsbevakningsväsendet har dock i samförstånd med PTG-myndigheterna begränsat utförandet av förundersökningar till i huvudsak mindre omfattande förundersökningar.

Gränsbevakningsväsendet bokförde 2003 över 700 anmälningar om brott och gav sammanlagt drygt 3 700 straffyrkanden, förelade ordningsbot i ca 80 fall och gav 1 500 anmärkningar. Bland brotten fanns över 300 förfalskningar, ca 15 fall av ordnande av olaglig inresa och ca 250 fall av rattfylleri eller fylleri i sjötrafik. Antalet brott mot be-

stämmelser som gäller utlännningar var ca 2 000, antalet trafikbrott något under 1 700 och antalet gärningar som stred mot strafflagen (39/1889) över 900. Ca 1 000 brottmål överfördes på polisen eftersom de inte kunde behandlas enligt summariskt förfarande. Till polisen överfördes också ett litet antal brottmål som kunde behandlas enligt summariskt förfarande, men som gränsbevakningsväsendet inte hade saklig behörighet att undersöka.

Gränsbevakningsväsendet överlämnar sina anmälningar om straffyrkande till åklagaren genom polisen. De bokförs som polisens prestationer tillsammans med de anmälningar om brott som gränsbevakningsväsendet överför på polisen. Gränsbevakningsväsendet använder tills vidare inte det elektroniska systemet för registrering av brott (RIKI/PATJA) som polisen och tullen använder och åklagarväsendet skall börja använda. Polisen för in de anmälningar om strafforder som görs av gränsbevakningsväsendet i RIKI/PATJA. Av de ca 750 strafforderärenden som utlänningspolisen vid polisinsättningen i Helsingfors härad årligen bokför är ca 550 sådana anmälningar om strafforder som gjorts av gränsbevakningsväsendet.

Övervakning av utlännningar

Iakttagandet av bestämmelserna i utlänningslagen, som riksdagen godkände den 23 april 2004 (RSv 37/2004 rd), och med stöd av den utfärdade bestämmelser övervakas enligt 212 § i nämnda lag av Utlänningsverket, polisen och gränsbevakningsväsendet. Övervakningen av iakttagandet av utlänningslagen är en ny uppgift för gränsbevakningsväsendet även om åtgärder i anslutning till lagen har hört till gränsbevakningsväsendet, bl.a. i samband med utredandet av förutsättningarna för inresa och avvisning vid passerande av gränsen. Genom ändringen säkerställs att övervakningsresurserna är tillräckliga när området för fri rörlighet utvidgas och gränskontrollerna mellan de stater som hör till området upphör.

Enligt 123 § i utlänningslagen kan beslut om tagande i kortvarigt förvar som varar högst 48 timmar fattas av chefen för juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet samt en gränsbevakningsman med minst majors grad och dessutom områdes-

chefen vid en gränsbevaknings- eller sjöbevakningssektion och chefen för en gränskontrollavdelning. En utlänning som tagits i förvar skall så snart som möjligt placeras i en sådan förvarsenhet som avses i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter (116/2002). En vuxen utlänning kan undantagsvis också placeras i polisens häkteslokaler, om förvarsenheterna tillfälligt är fullsatta eller om utlänningen tas i förvar långt från den närmaste förvarsenheten. I gränsbevakningsväsendet lokaler kan en sådan person inte placeras.

Andra uppgifter

I samband med gränsövervakning och gränskontroll utför gränsbevakningsväsendet också andra genom lag föreskrivna övervakningsuppgifter så som övervakning av iakttagandet av bestämmelserna om fordonstrafikduglighet och förarens körskick samt om transport av farliga ämnen.

Enligt motiveringen i regeringens proposition med förslag till lag om gränsbevakningsväsendet kan gränsbevakningsväsendet genom att det inom sitt bevakningsområde på land samt på havet i den omedelbara närheten av stranden övervakar trafiken, fisket och jakten samtidigt upprätthålla en lägesbild över de personer som på finskt territorium rör sig i närheten av rikets gränser. Genom dessa åtgärder har det ansetts möjligt att samtidigt förebygga olovliga gränsöverskridningar.

Enligt 4 § 2 och 3 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet övervakar gränsbevakningsväsendet i enlighet med särskilda bestämmelser i lag iakttagandet av bestämmelserna om skjutvapen och skjutförmödenheter, terräng-, väg- och sjötrafiken, fiske, jakt och förhindrande av vattnens förorening förorsakad av fartyg samt havsskydd. För att genomföra gränskontrollerna och i samband med dem övervakar gränsbevakningsväsendet på gränsövergångsställen iakttagandet av bestämmelserna om innehav av skjutvapen, skjutförmödenheter och andra farliga föremål samt narkotika, radioaktiva ämnen och sprängämnen och andra farliga ämnen.

Om gränsbevakningsväsendets uppgifter föreskrivs bl.a. i 5 § i lagen om Finlands fiskozon (839/1974), 97 § i vägtrafiklagen

(267/1981), 6 § i lagen om förbud mot anordningar som försvårar trafikövervakningen (546/1998), 6 § i lagen om transport av farliga ämnen (719/1994), 15 § i lagen om tillståndspliktig godstrafik på väg (342/1991), 96 § i lagen om fiske (286/1982), 88 § i jaktlagen (615/1993), 115 § i skjutvapenlagen (1/1998), 32 § i terrängtrafiklagen (1710/1995), 23 § i sjötrafiklagen (463/1996) och 12 § i havsskyddslagen (1415/1994). Enligt 9 § i lagen om säkerhetskontroller inom flygtrafiken (305/1994) får säkerhetskontrollåtgärder vidtas av polismän, gränsbevakare eller tullmän eller sådana anställda hos Luftfartsverket som är utbildade för uppgiften. Säkerhetskontrollerna inom flygtrafiken ansågs på ett naturligt sätt komplettera gränsbevakningsväsendets gränskontrolluppgifter. Uppgiften har emellertid i huvudsak kommit att utföras av andra myndigheter än gränsbevakningsväsendet.

Efterlevanden av containerlagen (762/1998) och bestämmelser som utfärdats med stöd av den övervakas enligt lagens 6 § av Sjöfartsverket samt av tull-, gränsbevaknings-, polis- och arbetarskyddsmyndigheterna samt av Banförvaltningscentralen, var och en inom sitt verksamhetsområde.

Enligt 74 § i fordonslagen (1090/2002) utför utöver polisen också tullverket och gränsbevakningsväsendet tekniska vägkontroller inom sitt verksamhetsområde. Vid kontrollen skall föraren för den som utför kontrollen förete de handlingar som gäller fordonet och ge honom eller henne tillträde till fordonet med undantag för utrymmen som används för boende. Vid behov får också den som utför kontrollen framföra fordonet. Om en gränsbevakningsmans rätt att stoppa ett fordon och förarens skyldighet att iaktta gränsbevakningsmannens påbud föreskrivs i vägtrafiklagens 7 kap.

Enligt 11 § i lagen om fiske inom Torne älvs fiskeområde (494/1997) kan en gränsbevakningsman beslagta egendom, som kan dömas förverkad, samt båt eller annat föremål som kan antas ha betydelse för utredningen av en sådan gärning som avses i lagrummet.

Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets uppgifter och befogenheter finns också i flera förordningar. Enligt 14 § i förordningen om lufttransport av farliga ämnen (210/1997)

övervakas lufttransporter av farliga ämnen av Luftfartsverket, tullverket, polismyndigheterna och gränsbevakningsväsendet inom respektive myndighets behörighetsområde. Enligt 21 § i förordningen om körstillstånd för förare av fordon som transporterar farliga ämnen (1112/1998) skall det nämnda körtillståndet vid anfordran uppvisas för polisen eller annan trafikövervakare samt för tjänstemän vid tullverket eller gränsbevakningsväsendet när de övervakar vägtransporter av farliga ämnen. Enligt 28 § i statsrådets förordning om transport av farliga ämnen på järnväg (195/2002) övervakar Banförvaltningscentralen transporterna av farliga ämnen på järnväg. Transporter till eller från Finland av farliga ämnen på järnväg övervakas också av tullverket och gränsbevakningsväsendet inom respektive myndighets verksamhetsområde. Enligt 14 § i förordningen om transport av farliga ämnen som styckegods på fartyg (666/1998) övervakas transporter av farliga ämnen som styckegods på fartyg av Sjöfartsverket, polis- och hamnmyndigheterna samt tullverket och gränsbevakningsväsendet.

Enligt 12 § i förordningen om utmärkning av farlederna (846/1979) övervakas efterlevanden av förordningen och med stöd av den utfärdade bestämmelser av sjöfarts-, polis-, gränsbevaknings- och tullmyndigheterna.

Enligt 16 § i förordningen om regler för fisket i Östersjön (255/1988) skall tillsynen över att bestämmelserna i förordningen iaktas utom av jord- och skogsbruksministeriet skötas av ministeriet underställda myndigheter samt av gränsbevaknings-, polis- och tullmyndigheterna, var och en inom sitt verksamhetsområde.

I ett stort antal lagar föreskrivs om gränsbevakningsväsendets skyldighet att lämna handräckning. I den ovan nämnda havsskyddslagen ges gränsbevakningsväsendet utöver vissa andra statliga myndigheter självständig behörighet att ingripa vid underlåtelse att följa lagen. Lagens tillämpningsområde är området utanför Finlands territorialvatten-gräns.

Enligt 30 § i lagen om förhindrande av vattnens förorening, förorsakad av fartyg (300/1979), nedan *fartygsavfallslagen*, är gränsbevakningsväsendet skyldigt att inom sitt verksamhetsområde delta i övervakning-

en av lagen och att på begäran lämna handräckning till lagens tillsynsmyndigheter. Enligt 31 § i fartygsavfallslagen är bl.a. gränsbevakningsväsendet skyldigt att på begäran ge behövlig handräckning till de myndigheter som bekämpar fartygsoljeskador och fartygskemikalieolyckor. Om bekämpningen kräver det, skall bl.a. gränsbevakningsväsendet, allt efter sin bekämpningsberedskap, snabbt vidta behövliga åtgärder redan innan begäran om handräckning har framställts.

Kommunikationsministeriet och Kommunikationsverket har enligt 39 § i lagen om posttjänster (313/2001) rätt att få handräckning av polisen, tullmyndigheterna och gränsbevakningsväsendet vid verkställandet av lagen om posttjänster och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den. Kommunikationsverket har enligt 125 § i kommunikationsmarknadslagen (393/2003) rätt att få handräckning av polisen, tullmyndigheterna och gränsbevakningsväsendet vid skötseln av uppgifter enligt lagen. Kommunikationsverket har enligt 7 § i lagen om förbud mot vissa avkodningssystem (1117/2001) rätt att få handräckning av polisen, tullmyndigheterna och gränsbevakningsväsendet för verkställigheten av bestämmelserna i den nämnda lagen.

Enligt 17 § i lotsningslagen (940/2003) har lotsen rätt att vid behov få handräckning av befälhavaren på statsfartyg samt av polisen, gränsbevakningsväsendet och tullverket. Enligt 93 § i miljöskyddslagen (86/2000) är gränsbevakningsväsendet skyldigt att ge handräckning när det gäller iakttagandet av lagen samt bestämmelser och föreskrifter som har meddelats med stöd av den. Enligt 5 § i lagen om godkännande av vissa bestämmelser i fördraget om fullständigt förbud mot kärnsprängningar samt om tillämpningen av fördraget (214/2001) skall polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet ge handräckning för tillsyn över att lagen samt bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den blir iakttagna och verkställda.

Enligt 6 § i lagen om godkännande av vissa bestämmelser i och tillämpning av konventionen om förbud mot utveckling, produktion, innehav och användning av kemiska vapen samt deras förstöring (346/1997) är polisen, de tillsynsmyndigheter som nämns i kemikalielagen (744/89) samt i fråga om im-

port och export av kemikalier tullverket och gränsbevakningsväsendet skyldiga att ge handräckning för tillsyn över att lagen och de bestämmelser och föreskrifter som utfärdas med stöd den blir iakttagna och verkställda. Enligt 23 § i lagen om skydd av växters sundhet (702/2003) har tillsynsmyndigheterna rätt att av tullmyndigheterna, gränsbevakningsväsendet samt polismyndigheterna och räddningsmyndigheterna få handräckning vid utförande av uppgifter enligt lagen samt enligt bestämmelser och föreskrifter som utfärdats med stöd av den.

Enligt 31 § i gentekniklagen (377/1995) skall polis-, gränsbevaknings- och tullmyndigheterna vid behov ge gentekniknämnden och inspektörerna handräckning för tillsyn över efterlevnaden av och för verkställighet av lagen och ned stöd av den utfärdade bestämmelser och föreskrifter.

Enligt 9 § i lagen om tillsyn över fartygs-säkerheten (370/1995) är hamn-, tull-, gränsbevaknings-, polis-, arbetarskydds- och hälsovårdsmyndigheterna samt försvarsmakten, var och en inom sitt verksamhetsområde, skyldiga att på begäran ge Sjöfartsverket nödvändig handräckning i frågor som avses i den nämnda lagen. Enligt 17 a § i lagen om transport av farliga ämnen (719/1994) skall polisen, tullverket och gränsbevakningsväsendet vid behov lämna de tillsynsmyndigheter som avses i lagens 5 och 6 § handräckning för tillsynen över att lagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den iakttas och för verkställigheten av lagen och bestämmelserna.

Om handräckning som ges av gränsbevakningsväsendet föreskrivs dessutom i vissa förordningar, t.ex. statsrådets förordning om transport av farliga ämnen på väg (194/2002). Enligt 30 § i förordningen övervakar tullverket och gränsbevakningsväsendet transporter till eller från Finland av farliga ämnen på väg inom respektive myndighets behörighetsområde.

Behandling av personuppgifter

När den gällande lagen om gränsbevakningsväsendet stiftades ansågs det att reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna och de internationella överenskommelser som inverkar på att reformen genomför-

des, dvs. människorättskonventionerna och andra överenskommelser som gäller skydd av privatlivet eller rätts säkerhetsfrågor i allmänhet, samt Finlands anslutning till Europeiska unionen krävde att det föreskrivs detaljerat i lag bl.a. om gränsbevakningsväsendets personregister på motsvarande sätt som det föreskrivs om polisens register i lagen om polisens personregister (509/1995).

De nya bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna i Regeringsformen för Finland stadfästes den 17 juli 1995, dvs. innan lagen om gränsbevakningsväsendet stadfästes. Bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna togs senare som sådana in i grundlagen. Enligt 10 § 1 mom. i grundlagen är vars och ens privatliv tryggt, men närmare bestämmelser om skydd för personuppgifter utfärdas genom lag. Redan 1999 när bestämmelserna om gränsbevakningsväsendets personregister reviderades kunde man därför beakta bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna och den tolkningspraxis som förekommit fram till dess.

Bakgrunden till personuppgiftslagen (523/1999), som stiftades den 1 juni 1999, var samordnandet av den nationella datasekretesslagstiftningen och Europaparlamentets och rådets direktiv om skydd för enskilda personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter (95/46/EG). Enligt 51 § 1 mom. i personuppgiftslagen skulle sådan behandling av personuppgifter som har påbörjats innan personuppgiftslagen trädde i kraft överensstämma med kraven i personuppgiftslagen senast den 24 oktober 2001.

Enligt 31 § i lagen om gränsbevakningsväsendet tillämpas lagstiftningen om skydd av personuppgifter på inhämtande av personuppgifter och registrering av dem i personregister som förs för skötseln av gränsbevakningsväsendets uppgifter samt på användning och utlämnande av uppgifter i registren, om inte något annat bestäms i lagen om gränsbevakningsväsendet. Dessutom iakttas de internationella avtal som är bindande för Finland. De personregister som avses ovan är gränsbevakningsregistret, straffdataregistret och register som inrättas med stöd av 34 § i lagen om gränsbevakningsväsendet och som är avsedda för en arbetsgrupp eller en eller flera

enheter vid gränsbevakningsväsendet. Om ett sjöräddningsregister och rätten att få uppgifter av myndigheter, företag och teleföretag för utförandet av sjöräddningsuppdrag föreskrivs i sjöräddningslagen. Straffdataregistret, gränsbevakningsregistret och sjöräddningsregistret har inrättats i ett informationssystem, som inom gränsbevakningsväsendet kallas gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem (RVT), *rajavartiotoiminnan tietojärjestelmä*.

Särskilda bestämmelser om andra än de ovan nämnda personregistren finns inte i lagen om gränsbevakningsväsendet. T.ex. i fråga om personregister som inrättats för gränsbevakningsväsendets interna förvaltning tillämpas i regel personuppgiftslagen, när lagen om gränsbevakningsväsendet inte föreskriver om undantag i fråga om bestämmelserna om den registeransvariges skyldigheter eller den registrerades rättigheter. Skyddet för personuppgifter förnyades i och med lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004), som trädde i kraft den 1 oktober 2004. I lagen föreskrivs om behandlingen av arbetstagares personuppgifter och uppgifter om hälsotillstånd. Arbetsgivaren får enligt lagen endast behandla sådana personuppgifter som har direkt relevans för arbetstagarnas arbets- eller tjänsteförhållande och som har att göra med hanteringen av rättigheter och skyldigheter eller med de förmåner arbetsgivaren erbjuder arbetstagarna eller med arbetsuppgifternas särskilda natur. Avvikelse från relevanskravet kan inte göras även om arbetstagaren skulle samtycka till det.

Enligt lagen om gränsbevakningsväsendet är gränsbevakningsregistret och straffdataregistret permanenta, riksomfattande personregister som förs med hjälp av automatisk databehandling. De riksomfattande registren är i princip avsedda att användas av alla förvaltningsenheter vid gränsbevakningsväsendet och deras personal.

Gränsbevakningsregistret är ett dataregister som innehåller uppgifter om utlänningars in- och utresa och som är avsett att användas av de tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet som utför gränsövervakning och gränskontroller. För registret får inhämtas och i det får lagras uppgifter som behövs för övervakning av utlänningars in- och utresa samt uppgifter om gränskontroll- och avvisningsåtgärder

som gränsbevakningsväsendets myndigheter har riktat mot utlänningar samt uppgifter om verkställigheten av beslut om avvisning eller utvisning. I registret lagras t.ex. uppgifter om utlänningar för vilka viseringstvång gäller, utlänningar som kommit till landet på fritidsfartyg, visum som beviljats av en gränsbevakningsman och inlämnade asylansökningar samt avvisningsbeslut som fattats av en gränsbevakningsman. För gränsbevakningsregistret får inhämtas och i registret får lagras också uppgifter om en person som i Finland tar emot en utlänning och som på grund av utlänningens brist på penningmedel svarar för kostnaderna för hans eller hennes vistelse i landet och för hans eller hennes hemresa.

Gränsbevakningsväsendets straffdataregister är också avsett att användas av de tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet som utför gränsövervakning och gränskontroller. För registret får inhämtas och i det får lagras uppgifter som behövs för att förebygga, uppdaga och utreda ett brott som avses i 2 § 3 punkten underpunkt c och 4 punkten eller en straffbar gärning eller underlåtelse som omfattar överträdelse av bestämmelserna i 4 § 2 och 3 mom. eller tullbrott samt uppgifter om anmälningar om sådana brott och uppgifter om handräckning som lämnats till inhemska eller utländska myndigheter. I registret får också lagras sådana uppgifter om den för brottet misstänkta som påverkar hans eller hennes egen säkerhet eller gränsbevakningsmannens säkerhet i arbetet.

De personregister som är avsedda att användas av en eller flera enheter vid gränsbevakningsväsendet har planerats för att användas tillfälligt av en gräns- eller sjöbevakningssektion eller en annan enhet vid gränsbevakningsväsendet eller en arbetsgrupp som tillsatts av en sådan enhet eller av flera enheter. Ett register kan t.ex. gälla utredningen av ett en enskild olovlig gränsöverskridning.

Gränsbevakningsväsendet har en omfattande rätt att för utförandet av sina uppgifter få uppgifter såväl av myndigheter som enskilda. Förutom i lagen om gränsbevakningsväsendet föreskrivs om inhämtande av information också i annan lagstiftning, bl.a. i förundersökningslagen och tvångsmedelslagen (450/1987). Gränsbevakningsväsendet får lämna ut uppgifter bl.a. till polisen, Utlänningsverket, myndigheter inom utrikesför-

valtningen, tullen, sjöfartsmyndigheter, myndigheter inom fordonsförvaltningen, luftfartsmyndigheter, brand- och räddningsmyndigheter, försvarsmakten, socialmyndigheter, arbetsmyndigheter och miljömyndigheter.

Enligt 2 § i lagen om utlänningsregistret (1270/1997) förs och används utlänningsregistret som underlag för beslut om utlänningsars inresa, vistelse och arbete i Finland, för övervakningen av inresor och utresor, för tryggandet av landets säkerhet och för genomförande av i lagen om säkerhetsutredningar (177/2002) avsedda normala säkerhetsutredningar och omfattande säkerhetsutredningar. Utlänningsregistret förs dessutom över ärenden som rör finskt medborgarskap och för att ge underlag för beslut i dessa ärenden. Till utlänningsregistret hör delregister för vilka Utlänningsverket eller utrikesministeriet som registeransvarig bär det huvudsakliga ansvaret. Utlänningsregistret förs och används också av polisen, gränsbevakningsväsendet, tullverket, arbetsministeriet, arbeidskrafts- och näringscentralerna, arbeidskraftsbyråerna, fängvårdsmyndigheterna och minoritetsombudsmannen.

Rätten att använda gränsbevakningsväsendets personregister bestäms utgående från vars och ens uppgifter och informationsbehov i anslutning till dem. Gränsbevakningsväsendets personregister används för egentliga *gränsbevakningsuppgifter* (gränsövervakning, gränskontroller samt förebyggande, uppdagande och utredning av brott i samband med dessa uppgifter) eller för administrativa uppgifter eller andra ändamål i samband med de uppgifter som gränsbevakningsväsendet har enligt lag.

Uppgifter som finns i registren får i princip användas och lämnas ut inom gränsbevakningsväsendet för att användas för skötseln av de uppgifter som ankommer på gränsbevakningsväsendet. I fråga om de tillfälliga register som avses i 34 § i lagen om gränsbevakningsväsendet får uppgifter lämnas ut inom gränsbevakningsväsendet, om det behövs för skötseln av en uppgift som ankommer på gränsbevakningsväsendet. För annan användning än registrets användningssyfte får dock uppgifter lämnas ut endast när de särskilda villkor som det föreskrivs om i lagen uppfylls. På grund av att gränsbevakningsväsendet har ett stort antal uppgifter av

varierande art har man ansett att de regler gällande ändamålsbundenheten som skall iakttas vid hanteringen av personuppgifterna i viss mån är problematiska. När en och samma person utför uppgifter av olika natur som ankommer på staten, är det de facto svårt att hålla isär uppgifter som denna person får för olika ändamål även om personen senare inför uppgifterna i separata personregister.

PTG-samarbetet

I sitt betänkande angående regeringens proposition med förslag till lag om gränsbevakningsväsendet fäste riksdagens förvaltningsutskott uppmärksamhet vid PTG-samarbetets betydelse. Samarbetet mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet grundar sig för närvarande på lagen om tullverket (228/1991), polislagen och statsrådets förordning om samarbete mellan polis-, tull- och gränsbevakningsmyndigheterna (257/2001), nedan *PTG-förordningen*, som utfärdats med stöd av lagen om gränsbevakningsväsendet.

Samarbetet gäller särskilt förebyggande, uppdagande och utredande av brott, laglighetskontrollen i fråga om import och export av varor, övervakningen av lagligheten i fråga om personers inresa och utresa samt utlänningsars vistelse i Finland och gemensamma uppgifter i anslutning till PTG-myndigheternas internationella samarbete.

Som samarbetsorgan fungerar en *riksomfattande ledningsgrupp* (polisöverdirektören, generaldirektören för tullverket, chefen för gränsbevakningsväsendet samt övriga medlemmar som förordas av dem), *regionala ledningsgrupper* (länspolisdirektören, chefen för tulldistriktet, kommandören för sjöbevakningssektionen och kommandören för gränsbevakningssektionen samt övriga medlemmar som de förordar eller kallar till medlemmar) samt lokala PTG-samarbetsgrupper.

Samarbetsformer är myndigheternas gemensamma representanter i det internationella samarbetet, arbetsgrupperna för gränstrafikfrågor och för övervakningen av iakttagandet av bestämmelser som hör till myndigheternas verksamhetsområde, assistans i förundersökningar som utförs av den samarbetspartner som i första hand ansvarar för

förundersökningen, beredskap för deltagande i utredningen av storolyckor, gemensam personalutbildning, samordnande av informationsfunktionen, utvecklande av informationsinsamlingen, enhetliga blanketter och kompatibla datasystem, gemensam beredning vid anskaffning av lokaler, materiel, apparatur och utrustning samt samordnande av planeringen av PTG-myndigheternas verksamhet och ekonomi.

Under den riksomfattande PTG-ledningsgruppen arbetar också en brottsbekämpningsarbetsgrupp, som bl.a. har till uppgift att bereda brottsbekämpningsplaner och lagstiftningsprojekt.

PTG-samarbete är möjligt inom ramen för respektive myndighets lagstadgade befogenheter. Syftet med PTG-förordningen är att främja samarbetet mellan PTG-myndigheterna så att de parallella uppgifter som myndigheterna har inom sina respektive behörighetsområden och som hänför sig till samma mål utförs på ett ändamålsenligt, ekonomiskt och smidigt sätt. Av stor betydelse i detta avseende är de samarbetsplaner som utarbetas av de nämnda myndigheterna.

Internationellt samarbete

I 65 § i lagen om gränsbevakningsväsendet föreskrivs att inrikesministeriet i frågor som inte hör till området för lagstiftningen eller som inte annars kräver riksdagens samtycke eller åtgärder av republikens president, kan sluta normala samarbetsavtal inom gränsbevakningsväsendets uppgiftsområde med de myndigheter som svarar för gränsövervakning och gränskontroll i de stater som gränsar till Finlands gränser och även i de övriga Östersjöländerna.

Enligt den praxis som utrikesministeriet tillämpar kan myndigheterna inom ramen för sina befogenheter och sina anslag ingå sådana internationella förvaltningsavtal som det utvidgade internationella umgänget förutsätter. De frågor som avtalas får dock inte falla inom riksdagens behörighet, och avtalen får inte heller ha utrikespolitisk räckvidd. De får endast innehålla tekniska föreskrifter eller föreskrifter som annars är av liten betydelse i sak i anslutning till myndigheternas sedvanliga samarbete och som inte har verkningar som gäller Finland eller sträcker sig utanför

myndighetens behörighet. När förvaltningsavtal ingås skall de begränsningar som föranleds av Finlands medlemskap i Europeiska unionen beaktas. I förvaltningsavtalen får inte ingå frågor som hör till området för samarbetsavtal eller avtal om delad behörighet.

Beträffande samarbetet mellan gränsbevakningsmyndigheterna i Finland och Ryssland har regeringarna ingått en överenskommelse angående ordningen på gränsen (FördrS 32/1960, FördrS 60/1969, FördrS 60/1979 och FördrS 54/1998). Förvaltningsavtal som ingåtts av gränsbevakningsväsendet i Finland är de bilaterala samarbetsprotokollen men motsvarande myndigheter som ansvarar för gränsövervakningen i Sverige, Norge, Estland, Lettland, Litauen och Polen. Genom protokoll som upprättats mellan myndigheter har det på samma sätt överenskommit om gränsövervakningssamarbete mellan tre parter; mellan Finland, Ryssland och Estland i Finska viken samt mellan Finland, Norge och Ryssland i norr. Det centrala innehållet i dessa förvaltningsavtal gäller sådana myndighetskontakter och myndighetsmöten samt utbyte av information och erfarenheter som samarbetet förutsätter i praktiken. Också i de avtal om brottsbekämpning som Finland har ingått har gränsbevakningsväsendet vanligen fastställts som behörig myndighet.

Gränsbevakningsväsendets samarbete med Rysslands gränsbevakning har långa traditioner. Samarbetet fungerar bra. Efter Sovjetunionens upplösning underlättades resandet och gränstrafiken ökade kraftigt. Den nya situationen krävde att samarbetet mellan gränsmyndigheterna utvecklades och effektiviserades. Samarbetets betydelse har betonats i och med att Ryssland har förnyat och lättat på gränsövervakningen vid gränsen mot Finland. Samarbete förekommer på flera nivåer. Cheferna för gränsbevakningen godkänner riktlinjerna och fattar de viktigaste besluten. En permanent finsk-rysk gränsbevakningsarbetsgrupp bereder frågor som gäller det gemensamma gränsavsnittet. De praktiska frågorna sköts av kommandörerna för gränsbevakningssektionerna, som verkar som gränfullmäktige, och av deras assistenter. Samarbete förekommer också mellan polis-, tull- och gränsbevakningsmyndigheterna.

Gränsbevakningsväsendet har deltagit i

stödprojekt i de baltiska länderna. Tack vare projekten har ett fungerande samarbete mellan länderna etablerats. De baltiska länderna har tillägnat sig många drag från den finska gränsövervakningen. I och med att Estland, Lettland och Litauen anslöt sig till Europeiska unionen har samarbetet mellan gränsbevakningsväsendet och myndigheterna i de baltiska länderna intensifierats. Det gemensamma målet är att utveckla övervakningen av den yttre gränsen.

Gränsbevakningsväsendets viktigaste arbetsmyndigheter i Sverige är kustbevakningen, sjöfartsverket och polisen. Ett viktigt mål är att övervaka Bottniska viken och spara på resurserna. Övervakningen har koncentrerats till Ålands nivå där sjötrafiken på Bottniska viken bäst kan övervakas. I Norge är polisen gränsbevakningsväsendets samarbetspartner. Samarbetet är tätt och fungerande i det gemensamma gränsområdet. Målet är en enhetlig tillämpning av Schengenregelverket och bekämpning av gränsöverskridande brottslighet.

Den fria rörligheten för människor förutsätter en enhetlig och effektiv övervakning av den yttre gränsen för området för fri rörlighet. Gränsbevakningsväsendet inledde samarbetet med gränsmyndigheterna i de blivande länderna med yttre gräns i god tid innan de anslöt sig till Europeiska unionen. Samarbetskontakter har bl.a. upprättats med Polen och Ungern, som är viktiga p.g.a. sitt läge. Samarbetet underlättas av likheten mellan gränsbevakningssystemen. Kontakter har även upprättats med Rumänien, Bulgarien, Vitryssland och Ukraina.

Gränsövervakningssamarbete bedrivs också multilateralt. Det trepartssamarbete som på Finlands initiativ har inletts i Finska viken och i norr har visat sig vara nyttigt, liksom också gränsbevakningssamarbetet i Östersjöområdet, som också det startades med finska krafter.

Gränsbevakningsväsendet har gett sitt fulla stöd till den internationella gränspolis-konferensen, som leds av Ukraina och som EU:s medlemsstater, ansökarländer och tredje länder deltar i. Förutom till gränsbevakningsmyndigheterna försöker man också utvidga samarbetet till polis- och tullmyndigheterna, vilket har skett i Ryssland och de baltiska länderna.

Gränsbevakningsväsendet deltar också i systemet med sambandspersoner. Gränsbevakningsväsendet har en sambandsperson i St Petersburg och flera sambandspersoner på andra orter planeras. Också i fråga om sambandspersonerna samarbetar PTG-myndigheterna.

Gränsbevakningsväsendet deltar aktivt i behandlingen av gränsövervakningsfrågor i unionen. Gränsbevakningsväsendet har en sakkunnig vid Finlands ständiga representation vid Europeiska unionen och vid rådets generalsekretariat. Gränsbevakningsväsendets representanter deltar regelbundet bl.a. i den gemensamma gränsövervakningsenhetens arbete.

När det gäller sjöräddningstjänsten har gränsbevakningsväsendet ett nära samarbete med Sverige, Ryssland och Estland. Länderna har bl.a. ingått följande avtal: Med Sverige en överenskommelse om samarbete vid sjö- och flygräddning (FördrS 27/1994), med Ryssland en överenskommelse om samarbete inom efterspanings- och räddningstjänsten till havs och i luften (FördrS 28/1994) samt med Estland en överenskommelse om efterspanings- och räddningstjänsten till havs och i luften (FördrS 53/1999). Gränsbevakningsväsendet har deltagit aktivt i utvecklandet av samarbetet mellan sjöräddningscentralerna i Östersjöområdet och i Internationella sjöfartsorganisationens (IMO) sjöräddnings- och kommunikationsarbetsgrupper som verkar inom ramen för Förenta nationerna.

2.2. Den internationella utvecklingen samt lagstiftningen i andra länder och i Europeiska unionen

Gränsövervakningen i Europeiska unionen

Bestämmelserna om passerande av Europeiska unionens yttre gränser och den fria rörligheten för personer inom unionens område utgör en central del av unionens rättsliga och inrikes frågor. Området för fri rörlighet bildades efter det att Frankrike, Tyskland, Belgien, Luxemburg och Nederländerna 1985 beslöt att inrätta ett område utan inre gränser. Området började kallas Schengenområdet efter den by i Luxemburg där det första avtalet undertecknades den 14 juni 1985. Schengenkonventionen undertecknades den 19 juni

1990 och tillämpningen av konventionen mellan de ursprungliga signatärstaterna och Spanien och Portugal började 1995. Schengen-området har småningom utvidgats. Österrike och Italien anslöt sig till Schengenområdet 1998, Grekland 2000 och de nordiska länderna 2001.

Vidare bildar Island och Norge tillsammans med Sverige, Finland och Danmark en nordisk passunion, som innebär att gränsövervakningen på gränserna mellan länderna har avskaffats. Island och Norge har deltagit i utvecklandet av Schengenregelverket sedan december 1996. Genom Maastrichtfördraget 1993 skapades utöver de gemenskapspelare som reglerar den inre marknaden en pelare för samarbetet i rättsliga och inrikes frågor. Ett närmare samarbete i inrikes och rättsliga frågor behövdes för att kompensera den fria rörligheten för personer och avskaffandet av kontrollerna vid de inre gränserna, vilket hade som mål att försnabba inrättandet av den inre marknaden, samt dessa åtgärders återverkan på säkerheten. Till de mellanstatliga samarbetsområdena enligt den nya tredje pelaren hörde bl.a. bestämmelser om passering av de yttre gränserna samt föreskrifter för samarbetet mellan myndigheter med ansvar för den inre säkerheten. Vid den regeringskonferens som inleddes 1996 efter Maastrichtfördraget försökte man effektivisera samarbetet i rättsliga och inrikes frågor. Resultaten från konferensen fastställdes av Belgien, Danmark, Tyskland, Grekland, Spanien, Frankrike, Irland, Italien, Luxemburg, Nederländerna, Österrike, Portugal, Finland, Sverige och Förenade kungariket genom Amsterdamfördraget om ändring av fördraget om Europeiska unionen, fördragen om upprättandet av Europeiska gemenskaperna och vissa akter som hör samman med dem. Som mål ställdes att inom fem år, dvs. före utgången av maj 2004, skapa ett område med frihet, säkerhet och rättvisa i Europeiska unionen. Genom Amsterdamfördraget upptogs Schengenregelverket i Europeiska unionens regelverk från och med maj 1999. Schengenavtalet och Schengenkonventionen införlivades på så sätt i Europeiska unionen.

Schengenregelverket består av Schengenavtalet och Schengenkonventionen, protokollet över de olika ländernas anslutning till Schengen samt beslut och förklaringar som

meddelats av Verkställande kommittén som inrättats i enlighet med Schengenkonventionen om tillämpning av Schengenavtalet från 1990. Dessutom omfattar regelverket de unionsrättsakter som ändrar och kompletterar det ursprungliga regelverket. En viktig del av Schengenregelverket utgör den gemensamma handboken för gränsbevakningen (EGT C 313, 16.12.2002), som reglerar det praktiska genomförandet av gränskontrollen. I regelverket ingår bestämmelser om gränskontroller vid de yttre gränserna och gränsövervakningen vid de yttre gränserna samt om samarbetsformer som kompenserar avskaffandet av gränskontrollerna vid de inre gränserna. Regelverket har definierats i rådets beslut 1999/435/EG (EGT L 176, 10.7.1999).

I Amsterdamfördraget överfördes bestämmelserna om kontroller vid de inre och yttre gränserna från den tredje pelaren, mellanstatligt samarbete, till gemenskapspelaren. Som mål ställdes att inom fem år från det att fördraget träder i kraft åstadkomma för medlemsstaterna bindande minimiregler för kontrollen vid de yttre gränserna när det gäller internationellt skydd, migration samt förebyggande och bekämpning av brottslighet. Under en övergångsperiod skall besluten fattas enhälligt och därefter med kvalificerad majoritet inom de områden som fastställs särskilt genom enhälliga beslut. Efter den utsatta tiden på fem år övergår initiativrätten till kommissionen.

Schengenregelverket började tillämpas av de första avtalsslutande parterna den 26 mars 1995. Enligt Schengenregelverket får de yttre gränserna passeras endast vid officiella gränsövergångsställen och under fastställda öppethållandetider. Alla som passerar gränsen skall undergå en gränskontroll, vars miniminivå varierar beroende på om personen är medborgare i unionen eller i tredje land. Till stöd för gränskontrollerna används Schengens informationssystem (*Schengen Information System, SIS*), som innehåller viktiga meddelanden med avseende på den inre ordningen och säkerheten i de stater som tillämpar Schengenregelverket, bl.a. om efterlysta personer och personer som har meddelats inreseförbud och om stulna föremål. I regelverket åläggs Schengenstaterna att effektivt övervaka områdena mellan gränsövergångsställena både till lands och i havsområ-

dena. Det innehåller också bestämmelser om samarbetet mellan myndigheter med ansvar för den inre säkerheten.

Amsterdamfördraget preciserades till vissa delar genom Nicefördraget, som trädde i kraft den 1 februari 2003 och genom vilket ändringar infördes i fördraget om Europeiska unionen och fördragen om upprättande av gemenskaperna. Ändringarna inverkar emellertid inte på unionens gränsövervakning. Den rättsliga grunden för övervakningen av unionens yttre gräns kan anses vara på en relativt tillfredsställande nivå i och med att Schengenregelverket införlivades med unionens lagstiftning. Under den senaste tiden har också huvudintresset koncentrerats till harmoniseringen av gränsövervakningens praxis vid den yttre gränsen. Man har bedömt att en verksamhet som baserar sig på enhetlig och gemensamt fastställd bästa praxis är en nödvändig förutsättning för en effektiv gränsövervakning vid den yttre gränsen. Det operativa samarbetet mellan medlemsländerna anses befördra harmoniseringen. Särskilt den olagliga invandringen i Medelhavsområdet har bidragit till att samarbetet effektiviserats.

Vid Europeiska rådet i Tammerfors i oktober 1999, som följde efter det att Amsterdamfördraget hade trätt i kraft och som koncentrerade sig på rättsliga och inrikes frågor, preciserades de åtgärder som behövs för åstadkommandet av ett område för frihet, trygghet och rättvisa. Samtidigt betonades en effektiv övervakning av de yttre gränserna och att uppgiften hör till en utbildad och specialiserad yrkeskår. I slutsatserna från rådet i Tammerfors fästes uppmärksamhet vid att det särskilt när det gäller sjögränserna finns behov av ett närmare samarbete mellan medlemsstaternas gränskontrollorgan. Ett sådant samarbete kan t.ex. bestå av tekniskt bistånd och expertutbyte. Vidare betonades de dåvarande kandidatländernas deltagande i samarbetet. Genomförandet av de åtgärder som planerades i Tammerfors granskades vid Europeiska rådet i november 2004.

Kommissionen har i sitt meddelande till rådet och Europaparlamentet den 7 maj 2002 (KOM (2002) 233 slutlig) ställt som mål att åstadkomma en integrerad förvaltning av medlemsstaternas yttre gränser. Efter olika utredningar som kompletterade meddelandet godkände rådet (rättsliga och inrikes frågor) i

juni 2002 en plan för integrerad förvaltning av de yttre gränserna. Den omfattande planen är inriktad på en gradvis förbättring av gränssäkerheten.

I planen konstateras att förvaltningen av de yttre gränserna är av central betydelse för skapandet av området för frihet, säkerhet och rättvisa. Gränsövervakningen och gränskontrollerna har en viktig uppgift när det gäller att bekämpa olaglig invandring och skydda unionens medborgare mot hot som riktar sig mot deras säkerhet. Kommissionen har konstaterat att utvecklingen kan leda till att det upprättas en gemensam gränskontrollmyndighet. I planen för en integrerad förvaltning av de yttre gränserna anses en sådan utveckling vara möjlig efter lämpliga utredningar och beslut. Det gemensamma organet skall inte ersätta de nationella gränskontrollmyndigheterna, utan stöda deras verksamhet.

Europeiska rådet i Sevilla i juni 2002 fattade med stöd av planen för en integrerad förvaltning av de yttre gränserna ett beslut om de viktigaste utvecklingsåtgärderna när det gäller det operativa samarbetet, bl.a. inrättandet av en gemensam enhet för övervakningen av gränserna bestående av cheferna för medlemsstaternas gränskontroll. Enheten samordnar genomförandet av planen. Dessutom har unionens medlemsstater och de stater som anslöt sig till unionen den 1 maj 2004 genomfört flera gemensamma gränsbevakningsinsatser, och därtill har ett minimi-innehåll för den grundläggande utbildningen av gränspersonal fastställts, en förordning om inrättande av ett nätverk av sambandsmän för invandring antagits, en gemensam modell för riskanalys utarbetats och de första analyserna av riskerna vid unionens yttre gränser gjorts. Inrättandet av ad hoc -centrum, tillfälliga gränscentrum, har ökat medlemsstaternas inbördes operativa samarbete och tillsammans med den gemensamma enheten stärkt strukturen för gränsbevakningssamarbetet. Ad hoc -centrumen styr under den gemensamma enhetens ledning medlemsstaternas gemensamma insatser och utvecklar bästa metoder för gränsbevakningen. Med gemensamma insatser avses åtgärder som genomförs av två eller flera medlemsstater och som är avsedda att effektivisera gränsövervakningen inom ett visst område vid den yttre gränsen. Ett centrum som koncentrerar sig på övervakningen

vid landgränsen verkar i Berlin och ett centrum som är inriktat på gränskontroller vid flygstationer verkar i Rom. Ett centrum som skall specialisera sig på gränskontrollteknik planeras i Dover. För sjögränserna har man beslutat inrätta gemensamma centrum i Pireus och Madrid. I anslutning till staben för gränsbevakningsväsendet i Helsingfors har ett centrum för riskanalys som bedömer hot mot gränssäkerheten inrättats.

Kommissionen föreslog i sitt meddelande till Europeiska rådet i Thessaloniki i juni 2003 (KOM (2003) 323 slutlig) en struktur som skall effektivisera det operativa gränskontrollsamarbetet. Rådet (rättsliga och inrikes frågor) godkände i november 2003 rådets slutsatser, enligt vilka en byrå som koncentrerar sig på denna uppgift skall inleda sitt arbete den 1 januari 2005. Byrån skall främja utvecklandet av ett integrerat och högklassigt gränskontrollsystem. Byråns egentliga uppgifter skall vara att samordna det operativa samarbetet mellan medlemsstaterna, bistå medlemsstaterna med utbildning av gränsbevakningspersonal, utföra riskbedömningar, göra uppföljningar av forskning som är relevant för övervakningen av de yttre gränserna samt vid behov bistå medlemsstaterna tekniskt och operativt. Byrån skall också ordna gemensamma insatser när det gäller återsändande av tredjelandsmedborgare. I rådets slutsatser framhålls att ansvaret för kontrollen och övervakningen av de yttre gränserna kvarstår hos de nationella gränsmyndigheterna. Byrån skall endast stöda medlemsstaternas myndigheter genom att effektivisera det operativa samarbetet. Byrån skall inte ha befogenheter på medlemsstaternas territorium. Byrån skall ha rätt att avdela sina experter för att bistå medlemsstaterna, skaffa teknisk utrustning och föra förteckningar över sådan teknisk utrustning för kontroll och övervakning av de yttre gränserna som den ställt till medlemsstaternas förfogande. En förutsättning för användningen av den tekniska utrustningen på en medlemsstats territorium är att medlemsstaten har framställt en uttrycklig begäran.

Kommissionen kompletterade sin syn på tullens roll i kontrollen och övervakningen av de yttre gränserna i ett meddelande som gavs i juli 2003 (KOM (2003) 452 slutlig). Enligt kommissionen är ett stärkt samarbete mellan

gränsbevaknings-, tull- och polismyndigheterna vid unionens gemensamma yttre gränser och också nationellt en av de viktigaste åtgärderna för att förbättra gränssäkerheten. Samtidigt förutsätter en effektiv kontroll och övervakning vid den yttre gränsen en helhetsbetonad politik gentemot tredje länder. Rådet (rättsliga och inrikes frågor) fastställde denna centrala princip som indelar gränssäkerheten i fyra moment i februari 2002 när det godkände Schengenkatalogen med rekommendationer och bästa metoder för kontrollen och övervakningen av Schengenområdets yttre gränser. Europeiska rådet har också separat betonat det förebyggande samarbetet med hem- och transitländerna när det gäller bekämpningen av olaglig invandring.

I enlighet med solidaritetsprincipen, som är grundläggande för området med frihet, säkerhet och rättvisa, har kommissionen utrett fördelningen av kostnaderna mellan gemenskapen och medlemsstaterna när det gäller kontrollen och övervakningen av de yttre gränserna. Utgångspunkten har varit att en effektiv kontroll och övervakning av de yttre gränserna är i alla medlemsstaters gemensamma intresse, vilket fastställdes av Europeiska rådet i Thessaloniki i juni 2003. Kostnaderna för förvaltningen av de yttre gränserna fördelas emellertid mycket ojämnt mellan medlemsstaterna. Den största ekonomiska bördan bärs naturligt nog av de länder som ligger vid den yttre gränsen. Kommissionen har i sitt meddelande KOM (2003) 323 lagt fram tankar om grunderna för en lösning av problemet med fördelningen av den ekonomiska bördan. Anslag från gemenskapsbudgeten kan högst komplettera den nationella finansieringen, som också i fortsättningen i huvudsak skall svara för förvaltningen av de yttre gränserna. Gemenskapsmedel skall kunna anslås enligt objektiva kriterier endast för åtgärder som ansluter direkt till övervakningen av de yttre gränserna. Sådana har bl.a. utgifterna för genomförandet av gemensamma insatser och utbyte av uppgifter och erfarenheter ansetts vara. Detta löser inte de eventuella problem med finansieringen av gränskontrollen som finns i medlemsstaterna. Enligt en riskanalys som publicerades av centrumet för riskanalys i december 2003 har olaglig invandring också konstaterats vid de inre gränserna, varför vissa medlemsstater

har effektiviserat kontrollen av utlänningar vid de inre gränserna. Vilka åtgärder som behövs utreds av den gemensamma enheten under år 2004.

Olaglig invandring har ofta kopplingar till organiserad brottslighet. I den första *gemensamma säkerhetsstrategin för unionen* som Europeiska unionens råd godkände i december 2003 (Ett säkert Europa i en bättre värld, En europeisk säkerhetsstrategi, Bryssel den 12 december 2003) nämns bl.a. terrorism, spridning av massförstörelsevapen och organiserad brottslighet som de största hoten mot unionens säkerhet. En effektiv kontroll och övervakning vid de yttre gränserna är av central betydelse vid förebyggandet av dessa hot.

Vid regeringskonferensen har man enats om ett konstitutionellt fördrag som ersätter den tidigare fördragsstrukturen. Fördraget undertecknades den 29 oktober 2004 (CIG 87/2/04 REV 2). Fördraget skall godkännas i varje medlemsstat enligt medlemsstaternas konstitutionella bestämmelser. Genom slopandet av pelarindelningen när det gäller rättsliga och inrikes frågor och genom att allt fler beslut skall fattas med kvalificerad majoritet vill man effektivisera utvecklandet av en gemensam politik i asyl- och invandringsfrågor och en gemensam förvaltning av de yttre gränserna. I det konstitutionella fördraget förstärks principen om solidaritet och rättvis ansvarsfördelning när det gäller genomförandet av politikområdet för förvaltningen av de yttre gränserna och för asyl- och invandringsfrågor. Å andra sidan erkänner fördraget att rättsliga och inrikes frågor är särskilt viktiga frågor med tanke på medlemsstaternas suveränitet. De förändringar som gäller övervakningen av de yttre gränserna är alltså närmast en effektivisering av beslutsfattandet. När det gäller den innehållsmässiga utvecklingen uppställs det mål som redan lades fram i planen för förvaltningen av de yttre gränserna, dvs. ett etappvis ibruktagande av en integrerad förvaltning av de yttre gränserna. I det konstitutionella fördraget ingår inte bestämmelser som försvagar de nationella myndigheternas ansvar för gränsövervakningen. I lagstiftningsförfarandet sker en övergång till beslut med kvalificerad majoritet. Beslut om bestämmelser om operativt samarbete skall dock fattas enhälligt. Enhällighet förutsätts

också när det fattas beslut om villkor och begränsningar som reglerar myndigheternas åtgärder på en annan medlemsstats territorium.

I det konstitutionella fördraget betonas utöver den gemensamma lagstiftningen betydelsen av medlemsstaternas operativa samarbete. I fördraget ingår inrättandet av en permanent kommitté för den interna säkerheten som skall höra till rådets strukturer. Kommittén skall säkerställa att samordningen av säkerhetsmyndigheternas åtgärder blir effektiv. Det nationella genomförandet av unionens bestämmelser skall fortsättningsvis höra till de nationella myndigheterna. Det operativa samarbetet skall vara sekundärt. Medlemsstaterna skall besluta om de nationella myndigheternas operativa åtgärder. I det konstitutionella fördraget betonas den helhet myndigheterna med ansvar för den interna säkerheten har som förutsättning för skapandet av området för frihet, rättvisa och säkerhet. En effektiv övervakning av de yttre gränserna anses utgöra en viktig del av denna helhet.

Situationen vid Europeiska unionens gränser

En genomgång av situationen vid gränserna försvåras av att uppgifterna om hot mot gränssäkerheten är konfidentiella. Informationsutbytet har bl.a. ordnats med hjälp av ett centrum för informationsutbyte (*CIREFI*) som är underställt Europeiska unionens råd, centrumet för riskanalys, Europeiska polisbyrån (*Europol*) samt olika arrangemang med experter och sambandsofficerare. Ministerrådet har godkänt en konfidentiell bedömning av utvidningens verkningar och gränsövervakningen som utarbetats av en gemensam utvärderingsgrupp.

Den olagliga invandringen till Europeiska unionen har ökat i synnerhet från och med början av 1990-talet. Invandringen är svår att kontrollera särskilt i medlemsstaterna i söder. En orsak till invandringen är förhoppningen om en bättre utkomst. Utkomstmöjligheter kan också erbjudas genom systemet med internationellt skydd enligt Europeiska människorättskonventionen (FördrS 63/1999) och Genèvekonventionen angående flyktingars rättsliga ställning (FördrS 77/1968). Rätten till internationellt skydd omnämns bl.a. i artikel 6 i fördraget om Europeiska unionen, som hänvisar till Europeiska människorätts-

konventionen, samt i ordförandeskapets slutsatser nr 4 och 13 från Europeiska rådet i Tammerfors. Endast en liten del av de personer som ansökt om internationellt skydd har konstaterats vara i behov av skydd.

Många betalar t.o.m. 3 000 euro för att bli smugglade över gränsen. Personer som tar sig olovligt över gränsen kan stå i skuld till brottslingar som ordnat inresan och kan därför tvingas till arbete och brott. Olaglig invandring är ett hot mot den inre säkerheten. En viktig metod för att avvärja olaglig invandring är en effektiv kontroll och övervakning vid de yttre gränserna vilket man kommit överens om inom ramen för Schengenregelverket. I praktiken varierar nivån på gränsövervakningen på olika gränssnitt och i olika medlemsstater. Med hjälp av gemensamma projekt förbättras gränsövervakningens effektivitet. Utvidgningen av unionen innebär inte direkt en försämring av gränssäkerheten, men sannolikt att antalet personer som invandrat olagligt ökar när nya medlemsstater ansluter sig till området för fri rörlighet. Gränsövervakningen i de nya medlemsstater som 2004 anslöt sig till området för fri rörlighet är effektiv och kommer antagligen att vara det också i fortsättningen.

Medlemsstaterna i Europeiska unionen utför gränskontroller och gränsövervakning vid sina egna gränser. Alla nya medlemsstater hör inte till Schengenområdet, varför gränskontroller och gränsövervakning också förekommer vid gränserna mellan dessa länder och området för fri rörlighet. För att komma in i området för fri rörlighet kan man därför vara tvungen att passera två övervakade gränser, vilket effektivt hindrar olaglig invandring. En del av de rutter som används för olaglig invandring går numera genom södra Polen, Slovakien, Tjeckien, Ungern och Slovenien. När dessa länder ansluter sig till området för fri rörlighet förflyttas kontrollen av de yttre gränserna från sin nuvarande plats till unionens yttre gräns. I områdena vid de inre gränserna som då öppnas måste man överväga vilka kompensande åtgärder som med beaktande av Schengenregelverket kan komma i fråga. Vid unionens yttre gränser, som samtidigt blir yttre gränser för området med fri rörlighet, bör man fästa särskild uppmärksamhet vid att gränsövervakningen och gränskontrollerna följer den

gemensamma handboken för att den olagliga invandringen inte skall öka.

Effektivare åtgärder mot olagliga inresor och olaglig invandring kan vidtas först när de börjar förekomma. På så sätt kan man förhindra att det uppstår nätverk som möjliggör en mer omfattande invandring. Åtgärderna bör vidtas inom alla områden som påverkar gränssäkerheten, vid utrikesrepresentationerna, i det internationella gränssamarbetet, vid övervakningen av gränserna samt inom övervakningen av utlännningar i området för fri rörlighet. Utöver kontrollen och övervakningen vid de yttre gränserna är också förebyggandet av olagliga utresor av betydelse när det gäller att avslöja rutter som används och att bekämpa olaglig invandring. I Finland har den olagliga invandringen och genomgångstrafiken varit obetydlig i jämförelse med övriga Europa, vilket torde vara orsaken till att man i Finland inte är medveten om problemets omfattning. I Finland kan man fortfarande vidta åtgärder för att stoppa den olagliga invandringen och förhindra att det bildas nätverk för genomgångstrafik. Finlands primära ansvar inom Schengensamarbetet är fortsättningsvis att förhindra olaglig invandring via den yttre gränsen i Finland och vidare till de övriga medlemsstaterna. Det är också ett viktigt nationellt intresse. Andra medlemsstaters erfarenheter och den gemensamma riskanalysen visar att man också kan vänta sig att den olagliga invandringen till Finland via de inre gränserna ökar. Också i detta fall är förebyggande åtgärder effektivast.

Gränsövervakningen och gränskontrollen i vissa länder

Kommissionen gjorde 2002 en genomförbarhetsstudie om inrättandet av en europeisk gränspolis (*Feasibility Study for the Setting up of a European Border Police*) och i samband med den lämnade medlemsstaterna uppgifter om hur deras gränsövervakning och gränskontroll är ordnad. Följande redogörelse baserar sig i huvudsak på de svar som medlemsstaterna gav i anslutning till denna studie. I fråga om de nordiska länder som hör till Europeiska unionen, dvs. Sverige och Danmark, redogörs också för lagstiftningen rörande personuppgifter.

Nederländerna

I Nederländerna hör gränskontrollen och gränsövervakningen till justitieministeriets förvaltningsområde. Gränskontroller och gränsbevakning sköts av en militäriskt organiserad polis, De Koninklijke Marechaussee (*Marechaussee*), med undantag för hamnarna Rotterdam, Maasluis, Vlaardingen och Schiedam, där uppgifterna sköts av polisen. Marechaussees totala styrka är ca 6 400 personer, och gränskontrollpersonalen består av 460 personer som arbetar vid flygplatsen Schiphol, 80 personer vid övriga flygstationer, 220 personer i hamnarna och 80 personer vid flodpolisen. Marechaussee har 14 enheter för övervakningen av utlänningar vid gränsen mot Tyskland och Belgien samt en enhet på flygplatsen Schiphol som arbetar med avlägsnande ur landet av utlänningar. I övervakningen av kusten deltar marinen, Marechaussee, tullen, polisen samt jordbruksministeriet och trafikministeriet.

Samma myndigheter som svarar för gränskontroller och övervakningen av utlänningar deltar också i bekämpningen av gränsöverskridande brottslighet, olaglig invandring och människohandel. Marechaussee upprätthåller en nationell central för resehandlingsförfalskningar på Schiphol. Polisen bistås av 12 utredningsgrupper, en enhet för internationella ärenden samt en enhet för spaningsverksamhet och en nationell informationscentral för dokumentförfalskningar. Samarbetet mellan polisen och Marechaussee styrs av en särskild styrgrupp. För gränskontrollverksamheten och övervakningen av utlänningar finns en delegation och ett rådgivande organ som består av representanter för försvarsministeriet, justitieministeriet, migrationsverket och åklagarmyndigheten.

Gränskontrollerna och gränsövervakningen utgör endast en del av Marechaussees uppgifter, till vilka bl.a. hör säkerhetsuppgifter vid offentliga evenemang, skydd av personer, säkerhetstransporter, säkerhetsuppgifter i anslutning till den civila luftfarten, polisuppgifter på flygplatser, övervakning av utlänningar, uppgifter i anslutning till ansökningar om internationellt skydd, förundersökning av brottmål, militärpolisuppgifter samt civil krishantering och internationella uppgifter. Marechaussees uppgifter hör delvis till justi-

tieministeriets, delvis till inrikesministeriets och delvis till försvarsministeriets område.

Nederländerna har 1 326 kilometer sjögräns. Landgränsen mot Tyskland är 572 kilometer och mot Belgien 450 kilometer lång. Landet har ca 15,8 miljoner invånare.

Belgien

I Belgien hör gränskontrollerna, gränsbevakningen och övervakningen av utlänningar till polisen, som också sköter avlägsnandet av utlänningar ur landet. Polisen är underställd inrikesministeriet. Belgien har ingen landgräns att övervaka och därför sker gränsövervakningen i vattenområdena. För beslut om utlänningars inresa, vistelse och avlägsnande svarar en utlänningsavdelning vid inrikesministeriet, vars utredningsbyrå samlar in och analyserar uppgifter om människohandel, människosmuggling, ordnande av olaglig invandring, förfalskning av dokument samt missbruk av immigrationsbestämmelser. Vid inrikesministeriet finns en rådgivande Schengenkommission med medlemmar från utlänningsavdelningen och polisen. För myndighetssamarbetet finns dessutom en permanent samarbetsgrupp med medlemmar från utrikesministeriet och polisen.

Efter en omorganisering som genomfördes 2001 har Belgien en rikspolis och lokal polis. Övervakningen av utlänningar, gränskontrollerna samt gränsövervakningen hör till rikspolisen, liksom också bekämpningen av grov brottslighet som inte är lokalt begränsad, t.ex. människohandel och narkotikahandel och organiserad brottslighet. Rikspolisens rättsliga enhet har lokalkontor som utför förundersökning. Rikspolisen har ca 12 000 och lokalpolisen ca 28 000 polismän. I samband med rikspolisen finns en utredningsenhet som utreder människohandel. Enheten har lokala byråer som utreder brott med anknytning till olaglig invandring, människosmuggling, barnpornografi och organhandel. Polisen har också en byrå för förfalskade dokument. Utredningen av gränsöverskridande brott leds av åklagare som är underställda justitieministeriet.

Belgiens gräns är 1 385 kilometer lång, varav 620 kilometer är gemensam gräns med Frankrike, 167 med Tyskland, 48 med Luxemburg och 450 med Holland. Kusten är 66

kilometer lång. Belgien har cirka tio miljoner invånare.

Spanien

I Spanien finns en nationell polis (*Cuerpo Nacional de Policia*) och ett militäriskt organiserat nationalgarde (*Guardia Civil*). Ett sekretariat för säkerhetsfrågor vid inrikesministeriet samordnar polisens och nationalgardets verksamhet. Sedan 1979 kan en del av de autonoma regionerna bilda lokala polistyrkor. Sådana finns t.ex. i Baskien och Katalonien. I Spanien finns också lokalpolis (*Guardia Municipal*). Den nationella polisen är underställd inrikesministeriet. Nationalgardet lyder också delvis under försvarsministeriet. Nationalgardet har uppgifter i anslutning till förundersökning (*funciones de policia judicial*), militärpolisuppgifter (*funciones de policia militar*), tullövervakningsuppgifter (*funciones de policia fiscal*), allmännyttiga uppgifter (*funciones de beneficencia pública*) samt polisuppgifter på landsbygden (*funciones de guarderia rural*). Den nationella polisen verkar närmast i tätorter och svarar för övervakningen av utlännningar, gränskontroll av personer och gränsövervakning på gränsövergångsställen i hamnar, på flygplatser och vid landgränserna. Nationalgardet svarar för gränsövervakningen i områden mellan gränsövergångsställena och deltar i tullövervakningen.

Spanien har sammanlagt 1 928 kilometer gräns, varav gränsen mot Andorra utgör 63, mot Frankrike 623, mot Gibraltar 1,2, mot Portugal 1 214 samt mot Marocko (Ceuta) 6,3 och (Melilla) 9,6 kilometer. Kusten är 4 964 kilometer lång. Spanien har ca 40 miljoner invånare.

Italien

I Italien lyder den nationella polisen (*Polizia di Stato*) under inrikesministeriets säkerhetsavdelning (*dipartimento della Pubblica Sicurezza*). Ministeriets utlänningsavdelning (*dipartimento per le Liberta Civili e l'Immigrazione*) svarar bl.a. för immigrationsärenden, asylärenden och medborgarskapsärenden. Sedan en omorganisering 2003 har den nationella polisen en enhet som svarar för övervakningen av utlännningar och

gränspolisverksamhet (*Direzione Centrale dell'Immigrazione e della Polizia delle Frontiera*). Landet är indelat i nio gränspolisområden med sammanlagt 66 gränspoliskontor.

I gränsövervakningen och gränskontrollerna deltar också den militäriskt organiserade tullmyndigheten (*Guardia di Finanza*), som är underställd finansministeriet (Ministero dell'Economica e delle Finanza), och militärpoliserna (*Carabinieri*), som är underställd försvarsministeriet. Militärpoliserna har också uppgifter som är underställda andra ministerier, såsom förebyggande av brott som äventyrar människors hälsa (*Comando Carabinieri per la Sanità*), bekämpning av miljöskador (*Comando Carabinieri per la Tutela dell'Ambiente*), fornninnesskydd (*Comando Carabinieri Patrimonio Culturale*), tillsyn över efterlevnaden av arbets- och sociallagstiftning (*Comando Carabinieri Ispettorato del Lavoro*), förebyggande av missbruk av lantbruksstöd (*Comando Carabinieri Politiche Agricole*), säkerhetsuppgifter vid beskickningar (*Comando Carabinieri presso il Ministero Affari Esteri*) och uppgifter som ankommer på en förundersökningsmyndighet. Kustbevakningen, som är underställd ministeriet för handelssjöfart, övervakar sjötrafiken i Italiens territorialvatten.

Italien har 1 932 kilometer gräns, varav gränsen mot Österrike är 430, Frankrike 488, Vatikanen 3,2, San Marino 39, Slovenien 232 och Schweiz 740 kilometer. Kusten är 7 600 kilometer lång. Italien har ca 58 miljoner invånare.

Irland

I Irland svarar polisen (*Garda Síochána*), som är underställd justitieministeriet, för gränsövervakningen och gränskontrollerna. Kontroller utförs förutom vid gränsövergångsställen också på fartyg, i flygplan och på flygplatser. Marinen och tullen övervakar vattenområden. För utlänningsärenden och bekämpningen av internationell brottslighet svarar den nationala immigrationsbyrån (*Garda National Immigration Bureau*), som hör till polisförvaltningen och leds av en kriminalöverinspektör. Vid immigrationsbyrån finns en mobil enhet som utför kontroller. Immigrationsbyrån fattar beslut om avlägsnande ur landet. Byrån har riksomfattande

behörighet och kan ta hjälp av polisen. Försvarmakten bistår polismyndigheterna och deltar i övervakningen av fiskezonen och i spaningsuppgifter, räddningsuppgifter och sjuktransportuppgifter och oljebekämpning. Dessutom tillhandahåller försvarmakten transporttjänster för statsledningen. Kustbevakningen deltar i spaningar och räddningsoperationer samt havsskydd.

Irland har 360 kilometer gemensam landgräns med England och 1 448 kilometer kust. Landet har cirka fyra miljoner invånare.

Österrike

I Österrike utförs gränsövervakning och gränskontroller av polisen eller ett militäriskt organiserat gendarmeri, medan gendarmeriets gränstjänst (*Grenzdienst*) bär huvudansvaret för verksamheten. Gränstjänsten har ca 3 000 anställda. Det finns 31 gränskontrollställen och 39 gränsbevakningsstationer. Gränstrafiken övervakas dessutom av ca 800 tulltjänstemän, 250 poliser och 2 000 soldater. Gendarmeriets gränstjänst överlämnar de lagöverträdare som de påträffar till polisen, som är den myndighet som utreder brott. Specialutbildade gränspoliser följer personer som skall avlägsnas ur landet. Vid behov närvarar en läkare och en människorättsobservatör.

Inrikesministeriet har en helikopterdivision för gränsbevakning. För speciella situationer har gränsbevakningen dessutom tillgång till en specialutbildad och specialutrustad stödenhet på 28 personer. Den grundläggande utbildningen för personer som ansvarar för gränskontroll och gränsövervakning är två år lång. Övrig personal genomgår en sex månader lång grundutbildning. Befälet genomgår en två år lång fortbildning.

Österrikes gräns är 2 562 kilometer lång; gränsen mot Tjeckien är 362, mot Tyskland 784, Ungern 366, Italien 430, Liechtenstein 35, Slovakien 91, Slovenien 330 och Schweiz 164 kilometer. Landet har cirka åtta miljoner invånare.

Grekland

I Grekland är ansvaret för gränsövervakningen och gränskontrollen av personer fördelat mellan flera ministerier. Passkontrollen, övervakningen av landgränsen, utfärdandet

av inreseförbud, avvísning, utvisning och asylärenden samt bekämpningen av gränsöverskridande brottslighet hör till förvaltningsområdet för ministeriet för allmän ordning och sköts av polisen, som är underställd ministeriet. Gränsbevakarna är specialutbildade polismän. Greklands gränsbevakningstjänst har 48 verksamhetsställen och sammanlagt ca 4 100 gränsbevakare. De bildar huvuddelen av polisstyrkan på landsorten. Övervakningen av sjögränsen hör till hamnpolisen, som är underställd ministeriet för handelssjöfart. Tullen, som är underställd finansministeriet, har befogenheter på alla gränsövergångsställen.

Om utfärdande av inreseförbud beslutar chefen för passgränskontrollstället. Beslutet kan överklagas, men ett överklagande hindrar inte att beslutet verkställs. Den som olagligt reser in i landet försöker man återsända till ursprungslandet. Polisens utlänningsavdelning svarar för bekämpningen av olaglig invandring, återsändande, informationsinsamling, riskanalys, samarbete mellan lokala myndigheter, informationen till passkontrollörerna och verkställigheten av utlänningslagstiftningen.

Grekland har sammanlagt 17 170 kilometer gräns, varav 16 000 kilometer är sjögräns. Grekland har ca 10,5 miljoner invånare.

Luxemburg

Luxemburgs gendarmeri (*Gendarmerie*) förenades med polisen vid ingången av 2000. Gränsövervakningen, gränskontrollerna och bekämpningen av gränsöverskridande brottslighet hör till polisen (*Police Grand-Ducale*), som delvis är underställd justitieministeriet (*Ministère de la Justice*) och delvis inrikesministeriet (*Ministère de l'Intérieur et de l'Aménagement du territoire*). Utlänningspolisen hör till kriminalpolisen (*Police Judiciaire*). Polisen genomför också avlägsnanden ur landet. Personer som meddelas inreseförbud återsänds till ursprungslandet. Trafikidkare som vägrar att transportera personer som skall avlägsnas ur landet kan straffas.

Luxemburg har endast landgräns. Gränsen är 359 kilometer lång, varav 148 kilometer är gemensam gräns med Belgien, 73 kilometer med Frankrike och 138 kilometer med Tyskland. Luxemburgs folkmängd är ca 400 000.

Portugal

I Portugal hör gränsövervakningen, gränskontrollen samt övervakningen av utlänningar och avlägsnandet ur landet till utlännings- och gränstjänsten (*Servico de Estrangeiros e Fronteiras*), som är underställd inrikesministeriet (*Ministério da Administração Inter*). Utlännings- och gränstjänsten undersöker brottslighet i anslutning till olaglig invandring. Undersökningsavdelningen har 600 anställda. En specialavdelning (*Brigada Fiscal*) vid det militäriskt organiserad nationalgardet (*Guarda Nacional Republicana*) deltar dessutom i övervakningen av sjögränsen och kontrollen av godstrafiken i hamnarna. Sjöpolisen, som är underställd försvarsministeriet (*Ministério da Defesa Nacional e dos Assuntos do Mar*), sköter kontrollen av fartygshandlingar. Gränstjänsten och nationalgardet kan ha gemensamma gränskontrollställen.

Personer som tagit sig olagligt in i landet arresteras. Trafikidkare är skyldiga att transportera avvisade personer till ursprungslandet och kan dömas till böter. Asylsökande som inte har de handlingar som krävs för inresa anhålls på internationellt område tills frågan om inresan kan tillåtas har avgjorts. En asylansökan skall avgöras inom en kort utsatt tid, annars anses ansökan vara godkänd. Avslag kan överklagas hos ett kommissariat för flyktingärenden som finns i anslutning till inrikesministeriet. Kommissariatet kan besluta att asylansökan skall avgöras av inrikesministeriet.

Portugal har 1 214 kilometer gemensam landgräns med Spanien och 1 793 kilometer kust. Landet har cirka tio miljoner invånare.

Frankrike

I Frankrike hör gränskontroll och gränsövervakning till gränspolisen, som är underställd inrikesministeriet (*Ministère de l'Intérieur, de la Sécurité Intérieure et des Libertés Locales*), samt tullen, som är underställd ministeriet för ekonomi, finanser och industri (*Ministère de l'Economie, des Finances et de l'Industrie*), och gendarmeriet (*Gendarmerie*), som är underställt försvarsministeriet (*Ministère de la Défense*). I övervakningen av havsområdet deltar marinen och sjögendarmen. Polisen och gendarmerna svarar

för bekämpningen av gränsöverskridande brottslighet, olaglig invandring och människohandel. På gränsövergångsställena deltar också tullen i verksamheten. Tullen har dock inte rätt att utreda brott som har samband med olaglig invandring.

Det finns 225 gränsövergångsställen. I övervakningen av de yttre gränserna deltar ca 4 500 gränspoliser, av vilka ca 1 500 är placerade vid landgränserna, ca 300 vid sjögränserna och ca 2 600 på flygplatserna. Vid landgränserna finns ca 600 tullmän, vid sjögränserna ca 800 och på flygplatserna ca 1 000. I kustområdena finns ca 300 gendarmenheter som samlar in information och övervakar gränstrafiken. Visumansökningar kan avgöras av en gränspolis med löjtnants grad eller en tullövervakare. Om en person vägras inresa och det inte är möjligt att återsända personen till ursprungslandet, kan gränspolisen hålla personen i ett väntområde, från vilket den sökande kan avlägsna sig till ett annat land som inte tillämpar Schengenregelverket.

Om en asylansökan inte är klart omotiverad, släpps den sökande in i landet från väntområdet för åtta dagar. Endast inrikesministern kan efter att ha hört utrikesministern vägra en person som ansökt om asyl vid gränsen inresa i landet. Gränspolisen verkställer utvisningar. De administrativa myndigheternas avgöranden kan överklagas, men överklagandet skjuter inte upp verkställandet av beslutet.

Frankrike har gränsövervakningssambandsmän i England, Holland, Tyskland, Italien och Spanien.

Frankrike har sammanlagt 2 889 kilometer gräns; gränsen mot Andorra är 56, mot Belgien 620, mot Tyskland 451, mot Italien 488, mot Luxemburg 73, mot Monaco 4, Spanien 623 och Schweiz 573 kilometer lång. Kusten är 3 427 kilometer lång. Frankrikes folkmängd är ca 60 miljoner.

Sverige

För gränsövervakning, gränskontroller och utlänningsärenden svarar i Sverige tullen, som lyder under finansdepartementet, polisen, som lyder under justitiedepartementet, *Kustbevakningen*, som lyder under försvarsdepartementet, Migrationsverket, som lyder

under utrikesdepartementet samt Luftfartsverket, som lyder under handels- och industridepartementet.

Polisen har huvudansvaret för gränskontrollerna. Tullen deltar i gränskontrollerna närmast genom samarbetsgrupper, men svarar för gränskontrollerna vid mindre gränsövergångsställen. Kustbevakningen är inte militäristiskt organiserad. Kustbevakningens lokala enheter är kuststationerna och kustbevakningsflyget. Kustbevakningen svarar för sjösäkerheten, kontroll av efterlevanden av bestämmelser om registrering av fartyg, deltar i bekämpningen av smuggling och utför gränsövervakning och gränskontroller till sjöss. Kustbevakningen har polis- och tullbefogenheter.

Migrationsverket avgör asylärenden, visum, arbetstillstånd och uppehållstillstånd samt ansökningar om medborgarskap. Det svarar också för mottagandet och avlägsnandet ur landet av asylsökande och flyktingar. Försvaret avvärjer kränkningar av den territoriella integriteten. Polisen har sambandsmän i ca 20 länder. Till deras uppgifter hör bl.a. att förebygga olaglig invandring.

I en förordning om behandling av personuppgifter inom Kustbevakningen (Förordning om behandling av personuppgifter inom Kustbevakningen 2003:188) förbjuds behandling av känsliga personuppgifter enbart på grund av vad som är känt om personens ras eller etniska ursprung, politiska åsikter, religiösa eller filosofiska övertygelse, medlemskap i fackförening, hälsa eller sexualliv. Uppgifterna om en person får dock kompletteras med sådana känsliga uppgifter, om det är oundgängligen nödvändigt för syftet med behandlingen. En del av de känsliga personuppgifterna får inte användas som sökkriterium. En personuppgift skall avlägsnas om den inte är nödvändig. Behandling av andra personers uppgifter än personers som är misstänkta för brott är tillåtet endast om det är nödvändigt och det är föreskrivet fängelse i minst två år för det brott som utreds. Uppgifterna i ett register får endast hanteras av personer som på grund av sina arbetsuppgifter behöver ha tillgång till uppgifterna. I registret får behandlas uppgifter om identitet, arbetsplats och yrke, adress, telefonnummer och andra liknande uppgifter som behövs för kommunikation med personen, uppgifter om

en juridisk persons identitet, firmatecknare och verksamhet samt upplysningar om varför uppgifter om en person behandlas. Också uppgifter om särskilda fysiska kännetecken, brottshjälpsmedel, transportmedel och varning om att en person tidigare varit beväpnad, våldsam eller flyktbenägen får behandlas. Andra uppgifter som får behandlas är ärendenummer och uppgifter om klassificering samt andra ärenden där den enskilde förekommer. Rikspolisstyrelsen, polismyndigheterna, *Ekobrottsmyndigheten*, tullverket och skatteverket har i den brottsbekämpande verksamheten direktåtkomst till kustbevakningsdatabasen.

Sveriges regering tillsatte den 18 juni 2003 en utredare för att i ljuset av Sveriges medlemskap i Schengen utvärdera gällande bestämmelser om gränskontroll. I utvärderingen skulle behoven inom brottsbekämpningen och utlänningskontrollen beaktas. Utredningskommissionen inhämtade upplysningar om bl.a. den finska lagstiftningen och bekantade sig med det praktiska arbetet med gränskontroll och brottsbekämpning i Finland. I det betänkande (SOU Ju 2003:07) som utarbetades på basis av utredningsarbetet föreslås att en ny gränskontrolllag skall stiftas och utlänningslagen ändras. Det föreslås att polisen skall ha huvudansvaret för gränskontrollen och utlänningskontrollen men att Kustbevakningen skall vara den ansvariga myndigheten till sjöss. Informationsutbytet mellan myndigheterna förbättras. Ändringarna träder i kraft den 1 juni 2006.

Sveriges gränser är 2 205 kilometer, varav gränsen mot Finland utgör 586 och mot Norge 1 619 kilometer. Strandlinjen är 3 218 kilometer lång. Sveriges folkmängd är cirka nio miljoner.

Tyskland

För gränssäkerheten i Tyskland svarar gränspolisen (*Bundesgrenzschutz*), som lyder under inrikesministeriet, tullen, Bayerns polis samt lokalpolisen i Hamburg och Bremen. I gränsövervakningen medverkar Bayerns polis vid gränserna mot Österrike och Tjeckien samt lokalpolisen i hamnarna i Hamburg och Bremen. Också tullen utför gränsövervakning. Undersökningarna av olaglig invandring och människohandel hör både till för-

bundsstaten och till delstatspolisen.

Gränspolisen fattar beslut om vägrad inresa samt om avslag på uppenbart ogrundade asylansökningar. Tullen sköter kontrollen vid mindre gränsövergångsställen. Gränspolisen och delstatspolisen kan vägra inresa. De fattar också beslut om avlägsnande ur landet.

Gränspolislagen från 1994 (*Das Gesetz über den Bundesgrenzschutz*) ändrades 2002 så att terrorismbekämpningen är en av gränspolisens främsta uppgifter. Gränspolisens övriga uppgifter är uppgiften att verka som järnvägspolis, upprätthållandet av säkerheten i flygtrafiken, skyddandet av statliga inrättningar, skyddandet av tyska diplomater och beskickningar, medverkan i räddningsoperationer, miljöskydd i Nordsjön och Östersjön samt polisuppgifter på fartyg. Gränspolisen utför brottsutredning i anslutning till sina uppgifter oberoende av hur allvarlig eller omfattande gärningen är. Gränspolisens verksamhetsområde börjar vid riksgränsen och är 30 kilometer brett. Gränspolisen har rätt att kontrollera en persons identitet och använda teknisk övervakningsapparat samt kontrollera byggnader och bostäder för att förhindra och uppdaga olagliga inresor. Gränspolisen får bl.a. använda sig av teleavlyssning och teleövervakning. Vid gränspolisen arbetar ca 40 000 tjänstemän, av vilka ca 30 000 är polismän. Den grundläggande utbildningen för en gränspolis är två år lång. Gränspolisen förenas troligen med den övriga polisen (*Polizei des Bundes*) i och med att Tyskland fr.o.m. maj 2004 är ett land med inre gränser.

Tyskland har sammanlagt 3 621 kilometer gräns; gränsen mot Österrike är 784, mot Belgien 167, mot Tjeckien 646, mot Danmark 68, mot Frankrike 451, mot Luxemburg 138, mot Holland 577, mot Polen 456 och mot Schweiz 334 kilometer lång. Kusten är 2 389 kilometer lång. Tyskland har ca 82 miljoner invånare.

Danmark

I Danmark hör gränsövervakningen, gränskontrollerna samt asyl- och migrationsärenden till justitieministeriets förvaltningsområde. För migrationsärenden svarar ett ämbetsverk som är underställt justitieministeriet (*Immigratie- en Naturalisatiedienst*). För ut-

förandet av gränsövervakningen och gränskontrollerna svarar polisen, som lyder under justitieministeriet. Vid de stora gränsövergångsställena har polisen enheter som är specialiserade på gränskontrolluppgifter. Någon riksomfattande polisenhet som skulle vara specialiserad på gränsövervakning finns dock inte. Polisens utlänningsavdelning styr verksamheten och sköter avlägsnande ur landet. Försvarsmakten svarar för bevakningen av kusten och i polisdistrikt som gränsar till havet också polisen.

Den danska lagen om behandling av personuppgifter (lov om behandling af personoplysninger 31.5.2000 nr 429) tillämpas med vissa begränsningar också på polisens verksamhet. I Danmark finns dessutom en lag om inrättande av ett centralt DNA-register (lov om oprettelse af et centralt dna-profilregister 31.5.2000 n:o 434). Registret upprätthålls av polisens högsta ledning. I lagarna om införande av Europolkonventionen och Schengenkonventionen (lov om gennemforelse af Europolkonventionen 10.6.1997 n:o 415 och lov om Danmarks tiltraedelse af Schengenkonventionen 10.6.1997 n:o 418) ingår också bestämmelser om behandlingen av uppgifter och om informationssystem.

Danmarks gräns mot Tyskland är 68 kilometer lång. Kusten är 7 314 kilometer lång. Landet har cirka fyra miljoner invånare.

Förenade kungariket

Immigrationsärenden hör i Förenade kungariket till inrikesministeriets förvaltningsområde liksom också säkerhetsfrågorna. Utrikesministeriet svarar för utfärdandet av visum i andra länder. Migrationsmyndigheten (*Immigration & Nationality Directorate*) svarar för ärenden i anslutning till invandring, olaglig invandring och integration av invandrare. Vid myndigheten finns också en enhet för kriminalunderrättelse. Tullen, som lyder under finansministeriet, svarar för bekämpning av narkotika-, tobaks- och alkoholsmuggling. Kustbevakningen svarar för sjöräddning, sjösäkerhet samt havsskydd. Kustbevakningens patrulleringsverksamhet tjänar också gränsbevakningen. Kustbevakningen har ca 1 200 anställda och dessutom deltar frivilliga i verksamheten. Gränsen mot Irland övervakas av polisen och försvarsmakten.

Förenade kungarikets landgräns mot Irland är 360 kilometer lång. Kusten är 12 000 kilometer lång. Förenade kungariket har ca 60 miljoner invånare.

Estland

För övervakningen av och kontrollerna vid Estlands gränser svarar den militäriskt organiserade gränsbevakningsmyndigheten (*Eesti Piirivalve*), som lyder under inrikesministeriet. Den totala styrkan är 2 300 personer. Gränsmyndigheten avväjer territoriekränkningar, smuggling och olaglig invandring. Den utreder också brott och bedriver kriminalunderrättelse. Gränsbevakningsmännen har samma befogenheter som polismännen. Gränsmyndigheten är Estlands ledande sjöräddningsmyndighet.

Estland har sammanlagt 1 450 kilometer gräns, varav 768 kilometer är sjögräns. Estlands folkmängd är ca 1,4 miljoner.

Lettland

Lettlands militäriskt organiserade gränsbevakningsmyndighet (*Latvijas Republikas Valsts Robezsardze*) är sedan 1997 underställd inrikesministeriet. Gränsmyndigheten sköter övervakningen av landgränsen samt gränskontrollerna av personer och fordon. Övervakningen av efterlevnaden av bestämmelserna med anknytning till Schengenregelverket skall höra till myndighetens ansvar också när det gäller sjögränsen. Också enheter som lyder under försvarsministeriet deltar i övervakningen av gränserna.

Gränsmyndigheten deltar i gripande av efterlysta personer och fordon, strålningsövervakning, övervakningen av införsel och utförsel av narkotika och andra föremål och ämnen som är förbjudna eller omfattas av begränsningar, övervakningen av fordon och vägtrafik samt i tulluppgifter vid landgränsen och vissa gränsövergångsställen. Gränsmyndigheten övervakar dessutom efterlevnaden av bestämmelser som gäller gränszonen och beviljar tillstånd för resor och vistelse i gränszonen. Enligt utlänningslagen, som trädde i kraft i maj 2003, svarar gränsmyndigheten också för övervakningen av utlän-

ningar samt tagande i förvar av och avlägsnande ur landet av utlänningar som vistas olagligt i landet.

Gränsbevakningsmyndigheten utreder brott som hänför sig till dess verksamhetsområde och bedriver kriminalunderrättelseverksamhet. Utredningarna gäller bl.a. olagliga inresor, människosmuggling och förfalskningsbrott. De lettiska myndigheterna samarbetar i frågor som gäller riksgränsen och övervakningen av gränsen.

Gränsmyndigheten i Lettland har ca 3 300 anställda.

Lettland har sammanlagt 1 866 kilometer gräns, varav 498 kilometer är sjögräns. Landets folkmängd är ca 2,4 miljoner.

Litauen

Litauens gränsmyndighet (*Valstybes Sienos Apsaugos Tarnyba*) lyder under landets inrikesministerium. Den militäriskt organiserade myndigheten har utvecklats ur den gränspolis som inrättades 1993 och flyttades från försvarsministeriets till inrikesministeriets förvaltningsområde 1997.

Gränsmyndigheten svarar för gränsövervakning och gränskontroller. Myndigheten medverkar i tullövervakning, upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, övervakning av utlänningar, sjöräddning och det militära försvaret. Vidare deltar myndigheten i strålningsövervakning samt miljöskydd och tillsynen över användningen av naturresurser i gränsområdet. Gränsbevakningsmyndigheten svarar också för säkerheten på kärnkraftverket Ignalina.

Gränsbevakningsmännens befogenheter motsvarar polisens befogenheter. En viktig del av verksamheten utgör brottsutredningen och kriminalunderrättelseverksamheten, som det finns specialutbildad personal för i alla enheter inom myndigheten. Brottsutredningarna kan bl.a. gälla olaglig passage av gränsen, ordnande av olaglig invandring och människosmuggling. Gränsbevakningsmyndigheten samarbetar med tullen och polisen. Gränsbevakningsmyndigheten har ca 4 300 anställda.

Litauen har sammanlagt 1 732 kilometer gräns, varav 120 kilometer är sjögräns. Landets folkmängd är ca 3,7 miljoner.

Polen

Gränsbevakningsmyndigheten i Polen (*Straz Graniczna*) lyder under inrikesministeriet och är militäriskt organiserad. Gränsmyndighetens huvuduppgift är övervakningen av gränsen till lands och till havs samt gränskontrollerna vid gränsövergångsställena. Gränsmyndigheten bär huvudansvaret för övervakningen av utlänningar också i inlandet och svarar för avlägsnandet av utlänningar som vistas olagligt i landet.

Gränsmyndigheten upprätthåller allmän ordning och säkerhet i gränsområdet och på gränsövergångsställena. Den svarar också för underhållet av gränsen och gränsmärken. Till gränsmyndighetens uppgifter hör vidare övervakningen av innehav och transport av farliga ämnen och föremål samt av efterlevanden av miljöskyddsbestämmelserna i gränsområdet. Myndigheten bekämpar gränsöverskridande brottslighet, bedriver kriminalunderrättelseverksamhet och utför förundersökningar, också med hjälp av teleavlyssning och täckoperationer. Gränsmyndigheten samarbetar med tullen och polisen.

Gränsbevakningsmännens befogenheter är inte territoriellt begränsade. Gränsen är dock indelad i områden som gränsmyndighetens olika enheter har ansvar för. Gränsmyndigheten har enheter som är specialiserade på övervakning av utlänningar i inlandet. Ca 17 000 personer tjänstgör vid gränsmyndigheten. Avsikten är att användningen av beväringar i stödtjänster skall upphöra före 2006 och antalet anställda med yrkesutbildning skall öka.

Polen har sammanlagt 3 425 kilometer gräns, varav 398 kilometer är sjögräns. Landets folkmängd är ca 39 miljoner.

Slovakien

Slovaekiens *gräns- och utlänningspolis* inrättades 1994. Den lyder under inrikesministeriet. Gränspolisens stryka är ca 1 300 personer och utlänningspolisens ca 1 700 personer.

Gränspolisen svarar för gränsövervakningen. Den medverkar i upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet i gränsområdet, i räddnings- och biståndsverksamhet samt i bekämpningen av gränsöverskridande brotts-

lighet och utredningen av brott. Utlänningspolisen svarar för gränskontroller, utlänningsärenden och resehandlingar samt upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet på gränsövergångsställena. Utlänningspolisen deltar också i bekämpningen av gränsöverskridande brottslighet och kriminalunderrättelse.

Slovakien har 1 679 kilometer gränser. Landets folkmängd är ca 5,4 miljoner.

Ungern

Gränsmyndigheten i Ungern (*Hatarörség*) lyder under inrikesministeriet. Myndigheten svarar för gränsövervakningen och gränskontrollerna samt för upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet i gränsområdet. Vidare deltar den i brottsutredning och övervakningen av utlänningar i hela landet. Myndigheten har specialenheter för övervakning och tagande i förvar av utlänningar.

Gränsmyndighetens stryka uppgår till ca 12 000 personer, av vilka 3 300 är placerade vid landgränsen, 3 700 vid gränsövergångsställena, 400 i kriminalunderrättelse- och utredningsuppgifter samt 600 i övervakningen av utlänningar.

Ungern har 2 171 kilometer gräns. Den gemensamma gränsen med Österrike är 336, med Kroatien 329, med Rumänien 443, Serbien och Montenegro 151, Slovakien 677, Slovenien 102 och Ukraina 103 kilometer lång. Landet har cirka tio miljoner invånare.

Slovenien

I Slovenien sköter *polisen*, som är underställd inrikesministeriet, gränsövervakningen och gränskontrollerna. En separat gränspolis eller gränsmyndighet har inte inrättats. Det finns dock polisstationer som är specialiserade på *gränspolisverksamhet*.

Slovenien har 1 334 kilometer gräns, varav 261 kilometer gemensam gräns med Italien, 330 kilometer med Österrike, 102 kilometer med Ungern och 670 kilometer med Kroatien. Landets folkmängd är cirka två miljoner.

Tjeckien

I Tjeckien svarar *utlännings- och gränspolistjänsten*, som lyder under inrikesministeri-

et, sedan ingången av 2002 för gränsövervakningen och gränskontrollerna. Den består av centralförvaltning, sju regionkontor, 76 lokala kontor och 155 gränspolisstationer. Till uppgifterna hör att uppdaga och förhindra olaglig invandring och vistelse och arbete i landet utan tillstånd samt att bekämpa gränsöverskridande brottslighet. Godstrafiken övervakas av tullen (*Celní správa*), som lyder under finansministeriet (*Ministerstvo financí*). Landet är indelat i åtta tulldistrikt med underlydande branschkontor och tullstationer. En ny lag om gränskontroller trädde i kraft vid ingången av 2003. I lagen regleras gränssäkerhetsuppgifterna i enlighet med Schengenkonventionen.

Tjeckiens landgräns är 1 881 kilometer lång. De gemensamma gränssträckorna med grannstaterna är: Tyskland 815 kilometer, Österrike 443 kilometer, Polen 713 kilometer och Slovakien 265 kilometer. Landets folkmängd är ca 10 miljoner.

Cypern

Ansvar för gränsövervakningen är uppdelad mellan justitieministeriet, inrikesministeriet och finansministeriet. Polisen, som lyder under justitieministeriet, svarar för övervakningen av persontrafiken samt för förhindrandet av olaglig invandring. Tullen, som lyder under finansministeriet, svarar för övervakningen av godstrafiken. Polisen övervakar också havsområdet, och har enheter för flygverksamhet. Inrikesministeriets migrationsavdelning svarar för övervakningen av utläningar. Cypern har ca 230 hamn- och sjöbevakningspoliserna och ca 380 tulltjänstemän.

Cypern har 772 kilometer gränser. Landets folkmängd är ca 750 000.

Malta

Gränsövervakningen i Malta leds av polischefen. Gränsövervakningen utförs av *soldater*. Polisen utför gränskontroller i hamnarna och på flygplatserna.

Malta har 140 kilometer sjögräns. Landets folkmängd är ca 400 000.

Sammanfattning av gränsövervakningen i Europeiska unionen

Enligt redogörelsen ovan svarar i regel ett ministerium för gränsövervakningen och gränskontrollerna i de medlemsstater som hörde till Europeiska unionen före utvidgningen 2004. I gränsövervakningen och gränskontrollerna kan dock också medverka myndigheter som lyder under flera ministerier och några av dem är militäriskt organiserade, t.ex. i Nederländerna, Spanien, Italien, Österrike, Luxemburg, Portugal och Frankrike. Det finska systemet, där gränskontrollerna och gränsövervakningen hör till en myndighet som lyder under inrikesministeriet men som trots det är militäriskt organiserad, är inte en exceptionell lösning i Europeiska unionen.

I de nya medlemsstater som anslöt sig till unionen 2004 hör gränsövervakningen och gränskontrollerna till myndigheter som lyder under inrikesministeriet eller justitieministeriet och som ofta är specialiserade på gränsbevakning. Också bland dessa finns militäriskt organiserade gränsmyndigheter. I samtliga nya medlemsstater hör också brottsutrednings- och kriminalunderrättelseuppgifter till gränsmyndigheternas uppgifter. Värnpliktiga används inte i operativa uppgifter. I samband med kommissionens besök och utvärdering av ländernas gränsbevakning konstaterades att i synnerhet förfarandena i Lettland, Litauen, Polen och Ungern passar väl med övervakningen av Europeiska unionens yttre gräns. Finland har bistått de baltiska länderna i ordnandet och utvecklandet av gränsmyndigheternas verksamhet.

De flesta organ som svarar för gränsövervakning och gränskontroller i unionen har förundersökningsuppgifter i anslutning till olaglig invandring, människohandel och brottslighet i anslutning till dessa.

Bulgarien

I Bulgarien hör passkontroll, gränskontroller och gränsövervakning till *gränspolisen*, vars totala styrka 2003 var ca 8 000 personer. Gränspolisen är underställd inrikesministeriet. Gränspolisen ansvarar också för gränssäkerheten och gränsmärken. Områden som

övervakas av gränspolisen är gränszonen, gränsövergångsställena, de internationella flygplatserna och hamnarna samt kontinentalsockeln. Gränspolisen utför också övervakning av fartyg. Den avvärjer gränskränkningar självständigt och tillsammans med andra myndigheter.

Bulgariens landgräns är 1 971 kilometer lång, varav gränsen mot Grekland utgör 510, mot Makedonien 180, mot Rumänien 610, Serbien och Montenegro 364 och Turkiet 307 kilometer. Bulgarien har 411 kilometer sjögräns. Landets folkmängd är ca 7,5 miljoner.

Norge

I Norge hör ansvaret för gränsövervakningen till *polisen*, som lyder under justitie- och polisministeriet. För övervakningen av utläningar svarar utlänningsverket, som lyder under samma ministerium. Gränskontrollerna av persontrafiken sköts av polisen. Ansvaret för ledningen av gränsövervakningen och gränskontrollerna vid gränsen mellan Norge och Ryssland hör till chefen för Östra Finnmarks polisdistrikt. Under polischefens övervakning deltar också en enhet vid *Norges försvarsmakt* i gränsövervakningsuppgifterna.

Tullverket svarar för övervakningen av godstrafiken. Landet är indelat i sex tullområden. Vid tullen tjänstgör ca 1 850 tjänstemän. Tullövervakningen utförs huvudsakligen vid tullstationerna, men också på andra ställen. Brottsutredningen hör till polisen. Polisen har dessutom ett internationellt nätverk av sambandsmän för bekämpningen av olaglig invandring.

Kustbevakningen, som hör till försvarsmakten, sköter gränsövervakningen i havsområdena. Den lämnar polisen och tullen handräckning. Kustbevakningens tjänstemän har polisbefogenheter i fall som gäller gränsövervakning och gränskontroller. Kustbevakningen kan i vissa fall också självständigt utföra uppgifter som hör till polisen eller tullen.

Norge har 2 537 kilometer gräns, varav gränsen mot Finland är 722, mot Sverige 1 619 och mot Ryssland 196 kilometer lång. Norge har ca 4,4 miljoner invånare.

Rumänien

Gränspolisen i Rumänien har sedan 1999 svarat för gränsövervakningen och gränskontrollerna. Landet är indelat i sex gränspolisdistrikt med 20 underlydande inspektorat och under dessa lydande 117 sektorer, som motsvarar gränsbevakningsstationerna i Finland. Sedan ingången av 2001 har gränspolisen varit underställd inrikesministeriet. Även om gränspolisen inte är militäriskt organiserad, deltar också en militäriskt organiserad enhet i gränsövervakningen. Gränspolisens styrka uppgår till ca 15 000 personer. Rumänien använder sedan 2002 inte längre beväringar för gränskontrolluppgifter. Det finns en avsiktsförklaring om samarbete mellan tullen och gränspolisen.

Förutom gränsövervakning och gränskontroller hör förhindrande av olaglig invandring och brottsutredning till gränspolisens huvuduppgifter. Gränspolisen deltar också i upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet samt upprätthållandet av rättsordningen i ett område som sträcker sig 30 kilometer in i landet. Gränstrafiken i Rumänien är inte ordnad på ett sätt som uppfyller de krav som gäller i Europeiska unionen. Serbiska, ukrainska och moldaviska medborgare som bor i gränstrakten kan passera Rumäniens gräns utan resehandlingar. Avsikten är att denna praxis skall slopas. Gränspolisen har inte full behörighet att utföra de kontroller som nämns i Schengenregelverket. Grundutbildningen för gränspolisdetektiver är cirka två år. Officersutbildningen är cirka fyra år.

Rumänien har ca 631 kilometer gemensam gräns med Bulgarien, 443 kilometer med Moldavien, 546 kilometer med Serbien och Montenegro och 649 kilometer med Ukraina. Rumäniens Svarta havskust är ca 247 kilometer lång. Landets folkmängd är ca 22 miljoner.

Ryssland

I Ryssland svarar gränsbevakningstjänsten vid Ryska federationens säkerhetstjänst (*Pogranitshnaja sluzhba FSB Rossii*) för gränsövervakningen och gränskontrollerna. Gränsbevakningstjänsten ansvarar också för övervakningen av landets inre territorialvattnen, territorialhavet, den särskilda ekonomis-

ka zonen och kontinentalsockeln samt skyddet av havets bioresurser. Gränsbevakningstjänstens befogenheter i fråga om förundersökning av ärenden som hör till tjänstens verksamhetsområde utvidgades 2002.

Gränsbevakningstjänsten är underställd säkerhetstjänsten. Chefen för gränsbevakningstjänsten är första ställföreträdare för chefen för säkerhetstjänsten. Gränsbevakningstjänsten består av centralförvaltningen i Moskva och sju regionförvaltningar som följer federationens distriktsindelning. Gränsbevakningstjänstens styrka uppgår för närvarande till ca 185 000, av vilka ca 20 000 är civiltjänstemän. För övervakningen av gränsen mot Finland svarar den nordvästra regionförvaltningen.

Två betydande reformer har under de senaste åren inverkat på gränsbevakningstjänstens verksamhet. Sommaren 2001 inleddes en reform av gränsbevakningstjänsten och den 1 juni 2003 förenades gränsbevakningstjänsten med säkerhetstjänsten FSB. Målet för reformen av gränsbevakningstjänsten är en omvärdering av verksamheten och förflyttning av personal från lugnare gränssnitt till det oroliga Kaukasien och de öppna gränserna i Centralasien. Avsikten är att av gränsbevakningstjänsten skapa en specialtjänst, att avstå från användningen av beväringar och från att bygga och underhålla övervakningssystem av den gamla modellen. I sin verksamhet koncentrerar sig gränsbevakningstjänsten på bekämpningen av gränsöverskridande brottslighet, olaglig invandring och narkotikahandel.

Reformen innebär att styrkan vid gränsen mot Finland minskas med ca 3 000 personer fram till 2006. Den återstående styrkan kommer att vara ca 10 000 personer. Också nätverket av gränsbevakningsstationer blir glesare. Gränssonen i Ryssland är fem kilometer bred. Gränsbevakningstjänstens befogenheter sträcker sig dock till inlandet.

När Sovjetunionen upplöstes kom Rysslands gränser att utgöra sammanlagt ca 61 000 kilometer, varav 13 500 kilometer var ny gräns utan gränsutrustning. Landgränsen mot Finland är 1 340, mot Norge 196, mot Estland 339, mot Lettland 276, mot Litauen 272, mot Vitryssland 1 239, mot Ukraina 2 295, mot Polen 206, mot Georgien 723, mot Azerbajdzjan 284, mot Kazakstan 7 500, mot

Kina 3 645, mot Mongoliet 3 485 och mot Nordkorea 19 kilometer lång. Rysslands folkmängd är ca 145 miljoner.

2.3. Bedömning av nuläget

När riksdagen godkände lagen om gränsbevakningsväsendet den 3 februari 1999 (RSv 269/1998 rd) godkände den också uttalandet i förvaltningsutskottets betänkande (FvUB 25/1998 rd) om att regeringen skall följa upp hur lagen tillämpas och fungerar samt vidta behövliga åtgärder utifrån uppföljningen. I denna proposition föreslås att lagen om gränsbevakningsväsendet revideras i sin helhet på grund av de problem som uppdragats vid uppföljningen under drygt fem år. Lagen om gränsbevakningsväsendet har visat sig vara problematisk för såväl gränsbevakningsväsendets egen verksamhet som myndighetssamarbetet. En totalrevidering av bestämmelserna motiveras också av förändringarna i gränsbevakningsväsendets omvärld, samarbetsparternas förändrade befogenheter och förändringar i gränsbevakningsväsendets uppgifter samt de nya hotbilderna i säkerhetsmiljön.

Förfarande vid gränskontroll

Gränskontrollen vid den yttre gränsen för området för fri rörlighet omfattas av de minimikrav som ställs i Schengenregelverket. Gränskontrollen utförs av de nationella myndigheterna i enlighet med de befogenheter som de har enligt nationell lag. I den nationella lagstiftningen bör det också finnas beredskap för att kontroller återinförs vid de inre gränserna. Gränskontroll är en administrativ verksamhet som sker på grundval av en persons avsikt att passera gränsen. Gränskontroll är inte förundersökning även om en del av de metoder som används vid kontrollen är jämförbara med de metoder som används vid förebyggande och utredning av brott och som det föreskrivs om i förundersökningslagen och tvångsmedelslagen. T.ex. den skyldighet att infinna sig och att närvara som det föreskrivs om i förundersökningslagen gäller tydligen inte gränskontroller, om det inte samtidigt är fråga om en förundersökning eller en annan i 47 § i lagen om gränsbevakningsväsendet avsedd undersökning. En iakttagelse i

samband med gränsövervakning eller gränskontroll kan ge anledning till att en förundersökning inleds i ett sådant brottmål som gränsbevakningsväsendet enligt bestämmelserna skall undersöka.

Det är skäl att det föreskrivs särskilt om personers rättigheter och skyldigheter vid gränskontroll. Det är skäl att klarlägga gränskontrollens förhållande till förundersökningen samt gränsbevakningsväsendets förhållande till polisuppgifter. Likaså finns det ett behov att förtydliga förhållandet mellan sådan undersökning som avses i 47 § i lagen om gränsbevakningsväsendet och förundersökning och gränskontroll. Det bör säkerställas att bestämmelserna angående behörigheten för de myndigheter som utför samma uppgifter är enhetliga.

Begränsning av den territoriella behörigheten

Gränsbevakningsväsendet har etablerat sig i närheten av gränsen. Gränsbevakningsväsendet har alltid utöver skyldigheten att upprätthålla beredskap med avseende på den yttre säkerheten också haft uppgifter i anslutning till den inre säkerheten. Gränsbevakningsväsendet har alltid utfört räddningsuppgifter, men polisuppgifternas och tulluppgifternas omfattning har varierat. Med tanke på tryggheten av de grundläggande fri- och rättigheterna och myndigheternas verksamhet är det av central betydelse hur noggrant befogenheter som berör de grundläggande fri- och rättigheterna fastställs (*noggrann avgränsning*). Den noggranna avgränsning som följdes när lagen om gränsbevakningsväsendet stiftades har visat sig vara överdimensionerad. En myndighets behörighet kan granskas utgående från sak, region och gradindelning. Gränsbevakningsväsendets sakliga behörighet behandlades ovan i samband med beskrivningen av nuläget. Gränsbevakningsväsendets behörighet bestäms till skillnad från de övriga PTG-myndigheternas i första hand utgående från region. Detta beror delvis på att en av gränsbevakningsväsendets huvuduppgifter, gränsövervakningen, utförs i närheten av gränserna. Gränsbevakningsväsendets befogenheter är som mest omfattande vid gränsövergångsställena. Med undantag för några mindre avvikelser har gränsbevak-

ningsväsendet inga särskilda befogenheter utanför bevakningsområdet. Gränsbevakningsväsendet har i lag tilldelats vissa andra allmänna uppgifter som skall utföras i samband med gränsövervakningen och gränskontrollerna. Uppgifterna kan inom bevakningsområdet förutsätta sådana befogenheter som gränsbevakningsmännen har endast vid gränsövervakningsställena. Utförandet av en uppgift som inletts på bevakningsområdet kan också kräva verksamhet på andra ställen. Den komplicerade definitionen på bevakningsområde, befogenheterna som till sin omfattning varierar inom bevakningsområdet, den begränsade befogenheten gällande transport utanför bevakningsområdet samt bristerna i bestämmelserna om handräckning leder till att uppgifter överförs från en myndighet till en annan på ett sätt som fördröjer behandlingen och ökar kostnaderna.

Enligt lagen om gränsbevakningsväsendet kan gränsbevakningsväsendet transportera personer som berövats sin frihet utanför bevakningsområdet för att överlämnas till polisen (48 §) och utläningar som skall avvisas via ett område som inte hör till bevakningsområdet (47 a §). Transporterna av personer inkräktar på de grundläggande fri- och rättigheterna och förutsätter att det föreskrivits i lag om befogenheten att utföra sådana transporter. Gränsbevakningsväsendets polisuppgifter, som det föreskrivs om i 9 § lagen om gränsbevakningsväsendet, är begränsade till bevakningsområdet. Behörigheten när det gäller de åtgärder som det föreskrivs om i förundersökningslagen och tvångsmedelslagen är enligt etablerad tolkning av 44 § i lagen om gränsbevakningsväsendet också begränsad till bevakningsområdet. Gränsbevakningsväsendets rätt att transportera en person utanför bevakningsområdet ger därför upphov till problem om det inte finns en polisman som tar emot personen, t.ex. i fall där det skall tas ett blodprov vid en rattfylleriutredning eller när en person skall överlämnas till arbetsministeriet för att placeras i en motagningscentral.

En polisman som är förhindrad att utföra en begärd transport har ofta bett gränsbevakningsväsendet sköta transporten genom att anvisa befogenheter för detta med stöd av 46 § i polislagen. Bestämmelsen om befogenheter för den som bistår en polisman lämpar sig

dock dåligt för situationer som gäller handräckning. Enligt 41 § i polislagen skall en myndighet lämna polisen sådan handräckning som myndigheten är behörig att lämna. Enligt 57 § i lagen om gränsbevakningsväsendet skall gränsbevakningsväsendet lämna polisen handräckning utanför sitt bevakningsområde, om en enskild uppgift förutsätter sådan utrustning, sådana personalresurser eller sådan särskild sakkunskap som polisen inte annars har tillgång till. Transport av en person till blodprov, till en tullmyndighet eller en mottagningscentral torde inte kunna vara en sådan uppgift.

En begränsning av befogenheterna på basis av olika områden försvårar också övervakningsuppgifterna i samband med gränsövervakningen. T.ex. utredandet av terrängtrafikförseelser kan kräva att förföljandet fortsätter utanför bevakningsområdet. Det kan anses vara egendomligt att en gränsbevakningsman i vissa fall kan fortsätta förföljandet på en främmande stats territorium, men i sitt hemland måste stanna vid gränsen för bevakningsområdet. Också PTG-myndigheternas deltagande i gemensamma operationer är problematiskt. De problem som uppstår till följd av den territoriella begränsningen av gränsbevakningsväsendets befogenheter har i hög grad försvårat gränsbevakningsväsendets verksamhet och PTG-samarbetet. Detta gäller särskilt samarbetet mellan gränsbevakningsväsendet och polisen.

Behörighetsbestämmelsernas komplexitet orsakar ibland problem också när lagstiftningen skall ändras. Strafflagen ändrades genom lag om ändring av strafflagen som trädde i kraft den 1 januari 2004 (515/2003). Genom ändringen placerades bestämmelserna om krigsmäns rätt att använda maktmedel i 45 kap. 26 a § i strafflagen. Samtidigt föreskrevs att bestämmelserna om krigsmäns rätt att använda maktmedel inte skall tillämpas på personer som tjänstgör i militära tjänster inom gränsbevakningsväsendet, eftersom tillräckliga bestämmelser om rätten att använda maktmedel ingick i 24 § i lagen om gränsbevakningsväsendet, som hade utfärdats några år tidigare. Även om ändringen i övrigt var motiverad, orsakar den territoriella begränsningen av gränsbevakningsväsendets befogenheter problem också på denna punkt. Eftersom en gränsbevakningsman inte alltid in-

nehar en militär tjänst och innehavaren av en militär tjänst inte alltid är en gränsbevakningsman, ger detta upphov till ytterligare problem. Gränsbevakningsväsendet har staber och ledningsplatser samt lokaler som är avsedda för utbildningen av beväringar och vapen- och ammunitionsdepåer utanför bevakningsområdet. De förutsätter bevakning och rätt att använda sådana maktmedel som bevakningen kräver. När gränsbevakningsmännens befogenheter är begränsade till bevakningsområdet, har gränsbevakningsmän som tjänstgör i militära tjänster kunnat använda den rätt krigsmän har att använda maktmedel utanför bevakningsområdet. Efter den ovan nämnda ändringen av strafflagen är detta inte längre möjligt. Rätt att använda maktmedel behövs också inom militärpolisen. Krigsmännens rätt att använda maktmedel är lika nödvändig inom det militärt organiserade gränsbevakningsväsendet som utbildar beväringar som inom försvarsmakten.

Definitionen på gränsövergångsställe har blivit ett problem på grund av de befogenheter som enligt bestämmelserna gäller vid gränsövergångsställen. Enligt 2 § 2 punkten i lagen om gränsbevakningsväsendet avses med gränsövergångsställe bl.a. ett gränssnitt på rikets land- eller sjögräns eller något annat ställe via vilket personers resa till och från Finland är tillåtet. Efter anslutningen till Schengenområdet är detta i princip tillåtet var som helst på landgränsen mellan Finland och Sverige och Finland och Norge. Rättsläget är till dessa delar oklart.

Utveckling av arbetsmetoderna

Gränsen övervakas i huvudsak genom att gränsbevakningsmännen rör sig i terrängen. Observationer görs med hjälp av hundar och i ökande grad också teknisk utrustning och tekniska metoder, bl.a. sensorer, rörelsedetektorer och kameror. Personer identifieras i regel genom att ett fotografi i ett dokument jämförs visuellt med personens ansikte. I oklara fall säkerställs med hjälp av tekniska undersökningar att ett dokument är äkta. I ärenden som gäller internationellt skydd används också identifiering med hjälp av fingeravtrycksavläsning. De personer som genomgår en närmare gränskontroll väljs ut på basis av en profilering. Gränskontroll är ett

hantverk. Bl.a. används inte genomlysning, vilket tullen använder vid kontroll av fordon och vilket används vid säkerhetskontroll inom flygtrafiken. Kombinerandet av iakttagelser och uppgifter som myndigheten har kännedom sker idag utgående från minneskunskap samt med hjälp av registerförfrågningar som görs för hand. Åtgärderna registreras i dag i huvudsak för hand. Gränsövervakningen och gränskontrollerna kunde göras effektivare med hjälp av tekniska, och till och med automatiska metoder. Fingeravtryck jämförs redan nu automatsikt med registeruppgifterna. Också ansiktsbilder kunde jämföras maskinellt med person och registeruppgifter. Ett dokument som upprättas vid en gränskontroll kunde göras elektroniskt med hjälp av bild- eller ljudupptagning. Metoden är arbetssparande och förenhetligar behandlingen av personer. Tryggheten av de grundläggande fri- och rättigheterna och automatisk behandling av personuppgifter kräver uttryckligen reglering i detta sammanhang.

Gränszon

I den 1960 ingångna gränsordningsöversenskommelsen har Finland och Ryssland förbundit sig att förhindra olovliga gränsöverskridningar och andra gränstilldragelser. Gränszonen inverkar minskande på antalet gränstilldragelser och med hjälp av zonen avstyrs olaglig invandring. På grund av tillståndskravet blir det färre spår i gränszonen än i den övriga terrängen och de är lätta att upptäcka t.ex. med hjälp av en hundpatrull. Gränszonen underlättar gränsbevakningsväsendets övervakningsarbete och förhindrar brott som riktar sig mot gränsordningen. I gränszonen förekommer t.ex. inte stöld eller skadegörelse.

Gränszonens existens har inte kritiserats i massmedierna. Enligt en utredning rörande genomförandet av den nya grundlagen som regeringen gav till riksdagen den 7 januari 2003 är det dock svårt att bedöma om grundlagsutskottet skulle anse att lagen om gränzon från 1947 strider mot bestämmelsen om rörelsefrihet i 6 § i grundlagen. Lagen om gränzon torde strida mot bestämmelsen om egendomsskydd i grundlagens 15 §, och den torde inte heller uppfylla det krav på exakthet och noggrann avgränsning som grundlagsut-

skottet numera ställer på fullmaktslagar. Bestämmelserna om gränszonen är också delvis föråldrade. Bl.a. finns det inte längre några hinder för fotografering och belysning vid gränsen. Gränszonen har blivit smalare och gränzonstillstånd beviljas på lindrigare grunder än tidigare. Sedan början av 1990-talet har ingen förvägrats tillstånd att bygga närmare än 500 meter från gränsen och det har inte heller bestämts att byggnader måste rivras.

Gränszonen sparar på gränsbevakningsväsendets övervakningsresurser. Gränszonen och kravet på tillstånd för att få röra sig i zonen kan fortsättningsvis anses vara nödvändiga för upprätthållandet av gränsordningen och gränssäkerheten. Gränszonens betydelse till och med betonas vid de yttre gränser för området för fri rörlighet som övervakas av Finland. Det är dock nödvändigt att lagstiftningen om gränszonen ändras så att den motsvarar de krav som ställs i dag. Justitieministeriet anser i sitt utlåtande om denna regeringsproposition att en revidering av lagen är befogad.

Polisuppgifter

I 9 § i lagen om gränsbevakningsväsendet föreskrivs att gränsbevakningsväsendet på polisens begäran inom sitt bevakningsområde i enstaka fall kan sköta sådana i polislagen avsedda brådskande polisuppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet som polisen inte utan dröjsmål kan sköta. Sådana är enligt regeringens proposition med förslag till den nu gällande lagen gripande av en gärningsman som anträffas på bar gärning samt avbrytande av en rättskränkning eller förhindrande av att den utvidgas tills polisen kan ingripa. I första hand har man avsett ärenden som redan kommit till polisens kännedom. Också gränsbevakningsväsendet kan göra anmälan till polisen. Särskilt befolkningen i glest bebyggda gränstrakter och i skärgården anser att det är gränsbevakningsväsendet plikt att erbjuda sådana säkerhetstjänster som motsvarar polisens. När en polisman inte har varit tillgänglig, har gränsbevakningsväsendet uppmanat polisen att framställa en i 9 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet avsedd begäran, eftersom det är en förutsättning för gränsbevaknings-

väsendets behörighet när det gäller en sådan polisuppgift. En begäran är viktig också därför att de polisuppgifter som avses i detta lagrum i regel kräver användning av maktmedel eller andra befogenheter som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna. En gränsbevakningsman som på polisens begäran utför en polisuppgift har de befogenheter som det föreskrivs om i 2 kap. i polislagen, om inte annat följer av begäran. För de problem som bevakningsområdet ger upphov till har redogjorts ovan.

I 24 § i lagen om gränsbevakningsväsendet föreskrivs att en gränsbevakningsman får använda maktmedel i tjänsteuppdrag bl.a. för att avvärja ett brott eller någon annan farlig gärning eller händelse. Detta är enligt detaljmotiveringen i regeringens proposition med förslag till den gällande lagen om gränsbevakningsväsendet avsett att komplettera gränsbevakningsmännens befogenheter när det gäller att förebygga störande av ordningen och andra brott. Eftersom det inte har föreskrivits att gränsbevakningsväsendet har till uppgift att upprätthålla allmän ordning och säkerhet, och eftersom en polisuppgift blir gränsbevakningsväsendets uppgift först efter att begäran har framställts, kan det som anförs i motiveringen anses vara problematiskt. I detaljmotiveringen konstateras dessutom att en gränsbevakningsman i situationer som han eller hon råkar in i får förfara på ett sätt till vilket en person har rätt med stöd av bestämmelserna om nödvärn, men till vilket de befogenheter som har samband med tjänsteuppdraget inte skulle berättiga honom eller henne. Bestämmelserna om nödvärn och nödtillstånd i strafflagen har ändrats genom en lag om ändring av strafflagen som trädde i kraft den 1 januari 2004. Enligt ändrade 4 kap. 6 § föreskrivs det särskilt genom lag om rätten att använda maktmedel för utförande av tjänsteuppdrag eller av någon annan därmed jämförbar orsak samt om rätten att bistå personer som har utsetts att övervaka ordningen. I fråga om tjänsteuppdrag kan alltså användningen av maktmedel inte lämnas att bero på bestämmelserna om nödvärn och nödtillstånd.

På de grunder som anförts ovan är det skäl att regleringen av gränsbevakningsväsendets polisuppgifter revideras. Befogenheternas koppling till en begäran från polisen bör slo-

pas. Gränsbevakningsväsendets befogenheter bör inte heller begränsas till gripande av en person som tas på bar gärning när han eller hon begår ett brott och avbrytande av en rättskränkning och förhindrande av att den utvidgas, vilket nämns i detaljmotiveringen till bestämmelsen.

Polisen har med några få undantag avlägsnat sin personal från gränsövervakningsställena när passkontrollen överförs från polisen till gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet har anvisats upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet på gränsövergångsställena i de avtal som ingåtts mellan PTG-myndigheterna. En gränsbevakningsman har med stöd av 15 § i lagen om gränsbevakningsväsendet rätt att stänga, spärra av eller utrymma ett gränsövergångsställe samt avlägsna en person som uppför sig synnerligen störande eller orsakar överhängande fara för allmän ordning och säkerhet. I övrigt är en gränsbevakningsmans befogenheter när det gäller upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet beroende av en begäran från polisen. Den ovan föreslagna ändringen gällande polisuppgifterna är nödvändig på gränsövergångsställena.

I lagen finns ingen allmän bestämmelse som skulle ge en gränsbevakningsman rätt att inom ramen för sina befogenheter i ett enskilt fall ge befallningar och meddela förbud som är förpliktande för var och en. Om en polismanns rätt att ge sådana befallningar och meddela sådana förbud föreskrivs i 26 § i polislagen, som är förenlig med gränsbevakningsväsendets polisuppgifter (9 § i lagen om gränsbevakningsväsendet). I tullagen föreskrivs om skyldigheten att underkasta sig tullkontroll samt skyldigheten att medverka till att kontrollen kan genomföras. Avsaknaden av motsvarande bestämmelser i lagen om gränsbevakningsväsendet har visat sig vara ett problem t.ex. vid genomförandet av gränskontroller och sjöräddningsuppdrag. När det föreskrivs om befogenheterna bör också straffbestämmelserna i 66 § i lagen om gränsbevakningsväsendet utvidgas till att omfatta underlåtelse att iaktta en befallning eller ett förbud som getts eller meddelats av en gränsbevakningsman och denna bestämmelse överförs till strafflagen.

Enligt 4 § 1 mom. i ordningslagen (612/2003) är det förbjudet att inta berus-

ningsmedel på allmänna platser i tätorter och i fordon i kollektivtrafik. Ett gränsövergångsställe är en allmän plats och gränskontroll kan också utföras i fordon i kollektivtrafik. En gränsbevakningsman har dock till skillnad från en polisman inte rätt att omhänderta berusningsmedel med stöd av ordningslagen. Detta har visat sig vara ett problem när gränskontroller genomförs vid gränsövergångsställen och i fordon i kollektiv trafik.

En personal som har utbildats för uppgifter i anslutning till den yttre säkerheten, sjöräddningsuppdrag, uppgifter som avses i lagen om sjöfartsskydd och polisuppgifter som ankommer på gränsbevakningsväsendet och gränsbevakningsväsendets utrustning lämpar sig också för vissa situationer när det gäller den inre säkerheten. Sådana situationer kan t.ex. förekomma i anslutning till terroristbrott som avses i 34 a kap. i strafflagen. Terroristbrott kan vara olaga hot, falskt alarm, uppsåtligt framkallande av fara, uppsåtligt sprängämnesbrott, brott mot ordningslagens bestämmelser om farliga föremål, grov stöld, grov bruksstöld av motordrivet fortkäffningsmedel, sabotage, trafik sabotage, äventyrande av andras hälsa, grov skadegörelse, grovt skjutvapenbrott, exportbrott, brott mot förbudet mot kemiska vapen, brott mot förbudet mot biologiska vapen, uppsåtlig grov miljöförstöring, grov misshandel, människorov, tagande av gisslan, grovt sabotage, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, kapning, dråp under förmildrande omständigheter, dråp och mord. En stor del av de nämnda brotten är brott som kan undersökas av gränsbevakningsväsendet. Det terroristiska syftet medför att dessa brott bestraffas strängare. Terroristbrott är dessutom förberedelse till brott som begås i terroristiskt syfte, ledande av terroristgrupp, främjande av en terroristgrupps verksamhet samt finansiering av terrorism. Terroristbrott är i regel sådan allvarlig internationell brottslighet som polisen har bekämpningsansvaret för. Gränsbevakningsväsendets verksamhet för att bistå polismyndigheterna i bekämpningen av terroristbrott bör tydligt framgå i lagen.

Säkerhetskontroller

Kontroll av en person som kommer till en offentlig lokal kan vara motiverat för att sä-

kerställa att han eller hon inte har föremål eller ämnen för att skada någon annan. Om kontroller föreskrivs bl.a. i lagen om säkerhetskontroller inom flygtrafiken samt i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter. Enligt lagen om säkerhetskontroller vid domstolar (1121/1999) kan säkerhetskontroll ordnas i syfte att sörja för säkerheten samt skydda egendom. Lagen tillämpas också med stöd av förvaltningsprocesslagen (586/1996) när det ordnas muntlig förhandling. Om säkerhetskontroll föreskrivs dessutom i lagen om sjöfartsskydd. Gränsbevakningsväsendet kan dock leta efter farliga föremål och ämnen hos personer som avser att passera gränsen samt personer som gripits av gränsbevakningsväsendet i bevakningsområdet, men det har inte föreskrivits om säkerhetskontroll av personer som kommer till gränsbevakningsväsendets lokaler eller ett område som gränsbevakningsväsendet besitter. Eftersom det uppreparas också explosiva ämnen i vissa av gränsbevakningsväsendets lokaler och i vissa av de områden som gränsbevakningsväsendet besitter, kan farliga föremål eller ämnen som lämpar sig för att skada någon annan orsaka allvarlig skada också i ett område som är större än en den omedelbara omgivningen. Därför är behovet av säkerhetskontroller minst detsamma som när det gäller polisens lokaler och domstolar.

Begränsningar av rätten att röra sig

Riksdagens biträdande justitieombudsman har i ett beslut av den 28 maj 2003 med anledning av ett klagomål (nr 2030/4/01) konstaterat att det inte finns någon laglig grund för förbudstaylor som begränsar rätten att röra sig i gränsbevakningsväsendets områden. Med undantag för områden vid bevakningsstationer som kan anses vara gränsövergångsställen och gränsszonen har gränsbevakningsväsendet inte i lag föreskriven rätt att förbjuda eller begränsa rätten att röra sig i området, i motsats till försvarsmakten som har denna rätt enligt 2 b § i lagen om försvarsmakten (402/1974). Gränsbevakningsväsendet har både i anslutning till det militära försvaret och gränsövervakningen behov av att för att säkerställa sin funktionsförmåga och skydda utomstående vägra obehörigt till-

träde bl.a. till områden där det pågår utbildning av beväringar eller gränsbevakningsmän eller där det uppbevaras eller hanteras farliga föremål, ämnen eller utrustning för flygverksamhet. Det förfarande som avses i 52 § i polislagen lämpar sig inte för gränsbevakningsväsendets behov dess bättre än för försvarsmakten.

Behandling av brottmål

Till gränsbevakningsväsendets verksamhet hör bl.a. att avslöja och avbryta vissa brott som begås av en person som ämnar passera gränsen samt att vidta åtgärder för att utreda brotten och för att väcka åtal. Problem har observerats i fråga om den gällande lagens bestämmelser om behandlingen av brottmål. Enligt 1 § i polislagen hör det till polisens uppgift att förebygga brott, reda ut brott och sörja för att brott blir föremål för åtalsprövning. Till förebyggandet av brott hör att avslöja och avbryta brott. Om gränsbevakningsväsendets åtgärder för att förebygga och avbryta brott finns särskilda bestämmelser som delvis avviker från de begrepp som används i polislagen. Att utreda brott är förundersökning. Enligt 44 § i lagen om gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman vid förundersökning som görs av gränsbevakningsväsendet samma rätt att vidta undersökningsåtgärder och använda tvångsmedel som en polisman har enligt förundersökningslagen och tvångsmedelslagen med undantag för teleavlyssning och teleövervakning. Vid utredande av ett brottmål använder polisen delvis också de befogenheter som det föreskrivs om i polislagen.

Vid behandling av brottmål borde begreppsapparaten vara överensstämmande. Mellan myndigheter som motsvarar varandra hierarkiskt borde skillnad göras i huvudsak genom begränsningar som gäller deras sakliga eller territoriella befogenheter. Därför vore det skäl att en gränsbevakningsmans befogenheter i fråga om brottmål som kan utredas av gränsbevakningsväsendet när det gäller förebyggande, utredning och åtgärder för väckande av åtal är desamma som en polisman befogenheter enligt polislagen, förundersökningslagen och tvångsmedelslagen. Från de metoder som en gränsbevakningsman kan använda utesluts täckoperationer,

bevisprovokationer genom köp, teleavlyssning och teleövervakning. Det skall inte vara nödvändigt att i gränsbevakningslagen upprepa den begreppsapparaten som används i de nämnda lagarna.

Det är nödvändigt att precisera och förenkla definitionen på brottmål som gränsbevakningsväsendet får undersöka, utgående från erfarenheterna av tillämpningen av den gällande lagen om gränsbevakningsväsendet. De brott som får undersökas skall fortfarande vara brott mot bestämmelser eller föreskrifter om passerandet av en gräns som gränsbevakningsväsendet övervakar, ordnande av olaglig inresa och brott mot friheten i anslutning till dessa gärningar, förfalskningsbrott som gäller handlingar som kontrolleras av gränsbevakningsväsendet, kränkning av Finlands territoriella integritet och underlåtelse att följa någon annan bestämmelse eller föreskrift vars efterlevnad gränsbevakningsväsendet skall övervaka. Gränsbevakningsväsendet skall kunna göra förundersökning också när det gäller brott mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken eller gränsanordningar som myndigheten upprätthåller samt i fråga om brott mot bestämmelserna om gränsszon. Gränsbevakningsväsendet har inte undersökt landsförräderibrott, trots att det i 2 § 4 a-punkten i lagen om gränsbevakningsväsendet föreskrivs att gränsbevakningsväsendet också har ett sådant utredningsansvar. Det är skäl att också vid gränsen överlämna undersökningen av landsförräderibrott till skyddspolisen. I samband med det ovan nämnda förenhetligandet är det nödvändigt att föreskriva om överförandet av undersökningen till den huvudansvariga förundersökningsmyndigheten och om en anmälningsskyldighet som säkerställer att överföringen sker.

Gränsbevakningsväsendet undersöker bl.a. resehandlingar samt brott som omfattar innehav av förfalskade resehandlingar. Ordalydelsen i den gällande lagen motsvarar inte helt strafflagens begreppsapparat, varför det ser ut som om det inte hör till gränsbevakningsväsendet uppgift att undersöka alla förfalskningsbrott. Gränsbevakningsväsendet kan t.ex. i så fall inte utreda vem som har tillverkat en falsk resehandling som en person innehar eller använder. Gränsbevakningsväsendet undersöker också andra till-

ståndshandlingar än de som styrker rätten att resa, såsom vapenlicenser och jaktkort. Handlingens äkthet är en förutsättning för att kontrollen skall lyckas. Det vore ändamålsenligt att ge gränsbevakningsväsendet rätt att undersöka alla förfalskningsbrott som gäller handlingar som det kontrollerar. Gränsbevakningsväsendet har under de senaste tio åren utvecklat en god sakkunskap när det gäller att avslöja och undersöka förfalskningsbrott. Befogenheten att undersöka falska handlingar innebär att man inte längre behöver överföra över trehundra brottmål årligen till polisen.

Lämnande av oriktiga personuppgifter, vilket nämns i 16 kap. 5 § i strafflagen, och ingivande av osant intyg till myndighet, vilket nämns i 16 kap. 8 § i strafflagen, gäller i fråga om gränsbevakningsväsendets verksamhet i allmänhet en gränsbevakningsmyndighet. Detsamma gäller tredska mot gränsbevakningsman, för vilket det bestäms straff i den gällande lagens 66 §. I strafflagens 15 och 16 kap. nämns också andra brott som när de riktas mot en gränsbevakningsmyndighet snabbt skulle kunna utredas i gränsbevakningsväsendet.

Bla. kan brott som omfattar människohandel enligt lagen undersökas av gränsbevakningsväsendet. Vid gränskontroller och i samband med övervakningen av gränsen upptäcks ibland personer som gömms i fordon. Om personer mot sin vilja förs över gränsen eller placeras i stängda utrymmen för att smugglas över gränsen är det skäl att misstänka brott mot friheten. Det kan t.ex. röra sig om förflyttning av arbetskraft i samband med koppleri. Koppleri och människohandel är förknippade med varandra och det är svårt att skilja dem från varandra. Brott som gränsbevakningsväsendet får undersöka bör preciseras så att brott mot friheten i anslutning till passerande av gränsen skulle höra till dessa brott. Om brott mot friheten föreskrivs i 25 kap. i strafflagen. Gränsbevakningsväsendets utredningsansvar kunde i fråga om brott mot friheten uttryckligen täcka de brott som direkt ansluter sig till ordnandet av olaglig inresa. Gränsbevakningsväsendets utredningsansvar skulle inte utsträckas till sådana gärningar i anslutning till organiserad eller annan mer allvarlig brottslighet som också i fortsättningen skall höra

till polisens, särskilt centralkriminalpolisens, utredningsansvar. När den sakliga behörigheten övervägs skall de kriminaliseringar i anslutning till människohandel som nämns i regeringens proposition med förslag till lag om ändring av strafflagen och vissa lagar som har samband med den (RP 34/2004 rd) beaktas. I detta sammanhang bör det säkerställas att gränsbevakningsväsendets möjlighet att få uppgifter om förundersökningen av brott som det avslöjat inom kärnområdet för sin verksamhet också efter den eventuella överföringen till en annan förundersökningsmyndighet bibehålls.

Gränsbevakningsväsendet får med stöd av 43 § i lagen om gränsbevakningsväsendet och hänvisningarna till 4 § 2 och 3 mom. göra förundersökning när det gäller sådan körning under påverkan av alkohol eller berusningsmedel som avses i strafflagens 23 kap. Ett utandningsprov som görs med en alkometer lämpar sig inte som bevis för alkoholhalten i andningsluften, varför en kroppsbesiktning är nödvändig. Den kan vara ett blodprov eller ett utandningsprov som görs med en precisionsalkometer. När precisionsalkometern blir allmänna kan gränsbevakningsväsendet göra hela förundersökningen. Det har dock visat sig vara ett problem att en gränsbevakningsman inte har rätt att besluta om tillfälligt körförbud, omhändertaga förarens körkort eller föra in en uppgift om åtgärden i datasystemet för fordonstrafiken. Dessa ärenden skulle utan lagändring fortsättningsvis överföras till polisen, vilket inte kan anses vara ändamålsenligt med beaktande av hur enkelt det är att utreda dessa brott.

PTG-samarbetet har blivit tätare både nationellt och internationellt sedan den gällande lagen om gränsbevakningsväsendet trädde i kraft. Överföringen av gränskontrollen till gränsbevakningsväsendet och Schengensamarbetet har inneburit att gränsbevakningsväsendet har fått en ny ställning i brottsbekämpningssamarbetet. Bekämpningen av olaglig invandring är ett av de områden där brottsbekämpningssamarbetet inom EU utvecklas starkast. Stoppande av gränskontrollerna vid de inre gränserna har ökat kriminalunderrättelsens betydelse för brottsbekämpningen. Också gränsbevakningsväsendet har anvisat mer resurser än tidigare för brottsbekämpningen. Gränsbevakningsvä-

sendets brottsbekämpning försvåras av begränsningen i 43 § 2 mom. i den gällande lagen, som ålägger gränsbevakningsväsendet att överföra sådana brottmål till någon annan förundersökningsmyndighet vilkas förundersökning kräver omfattande åtgärder eller förutsätter att den berörda personen infinder sig till särskilt förhör. Användningen av maktmedel i förundersökningen begränsas av att anhållningsberättigade tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet endast är sådana tjänstemän i den högsta ledningen vid gränsbevakningsväsendet eller en gränsbevakningssektion som inte på det sätt som krävs kan delta i ledningen av undersökningen av ett enskilt brottmål. Dessa begränsningar stämmer inte överens med de befogenheter som gränsövervaknings- och gränskontrollmyndigheterna har i de övriga staterna med yttre gräns.

De nya medlemsstaterna med yttre gräns har nästan utan undantag omfattande förundersökningsbefogenheter. Den nämnda begränsningen håller på att utvecklas till ett hinder för ett adekvat brottsbekämpnings-samarbete inom bekämpningens kärnområde, dvs. bekämpning av olaglig invandring. Bestämmelserna om handräckning som det redogjordes för ovan är bristfälliga också med avseende på förundersökningen. Gränsbevakningsväsendet har inte kunnat lämna handräckning i brottmål som inte hör till gränsbevakningsväsendets sakliga behörighet och inte heller delta i sådana åtgärder som det inte får vidta i en förundersökning, t.ex. teknisk övervakning. Polisen har behov av handräckning från gränsbevakningsväsendet oberoende av sakens art åtminstone när det gäller sådana förundersökningsåtgärder som gränsbevakningsväsendet kan använda i sina egna förundersökningar. På polisens begäran borde gränsbevakningsväsendet också kunna vidta stödjande åtgärder när polisen använder metoder som inte kan användas när gränsbevakningsväsendet utför förundersökning. På så sätt skulle verksamhetsförutsättningarna för de gemensamma utredningsgrupperna och brottsutredningarnas effektivitet kunna säkerställas.

Gränsbevaknings- och andra uppgifter

Gränsbevakningsväsendet är i glesbygder

ofta först på platsen i fall där det för att förundersökning eller annan undersökning skall lyckas förutsätts att platsen omedelbart isoleras och skyddas och det tas prover och fotografieras. Gränsbevakningsväsendet skulle med sina åtgärder kunna säkerställa en undersökning som hör till en annan myndighet såsom centralen för undersökning av olyckor eller polisen.

När det gäller gränsbevakningsväsendets uppgifter är befogenheterna i regel bundna till gränsövervakningen eller gränskontroller. Begränsningen är motiverad med tanke på behörighetsfördelningen mellan myndigheterna, men den noggranna avgränsningen har också i detta avseende visat sig vara problematisk. Gränsbevakningsväsendets verksamhetsmiljö och uppgifter har förändrats på ett sätt som innebär att den avgränsning som en gång gjordes numera inte alltid är motiverad. Efter det att gränskontrollen vid de inre gränserna slopades finns det inte egentliga gränskontrolluppgifter i Lappland, med undantag för gränsen mot Ryssland och vissa flygstationer. Vid den norra gränsen finns dock fortfarande fyra gränsbevakningsstationer (Näätämö, Nuorgam, Hetta och Kilpisjärvi), där personalen i huvudsak övervakar jakt och fiske samt terräng- och sjötrafiken och genomför övervakning av utlänningar. Vid den västra och norra gränsen måste man också upprätthålla beredskap för återinföring av gränskontroller. Gränsbevakningsväsendet är ledande sjöräddningsmyndighet. Gränsbevakningsväsendet övervakar iakttagandet av utlänningslagen. Gränsbevakningsväsendet har vid sidan om gränsövervakning och gränskontroll också andra huvuduppgifter och för att utföra dem verkar och rör sig gränsbevakningsväsendet på havsområden och i gränstrakter. Uppgiften att övervaka iakttagandet av utlänningslagen har motiverats med att den är en åtgärd för säkerställande av allmän ordning och ersätter de gränskontroller som avskaffades. Befogenheten att utföra de biuppgifter som anslutits till gränsövervakningen och gränskontrollerna borde höra till gränsbevakningsväsendet i anslutning till dess nuvarande huvuduppgifter. Gränsbevakningsväsendets enheter är belägna och verkar i områden där övervakningen av iakttagandet av bestämmelser som gäller jakt, fiske och naturskydd är särskilt viktiga.

Detsamma gäller skeppsvrak som är skyddade i egenskap av fornminnen.

Övervakningen av den lagstiftning som gäller naturskydd har inte föreskrivits vara gränsbevakningsområdets uppgift i naturvårdslagen (1096/1996). Gränsbevakningsväsendet har dock sedvanligt lämnat handräckning till tillsynsmyndigheterna, eftersom endast gränsbevakningsväsendet har haft tillgång till sådan utrustning eller personal som behövs för att utföra övervakningen. Inte heller övervakningen av iakttagandet av lagen om fornminnen (295/1963) har i lag bestämts vara gränsbevakningsväsendets uppgift, men också här har gränsbevakningsväsendet regelbundet lämnat handräckning. Gränsbevakningsväsendet är i praktiken den enda myndigheten som kan delta i övervakningen av skyddade skeppsvrak.

Gränsbevakningsväsendets övervakning när det gäller fiske begränsas i 96 § i lagen om fiske till vatten vid riksgränsen och Finlands havsområde. Det har visat sig att uttrycket vatten vid riksgränsen inte är entydigt. I inlandet har det bl.a. varit oklart om övervakningsskyldigheten omfattar alla vatten i gränsbevakningsväsendets bevakningsområde eller endast de vatten som på något ställe sträcker sig fram till gränsen, eller om övervakningen är begränsad till vattenområden som ligger omedelbart vid gränsen. Gränsvatten är vid den östra gränsen ett område som sträcker sig högst 100 meter från gränsen.

En revidering av de ovan nämnda bestämmelserna är nödvändig också därför att bestämmelserna om ekonomisk zon har ändrats. I lagen om Finlands ekonomiska zon (1058/2004) föreskrivs om gränsbevakningsväsendets övervakningsuppgifter i den ekonomiska zonen. Gränsbevakningsväsendets uppgift är att övervaka den utnyttjanderätt som avses i 6 §, sådant byggande som avses i 7 § och sådana marinvetenskaplig forskning som avses i 8 §. Lagen omfattar också bestämmelser om brott som begås i den ekonomiska zonen.

Enligt 6 § i lagen om gränsbevakningsväsendet kan gränsbevakningsväsendet inom sitt bevakningsområde sköta sådana transporter som staten måste genomföra i syfte att trygga en persons säkerhet. Gränsbevakningsväsendets verksamhetsplatser besöks av

personer i ledande ställning och andra högt uppsatta gäster från andra stater och deras besök kräver särskilda säkerhetsarrangemang. Med stöd av 6 § i lagen om gränsbevakningsväsendet används gränsbevakningsväsendets utrustning för sådana transporter. Ibland deltar också polisen i tryggheten av gästernas säkerhet, men i regel sköts uppgiften av gränsbevakningsväsendets specialutbildade personal. Tryggheten av säkerheten kan kräva åtgärder som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna samt maktmedel, som när det gäller en myndighets verksamhet inte kan vara beroende av bestämmelserna om nödvärn och nödtillstånd. Med avseende på transporter som kräver säkerhetsarrangemang måste bestämmelserna i lagen om gränsbevakningsväsendet anses vara bristfälliga. Begränsningen av behörigheten till bevakningsområdet är inte ändamålsenlig vare sig med tanke på effektivitet eller ekonomi när det gäller myndigheternas verksamhet.

För en utlännings försörjning och resekostnader svarar ibland en annan person, som kan visa sig vara medellös när hans eller hennes förmåga att bära ansvaret utreds. I samband med en sådan utredning har utmätningmännen bett att de medel som en sådan person anvisar skall tas i förvar tills utmätningen kan verkställas. Det har visat sig vara problematiskt att ge uppgifter om förmögenhet till utmätningssmannen. Även om en utmätningssman har rätt att få uppgifter om en persons förmögenhet av en annan myndighet och även om en annan myndighet har rätt att få vissa uppgifter om en utmätning, finns det inte någon bestämmelse som skulle berättiga en annan myndighet att meddela de iakttagelser den gjort om en persons förmögenhet till en utmätningssman.

Ordningsbotsförfarande

I de övervakningsuppgifter som föreskrivits för PTG-myndigheterna har det visat sig att straff i form av dagsböter för en mindre förseelse ofta är ett jämförelsevis strängt straff t.ex. när det gäller sjötrafik, där det numera inte är möjligt att använda ordningsbot. Till denna del finns det ett behov av att utvidga användningsområdet för ordningsbot.

Passageraruppgifter

Gränsbevakningsväsendet har enligt 30 § i lagen om gränsbevakningsväsendet rätt att få passagerarförteckningar av fordon som anländer till landet. Det förnsabbar gränskontrollen av anländande trafik och effektiviserar identifieringen av personer som har inreseförbud och personer som skall gripas. Gränsbevakningsväsendet skall dock också kontrollera utresande persontrafik samt hindra personer som meddelats resförbud att lämna landet och gripa personer som är efterlysta. Samma uppgifter som man får om anländande trafik borde man därför också få om trafiken från landet. I lagen föreskrivs inte om innehållet i de personförteckningar som skall överlämnas och inte heller om när de skall överlämnas, vilket måste anses vara en brist.

Internationellt samarbete

Gränsbevakningsväsendet har placerat sambandsmän i andra länder. Det har påkallats av genomförandet av de åtgärder som den heltäckande modell för gränssäkerheten som antagits i Europeiska unionen förutsätter. Till modellen för gränssäkerheten hör myndigheternas verksamhet i tredjeländer, särskilt i utrese- och transitländer (sambandsmännens åtgärder vid insamlingen av data samt de utländska beskickningarnas uppgifter i anslutning till beviljandet av visum), det internationella samarbetet inom gränsövervakningen, åtgärder som skall genomföras vid de yttre gränserna (övervakningen av land- och havsgränser samt gränskontroller) samt övriga åtgärder som skall genomföras på Schengenstaternas territorium och mellan Schengenstaterna. I den gällande lagstiftningen finns dock inte bestämmelser om tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet som är stationerade utomlands, med undantag för de fall som gäller tjänstemän som är stationerade vid en beskickning i enlighet med lagen om utrikesförvaltningen (204/2000).

Behandling av personuppgifter

Det har visat sig nödvändigt att bestämmelserna om behandlingen av personuppgifter i gränsbevakningsväsendet kompletteras, trots

att den gällande lagen om gränsbevakningsväsendet utarbetades så att den skulle stämma överens med personuppgiftslagen. Bl.a. de ovan nämnda automatiseringsprojekten, som gäller gränsövervakningen och gränskontrollen, samt standardiseringen av personregister som olika myndigheter skapat för samma ändamål kräver lagstiftningsåtgärder. En del av de uppgifter som gränsbevakningsväsendet för in i register måste fortsättningsvis hemlighållas för de registrerade för att gränsbevakningsväsendet skall kunna genomföra sina uppgifter. Lagstiftningen om skyddet för personuppgifter har ändrats och det kräver precisering av bestämmelserna om gränsbevakningsväsendets personregister.

Annat

I fråga om gränsbevakningsväsendets territorialövervakningsuppgifter, sjöräddningsuppgifter, tulluppsdrag och uppgifter som anknyter till det militära försvaret har det inte framkommit något behov att ändra lagstiftningen.

3. Målsättning och de viktigaste förslagen

3.1. Målsättning

Gränsbevakningslagen från 1975 upphävdes genom den gällande lagen om gränsbevakningsväsendet, som trädde i kraft den 21 mars 1999. Efter en grundlig förberedande utredning startade inrikesministeriet den 30 maj 2002 ett projekt om ändring av lagen om gränsbevakningsväsendet på ett sätt som skulle effektivisera samarbetet mellan säkerhetsmyndigheterna och beakta den rättsliga utvecklingen i Schengenområdet och Europeiska unionen. Avsikten var att den regeringsproposition som projektet resulterade i skulle överlämnas till riksdagen under höstsessionen 2003. I samband med beredningen visade det sig dock att en delreform inte var tillräcklig för att målen skulle uppnås. Därför ändrades projektet så att det kom att gälla en totalrevidering av lagen.

Polisen, tullen, försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet har delvis samma uppgifter. Polisens uppgift är att upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att före-

bygga brott, reda ut brott och sörja för att brott blir föremål för åtalsprövning. Gränsbevakningsväsendet deltar på polisens begäran i upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet, deltar i tryggande av rikets territoriella integritet tillsammans med försvarsmakten, ansvarar för gränsövervakningen och bär huvudansvaret också för gränskontrollen av persontrafiken. Tullen, som sköter insamlingen av skatter och avgifter som pålagts godstrafiken, ansvarar för gränskontrollen av godstrafik. De nämnda myndigheterna utför också förundersökningsuppgifter. Polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet ansvarar för sjösäkerheten tillsammans med Sjöfartsverket. Utlänningsverket, polisen och gränsbevakningsväsendet övervakar efterlevnaden av utlänningslagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den. Gränsbevakningsväsendet är ledande sjöräddningsmyndighet, och för gränsbevakningsväsendet har därutöver föreskrivits ett stort antal övervakningsuppgifter som det skall utföra i anslutning till sina huvuduppgifter. Endast gränsbevakningsväsendets behörighet har begränsats till ett särskilt bevakningsområde. Rationaliseringsåtgärderna inom statsförvaltningen har också berört säkerhetsmyndigheterna. Samtidigt som resurserna har minskat, har säkerhetsmyndigheternas verksamhetsmiljö förändrats. I denna proposition är målet en effektivisering av samarbetet mellan säkerhetsmyndigheterna på ett sätt som ökar verksamhetens effektivitet inom säkerhetsmyndigheternas respektive verksamhetsområde.

Som mål för totalrevideringen ställdes avskaffande av bevakningsområdet och befogenheter som uteslutande bestäms på sakliga grunder. Vidare skulle det göras möjligt för gränsbevakningsväsendet att självständigt vidta de omedelbara åtgärder som en störning av ordningen kräver samt att övervaka sjötrafiken i hela havsområdet. Gränsbevakningsväsendets andel i terrorismbekämpningen skulle utökas. Vidare skulle möjligheterna att utnyttja gränsbevakningsväsendets resurser i särskilda situationer som leds av polisen effektiviseras. Gränsbevakningsväsendets ansvar när det gäller undersökningen av allvarliga och omfattande brottmål skulle utökas när det gäller sådana områden av brottsbekämpning som ansluter sig till gränsbevakningsväsendets grundläggande uppgifter och som

lämpar sig för det och särskilt när undersökningen görs med hjälp av gemensamma utredningsgrupper. Gränsbevakningsväsendets behörighet skulle utökas i fråga om jakt- och fiskeövervakning, naturskydd och fornminnesskydd. Avsikten var att regeringens proposition skulle överlämnas till riksdagen våren 2004. Beredningen av totalrevideringen har dock krävt en längre tid än planerat.

I samband med beredningen av projektet har enhällighet i fråga om de ovan nämnda målen uppnåtts mellan den högsta ledningen för gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen på det sätt som det redogörs för närmare i avsnittet om beredningen av propositionen. Samförståndet omfattar bl.a. den gemensamma uppfattningen att gränsbevakningsväsendets geografiska placering inte ändras även om gränsbevakningsväsendet kan genomföra åtgärder som hör till dess uppgifter utanför det nuvarande bevakningsområdet.

Arrangemang som gäller säkerhetsmyndigheterna har utvärderats i statsrådets säkerhets- och försvarspolitiska redogörelse (SRR 6/2004). Enligt redogörelsen skall inte det militära försvarets grundordning ändras till den del som gäller gränsbevakningsväsendet. Enligt de lagförslag som ingår i propositionen skall separata föreskrifter utfärdas om försvarsmaktens handräckning till gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendets befogenheter när det gäller bekämpningen av terrorism och ansvar när det gäller förebyggandet av olaglig invandring och ordnande av olaglig inresa skall utökas. Bestämmelserna om gränsbevakningsväsendets skyldighet att överföra brottmål revideras och samtidigt ges gränsbevakningsväsendet möjlighet att göra förundersökning i fall som gäller olaglig inresa och ordnande av olaglig inresa. Användningen av teknisk utrustning som gör gränskontroller och brottsutredningar noggrannare och sparar på personalresurserna skall utökas.

Vid beredningen av propositionen har också det program för den inre säkerheten som har beretts av inrikesministeriet och som statsrådet fattade ett principbeslut om den 23 september 2004 beaktats. Till programmets strategiska riktlinjer hör att upprätthålla en hög risk för avslöjande vid de viktigaste gränsövergångsställena på Schengens yttre

gräns i Finland, vid den östra gränsen och i Finska viken när det gäller olaglig inresa, tullbrott och annan gränsöverskridande brottslighet. Genom det internationella samarbetet och åtgärder utomlands förebyggs och avslöjas olaglig invandring och gränsöverskridande brottslighet med Finland som mål, import av varor som utgör ett hot mot medborgarnas säkerhet samt främjas gränstrafikens smidighet. Polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet effektiverar kontroller och övervakning och garanterar genom sitt samarbete att medborgare i avlägsna gräns- och havsområden har tillgång till nödvändiga säkerhetstjänster. Vid gränsovergångsställena vid den yttre gränsen, östra gränsen och i havsområdet hanterar man genom åtgärder som företas av polisen och gränsbevakningsväsendet krävande och exceptionella situationer som hör till området för gränssäkerheten och som kan uppstå mycket snabbt.

I programmet för den inre säkerheten ingår flera åtgärder som inverkar på gränsbevakningsväsendets verksamhet: Inrättande av gemensamma centraler för spaningsverksamhet och brottsanalys för PTG-myndigheterna, främjande av användningen av en samarbetsmodell för de finska PTG-myndigheterna och åklagarna, utvecklande av övervakningsteknik som kan användas vid gräns- och tullkontroller, införande av ny teknik för biometrisk identifikation, åtgärder för att åstadkomma smidigare gränstrafik, utvecklande av metoder för att avslöja olagliga varor och olaglig invandring vid den inre gränsen och i inlandet, åstadkommande av ett tätare samarbete mellan PTG-myndigheterna och åklagarväsendet, effektivering av utnyttjandet av gränsbevakningsväsendets och tullens specialkompetens och specialutrustning och deras beredskap i polisledda operationer i anslutning till bekämpningen av terrorism och andra exceptionella situationer, försnabbad behandlig av asylansökningar och förhindrande av missbruk av asylansökningsförfarandet samt utvecklande av bekämpningen av smittsamma sjukdomar i samarbete med Europeiska unionen och Världshälsoorganisationen.

Enligt 119 § i grundlagen skall de allmänna grunderna för statsförvaltningens organ regleras genom lag, om deras uppgifter omfat-

tar utövning av offentlig makt. PTG-myndigheterna utövar offentlig makt och har befogenheter som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna. I sin verksamhet skall de i enlighet med 22 § i grundlagen fullgöra skyldigheten att se till att de grundläggande fri- och rättigheterna tillgodoses. Inom området för den inre säkerheten är en noggrann avgränsning av befogenheterna viktig med tanke på skyddet av de grundläggande fri- och rättigheterna. Dessa synpunkter har man försökt att beakta i propositionen.

3.2. De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås att det föreskrivs om gränsbevakningsväsendets uppgifter och gränsbevakningsmännens befogenheter i en gränsbevakningslag. Om gränsbevakningsväsendets förvaltning och tjänster föreskrivs i en lag om gränsbevakningsväsendets förvaltning. Om behandlingen av personuppgifter samt rätten att få och lämna ut uppgifter föreskrivs i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet. Indelningen av bestämmelserna i tre lagar motsvarar bl.a. den indelning som följs inom polisförvaltningen.

Upprätthållande av gränssäkerheten

I gränsbevakningslagen införlivas en gränssäkerhetsmodell i fyra moment, som tagits från diskussionerna om förvaltningen av Europeiska unionens yttre gränser, och som omfattar åtgärder inom landet, i hem- och transitländer samt nationellt och internationellt samarbete mellan myndigheter. Begreppet *gränssäkerhet* anses vanligen omfatta åtgärder med vars hjälp man förebygger och avvärjer framför allt olaglig invandring och deltar i bekämpningen av gränsöverskridande brottslighet som äventyrar rikets inre eller yttre säkerhet antingen självständigt eller i samarbete med andra myndigheter. Begreppet gränssäkerhet definieras inte i lagen. Uttrycket ”upprätthållande av gränssäkerheten” används dock i lagen om gränsbevakningsväsendet. Med upprätthållande av gränssäkerheten avses de åtgärder som skall vidtas i hemlandet och utomlands för att förhindra brott mot bestämmelserna om passerande av riksgränsen och den yttre gränsen och för att

avvärja de hot mot allmän ordning och säkerhet som persontrafiken över gränserna medför samt för att garantera säkerheten vid passerande av gränsen.

Upprätthållandet av gränssäkerheten skall vara gränsbevakningsväsendets främsta uppgift på samma sätt som upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet är polisens främsta uppgift. Till upprätthållandet av gränssäkerheten hör verksamhet vid Finlands beskickningar utomlands samt samarbete med gränsmyndigheterna i tredje länder och gränsmyndigheterna i stater som tillämpar Schengenregelverket. Till upprätthållandet av gränssäkerheten hör åtgärder som hör till flera myndigheters verksamhetsområde. Även om upprätthållandet av gränssäkerheten uttryckligen är ett samarbete mellan flera myndigheter, är gränsbevakningsväsendet till skillnad från de andra myndigheterna redan nu behörigt att utföra alla de åtgärder som omfattas av det nämnda begreppet.

Bestämmelser om passerande av gränsen

De grundläggande bestämmelserna om finska medborgares in- och utresa finns för närvarande i passlagen. Bestämmelserna om utlänningars in- och utresa finns i utlänningslagen. Bestämmelser om tillfälligt tillstånd till gränsövergång finns i båda lagarna. Det föreslås att bestämmelserna om passerande av gränserna, tillfälligt tillstånd och återupprättande av kontrollen vid de inre gränserna tas in i gränsbevakningslagen. Den yttre gränsen skall enligt förslaget passeras vid ett gränsövergångsställe under fastställda öppettider. Tillstånd att passera den yttre gränsen med avvikelse från detta ges av gränsbevakningsväsendet.

Gränskontroll genomförs när en person skall passera den yttre gränsen eller har passerat den utan gränskontroll, om något annat inte följer av ett internationellt fördrag som är bindande för Finland. Gränskontroll skall genomföras utan omotiverat dröjsmål och utan att orsaka onödig olägenhet för den person som kontrolleras eller skada på egendom samt utan att kränka det integritetsskydd som fastställts i fråga om konfidentiella meddelanden. Den som skall genomgå kontroll skall på uppmaning av en gränsbevaknings-

man stanna med sina ägodelar och sitt fordon för gränskontroll eller vänta på den.

Gränskontrollen är antingen en minimikontroll eller en grundlig kontroll. I minimikontrollen ingår fastställande av identiteten för kontroll av rätten att passera gränsen och för vidtagande av åtgärder som begärts vid efterlysning. I minimikontrollen ingår också kontroll av dokument som styrker rätten att resa samt hörande av personen. I en grundlig kontroll ingår minimikontroll och vid behov också kroppsvisitation och genomsökning av bagage och fordon. En gränsbevakningsman skall för genomförandet av gränskontroll också ha rätt att tillfälligt tillvarata ett rese-dokument, hindra en person att avlägsna sig från gränskontrollen samt tillfälligt för gränsbevakningsväsendet tillvarata föremål och fordon som skall granskas under den tid som gränskontrollen utförs. När en person avstår från att passera gränsen hindrar det inte att gränskontrollen utförs om det är nödvändigt att den slutförs för att fastställa personens identitet och uppdaga olagliga föremål eller ämnen.

Tryggande av de grundläggande fri- och rättigheterna

De principer som skall följas när det gäller gränsbevakningsväsendets uppgifter tas in i ett eget kapitel i gränsbevakningslagen. Bestämmelserna ändras inte i jämförelse med den gällande lagen, men för att samordna de principer som eventuellt avviker från varandra förskrivs att man av de likvärdiga åtgärder som finns att tillgå för utförandet av en uppgift i första hand skall välja den som bäst ser till att de i grundlagen föreskrivna grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

Utveckling av arbetsmetoderna

Gränsbevakningsväsendet skall ha rätt att i närheten av gränsen på platser till vilka allmänheten har tillträde, företa sådan teknisk övervakning som avses i polislagen. På gränsövergångsstället skall man informera om teknisk övervakning med ett lämpligt tecken. Gränsbevakningsväsendet skall också ha rätt att rikta automatisk identifiering på ett gränsövergångsställe mot andra platser än ut-

rymmen som används för stadigvarande boende för att verkställa en efterlysning samt för att förhindra, avbryta och avslöja brott som skall utredas av gränsbevakningsväsendet. Det skall informeras om automatisk identifiering med ett lämpligt tecken.

Gränsbevakningssamarbetet i Europeiska unionen ökar. Genom lagförslaget försöker man ge gränsbevakningsväsendet sådana lagstadgade verksamhetsförutsättningar att det på ett effektivt sätt kan svara för övervakningen av den del av Europeiska unionens yttre gräns som är på Finlands ansvar och se till att trafiken löper smidigt. Införandet av modern teknik har stor betydelse både när det gäller gränskontroll och gränsövervakning. Genom den föreslagna lagstiftningen kan övervaknings- och kontrollåtgärder automatiseras på platser där det är nödvändigt. Genom de föreslagna bestämmelserna blir det möjligt att använda automatisk identifikation med hjälp av biometriska kännetecken vid gränskontrollerna. Biometriska kännetecken införs i resedokument bl.a. i och med att passlagstiftningen revideras. Begreppet *biometriska kännetecken* tas inte in i gränsbevakningslagen, men i lagen om behandling av personuppgifter föreskrivs om skyldigheten att iakttä omsorg i fråga om behandlingen av dem.

Förfarande vid återupprättande av gränskontrollerna

Statsrådet skall liksom för närvarande besluta om utförande av nationell gränskontroll vid den inre gränsen under en begränsad tid i enlighet med Schengenregelverket (återupprättande av kontrollerna vid de inre gränserna). Statsrådet skall dessutom utan att kränka finska medborgares rätt att resa in i landet och de rättigheter som gäller för personer som omfattas av gemenskapslagstiftningen om fri rörlighet kunna besluta om stängning av ett gränsövergångsställe för en viss tid eller tills vidare, om det är nödvändigt för att avvärja ett allvarligt hot mot den allmänna ordningen, den nationella säkerheten eller folkhälsan. Inrikesministeriet skall i bägge fallen besluta om nödvändiga omedelbara åtgärder tills statsrådet avgör frågan.

Avskaffande av bevakningsområdet

Gränsbevakningsväsendets bevakningsområde, som begränsar gränsbevakningsväsendets befogenheter, skall enligt förslaget avskaffas. Detta är nödvändigt därför att gränsbevakningsväsendets lagstadgade uppgifter kräver mer åtgärder än tidigare också på andra platser än inom det nuvarande bevakningsområdet. Begränsningen är ett hinder för samarbetet mellan myndigheterna och för att PTG-myndigheternas lagenliga uppgifter skall kunna skötas ekonomiskt och effektivt. Genom propositionen skall gränsbevakningsväsendets möjligheter till samarbete förbättras och PTG-myndigheternas samarbete effektivteras särskilt i fråga om bekämpningen av gränsöverskridande brottslighet, vilket är viktigt när området för fri rörlighet utvidgas.

Polis- och tulluppgifter

Gränsbevakningsväsendet skall i enstaka fall på en polismans begäran kunna sköta sådana i polislagen avsedda brådskande polisuppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet som polisen inte utan dröjsmål kan sköta. Enligt propositionen skall gränsbevakningsväsendet till skillnad från situationen för närvarande kunna sköta en sådan uppgift också utan begäran från polisen, om det i samband med gränsbevakningsväsendets verksamhet blir uppenbart att en sådan uppgift måste skötas, och åtgärden inte kan skjutas upp utan att det medför fara för hälsa eller egendom. Gränsbevakningsväsendet skall utan dröjsmål meddela polisen att en sådan åtgärd har vidtagits och på begäran av en polisman avbryta alla åtgärder som påbörjats. Gränsbevakningsväsendet kan alltså inleda avvärjandet av en störning av ordningen eller en olaglig handling utan begäran från polisen. Propositionen innehåller inga förslag som minskar polisens skyldighet att handla. Att gränsbevakningsväsendet ges denna befogenhet inverkar alltså inte på de ansvarsförhållanden som gäller en polisuppgift. Antalet uppgifter av denna art som gränsbevakningsväsendet kan sköta kommer dock att vara obetydligt i jämförelse med polisens motsvarande uppgifter. Ändringen innebär att säkerhetstjänsterna i avlägsna bygder utvecklas, även om det inte har någon som helst inverkan på hur polisens tjänster

fördelas eller polisens verksamhetsställen placeras.

Reformen avser inte att ändra på den etablerade uppgiftsfördelningen mellan gränsbevakningsväsendet och tullen.

Inriktning av gränsbevakningsväsendets verksamhet

Gränsbevakningsväsendet skall enligt lagen verka där det är motiverat för att upprätthålla gränsordningen eller gränssäkerheten eller utföra sådana uppgifter med anknytning till det militära försvaret vilka ankommer på gränsbevakningsväsendet samt på havsområdet och inom den ekonomiska zon som avses i lagen om Finlands ekonomiska zon. Gränsbevakningsväsendet skall verka på andra platser endast när det är nödvändigt för att slutföra en uppgift som det enligt lag skall sköta.

Gränsbevakningsväsendet gallrade starkt bland nätet av bevakningsstationer i Lapplands västra och norra delar på 1990-talet. Åtgärderna var förebereelser bl.a. för tillämpningen av Schengenregelverket vid de inre gränserna och anpassningen till det minskade behovet av gränskontroller och traditionell gränsövervakning till följd av den nya rättsliga situationen. Fyra gränsbevakningsstationer finns kvar i norra Lapplands avlägsnaste trakter, där tillgången till andra säkerhetsmyndigheters tjänster har varit dålig. Gränsbevakningsväsendets närvaro i de nämnda områdena motiveras förutom av territorialövervakningsuppgiften också av den uppgift att övervaka efterlevnaden av utlänningslagen som ankommer på gränsbevakningsväsendet sedan maj 2004. Genom de lagar som ingår i reformen stärks de lagstadda grunderna för gränsbevakningsväsendets närvaro i de nämnda delarna av riket.

Allmän ordning och säkerhet

Gränsbevakningsväsendet ges enligt förslaget på det sätt som förutsätts i Europeiska unionens gränssäkerhetsmodell entydig behörighet för upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet på gränsövergångsställena när polisen är förhindrad att göra det. Detta är nödvändigt eftersom det särskilt vid gränsövergångsställena vid östra gränsen i

allmänhet inte är möjligt att snabbt få hjälp av polisen. Också allvarliga störningar av ordningen är möjliga vid gränsövergångsställena. Det stora antalet utomstående ökar situationernas allvar. I praktiken har gränsbevakningsväsendet beredskap för störningar och har självständigt på begäran av polisen skött uppgifter som gällt upprätthållande av ordningen. Detta har man också kommit överens om i PTG-myndigheternas samarbetsavtal.

I propositionen ingår ett ändringsförslag som gäller ordningslagen. Enligt förslaget skall gränsbevakningsmännen ges samma befogenhet som polisen att på ett gränsövergångsställe eller i sådana fordon i kollektivtrafik som används för gränskontroll omhänderta farliga föremål och ämnen eller föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan samt berusningsmedel också av andra personer än de personer som kommit till ett gränsövergångsställe med avsikten att passera gränsen.

Polisen svarar i Finland för bekämpningen av terrorism. Med upprätthållandet av gränssäkerheten avses dock delvis också avvärjande av terrordåd, för vilket gränsbevakningsväsendet har lämplig utrustning och personal. Med propositionen försöker man öka gränsbevakningsväsendets beredskap att svara på exceptionella situationer som gäller den inre säkerheten genom att anvisa gränsbevakningsväsendets specialkunnande och specialutrustning också för terrorismbekämpning och andra särskilda operationer för vilka polisen har ledningsansvaret.

När en gränsbevakningsman deltar i brådsakande polisuppgifter som anknyter till allmän ordning och säkerhet, avvärjande av brott som begås i terroristiskt syfte och skötsel av särskilda situationer samt när det gäller sådana uppgifter som avses i lagen om sjöfartsskydd och som ankommer på gränsbevakningsväsendet föreslås en gränsbevakningsman ha de befogenheter som fastställts för polismän i 2 kap. i polislagen, om inte en polisman som tillhör befälet eller polisens fältchef begränsar dem. Enligt gällande lagstiftning kan vilken polisman som helst begränsa en gränsbevakningsmans befogenheter i en polisuppgift. En gränsbevakningsman skall ha rätt att bestämma att ett fordon skall stoppas och flyttas eller att flytta ett fordon samt

dirigera trafiken, om det är nödvändigt för genomförande av en uppgift som ankommer på gränsbevakningsväsendet.

Gränsbevakningsväsendet kan på begäran av en polisman som tillhör befälet tillhandahålla utrustning, personalresurser och särskilda sakkunnigtjänster för polisens bruk, om det på grund av ett särskilt hot är nödvändigt i syfte att avvärja ett brott som är avsett att begås i terroristiskt syfte, att gripa en farlig person, att skingra en folkmassa som genom att samlas äventyrar allmän ordning och säkerhet eller utgör hinder för trafiken samt att skydda mot brott och störande beteende. Gränsbevakningsväsendet skall alltså genom att bistå polisen medverka vid särskilda situationer som påverkar den inre säkerheten. Gränsbevakningsväsendet är i sådana fall en naturlig samarbetspartner för polisen eftersom bestämmelserna om rätten att använda maktmedel och om utbildning är tillräckligt enhetliga. Gränsbevakningsväsendet skall i sin egen verksamhet beakta de grundläggande fri- och rättigheterna på samma sätt som polisen.

Gränsbevakningsväsendets verksamhet anpassas till de hotbilder som avses i statsrådets principbeslut av den 27 november 2003 om tryggnad av samhällets livsviktiga funktioner. I propositionen föreslås att gränsbevakningsväsendets befogenheter preciseras när det gäller tryggnaden av säkerheten i de områden som det besitter och för de personer som det skyddar. Gränsbevakningsväsendet skall kunna utföra transporter som kräver skyddsåtgärder samt utse en specialutbildad gränsbevakningsman (säkerhetsman) för att skydda transporten. Gränsbevakningsväsendet skall också kunna kontrollera personer och försändelser som kommer till gränsbevakningsväsendets lokaler i avsikt att störja för säkerheten, trygga ordningen samt skydda egendom. En person och saker som han eller hon medför skall kunna kontrolleras för att säkerställa att sådana föremål eller ämnen inte medförs som kan äventyra säkerheten eller ordningen eller som kan användas för att skada egendom. Om säkerhetskontroll av personer som kommer till gränsbevakningsväsendets lokaler finns för närvarande inga särskilda bestämmelser. Bestämmelserna överensstämmer till denna del med de bestämmelser som föreslås för polisen.

Genom förordning av inrikesministeriet skall det vara möjligt att utfärda bestämmelser om begränsningar av eller förbud mot rätten att röra sig i lokaler eller områden som gränsbevakningsväsendet besitter, om det är nödvändigt för att förhindra fara för personer eller för att trygga en synnerligen viktig verksamhet inom gränsbevakningsväsendet. En tillfällig begränsning av eller ett tillfälligt förbud mot rätten att röra sig inom en del av ett militärt övningsområde skall för den tid en övning pågår kunna utfärdas av en gränsbevakningsman med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad.

Behandling av brottmål

De uppgifter i samband med gränskontrollen av persontrafiken som gränsbevakningsväsendet övertog på 1990-talet har gjort att gränsbevakningsväsendet ingår som en naturlig del i brottsbekämpningen. Gränsbevakningsväsendet intar till följd av sina huvuduppgifter en central roll när det gäller övervakningen av persontrafiken över gränserna. De begränsningar som ingår i den gällande lagen om gränsbevakningsväsendet hindrar emellertid gränsbevakningsväsendet från att delta i utredningen av olaglig invandring och allvarliga brott med anknytning till olaglig invandring. Detta försämrar gränsbevakningsväsendets möjligheter att samarbeta med de övriga brottsbekämpningsmyndigheterna. Genom de bestämmelser som föreslås i propositionen blir det möjligt för gränsbevakningsväsendet att utföra förundersökning av allvarliga och omfattande brott som har nära anknytning till gränsbevakningsväsendets behörighetsområde, såsom olaglig invandring och människohandel, och förfalskningsbrott i anslutning till dessa. Övergången skall ske gradvis genom effektivisering av kriminalunderrättelse- och förundersökningsverksamheten vid gränsbevakningsväsendet samt genom medverkan i myndigheternas gemensamma utredningsgrupper. Gränsbevakningsväsendets behörighet i bekämpningen av olaglig invandring skall vara parallell med polisens, liksom också när det gäller övervakningen av utlänningar. Polisen skall alltid om den så önskar kunna överta ledningen för och utföra en förundersökning som påbörjats av gränsbevakningsväsendet.

Användningen av tvångsmedel vid förundersökning begränsas för gränsbevakningsväsendets del av att det i 1 kap. 6 § i tvångsmedelslagen nämns att anhållningsberättigade tjänstemän endast är tjänstemän som hör till den högsta ledningen för gränsbevakningsväsendet och gränsbevaknings- och sjöbevakningssektionerna, som inte fullvärdigt kan medverka i ledningen av undersökningen i ett enskilt brottmål. Avsikten med propositionen är att i detta avseende ge gränsbevakningsväsendet motsvarande verksamhetsmöjligheter som gränsbevakningsmyndigheterna i de övriga staterna med yttre gräns har. Detta skall ske bl.a. genom att öka antalet anhållningsberättigade tjänstemän. Arrangemanget motsvarar också fördelningen av befogenheter inom de övriga förundersökningsmyndigheterna i Finland.

Enligt den gällande lagen om gränsbevakningsväsendet gäller om förundersökning vad som bestäms om förundersökningsmyndigheter i förundersökningslagen. I gränsbevakningslagen skall enligt förslaget föreskrivas att gränsbevakningsväsendet är en i förundersökningslagen avsedd förundersökningsmyndighet, och att gränsbevakningsväsendet vidtar åtgärder för förebyggande och utredning av brott samt för väckande av åtal självständigt eller tillsammans med en annan myndighet enligt vad som föreskrivs i gränsbevakningslagen eller någon annanstans. Bestämmelserna om gränsbevakningsmännens befogenheter överensstämmer till denna del med polisens befogenheter. I gränsbevakningslagen upprepas dock inte förundersökningsbestämmelserna utan det hänvisas till bestämmelser annanstans i lag. I fråga om befogenheter som är nödvändiga för förebyggande av brott stöder sig bestämmelserna så mycket som möjligt på den lagstiftning som gäller polisen, främst bestämmelserna i polislagen. På så sätt säkerställs att de bestämmelser som skall följas vid förundersökning och i den brottsförebyggande verksamheten är enhetliga också i framtiden. Gränsbevakningsväsendets möjligheter att utföra förundersökning skall inte som för närvarande vara begränsad till fall som inte kräver särskilt förhör eller omfattande åtgärder.

Gränsbevakningsväsendet skall enligt förslaget göra förundersökning när det på grund av en anmälan till gränsbevakningsväsendet

eller annars finns skäl att misstänka brott mot bestämmelserna eller föreskrifterna om passerande av en gräns som övervakas av gränsbevakningsväsendet eller ordnande av olaglig inresa och brott som riktar sig mot friheten i samband med dessa gärningar, eller förfalskning av dokument som granskas av gränsbevakningsväsendet eller kränkning av Finlands territoriella integritet eller underlåtelse att följa någon annan bestämmelse eller föreskrift vars efterlevnad gränsbevakningsväsendet skall övervaka. Gränsbevakningsväsendet skall också göra förundersökning när det finns skäl att misstänka ett brott mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken eller gränsanordningar som upprätthålls av myndigheten eller brott mot bestämmelserna om gränsson, och när det finns skäl att misstänka att en person som tjänstgör inom gränsbevakningsväsendet har gjort sig skyldig till ett brott som skall handläggas såsom militärt rättegångsärende eller ett brott som avses i 40 kap. i strafflagen, om inte något annat följer av försvarsmaktens eller polisens befogenheter vid förundersökning. Bland brott som kan utredas av gränsbevakningsväsendet stryks landsförrådiska eller högförrådiska förbindelser som sker på gränsen. Förundersökning av omfattande brottmål skall bli möjligt för gränsbevakningsväsendet inom dess centrala behörighetsområde. Samordningen och ledningen av brottsbekämpningsåtgärder, särskilt i fråga om bekämpningen av grov och organiserad brottslighet, ankommer dock entydigt på polisen.

Med tanke på samordningen av myndigheternas verksamhet skall det enligt förslaget föreskrivas att gränsbevakningsväsendet skall underrätta övriga förundersökningsmyndigheter om ett misstänkt brott som det fått kännedom om och om åtgärder som inlett för förebyggande och utredning av brott samt för väckande av åtal på det sätt som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet. Gränsbevakningsväsendet skall i fråga om tullbrott överföra förundersökningen på tullen och förundersökningen av andra brott på polisen, ifall arten och omfattningen av ärendet eller de nödvändiga förundersökningsåtgärderna förutsätter det eller ifall förundersökningsmyndigheten i fråga kräver det. Gränsbevakningsväsendet skall trygga utförandet av förundersökningen till dess att

överföringen har genomförts. Den förundersökningsmyndighet som förundersökningen överförs till skall bereda gränsbevakningsväsendet tillfälle att delta i förundersökningen även efter överföringen, om förundersökningen gäller brott mot bestämmelserna eller föreskrifterna om passerande av en gräns som övervakas av gränsbevakningsväsendet eller ordnande av olaglig inresa och brott som riktar sig mot friheten i samband med dessa gärningar, eller förfalskning av dokument som granskas av gränsbevakningsväsendet eller kränkning av Finlands territoriella integritet.

På så sätt säkerställs också den andra förundersökningsmyndighetens möjligheter att få hjälp av gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet skall kunna inleda åtgärder för att säkerställa förebyggandet och utredningen av brott samt väckandet av åtal i ett ärende som hör till en annan förundersökningsmyndighet, om brottet inte är ringa och åtgärderna inte kan uppskjutas utan att förundersökningen äventyras. Den myndighet, för vilken åtgärderna har inletts skall omedelbart underrättas om de säkerställande åtgärderna och åtgärderna skall avslutas på begäran av den nämnda myndigheten.

På en annan förundersökningsmyndighets begäran skall gränsbevakningsväsendet kunna utföra förundersökning oberoende av ärendets art, om brottmålet hänför sig till en förundersökning som gränsbevakningsväsendet har inlett och åtalet i ärendet kan handläggas vid domstol samtidigt som åtalet för det brott som undersöks av gränsbevakningsväsendet. Detta är nödvändigt för att minska dubbelarbete hos myndigheterna och det besvär som orsakas den person som undersökningen gäller. Gränsbevakningsväsendet skall enligt förslaget kunna utfärda temporärt körförbud och omhändertaga körkortet när en person misstänks för rattfylleri samt i avvikelser från gällande praxis också införa anteckning om detta i fordonstrafikregistret.

I fråga om en gränsbevakningsmans befogenheter gäller vad som föreskrivs i polislagen, förundersökningslagen och tvångsmedelslagen eller någon annanstans om polisens befogenheter för förebyggande och utredning av brott samt för väckande av åtal. En gränsbevakningsman skall dock inte ha rätt att använda sig av täckoperation, bevis-

provokation genom köp, teleavlyssning eller teleövervakning. Undersökningsledare vid en förundersökning som utförs av gränsbevakningsväsendet skall vara en anhållningsberättigad tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet eller en erfaren gränsbevakningsman som genomgått en utbildning som föreskrivs genom förordning av statsrådet och som förordnats till undersökningsledare av chefen för den aktuella förvaltningsenheten.

Förteckningen över anhållningsberättigade tjänstemän i tvångsmedelslagen skall ändras så att den är funktionellt ändamålsenlig. Sådana tjänstemän skall fortsättningsvis vara chefen för gränsbevakningsväsendet, avdelningschefen och byråchefen vid juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet samt kommandörerna för gränsbevaknings- och sjöbevakningssektionerna. Anhållningsberättigade tjänstemän skall dessutom vara biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet, avdelningschefen för gräns- och sjöavdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, överinspektören vid juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, biträdande kommandörerna för gränsbevaknings- och sjöbevakningssektionerna, chefen för en gränsbyrå eller sjöbyrå vid en gränsbevaknings- eller sjöbevakningssektion samt chefen och ställföreträdande chefen för en gränskontrollavdelning.

Behandling av frihetsberövade

I fråga om behandlingen av personer som berövats sin frihet skall bestämmelserna i lagen om rannsakningsfångelse (615/1974), tillämpas om inte något annat föreskrivs. Vid behandlingen av en utlänning som tagits i förvar tillämpas lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter och vid behandlingen av berusade vad som bestäms i lagen om behandling av berusade (461/1973). En person som gränsbevakningsväsendet har gripit eller anhållit skall utan ogrundat dröjsmål överlämnas till polisen, om personen inte omedelbart skall frigges eller överlämnas till en annan myndighet. Bestämmelsen är ändamålsenligt bl.a. med beaktande av byggnadskonstruktionen och utrustningsnivån i gränsbevakningsväsendets förvarslokaler. En gränsbevaknings-

man skall ha rätt att utföra den transport som överlämnandet av en person som berövats sin frihet till en annan myndighet förutsätter.

Gränszon

För att säkerställa upprätthållandet av gränsordningen i enlighet med internationella överenskommelser bibehålls möjligheten att utfärda föreskrifter om en gränzon motsvarande den nuvarande gränszonen. De olägenheter som gränszonen medför för medborgarna reduceras och begränsningarna av de grundläggande fri- och rättigheterna uppmjukas genom preciseringar av de gällande bestämmelserna och införande av mindre stränga villkor för erhållande av gränzonstillstånd. I fråga om gränszonen är avsikten i första hand att stryka de onödiga begränsningar som gäller egendomsskydd, om det inte är nödvändigt att de kvarstår, och att stryka de föråldrade begränsningar som i dag gäller i gränszonen. De begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna som skall fortsätta att gälla tas in i lagen. Bestämmelserna om gränszonen bildar ett särskilt kapitel i gränsbevakningslagen. En gränzon skall kunna inrättas vid den yttre gränsen, om det är nödvändigt för övervakning av gränsordningen och upprätthållande av gränssäkerheten. Gränzonens landgräns kan sträcka sig högst tre kilometer och gränzonens havsgräns högst fyra kilometer från Finlands riksgrens, som avses i internationella avtal som är bindande för Finland.

Närmare bestämmelser om inrättande av gränszonen och om zonens bredd och placering skall utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. Gränszonen får inte fastställas så att den är bredare än vad som är nödvändigt för att gränsövervakningen skall kunna genomföras. När gränzonens bredd fastställs skall det beaktas att spår efter personer som olagligt passerar gränsen skall kunna upptäckas och att det skall vara möjligt att placera teknisk övervakningsapparat i närheten av gränsen. Avfyran av skjutvapen eller sprängningar vid gränzonens bakre gräns får inte medföra risk för att förlupna kulor eller splitter passerar gränsen.

Förbudet att röra sig på rågatan och i gränsvattnen upphävs inte. För uppförande av byggnader närmare än 50 meter från

gränslinjen krävs också i fortsättningen tillstånd. Tillstånd krävs även i fortsättningen för vistelse i gränszonen och för innehav av skjutvapen och sprängämnen. I avvikelse från gällande bestämmelser skall också användning och innehav av fjäderdrivna vapen vara förbjudet i gränszonen. Användning av skjutvapen och sprängämnen samt skogsavverkning och skogsröjning närmare än 500 meter från gränslinjen, liksom också flottning, fiske och användning av vattenfarkost i gränsvatten skall anmälas till gränsbevakningsväsendet på förhand.

Gränzonstillstånd som gäller tills vidare beviljas personer som är bosatta eller förfogar över en bostadsbyggnad eller en fastighet i gränszonen och deras närstående samt personer som arbetar, utövar yrke eller bedriver näring eller rörelse i gränszonen. Andra personer beviljas gränzonstillstånd för viss tid. Tillståndet kan återkallas om innehavaren av tillståndet gör sig skyldig till ett brott som äventyrar upprätthållandet av gränsordningen och gränssäkerheten eller bryter mot tillståndsvillkoren eller bestämmelserna om gränzon. Tillståndet kan också återkallas om det inte längre finns någon grund för att bevilja det. Gränzonstillståndet kan återkallas för viss tid under den tid som förundersökning och eventuell rättegång pågår. Innehavaren kan ges en varning, om återkallande av tillståndet är oskäligt med beaktande av omständigheterna.

Tillstånd för innehav eller användning av föremål eller egendom kan i brådskande fall beviljas muntligen. Ändring får inte sökas i ett beslut genom vilket en ansökan godkänns i sin helhet. Ett sådant beslut meddelas skriftligen endast på särskild begäran. Gränzonstillstånd eller gränzonsanmälan krävs inte i gränsbevakningsväsendets, polisens, tullens och försvarsmaktens tjänsteuppdrag, i räddningsverksamhet eller för nödvändig vistelse i gränszonen eller för innehav av föremål i samband med att riksgränsen passeras lagligt. Gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen skall övervaka att bestämmelserna om gränzon följs. Gränzonstillståndet skall vid anfordran visas upp för den övervakande myndigheten och den som inte medför tillståndet kan föreläggas att förete det för myndigheten inom sju dagar.

Gränsbevakningsmän samt polismän och

tullmän som sköter övervakningsuppgifter i gränazonen skall ha rätt att förhindra verksamhet som bedrivs utan det gränzonstillstånd eller den gränzonsanmälan som krävs, att avlägsna personer som olovligen vistas i gränazonen samt omhänderta skjutvapen, skjutföremål, sprängämnen och fjäderdrivna vapen som innehåfts utan tillstånd eller använts i gränazonen utan förhandsanmälan. Gränsmyndigheten skall kunna förordna att en byggnad, ett stängsel eller en annan konstruktion som uppförts utan tillstånd eller i strid med ett förbud skall rivas eller avlägsnas och förbjuda användning av byggnaden samt förelägga vite, hot om tvångsutförande eller hot om avbrytande på det sätt som närmare bestäms i viteslagen (1113/1990). Straffet för gränzonsförseelse samt för brott mot begränsning av rätten att röra sig i gränzbevakningsväsendets lokaler eller områden är bötesstraff, om inte strängare straff för gärningen bestäms någon annanstans i lag.

Utredning av gränstilldragelser

Bestämmelserna om utredningen av gränstilldragelser skall enligt förslaget inte ändras. I tillämpliga delar skall bestämmelserna om förundersökning iaktas i gränzbevakningsväsendets undersökningar för att utreda förutsättningarna för en utlännings inresa, vistelse i landet och avlägsnande ur landet samt i fråga om ansökan av internationellt skydd den sökandes identitet, inresa och resrutt. Detsamma skall gälla undersökning av gränstilldragelser. Om utredningen avser klarläggandet av en omständighet som har samband med en persons rättigheter eller skyldigheter, gäller i fråga om personens ställning bestämmelserna om part vid förundersökning. Den person som är föremål för undersökningen är skyldig att vara närvarande vid undersökningen högst 12 timmar åt gången.

Gränzbevaknings- och andra uppgifter

De uppgifter som gränzbevakningsväsendet enligt gällande lagstiftning har vid sidan om huvuduppgifterna ändras inte. Det blir möjligt att genom lag bestämma om också andra uppgifter för gränzbevakningsväsendet. Dessa biuppgifter kan vara sådana uppgifter som inte ansluter sig till någon annan uppgift som

gränzbevakningsväsendet har. Förslagen gällande nya uppgifter nämns i slutet av detta avsnitt.

Handräckning av försvarsmakten

Gränzbevakningsväsendet skall ha rätt att få handräckning av försvarsmakten. Handräckningen kan bestå av utrustning, personalresurser och särskild sakkunskap, men inte användning av skjutvapen eller militära maktmedel. Beslut om handräckning fattas av huvudstaben eller staben för marinen, flygvapnet eller försvarsområdet samt i brådskande fall av garnisonschefen eller kommandören för en truppavdelning.

Bestämmelser om gränzbevakningsväsendets förvaltning

I lagen om gränzbevakningsväsendets förvaltning föreskrivs om ordnandet av förvaltning, utbildning och forskningsverksamhet vid gränzbevakningsväsendet. Lagen skall också innehålla bestämmelser om anställningsförhållanden vid gränzbevakningsväsendet och behandlingen av militära kommandomål.

Inga ändringar föreslås beträffande gränzbevakningsväsendets interna organisation eller administrativa ställning. En militärisk organisation erbjuder de bästa möjligheterna för en kontrollerad uppföljning av de företeelser som hör till gränsovervakningens område, bildande av en helhetsbild och ett snabbt, noggrant och disciplinerat genomförande av åtgärder. Kravet på snabb reaktionsförmåga betonas i och med organiseringen av gränzbevakningssystemen i Europeiska unionen.

I lagen konstateras att gränzbevakningsväsendet hör till statens centralförvaltning och lyder under inrikesministeriet. Gränzbevakningsväsendets förvaltningsenheter skall lyda under chefen för gränzbevakningsväsendet. Gränzbevakningsväsendets förvaltningsenheter är staben för gränzbevakningsväsendet, gränzbevakningssektionerna och sjöbevakningssektionerna, gränz- och sjöbevakningsskolan samt bevakningsflygdivisionen. Staben för gränzbevakningsväsendet leds av biträdande chefen för gränzbevakningsväsendet. De övriga förvaltningsenheter lyder

under staben för gränsbevakningsväsendet. Begreppet *gränsbevakningsmyndighet* bibehålls i lagen. Begreppet förekommer bl.a. i territorialövervakningslagen, i bestämmelserna om gränsszon, tullagen, fordonsskattelagen, fiskelagen, fartygsavfallslagen, miljöskyddslagen, värnpliktslagen, lagen om behandling av personuppgifter vid verkställande av straff (422/2002) samt i ett stort antal andra bestämmelser som gäller gränsbevakningsväsendet.

Chefen för gränsbevakningsväsendet och staben för gränsbevakningsväsendet är riksomfattande gränsbevakningsmyndigheter. Gränsbevakningssektionerna och sjöbevakningssektionerna samt deras kommandörer är regionala gränsbevakningsmyndigheter. Gräns- och sjöbevakningsskolan samt bevakningsflygdivisionen är inte regionala gränsbevakningsmyndigheter på grund av sina uppgifter och de övriga enheterna är lokala gränsbevakningsmyndigheter. Chefen för gränsbevakningsväsendet skall liksom för närvarande ha rätt att överta avgörandet av ett ärende som skall avgöras av en annan gränsbevakningsmyndighet.

Förhållandet mellan gränsbevakningsväsendet och inrikesministeriet ändras inte i praktiken. Chefen för gränsbevakningsväsendet skall enligt förslaget delta i behandlingen vid inrikesministeriet när det berör gränsbevakningsväsendet, och hålla inrikesministern underrättad om ärenden som berör gränsbevakningsväsendet. Chefen har enligt huvudregeln rätt att på föredragning avgöra andra än samhälleligt eller ekonomiskt betydelsefulla förvaltningsärenden som gäller gränsbevakningsväsendet och dess verksamhetsområde och som enligt lag skall avgöras av inrikesministeriet. Staben för gränsbevakningsväsendet är samtidigt inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning och biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet chef för avdelningen.

Utöver gränsbevakningsväsendets interna organisation ändras inte heller republikens presidents beslutanderätt eller den beslutanderätt som chefen för gränsbevakningsväsendet har eller beslutsförfarandet i militära kommandomål. Användningen av begreppet *civil tjänst* för andra tjänster än militära tjänster slopas. Militära tjänster skall kunna besättas utan att de förklaras lediga, men de

övriga tjänsterna vid gränsbevakningsväsendet skall förklaras lediga. Av den som utnämns till en tjänst vid gränsbevakningsväsendet krävs liksom för närvarande finskt medborgarskap, att han eller hon uppfyller de krav som anges i 6 och 8 § i statstjänstemannalagen samt att han eller hon skall vara pålitlig och ha oklanderliga levnadsvanor. Av den som utnämns till en militär tjänst krävs dessutom att de har fullgjort sin värnplikt i vapentjänst, med undantag för sådana personer som har den hembygdsrätt som avses i 6 § i självstyrelselagen för Åland. Närmare bestämmelser om behörighetsvillkor utfärdas genom förordning av statsrådet. Förfarandet vid utnämning till en tjänst ändras inte. Detta gäller också bestämmelserna om förordnande till en uppgift och skyldigheten att övergå till en annan tjänst eller uppgift inom gränsbevakningsväsendet, när det är nödvändigt för att besätta en vakant tjänst eller uppgift enligt gränsbevakningsväsendets detaljerade sammansättning eller i övrigt för att tjänstgöringen skall kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt.

Tjänstemän som tjänstgör i en militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet och gränsbevakningsmän som innehar andra tjänster vid gränsbevakningsväsendet skall upprätthålla den kondition och yrkesskicklighet som arbetsuppgifterna kräver. Bestämmelser om vilken konditionsnivå som krävs och om konditionstester skall kunna utfärdas genom förordning av statsrådet.

Gränsbevakningsmän

En gränsbevakningsmans befogenheter har endast sådana tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet som har fått den utbildning för gränsbevakningsmän om vilken föreskrivs genom förordning av statsrådet, och som förordnats till gränsbevakningsmän. En gränsbevakningsman som är skyldig att använda militäruniform skall ha gränsbevakningsmännens emblem på sin uniform. Alla gränsbevakningsmän skall liksom för närvarande ha ett tjänstetecken. Närmare bestämmelser om tjänstetecknet utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. Om en gränsbevakningsmans rätt att inneha bisysslor föreskrivs på motsvarande sätt som i fråga om en polisens rätt att inneha bisysslor i förslaget till

ändring av polislagen. En gränsbevakningsman skall inte sköta en uppgift som omfattar rättigheter och skyldigheter som kan komma att stå i strid med de uppgifter som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet. Överensstämelsen med de bestämmelser som gäller för polisen sträcker sig också till bestämmelsen om att en gränsbevakningsman i tjänsten och i sitt privatliv skall uppträda så att han eller hon inte förfar på ett sätt som är ägnat att rubba förtroendet för att de uppgifter som ankommer på gränsbevakningsväsendet sköts på ett behörigt sätt. Vid en bedömning av en gränsbevakningsmans uppträdande skall hans eller hennes ställning och uppgifter beaktas.

I gränsbevakningslagen skall enligt förslaget tas in en bestämmelse som överensstämmer med en skyldighet som föreslås gälla för polismän, dvs. att en gränsbevakningsman som inte har semester eller är tjänstledig skall vara skyldig att utan dröjsmål anmäla sig för tjänstgöring när en allvarlig särskild situation som hör till gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde nödvändigtvis kräver det. På förordnande skall en tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet vid behov inställa sig i tjänst också under sin semester samt, när hon eller han inte har semester, vara i larmberedskap och inställa sig i tjänst.

Bestämmelser om utbildning

Vid gräns- och sjöbevakningsskolan skall liksom enligt gällande lagstiftning ges sådan utbildning som är behörighetsvillkor för gränsbevakningsväsendets tjänster samt kompletterande utbildning och specialutbildning för gränsbevakningsväsendets personal och andra personer. Vid gräns- och sjöbevakningsskolan kan inom gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde ordnas utbildning inom utbildningsprogrammet för officerare, fortbildning och kompletterande utbildning i enlighet med förordningen om försvarshögskolan (668/1992). Gräns- och sjöbevakningsskolan skall ansvara för forskning inom gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde som bedrivs vid gränsbevakningsväsendet. Vid bevakningsflygdivisionen skall sådan utbildning som är nödvändig för gränsbevakningsväsendets luftfart ordnas i samarbete med gräns- och sjöbevakningsskolan och andra läroinrättningar.

En tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet skall kunna förordnas att delta i undervisning vid gräns- och sjöbevakningsskolan. För att få delta i utbildning som förutsätter att man klarar ett urvalsprov kan av flygande personal på luftfartyg krävas en tjänstgöringsförbindelse på högst 14 år och av övriga en tjänstgöringsförbindelse på högst två år. Den som säger upp sig eller blir uppsagd av någon annan orsak än sjukdom under den tid som tjänstgöringsförbindelsen gäller skall vara tvungen att ersätta högst hälften av de kostnader utbildningen kostat staten. Närmare bestämmelser om detta skall utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

Behandling av personuppgifter

Det föreslås att bestämmelserna om gränsbevakningsväsendets personregister skall ingå i en särskild lag. Bestämmelserna om sjöräddningsregistret skall med undantag för en hänvisning till gränsbevakningsväsendets övriga register i sin helhet ingå i sjöräddningslagen, som inte ändras. Bestämmelserna om behandlingen av personuppgifter förenhetligas så att de stämmer överens med lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet. Avsikten med förslagen är att främja utvecklandet och tillämpningen av god informationshantering vid gränsbevakningsväsendet genom att i lag föreskriva om gränsbevakningsväsendets personregister. Samtidigt är avsikten att bevara öppenheten och säkerställa en tillräckligt exakt definiering av registrens datainnehåll, grunderna för deras användningsändamål samt uppgifternas lagringstid. Kraven på integritetsskydd och öppenhet beaktas genom att i fråga om behandlingen av personuppgifter liksom för närvarande huvudsakligen tillämpa personuppgiftslagen och lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Avvikelser från de allmänna författningarna förekommer endast när det är nödvändigt för att säkerställa effektiviteten i gränsbevakningsväsendets verksamhet. Avvikelserna överensstämmer med de undantag som görs vid behandlingen av personuppgifter i polisens verksamhet.

Förslagen omfattar detaljerade och noggrant avgränsade bestämmelser om registrens datainnehåll, lagringstiderna för de uppgifter som införts i ett register, personuppgifternas

användningsändamål och avvikelser från ändamålsbundenheten, behandlingen av känsliga uppgifter, information till den registrerade och den registrerades rätt till insyn. Avsikten har varit att bestämmelserna skall vara så tydliga, att en person utgående från dem kan förutse hur gränsbevakningsväsendet kommer att använda sina befogenheter vid behandlingen av personuppgifterna. I fråga om ovillkorliga inskränkningar av den registrerades rätt till insyn föreslås att den registrerades rätt till insyn skall genomföras indirekt via dataombudsmannens rätt till insyn. En person skall kunna be dataombudsmannen kontrollera att de eventuella uppgifterna om honom eller henne är lagenliga i de fall där personen själv inte har rätt till insyn.

Personregistret, som är avsett för gränsbevakningsväsendets riksomfattande bruk och förs med hjälp av automatisk databehandling, skall benämnas gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem, och omfatta delregistren undersöknings- och handräckningsregistret, registret för tillstånds- och övervakningsärenden, gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott samt säkerhetsdataregistret. Det personregister som staben för gränsbevakningsväsendet för kan utgöra en teknisk del av gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem. Gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem eller en del av det kan utgöra en teknisk del av polisens informationssystem. Registren kan skiljas från varandra med hjälp av användargränssnitt och åtkomsträtt, även om uppgifterna tekniskt finns i samma databas. På så sätt undviker man att samma uppgift kopieras till olika databaser och samtidigt undviks risken för att uppgifterna inte är enhetliga.

Undersöknings- och handräckningsregistret motsvarar i fråga om grupperingen av uppgifterna närmast informationssystemet för polisärenden. När det gäller behovet av sådan behandling av uppgifter som överensstämmer med polisens behov skall frågan lösas så att man direkt använder polisens informationssystem för polisärenden, så som inrikesministeriets polisavdelning har föreslagit i sitt utlåtande över ett utkast till denna proposition. Registret för tillstånds- och övervakningsärenden motsvarar i fråga om grupperingen av uppgifterna närmast polisens informa-

tionssystem för förvaltningsärenden. Också här skall behovet av sådan behandling av uppgifter som överensstämmer med polisens lösas så att man direkt använder polisens informationssystem för förvaltningsärenden så som polisavdelningen har föreslagit. Till gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem skall också höra gränsbevakningsväsendets register över personer som misstänks för brott. Registret skall innehållsmässigt motsvara polisens informationssystem för misstänkta, men det skall gälla brott som undersöks av gränsbevakningsväsendet. Det fjärde registret i gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem är ett säkerhetsdataregister, som behövs i uppdrag enligt lagen om sjöfartsskydd samt för lagring av uppgifter som behövs i terrorismbekämpningen och det internationella samarbetet.

Gränsbevakningsväsendet kan också inrätta personregister för de behov som förvaltningsenheterna och gränsbevakningsväsendets arbetsgrupper och gemensamma undersökningsgrupper har. Tillsynen över registerföringen säkerställs genom skyldigheten att det ges ett skriftligt beslut om inrättandet av ett sådant register. Samtliga register omfattas också av personuppgiftslagens bestämmelse om skyldigheten att göra en registerbeskrivning. Bestämmelserna om dataskydd, behandlingen av känsliga uppgifter, behandlingen av uppgifter som inte hänför sig till ett visst uppdrag, avvikelser från ändamålsbundenheten, utplånandet av uppgifter och användningen av rätten till insyn motsvarar vad som föreskrivs om polisens motsvarande register.

Användningen av en informationsbehandlingstillämpning som är gemensam eller identisk med en annan myndighets effektivarar samarbetet mellan myndigheterna och minskar kostnaderna för utbildning och informationsförvaltning. Att en del av gränsbevakningsväsendets informationssystem utgör en teknisk del av en annan myndighets informationssystem innebär att samma datorprogram och utrustning kan användas för överensstämmande behov att behandla uppgifter. Uppgifterna i register som förs av separata myndigheter skall logiskt vara skilda från varandra. Användarna får tillgång till uppgifterna endast när bestämmelserna om

utlämnandet av uppgifter från den ena myndigheten till den andra och åtkomsträttigheter tillåter det.

Den indelning i polisärenden och förvaltningsärenden som tillämpas vid behandlingen av personuppgifter i polisens verksamhet grundar sig på skillnaden mellan de uppgifter som avses i 1 § 1 och 3 mom. i polislagen. Enligt 1 § 1 mom. i polislagen är polisens uppgift att trygga rätts- och samhällsordningen, upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga brott, reda ut brott och sörja för att brott blir föremål för åtalsprövning. Gränsbevakningsväsendet har för närvarande och också enligt den föreslagna gränsbevakningslagen sådana uppgifter. I polislagens 1 § 3 mom. avses andra uppgifter som åligger polisen och som det föreskrivs om särskilt i lag samt uppgiften att lämna hjälp. En motsvarande indelning kan tillämpas när det gäller gränsbevakningsväsendets uppgifter.

I förslaget ingår bestämmelser om automatisk lagring av gränsbevakningsväsendets åtgärder i form av elektroniska dokument.

Lagförslag i anslutning till reformen

I propositionen ingår också förslag till ändring av annan lagstiftning. En del av förslagen gäller tekniska ändringar som måste göras till följd av totalrevideringen, men en del innebär också ändring i sak av den gällande lagstiftningen. Till följd av att bevakningsområdet avskaffas föreslås att det i 24 § i territorialövervakningslagen föreskrivs uttömmande om var gränsbevakningsväsendet utför territorieövervakning. Vidare ändras 20 § i territorialövervakningslagen så att beviljandet av tillstånd överförs från staben för gränsbevakningsväsendet, som är en avdelning vid inrikesministeriet, till gränsbevakningsväsendets förvaltningsenheter, som lyder under staben. I 30 § i territorialövervakningslagen skall enligt förslaget föreskrivas om teknisk övervakning i anslutning till territorialövervakning som utförs vid gränsbevakningsväsendet i överensstämmelse med vad som föreskrivs gällande försvarsmakten i samma lag. I statstjänstemannalagen ändras förteckningen i 4 § angående gränsbevakningsväsendets tjänster. I stället för tjänsterna som generalmajor och konteramiral nämns tjänsterna som general och amiral som såda-

na tjänster som inte kan inrättas om de inte har specificerats i statsbudgeten. I fiskelagen stryks den territoriella begränsningen av gränsbevakningsmyndigheternas behörighet. Till naturvårdslagen fogas ett omnämnande om gränsbevakningsväsendets övervakningsuppgift i naturskyddsområden. Till lagen om fornminnen fogas ett omnämnande om gränsbevakningsväsendets uppgift att övervaka efterlevnaden av fartygsfynd och de bestämmelser som gäller fynden.

Till företeckningen i 1 kap 6 § 1 punkten i tvångsmedelslagen över anhållningsberättigade tjänstemän fogas biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet, avdelningschefen för gräns- och sjöavdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, överinspektören vid juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, biträdande kommandörerna för gränsbevaknings- och sjöbevakningssektionerna, chefen för en gränsbyrå eller sjöbyrå vid en gränsbevaknings- eller sjöbevakningssektion samt chefen och ställföreträdande chefen för en gränskontrollavdelning. Om annan teknisk avlyssning som avses i 5 a kap. 5 § i tvångsmedelslagen än sådan som avses i samma paragrafs 1 mom. beslutar vid förundersökning som utförs av gränsbevakningsväsendet avdelningschefen, byråchefen eller överinspektören vid gränsbevakningsväsendets juridiska avdelning.

Passlagen ändras i och med att bestämmelserna om passerande av gränsen samt tillstånd till gränsövergång överförs till gränsbevakningslagen. I polislagen görs tekniska ändringar så att hänvisningarna till lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet uppdateras. Samtidigt ändras polislagen genom att det blir möjligt att stoppa och flytta ett fordon också för att genomföra en gränskontroll. Strafflagen ändras genom att det till 2 a kap. 9 § fogas ett omnämnande om att ordningsbot kan föreläggas också för förseelser som gäller de allmänna skyldigheterna för dem som färdas på vatten, farkosters konstruktion, utrustning och skick, skyldigheten att visa upp dokument som hänför sig till sjötrafik eller regionala förbud och begränsningar som gäller sjötrafik. Genom ändringarna utvidgas användningen av ordningsbot vid övervakningen av sjötrafiken. Till strafflagen fogas också en bestämmelse om tredska mot gränsbevakningsman. Den mot-

svarar bestämmelsen i 16 kap. 4 § i strafflagen. Till 24 kap. 3 § i strafflagen fogas ett omnämmande enligt vilket brott mot förbud att röra sig i lokaler och områden som är i försvarsmaktens och gränsbevakningsväsendets användning bestraffas på samma sätt.

Till 76 § i vägtrafiklagen fogas en bestämmelse som ger gränsbevakningsmännen rätt att utfärda temporärt körförbud och omhändertaga körkortet när en person misstänks för rattfylleribrott. Om överföringen av ett sådant ärende till polisen föreskrivs i en ny 76 a § som fogas till vägtrafiklagen. I en ny 96 a § som fogas till vägtrafiklagen föreskrivs om gränsbevakningsmännens och tullmännens rätt att övervaka efterlevnaden av bestämmelserna om användningen av skyddshjälm. I tullagen ändras 14 a § för att det skall framgå att tullmän enligt gränsbevakningslagen är behöriga att utföra gränskontroll.

Laghänvisningen i utlänningslagens 3 och 4 § ändras. Utlänningslagens 12 § ändras till en hänvisningsbestämmelse enligt vilken det i gränsbevakningslagen och med stöd av den utfärdade bestämmelser föreskrivs om passering av gränsen, gränsövergångsställen och deras öppettider samt fördelningen av gränskontrolluppgifter mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen på olika gränsövergångsställen. Vidare ändras 123 § i utlänningslagen så, att beslut om tagande i förvar skall i framtiden också vid gränsbevakningsväsendet kunna fattas av anhållningsberättigade tjänstemän. Utlännigen kan placeras i gränsbevakningens häkteslokaler exceptionellt för högst 48 timmar. I utlänningslagens 174 § skall fortsättningsvis finnas en bestämmelse som motsvarar nuvarande 3 mom. Enligt den är transportörer och vissa andra skyldiga att övervaka att ingen som saknar rätt därtill tar sig in i landet utan gränskontrollmyndighetens samtycke samt att underätta om påträffade fripassagerare. Om skyldigheten att lämna andra uppgifter skall enligt förslaget föreskrivas i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

I lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet görs de tekniska ändringar som lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet förutsätter. Till följd av att namnen på informationssystemen och registren ändras också 14

§ i sjöräddningslagen, 8 § i lagen om säkerhetsutredningar och 48 § i medborgarskapslagen (359/2003).

Ikraftträdandet av lagarna förutsätter att det ordnas utbildning för de anställda vid gränsbevakningsväsendet. Utbildningen skall enligt planerna genomföras genom närundervisning och stödjande nätundervisning. När det gäller personer som deltar i brottsutredningar, som kommer att omfatta fler uppgifter än tidigare, har det från och med hösten hållits kurser för utredare och utredningsledare. Reformen avses träda i kraft den 1 juli 2005. Samtidigt upphävs lagen av den 12 mars 1999 om gränsbevakningsväsendet och lagen av den 17 maj 1947 om gränsszon jämte ändringar.

4. Propositionens konsekvenser

4.1. Ekonomiska konsekvenser

Propositionen gäller till en del bestämmelser som ansluter till redan genomförda lagändringar, såsom stiftandet av lagen om sjöfartsskydd och revideringen av utlänningslagen. Kostnadseffekterna av de redan genomförda lagändringarna hänför sig inte till denna totalreviderings kostnadseffekter. Ett exempel är gränsbevakningsväsendets beredskapsstyrkor, som utrustas och utbildas förutom för krävande gränssituationer också för uppgifter som de har enligt lagen om sjöfartsskydd. Beredskapsstyrkorna lämpar sig också i fråga om utrustning och utbildning för de specialuppgifter inom området för den inre säkerheten och säkerhetsuppgifter som avses i denna reform. Också automatisk identifiering hänför sig i första hand till lagen om sjöfartsskydd.

Den största betydelsen i fråga om propositionens ekonomiska konsekvenser har den ändring som gäller behandlingen av brottmål vid gränsbevakningsväsendet. En effektivisering av gränsbevakningsväsendets förundersökningsuppgifter innebär att bekämpningen av gränsöverskridande brottslighet blir effektivare utan ökning av personalresurserna. Den utbildning som behövs kommer att ordnas. Gränsbevakningsväsendet upptäcker årligen omkring 6 000 brott, i fråga om vilka undersökningen i ca 1 000 fall överförs på polisen. En stor del av de fall som stannar

hos gränsbevakningsväsendet är summariska förundersökningar. Enligt uppskattning används årligen cirka tio årsverken för utförande av dessa undersökningar. Om behandlingen av brottmål skulle slopas, skulle arbete överföras på polisen, som i allmänhet skulle vara tvungen att resa till gränsen. Om gränsbevakningsväsendets förundersökningsuppgifter utvidgas på det sätt som föreslås i propositionen, kan de ca 1 000 brottmål som årligen överförs på polisen undersökas av gränsbevakningsväsendet. Om man räknar med tre dagars arbete per brottmål kan polisen besparas ca 17 årsverken. Om man avstår helt från brottsutredningarna betyder det att den sakkunskap i brottsutredning som gränsbevakningsväsendet har utvecklat går förlostad och att polisens behov av resurser ökar.

Genom förslagen blir det möjligt att använda polisens informationssystem vid behandlingen av brottmål vid gränsbevakningsväsendet. Detta medför uppskattningsvis sammanlagt 50 000 euro i anläggningskostnader samt årligen ca 20 000 euro i utbildningskostnader och 30 000 euro i driftskostnader. Å andra sidan betyder det inbesparingar när man inte behöver utveckla egna tillämpningar och ordna utbildning i dessa. Genom åtgärderna effektivteras brottsbekämpningen, vilket innebär inbesparingar för samhället. Inbesparingarna är enligt uppskattning större än kostnaderna.

Kostnader kommer att orsakas av ordnandet av säkerhetskontroller, skyltar och stängsel på platser där rätten att röra sig är begränsad samt av den längre tiden i fråga om förvaringen av personer som berövats sin frihet. Utrustning för säkerhetskontroller kommer emellertid att behövas endast för att skydda gränsbevakningsväsendets kärnverksamheter och ledningssystem vid förvaltningsenheternas staber samt på ledningsplatser. För utförandet av säkerhetskontrollerna kommer det inte heller att behövas mer personal. Skyltar som anger att rätten att röra sig i området eller lokalen är begränsad kan placeras ut och de stängsel som behövs kan byggas efter hand.

Den omfattande reformen kräver att det ordnas utbildning för alla anställda vid gränsbevakningsväsendet. I mån av möjlighet kommer gränsbevakningens intranät att utnyttjas i undervisningen. De lagar som in-

går i propositionen och regeringens proposition samt utskottens utlåtanden från riksdagsbehandlingen skall delas ut till alla anställda vid gränsbevakningsväsendet. Kostnaderna för utbildning och tryckning uppskattas till ca 40 000 euro.

De föreslagna ändringarna skall genomföras inom ramen för de medel som årligen anslås för gränsbevakningsväsendets verksamhet.

4.2. Konsekvenser i fråga om organisation och personal

Förslagen i propositionen ändrar inte gränsbevakningsväsendets administrativa organisation och förutsätter inte personalflyttningar. Propositionen ger inte heller anledning till personalökningar eller personalminskningar. Den innebär ingen förändring av uppgiftsfördelningen mellan gränsbevakningsväsendet och tullen eller gränsbevakningsväsendet och försvarsmakten. När förslagen verkställs kan som mest ca 1 000 brottmål överföras från polisen till gränsbevakningsväsendet, vilket inte har någon nämnvärd inverkan på polisens arbetsbörda.

Tyngdpunkten för brottsbekämpningen vid gränsbevakningsväsendet kommer att vara bekämpningen av olaglig invandring. Behandlingen av brottmål kommer att koncentreras till de tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet som är specialiserade på brottmål, och den utbildning som behövs kommer att riktas till dem. Utbildningen skall också ges på kurser som ordnas vid gräns- och sjöbevakningsskolan och eventuellt vid polisens läroanstalter. Brottsbekämpningen skall ledas av chefen för gränsbevakningsväsendet. Gräns- och sjöavdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet har helhetsansvaret för organiseringen av brottsbekämpningen. Juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet svarar för styrningen av och tillsynen över förundersökningsverksamheten och användningen av tvångsmedel. Gränsbevakningsväsendet skall ordna jour med anhållningsberättigade tjänstemän till stöd för förvaltningsenheternas förundersökningsuppgifter. Gränsbevakningsväsendet kommer inte att använda sig av televyssning, teleövervakning, bevisprovokationer genom köp eller täckoperationer.

Vid gräns- och sjöbevakningssektionerna skall brottsbekämpningen ledas av kommandören för sektionen och gräns- eller sjöbyrå vid staben för sektionen skall bära ansvaret för verksamheten. Utredningsgrupper kommer att inrättas vid staberna för gräns- och sjöbevakningssektionerna. I vanliga brottmål skall utredningen ledas av en utredningsledare som hör till utredningsgruppen eller av chefen för ett gränsbevaknings- eller sjöbevakningsområde som har utredningsledarutbildning och som har förordnats till uppgiften.

Lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet har inga direkta konsekvenser i fråga om organisation och personal. Lagen gör det emellertid möjligt att genomföra gränsbevakningsväsendets informationssystem tekniskt så att de utgör en del av polisens informationssystem, vilket kan medföra kostnadsinbesparingar. Kännetecken som kan användas för automatisk identifikation av personer kommer under de närmaste åren att tas i bruk i resedokument. En teknik som baserar sig på biometriska kännetecken kommer antagligen att tas i bruk på alla internationella gränsövergångsställen före 2007.

Ändringen av bestämmelserna om gränzon har inga verkningar i fråga om organisation eller personal.

4.3. Miljökonsekvenser

Genom de ändringar som föreslås i propositionen utvidgas gränsbevakningsväsendets ansvar för övervakningen av miljölagstiftningen. De territoriella begränsningarna av gränsbevakningsväsendets befogenheter när det gäller fiskeövervakning avskaffas. Gränsbevakningsväsendets rätt att utföra förundersökning skall också kunna gälla brott mot bestämmelser som ingår i den miljölagstiftning eller lagstiftningen om naturresurser som det är gränsbevakningsväsendets uppgift att övervaka.

Genom lagändringarna effektiveras vården av och skyddet av naturresurser och annan egendom särskilt i naturvårdsområden på ett hållbart och verkningfullt sätt. Skyddet av den biologiska mångfalden främjas särskilt i områden där verksamhet som kan skada naturen är förbjuden. Propositionen innebär

också att samarbetet mellan Forststyrelsens för närvarande cirka tio jakt- och fiskeinspektörer, polisen och gränsbevakningsväsendet effektiveras. De lagändringar som ingår i propositionen kan uppskattas ha en positiv inverkan på naturvården och övervakningen av jakt och fiske som en del av gränsbevakningsväsendets verksamhet.

Ändringen av bestämmelserna om gränzon har inga konsekvenser för miljön.

4.4. Verkningar för medborgarna

Gränsbevakningsväsendets rätt att utan begäran från polisen inleda en brådskande polisuppgift för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet är en principiellt betydelsefull ändring. Till en sådan uppgift ansluter sig skyldigheten att underrätta polisen samt att på polisens begäran avstå från åtgärder. I verkligheten motsvarar det rådande praxis.

Enligt inrikesministeriets 2002 gjorda undersökning av efterfrågan, utbud och tillgång när det gäller polistjänster (8/2003) är polisens larm- och undersökningstjänster polisens kärnverksamhet och en jämlig tillgång till dessa tjänster är av största vikt ur medborgarnas och företagens synvinkel. I glesast bebodda trakter kan polistjänster enligt undersökningen inte produceras till alla delar på ett tillfredsställande sätt. Det kommer till synes särskilt när det gäller larmtjänsterna. Tillgången till larmtjänster beskrivs med polisens beredskapstid (tiden från det att larmet mottagits till den tidpunkt när en polispatrull anländer till platsen). Den tid som det tar att köra till platsen utgör över två tredjedelar av beredskapstiden. En tredjedel av tiden är den tid som förflyter från det att larmet tagits emot till det att larmpatruller startar. Polisens beredskapstid är längst i de glesast bebodda kommunerna. I Lappland och Norra Karelen var beredskapstiden i genomsnitt 20 minuter. Genomsnittet beskriver dock inte verkligheten. I kommunerna i Lappland och östra Finland överskred beredskapstiden 40 minuter i över en tredjedel av fallen.

Även om antalet larmuppdrag i allmänhet står i förhållande till kommunens invånarantal, finns det dock undantag. T.ex. i Lappland är antalet uppdrag i Enare i förhållande till invånarantalet större än i andra kommuner av samma storlek. Antalet larmuppdrag är minst

i förhållande till invånarantalet i kommunerna i Lapska armen. Lugnast är det i Enontekis. I trakter där polisens beredskapstid är lägre än i genomsnitt är det med tanke på säkerhetstjänsterna av betydelse om gränsbevakningsväsendet kan användas för brådskande inledande åtgärder. Polisuppgifter som är få till antalet påverkar inte gränsbevakningsväsendets verksamhet negativt i områden där gränsbevakningsväsendet verkar på grund av sina huvudsakliga uppgifter. Genom propositionen blir tillgången till brådskande säkerhetstjänster mer jämlik i olika delar av landet och ojämlikheten mellan invånarna minskar.

Ändringen av bestämmelserna om gränzon innebär mindre stränga begränsningar av de grundläggande fri- och rättigheterna i gränzonen.

5. Beredningen av propositionen

5.1. Beredningsskeden och beredningsmaterial

Lagen om gränsbevakningsväsendet trädde i kraft den 21 mars 1999. Utgående från erfarenheterna av tillämpningen av lagen inledde inrikesministeriet vid utgången av 2001 en utredning av behoven av att revidera lagen. I och med att det visade sig nödvändigt att revidera vissa bestämmelser började inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning och polisavdelning sinsemellan diskutera en revidering, eftersom bristerna särskilt gällde samordningen av gränsbevakningsväsendets och polisens verksamhet. Ministeriets ledning förutsatte enhällighet inom inrikesministeriet innan man började förhandla med samarbetsparterna. För att föra processen framåt ordnades förhandlingar mellan polisen och gränsbevakningsväsendet och studiebesök innan de egentliga förberedande åtgärderna inleddes.

Inrikesministeriets ledningsgrupp för säkerhetsfrågor godkände den 12 februari 2002 planerna för revidering av lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet. Inrikesministeriet tillsatte ett projekt den 30 maj 2002. Som huvudsakligt mål för projektet ställdes att de behövliga ändringarna i bestämmelserna genomförs så, att samarbetet mellan säkerhetsmyndigheterna blir ännu effektivare och

smidigare än tidigare. Vidare skulle de ändringar genomföras som erfarenheterna av tillämpningen av Schengenregelverket och den rättsliga utvecklingen i Europeiska unionen gav anledning till. Ett mål som ställdes var också att uppdatera bestämmelserna om gränsbevakningsväsendets personregister. I samband med projektet skulle den pågående totalrevideringen av utlänningslagen beaktas. Propositionen med förslag om revidering av utlänningslagen innehöll ett förslag om att gränsbevakningsväsendet skulle medverka i övervakningen av utlänningslag. Avsikten var att regeringens proposition skulle överlämnas till riksdagen under höstsessionen 2003.

För genomförandet av projektet tillsattes en arbetsgrupp som bestod av representanter för staben för gränsbevakningsväsendet och inrikesministeriets polisavdelning. Arbetsgruppen kom under det förberedande arbetet fram till att en delrevidering inte var tillräcklig, utan att det var ändamålsenligt att genomföra en totalrevidering av lagstiftningen om gränsbevakningsväsendet. Projektet avseende en totalrevidering tillsattes den 5 juni 2003 och som mål ställdes att regeringspropositionen skulle överlämnas till riksdagen våren 2004. Utgångspunkten för det på nytt tillsatta projektet var de riktlinjer som angavs i en samförståndsmemoria som undertecknats av chefen för gränsbevakningsväsendet och polisöverdirektören den 4 juni 2003 och som utgör en bilaga till beslutet att tillsätta projektet (staben för gränsbevakningsväsendets handlingar 1480/00/2002).

Enligt promemorian skulle gränsbevakningsväsendets bevakningsområde avskaffas och gränsbevakningsväsendets befogenheter i fortsättningen uteslutande bestämmas på sakliga grunder. Gränsbevakningsväsendet skulle i fortsättningen självständigt kunna ingripa i sådana störningar som det stöter på i den egna verksamheten och vidta nödvändiga åtgärder för att säkerställa allmän ordning och säkerhet. På så sätt skulle också tillgången till brådskande säkerhetstjänster i avlägsna trakter säkerställas. Tanken var att gränsbevakningsväsendet dock inte skulle övervaka allmän ordning och säkerhet självständigt på andra platser än vid gränsövergångsställen. Gränsbevakningsväsendet skulle också självständigt vid sidan om polisen ha rätt att övervaka sjötrafiken i hela havsområdet. Ut-

nyttjandet av gränsbevakningsväsendets särskilda sakkunskap, utrustning och beredskap skulle öka när det gäller bekämpningen av terrorism och andra operationer i exceptionella situationer som polisen har ledningsansvar för. Det skulle också bli möjligt för gränsbevakningsväsendet att delta i undersökningen av allvarliga och omfattande brottmål som anknyter till gränsbevakningsväsendets grundläggande uppgifter och till för gränsbevakningsväsendet lämpliga områden av brottsbekämpning, särskilt när undersökningen genomförs med hjälp från gemensamma utredningsgrupper. Gränsbevakningsväsendets behörighet skulle dessutom utökas i fråga om jakt- och fiskeövervakning, naturskydd och fornminnesskydd.

När man kommit överens om utgångspunkterna för projektet gick informationen omedelbart ut till både polisens och gränsbevakningsväsendets personalorganisationer och gränsbevakningsväsendets närmaste samarbetspartner. Ett särskilt informationsmöte för representanter för försvarsministeriet och finansministeriet samt Tullverket och Huvudstaben ordnades i juni 2003.

När man kommit överens om utgångspunkterna för reformen inleddes de grundläggande förberedelserna. Arbetsgruppen nådde preliminärt samförstånd i fråga om utkastet till paragrafer i december 2003, då paragraf-texterna tillsammans med det övriga materialet sändes till gränsbevakningsväsendets, polisens, tullens och försvarsmaktens personalorganisationer samt till de nämnda myndigheterna. I december 2003 kom man vid arbetsmöten preliminärt överens med jord- och skogsbrukministeriet, undervisningsministeriet, Forststyrelsen och Museiverket om hur de bestämmelser som hör till respektive ministeriums och myndighets verksamhetsområde skall ändras.

5.2. Remissyttranden och hur de beaktats

Ett utkast till en regeringsproposition sändes för utlåtande till remissinstanserna den 7 maj 2004. Utlåtandena skulle inlämnas senast 28 maj.

Utkastet till propositionen sändes på remiss till handels- och industriministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, kommunikationsministeriet, justitieministeriet, undervisningsmini-

steriet, försvarsministeriet, inrikesministeriets räddningsavdelning, polisavdelning och utlänningsavdelning, social- och hälsovårdsministeriet, republikens presidents kansli, arbetsministeriet, utrikesministeriet, statsrådets kansli, finansministeriet, miljöministeriet, Ålands landskapsstyrelse, polisen på Åland, Fordonsförvaltningscentralen, länsstyrelsen i Södra Finlands län, nödcentralsverket, Luftfartsverket, centralkriminalpolisen, rörliga polisen, Länsstyrelsen i Lapplands län, länsstyrelsen i Västra Finlands län, Förvarshögskolan, sjöfartsverket, Forststyrelsen, Museiverket, länsstyrelsen i Uleåborgs län, Polisyrkeshögskolan, Polisskolan, Polisens datacentral, Huvudstaben, Krigsmuseet, Finlands sjöhistoriska museum, Finlands miljöcentral, dataombudsmannen, tullstyrelsen, skyddspolisen, Utlänningsverket, riksåklagarämbetet, statskontoret, Kommunikationsverket, Befolkningsregistercentralen, minoritetsombudsmannen, AKAVA ry, JUKO ry, Sjöbevakningsförbundet r.f., Maanpuolustuksen Henkilökuntaliitto MPHL ry, Flyktingrådgivningen rf, Löntagarorganisationen Pardia rf, Poliisilakimiehet ry, Poliisi-, ulosotto-, syyttäjä- ja maistraattilakimiesten edunvalvontajärjestö PUSH ry, Befälsförbundet rf, Rajavartioliitto RvjaL ry, Tjänstemannacentralorganisationen STTK ry, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC, Suomen Konepäällystöliitto - Finlands Maskinbefälsförbund ry, Finlands naturskyddsförbund rf, Suomen Nimismiesyhdistys r.y., Finlands Polisorganisationers Förbund rf, Suomen Syyttäjähdistys ry, Tietoliikenteen ja tietotekniikan keskusliitto FiCom ry, Industrins och Arbetsgivarnas Centralförbund TT, Tullförbundet rf, Upseeriliitto UL ry, Valtion ja Eri-tyispalvelujen Ammattiliitto VAL ry, Statens tjänstemannaförbund rf samt Valtion yhteisjärjestö VTY ry. Ett nytt utlåtande begärdes av Ålands landskapsregering i januari 2005 efter det att översättningen hade blivit klar.

Alla utlåtanden lämnades inte in före utsatt datum, utan några mycket centrala utlåtanden lämnades in först vid utgången av juni 2004.

Förslagen ansågs i utlåtandena allmänt taget motiverade och beredningen av utkastet väl utförd. Remissinstanserna motsatte sig i de flesta fall inte förslaget om att avskaffa bevakningsområdet. Förslaget understöddes bl.a. av finansministeriet. Tullstyrelsen kon-

centrerade sig i sitt utlåtande på att utvärdera de planerade ändringarna av de bestämmelser som gäller brottsutredning. Också inrikesministeriets polisavdelning fäste uppmärksamhet vid vissa brottsutredningsbestämmelser. Samförstånd uppnåddes dock i september i förhandlingar med tullstyrelsen och inrikesministeriets polisavdelning. Av central betydelse var att man nådde samförstånd i frågan om skyldigheten att överföra en förundersökning som utförts av gränsbevakningsväsendet på polisen eller tullen. Inrikesministeriets polisavdelning fäste också uppmärksamhet vid att en del av personregistren kunde upprättas genom att använda polisens register. Lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet har beretts utgående från polisavdelningens ställningstagande.

Justitieministeriet uppmanade i sitt utlåtande att det i fråga om lagarna bör fästas särskild uppmärksamhet vid systematik, tydlighet och en logisk gruppering av bestämmelserna och att motiveringen bör betona helheten. Dessa synpunkter har man försökt att beakta i propositionen. Bestämmelsernas placering och delvis också innehåll har ändrats något i jämförelse med utkastet. Utkastet utgick från antagandet att de då aktuella förslagen till ändring av polislagen skulle genomföras som sådana. De ändringar som inrikesministeriets polisavdelning gjorde i den nämnda propositionen till följd av justitieministeriets utlåtande har beaktats vid utarbetandet av denna proposition.

Kommunikationsverket fäste i sitt utlåtande uppmärksamhet vid att den föreslagna möjligheten att få konfidentiella uppgifter om mobilteleapparaters läge (14 § 14 punkten i utkastet till lag om behandlingen av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet) kan anses vara teleövervakning. Denna rätt skulle gränsbevakningsväsendet enligt förslaget inte få. Också Finlands Polisorganisationers Förbund rf fäste uppmärksamhet vid detta. Även om det i utkastet inte var fråga om teleövervakning utan erhållande av konfidentiella lokaliseringssuppgifter enligt lagen om data-skydd vid elektronisk kommunikation (516/2004), avstod man från förslaget, eftersom det arbete som behandlingen av lokaliseringssuppgifter kräver inte motsvarar den nytta man skulle få ut av dem. Det föreslås dock

att gränsbevakningsväsendet vid förundersökning skall få rätt till uppgifter om mobilteleapparaters läge på det sätt som föreskrivs i 5 a kap. 3 a § i tvångsmedelslagen.

Kommunikationsministeriet fäste uppmärksamhet vid förslaget att gränsbevakningsväsendet skulle få rätt att utan avgift erhålla vissa registeruppgifter. Fordonsförvaltningscentralen och Befolkningsregistercentralen, som är nettobudgeterade fäste också uppmärksamhet vid samma sak. Tullstyrelsen, som lyder under finansministeriet, ansåg dock att förslaget kunde understödjas. Enligt förslaget skall erhållandet av uppgifterna utan avgift ordnas på samma sätt som det föreskrivits i fråga om polisen.

Statsrådets kansli fäste i sitt utlåtande uppmärksamhet vid förhållandet mellan staben för gränsbevakningsväsendet, biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet och inrikesministeriet samt den skyldighet att flytta som gäller gränsbevakningsväsendets tjänstemän. Förhållandet mellan ministeriet och gränsbevakningsväsendet har preciserats till denna del. Skyldigheten att flytta har bibehållits i lagen. Gränsbevakningsväsendets tjänstemän hör till gränsbevakningsväsendet, även om en del av dem utför uppgifter som hör till inrikesministeriet. Eventuella omorganiseringar är i fråga om gränsbevakningsväsendet inte sådana ändringar som avses i 11 § i lagen om statsrådet. Vid en bedömning av detta skall det beaktas att de personer som anställs vid gränsbevakningsväsendet är medvetna om den lagstadgade skyldigheten att flytta. Närmare bestämmelser om skyldigheten att flytta utfärdas genom förordning av statsrådet.

Finansministeriet stödde tullstyrelsen i kritiken av de ändringar som gällde gränsbevakningsväsendets brottsutredning. Enligt ministeriet kunde de lagar som föreslogs i utkastet på grundval av de angivna ekonomiska verkningarna också vara budgetlagar. Ministeriet betonade att ändringarna måste genomföras inom de fastställda utgiftsramarna. Detta har beaktats i propositionen. I propositionen behandlas endast de ekonomiska verkningar som ansluter sig till denna lagrevidering.

Dataombudsmannen fäste i fråga om behandlingen av personuppgifter särskild uppmärksamhet vid att det i bestämmelser om

erhållande, behandling och utlämnande av uppgifter alltid måste nämnas för vilket ändamål behandlingen av uppgifterna behövs. Användningen av rätten till insyn skulle genomföras så att gränsbevakningsväsendets ringa antal verksamhetsställen inte begränsar rätten. Rätten till insyn skulle inte heller begränsas på det omfattande sätt som föreslogs i utkastet. Dessa synpunkter och dataombudsmannens övriga synpunkter har beaktas i mån av möjlighet i propositionen.

De organisationerna som representerar personalen ansåg att skyldigheten att flytta kunde mildras genom att man inför frivilliga arrangemang. Information om en förflyttning till en annan ort borde ges sex månader på förhand i stället för tre månader på förhand. I fråga om behörighetsvillkoren borde kravet på oklanderliga levnadsvanor och pålitlighet strykas på grund av den vaga innebörden. Frågan om bisysslor och skyldigheten i fråga om uppförande under fritiden borde behandlas i statstjänstemannalagen. Om skyldigheten att anmäla sig till tjänst borde inte föreskrivas i lag. Kraven gällande yrkesskicklighet och kondition var i sig godtagbara, men man ansåg det vara betänkligt att de tas in i lag, eftersom det inte framgick vad följden kan vara om skyldigheten försummas. Längden på tjänstgöringsförbindelserna ansågs orimliga. Bestämmelsen om utlämnande av hälsouppgifter motsvarar praxis vid gränsbevakningsväsendet, men man ansåg det vara mer ändamålsenligt att läkaren meddelar uppgifterna till gränsbevakningsväsendets hälsovårdspersonal, som informerar cheferna. Upseeriliitto UL ry ansåg att läkaren på eget initiativ skall informera den person vars hälsa det gäller att hälsouppgifter lämnas ut. Detta har också beaktats vid den fortsatta beredningen av propositionen.

Finlands Polisorganisationers Förbund rf fäste uppmärksamhet bl.a. vid att de föreslagna arrangemangen inte får försvåra korrigeringen av polisens resursunderskott. Förbundet fäste också uppmärksamhet vid behovet av enhetlig utbildning för de anställda som kommer att ha polisbefogenheter. Förbundet ansåg att brottsutredningen bör koncentreras till en enda myndighet.

Ålands landskapsregering har i sitt utlåtande av den 21 januari 2005 (K10/04/1/23) uppskattat att propositionen till vissa delar

utvidgar gränsbevakningsväsendets befogenhet i ärenden som faller inom landskapets lagstiftningsbehörighet. Av denna anledning är det skäl att igen se över republikens presidents förordning om gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland som trädde i kraft i juni 2004, i synnerhet vad gäller polisuppgifter enligt 21 och 22 §, uppgifter i anslutning till upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet enligt 32 och 33 § samt förundersökningsuppgifter enligt 7 kap. i lagförslaget. Landskapet skall kunna delta i det beslutsfattande som avses i 15 § i förslaget till gränsbevakningslag och som gäller återupprättande av kontrollerna vid gränserna. Det militärt organiserade gränsbevakningsväsendets förfaringsätt inom det demilitariserade Åland skall också regleras närmare.

Man har strävat efter att beakta de synpunkter som framfördes i utlåtandena vid beredningen av propositionen. Orsakerna till att de framförda synpunkterna inte har beaktats framgår i detaljmotiveringen till lagförslagen.

6. Andra omständigheter som inverkat på propositionen

6.1. Samband med andra propositioner

Regeringens proposition med förslag till lag om ändring av polislagen (RP 266/2004 rd) är under behandling i riksdagen. Denna proposition har beretts så att den skall överensstämma med den nämnda propositionen särskilt i fråga om regleringen av befogenheter och tjänsteförhållanden.

Under behandling i riksdagen är också regeringens proposition med förslag till lagstiftning om verkställighet av fängelsestraff och häktning (RP 263/2004 rd). Man har strävat efter att beakta propositionen vid beredningen av denna proposition i den mån det har varit möjligt. Detsamma gäller det lagstiftningsprojekt gällande personer i förvar hos polisen (SM037:00/2001) som är under beredning vid inrikesministeriet och som skall tas upp till behandling i riksdagen samtidigt som den nämnda regeringspropositionen. I projektet i fråga har dock inletts ett nytt remissförfarande före riksdagsbehandlingen.

Avsikten är att dessa lagar skall träda i kraft från och med ingången av 2006. Vid justitieministeriet är ett projekt som gäller revideringen av lagstiftningen om transport av fångar aktuellt. Avsikten är att de ändringar som avses i denna proposition skall träda i kraft i juli 2005. De nödvändiga bestämmelserna om behandlingen av personer som berövats sin frihet måste därför tas in i gränsbevakningslagen oberoende av när den lagreform som bereds vid justitieministeriet träder i kraft.

Europarådets kommitté mot tortyr (CPT) har i sina inspektionsberättelser från tre olika besök i Finland betonat att förvaringen av häktade i polisens lokaler bör minska och att de så snabbt som möjligt skall flyttas till fängsvårdsväsendets lokaler. CPT:s rekommendation grundar sig på principen att samma myndighet inte skall ansvara för förvaringen av personer som berövats sin frihet och för utförandet av förundersökning av brott på grund av det möjliga missbruk av prövningsrätten som är förenat med ett sådant arrangemang. Av samma anledning bör inte den tjänsteman som utför förundersökning ha beslutanderätt i fråga om behandlingen av en person som berövats sin frihet och hans eller hennes dagsschema. När en person som berövats sin frihet till följd av gränsbevakningsväsendets förundersökningsåtgärder placeras i förvar i polisens lokaler på det sätt som det redogörs för nedan, är samma myndighet inte ansvarig för förvaringen av den person som berövats sin frihet och för förundersökningen av brottet.

Regeringens proposition med förslag till lag om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet samt vissa lagar som har samband med den (RP 138/2004 rd) är under behandling i riksdagen. Enligt propositionen skall också gränsbevakningsväsendet ha rätt att få uppgifter om resande för gränsövervakning, för utförande av gränskontroller och för gränsbevakningsväsendets övriga lagbestämda uppdrag, vilket har beaktats i denna proposition när förslaget till lag om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet utarbetades.

I regeringens proposition med förslag till revidering av bestämmelserna om vapenbrott (RP 113/2004 rd) föreslås att de bestämmelser om vapen som i dag finns i skjutvapenla-

gen och ordningslagen och som innehåller hot om fängelsestraff samlas i strafflagen. Till skjutvapenlagen fogas enligt förslaget bestämmelser om att polisen har rätt att under vissa förutsättningar förstöra sådana vapendelar, gassprayer, patroner eller särskilt farliga projektiler som avses i skjutvapenlagen, om de är av ringa värde. En motsvarande bestämmelse om förstörande som gäller andra vapen kvarstår i ordningslagen. I propositionen ingår ett förslag till ändring av 2 a kap. 9 § i strafflagen.

Aktuell i riksdagen är också en ändring av sjötrafiklagen och 2 a kap. 9 § i strafflagen (LM 134/2004 rd). Enligt ändringen skall ordningsbot vara en möjlig påföljd i fråga om vissa ringa brott mot bestämmelserna i sjötrafiklagen, sjötrafikförordningen (124/1997) eller förordningen om båttrafik (152/1969). Ordningsbot skall vara en möjlig påföljd för särskilt nämnda förseelser. I 2 a kap. 9 § i strafflagen nämns vilka sjötrafikbestämmelser möjligheten att föreskriva ordningsbot som påföljd gäller.

6.2. Samband med internationella fördrag och skyldigheter

Propositionen överensstämmer med den reform av gränsförvaltningen som är aktuell i Europeiska unionen. De ändringar som gäller övervakningen av de yttre gränserna är närmast en effektivisering av beslutsfattandet. I det konstitutionella fördraget ingår inte bestämmelser som skulle försvaga de nationella myndigheternas ansvar för gränsövervakningen.

Kommissionen har föreslagit (13439/04 FRONT 178 COMIX 612) att normer som hör till Schengenregelverket skall tas in i en förordning av rådet. Frågan behandlas i statsrådets skrivelse om förslaget till rådets förordning om en gemenskapskodex om gränspassage för personer (U 70/2004). I den gemensamma handboken (Common Manual) för Schengenregelverket ges detaljerade bestämmelser och föreskrifter om gränskontrollen och gränsövervakningen på gränsovergångsställena och vid den yttre gränsen mellan dem. En del av innehållet i den gemensamma handboken är informativt. Kommissionen vill genom sitt förslag förenhetliga rättsakterna. Utöver ett förenhetligande av

den rättsliga grunden föreslår kommissionen också ändringar i innehållet, dvs. att onödiga avsnitt skall strykas och att nya avsnitt, som godkänts eller diskuterats i rådet eller rådets arbetsgrupper, t.ex. bästa metoder, skall tas in i handboken.

Enligt förslaget till förordning skall det beskrivas betydligt mer detaljerat än tidigare om förfarandena i anslutning till återupprättande av kontrollerna vid de inre gränserna och beslutsprocessen. Varje medlemsstat skall dock kontrollera medborgare i Europeiska unionen i enlighet med sin nationella lagstiftning. I förslaget till förordning finns inga detaljerade bestämmelser t.ex. om det skall göras registerförfrågningar om EU-medborgare enbart på grundval av en avsikt att passera gränsen, eller på vilka grunder EU-medborgare kan underkastas en noggrann kontroll, eller vilka åtgärder som ingår i en noggrann kontroll av en EU-medborgare. De nationella bestämmelserna tillämpas, om inte annat följer av Europeiska unionens lagstiftning som är bindande för Finland eller ett internationellt avtal eller en bindande bestämmelse som givits med stöd av det. Förslaget har därför inga verkningar för behandlingen av denna proposition.

Europeiska unionen har godkänt ett direk-

tiv av rådet om skyldighet för transportörer att lämna uppgifter om passagerare (2004/82/EG). Direktivet ansluter sig till bekämpningen av olaglig invandring. Enligt direktivet skall transportörerna vara skyldiga att till de myndigheter som ansvarar för genomförandet av gränskontrollerna översända uppgifter om passagerarna vid ombordstigningen på flygplanet. Transportörerna skall till gränsmyndigheterna lämna uppgifter om de utläningar som de har befordrat till medlemsstaternas territorium och som vid det datum som anges på biljetten inte har återvänt till ursprungslandet eller fortsatt resan till tredje land. Uppgifterna skall innehålla nummer på och typ av resedokument som används, medborgarskap, fullständigt namn, födelsedatum, gränsövergångsstället för inresa till medlemsstaternas territorium, transportkod, avgångs- och ankomsttid för transporten, det totala antalet personer vid transporten och ursprunglig ort för ombordstigning. Medlemsstaterna skall vidta de åtgärder som är nödvändiga för följande av direktivet senast den 5 september 2006. Genom denna proposition genomförs direktivet till denna del.

DETALJMOTIVERING

- 1. Lagförslaget** sammans med försvarsmakten.
- 1.1. Lag om gränsbevakningsväsendets förvaltning** 2 kap. **Gränsbevakningsväsendets förvaltning och personal samt tjänstemännens särskilda rättigheter och skyldigheter**
- 1 kap. **Allmänna bestämmelser**
- 1 §. *Tillämpningsområde.* Lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning tillämpas på ordnandet av förvaltning, utbildning och forskningsverksamhet och på anställningsförhållanden vid gränsbevakningsväsendet. I lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning föreskrivs också om militära kommandomål inom gränsbevakningsväsendet. I gränsbevakningslagen föreskrivs om passerande av riksgränsen och övervakning av den samt om de uppgifter och befogenheter som gränsbevakningsväsendet och gränsbevakningsmännen har. Behandlingen av personuppgifter samt rätten att få och lämna ut uppgifter inom gränsbevakningsväsendets verksamhet regleras i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.
- 2 §. *Gränstrupper.* Med gränstrupper avses i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning samma som i gränsbevakningslagen, dvs. de tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet och de personer som enligt värnpliktslagen och lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor fullgör sin värnplikt vid gränsbevakningsväsendet och som vid stärkande av rikets försvar kan anslutas till försvarsmakten. Bestämmelser om sådan anslutning till försvarsmakten kan enligt 25 § i gränsbevakningslagen som hittills utfärdas genom förordning av republikens president. Definitionen av gränstrupper avviker dock från 2 § 7 punkten i lagen om gränsbevakningsväsendet så till vida att också andra trupper än sådana som på förhand fastställts i planer avseende försvarsberedskapen kan höra till gränstrupperna.
- I de uppgifter som gäller gränsbevakningsväsendets militära försvar föreslås inga ändringar. Gränsbevakningsväsendet deltar i rikets försvar och ger sin personal och personer som fullgör militärtjänst vid gränsbevakningsväsendet militärutbildning. Det upprätthåller och utvecklar försvarsberedskapen till
- 3 §. *Gränsbevakningsväsendet, chefen och förvaltningsenheterna.* I paragrafen bestäms om gränsbevakningsväsendets ställning inom statsmakten och om gränsbevakningsväsendets organ. Gränsbevakningsväsendet hör till statens centralförvaltning och lyder som hittills under inrikesministeriet. Genom detta arrangemang underställs det militärt organiserade gränsbevakningsväsendet parlamentarisk kontroll. Arrangemanget svarar mot 119 § i grundlagen, i vilken det bestäms att det till statens centralförvaltning utöver statsrådet och ministerierna kan höra ämbetsverk, inrättningar och andra organ.
- Förvaltningsenheterna och den från dessa fristående chefen för gränsbevakningsväsendet föreslås utgöra gränsbevakningsväsendets organ. I lagen om gränsbevakningsväsendet används begreppet *förvaltningsenhet*, trots att det inte finns närmare bestämmelser i lagen om vilka delar av gränsbevakningsväsendet som skall anses vara självständiga förvaltningsenheter. Enligt lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning är gränsbevakningsväsendets stab, gräns- och sjöbevakningsskolan, bevakningsflygdivisionen samt gränsbevakningssektionerna och sjöbevakningssektionerna förvaltningsenheter inom gränsbevakningsväsendet.
- Staben för gränsbevakningsväsendet bibehåller sin ställning som ledningsstab för gränsbevakningsväsendet. De övriga förvaltningsenheterna lyder fortsättningsvis under den. Staben för gränsbevakningsväsendet leds av biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet och de övriga förvaltningsenheterna av chefen för respektive förvaltningsenhet. Biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet är vid förhinder för chefen för gränsbevakningsväsendet dennes ställföreträdare.
- Gränsbevakningsväsendet har en linjeorganisation enligt den militära ordningen. Den högsta makten utövas av chefen för gränsbe-

vakningsväsendet. Chefen bistås av staben för gränsbevakningsväsendet, som är ledningsstab och som leds av biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet. De övriga förvaltningsenheterna inom gränsbevakningsväsendet lyder under chefen för gränsbevakningsväsendet och staben för gränsbevakningsväsendet. Sådana förvaltningsenheter är gränsbevakningssektionerna, sjöbevakningssektionerna, bevakningsflygdivisionen samt gräns- och sjöbevakningsskolan. Varje gränsbevakningssektion och sjöbevakningssektion har en chef (kommendören för gräns- eller sjöbevakningssektionen). Också bevakningsflygdivisionen har en chef. Chefen för gräns- och sjöbevakningsskolan förestår skolan. Chefen för varje gräns- eller sjöbevakningssektionen bistås av en stab för gräns- eller sjöbevakningssektionen. Varje gränsbevakningssektion är uppdelad i gränsbevakningsområden och varje sjöbevakningssektion i sjöbevakningsområden. Gränsbevakningsområdena och sjöbevakningsområdena har en chef (områdeschef). Vid Finska Vikens sjöbevakningssektion finns dessutom en gränskontrollavdelning som svarar för gränskontrollerna vid huvudstadsregionens flygplatser och hamnar samt inom den ankommande järnvägstrafiken till Helsingfors. Vid sjöbevakningssektionerna finns också bevakningsfartyg som patrullerar över hela havsområdet.

Gränserna för förvaltningsområdenas verksamhetsområden måste fastställas på nytt när bevakningsområdet slopas. Enligt förslaget skall bestämmelser om gränserna för förvaltningsenheternas verksamhetsområden utfärdas genom förordning av statsrådet. Om antalet gräns- och sjöbevakningssektioner föreskrivs likaså genom förordning av statsrådet. Genom förordning av statsrådet föreskrivs dessutom om de gränser inom vilka chefen för gränsbevakningsväsendet kan bestämma om sammansättningen av staben för gränsbevakningsväsendet och av gränsbevakningsväsendets förvaltningsenheter samt om gränsbevakningsväsendets ledningsförhållanden. De föreslagna bestämmelserna är exaktare än de gällande men avviker inte från dessa.

4 §. *Gränsbevakningsmyndigheterna.* Om gränsbevakningsmyndigheterna föreskrivs i 3 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Be-

greppet används också annanstans i lagstiftningen, bl.a. i värnpliktslagen, territorialövervakningslagen, tullagen, fartygsavfalls-lagen, fordonsskattelagen, bränsleavgiftslagen (1280/2003), statsrådets förordning om beredskapsskyldighet i anslutning till kommunikationsmarknaderna och skyldigheten att förmedla myndighetsmeddelanden (838/2003), lagen om Finlands ekonomiska zon, miljöskyddslagen, lagen om fiske, förordningen med tillämpningsföreskrifter till sjölagens stadganden om sjöförklaring (321/1967) och lagen om behandling av personuppgifter vid verkställighet av straff.

Begreppet *gränsbevakningsmyndighet* syftar på gränsbevakningsväsendet på samma sätt som begreppet *polismyndighet* syftar på polisen och begreppet *tullmyndighet* på tullverket. Det föreslås att begreppet gränsbevakningsmyndighet bibehålls. I de föreslagna bestämmelserna ges å ena sidan de riksomfattande och å andra sidan de regionala och lokala gränsbevakningsmyndigheterna behörighet. Chefen för gränsbevakningsväsendet och staben för gränsbevakningsväsendet är riksomfattande gränsbevakningsmyndigheter. Gränsbevakningssektionerna och sjöbevakningssektionerna samt deras kommendörer är regionala gränsbevakningsmyndigheter. Gräns- och sjöbevakningsskolan samt bevakningsflygdivisionen står utanför den territoriella indelningen. Gränsbevakningsväsendets övriga enheter är lokala gränsbevakningsmyndigheter.

Enligt de gällande bestämmelserna i 3 § 3 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet är tjänstemännen vid gränsbevakningsväsendet såsom personmyndigheter gränsbevakningsmyndigheter. Tjänstemännen vid gränsbevakningsväsendet utövar den behörighet som hör till gränsbevakningsväsendet. Begreppet *personmyndighet*, som nämns i 3 § 3 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet, är onödigt. Gränsbevakningsmyndigheterna behandlar och avgör frågor som hör till gränsbevakningsväsendet. I 4 § 3 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning föreskrivs att chefen för gränsbevakningsväsendet har rätt att överta avgörandet av ett ärende som skall avgöras av någon annan gränsbevakningsmyndighet. Bestämmelsen stämmer överens med det som föreskrivs i 3 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet.

5 §. *Inrikesministeriets uppgifter inom gränsbevakningsväsendet.* Enligt 2 § i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet biträder chefen för gränsbevakningsväsendet ministern i inrikesministeriet i ärenden som hör till gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde. Enligt samma paragraf har chefen för gränsbevakningsväsendet, om inte något annat bestäms, rätt att på föredragning avgöra andra än principiellt viktiga och omfattande förvaltningsärenden som gäller gränsbevakningsväsendet och dess verksamhetsområde och om vilka beslut skall fattas vid inrikesministeriet. Bestämmelserna kvarstår huvudsakligen i oförändrad form men de överförs från förordningsnivå till lagnivå. Chefen för gränsbevakningsväsendet skall hålla inrikesministern underrättad om saker som angår gränsbevakningsväsendet och delta i behandlingen i ärenden som gäller gränsbevakningsväsendet.

Enligt förslaget lämnas samhälleligt eller ekonomiskt betydelsefulla förvaltningsärenden som skall avgöras vid inrikesministeriet utanför den beslutanderätt som chefen för gränsbevakningsväsendet har. Utanför den beslutsrätt som chefen för gränsbevakningsväsendet för tillfället har ligger för närvarande bara sådana förvaltningsärenden i inrikesministeriet som är både samhälleligt och ekonomiskt betydelsefulla. Förändringen innebär att bestämmelsen samordnas med 15 § i lagen om statsrådet (175/2003).

Staben för gränsbevakningsväsendet, som är ledningsstab, utgör enligt 3 mom. i den föreslagna paragrafen samtidigt inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning. Biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet, som leder staben, är samtidigt avdelningschef för inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning. Arrangemanget motsvarar de gällande bestämmelserna och stämmer huvudsakligen överens med arrangemanget i fråga om polisledning.

I 45 § i reglementet för statsrådet anges att kanslichefen leder och övervakar ministeriets verksamhet och i detta syfte ansvarar bl.a. för kvaliteten på beredningen av lagstiftning, svarar för beredningen av målsättningarna inom ministeriets förvaltningsområde och för uppföljningen av dem samt svarar för samordningen av tjänstemannaberedningen. Kanslichefen styr också gränsbevakningsav-

delningens verksamhet med stöd av reglementet för statsrådet och i tillämpliga delar med stöd av inrikesministeriets arbetsordning (769/2003). Kanslichefen är enligt 23 § i inrikesministeriets arbetsordning ministrarnas närmaste medarbetare.

Enligt inrikesministeriets arbetsordning bistås ministrarna också av ministeriets ledningsgrupp. Ledningsgruppen handlägger samhällspolitiska linjedragningar som inverkar centralt på förvaltningsområdets och ministeriets verksamhet samt de resultatplaner som styr verksamheten och de resursramar som krävs för att genomföra dessa. Ledningsgruppen bedömer också verksamhetens resultat som underlag för resultatplaneringen samt behandlar och koordinerar andra viktiga ärenden och principiellt viktiga ärenden. Till ledningsgruppen hör ministrarna, kanslichefen, cheferna för avdelningarna, ministrarnas specialmedarbetare och en representant för personalen. Arbetsordningen ändras som bäst så att chefen för gränsbevakningsväsendet kommer att hör till ledningsgruppen. Vid beredningen och samordningen av de ärenden som skall behandlas i ledningsgruppen samt för främjande av ministeriets interna funktionsförmåga bistås kanslichefen av en stab, som består av de tjänstemän som kanslichefen utsett. Ministeriets avdelningschefer behandlar vid avdelningschefernas möte under ledning av kanslichefen aktuella ärenden som gäller alla avdelningar.

De uppgifter som chefen för gränsbevakningsväsendet har avskiljades på 1990-talet från de uppgifter som avdelningschefen för gränsbevakningsavdelningen har. Genom en ändring av förordningen om gränsbevakningsväsendet (884/1990) blev chefen för gränsbevakningsväsendet en tjänsteman vid ministeriet som inte hör till gränsbevakningsavdelningen. Som chefs uppgifter kvarstod att bistå ministern vid inrikesministeriet. Biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet blev då chef för inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning. Arrangemanget syftade till att biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet skall sörja för behandlingen av rutinärenden vid staben för gränsbevakningsväsendet i dess egenskap av en avdelning vid ministeriet, medan chefen för gränsbevakningsväsendet kan koncentrera sig på arbetet i de ledningsgrupper som bi-

står inrikesministeriet. Förändringen bedömdes inte förorsaka en behörighetskonflikt mellan ministern, kanslichefen, chefen för gränsbevakningsväsendet eller biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet.

Chefen för gränsbevakningsväsendet deltar bl.a. i säkerhets- och försvarskommitténs arbete. Kommittén bistår försvarsministeriet samt utrikes- och försvarspolitiska ministerutskottet i frågor som gäller totalförsvaret. Kommittén leds av kanslichefen vid försvarsministeriet och av de kanslichefer vid republikens presidents kansli, utrikesministeriet, inrikesministeriet, finansministeriet, kommunikationsministeriet och handels- och industriministeriet som hör till kommittén samt av statssekreteraren vid statsrådets kansli, chefen för huvudstaben, huvudstabens operationschef och chefen för gränsbevakningsväsendet. Bestämmelser om kommittén finns i statsrådets förordning om säkerhets- och försvarskommittén (288/2003).

Chefen för gränsbevakningsväsendet deltar också i det arbete som utförs av ledningsgruppen för säkerhetsärenden i inrikesministeriet. Ledningsgruppen behandlar verksamhetslinjerna samt resultatplaneringen för den allmänna ordningen och säkerheten och bedömer verksamhetens resultat. Den koordinerar säkerhetsärenden som hänför sig till flera än en avdelnings ansvarsområden. Ordförande för ledningsgruppen är inrikesministern och till ledningsgruppen hör förutom chefen för gränsbevakningsväsendet dessutom kanslichefen, avdelningscheferna för polis-, räddnings- och utlänningsavdelningen, chefen för ministeriets grupp för internationella säkerhetsfrågor samt cheferna för centralkriminalpolisen och skyddspolisen. Bestämmelser om ledningsgruppen finns i inrikesministeriets arbetsordning.

De ärenden som hör till statsrådet avgörs vid statsrådets allmänna sammanträde eller i ett ministerium. Föredragande vid statsrådets allmänna sammanträde kan vara de tjänstemän vid ministeriet som republikens president utnämnt. Chefen och biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet har därmed behörighet att föredra ärenden vid statsrådets allmänna sammanträde. Enligt 35 § i reglementet för statsrådet har de samtidigt behörighet att föredra ärenden också i ministeriet. Enligt 15 § i lagen om statsrådet avgör minis-

tern de ärenden som hör till hans eller hennes ansvarsområde på föredragning enligt 25 §. Andra ärenden som ministeriet har rätt att besluta om än sådana som är samhälleligt eller ekonomiskt betydelsefulla kan dock delegeras till tjänstemän som är föredragande i ministeriet.

Styrningen av gränsbevakningsväsendet har visat sig vara ekonomiskt och effektivt arrangerad och en ändring av den anses inte vara aktuell. Ministeriernas ledningssystem har förstärkts med lagen om ändring av 6 § i lagen om statsrådet (1187/2004) och med lagen om ändring 5 § i statstjänstemannalagen (1188/2004) från början av januari 2004 så att vid behov kan tillsättas statssekreterare med uppgift att biträda ministrarna. Behovet av statssekreterare bedöms i samband med regeringsbildningen. Statssekreteraren, som skall ha sin ministers personliga förtroende, utnämns för ministerns mandatperiod. Statssekreteraren bistår ministern med uppgifter i samband med den politiska styrningen och beredningen av ärenden. Statssekreteraren biträder och representerar ministern enligt ministerns anvisningar då det gäller formuleringen av politiska riktlinjer, koordineringen mellan ministerierna och samordningen av ståndpunkter, genomförandet av regeringsprogrammet inom ministerns ansvarsområde samt EU-uppdrag och andra internationella uppdrag. Statssekreteraren innehar en stabsposition i ministeriets ledning. Inte heller denna förändring föranleder något behov att ändra det ovan nämnda arrangemanget i fråga om gränsbevakningsväsendet. Statssekreteraren bistås också av chefen för gränsbevakningsväsendet i de ärenden som hör till gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde vid inrikesministeriet. Om det mellan kanslichefen och gränsbevakningsväsendets ledning uppstår oförsonliga konflikter avgörs frågan i sista hand av inrikesministern i egenskap av chef för ministeriet. Tjänstemän som utnämns av presidenten och som hör till ministeriet kan inte ges en varning av kanslichefen.

6 §. *Gränsbevakningsväsendets interna organisation och militära kommandomål.* Gränsbevakningsväsendets interna organisation är enligt förslaget fortsättningsvis militärisk. En tjänsteman som tjänstgör i en militär tjänst skall föredra militära kommandomål

som skall avgöras av chefen för gränsbevakningsväsendet eller någon annan militär förman och kontrasignera de beslut som de militära förmännen fattat i dessa mål på samma sätt som hittills.

Genom militära order leds en militär enhet och besluts t.ex. om utnämning av militära personer och befordran till militär grad. De militära kommandomålen vid gränsbevakningsväsendet gäller bl.a. gränstruppernas försvarsberedskap, militärt samarbete med försvarsmakten, beredning och vidtagande av militära åtgärder, militär utbildning samt den militära ordningen och garnisonstjänstgöringen.

7 §. *Beslut av republikens president i militära kommandomål inom gränsbevakningsväsendet.* I 7 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning skall enligt förslaget tas in en bestämmelse som motsvarar 48 a § 1 och 2 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet. Enligt bestämmelsen beslutar republikens president om betydande ändringar av gränstruppernas försvarsberedskap samt om andra vittsyftande eller principiellt viktiga militära kommandomål som gäller gränsbevakningsväsendet och som avser gränsbevakningsväsendets uppgifter med anknytning till det militära försvaret. Såsom ett militärt kommandomål beslutar presidenten också om befordran av en person som tjänstgör vid gränsbevakningsväsendet till officers-, specialofficers eller institutofficers militära grad. Presidenten kan överta avgörandet av ett militärt kommandomål som skall avgöras av chefen för gränsbevakningsväsendet eller någon annan militär förman. I 7 § 2 och 3 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning föreskrivs i enlighet med 48 b § 1 och 2 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet att presidenten utom statsrådet på föredragning av inrikesministern fattar beslut i militära kommandomål som gäller gränsbevakningsväsendet. Besluten kontrasigneras av inrikesministern. Vid föredragningen av saken har statsministern rätt att vara närvarande och uttala sin uppfattning om den.

Det kan visa sig vara nödvändigt att vittsyftande och principiellt viktiga militära kommandomål behandlas vid statsrådets sammanträde. Därför föreskrivs enligt förslaget att presidenten på samma sätt som hit-

tills på eget initiativ eller på framställning av inrikesministern kan överföra ett militärt kommandomål till statsrådets sammanträde för att där avgöra det.

8 §. *Beslut av chefen för gränsbevakningsväsendet i militära kommandomål.* I 8 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning föreskrivs samma rätt för chefen vid gränsbevakningsväsendet att avgöra andra militära kommandomål än sådana som skall avgöras av republikens president. En militär förman har enligt de nya bestämmelserna på samma sätt som i gällande 48 a § i lagen om gränsbevakningsväsendet rätt att överta avgörandet i ett militärt kommandomål som skall avgöras av en underordnad. För chefen för gränsbevakningsväsendet kvarstår skyldigheten att informera presidenten och inrikesministern om betydande militära kommandomål som hör till de militära förmännens behörighet. Genom förordning av republikens president utfärdas på samma sätt som nu bestämmelser om fördelningen av behörigheten i militära kommandomål mellan chefen för gränsbevakningsväsendet och de militära förmän som är underställda chefen samt om den ordning i vilken militära kommandomål skall behandlas inom gränsbevakningsväsendet.

9 §. *Tjänsterna vid gränsbevakningsväsendet.* I paragrafen föreskrivs i enlighet med 49 § i lagen om gränsbevakningsväsendet att det vid gränsbevakningsväsendet kan finnas följande militära tjänster: officer, specialofficer, institutofficer, sjöbevakare och gränsbevakare. I den nya bestämmelsen anges uttömmande de militära tjänster i fråga om vilka bestämmelserna om militära brott tillämpas på innehavarna av tjänsterna. Grunderna för pensionsförmåner för de tjänstemän som innehar dessa tjänster avviker till vissa delar från de allmänna grunderna för pensionsförmåner. Den föreslagna förteckningen över tjänstegrupper för militära tjänster motsvarar de militära tjänster som avses i lagen om statens pensioner (280/1966), i fråga om vilka tjänsteinnehavarna har rätt till pension på särskilda grunder. Efter förteckningen över tjänstegrupperna för militära tjänster föreslås i informativt syfte en kommentar om att det inom gränsbevakningsväsendet kan finnas också andra tjänster samt personal i tjänsteförhållande för viss tid eller i arbetsavtalsför-

hållande.

Militära tjänster för officer är enligt 16 § 1 mom. i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet tjänsterna som chef för gränsbevakningsväsendet, biträdande chef för gränsbevakningsväsendet, generalmajor och konteramiral, överste och kommodor, stabsofficer och yngre officer. Militära tjänster för specialofficer är tjänsterna som militäringenjör, militärövertekniker och militärtekniker. Militära tjänster för institutofficer är tjänsterna som äldre och yngre institutofficer. Militära tjänster för sjö- och gränsbevakare är tjänsterna som äldre sjöbevakare, äldre och yngre gränsbevakare samt översjöbevakare och övergränsbevakare.

Civila tjänster är enligt 22 § i förordningen om gränsbevakningsväsendet tjänsterna som lagstiftningsråd såsom avdelningschef för juridiska avdelningen, byråchef vid administrativa byrån, upphandlingschef och överinspektör, ingenjör, flygteknisk chef, ekonomischef, överingenjör och överläkare. Utöver detta kan det inom gränsbevakningsväsendet också finnas andra civila tjänster.

Om inrättande, ändring och indragning av tjänsterna som chef för gränsbevakningsväsendet, biträdande chef för gränsbevakningsväsendet samt generalmajor och konteramiral bestäms särskilt i 16 § 2 mom. i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet. Enligt 4 § i statstjänstemannalagen får tjänsterna som chef för gränsbevakningsväsendet, biträdande chef för gränsbevakningsväsendet samt generalmajor och konteramiral vid gränsbevakningsväsendet inte inrättas, dras in eller deras benämning ändras, om de inte har specificerats särskilt i statsbudgeten.

Enligt 16 § 3 mom. i förordningen om gränsbevakningsväsendet beslutar chefen för gränsbevakningsväsendet om inrättande, ändring och indragning av andra tjänster vid gränsbevakningsväsendet än tjänsterna som chef för gränsbevakningsväsendet, biträdande chef för gränsbevakningsväsendet samt generalmajor och konteramiral. Chefen för gränsbevakningsväsendet beslutar också om placeringen av tjänster vid förvaltningsenheterna, med undantag för de ovan nämnda tjänsterna samt tjänsterna som lagstiftningsråd såsom avdelningschef för juridiska avdelningen och byråchef vid administrativa byrån. Chefen för gränsbevakningsväsendet

bestämmer också om de förutsättningar under vilka en person kan utnämnas till tjänsteman i ett tjänsteförhållande för viss tid vid gränsbevakningsväsendet.

Vid reformen bibehålls bestämmelserna om tjänster oförändrade så att de huvudsakliga tjänstetyperna nämns i lagen och närmare bestämmelser om tjänsterna utfärdas genom förordning av statsrådet. Begreppet *civil tjänst* avskaffas eftersom begreppet hänсыftar på det motsatta begreppet *militär tjänst* och *militära uppgifter* som det vid gränsbevakningsväsendet endast finns ett fåtal av jämfört med försvarsmakten. Bl. a. tjänstgör en del av gränsbevakningsmännen i andra än militära tjänster.

En bestämmelse tas också in i paragrafen enligt vilken, på samma sätt som hittills, genom förordning av statsrådet utfärdas bestämmelser om rätten för chefen för gränsbevakningsväsendet att inrätta, ändra och avskaffa tjänster vid gränsbevakningsväsendet och att placera och överföra tjänster inom gränsbevakningsväsendet. Begränsningar annanstans i lagstiftningen blir dock beaktade när en förordning utfärdas som gäller de rättigheter som chefen för gränsbevakningsväsendet har.

10 §. *Allmänna behörighetsvillkor för tjänster vid gränsbevakningsväsendet.* Den som utnämns till en tjänst vid gränsbevakningsväsendet skall enligt den föreslagna paragrafen vara finsk medborgare och uppfylla de allmänna behörighetsvillkor för statstjänster som anges i 6 och 8 § i statstjänstemannalagen. Dessutom skall han eller hon ha oklanderliga levnadsvanor och vara pålitlig. Av dem som utnämns till en militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet krävs dessutom att de har fullgjort sin värnplikt i vapentjänst eller frivillig militärtjänst för kvinnor hos Finlands försvarsmakt eller vid gränsbevakningsväsendet samt att de till sin hälsa och fysiska kondition är lämpliga för tjänsten. Kravet på fullgörande av värnplikt skall enligt paragrafen inte gälla personer som enligt 12 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland får tjänstgöra vid lots- och fyrinrättningen eller i någon annan civilförvaltning. Kravet på fullgörande av frivillig militärtjänst för kvinnor skall inte gälla personer med åländsk hembygdsrätt.

Bestämmelser om de allmänna utnäm-

ningsgrunderna finns i grundlagen. De föreslagna allmänna behörighetsvillkoren stämmer överens med 17 § i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet. Med tanke på tillbörlig skötsel av uppgifterna vid gränsbevakningsväsendet är det nödvändigt att dess personal är pålitlig och lämplig för sina uppgifter. En gränsbevakningsman får varken vid tjänsteutövning eller i sitt privatliv uppträda på ett sätt som är ägnat att äventyra förtroendet för en tillbörlig skötsel av gränsbevakningsväsendets uppgifter. Den som utnämns till en tjänst vid gränsbevakningsväsendet skall därför ha oklanderliga levnadsvanor och vara pålitlig. Den som gjort sig skyldig till ett brott kan i princip inte utnämnas till en tjänst. Enbart mindre förseelser kan däremot inte anses utgöra hinder för utnämning, om sökanden annars har oklanderliga levnadsvanor och är lämplig för uppgiften i fråga. Beroende av berusningsmedel kan påverka en persons förmåga att klara sina uppgifter och göra personen mindre pålitlig. Missbruk av berusningsmedel är ofta förknippat med drogrelaterad brottslighet, vars bekämpning gränsbevakningsväsendet deltar i. När det gäller val av en person till en tjänst skall beroende av berusningsmedel eller användning av droger i allmänhet betraktas som ett bevis på att personen i fråga är olämplig. För uppgifter vid gränsbevakningsväsendet iaktas till denna del en likadan lämplighetsbedömning som i fråga om polisuppgifter.

Fullgörandet av värnplikt i vapentjänst vid gränsbevakningsväsendet eller vid Finlands försvarsmakt kvarstår som ett allmänt behörighetsvillkor för en militär tjänst inom gränsbevakningsväsendet. Detta är nödvändigt för att personal i militära tjänster skall kunna användas för krigstida uppgifter i gränstrupperna vid Finlands försvarsmakt.

Fullgörandet av värnplikt i vapentjänst krävs inte av den som med stöd av 12 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland i stället för att fullgöra värnplikt har rätt att tjänstgöra på motsvarande sätt vid lots- och fyrinrättningen eller inom annan civilförvaltning. Bestämmelsen gäller i praktiken män med åländsk hembygdsrätt. Enligt 12 § 2 mom. i självstyrelselagen är invånarna i landskapet befriade från att fullgöra värnplikt tills sådan tjänstgöring har ordnats. Eftersom tjänstgö-

ring inte har ordnats krävs värnplikt i vapentjänst inte heller av andra personer med åländsk hembygdsrätt, utan den militära utbildning som militära tjänster och uppgifter förutsätter ges dessa personer vid gränsbevakningsväsendet. Arrangemanget stämmer överens med jämlikhetsprincipen i grundlagens 6 §. Kvinnliga och manliga sökande med åländsk hembygdsrätt blir då jämlikt behandlade när en militär tjänst inom gränsbevakningsväsendet besätts. Den föreslagna bestämmelsen stämmer överens med 17 § 3 mom. i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet.

11 §. *Särskilda behörighetsvillkor för tjänster vid gränsbevakningsväsendet.* Bestämmelser om de allmänna utnämningssvillkoren finns i grundlagen. I 9 § i den föreslagna lagen föreskrivs om tjänster vid gränsbevakningsväsendet och i 10 § i lagen om de allmänna behörighetsvillkoren för dem. Närmare bestämmelser om särskilda behörighetsvillkor för tjänsterna skall utfärdas genom förordning av statsrådet. Behörighetsvillkoren hänför sig till den rätt enligt 18 § 1 mom. i grundlagen som var och en har att fritt välja arbete och yrke. Innehållet i de särskilda behörighetsvillkoren fastställs i bemyndigandet tillräckligt noggrant med avseende på tryggandet av de grundläggande fri- och rättigheterna i fråga om utbildning, kravet på ledarförmåga och erfarenhet av ledarskap i förmansuppgifter samt kravet på erfarenhet av tjänstgöring för en militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet.

För tjänster vid gränsbevakningsväsendet krävs nuförtiden att de nedan nämnda behörighetsvillkoren uppfylls. För tjänst som yngre officer krävs vid gränsbevakningsväsendet officersexamen eller högre högskoleexamen för officer. För tjänst som stabsofficer krävs utöver det som nämns ovan vidareutbildning föreskriven av chefen för gränsbevakningsväsendet. För tjänst som överste och kommodor fordras förutom officersexamen en examen för generalstabsofficer och erfarenhet av tjänstgöring vid minst två förvaltningsenheter. För tjänst som chef och biträdande chef för gränsbevakningsväsendet samt generalmajor och konteramiral fordras i praktiken visad god ledarförmåga och erfarenhet av ledarskap i uppgiften som chef för en förvaltningsenhet eller som avdelnings-

chef vid staben för gränsbevakningsväsendet.

För specialofficers tjänst som militärövertekniker och militärtekniker fordras tekniker- eller datanomexamen eller inspektors-, tekniker- eller telekommunikationsutbildning meddelad av gränsbevakningsväsendet eller försvarsmakten och minst reservunderofficersutbildning. För specialofficers tjänst som militäringenjör fordras diplomingenjörs- eller ingenjörsexamen och reservofficersutbildning. Enligt 20 § i sagda förordning fordras för tjänst som yngre institutofficer institutofficersexamen avlagd vid gräns- och sjöbevakningsskolan eller försvarsmakten eller lägre tjänsteexamen för befattningsofficer. För tjänst som äldre institutofficer fordras institutofficersexamen avlagd vid gräns- och sjöbevakningsskolan eller vid försvarsmakten eller högre tjänsteexamen för befattningsofficer samt vidareutbildning föreskriven av chefen för gränsbevakningsväsendet. För tjänst som yngre sjöbevakare och yngre gränsbevakare fordras att personen har genomgått del 1 av grundkursen vid gräns- och sjöbevakningsskolan. För tjänst som äldre sjöbevakare och äldre gränsbevakare fordras dessutom att personen genomgått del 2 av grundkursen och har tillräcklig praktisk erfarenhet av tjänstgöring i tjänst som yngre sjöbevakare eller yngre gränsbevakare. För tjänst som översjöbevakare och övergränsbevakare fordras tillräcklig praktisk erfarenhet av tjänstgöring i tjänst som sjöbevakare eller gränsbevakare samt genomgången fortsättningskurs vid gräns- och sjöbevakningsskolan eller annan utbildning som föreskrivits av chefen för gränsbevakningsväsendet.

För tjänsten som lagstiftningsråd såsom avdelningschef för juridiska avdelningen fordras juris kandidatexamen, god förtrogenhet med administrativa uppgifter, erfarenhet av ledarskap och i praktiken visad ledarförmåga samt erfarenhet av lagberedning. För byråchefstjänsten vid administrativa byrån fordras juris kandidatexamen och god förtrogenhet med administrativa uppgifter. För tjänst som upphandlingschef och överinspektör fordras juris kandidatexamen. För ingenjörstjänst fordras diplomingenjörs- eller ingenjörsexamen. För tjänst som flygteknisk chef fordras diplomingenjörsexamen och förtrogenhet med flygplanskonstruktionsteknik. För ekonomichefstjänst fordras för tjänsten

lämplig högskoleexamen. För överingenjörstjänst fordras diplomingenjörsexamen och förtrogenhet med skeppsteknik. För överläkartjänst fordras rätt enligt 4 § 2 mom. i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994) att såsom legitimerad yrkesutbildad person självständigt vara verksam som allmänläkare samt förtrogenhet med militärhälsovård. Särskilda behörighetsvillkor för andra civila tjänster är sådan skicklighet och förmåga som skötseln av de uppgifter som hör till tjänsten kräver.

Som villkor för utnämning till militära tjänster inom gränsbevakningsväsendet kan enligt förslaget såsom nu ställas erfarenhet av tjänstgöring i en angiven tjänst eller uppgift vid gränsbevakningsväsendet. Detta är motiverat på grund av att uppgifterna inom tjänsterna vid försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet skiljer sig från varandra. En stor del av uppgifterna inom gränsbevakningsväsendet hänför sig till den inre säkerheten och gränsbevakningsmännen utövar i motsats till merparten av tjänstemännen vid försvarsmakten laglighetskontroll. Det är därför i regel inte möjligt att i uppgifter vid försvarsmakten få sådan erfarenhet som krävs för militära tjänster inom gränsbevakningsväsendet. Däremot är det möjligt att också någon annanstans än vid gränsbevakningsväsendet bli behörig för t.ex. en tjänst som överinspektör, som fordrar juris kandidatexamen. Det föreslagna bemyndigandet gör det möjligt att bibehålla de gällande behörighetsvillkoren.

12 §. *Utnämning till tjänst.* I paragrafen finns bestämmelser om i vilken ordning republikens president fattar beslut när chefen för gränsbevakningsväsendet, biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet samt general och amiral utnämns. Republikens president fattar enligt paragrafen beslut i statsrådet utifrån statsrådets förslag till avgörande. Bestämmelsen svarar mot 49 § i lagen om gränsbevakningsväsendet med den skillnaden att bestämmelsen i stället för utnämning av generalmajor och konteramiral gäller utnämning av general och amiral. Ändringen är nödvändig därför att det inte finns någon tjänst som generalmajor eller konteramiral inom gränsbevakningsväsendet.

En motsvarande bestämmelse om utnämning förfarandet finns i 8 c § i lagen om för-

svarsmakten. Övriga officerare utnämner republikens president på föredragning av inrikesministern i enlighet med förfarandet i 7 § 2 mom. i lagförslaget. Vid föredragningen av saken skall statsministern ha rätt att vara närvarande och uttala sin uppfattning om den. Om utnämning till övriga tjänster vid gränsbevakningsväsendet bestäms genom förordning av statsrådet. De föreslagna bestämmelserna avviker inte från gällande praxis.

I 7 § 2 mom. i statstjänstemannaförordningen föreskrivs att bestämmelser om besättandet av tjänster inom försvarsmakten, gränsbevakningsväsendet och polisväsendet samt av vissa andra tjänster utan att de ledigförklarats utfärdas särskilt genom lag eller förordning. Enligt 20 § i polisförvaltningsförordningen (158/1996) besätts en tjänst som äldre konstapel, äldre kriminalkonstapel och yngre konstapel utan att den ledigförklaras. Enligt 51 § i förordningen om försvarsmakten besätts tjänsterna inom försvarsmakten med vissa undantag likaså utan att de ledigförklaras. Enligt 22 § i förordningen om gränsbevakningsväsendet besätts alla tjänster inom gränsbevakningsväsendet utan att de förklaras lediga.

Avsikten är att endast militära tjänster inom gränsbevakningsväsendet efter reformen kan besättas utan att de ledigförklaras. Såsom i motiven till 11 § nämns avviker uppgifterna i de militära tjänsterna inom gränsbevakningsväsendet och den utbildning som krävs för dem väsentligt från motsvarande uppgifter vid t.ex. försvarsmakten och därför är det svårt att bli behörig för en militär tjänst inom gränsbevakningsväsendet någon annanstans än inom gränsbevakningsväsendet. Då man på förhand känner till att det sannolikt inte kommer att finnas någon sökande som kan jämföras med en person från gränsbevakningsväsendet skall tjänsten kunna besättas utan att den ledigförklaras. Flyttningsskyldigheten för en tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet grundar sig huvudsakligen uttryckligen på att en vakant tjänst eller en uppgift besätts enligt gränsbevakningsväsendets fastställda sammansättning. Genom att en tjänst kan besättas utan ansökningsförfarande tryggas snabbt beslutsfattande i utnämningsfrågor och möjligheten att skaffa den mångsidiga erfarenhet som behövs för krävande uppgifter.

Att andra än militära tjänster skall omfattas av ansökningsförfarande beror på att det är möjligt att skaffa behörighet för sådana tjänster också någon annanstans, t.ex. för överinspektörstjänst annanstans i statens tjänst eller till och med inom den privata sektorn.

13 §. *Förordnande till uppgift.* Bestämmelser om den myndighet som förordnar någon till en uppgift finns i 49 § 2 mom. och 50 a § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Det föreslås inte att innehållet i lagen om gränsbevakningsväsendet skall ändras utan bestämmelserna tas som sådana in i 13 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning. Chefen för gränsbevakningsväsendet, biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet, general och amiral skall enligt förslaget förordnas till sina uppgifter av republikens president i statsrådet utifrån statsrådets förslag till avgörande. Bestämmelser om förordnande av andra tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet till en uppgift utfärdas genom förordning av statsrådet.

14 §. *Förflyttning av en tjänsteman till en annan tjänst eller uppgift.* Skyldigheten för en tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet att övergå till en annan tjänst eller uppgift inom gränsbevakningsväsendet regleras i 50 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Kompletterande bestämmelser om detta finns dessutom i 25 och 26 § i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet. Det föreslås inte att innehållet i 50 § i lagen om gränsbevakningsväsendet skall ändras utan paragrafen tas in som sådan i 14 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning.

Att bibehålla flyttningsskyldigheten är av största vikt för att den tjänsteman som har ändamålsenlig utbildning och i första hand enligt chefernas bedömning är lämpligast alltid skall kunna förordnas till en uppgift. Flyttningsskyldigheten är nödvändig också på grund av gränsbevakningsväsendets inre militära ordning, som kännetecknas av att den vid förordnande till en uppgift inte kan stödja sig på särskilt samtycke av den enskilda tjänstemannen i varje enskilt fall.

Enligt 1 mom. är flyttningsskyldigheten i första hand beroende av att en vakant tjänst eller uppgift besätts i enlighet med gränsbevakningsväsendets fastställda sammansättning. Flyttningsskyldigheten gäller också när en förflyttning är nödvändig för att tjänstgö-

ringen i övrigt skall kunna ordnas på ändamålsenligt sätt, t.ex. vid långvarig frånvaro av personal på grund av utbildning eller uppdrag utomlands. Flyttningsskyldigheten gäller fortfarande också tjänstemän i andra än militära tjänster. Flyttningsskyldigheten innebär en skyldighet att övergå till antingen en annan likadan och lika benämnd tjänst på samma nivå eller till en högre tjänst i tjänstehierarkin.

I överensstämmelse med 50 § i lagen om gränsbevakningsväsendet föreslås att en tjänsteman informeras minst tre månader i förväg om en förflyttning som medför byte av tjänstgöringsort. Även om man inte hinner lämna meddelandet om förflyttning i förväg inom utsatt tid eller om meddelandet lämnas mindre än tre månader i förväg är tjänstemannen trots allt skyldig att flytta.

Dröjsmål och osäkerhet till följd av ändringssökande är ägnade att minska den militärt organiserade förvaltningens effektivitet. I ett beslut om förflyttning som medför byte av tjänstgöringsort får ändring sökas enligt förvaltningsprocesslagen. På grund av effektivitetskravet och för att beslutet skall meddelas tjänstemannen minst tre månader före förflyttningen föreslås att beslutet om förflyttning enligt gällande praxis trots allt skall iakttas, om inte besvärinstansen beslutar något annat. I ett annat beslut om förordnande och förflyttning av en tjänsteman till en uppgift skall ändring fortfarande inte kunna sökas.

Överenskommelse om ersättning till följd av förflyttning har ingåtts genom kollektivavtal avseende ersättning för flyttningskostnader när en ny uppgift eller tjänst förläggs till en ny ort. Det system för sökande av ändring i fråga om förmåner och rättigheter som föreskrivs i lagen om statens tjänstekollektivavtal (664/1970) är fortfarande tillräckligt också när det gäller ersättningar och förmåner i anknytning till förordnande till tjänst.

15 §. *Gränsbevakningsmän.* De uppgifter som gränsbevakningsväsendet i egenskap av myndighet har innebär också ingrepp i medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter. Gränsbevakningsmännen har de befogenheter som detta kräver. En gränsbevakningsman är enligt 2 § 8 punkten i lagen om gränsbevakningsväsendet en tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet som tjänstgör i gränsbe-

vakningsuppgifter efter att ha genomgått gränsbevakningsutbildning enligt vad som bestäms närmare genom förordning.

En gränsbevakningsuppgift och faktisk tjänstgöring i en sådan uppgift har visat sig vara mångtydiga som grund för fastställande av befogenheter. Begreppet *gränsbevakningsuppgift* används inte i gränsbevakningslagen. Enligt lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning förutsätter en ställning som gränsbevakningsman utöver utbildning också ett särskilt förordnande som gränsbevakningsman. Detta förordnande skall utfärdas av chefen för förvaltningsenheten. Förordnandet kan också återkallas. Bestämmelser om vilken utbildning som krävs av gränsbevakningsmän skall utfärdas genom förordning av statsrådet. Utbildning skall arrangeras med beaktande av de krav som ställs på gränsbevakningsmännens befogenheter. De tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet som endast de facto utför någon uppgift som hör till gränsbevakningsväsendet som myndighet skall efter reformen inte längre kunna betraktas som gränsbevakningsmän. Ändringen ökar garantierna för rättssäkerhet i gränsbevakningsväsendets verksamhet. En gränsbevakningsmans befogenhet behövs inte i alla uppgifter inom gränsbevakningsväsendet. Om en person inte kan anses åtnjuta det förtroende som krävs av en gränsbevakningsman skall personen i fråga kunna flyttas till andra uppgifter.

Gränsbevakningsmän vore i praktiken alla tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet som tjänstgör i militära tjänster och som har gränsbevaknings-, gränskontroll- eller förundersökningsuppgifter. Förundersökningsuppgifter har också andra än de tjänstemän som tjänstgör i militära tjänster, bl.a. personer som avlagt slutexamen i juridik. Situationen kvarstår oförändrad i detta avseende. Eftersom gränsbevakningsväsendet är en myndighet som hör till statens centralförvaltning gäller befogenheterna i enlighet med gränsbevakningslagen för gränsbevakningsmännen i dess tjänst i hela landet och i Finlands ekonomiska zon oavsett enheternas regionindelningar. Gränsbevakningsmän kan då vid behov flyttas inom hela landet utan att det uppstår problem beträffande befogenheterna. Gränsbevakningsmännens befogenheter föreslås gälla för skötseln av de uppgifter som fö-

reskrivs för gränsbevakningsväsendet oavsett om det är fråga om gränsbevakningsmännens arbetstid, fritid eller semester. En elev vid gräns- och sjöbevakningsskolan har en gränsbevakningsmans befogenheter när han eller hon under sin utbildares ledning och uppsikt utför uppgifter som ingår i utbildningen.

16 §. *Tjänstemännens anmälningsskyldighet och annan skyldighet att vidta åtgärder.* En tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet är enligt 53 § i lagen om gränsbevakningsväsendet skyldig att underrätta sin förman om en viktig omständighet som gäller gränsbevakningsväsendets uppgifter och som han eller hon fått kännedom om samt att även under sin fritid vid behov vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra ett allvarligt brott som hör till området för gränsbevakningsväsendets uppgifter eller för att påbörja efterspanings- eller räddningsåtgärder.

I 16 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning föreskrivs om anmälningsskyldighet på samma sätt som nu. Skyldigheten att vidta åtgärder för att förhindra ett allvarligt brott eller när det är fråga om efterspanings- och biståndsuppgifter föreslås dock gälla bara gränsbevakningsmän. I 9 § i polislagen föreskrivs om en motsvarande skyldighet för en polisman att vidta åtgärder inom hela landet också utanför sitt verksamhetsområde och under sin fritid. Underlåtenhet att vidta åtgärder skulle sannolikt minska förtroendet för skötseln av gränsbevakningsväsendets uppgifter, om det kom till allmänhetens kännedom.

Bestämmelser om underlåtenhet att anmäla grovt brott finns i 15 kap. 10 § i strafflagen och om försummande av räddningsåtgärd i 21 kap. 15 § i strafflagen. Eftersom avvärjande av brott samt räddningsuppgifter hör till gränsbevakningsmännens tjänsteuppdrag, för vilka de också har behövlig utbildning, kan den skyldighet att vidta åtgärder som föreslås i bestämmelsen inte anses vara en orimlig begränsning av gränsbevakningsmännens grundläggande fri- och rättigheter. De nödvändiga åtgärderna kan begränsa sig t.ex. till att anmälning till den behöriga myndigheten görs, om detta skäligen kan anses vara tillräckligt för att avvärja ett allvarligt brott eller främja efterspanings- eller räddningsuppgifter. När en gränsbevakningsman

utövar sina befogenheter handlar han eller hon också under sin fritid under tjänsteansvar på samma sätt som en polisman i en motsvarande situation. Enligt 23 § i statstjänstemannalagen befriar tjänstledighet tjänstemän från utövandet av alla tjänsteuppdrag, om det inte är fråga om partiell tjänstledighet. En gränsbevakningsman som beviljats fullständig tjänstledighet har alltså inte den skyldighet att vidta åtgärder som föreskrivs i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning och inte heller den behörighet som föreskrivs för gränsbevakningsmän i gränsbevakningslagen.

17 §. *Tystnadsplikt och förbud att utnyttja information.* Bestämmelser om tystnadsplikt och förbud att utnyttja information finns numera i 54 § i lagen om gränsbevakningsväsendet och enligt den får en tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet eller den som sköter ett förtroendeuppdrag för gränsbevakningsväsendets räkning inte röja innehåll som skall hållas hemligt i en handling eller information som, om den var antecknad i en handling, skall hållas hemlig och inte heller andra omständigheter som kommit till deras kännedom under deras verksamhet i gränsbevakningsväsendet och vilka enligt vad som bestäms i lag skall hållas hemliga. Tystnadsplikten kvarstår även efter att uppgiften har blivit slutförd. Information som skall hållas hemlig får inte heller utnyttjas för egen eller annans vinning eller till skada för någon.

Den skyldighet att iaktta sekretess som föreskrivs i offentlighetslagen svarar mot 54 § i lagen om gränsbevakningsväsendet och därför avstår man i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning från att till den delen hänvisa till bestämmelserna i offentlighetslagen.

Tystnadsplikten och förbudet att utnyttja information föreslås gälla även efter att anställningsförhållandet eller uppdraget upphört och skall på samma sätt som nu gälla t.ex. värnpliktiga och kvinnor som fullgör frivillig militärtjänst inom gränsbevakningsväsendet.

I 2 mom. föreskrivs, på samma sätt som i 43 § 3 mom. i polislagen, att tystnadsplikten inte hindrar att en omständighet yppas för en myndighet eller en sammanslutning som sköter ett offentligt uppdrag och som på grund av en uppgift som föreskrivs hör till den be-

höver få vetskap om en omständighet som annars skall hållas hemlig eller om en persons tillförlitlighet eller lämplighet. För att få visshet om att den som söker sig till eller har en ur säkerhetssynvinkel betydande uppgift är tillförlitlig får information lämnas i behövlig omfattning även till en privat sammanlutning eller person. I momentet föreskrivs dessutom i överensstämmelse med 43 § 4 mom. i polislagen att tystnadsplikten inte utgör hinder för att röja sådana uppgifter som i enskilda fall behövs för att förhindra en händelse som utgör fara för liv eller hälsa, ett brott som riktar sig mot friheten eller för att avvärja en betydande skada på miljön eller en betydande egendoms- eller förmögenhets-skada eller för att trygga statens säkerhet.

Uppgifter kan enligt förslaget röjas förutom för den som hotas av fara också för en sådan instans som kan vara till hjälp när det gäller att avvärja faran. Uppgifter som gäller statens säkerhet kan hänföra sig till terrorism, internationell organiserad brottslighet eller olaglig verksamhet som äventyrar Finlands relationer till en främmande stat. I 3 mom. hänvisas till de bestämmelser som skall utfärdas i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet och som gäller utlämnande av uppgifter i gränsbevakningsväsendets personregister till en annan förvaltningsenhet och andra myndigheter via teknisk anslutning eller i maskinläsbar form och till utlandet.

18 §. *Rätt att förtiga uppgifter.* En tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet är enligt 55 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet inte skyldig att såsom vittne eller när han eller hon annars hörs röja identiteten av en person av vilken han eller hon i sitt anställningsförhållande har fått uppgifter som personen har lämnat konfidentiellt, och inte heller taktiska eller tekniska metoder som skall hemlighållas. Bestämmelsen föreslås bli ändrad så att rätten för dem som hör till gränsbevakningsväsendets personal att förtiga uppgifter utvidgas så att den gäller utanför det egentliga hörandet. Enligt förslaget kan den som hör till gränsbevakningsväsendets personal också i övrigt när han eller hon hörs som vittne eller annars hörs förtiga uppgifter om identitet eller taktiska eller tekniska metoder som skall hemlighållas.

Rätten att förtiga uppgifter gäller också i si-

tuationer då den som ber om upplysningar är en annan myndighet eller en privat instans. Propositionen stämmer till den delen överens med den föreslagna ändringen i polislagen. Nödvändigheten av en reglering om rätten att förtiga uppgifter beror på att många personer som med tanke på en brottsutredning har viktiga och väsentliga uppgifter går med på att röja sina uppgifter endast under förutsättning att uppgiftslämnarens roll i utredningen av brottet hålls hemlig. Motivet till att ett sådant villkor ställs är oftast en mer eller mindre välgrundad rädsla för hämndaktioner.

19 §. *Bisysslor.* Enligt 18 § 1 mom. i statstjänstemannalagen krävs tillstånd för att en tjänsteman på arbetstid skall kunna sköta en krävande bisyssla. När tillståndet beviljas skall det beaktas att tjänstemannen på grund av bisysslan inte får bli jävig i sina uppgifter. Bisysslan får inte heller äventyra förtroendet för att uppgifterna sköts opartiskt eller annars inverka menligt på skötseln av uppgifterna eller utgöra sådan konkurrerande verksamhet som uppenbart skadar arbetsgivaren. Anmälan om annan bisyssla skall göras, men myndigheten kan förbjuda en tjänsteman att ta emot eller inneha också en sådan bisyssla på samma grunder som tillstånd för en bisyssla kan vägras. Tillstånd kan vägras t.ex. när en bisyssla är så påfrestande att den hindrar eller äventyrar en ändamålsenlig skötsel av tjänsten.

En gränsbevakningsman får enligt 34 § i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet inte ta emot eller inneha en i 18 § 4 mom. i statstjänstemannalagen avsedd bisyssla till vilken hör räddande, skyddande eller bevakning av egendom eller upprätthållande av ordning eller säkerhet, anordnande av resor, idkande av trafik, handel med skjutvapen, sprängämnen eller andra farliga ämnen, import eller export av varor eller dektivverksamhet, om inte den behöriga myndigheten på ansökan beviljar tillstånd till det. Förbudet för gränsbevakningsmän att inneha bisysslor är mer vidsträckt än vad som föreskrivs i 18 § i statstjänstemannalagen. Genom bestämmelsen har ett lika omfattande förbud mot bisysslor eftersträvat som det som polisen måste iaktta. Syftet med förbudet är att undvika att en gränsbevakningsman blir jävig i sin tjänst och att trygga förtroendet för att gränsbevakningsmannen sköter

sina uppgifter opartiskt.

Det föreslås att bestämmelsen ändras så att en gränsbevakningsman inte får ta emot eller inneha en sådan bisyssla som avses i 18 § 4 mom. i statstjänstemannalagen, om inte den behöriga myndigheten på ansökan beviljar tillstånd till det. En gränsbevakningsman skall inte heller sköta en uppgift som omfattar rättigheter och skyldigheter som kan komma att stå i strid med de uppgifter som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet. Förbudet begränsar rätten för gränsbevakningsmän att skaffa sig försörjning och utöva sitt yrke och måste därför regleras genom lag. Bestämmelserna i 18 § i statstjänstemannalagen skall till övriga delar fortsättningsvis följas. Tillståndet kan då beviljas på viss tid och det kan också återkallas. Vid prövningen av om tillstånd skall beviljas skall utöver grunderna i 18 § 2 mom. i statstjänstemannalagen också beaktas det förbud om vilket föreslås bli föreskrivet i 19 § 2 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning och som gäller också oavlönade uppgifter.

Bisysslor med anknytning till gränsbevakningsväsendets tillsynsskyldighet skall i allmänhet betraktas som förbjudna. Sådana är bl.a. de uppgifter som nämns i 34 § i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet, dvs. uppgifter som omfattar räddande, skyddande eller bevakning av egendom, uppriktthållande av ordning och säkerhet, anordnande av resor, idkande av trafik, handel med skjutvapen, sprängämnen eller andra farliga ämnen, import eller export av varor eller detektivverksamhet. När tillstånd för bisysslor har beviljats har man tidigare beaktat att gränsbevakningsväsendets uppgifter begränsar sig till bevakningsområdet. I och med att bevakningsområdena har slopats kan det bli nödvändigt att förbjuda en del av de bisysslor som nu är tillåtna. Innan lagen träder i kraft reserveras dock en tillräckligt lång övergångstid för avvecklande av en förbjuden bisyssla. De föreslagna bestämmelserna stämmer överens med det förslag till ändring av polislagen som för närvarande är under behandling i riksdagen.

20 §. *En gränsbevakningsmans skyldighet i fråga om uppträdande.* En gränsbevakningsman skall enligt 31 § 2 mom. i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet i tjänsten och i sitt privatliv uppföra sig så att

gränsbevakningsväsendets anseende inte skadas. Bestämmelsen ålägger gränsbevakningsmännen en skyldighet i fråga om beteende som utsträcker sig även till fritiden och därför måste saken regleras genom lag. Samtidigt preciseras det föråldrade och mångtydiga uttrycket i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet. I lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning föreskrivs att en gränsbevakningsman i tjänsten och i sitt privatliv skall uppträda så att han eller hon inte förfar på ett sätt som är ägnat att rubba förtroendet för att de uppgifter som ankommer på gränsbevakningsväsendet sköts på ett behörigt sätt. Dessutom skall den bestämmelse om en tjänstemans skyldighet i fråga om uppträdande som finns i 14 § i statstjänstemannalagen fortfarande iakttagas. Som olämpligt uppförande anses t.ex. att en gränsbevakningsman gör sig skyldig till en straffbar gärning. Uppsåtligt brott mot bestämmelserna om överskridande av gränsen kan betraktas som ett sådant beteende som i paragrafen anses olämpligt för en gränsbevakningsman, eftersom gränsbevakningsmannen samtidigt förlorar sin trovärdighet när det gäller att övervaka att bestämmelserna i fråga följs. Samma gäller jaktbrott och naturskyddsbrott. Som exempel kan nämnas att en person har avskedats från gränsbevakningsväsendets tjänst efter att personen med hjälp av en snöskoter hade dödat en järv trots att det hörde till denna persons tjänsteplikter att övervaka att sådant inte sker. Också annat olämpligt förfarande kan betraktas som olämpligt beteende för en gränsbevakningsman. Exempel på sådant är uppenbarligen också att en person upprepade gånger uppträder berusad på offentlig plats, för vilket strafflagens 45 kap. 18 § föreskriver straff för krigsman.

Vid bedömning av om en gränsbevakningsmans uppträdande är olämpligt skall hans eller hennes ställning vid gränsbevakningsväsendet beaktas. T.ex. att en officer som leder gränsbevakningsverksamheten gör sig skyldig till smuggling av alkoholhaltiga drycker kan bedömas strängare än om en gränsbevakningsman som hör till manskapet vid sjötrafikövervakning eller i sjöräddningstjänst gör något motsvarande. Uppmärksamhet skall också fästas vid om övervakningen av den bestämmelse tjänstemannen i fråga

brutit mot hör till hans eller hennes tjänsteuppgifter. Påföljderna av en gränsbevakningsmans olämpliga uppförande fastställs i enlighet med statstjänstemannalagen, om inte bestämmelserna om militär disciplin skall tillämpas i saken.

21 §. *Anmälan för tjänstgöring.* I paragrafen bestäms om skyldigheten för en tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet att under sin fritid anmäla sig för tjänstgöring samt att på förordnande vara i larmberedskap och inställa sig i tjänst när uppgifterna vid gränsbevakningsväsendet kräver det. I detta syfte föreslås en bestämmelse om skyldighet för tjänstemännen vid gränsbevakningsväsendet att sörja för att deras kontaktinformation är uppdaterad vid förvaltningsenheten. Uppdaterad kontaktinformation är nödvändig bl.a. för att en person som behövs i efterspanings- och räddningsuppdrag skall kunna nås. Användningen av efterspaningsmateriel kan förutsätta att också teknisk personal och annan stödpersonal tillkallas.

Enligt förslaget skall en gränsbevakningsman vid andra tidpunkter än under semester eller tjänstledighet anmäla sig för tjänstgöring om en allvarlig särskild situation som hör till gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde nödvändigtvis kräver det. I en sådan situation kan tjänstemännen vid gränsbevakningsväsendet åläggas att inställa sig i tjänst oavsett om de har semester eller inte. Med särskilda situationer som hör till gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde avses särskilt brådskande arbetsuppgifter som man i gränsbevakningsväsendets ordinarie verksamhet inte rimligen har kunnat förbereda sig för. Sådana situationer kan t.ex. vara en överraskande och omfattande olaglig inresa som är svår att hantera, en brådskande räddningsåtgärd eller befolkningsskyddsuppgift som kräver mycket personal, en väpnad territoriекреkning eller t.ex. brådskande återupprättande av kontrollerna vid de inre gränserna med krav på omfattande åtgärder.

Tjänstemännen vid gränsbevakningsväsendet skall dessutom kunna åläggas att vara i larmberedskap vid andra tidpunkter än under sin semester, om det är nödvändigt av en särskild orsak som hänför sig till gränsbevakningsväsendets verksamhet. Som en sådan särskild orsak kan bl.a. betraktas exceptionell personalbrist, behov av skydd mot skada på

egendom, behov av upprätthållande av larmberedskap samt förberedelse för en räddningsuppgift. Tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet skall inte kunna förordnas vara i larmberedskap under sin semester eller tjänstledighet.

Enligt förslaget ges tjänstemännen vid gränsbevakningsväsendet förordnande om att inställa sig i tjänst och vara i larmberedskap av chefen för den enhet som ifrågavarande tjänsteman lyder under eller av beredskapsjourhavanden för det område som tjänstemannens enhet hör till. Bestämmelserna stämmer i tillämpliga delar överens med det förslag till ändring av polislagen som är under behandling och de innebär att skyldigheterna i gränsbevakningsväsendets interna bestämmelser skrivs in i lagen. Förslaget till ändring av polislagen gäller visserligen bara de skyldigheter som föreskrivs för polismän. På grund av den militära ordningen och gränsbevakningsväsendets uppgifter föreslås skyldigheterna dock gälla alla tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet. Bestämmelserna syftar inte till att ändra arbetstiden vid gränsbevakningsväsendet. Eftersom tjänsteplikten utsträcker sig till fritiden och därigenom ingriper i det skydd för privatlivet som föreskrivs i 10 § i grundlagen är det nödvändigt att reglera saken genom lag.

22 §. *Yrkesskicklighet och kondition.* Enligt den föreslagna paragrafen skall de tjänstemän som tjänstgör i en militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet och gränsbevakningsmännen upprätthålla den kondition och yrkesskicklighet som arbetsuppgifterna kräver. Bestämmelsen syftar till att lyfta fram vikten av yrkesskicklighet och såväl mental som fysisk kondition i gränsbevakningsväsendets verksamhet. Genom bestämmelsen säkerställs att de uppgifter som särskilt påverkar medborgarnas säkerhet och rättigheter sköts tillbörligt och med beaktande av särskilda krav på konditionen och yrkesskickligheten.

En bestämmelse om att en gränsbevakningsman skall upprätthålla sin kondition och yrkesskicklighet finns i 31 § 3 mom. i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet. Denna bestämmelse, som ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna, utsträcks enligt förslaget till att gälla alla sådana tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet

som tjänstgör i militär tjänst. Att utvidga tillämpningen av bestämmelsen är nödvändigt eftersom alla tjänstemän i militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet inte är gränsbevakningsmän och alla gränsbevakningsmän inte innehar en militär tjänst. För att kunna sköta de uppgifter som hör till en militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet och till gränsbevakningsmännens uppgifter tillbörligt och tryggt förutsätts att tjänstemännen i fråga på eget initiativ och aktivt sköter sin fysiska kondition och värnar om sin yrkesskicklighet. Paragrafen motsvarar till sitt sakinnehåll förslaget till ändring av polislagen.

Om en tjänsteman i militär tjänst eller en gränsbevakningsman anses ha försummat denna skyldighet bör han eller hon flyttas över till en sådan uppgift som konditionen och yrkesskickligheten räcker till för. Bestämmelser om den nivå på konditionen och yrkesskickligheten som olika arbetsuppgifter förutsätter samt om ordnandet av test för mätning av dessa skall utfärdas genom förordning av statsrådet. Konditionen och yrkesskickligheten hos tjänstemän i militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet mäts regelbundet genom test.

23 §. *Uniform.* Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets uniform finns i republikens presidents förordning om militära kommandomål, uniform, emblem och tjänsttecken inom gränsbevakningsväsendet. Personer i militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet och gränsbevakningsmännen utför tjänsteuppdrag. De har befogenheter som ingriper i medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter och de deltar i samarbete med andra myndigheter, bl.a. polismyndigheterna och tullmyndigheterna. Det är viktigt att personerna i fråga klär sig i gränsbevakningsväsendets enhetliga uniform för att de snabbt skall kunna identifieras. Militäruniformen är viktig också med tanke på det militära ledningssystemet eftersom man av gradbeteckningarna på uniformen kan sluta sig till bl.a. personens militära grad och snabbt dra slutsatser om förhållanden i fråga om befälsrätt.

Bestämmelser om hur en tjänsteman som tjänstgör i militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet skall klä sig utfärdas enligt förslaget genom lag. Den som innehar en militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet skall

vara skyldig att som uniform använda gränsbevakningsväsendets militäruniform, om inte något annat föreskrivs.

Dessutom föreskrivs att andra personer inte utan tillstånd av chefen för gränsbevakningsväsendet får använda gränsbevakningsväsendets militäruniform eller klädesplagg som hör till den eller persedlar som är förvillande lika en sådan uniform eller sådana persedlar. Av gränsbevakningsväsendets militäruniform framgår numera inte tydligt om personen i fråga också har en gränsbevakningsmans befogenheter. Därför föreskrivs att de emblem som anger gränsbevakningsmannens ställning och om vilka närmare föreskrivs genom förordning av inrikesministeriet skall fästas vid gränsbevakningsmannens militäruniform. Att olovligt använda dessa emblem är förbjudet för andra.

Att använda militäruniform och en gränsbevakningsmans emblem föreslås vara tillåtet också i samband med tjänsteresor och i representationsuppdrag. Att använda dessa kan vara tillåtet också vid uppträdanden av underhållande karaktär. Närmare bestämmelser om den militäruniform som skall användas som gränsbevakningsväsendets uniform utfärdas genom förordning av inrikesministeriet med stöd av bemyndigandet i 33 §.

Att förbjuda olovlig användning av gränsbevakningsväsendets militäruniform och en gränsbevakningsmans emblem är motiverat av samma skäl som det enligt 6 a § 3 mom. i polislagen är förbjudet att använda polisuniform eller beklädnadsartiklar som hör till den eller klädesplagg som är förvillande lika en sådan uniform eller sådana beklädnadsartiklar. Undantag kan göras när det gäller teaterföreställningar och motsvarande tillställningar.

24 §. *Tjänstetecken.* Bestämmelser om en gränsbevakningsmans tjänstetecken och skyldigheten att uppvisa det finns i 40 § i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet. I lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning bestäms att en gränsbevakningsman har ett tjänstetecken och att det genom förordning av statsrådet skall föreskrivas om skyldigheten att medföra tjänstetecknet och visa upp det. Bestämmelser om tjänstetecknets tekniska egenskaper och utseende utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. Tjänstetecknet beskrivs i en förordning

av inrikesministeriet som publiceras i författningssamlingen.

3 kap. **Utbildning, undervisning och forskning vid gränsbevakningsväsendet**

25 §. *Utbildning och undervisning som ges vid gräns- och sjöbevakningsskolan.* Enligt 3 § i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet hör gräns- och sjöbevakningsskolan till gränsbevakningsväsendet och är som en förvaltningsenhet underställd chefen för gränsbevakningsväsendet. Vid gräns- och sjöbevakningsskolan ges enligt 10 § i nämnda förordning utbildning som är behörighetsvillkor för sjöbevakare, gränsbevakare, över sjöbevakare, övergränsbevakare och äldre institutofficer, undervisning som leder till högskolexamen för officer och vidareutbildning som är behörighetsvillkor för officer. Vid skolan genomgås dessutom en gränsbevakningskurs och en ledningskurs för sjöräddningsverksamheten och ges fortbildning och specialutbildning som krävs för gränsbevakningsväsendets verksamhet. Utbildning som hör till den kurs som genomgås vid gräns- och sjöbevakningsskolan ges också annanstans än vid gräns- och sjöbevakningsskolan, bl.a. i Polisyrkeshögskolan.

Studerandena vid gräns- och sjöbevakningsskolan är kadetter som avlägger examen vid försvarshögskolan med undantag för tjänstemännen vid gränsbevakningsväsendet, som studerar som tjänsteuppdrag och med tjänsteplikt.

Institutofficersexamen vid gränsbevakningsväsendet avlades tidigare vid försvarsinstitutet och vid gräns- och sjöbevakningsskolan. Sedan september 2001 har officersutbildning getts inom ett enhetligt akademiskt utbildningsprogram för officerare. Studier enligt detta program ordnas vid Försvarshögskolan och under Försvarshögskolans ledning vid högskoleavdelningarna för försvarsgrenarnas, vapenslagens och verksamhetsområdenas skolor samt vid gräns- och sjöbevakningsskolan. Studerandena är studerande vid Försvarshögskolan. Officersexamen enligt förordningen om försvarshögskolan är en högskoleexamen enligt 1 § i förordningen om högskolornas examenssystem (464/1998). Enligt 13 a § i nämnda förordning är de

kompetensgivande specialiseringsstudierna vid Försvarshögskolan studier som kompletterar examenssystemet och främjar utvecklingen i yrket och som Försvarshögskolan ordnar för dem som avlagt officersexamen och annan högre högskoleexamen samt för andra med tillräckliga studieförutsättningar.

Polishögskolan räknas enligt förordningen om högskolornas examenssystem till yrkeshögskolorna. I förordningen om polisutbildning (1272/1997) sägs att Polisyrkeshögskolan och Polisskolan (polisläroinrättningarna) sköter den riksomfattande polisutbildningen och forsknings- och utvecklingsarbetet samt ordnar utbildning i anslutning till beredskap för undantagsförhållanden och annan utbildning inom säkerhetsbranschen. Polisskolan och Polisyrkeshögskolan har en gemensam styrelse som ansvarar för ledningen av dessa läroinrättningar.

Regeringens proposition till Riksdagen med förslag till lag om polisutbildning samt lagar om ändring av polisförvaltningslagen och av 7 § i polislagen (RP 168/2003 rd) är under behandling i riksdagen. Målet med propositionen är att bestämmelserna om polisutbildning skall revideras så att de även på författningsnivå uppfyller kraven i den nya grundlagen. På förordningsnivå föreskrivs numera om grunderna för antagning av studerande, om de studerandes skyldigheter, om avstängning från utbildningen, om avbrytande av studierna samt om övriga disciplinära påföljder. Med beaktande av revideringen av de grundläggande fri- och rättigheterna och den nya grundlagen bör dessa ärenden enligt regeringspropositionen regleras i lag.

Enligt 123 § 2 mom. i grundlagen utfärdas bestämmelser om grunderna för den utbildning som staten ordnar genom lag. Bestämmelser om grunderna för utbildningen vid gränsbevakningsväsendets gräns- och sjöbevakningsskola föreslås bli utfärdade i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning. I fråga om studerande vid Försvarshögskolan iakttas bestämmelserna om försvarshögskolan.

I förvaltningslagen föreskrivs att vid gräns- och sjöbevakningsskolan kan ges sådan utbildning som är behörighetsvillkor för gränsbevakningsväsendets tjänster samt kompletterande utbildning och specialutbildning för gränsbevakningsväsendets personal och and-

ra personer. Gräns- och sjöbevakningsskolan ansvarar för den forskning som bedrivs vid gränsbevakningsväsendet inom gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde. Vid gräns- och sjöbevakningsskolan kan inom gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde ordnas undervisning inom utbildningsprogrammet för officerare, fortbildning eller kompletterande utbildning i enlighet med förordningen om försvarshögskolan på det sätt som särskilt avtalas med försvarshögskolan. Dessutom föreskrivs att sådan utbildning som är nödvändig för gränsbevakningsväsendets luftfart skall ordnas vid bevakningsflygdivisionen i samarbete med gräns- och sjöbevakningsskolan och andra läroinrättningar. Undervisning inom en kurs som avläggs vid gräns- och sjöbevakningsskolan kan också ges någon annanstans än vid gräns- och sjöbevakningsskolan.

Den utbildning som ges vid gräns- och sjöbevakningsskolan syftar till en sådan kompetens som en tillbörlig och framgångsrik skötsel av gränsbevakningsväsendets uppgifter förutsätter. Utbildningssystemet vid gränsbevakningsväsendet är dimensionerat för att svara mot gränsbevakningsväsendets behov med beaktande av att utvecklingen och upprätthållandet av yrkesskicklighet vid gränsbevakningsväsendet till sina centrala principer grundar sig på livslångt lärande i arbetet. Den teoretiska och praktiska utbildning som ges på kurserna tillämpas och fördjupas i praktiska arbetsuppgifter.

Det internationella samarbetet har ökat inom gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde, i synnerhet mellan gränssäkerhetsmyndigheterna och sjöbevakningstjänsten. I den kompletterande utbildning och specialutbildning som ges vid gräns- och sjöbevakningsskolan har också företrädare för utländska myndigheter deltagit. Det är nödvändigt att genom lag utfärda bestämmelser om rätten att ge utbildning åt personer som inte är anställda vid gränsbevakningsväsendet.

Bestämmelser om närmare organisering av utbildningen och undervisningen vid gräns- och sjöbevakningsskolan, läroämnen, examensfordringar och avbrytande av studierna samt om bedömningsförfarandet utfärdas vid behov genom förordning av statsrådet. Bestämmelser om detta finns för närvarande i

10, 13 och 14 § i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet.

26 §. *Allmän organisering av utbildning och forskning inom gränsbevakningsväsendet.* Chefen för gränsbevakningsväsendet skall enligt förslaget på framställning av staben för gränsbevakningsväsendet fastställa resultatmålen och riktlinjerna för utbildningen och forskningen inom gränsbevakningsväsendet samt instruktionen för gräns- och sjöbevakningsskolan. Inga ändringar föreslås i gränsbevakningsväsendets nuvarande utbildningssystem eftersom bestämmelserna om utbildningen huvudsakligen är tidsenliga och relativt väl överensstämmer med gällande praxis.

27 §. *Beslut om studierätt samt tjänstgöringsförbindelse.* Det föreslås att en bestämmelse tas in i lagen om att en tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet kan förordnas att delta i undervisning som ordnas vid gräns- och sjöbevakningsskolan. Studierna skall genomföras som tjänsteuppdrag. Gräns- och sjöbevakningsskolan skall dels besluta om rätten att delta, dels välja ut elever för utbildning vid gräns- och sjöbevakningsskolan bland de tjänstemän som förvaltningsenheterna förordnar till utbildning på grunder som staben vid gränsbevakningsväsendet har fastställt. Eftersom deltagande i utbildningen sker på förordnande grundat på arbetsgivarens rätt att leda arbetet är det inte nödvändigt att föreskriva om studierätt och återkallande av studierätt i lag. Bestämmelser om valet av studerande och urvalsgrunderna kan däremot utfärdas genom förordning av statsrådet.

För att få delta i utbildning till vilken man godkänns utifrån urvalsprov förutsätts att den studerande avger en skriftlig tjänstgöringsförbindelse. Bestämmelserna avses gälla utbildning som arbetsgivaren ordnar som tjänsteuppdrag med fulla löneförmåner och de överensstämmer med 11 och 12 § i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet. Chefen för gränsbevakningsväsendet bestämmer för närvarande giltighetstiden för tjänstgöringsförbindelsen. I denna fråga har senast den 4 februari 2004 utfärdats staben för gränsbevakningsväsendets administrativa föreskrift (RVLPAK1.18). Det är nödvändigt att maximigiltighetstiden för tjänstgöringsförbindelsen regleras genom lag. Man kan

enligt förslaget kräva att en studerande förbinder sig att tjänstgöra vid gränsbevakningsväsendet under en minimitid på högst två år räknat från den dag studierna avslutades.

Den utbildning som ordnas för helikopterflygare kostar gränsbevakningsväsendet ca 200 000 euro per flygare. I motsats till den flygarutbildning som ges vid försvarsmakten ger den behörighet att bedriva flygverksamhet i förvärvssyfte. Enligt förslaget kan tjänstgöringsförbindelsen för flygande personal vid gränsbevakningsväsendet vara högst 14 år räknat från det att utbildningen inleds, såsom vid försvarsmakten. Syftet är inte att ändra de giltighetstider för tjänstgöringsförbindelserna som redan fastställts i den ovan nämnda administrativa föreskriften. En person som tjänstgör vid gränsbevakningsväsendets luftfartyg och som har fått en lämplig utbildning för uppgiften anses enligt vedertagen praxis höra till den flygande personalen. Det är nödvändigt med en förbindelse eftersom de betydande kostnaderna för utbildningen av flygpersonal sannolikt skulle gå förlorade snart efter att utbildningen avslutats, om det inte var möjligt att kräva en tjänstgöringsförbindelse.

Paragrafens 3 mom. svarar mot bestämmelserna i 12 § 2 mom. i statsrådets förordning om gränsbevakningsväsendet med den skillnaden att den ersättning som personen i fråga skall betala under den tid som tjänstgöringstiden gäller om han eller hon säger upp sig eller blir uppsagd av någon annan orsak än sjukdom regleras genom förordning av inrikesministeriet. Ersättningens maximibelopp begränsas till hälften av de kostnader som utbildningen har föranlett staten. Bestämmelserna stämmer överens med det som föreskrivs i 10 b § 2 mom. i lagen om försvarsmakten.

Undervisning för officersexamen som avläggs vid försvarshögskolan ges visserligen också vid gräns- och sjöbevakningsskolan, men försvarshögskolan sköter urvalet av studerande. Bestämmelser om den tjänstgöringsförbindelse som hänför sig till officersutbildningen finns i 10 b § i lagen om försvarsmakten. Förbindelse ges även med tanke på gränsbevakningsväsendet. De ovan nämnda bestämmelser som föreslås i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning är

därför inte tillämpliga på försvarshögskolans officersstuderande vid gräns- och sjöbevakningsskolan.

28 §. *Värnplikt och frivillig militärtjänst vid gränsbevakningsväsendet.* Värnpliktiga och personer som antagits till sådan militärtjänst som avses i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor kan enligt den föreslagna paragrafen förordnas att få utbildning vid gränsbevakningsväsendet. I fråga om tjänstgöring skall i tillämpliga delar iakttas vad som föreskrivs om motsvarande tjänstgöring inom försvarsmakten. Motsvarande bestämmelser finns numera i 7 och 56 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Bestämmelserna är nödvändiga för att trygga att värnpliktiga och de som fullgör frivillig militärtjänst vid gränsbevakningsväsendet skall ha samma förmåner och rättigheter som de som tjänstgör inom försvarsmakten. Vid gränsbevakningsväsendet ges i samband med den militära utbildningen specialutbildning som stödjer gränsbevakningsväsendets verksamhet på samma sätt som försvarsmakten specialutbildar poliser för att de skall kunna lämna handräckning. Värnpliktiga och kvinnor som antagits till frivillig militärtjänst skall enligt förslaget vid behov kunna anlitas även för att stödja gränsbevakningsväsendets verksamhet. De används dock inte för att ersätta gränsbevakningsmännen utan i stöduppgifter eller för att bistå en gränsbevakningsman och de är underställda den omedelbara ledningen och arbetar under fortlöpande tillsyn.

4 kap. Särskilda bestämmelser

29 §. *Tillämpning av bestämmelserna om militära brott.* I lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning bestäms att de personer som tjänstgör i militära tjänster vid gränsbevakningsväsendet lyder under bestämmelserna om krigsmän i 45 kap. i strafflagen i enlighet med vad som föreskrivs i 51 § i lagen om gränsbevakningsväsendet.

I samband med den tredje fasen av totalrevisionen av strafflagen ändrades 51 § i lagen om gränsbevakningsväsendet av misstag så att de tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet som tjänstgör i militära tjänster inte längre hade rätt att använda de maktmedel vilka föreskrivs i 45 kap. 26 a § i strafflagen. De maktmedel som föreskrivits för en gränsbe-

vakningsman bedömdes vara tillräckliga inom gränsbevakningsväsendet. En del av de personer som tjänstgör i militära tjänster vid gränsbevakningsväsendet har emellertid inte en gränsbevakningsmans befogenheter, även om deras uppgifter kan kräva användning av maktmedel. Det kan uppstå behov att använda maktmedel t.ex. vid bevakning av en vapendepå eller i samband med utbildningen av beväringar. I lagen om gränsbevakningens förvaltning förhindras därför inte en tillämpning av 45 kap. 26 a § i strafflagen på de tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet som tjänstgör i militära tjänster.

Föreskrifterna om gränsbevakningsmäns maktmedel i 24 § i lagen om gränsbevakningsväsendet stämmer överens med föreskrifterna om polisens maktmedel. Den bestämmelsen tas som sådan in i 34 § i gränsbevakningslagen. Maktmedlen enligt 45 kap. 26 a § i strafflagen skiljer sig från en gränsbevakningsmans maktmedel. Bestämmelserna om en krigsmans maktmedel torde ha utfärdats närmast med tanke på väpnat hot eller en väpnad konflikt. En krigsman kan använda maktmedel som är försvarliga bl.a. för att effektivisera en befallning och för att återställa lydnad. Maktmedel behövs vid gränsbevakningsväsendet i allmänhet just i gränsbevakningsmännens uppgifter. I enlighet med principen om den lindrigaste metoden föreskrivs att bestämmelser om en gränsbevakningsmans rätt att använda maktmedel främst skall finnas i 34 § i lagen om gränsbevakningsväsendet.

Ett bemyndigande att utfärda förordning vilket hänför sig till tillämpningen av bestämmelserna om militära brott och motsvarar det gällande bemyndigandet tas dessutom in i paragrafen.

30 §. *Lämnande av sådana uppgifter om nedsatt hälsa som ingår i journalhandlingarna för en person som tjänstgör i en militär tjänst eller som skall anställas i en militär tjänst.* Uppgifter som gäller hälsa är känsliga och omfattas av sekretess. I paragrafen tas ändå in en bestämmelse som är nödvändig i försvarsuppdrag och som gäller läkares plikt att anmäla om en person konstateras ha nedsatt hälsa på ett sätt som inverkar på tjänstedugligheten till personens chef. Bestämmelsen motsvarar 52 § i lagen om gränsbevakningsväsendet och 9 b § i lagen om hälsovår-

den inom försvarsmakten.

Tjänstedugligheten bedöms inom gränsbevakningsväsendet i allmänhet på samma grunder som inom försvarsmakten. Den bedömning av en militär persons hälsa som avses i paragrafen skall lämnas till den ledande chefen, som kan besluta om de åtgärder som hälсотillståndet kräver, t.ex. att personen i fråga förflyttas till andra uppgifter eller hänvisas till vård eller att hans eller hennes tjänsteförhållande avslutas. Uppgifterna skall, beroende på vem utlåtandet gäller, lämnas till chefen för förvaltningsenheten, chefen för gränsbevakningsväsendet eller inrikesministern. Läkaren skall informera också den som utlåtandet om hälсотillståndet gäller om att ett utlåtande har givits.

På den som söker en tjänst inom gränsbevakningsväsendet utförs i regel en hälsokontroll innan personen utnämns till tjänsten. Som en del av den hälsokontroll som utförs av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården görs också ett drogtest på personen i fråga. Resultatet av drogtestet betraktas som en uppgift om hälсотillståndet. I 52 § 3 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet föreskrivs om hur de konfidentiella uppgifter som kommer fram vid en hälsokontroll skall behandlas. Det föreslås att en uppdaterad hänvisning till lagen om integritetsskydd i arbetslivet tas in i paragrafen. Hänvisningen skall gälla behandling, förvaring och hemlighållande av uppgifter om en persons hälсотillstånd.

31 §. *Anställningsvillkor vid internationella uppdrag.* Tjänstemännen vid gränsbevakningsväsendet deltar oftare än tidigare i internationella uppdrag för vilka exceptionella finansieringsarrangemang används. De personer som tjänstgör i militära tjänster inom försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet omfattas av det militära pensionssystemet. Internationella uppdrag inverkar på intjänningen av militär pension. För att trygga intjänningen av pension föreskrivs i fråga om ersättningar på grund av lokala särförhållanden och andra ekonomiska förmåner till en sådan tjänsteman i anställningsförhållande till gränsbevakningsväsendet som har förordnats att genomföra ett uppdrag som expert inom gränsbevakning eller ett motsvarande internationellt uppdrag som expert att det som bestäms i lagen om ersättningar på

grund av lokala särförhållanden samt andra förmåner till tjänstemän inom utrikesrepresentationen (651/1993) skall gälla i tillämpliga delar. I 2 mom. ges inrikesministeriet, i överensstämmelse med bestämmelserna inom försvarsmakten, bemyndigande att genom förordning utfärda närmare bestämmelser om de ersättningar för internationella uppdrag som avses i denna lag och om andra förmåner samt om jämställande av tjänstemän i anställningsförhållande till gränsbevakningsväsendet med tjänstemän inom utrikesrepresentationen.

32 §. *Gränsbevakningsväsendets emblem.* Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets emblem utfärdas i 12 § i republikens presidents förordning om militära kommandomål, uniform, emblem och förtjänstecken inom gränsbevakningsväsendet. Emblemet används bl.a. för att ange att ett fordon hör till gränsbevakningsväsendet. Bestämmelser om emblemet föreslås ingå i lag, vilket är ägnat att förhindra olaglig användning av emblemet. Det skall också vara straffbart att olagligt använda emblemet. Närmare bestämmelser om användningen av gränsbevakningsväsendets emblem utfärdas genom förordning av republikens president. Chefen för gränsbevakningsväsendet kan bevilja tillstånd att använda emblemet.

33 §. *Närmare bestämmelser.* För att bestämmelserna om bemyndigande skall vara lättlästa och lättförståeliga har de i mån av möjlighet placerats i samband med den paragraf som också annars behandlar den fråga som bemyndigandet gäller. I denna paragraf innefattas sådana nödvändiga bestämmelser om bemyndiganden som inte kunnat skrivas in i sitt sammanhang.

Det föreslås att det genom republikens presidents förordning föreskrivs om militära grader och tjänstgöringsgrader samt om grunderna för befordran till militära grader och förläning av tjänstgöringsgrader. En motsvarande bestämmelse finns i 67 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet. Genom förordning av republikens president skall också föreskrivas om gränsbevakningsväsendets förtjänstkors och förtjänstmedalj.

Genom förordning av statsrådet skall vid behov föreskrivas om sådana tillfälliga ändringar av de militära befälshierarkierna inom gränsbevakningsväsendet som i enskilda fall

behövs för en effektiv verksamhet vid gränsbevakningsväsendet. I bestämmelsen avses t.ex. det system med fältchefer som används inom polisen och som redan prövats inom gränsbevakningsväsendet.

Genom förordning av statsrådet skall dessutom föreskrivas om rätten att såsom hittills ordna gratis sjukvård för gränsbevakningsväsendets tjänstemän.

Genom förordning av statsrådet skall också vid behov föreskrivas närmare om organisationen av utbildningen och undervisningen vid gräns- och sjöbevakningsskolan, förfarandet vid elevurvalet, läroämnena, examensfordringar och avbrytande av studierna samt om bedömningsförfarandet.

Bestämmelser om användningen av militäruniform som gränsbevakningsväsendets uniform och om sammansättningen, modellen och färgen i fråga om gränsbevakningsväsendets persedlar samt i fråga om andra persedlar som berättigar till uniformbidrag föreslås bli utfärdade genom förordning av inrikesministeriet. En motsvarande bestämmelse finns numera i 11 § 1 mom. i republikens presidents förordning om militära kommandomål, uniformer, emblem och förtjänstecken inom gränsbevakningsväsendet.

Chefen för gränsbevakningsväsendet kan enligt förslaget meddela närmare föreskrifter om förfarandet för anskaffning och användning av den militäruniform som skall användas som uniform och om andra persedlar som används vid gränsbevakningsväsendet samt om de specialtecken och specialembem som skall användas på uniformen och persedlarna. En motsvarande bestämmelse finns numera i 11 § 3 mom. i republikens presidents förordning om militära kommandomål, uniformer, emblem och förtjänstecken inom gränsbevakningsväsendet.

5 kap. **Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser**

34 §. *Ikraftträdande.* En sedvanlig ikraftträdandebestämmelse tas in i paragrafen.

35 §. *Övergångsbestämmelse om bisysslor.* En gränsbevakningsman som vid ikraftträdandet av denna lag sköter en sådan bisyssla som avses i 19 § skall göra nödvändiga anmälningar eller söka nödvändiga tillstånd eller sluta sköta en bisyssla i strid med lag

inom ett år efter lagens ikraftträdande. Med beaktande av 18 § i grundlagen som för var och en i enlighet med lag tryggar rätten att skaffa sin försörjning genom arbete, yrke eller näring som han eller hon valt är det nödvändigt att genom noggranna bestämmelser ange inom vilken tidsperiod var och en skall sörja för att arrangemangen i fråga om hans eller hennes arbete, yrke eller näring kan anses stämma överens med den föreslagna lagen. Övergångstiden kan inte vara orimligt kort och därför föreslås att övergångstiden är ett år.

1.2. Gränsbevakningslag

1 kap. Allmänna bestämmelser

1 §. *Tillämpningsområde.* I gränsbevakningslagen föreskrivs om passerande av riksgränsen och övervakning därav samt om de uppgifter och befogenheter som ankommer på gränsbevakningsväsendet och gränsbevakningsmän. I bestämmelsen om tillämpningsområdet tas också in en hänvisning till uppgifter som enligt andra bestämmelser ankommer på gränsbevakningsväsendet.

Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets eller gränsbevakningsmännens uppgifter och befogenheter finns i flera andra författningar. Dessa räknas upp i propositionens allmänna motivering. Förteckningen är inte fullständig. Gränsbevakningsväsendets verksamhet styrs förutom av den nationella lagstiftningen även av Europeiska unionens lagstiftning och de internationella fördrag som är förpliktande för Finland.

Enligt 2 mom. innehåller lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning bestämmelser om ordnandet av gränsbevakningsväsendets förvaltning, utbildning och forskningsverksamhet samt om tjänster vid gränsbevakningsväsendet och om särskilda rättigheter och skyldigheter för gränsbevakningsväsendets tjänstemän. Behandlingen av personuppgifter samt rätten att få och lämna ut uppgifter inom gränsbevakningsväsendets verksamhet regleras i gränsbevakningslagen, lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet samt i sjöräddningslagen och annanstans i lag.

I 1 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet finns fler

hänvisningar till den lagstiftning som skall tillämpas. Där hänvisas i fråga om värnpliktsregistret till värnpliktslagen, i fråga om sjöräddningsregistret till sjöräddningslagen och i fråga om utlänningsregistret till lagen om utlänningsregistret. Gränsbevakningsväsendet övergår i samband med denna revidering till att använda en del av polisens informationssystem som sina egna register. Därför är en hänvisning till lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet också nödvändig. Lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet gäller handlingars och uppgifters offentlighet. Lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning innehåller dessutom bestämmelser om tystnadsplikt. Bestämmelser om behandling av arbetstagares personuppgifter finns i den nyligen reviderade lagen om integritetsskydd i arbetslivet.

2 §. *Definitioner.* Paragrafen innehåller de begrepp som används i lagen. *Automatisk identifiering* enligt 1 punkten hänför sig till 29 § i lagen, där det föreskrivs om automatisk identifiering vid ett gränsövergångsställe. Det finns inga bestämmelser från tidigare om automatisk identifiering. Automatisk identifiering är ändå inte i sak en ny metod, eftersom t.ex. teknisk övervakning enligt 29 § i polislagen också skulle kunna omfatta automatisk identifiering av personer som är misstänkta för brott. Automatisk identifiering skall användas vid gränsbevakningsväsendet för att efterlysta personer skall kunna påträffas och brott förebyggas. Den viktigaste orsaken till att det föreskrivs om metoden är att förhindra sådana brott som begås i terroristiskt syfte. De bilder som erhålls kan med hjälp av tekniska metoder i stället för visuell kontroll jämföras med de bilder av efterlysta personer som finns till förfogande. På det sättet kan man i en ström av människor snabbt plocka ut de personer vars identitet det är skäl att kontrollera närmare. Sådana personer är personer med mycket liknande drag som någon som är efterlyst för brott som begåtts i terroristiskt syfte. Automatisk identifiering kan även användas för påträffande av andra efterlysta personer.

Begreppet *förvaltningsenhet* enligt 2 punkten används i 46, 64, 67, 77, 78 och 79 § i gränsbevakningslagen, vilka gäller uppgifter eller befogenheter. Begreppet definieras i 3 §

1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning.

Begreppet *gränstrupp* enligt 3 punkten används i 25 § i gränsbevakningslagen, där republikens president ges befogenhet att ansluta gränstrupperna till försvarsmakten. Begreppet definieras i 2 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning, varför punkten innehåller en hänvisning till den lagen.

Begreppet *rågata*, som definieras i 4 punkten, behövs i bestämmelserna i 51 och 58 § om förbud som skall iakttas inom gränsozonen. I de avtal som gäller rikets områdens gränser fastställs de förbud och begränsningar som skall tillämpas i den omedelbara närheten av gränslinjen. Med rågata avses ett område som sträcker sig till gränslinjen eller ett bälte som sträcker sig till gränslinjen och är av samma bredd som de rågator eller uthuggna linjer som för varje avsnitt av gränsen fastställts i rågångsprotokollen. En rågata är belägen på land. Separata bestämmelser föreslås för gränsvatten. Begreppet rågata behövs också av den orsaken att en uthuggen rågata inte syns i områden som saknar träd.

I 5 punkten definieras begreppet *gränsövergångsställe*. Passerande av gränsen skall enligt Schengenregelverket i allmänhet ske vid ett gränsövergångsställe under dess öppettider. För passerande av gränsen någon annanstans skall man ansöka om tillstånd att passera gränsen. Med gränsövergångsställe avses i 2 § 2 punkten i lagen om gränsbevakningsväsendet en i passlagen och utlänningslagen avsedd flygstation, hamn, sjöbevakningsstation, gränsbevakningsstation eller ett gränssavsnitt på rikets land- eller sjögräns eller något annat ställe på gränsen om vilket särskilt bestäms eller genom internationella avtal överenskomms och via vilket personers resa till och från Finland är tillåtet allmänt eller med särskilt beviljat tillstånd eller på grundval av internationella avtal. Definitionen är komplicerad och mångtydig. Området längs hela den västra och norra gränsen uppfyller för närvarande definitionen för gränsövergångsställe, vilket inte avsågs när lagen stiftades. I 12 § i gränsbevakningslagen föreskrivs om fullmakten att föreskriva om gränsövergångsställen och deras öppettider.

I 6 punkten definieras begreppet *upprätthållande av gränsordningen*. Gränsordning nämns i samband med gränsövervakning i 2

§ i lagen om gränsbevakningsväsendet. Enligt 2 § i lagen om gränsbevakningsväsendet avses med gränsövervakning gränsbevakningsväsendets verksamhet genom vilken sådan gränsordning upprätthålls som motsvarar överenskommelser med en främmande stat eller ett internationellt samfund. Enligt förarbetena till lagen om gränsbevakningsväsendet innefattar begreppet också skötseln av rikets gränser eller uppgifter som följer av internationella avtal om gränsförhållanden, bl.a. en gränsfullmäktiges verksamhet för utredning av gränstilldragelser. Upprätthållande av gränsordningen anses som en av gränsbevakningsväsendets centrala uppgifter. I gränsbevakningslagen avses med upprätthållande av gränsordningen verkställandet av bestämmelser om riksgränsen och gränsövergångsställen och bestämmelser och föreskrifter om internationellt samarbete mellan gränsmyndigheter samt tillsynen över att de iakttas.

I 7 punkten definieras begreppet *upprätthållande av gränssäkerheten*. Detta mycket centrala begrepp omfattar sådana åtgärder som skall vidtas i hemlandet och utomlands för att förhindra brott mot bestämmelserna om passerande av riksgränsen och den yttre gränsen och för att avvärja de hot mot allmän ordning och säkerhet som persontrafiken över gränserna medför samt för att garantera säkerheten vid passerande av gränsen. I lagförslaget definieras inte gränssäkerhet (*Border security*), eftersom det inte råder någon omfattande enhällighet inom Europeiska unionens institutioner om begreppets innehåll. Begreppet gränssäkerhet används bland annat vid bedömningen av länder som ansöker om medlemskap i Europeiska unionen samt i den europeiska diskussionen om en harmonisering av gränsövervakningen.

En harmonisering av gränsövervakningen är nödvändig för att den gemensamma politiken om olaglig invandring (KOM (2001) 672 slutlig) skall lyckas samt för att allmän ordning och säkerhet skall bevaras (KOM (2003) 687 slutlig) inom området för fri rörlighet. Genom ett harmoniserat förfarande garanteras gränsövervakningens och gränskontrollernas effektivitet. Den gränssäkerhetsmodell med fyra verksamhetsnivåer som tjänar det detta omfattar: 1) åtgärder i tredjeländer, i synnerhet i utrese- och transitländer,

såsom sambandsmännens åtgärder vid insamlingen av data samt de utländska beskickningarnas uppgifter i anslutning till beviljande av visum, 2) det internationella samarbetet inom gränsövervakningen, 3) åtgärder som skall genomföras vid de yttre gränserna, i synnerhet sådan gränsövervakning med vilken inom Europeiska unionen i detta sammanhang avses övervakning av land- och havsgränser samt gränskontroller samt 4) övriga åtgärder som skall genomföras på de staters territorium vilka tillämpar Schengenregelverket och mellan dessa stater, dvs. samarbete mellan myndigheterna.

Gränssäkerhetsmodellen med fyra säkerhetsnivåer används allmänt inom Europeiska unionen. Inom Europeiska unionens plan för integrerad förvaltning av de yttre gränserna används begreppet *inre säkerhet i det gemensamma området* med fri rörlighet (Internal security in the common area of freedom of movement). Med det avses skydd som inom området för fri rörlighet skall ges mot de hot som förorsakas av försummande av gemenskapsrätten eller den nationella lagstiftningen, brottslighet, terrorism, människohandel, brott som riktas mot barn, olaglig vapenhandel, mutande och bedrägeri samt olaglig narkotikahandel. Med säkerhet vid de yttre gränserna (Security at external borders) avses i vilken omfattning de yttre gränserna skyddar medlemsstaterna från hot som kan inverka på gränskontrollernas och övervakningens effektivitet, iakttagandet av gemenskapsrätten eller av nationell lagstiftning, den inre säkerheten i det gemensamma området för fri rörlighet samt allmän ordning eller inre säkerhet i medlemsstaterna. Begreppet gränssäkerhet i den mening det används inom Europeiska unionen innefattar inte militärt försvaret.

Gränsbevakningsväsendet ansvarar för en stor del av de uppgifter som ingår i gränssäkerhetsmodellen. I förverkligandet av gränssäkerheten deltar förutom gränsbevakningsväsendet även andra myndigheter, såsom polisen och tullen, och i övervakningen av utlänningar deltar utlänningsverket och Arbetskraftsmyndigheterna. Begreppet upprätthållande av gränssäkerheten refererar på ett träffande sätt till gränsbevakningsväsendets kärnuppgifter, varför det är motiverat att ta in i gränsbevakningslagens begreppsapparat.

I 8 punkten definieras begreppet *gränskontroll*. Med gränskontroll avses en sådan kontroll av en person samt av personens saker och fordon som sker på grundval av att personen passerar eller har för avsikt att passera gränsen samt hörande av personer. Gränskontroll genomförs för upprätthållande av gränssäkerheten.

Enligt artikel 1 i avdelning 1 i Schengenkonventionen är gränskontroll en kontroll vid gränserna som avser en avsikt att passera gränsen. I gränsbevakningslagen avses med gränskontroll det samma som i Schengenregelverket. I fråga om nationella utgångspunkter bestäms för tydlighetens skull att gränskontroll kan genomföras också i fråga om en person som har förverkligat sin avsikt att passera gränsen, även om han eller hon ännu inte har kontrollerats. Detta gäller personer som olagligt undvikit gränskontrollen och i fråga om vilka även förundersökning eller utredning av en gränstilldragelse kan inledas. I 19 § i gränsbevakningslagen föreskrivs om de åtgärder som ingår i gränskontrollen.

Enligt artikel 6 i avdelning I i Schengenkonventionen skall kontrollen vid de yttre gränserna utföras enligt gemensamma principer, inom ramen för de avtalsslutande parternas egna befogenheter och deras respektive lagar, varvid hänsyn skall tas till alla avtalsslutande parternas intressen och territorium. Enligt de gemensamma principerna som nämns i samma artikel skall personkontrollen inte endast omfatta granskning av resedokument och andra villkor för inresa, vistelse, arbete och utresa, utan även efterspaning och förhindrande av hot mot de avtalsslutande parternas inre säkerhet och allmänna ordning. Dessutom skall fordon och föremål som medförs av personer vid passerandet av gränsen kontrolleras. Dessa kontroller skall verkställas av varje avtalsslutande part i enlighet med den nationella lagstiftningen, i synnerhet vad gäller kroppsvisitering.

I 9 punkten definieras begreppet *gränsövervakning*. Med gränsövervakning avses de åtgärder som vidtas i syfte att upprätthålla gränsordningen och gränssäkerheten och genom vilka rikets gränser övervakas för att i synnerhet förhindra att den yttre gränsen passeras på områden mellan gränsovergångsställena. Med gränsövervakning avses i 2 § 4 punkten i lagen om gränsbevakningsväsendet

gränsbevakningsväsendets verksamhet med avsikt att upprätthålla gränsordning vid Finlands gränser och förhindra sådana landsförvärdiska eller högförvärdiska förbindelser med en främmande stat som sker på gränsen, överträdelse av bestämmelserna om passerande av gränsen, brott som riktar sig mot Finlands gränser eller gränsmärken och gränsanordningar samt en främmande stats kränkande av Finlands territoriella integritet. Den föreslagna definitionen är enklare än den nuvarande. I den föreslagna definitionen beaktas också de ändringar som föreslås i gränsbevakningsväsendets förundersökningsuppgifter. Gränsövervakning omfattar åtgärder vid gränsövergångsställena och utanför dem.

Enligt 6.3 artikel i Schengenkonventionen skall de yttre gränsernas sträckning mellan gränsövergångsställena bevakas av rörliga enheter från behöriga myndigheter. Detta skall även gälla gränsövergångsställena utanför normalt öppethållande.

I 10 punkten nämns att bestämmelser om gränsbevakningsmän som har särskilda befogenheter ingår i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning. Gränsbevakningsmän är enligt 15 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning sådana tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet som fått den utbildning om vilken föreskrivs, och som förordnats till gränsbevakningsmän av chefen för förvaltningsenheten. I gränsbevakningslagen föreskrivs särskilt om just gränsbevakningsmannens uppgifter och befogenheter. En gränsbevakningsman kan tjänstgöra också i andra tjänster än militära tjänster. Alla innehavare av en militär tjänst är inte gränsbevakningsmän.

I 11 punkten hänvisas till definitionen av gränsbevakningsmyndighet i 4 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning. Begreppet *gränsbevakningsmyndighet* används i relativt stor utsträckning också annanstans i lagstiftningen, varför det fortfarande är motiverat att behålla det. Begreppet hänvisar till gränsbevakningsväsendet och dess förvaltningsenheter och organ.

I 12 punkten definieras Schengenregelverket. Till det hänför sig bl.a. begreppen yttre gräns och inre gräns i den föreslagna gränsbevakningslagen samt bestämmelserna i 15 § om återupprättande av kontrollerna vid de

inre gränserna. Med Schengenregelverket avses den helhet som genom Amsterdamfördraget av den 1 maj 1999 upptagits i Europeiska unionens regelverk och som består av Schengenavtalet från 1985, Schengenkonventionen från 1990, medlemsstaternas avslutningsfördrag samt beslut och förklaringar av Schengens verkställande kommitté samt rättsakter på basis av detta regelverk som utfärdats senare. Definitionen motsvarar den definition som används i utlänningslagen. Schengenavtalen är inte längre i kraft som enskilda internationella instrument efter att regelverket har upptagits i Europeiska unionens regelverk. Schengenregelverket är dock ett användbart begrepp när man hänvisar till den del av Europeiska unionens regelverk som gäller området för fri rörlighet, gränsövervakning samt gränskontroller.

I 13 punkten hänvisas till begreppet *inre gräns* enligt Schengenregelverket. Begreppet används i 15 § i bestämmelserna om återupprättande av kontrollerna vid de inre gränserna. De inre gränserna är de gemensamma landgränserna för de länder som anslutit sig till Schengenkonventionen samt dessa länders flygplatser för inrikesflyg och hamnar för reguljära passagerarfärjeförbindelser vad gäller ankommande eller avgående trafik till hamnar endast inom avtalsslutande parternas territorium. Eftersom regelverket upptagits i Europeiska unionens regelverk avser hänvisningen de länder som tillämpar regelverket gällande området för fri rörlighet.

I 14 punkten hänvisas till begreppet *yttre gräns* enligt Schengenregelverket. De yttre gränserna är landgränser mellan de stater som omfattas av Schengenregelverket och tredjeländer, alla sjögränser samt de av avtalsparternas flygplatser och hamnar som inte är inre gränser. Begreppet yttre gräns används i bestämmelserna i 12-14 och 49 § gällande passerande av gränsen, tillstånd att passera gränsen, genomförande av gränskontroll och gränszon. Eftersom regelverket upptagits i Europeiska unionens regelverk avser hänvisningen också i detta fall de länder som tillämpar regelverket gällande området för fri rörlighet.

I 15 punkten definieras begreppet *gränszon*. Gränszonen är ett område som inrättas vid Finlands yttre gräns för upprätthållande av gränsordningen och gränssäkerheten inom

vilket de grundläggande fri- och rättigheterna kan begränsas på det sätt som anges i gränsbevakningslagen. Gränsszon finns inte för närvarande någon annanstans än vid gränsen mot Ryssland, vilken samtidigt är en yttre gräns. Gränsszonen utvidgas inte.

3 §. *Gränsbevakningsväsendets säkerhets- och tillsynsverksamhet.* I bestämmelsen ges en överblick över gränsbevakningsväsendets centrala uppgifter och förhållandet till andra myndigheter vid utförandet av dem. Enligt 1 mom. är upprätthållande av gränssäkerheten målet för gränsbevakningsväsendets verksamhet. Gränsbevakningsväsendet verkar för att upprätthålla gränssäkerheten i samarbete med andra myndigheter. Upprätthållandet av gränssäkerheten är en lika central uppgift för gränsbevakningsväsendet som upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet är för polisen. Upprätthållande av gränssäkerheten omfattar alla de åtgärder som vidtas i hemlandet och utomlands av gränsbevakningsväsendet och andra behöriga myndigheter inom gränssäkerhetsbranschen och som är nödvändiga för att förhindra olagligt passerande av rikets gränser samt avvärja hot mot allmän ordning och säkerhet som förorsakas av att personer passerar gränsen och garantera säkerheten vid passerande av gränsen.

I 2 mom. föreskrivs på en allmän nivå i enlighet med den gällande lagstiftningen att gränsbevakningsväsendet skall utföra tillsynsuppgifter om vilka det föreskrivs särskilt. Till gränsbevakningens tillsynsuppgifter hör t.ex. övervakning av utlänningar samt övervakning av jakt och sjötrafik. Sådana övervakningsuppgifter har ansetts lämpa sig väl för gränsbevakningsväsendet.

I momentet konstateras också att gränsbevakningsväsendet skall vidta åtgärder för förebyggande och utredning av brott och väckande av åtal i samarbete med andra myndigheter. Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets uppgifter i fråga om förebyggande och utredning av brott samt väckande av åtal finns i 6 kap. i gränsbevakningslagen. I gränstrafiken uppdagas bl.a. smuggling, farliga eller narkotiska ämnen, produktförfalskningar, stulen egendom, ordnande av olaglig inresa, förfalskning och bedrägeri. I persontrafiken kan sådana brott uppdagas som riktas mot godstrafiken och i godstrafiken sådana brott som riktas mot persontrafiken. Brot-

ten kan även avslöjas senare, t.ex. i samband med övervakningen av utlänningar i inlandet. Till internationell brottslighet hör brott som riktar sig mot friheten, sexualbrott, arbetsbrott samt penningtvätt. Primära mål för gränsbevakningsväsendets åtgärder är de brott som man försöker förhindra genom gränskontroller och gränsövervakning samt i de tillsynsuppgifter som ankommer på gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet koncentrerar sig på förhindrande, avslöjande och utredande av sådana brott som ofta uppdagas i persontrafiken och för att bekämpa brottslighet som uppdagas i de tillsynsuppgifter som ankommer på gränsbevakningsväsendet. Det är i första hand tullens och polisens uppgift att utreda sådana brott som är typiska inom godstrafiken.

I 3 mom. hänvisas för informativitetens skull till gränsbevakningsväsendets övriga uppgifter, om vilka närmare bestämmelser finns i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag. Förteckningen är inte uttömmande. Gränsbevakningsväsendet utför polisuppgifter, tulluppgifter och efterspanings- och räddningsuppgifter samt deltar i det militära försvaret. Gränsbevakningsväsendets försvarsuppgifter ändrar inte i samband med totalrevideringen.

4 §. *Den regionala inriktningen av gränsbevakningsväsendets verksamhet.* Enligt förslaget verkar gränsbevakningsväsendet där det är motiverat för upprätthållande av gränsordningen eller gränssäkerheten eller utförande av sådana uppgifter med anknytning till det militära försvaret som ankommer på gränsbevakningsväsendet, samt på havsområdet och inom den ekonomiska zon som avses i lagen om Finlands ekonomiska zon. Gränsbevakningsväsendet verkar på andra platser endast när det är nödvändigt för att gränsbevakningsväsendet skall kunna slutföra en lagstadgad uppgift eller lämna handräckning.

I revideringen slopas begreppet *gränsbevakningsväsendets bevakningsområde*. Gränsbevakningsväsendets uppgifter kräver allt oftare åtgärder utanför bevakningsområdet. Slopandet av bevakningsområdet är nödvändigt också för att effektivera PTG-myndigheternas verksamhet. PTG-myndigheterna är med hänvisning till redogörelsen i den allmänna motiveringen enhäl-

liga om detta. I syfte att förhindra att i synnerhet gränsbevakningsväsendets och polisens uppgifter överlappar varandra för mycket är det dock nödvändigt att föreskriva om de grunder enligt vilka gränsbevakningsväsendets enheter placeras inom rikets territorium. Genom de bestämmelser som föreslås i paragrafen hindras gränsbevakningsväsendet att utöka överlappningarna av myndigheternas verksamhet genom att flytta enheter från sina nuvarande orter t.ex. till inlandet. För upprätthållandet av gränssäkerheten skall gränsbevakningsväsendet placeras vid gränsövergångsställen och inom sådana områden där man kan sköta om gränsövervakning och territorialövervakning. Vid vårt lands västra och norra gräns, där gränskontrollerna har slopats, kan gränsbevakningsväsendet upprätthålla beredskapen att återinföra gränskontrollen och såsom för närvarande utföra andra uppgifter som ankommer på gränsbevakningsväsendet.

Genom paragrafen berättigas gränsbevakningsväsendet också att både i hemlandet och utomlands delta i de uppgifter som anges i Europeiska unionens råds förordning nr 377/2004 av den 19 februari 2004 om inrättande av ett nätverk av sambandsmän för invandring. Med sambandsmän för invandring avses en representant för en invandrarmyndighet eller någon annan behörig myndighet som har till uppgift att skapa och upprätthålla kontakter med myndigheterna i det mottagande landet i syfte att främja bekämpningen av olaglig inresa. Detta hör till upprätthållandet av gränssäkerheten.

Gränsbevakningsväsendets försvarsuppgift förblir oförändrad. Motstridigheten i fråga om verksamhetsställets nuvarande placering och bevakningsområdet förekommer dock inte längre. Bland annat staben för gränsbevakningsväsendet är belägen utanför det nuvarande bevakningsområdet. De områden och utrymmen som behövs för gränsbevakningsväsendets ledning, utbildning, övningar, service och flygverksamhet kan placeras i enlighet med gränsbevakningsväsendets funktionella krav.

Enligt förslaget kan gränsbevakningsväsendet oberoende av den regionala inriktningen lämna handräckning till andra myndigheter. Detta är också för närvarande möjligt. En åtgärd som begärts som handräck-

ning skall höra till den begärande myndighetens uppgifter och till de befogenheter som innehas av den myndighet som lämnar handräckning. Gränsbevakningsväsendet kan sålunda på polisens begäran lämna handräckning t.ex. för att avslöja utlänningar som olagligen vistas i inlandet. PTG-myndigheterna har bildat gemensamma patruller och genomfört gemensamma operationer inom vilka de uppgifter som hör till deras ansvarsområde utförs.

Förutsättningarna för lämnande och anlitande av handräckning behandlas bland annat i regeringens proposition till riksdagen med förslag till förvaltningslag (RP 72/2002 rd). Också riksdagens biträdande justitieombudsman har i sina avgöranden av klagomål 2109/4/00 och 2525/4/01 av den 30 oktober 2002 uttalat sin ståndpunkt om förutsättningarna för handräckning.

2 kap. **Allmänna principer i fråga om gränsbevakningsväsendets verksamhet**

5 §. *Utförande av uppgifter och angelägenhetsordning.* Enligt den föreslagna paragrafen skall gränsbevakningsväsendet utföra sina uppgifter på ett så effektivt och ändamålsenligt sätt som möjligt. När förhållandena kräver det skall uppgifterna ställas i angelägenhetsordning. Bestämmelsens ordalydelse motsvarar 3 § i polislagen. I 10 § i lagen om gränsbevakningsväsendet föreskrivs dessutom för närvarande att åtgärderna för att utföra gränsbevakningsväsendets uppgifter skall vara motiverade i förhållande till hur viktig och brådskande uppgiften är samt till övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Detta och de bestämmelser om krav på saklighet, opartiskhet och försonlighet samt proportionalitetskrav som finns i samma lagrum tas in i 2 kap. I slutet av kapitlet införs en ny bestämmelse om samordning av principerna. Ställande i angelägenhetsordning innebär inte någon rätt att slopa någon åtgärd. Vid användningen av begränsade resurser skall man dock bedöma olika rättsobjekt sinsemellan och prioritera de viktigaste av dem på bekostnad av de andra.

6 §. *Krav på saklighet, opartiskhet och försonlighet.* Uppgifterna skall utföras sakligt

och opartiskt och så att de främjar försonlighet och likvärdigt bemötande. Bestämmelsen motsvarar till sitt innehåll bestämmelserna i 10 § 2 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet och 2 § 1 mom. i polislagen. Kravet understryker beaktandet av de grundläggande fri- och rättigheterna i gränsbevakningsväsendets verksamhet.

7 §. *Proportionalitetskrav.* Enligt förslaget är det förbjudet att mera än nödvändigt ingripa i en individs rättigheter eller att orsaka en individ större olägenhet eller skada än nödvändigt. Gränsbevakningsväsendets åtgärder skall alltid vara motiverade i förhållande till hur viktig och brådskande uppgiften är samt till övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Bestämmelsen motsvarar bestämmelserna i 10 § 2 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet och 2 § 2 mom. i polislagen. Enligt 2 § 3 mom. i polislagen skall polisen i första hand genom råd, uppmaningar och befallningar sträva efter att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. I gränsbevakningslagen avviker man något från ordalydelsen i 2 § i polislagen för att beakta särdragen hos gränsbevakningsväsendets verksamhet. Enligt proportionalitetsprincipen och principen om minimering av olägenhet skall råd, uppmaningar och befallningar användas även av gränsbevakningsväsendet, om det inte för utförande av ett uppdrag är nödvändigt att ingripa i någons rättigheter.

8 §. *Meddelande av grunden för en åtgärd.* En gränsbevakningsman skall informera en person om grunden för en åtgärd som riktas mot personens frihet, om detta inte är omöjligt på grund av personens tillstånd eller den rådande situationen. Samma bestämmelse finns i 11 § i lagen om gränsbevakningsväsendet och i 4 § i polislagen och de är förenliga med artikel 5.2 i Europeiska människorättskonventionen, vilken är bindande för Finland. Där bestäms att envar som arresteras skall omgående och på ett språk som han förstår underrättas om skälen för åtgärden och om varje anklagelse mot honom.

Det kan i praktiken visa sig vara omöjligt att ge denna information på grund av att personen är berusad eller har drabbats av ett sjukdomsfall eller av någon annan orsak som hänför sig till personen eller på grund av att gränsbevakningsväsendet måste utföra ett

brådskande uppdrag. Informationen skall dock ges så snart som möjligt.

Det är inte nödvändigt att informera om oväsentliga faktorer för att grunden för frihetsberövandet skall förstås. Delgivande av sådan information kan även begränsas av utredningstekniska skäl. Personen skall dock kunna förstå den lagstadgade grund som åtgärden baserar sig på. När det gäller grunden för en åtgärd som inte riktas mot friheten har personen enligt 2 mom. rätt att få veta grunden för åtgärden så snart som detta är möjligt utan att åtgärden äventyras. Genom de föreslagna bestämmelserna åläggs gränsbevakningsmannen skyldigheten att omedelbart motivera åtgärder som ingriper i de grundläggande fri- och rättigheterna för den person som blir föremål för åtgärderna eller för personens företrädare.

9 §. *Åtgärdsfördröjning och åtgärdseftergift.* En gränsbevakningsman har rätt att avstå från en åtgärd, om slutförandet av den kunde medföra följder som är oskäligen med hänsyn till det resultat som eftersträvas. En bestämmelse med samma innehåll finns i 12 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet och 5 § 1 mom. i polislagen. Det sistnämnda momentet blir 2 mom. enligt propositionen om ändring av polislagen som för närvarande är under behandling i riksdagen.

Det kan ibland förutses att utförandet av en myndighetsuppgift orsakar en olägenhet som är större än den eftersträfvade nyttan. Utförandet av uppgiften kan i sådana situationer bedömas leda till ett oskäligt slutresultat. Den gränsbevakningsman som beslutar om gränsbevakningsväsendets åtgärd skall då överväga att avstå från åtgärden på grund av de oskäligen negativa följder som kan förutses.

I fråga om brottmål finns det särskilda bestämmelser om åtgärdseftergifter. Med stöd av bl.a. 2 § i förundersökningslagen kan man avstå från förundersökningsåtgärderna med anledning av brott som inte kan förutses medföra strängare straff än böter och som in sin helhet skall anses vara uppenbart obetydligt. Dessutom förutsätts att målsäganden inte har några anspråk i saken. Bland annat uppnådd förlikning mellan gärningsmannen och målsäganden eller gärningsmannens övriga handlande för att avstyra eller avlägsna verkningarna av brottet kan utgöra en grund för

åtalseftergift. I 43 § i förundersökningslagen föreskrivs hur förundersökningen kan avslutas utan att förundersökningsmaterialet överlämnas till åklagaren för prövning. Bestämmelser om rätten att besluta om åtalseftergift finns i 1 kap. 7 och 8 § i lagen om rättegång i brottmål (689/1997) och om rätten att avstå från att yrka på förverkande i 8 § i samma lag. Bestämmelser om domseftergift i fråga om straff och förverkandepåföljd finns bl.a. i strafflagen. I 9 § 1 mom. i gränsbevakningslagen tas för tydligheten skull in en hänvisning till de särskilda bestämmelser om åtgärdseftergift som finns någon annanstans i lag.

Enligt det förslag till ändring av polislagen som för närvarande är under behandling i riksdagen är det i det nya 5 § 1 mom. i polislagen fråga om polisens rätt att dröja med att ingripa när ett brott håller på att ske. Den nämnda bestämmelsen skall i brottmål även kunna tillämpas på gränsbevakningsmän, varför åtgärdsfördröjning även nämns i rubriken och 1 mom. i 9 § i gränsbevakningslagen. För närvarande bestäms i 12 § 2 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet att den som begärt en åtgärd av gränsbevakningsväsendet har rätt att få veta grunden till att gränsbevakningsväsendet avstår från åtgärden. Bestämmelsen tas in i 9 § 2 mom. i gränsbevakningslagen.

10 §. *Allmänna principer som skall iaktas i tulluppgifter, polisuppgifter och förundersökningsuppgifter.* I 10 § i gränsbevakningslagen tas in en bestämmelse som motsvarar bestämmelsen i 13 § i lagen om gränsbevakningsväsendet, enligt vilken principerna i polislagen och i andra lagar som gäller polisens uppgifter skall iaktas i polisuppgifter och principerna i tullagen och i andra lagar som gäller tullövervakning skall iaktas i tulluppgifter. Polisen utför förundersökning av brott men är inte den enda förundersökningsmyndigheten. Gränsbevakningsväsendet får genom revideringen mera omfattande möjligheter än tidigare att utföra förundersökningsuppgifter. Därför betonas i paragrafen att principerna i förundersökningslagen och i andra lagar som gäller förundersökningsmyndighetens uppgifter skall iaktas i förundersökningsuppgifter. Bestämmelsen tryggar ett jämlikt bemötande av medborgarna i myndigheternas verksamhet.

11 §. *Samordning av de principer som skall iaktas i gränsbevakningsväsendets uppgifter.* Enligt 22 § i grundlagen skall det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna och de mänskliga rättigheterna tillgodoses. För att de principer som föreslås i 2 kap. 5-10 § i gränsbevakningslagen skall kunna samordnas föreskrivs i 11 § i lagen att man av de likvärdiga åtgärder som finns att tillgå i första hand skall välja den som bäst garanterar att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna i grundlagen tillgodoses.

Bestämmelsen är ny i sak. Även om innehållet i bestämmelsen framgår av bl.a. lagtillsynsmyndigheternas tolkningspraxis och kan härledas direkt ur grundlagen kan det ändå som en del av gränsbevakningslagen bedömas styra gränsbevakningsväsendets praktiska verksamhet i en grundlagsenlig riktning. Bestämmelsen kan därför vara motiverad för att garantera att de grundläggande fri- och rättigheterna tillgodoses på ett välavvägt sätt.

3 kap. **Allmänna bestämmelser om passerande av gränsen**

12 §. *Passerande av den yttre gränsen.* Enligt bestämmelsen om rörelsefrihet i 9 § i grundlagen har var och en har rätt att lämna landet, om inte denna rätt har begränsats genom lag av orsaker som är nödvändiga för att säkerställa rättegång eller verkställighet av straff eller för att säkerställa att skyldigheten att försvara landet fullgörs. Enligt grundlagen får finska medborgare inte hindras att resa in i landet eller mot sin vilja föras till ett annat land. Utlänningar får inte utvisas ur landet om de riskerar en behandling som kränker människovärdet. Bland annat passlagen innehåller bestämmelser om finska medborgares resa från och till landet. Motsvarande bestämmelser i fråga om utlänningar finns bl.a. i utlänningslagen. Bestämmelser om resa från och till landet samt om gränskontroller finns också i Schengenregelverket samt i internationella avtal som är förpliktande för Finland. Enligt 12 § i utlänningslagen får en utlänning resa in i och ut ur Finland endast via ett gränsövergångsställe, om inte något annat följer av Europeiska gemenskapens lagstiftning eller ett internationellt fördrag som är bindande för Finland.

Det föreslås att de nationella bestämmelserna om resa från och till landet överförs till gränsbevakningslagen, vilken även innehåller bestämmelser om övervakning av gränserna och gränskontroller. I 12 § 1 mom. i gränsbevakningslagen bestäms att den yttre gränsen skall passeras vid ett gränsövergångsställe under fastställda öppettider, vilket förutsätts i Schengenregelverket.

Bestämmelser om gränsövergångsställen och deras öppettider samt om fördelningen av gränskontrolluppgifter mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen på olika gränsövergångsställen utfärdas med stöd av 2 mom. genom förordning av statsrådet.

13 §. *Tillstånd att passera gränsen.* Enligt Schengenregelverket kan den yttre gränsen av särskilda skäl passeras på något annat ställe än vid ett gränsövergångsställe och vid en annan tidpunkt än under ett gränsövergångsställes fastställda öppettider. Enligt 12 § i utlänningslagen kan gränskontrollmyndigheten bevilja tillstånd till detta (tillstånd till gränsövergång). Bestämmelser om tillstånd att passera gränsen finns också i 10 § i förordningen om passgränskningsställen. Bestämmelserna om tillstånd att passera gränsen koncentreras till 13 § i gränsbevakningslagen. Tillstånd att passera gränsen kan med stöd av 12 § i utlänningslagen beviljas av gränsbevakningsväsendet samt av någon annan myndighet som har behörighet att genomföra gränskontroll, dvs. polisen eller tullen. I praktiken har endast gränsbevakningsväsendet beviljat tillstånd att passera gränsen. I syfte att garantera en effektiv gränsövervakning och enhetlig tillståndspraxis föreslås att endast gränsbevakningsväsendet skall besluta om tillstånd att passera gränsen.

Tillstånd att passera gränsen ges om det finns vägande skäl till det och förfarandet inte äventyrar upprätthållandet av gränssäkerheten. Tillståndet kan vara förenat med villkor som är nödvändiga för upprätthållandet av gränssäkerheten. Vid beviljande av tillstånd och fastställandet av villkoren för tillståndet ser man både till att gränskontroll utförs på ett lämpligt sätt och att de avtal om passerande av gränsen som ingåtts med tredjeländer iakttas.

Genom att utfärda bestämmelser om gränsövergångsställen genom förordning av stats-

rådet ser man till att det finns tillgång till tillräckligt med öppna gränsövergångsställen som är nödvändiga för utövandet av rätten till fri rörlighet och att behovet av avvikande gränsövergång är så litet som möjligt. Av denna anledning föreslås att ändring inte skall kunna sökas genom besvär i ett avslag eller i ett återkallat tillstånd att passera gränsen eller ett beslut om ändring av tillståndet. I allmänhet har ansökningar om tillstånd att passera gränsen beviljats. Beslutet har varit negativt när gränskontroll rimligen inte har kunnat ordnas. Detta har varit fallet när ansökan lämnats precis innan personen haft för avsikt att passera gränsen och det inte har funnits personal tillgänglig för en exceptionell gränskontroll. Den plats som fastställts i tillståndet att passera gränsen utgör ett tillfälligt gränsövergångsställe.

14 §. *Genomförande av gränskontroll.* Enligt 2 § i lagen om gränsbevakningsväsendet utförs gränskontrollåtgärder utan hänsyn till andra skäl enbart på grundval av personens avsikt att passera gränsen. Enligt artikel 1 i avdelning 1 i Schengenkonventionen är gränskontroll den kontroll vid gränserna som utan hänsyn till andra skäl enbart avser en avsikt att passera gränsen. I gränsbevakningslagen avses med gränskontroll det samma som i Schengenregelverket. Gränskontroll genomförs när en person ämnar passera den yttre gränsen eller har passerat den utan gränskontroll. Vid undantag t.ex. i fråga om diplomater och räddningspersonal gäller det som avtalas genom internationella fördrag som förpliktar Finland.

Enligt 16 § i lagen om gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman inom gränsbevakningsväsendets bevakningsområde rätt att stoppa ett fordon för att utföra en åtgärd som ingår i gränskontrollen. Gränsbevakningsmannen har även rätt att på ett gränsövergångsställe eller av särskilda skäl utanför ett gränsövergångsställe på området mellan gränsövergångsstället och gränsen kontrollera ett fordon som är på väg in i eller ut ur landet. Kontrollerna utförs bland annat i järnvägstrafik som går över rikets östra gräns. Enligt 14 § 2 mom. i den föreslagna gränsbevakningslagen genomförs gränskontroll vid ett gränsövergångsställe men kan också genomföras i ett fordon som används för kollektivtrafik eller på någon annan plats,

om det förutsätts för att trafiken skall löpa smidigt eller av något annat motiverat skäl. För att trafiken skall löpa smidigt kan gränskontroll sålunda genomföras i ett fordon eller ombord på ett fartyg eller ett luftfartyg eller t.ex. inom ett kontrollområde som inrättats i närheten av ett gränsövergångsställe i syfte att lindra rusningen. Den föreslagna regleringen är i enlighet med Schengenregelverket.

15 §. *Återupprättande av kontrollerna vid de inre gränserna.* Enligt Schengenregelverket får de inre gränserna passeras överallt utan att någon personkontroll genomförs. Om den allmänna ordningen eller statens säkerhet så kräver, kan emellertid en avtalslutande part, efter samråd med de övriga avtalslutande parterna, besluta om att vid de inre gränserna, under en begränsad tidsperiod, genomföra nationella gränskontroller som är anpassade till det aktuella läget. Om den allmänna ordningen eller statens säkerhet kräver ett omedelbart ingripande, skall den berörda parten vidta nödvändiga åtgärder och snarast möjligt underrätta övriga avtalsparter om detta.

Bestämmelser om återupprättande av kontrollerna vid de inre gränserna finns i 65 a § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Den nämnda paragrafen togs in i lagen om gränsbevakningsväsendet då Finland år 2001 började iakttä Schengenregelverket. Enligt paragrafen beslutar statsrådet eller i brådskande fall inrikesministeriet om återupprättande av kontrollerna. Beslutet skall utan dröjsmål lämnas till statsrådet för att fastställas. Enligt 6 § 7 punkten i reglementet för statsrådet skall saken behandlas vid statsrådets allmänna sammanträde. Enligt 6 § i PTG-förordningen skall ett initiativ angående återupprättande av kontrollerna vid de inre gränserna behandlas i den riksomfattande PTG-ledningsgruppen innan det föredras i statsrådet eller inrikesministeriet. I brådskande fall skall PTG-behandlingen enligt förordningen ske utan dröjsmål efter att ärendet föredragits.

Återupprättande av gränskontrollerna begränsar den rörelsefrihet som garanteras i grundlagen. Av denna anledning är det nödvändigt att föreskriva i lag om återupprättande av kontrollerna. Saken regleras i 15 § i gränsbevakningslagen i överensstämmelse med gällande bestämmelser. Om ett hot som

riktas mot den allmänna ordningen, den nationella säkerheten eller folkhälsan förutsätter omedelbara åtgärder beslutar inrikesministeriet om dem tills statsrådet avgör frågan. Det är motiverat att just inrikesministeriet såsom enligt nuvarande praxis fattar brådskande beslut eftersom ministeriet har kontinuerlig beredskap för detta och eftersom grunden för återupprättandet av kontrollerna i praktiken i regel hör till ministeriets ansvarsområde. Gränsbevakningsväsendet ansvarar för att besluten verkställs och meddelas till Europeiska unionen. Eftersom ärendet förutom till gränsbevakningsväsendets och polisens ansvarsområde även hänförs sig till tullverkets ansvarsområde skall närmare bestämmelser om behandlingen av ärendet hos dessa myndigheter kunna utfärdas genom förordning av statsrådet. En bestämmelse om bemyndigandet att utfärda förordning tas in i 15 § 2 mom. i gränsbevakningslagen. Detta gör det möjligt att reglera saken närmare genom en liknande författning som den gällande PTG-förordningen.

16 §. *Tillfällig stängning av ett gränsövergångsställe.* Enligt 15 § i lagen om gränsbevakningsväsendet kan gränsbevakningsväsendet tillfälligt stänga ett gränsövergångsställe på grund av störning av ordningen eller något annat motsvarande skäl. I en särskilt allvarlig samhällelig störningssituation kan särskilda åtgärder vidtas med stöd av beredskapslagstiftningen. När det gäller att bekämpa störningssituationer och hotfulla situationer som hamnar mellan dessa ytterligheter innehåller lagstiftningen däremot inga bestämmelser som berättigar till stängning av ett gränsövergångsställe. Vid den inre gränsen kan man emellertid i motsvarande situation återupprätta kontrollerna vid de inre gränserna. Den gällande regleringen är sålunda både obalanserad och otillräcklig.

I paragrafen bestäms att statsrådet har rätt att besluta att ett gränsövergångsställe skall stängas för en viss tid eller tills vidare, om stängningen är nödvändig för avvärjande av ett allvarligt hot som riktas mot den allmänna ordningen, den nationella säkerheten eller folkhälsan. Inrikesministeriet kan besluta om nödvändiga omedelbara åtgärder tills statsrådet avgör frågan. Vid beslut om stängning av ett gränsövergångsställe skall man beakta Finlands medborgares grundläggande fri- och

rättigheter, bl.a. medborgarnas rätt att resa in i landet, rättigheter för personer som omfattas av gemenskapslagstiftningen gällande fri rörlighet samt rätten att få internationellt skydd.

Stängning av ett gränsövergångsställe kan komma i fråga endast i undantagsfall. En sådan situation är det t.ex. när personer med en smittsam sjukdom som utgör ett allvarligt hot för folkhälsan anländer via ett gränsövergångsställe och det är nödvändigt att stänga stället för att förhindra att sjukdomen sprider sig. Om man misstänker att en ytterst allvarlig smittsam sjukdom förekommer i sitt smittsamma skede t.ex. i ett flygplan dirigerar flygledningen för närvarande planet att landa på Helsingfors-Vanda flygplats. Samtidigt konsulteras en jourhavande infektionsläkare. Läkaren kontaktar Folkpensionsanstaltens infektionsläkare för en bedömning av situationen och utarbetande av en verksamhetsplan. Flygledningen gör en anmälan bl.a. till nödcentralen, enheten för flygplatsens räddningsväsen, polisen, gränsbevakningsväsendet och tullen. Den högsta behöriga hälsovårdsmyndigheten inom flygplatsområdet bedömer om kännetecknen för den misstänkta sjukdomen uppfylls. Myndigheten ansvarar också för att kontaktuppgifter om passagerarna och personalen samlas in och att dessa personer får nödvändig information om situationen. En smittfarlig patient flyttas med infektionsambulans till ett isoleringsrum på sjukhus. I undantagssituationer kan smittrisken emellertid förutsätta att gränsövergångsstället helt och hållet stängs och att personer som utsatts för smittan isoleras vid gränsövergångsstället.

4 kap. **Bestämmelser om uppgifter och åtgärder**

17 §. *Gränsövervakning och gränskontroll.* Såsom det framgår av propositionens allmänna motivering är förutsättningen för ett välfungerande PTG-samarbete och tillgodo-seendet av rättssäkerheten att det inom varje delområde inom samarbetet trots delvis överlappande uppgifter och befogenheter är klart vem som leder åtgärderna. I paragrafen föreskrivs om gränsbevakningsväsendets ställning som ledande gränsbevakningsmyndighet. Det konstateras att gränsbevakningsvä-

sendet utför gränsövervakning och gränskontroller samt leder och samordnar de behöriga myndigheternas gränskontrollverksamhet. Med gränskontroller avses i enlighet med definitionen i 2 § kontroll av personer.

Enligt Schengenregelverket skall gränstrafiken vid de yttre gränserna underkastas kontroll av behöriga myndigheter. Denna kontroll skall utföras enligt gemensamma principer, inom ramen för de avtalslutande parternas egna befogenheter och deras respektive lagar, varvid hänsyn skall tas till alla avtalslutande parter intressen och territorium.

18 §. *Förfarande vid gränskontroll.* Gränskontroller är en central del av upprätthållandet av gränsordningen och gränssäkerheten. Även om kontroll endast utförs då en person har för avsikt att passera gränsen är målet med kontrollen att upprätthålla inre säkerhet inom området för fri rörlighet och ge skydd mot hot som förorsakas av att gemenskapsrätten eller den nationella lagstiftningen inte iakttas.

Enligt 21 § i grundlagen har var och en bl.a. rätt att på behörigt sätt och utan ogrundat dröjsmål få sin sak behandlad av en myndighet som är behörig enligt lag. I samma lagrum fastställs skyldigheten att genom lag trygga garantier för en god förvaltning. I 18 § i gränsbevakningslagen föreskrivs om rättskydd vid gränskontroll. Gränskontrollen skall genomföras utan ogrundat dröjsmål och utan att den orsakar onödig olägenhet för den person som kontrolleras eller skada på egendom samt utan att den kränker det integritetskydd som anges i fråga om konfidentiella meddelanden, om inte något annat föreskrivs. Trots kravet på snabbhet kan utförandet av en gränskontroll dröja. I gränskontroller av personer i trafiken vid Europeiska unionens och Schengenområdets yttre gränser är målet en genomsnittlig väntetid på 20 minuter i hamnar och 5 minuter vid landgränser och på flygplatser. I praktiken kan man emellertid få köa länge till gränskontrollen i rusningstid. Därför åläggs den som skall kontrolleras skyldighet att stanna kvar för kontroll tillsammans med sina saker och fordon.

Gränskontrollen kan dröja på grund av registerförfrågningar eller för att flera personer på samma gång måste genomgå grundlig kontroll. Gränskontrollen kan också dröja för att det inte finns tillräckligt med kontrollper-

sonal för kontroll av en stor grupp resenärer som anländer samtidigt. Förfaranden med automatisk identifiering av personer kan bidra till att göra köerna till gränskontrollen kortare.

Med skydd i fråga om konfidentiella meddelanden avses det skydd för privatlivet som garanteras genom de grundläggande fri- och rättigheterna. Enligt 10 § i grundlagen är brev- och telefonhemligheten samt hemligheten i fråga om andra förtroliga meddelanden okränkbar. Genom lag kan bestämmas om sådana begränsningar i meddelandehemligheten som är nödvändiga vid utredning av brott som äventyrar individens eller samhällets säkerhet eller hemfriden, vid rättegång och säkerhetskontroll samt under frihetsberövande. Gränskontroll är en administrativ åtgärd, i vilken dock kan uppdragas något som ger anledning till förundersökning.

Bestämmelser om beslag finns i 4 kap. i tvångsmedelslagen. Ett föremål får tas i beslag, om det finns skäl att anta att det kan ha betydelse som bevis i brottmål eller att det t.ex. kan vara stulet. En mobiltelefon eller en dator kan i en brottsutredning beslagtas som föremål. I övrigt skall innehav begränsas till gränskontrollen och dess ändamål. Mobilteleapparater och bärbara datorer innehåller dock elektroniska dokument, av vilka en del sannolikt är konfidentiella. Sådan information får inte undersökas vid gränskontroll. Enligt 4 kap. i tvångsmedelslagen får en handling inte beslagtas för att användas som bevis av en person som är misstänkt för ett brott eller av personens anhöriga om handlingen innehåller ett meddelande mellan dessa personer, om inte det strängaste straffet för det brott som undersöks är minst sex års fängelse. Det handlar sällan om sådana brott vid gränskontroller. Ett slutet brev eller en annan sluten enskild handling som tagits i beslag får öppnas endast av undersökningsledaren, åklagaren eller domstolen.

Enligt 4 § i lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation är meddelanden, identifieringsuppgifter och lokaliseringssuppgifter konfidentiella, om inte annat bestäms i den lagen eller i någon annan lag. Enligt 5 § i samma lag är det förbjudet att utnyttja ett konfidentiellt meddelande utan samtycke av en kommunikationspart, om inte annat bestäms i lag. Enbart gränskontroll ger enligt

förslaget inte rätt att undersöka meddelanden som finns i apparater eller identifieringsuppgifter som hänför sig till kommunikationen. Integriteten skyddas också genom bestämmelserna i tullagen. Enligt 14 § i tullagen får en tullman granska varor utan att kränka postförsändelsers brevhemlighet. Vid gränskontroll får sålunda utsidan av t.ex. mobilteleapparater och datorer undersökas i syfte att utreda om de är stulna. En granskning av datainnehållet kan jämföras med att öppna en handling, vilket i allmänhet inte är tillåtet enbart på basis av gränskontroll.

19 §. *Åtgärder som ingår i gränskontrollen.* Enligt Schengenregelverket skall personkontrollen inte endast omfatta granskning av resedokument och andra villkor för inresa, vistelse, arbete och utresa, utan även efterspaning och förhindrande av hot mot de avtalslutande parternas inre säkerhet och allmänna ordning. Dessutom skall fordon och föremål som medförs av personer vid passerandet av gränsen kontrolleras. Kontrollerna skall utföras i enlighet med den nationella lagstiftningen.

Enligt Schengenregelverket skall alla personer åtminstone underkastas en kontroll för fastställande av identiteten genom uppvisande av resedokument. Utlänningar skall vid inresa underkastas en mera noggrann kontroll. Vid utresa skall i samtliga avtalslutande parternas intresse utföras nödvändig kontroll i enlighet med utlänningars rättigheter och med hänsyn till behov av spaningsverksamhet och förhindrande av hot mot de avtalslutande parternas inre säkerhet och allmänna ordning. Denna kontroll skall utföras i samtliga fall vad gäller utlänningar.

De finska gränsbevakningsmyndigheterna är skyldiga att iaktta Schengenregelverket. För gränsbevakningsmyndigheterna skall sådana befogenheter föreskrivas som är nödvändiga för genomförandet av kontrollerna åtminstone på det sätt som förutsätts i Schengenregelverket. I 19 § i gränsbevakningslagen föreskrivs om de åtgärder som med stöd av den nationella lagstiftningen ankommer på gränsbevakningsväsendet. Även då det enligt Schengenregelverket skulle räcka med mindre omfattande kontrollåtgärder kan de åtgärder som föreskrivs i gränsbevakningslagen vidtas, förutsatt att de inte är förbjudna i Schengenregelverket eller andra

internationella regelverk eller fördrag som är förpliktande för Finland.

Gränskontrollen är enligt 19 § i gränsbevakningslagen antingen en minimikontroll eller en grundlig kontroll. I en minimikontroll ingår utredning av identiteten i syfte att utreda rätten att passera gränsen samt övervaka att inreseförbud, reseförbud, avvisningsbeslut eller utvisningsbeslut iakttas och vidta de åtgärder som begärts vid efterlysning. Detta förutsätter granskning av personuppgifter i de register som används för gränskontrollerna. I minimikontrollen ingår dessutom kontroll av resedokument och andra dokument som styrker rätten att resa, i syfte att utreda rätten att passera gränsen samt säkerställa att dokumentet är äkta. Minimikontrollen innefattar också hörande av personen i enlighet med principerna för en god förvaltning.

Minimikontrollen ingår i den grundliga kontrollen. Dessutom kan den grundliga kontrollen innefatta kroppsvisitation samt genomsökning av en persons saker och fordon för att man skall finna ett nödvändigt dokument som styrker identiteten och försäkra sig om att personen inte förfogar över eller i sitt bagage eller fordon har egendom som har anskaffats genom brott eller erhållits i stället för sådan egendom eller annan egendom som personen inte har rätt att inneha eller transportera över gränsen. – Kontrollen gäller sålunda även föremål och ämnen, med vilka andras säkerhet kan äventyras.

Enligt Schengenregelverket skall bl.a. resedokument och hot mot de avtalsslutande parternas inre säkerhet och allmänna ordning kontrolleras med sådana befogenheter som anges i den nationella lagstiftningen. Alla skall åtminstone en gång kontrolleras vid den yttre gränsen för att identiteten skall kunna fastställas. I 19 § i gränsbevakningslagen föreskrivs om de åtgärder som skall vidtas med stöd av den nationella lagstiftningen. Även då det enligt Schengenregelverket skulle räcka med mindre omfattande kontrollåtgärder kan nationella åtgärder i allmänhet vidtas, om de inte är diskriminerande.

Grundlig kontroll kan också tillämpas på Europeiska unionens medborgare. Medborgaren kan föra med sig hot mot allmän ordning och säkerhet när han eller hon passerar den yttre gränsen. Även om passerande av gränsen är tillåtet har personen ändå för av-

sikt att passera gränsen och på basis av detta kan gränskontroll genomföras. Bland annat på grund av reseförbud kan man bli tvungen att förhindra en finländsk medborgares utresa. Medborgaren kan också kontrolleras i syfte att finna föremål och ämnen som innehas olagligt samt farliga föremål eller ämnen eller narkotika. Praxis för kontrollen vid de yttre gränserna kommer eventuellt att ändra när den gemensamma handboken för kontrollen vid de yttre gränserna förnyas i Europeiska unionen.

20 §. *Upprätthållande av allmän ordning och säkerhet vid ett gränsövergångsställe.* Gränsbevakningsväsendet ser till att allmän ordning och säkerhet upprätthålls vid gränsövergångsställena när polisen är förhindrad att göra det. Detta är förenligt med innehållet i begreppet upprätthållande av gränssäkerheten som förklaras på andra ställen i propositionen. Dessutom är bestämmelsen nödvändig av de nationella orsaker som utreds nedan. I bestämmelsen hänvisas också till ordningslagen, som ändras samtidigt. Nedan bestäms om den behörighet som förutsätts för uppgifterna.

Gränsövergångsställena är i synnerhet vid landgränserna och på territorialvattnen långt från polisens verksamhetsställen. En kontinuerlig trafikström passerar övergångsställena. Vid gränsövergångsställena förekommer sådana störningar av ordningen som kräver omedelbara åtgärder. Polisen har flyttat bort sin personal från gränsövergångsställena sedan gränskontrolluppgifterna överfördes till gränsbevakningsväsendet. Detta har minskat tillgången på säkerhetstjänster i gränstrafiken. Enligt 15 § i lagen om gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman från ett gränsövergångsställe som övervakas av gränsbevakningsväsendet rätt att avlägsna en person som uppför sig synnerligen störande eller orsakar överhängande fara för allmän ordning och säkerhet. Avlägsnande räcker inte alltid för att förhindra att störningssituationen upprepas. Gränsbevakningsväsendet har enligt 9 § i lagen om gränsbevakningsväsendet endast på polisens begäran rätt att ingripa för att upprätthålla ordningen. Polisen kan framställa begäran först när uppgifter om störning av ordningen har erhållits. Polisen har regelbundet begärt åtgärder av gränsbevakningsväsendet i sådana situationer.

Den fördröjning som meddelandet och begäran föranleder avhjälpas genom bestämmelsen i 20 § i gränsbevakningslagen, enligt vilken det är gränsbevakningsväsendets uppgift att upprätthålla ordning när polisen är förhindrad att göra det. Polisen kan anses vara förhindrad att upprätthålla allmän ordning och säkerhet på det sätt som avses i paragrafen när polisens hjälp inte kan erhållas omedelbart. Störning av ordningen kräver omedelbart ingripande.

21 §. *Brådskande polisuppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet.* Enligt polislagen hör upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet till polisens uppgifter. I 9 § i lagen om gränsbevakningsväsendet föreskrivs emellertid att också gränsbevakningsväsendet på polisens begäran inom sitt bevakningsområde i enstaka fall kan sköta sådana i polislagen avsedda brådskande polisuppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet som polisen inte utan dröjsmål kan sköta. Såsom framgår av propositionens historiska del har detta varit fallet under hela vår självständighet.

Gränsbevakningsväsendet konfronteras med störning av ordningen i samband med gränskontroller och gränsövervakning, men också i samband med sina övriga uppgifter. Gränsbevakningsväsendet skall för närvarande först meddela polisen om störningen så att polisen kan begära att gränsbevakningsväsendet skall avlägsna störningen. I propositionen konstateras att gränsbevakningsväsendet kan vidta åtgärder även utan polisens begäran, om åtgärderna inte kan vänta utan att någons hälsa eller egendom äventyras. Polisen skall emellertid informeras om att åtgärderna inletts så att den har möjlighet att avbryta åtgärder som hör till polisens ansvarsområde. Enligt den föreslagna bestämmelsen kan en gränsbevakningsman sålunda ingripa i fråga om ett hot mot hälsa eller egendom om polisens hjälp inte kan erhållas utan dröjsmål. En brottslig gärning som får avbrytas är t.ex. stöld, skadegörelse, misshandel eller en farlig rattfyllerists färd. Åtgärder skall emellertid inte vidtas vid sådana uppenbara brott i fråga om vilka man kan vänta med att vidta åtgärder utan att den pågående gärningen orsakar fara för hälsa eller egendom.

I övrigt ändras inte uppgiftsfördelningen mellan polisen och gränsbevakningsväsendet.

Gränsbevakningsväsendet kan fortfarande på en polismans begäran sköta sådana i polislagen avsedda brådskande polisuppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet som polisen inte utan dröjsmål kan sköta. Ett godkännande av propositionen medför sålunda ingen ändring i den gällande lagstiftningen till denna del. Såsom framgår av förarbetet till lagen om gränsbevakningsväsendet var en polisuppgift enligt 9 § i lagen om gränsbevakningsväsendet avsedd som en självständig uppgift för gränsbevakningsväsendet, vilken dock förutsätter polisens begäran. Såsom det konstateras i den allmänna motiveringen till propositionen har en ökning av gränsbevakningsväsendets befogenhet ingen betydelse i fråga om behovet av resurser för polisen eller skötseln av polisuppgifter. Gränsbevakningsväsendet utför en försvinnande liten del av polisens åtgärder. För den som behöver hjälp vid landgränsen, i den yttre skärgården eller i ödemarken i Lappland har ändringen ändå stor betydelse. Gränsbevakningsväsendet får endast vidta åtgärder i ett ärende som det konfronteras med och får inte självständigt patrullera utanför gränsövergångsställena för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Lagändringen innebär egentligen bara att nuvarande praxis godkänns.

22 §. *Terrorismbekämpning och andra särskilda situationer.* I synnerhet efter attacker i USA 2001 och Madrid 2004 har terrorismen blivit en internationellt sett central faktor som påverkar den inre säkerheten. Europeiska rådet i Bryssel har i sitt uttalande om terrorism (7906/04) av den 29 mars 2004 bland annat betonat betydelsen av specialiserade avdelningars verksamhet mot terrorism och gränsövervakningen. Enligt statsrådets principbeslut av den 23 september 2004 är terrorismen en av de centrala utmaningarna för den inre säkerheten. I principbeslutet nämns som åtgärder mot terrorism bl.a. det nationella genomförandet av åtgärder enligt Europeiska unionens uttalande om terrorism av den 25 mars 2004, utbildningen av myndigheter samt anskaffningen av material och utrustning. I programmet nämns dessutom en ökning av utnyttjandet av gränsbevakningsväsendets specialkompetens och specialutrustning samt av beredskapen i polisleda operationer.

Med polisens, gränsbevakningsväsendets och tullens åtgärder kan man även behärska sådana krävande specialsituationer inom ramen för gränssäkerheten som uppkommer snabbt vid övergångsställen vid den yttre gränsen, vid östgränsen och på havsområdet. Terrorismen nämns också i statsrådets redogörelse om Finlands säkerhets- och försvarspolitik som ett centralt hot som inverkar på säkerheten. Bekämpandet av terrorism och beredskap för specialsituationer förutsätter samarbete mellan säkerhetsmyndigheterna och en flexibel sam användning av deras resurser.

Enligt 9 § 2 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet skall gränsbevakningsväsendet inom sitt bevakningsområde bistå polisen vid skötseln av en tjänsteuppgift, om en enskild uppgift förutsätter sådan utrustning, sådana personalresurser eller sådan särskild sakkunskap som polisen inte annars har tillgång till. Gränsbevakningsväsendets personal och utrustning lämpar sig i synnerhet för polisleda specialoperationer i terräng- och havsförhållanden. Gränsbevakningsväsendet verkar i samma miljö av grundläggande rättigheter som polisen, och bestämmelserna om dessa säkerhetsmyndigheters resursanvändning samt utrustningen och beväpningen motsvarar varandra.

Gränsbevakningsväsendet har hittills deltagit i polisuppgifter med stöd av 9 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Bekämpandet av terrorismbrott är åtminstone inte vad gäller användningen av resurser en typisk sådan polisuppgift som avses i 9 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Av denna anledning föreskrivs i 22 § i gränsbevakningslagen att gränsbevakningsväsendet på begäran av en polisman som tillhör befälet kan tillhandahålla utrustning, personalresurser och särskilda sakkunnigtjänster för polisens bruk, om det på grund av ett särskilt hot är nödvändigt i syfte att avvärja ett brott som är avsett att begås i terroristiskt syfte, att gripa en farlig person, att skingra en folkmassa som genom att samlas äventyrar allmän ordning och säkerhet eller utgör hinder för trafiken samt att skydda mot brott och störande beteende. En begäran av en polisman i en funktionell ledningsuppgift är sålunda uttryckligen en förutsättning, och vilken polisman som helst har därmed inte rätt att begära att

gränsbevakningsväsendet deltar i en operation.

Den föreslagna paragrafen möjliggör förutom bekämpande av terrorism även att gränsbevakningsväsendet vid sidan av polisen och under polisens ledning kan delta i skötseln av andra särskilda situationer. Det är främst fråga om gripande av farliga brottslingar i synnerhet i terrängen och i havsförhållanden samt hantering av folkmassor i olika situationer. Också till denna del är det fråga om att gällande praxis tas in i lagen.

Enligt förslaget måste man inte nödvändigtvis bifalla polisens begäran. När man beslutar om deltagandet skall man beakta hur viktig uppgiften är, hur viktig gränsbevakningsväsendets bistånd är och hur deltagandet påverkar skötseln av gränsbevakningsväsendets centrala uppgifter. Bestämmelserna i 2 kap. i gränsbevakningslagen har en central betydelse vid beslutsfattandet.

Gränsbevakningsväsendet deltar i avvärjandet av hot mot sjösäkerheten i enlighet med lagen om sjöfartsskydd. Lagen om sjöfartsskydd hänför sig till de i december 2002 godkända ändringarna i 1974 års internationella konvention om säkerheten för människoliv till sjöss (FördrS 11/1981), nedan *SOLAS-konventionen*, vilken bereddes i IMO. Genom ändringarna till SOLAS-konventionen godkändes i den ett nytt XI-2 kap. samt i samband med det en kod för sjöfartsskydd på fartyg och i hamnanläggningar (ISPS-koden). Ändringarna till konventionen trädde i kraft den 1 juli 2004.

Till de uppgifter som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i lagen om sjöfartsskydd hör att upprätthålla en kontaktpunkt för mottagande av rapporter om hot mot fartygs och hamnanläggningars säkerhet och skyddslarm samt att meddela andra myndigheter om dem. Gränsbevakningsväsendet skall också ta emot och förmedla skyddslarm från finska fartyg som inte är i eller anlöper finsk hamn. Larm förmedlas också till administrationerna i de stater i vilkas närhet fartyget trafikerar.

Enligt 5 § i lagen om sjöfartsskydd skall gränsbevakningsväsendet efter att ha erhållit en sådan uppgift om hot mot säkerheten som avses i lagen vidta sådana kontrollåtgärder som avses i regel 9, punkterna 1.2 och 1.3 eller 2.5, i ISPS-koden. Åtgärderna enligt punkterna 1.2 och 1.3 i nämnda regel 9 är in-

spektion av fartyget, fördröjning av fartyget, kvarhållande av fartyget, driftrestriktioner, bl.a. restriktioner vad gäller förflyttningar inom hamnen, eller avvísning av fartyget från hamnen. Åtgärderna kan också omfatta smärre administrativa eller korrigerande åtgärder. Åtgärder enligt punkt 2.5 i nämnda regel 9 är krav på åtgärdande av den bristande överensstämmelsen, krav på att fartyget fortsätter till en angiven plats inom Finlands territorialhav eller inre vatten, inspektion av fartyget, om fartyget befinner sig på Finlands territorialhav eller vägrat tillträde till hamn. Vid behov vidtar gränsbevakningsväsendet även andra kontrollåtgärder som avses i ISPS-koden. I praktiken kan det i ytterlighetsfall vara fråga om att ett fartyg med kraftåtgärder tas i myndigheternas förvar. Eventuella operationer skall i huvudsak genomföras med polisens och gränsbevakningsväsendets krafter.

Säkerhetsoperationer till havs genomförs tillsammans med andra myndigheter. I lagen om sjöfartsskydd infördes en 17 § om teknisk övervakning. Enligt den har polisen, gränsbevakningsväsendet och tullverket rätt att företa sådan teknisk övervakning som avses i 28 § 1 mom. 1 punkten i polislagen på en allmän plats på området för en finsk hamnanläggning. Avvärjande av hot mot säkerheten kan till havs kräva att alla tillgängliga medel utnyttjas.

Gränsbevakningsväsendet är utrustat så att fartyg på våra territorialvatten snabbt kan nås. Förvaltningsenheternas beredskapsenheter har utrustats och utbildats för att klara av krävande gränssituationer. Gränsbevakningsväsendet är alltid i aktionsberedskap också på havet. Avvärjande av hot mot säkerheten till havs kan innefatta bekämpande av terrorismbrott. I 2 mom. i paragrafen införs en hänvisning till de uppgifter som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i lagen om sjöfartsskydd.

23 §. *Säkerhetsuppgifter.* Enligt paragrafen kan gränsbevakningsväsendet för statens räkning genomföra en transport, där beredskap för särskilda skyddsåtgärder förutsätts för säkerställande av transporten. Polisen skall med stöd av 1 § 1 mom. i polislagen delta i skyddandet av statens höga gäster. Med stöd av 6 § 4 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet sköter gränsbevakningsvä-

sendet med sina fartyg och luftfartyg för närvarande transporter av statens höga gäster. Specialutbildade och utrustade gränsbevakningsmän lämpar sig väl för uppgifter som hänför sig till skydd av höga gäster, varför de också används som säkerhetsmän för gästerna. Detta har varit praxis redan i tiotal år.

Man bör dock föreskriva särskilt om de skyddsuppgifter som skall utföras av gränsbevakningsväsendet, så att inte t.ex. rätten eller skyldigheten att utnyttja en gränsbevakningsmans befogenheter blir oklar. Var och ens rättigheter utgör inte tillräcklig grund för skötsel av dessa tjänsteuppdrag. Polisens resurser räcker inte till för de säkerhetsuppgifter som gränsbevakningsväsendet för närvarande sköter. Med en säkerhetsmans uppgifter avses garanterande av statsledningens och statens gästers säkerhet eller tillgångars integritet. Bestämmelsen har sakligt samband med det transportuppdrag som föreslås i 23 §, men en säkerhetsmans uppgifter kan utföras också oberoende av transporter. Gränsbevakningsväsendet kan för ett uppdrag som säkerhetsman utse en gränsbevakningsman som har den specialutbildning som avses i inrikesministeriets förordning. Det är sålunda fråga om nödvändiga arrangemang i tjänsteverksamheten. Bestämmelser om privata säkerhetstjänster finns i lagen om privata säkerhetstjänster (282/2002).

24 §. *Tulluppgifter.* Enligt 5 § i lagen om gränsbevakningsväsendet skall gränsbevakningsväsendet vid sidan av tullverket sköta tullövervakning samt därtill hörande förberedande tullåtgärder på havet, vid havskusten och landgränserna samt på de gränsövergångsställen enligt 4 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet där tullverket inte har anordnat tullövervakning. På begäran av tullverket kan gränsbevakningsväsendet sköta tullövervakning som riktar sig mot personers in- och utresa även på ett gränsövergångsställe enligt 4 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet där tullverket i övrigt sköter tullövervakningen.

Enligt 24 § i gränsbevakningslagen skall gränsbevakningsväsendet också i framtiden vid sidan av tullverket sköta tullövervakning och förberedande tullåtgärder som hör till tullövervakningen vid riksgränsen och vid de gränsövergångsställen där tullverket inte har ordnat tullövervakning. Verkens samarbete

underlättas genom att en tullman som hör till befälet eller i fråga om en enskild uppgift även en tullman ges möjlighet enligt 24 § 2 mom. i gränsbevakningslagen att få bistånd av gränsbevakningsväsendet. På begäran av en tullman som tillhör befälet kan gränsbevakningsväsendet sköta tullövervakning som riktar sig mot personers in- och utresa även på ett gränsövergångsställe där tullverket i övrigt sköter tullövervakningen. En gränsbevakningsman kan på en tullmans begäran delta i genomförandet av en enskild tulluppgift. Bestämmelserna medger fortfarande goda och flexibla förutsättningar för samarbete mellan tullen och gränsbevakningsväsendet.

25 §. *Uppgifter med anknytning till det militära försvaret.* Bestämmelser om uppgifter som anknyter till det militära försvaret finns för närvarande i 7 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Det föreslås inga ändringar i uppgifternas innehåll. Gränsbevakningsväsendet deltar i rikets försvar och ger i detta syfte sin personal och de värnpliktiga som förordnats till gränsbevakningsväsendet samt de kvinnor som antagits för att fullgöra frivillig militärtjänst vid gränsbevakningsväsendet militärutbildning samt upprätthåller och utvecklar försvarsberedskapen i samarbete med försvarsmakten.

Om försvarsberedskapen kräver det kan gränstrupper genom förordning som utfärdas av republikens president anslutas till försvarsmakten, såsom för närvarande.

Som en ny bestämmelse föreslås att gränsbevakningsväsendet skall kunna delta i främjandet av frivilligt försvarsarbete. Försvarsmaktens andel i det frivilliga försvarsarbetet har utökats på 1990-talet genom en ändring (740/1994) i lagen om försvarsmakten. En av försvarsmaktens uppgifter är idag att stöda frivillig försvarsutbildning samt att också på annat sätt främja verksamhet som syftar till att stärka försvarsviljan och höja medborgarnas fysiska kondition. En av gränsbevakningsväsendets uppgifter är att upprätthålla och utveckla försvarsberedskapen i samarbete med försvarsmakten. Därför föreslås bestämmelser om att gränsbevakningsväsendet skall kunna delta i främjandet av frivilligt försvarsarbete. Avsikten är att försvarsorganisationerna även i fortsättningen skall sköta arrangerandet av frivillig försvarsutbildning

och att försvarsmakten bär huvudansvaret när det gäller att stöda den.

26 §. *Deltagande i räddningsverksamhet och sjuktransporter.* Gränsbevakningsväsendets räddningsuppgifter ändras inte i sak. Till räddningsväsendet hör enligt 1 § i räddningslagen förebyggande av eldsvådor och olyckor, räddningsverksamhet och befolkningsskydd. Med räddningsverksamhet avses sådana skyndsamma åtgärder till följd av en olycka eller en hotande olycka som vidtas för att skydda och rädda människor, egendom och miljön samt för att begränsa skadorna och lindra följderna. Kommunerna ansvarar för räddningsväsendets uppgifter. Inrikesministeriet leder och övervakar räddningsväsendet. Enligt 6 § i räddningslagen är vid sidan av räddningsmyndigheterna bl.a. polisen och gränsbevakningsväsendet ändå skyldiga att delta i räddningsverksamheten och befolkningsskyddet enligt vad som bestäms om deras uppgifter i författningarna om respektive verksamhetsområde eller i övrig lagstiftning.

Enligt 6 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet deltar gränsbevakningsväsendet i räddningsverksamheten inom sitt bevakningsområde genom att tillhandahålla nödvändig utrustning och personalresurser. Gränsbevakningsväsendets medverkan får inte äventyra skötseln av gränsbevakningsuppgifterna och uppgifterna med anknytning till det militära försvaret. Enligt 6 § 2 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet kan gränsbevakningsväsendet inom sitt bevakningsområde bistå någon som är i behov av akut hjälp i terrängen. Polisen har dock ledningsansvaret för efterspaningar i överensstämmelse med 14 § i polisförordningen. Enligt 6 § 3 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet kan gränsbevakningsväsendet inom sitt bevakningsområde utföra brådskande sjuktransporter.

Enligt sjöräddningslagen sköter gränsbevakningsväsendet planeringen, utvecklingen och övervakningen av sjöräddningstjänsten, liksom också samordningen av verksamhet som bedrivs av myndigheter och frivilliga som deltar i sjöräddningstjänsten. Gränsbevakningsväsendet leder och utför efterspanings- och räddningsverksamhet, ger ledarutbildning i anslutning till sjöräddningstjänsten samt kan vid behov också ge annan ut-

bildning och upplysning i anslutning till sjö- räddningstjänsten.

Vid beredningen av lagen om gränsbevakningsväsendet ansåg riksdagens förvaltningsutskott att det var viktigt att räddningsuppgifterna inte äventyrar skötseln av gränsbevakningsuppgifterna och uppgifterna med anknytning till det militära försvaret. I 26 § i gränsbevakningslagen föreskrivs att gränsbevakningsväsendet genom att tillhandahålla utrustning, personalresurser och sakkunnigtjänster vid sidan av sjöräddningen deltar i annan räddningsverksamhet samt i efterspanning av personer som gått vilse i terrängen eller annars är i behov av akut hjälp där, om detta kan anses nödvändigt med hänsyn till olyckans eller nödlägets omfattning eller speciella natur. Enligt 2 mom. kan gränsbevakningsväsendet sköta en brådslande sjuktransport om ingen annan myndighet kan sköta transporten utan att räddningen äventyras. Som ledande sjöräddningsmyndighet deltar gränsbevakningsväsendet i räddningsuppgifter med sina fartyg och luftfartyg. Gränsbevakningsväsendet ställer uppgifterna i prioriteringsordning med beaktande av principerna i 2 kap. Gränsbevakningsväsendets resurser är i ekonomiskt hänseende tillgängliga även för krävande sjuktransporter, om annan hjälp inte finns att få.

27 §. *Utredning av gränstilldragelser samt förutsättningar för in- och utresa.* I paragrafen föreslås att bestämmelserna om förundersökning i tillämpliga delar skall iakttas i gränsbevakningsväsendets utredning av förutsättningarna för en utlännings inresa, vistelse i landet och utresa och för avlägsnande av en utlännings ur landet samt identiteten, inresan och resrutten i fråga om en person som söker internationellt skydd. Det samma gäller även utredning av en sådan gränstilldragelse som avses i gränsordningsöverenskommelsen från 1960.

Utlänningslagen innehåller bestämmelser om utlänningsars inresa, vistelse i landet och utresa samt om avlägsnande av en utlännings ur landet. I utlänningslagen föreskrivs också om behandlingen av ansökan om internationellt skydd. Enligt 4 § i utlänningslagen iakttas förvaltningslagen vid behandlingen av ärenden som avses i utlänningslagen och förvaltningsprocesslagen vid ändringssökande, om inte något annat bestäms särskilt i lag. På

asylsamtal som förs av polisen tillämpas förvaltningslagen. På polisens utredning av förutsättningarna för en utlännings inresa, vistelse i landet och avlägsnande ur landet samt på utredning av en asylsökandes identitet, inresa och resrutta tillämpas bestämmelserna om polisundersökning i polislagen.

Bestämmelser om polisundersökning finns i 4 kap. i polislagen. Med polisundersökning avses enligt 37 § i polislagen en annan polisens ålagd undersökning än förundersökning med anledning av brott. Vid polisundersökning skall man dock i tillämpliga delar förfara som vid förundersökning. Om en undersökning görs för utredning av en omständighet som inverkar på en persons rättigheter eller skyldigheter, skall i fråga om personens ställning tillämpas vad som stadgas om ställningen för en part vid förundersökning. Om undersökningen görs för utredning av om en person skall dömas till straff eller en med straff jämförbar påföljd, skall i fråga om personens ställning tillämpas bestämmelserna om den som misstänks för brott. En annan part eller hans eller hennes laga företrädare eller ombud skall hålla sig till sanningen. I fråga om andra personers ställning skall bestämmelserna om vittnen eller sakkunniga tillämpas. Var och en som möjligen kan lämna uppgifter som behövs vid polisundersökning är skyldig att på kallelse infinna sig till polisundersökning. Den som utan godtagbar orsak underlåter att hörsamma kallelsen får på befallning av en polisman hämtas till polisundersökning på samma sätt som bestäms om förundersökning. En polisman har rätt att för polisundersökning få tillträde till den plats eller det område där den händelse som undersöks har inträffat, besikta föremål eller handlingar som kan vara av betydelse för undersökningen, utföra försök som behövs för undersökningen samt lösgöra och ta prov som behövs för den, förutsatt att det med fog kan antas ha stor betydelse vid utredningen av saken.

Enligt 4 § i utlänningslagen skall 47 § i lagen om gränsbevakningsväsendet tillämpas på en undersökning som gränsbevakningsväsendet utför med stöd av utlänningslagen. Enligt 47 § i lagen om gränsbevakningsväsendet skall, när en sådan undersökning görs, i tillämpliga delar iakttas vad som bestäms om förrättande av undersökning vid förun-

dersökning. Om utredningen avser klarläggandet av en omständighet som har samband med en persons rättigheter eller skyldigheter, gäller i fråga om personens ställning bestämmelserna om part vid förundersökning. En part samt hans lagliga företrädare och ombud skall hålla sig till sanningen när de redogör för den sak som undersöks och när de besvarar frågor. Den person som är föremål för undersökningen är skyldig att vara närvarande vid undersökningen högst 12 timmar åt gången. En gränsbevakningsman har rätt att för en undersökning inom bevakningsområdet få tillträde till det område där den händelse som undersöks har inträffat samt att besikta föremål eller handlingar som kan vara av betydelse för undersökningen.

Utredning av de saker som avses i 47 § i lagen om gränsbevakningsväsendet inleds i gränskontrollen. Beroende på vad som framkommit i gränskontrollen kan förundersökning, behandling av ett förvaltningsärende enligt utlänningslagen samt undersökning enligt 47 § i lagen om gränsbevakningsväsendet inledas. Gränskontrollen gäller både finländska och utländska medborgare även om en finländares inresa enligt grundlagen alltid skall tillåtas och även om en person som söker internationellt skydd skall tillåtas passera gränsen enligt internationella fördrag som är förpliktande för Finland.

Riksdagens förvaltningsutskott ansåg i sitt betänkande (FvUB 29/1998) angående regeringens proposition (RP 50/1998 rd) om ändring av utlänningslagen att det i syfte att förhindra att asylsökningens förfarande missbrukas är motiverat att följa bestämmelserna om polisundersökning när det gäller utredning av en utlännings identitet, inresa och resrutt. Dessutom betonade utskottet den asylsökandes skyldighet att hålla sig till sanningen. Även i regeringens proposition med förslag till utlänningslag och vissa lagar som har samband med den (RP 28/2003 rd) hänvisas till behovet av ett förfarande som liknar förundersökning. En undersökning som gäller samma ärende skall ske enligt samma förfarande vid olika myndigheter. Därför föreslås att samma regler som vid polisundersökning skall tillämpas vid utredning av ärenden som gäller inresevillkor, grunder för avvisning eller visum i fråga om utlänningslag eller utredningar av asylsökandes identitet, inresa och

resrutt.

En utredning enligt 27 § i gränsbevakningslagen gäller i allmänhet en persons rättigheter eller skyldigheter. På personer som deltar i en sådan utredning tillämpas samma regler som vid förundersökning. Sakäganden och hans eller hennes lagliga företrädare och ombud är skyldiga att hålla sig till sanningen. Detta gäller dock inte sådana fall där det är fråga om en naturlig påföljd till straffet som påförs den person som är föremål för undersökningen. I sådana fall skall på den person som utredningen gäller tillämpas motsvarande regler som de som i förundersökningen tillämpas på den som är misstänkt för ett brott. Till denna del skiljer sig 27 § i gränsbevakningslagen från 47 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Ändringen motsvarar utformningen av polislagen. Personen förpliktas inte på detta sätt att vittna mot sig själv, vilket är förbjudet redan enligt de internationella fördrag som är bindande för Finland. Skyldigheten att närvara gäller högst 12 timmar åt gången, vilket motsvarar skyldigheten att närvara i förundersökningen. I 3 mom. föreskrivs för gränsbevakningsmän en rätt som motsvarar den nu gällande, dvs. rätt att få tillträde till det område där en gränstilldragelse har inträffat och besikta föremål eller handlingar som kan vara av betydelse för undersökningen.

Gränstilldragelser definierades i artikel 29 i gränsordningsöverenskommelsen från 1960. Överenskommelsen har ändrats genom det i Nådendal den 18 juni 1998 uppgjorda protokollet mellan Republiken Finlands regering och Ryska federationens regering om ändring av den mellan Republiken Finlands regering och Socialistiska Rådsrepublikernas Förbunds regering ingångna överenskommelsen angående ordningen på gränsen mellan Finland och Sovjetunionen och ordningen för utredning av gränstilldragelser (FördrS 54/1998).

Gränstilldragelser är enligt artikel 36 i överenskommelsen för närvarande

a) skjutning över gränsen mot personer eller ett område som hör till den andra fördragsslutande parten,

b) dödande eller sårande av personer på den andra fördragsslutande partens område till följd av skottlossning över gränsen samt misshandel och annat skadande av någons

hälsa liksom även tvångsåtgärder mot sådana personer,

c) kränkande handlingar riktade mot den andra fördragsslutande parten,

d) människors olagliga gränsöverskridningar,

e) luftfartygs, sjögående fartygs, flodfartygs och mindre flytande materiels olagliga gränsöverskridningar,

f) egendom eller materiel som av naturkraften förflyttats över gränsen,

g) renars och husdjurs gränsöverskridningar,

h) flyttande, skadande eller förstörande av gräns- och sjömärken,

i) bränders spridning över gränsen,

j) andra tilldragelser som hindrar upprätthållandet av tillbörlig ordning och lugna förhållanden vid gränsen.

Gränstilldragelser innefattar inte nödvändigtvis ett brott. Utredning av en gränstilldragelse kan ändå leda till att förundersökning inleds. Enligt överenskommelsen ankommer det på de fördragsslutande parternas gränsfullmäktige att undersöka och avgöra gränstilldragelser. Gränsfullmäktige i Finland är tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet. Gränstilldragelser vars utredning gränsfullmäktige inte har nått en överenskommelse om kan hänskjutas till de fördragsslutande parternas behöriga myndigheter för avgörande, behandlas särskilt av den permanenta finländsk-ryska gränsbevakningsarbetsgruppen eller hänskjutas till de fördragsslutande parterna för avgörande på diplomatisk väg. Gränstilldragelser vars utredning de behöriga myndigheterna inte har nått en överenskommelse om kan återförvisas till gränsfullmäktige för avgörande eller hänskjutas till de fördragsslutande parterna för avgörande på diplomatisk väg. Enligt artikel 39 i överenskommelsen kan de fördragsslutande parternas gränsfullmäktige samt deras suppleanter och biträden, efter att på förhand ha kommit överens om det, på gränsen utföra gemensamma undersökningar för att utreda gränstilldragelser. Sådana undersökningar leds av den fördragsslutande part på vars territorium de verkställs. Över undersökningarna upprättas förrättningsprotokoll eller protokoll om någondera parten kräver det. En gemensam undersökning av en gränstilldragelse skall enligt överenskommelsen inte anses utgöra

en rättslig undersökning. Utöver utredning av gränstilldragelser skall gränsfullmäktige också vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra gränstilldragelser. De skall också utreda de ersättningskrav som den andra fördragsslutande parten eller personer inom dess territorium ställer och som hänför sig till gränstilldragelser.

Gränsbevakningsväsendet utreder gränstilldragelsen i enlighet med ovan avsedda 47 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Utredningen angående gränstilldragelsen sker i enlighet med 27 § i gränsbevakningslagen.

5 kap. Bestämmelser om befogenheter

28 §. *Befogenheter i fråga om gränskontroll.* Bestämmelser om förfarandet vid gränskontroll finns i 18 § och bestämmelser om åtgärder som ingår i gränskontroll finns i 19 § i gränsbevakningslagen. Gränskontrollen är antingen en minimikontroll eller en grundlig kontroll. I en minimikontroll ingår utredning av identiteten i syfte att utreda rätten att passera gränsen samt övervaka att inreseförbud, reseförbud, avvísingsbeslut eller utvisningsbeslut iaktas och vidta de åtgärder som begärts vid efterlysning. I minimikontrollen ingår också kontroll av resedokument och andra dokument som styrker rätten att resa, i syfte att utreda rätten att passera gränsen samt säkerställa att dokumentet är äkta, och hörande av personen.

Den grundliga kontrollen innefattar minimikontroll samt eventuellt kroppsvisitation samt genomsökning av en persons saker och fordon för att man skall finna ett nödvändigt dokument som styrker identiteten och försäkra sig om att personen inte förfogar över eller i sitt bagage eller fordon har egendom som har anskaffats genom brott eller erhållits i stället för sådan egendom eller annan egendom som personen inte har rätt att inneha eller transportera över gränsen eller i fråga om vilken personen har försummat sin skyldighet till tullklarering.

För att kunna utföra gränskontrolluppgifter bör gränsbevakningsmannen ha rätt att tillfälligt tillvarata ett resedokument, utföra kroppsvisitation, söka igenom ett fordon, hindra en person att avlägsna sig från gränskontrollen samt tillfälligt tillvarata föremål och fordon som skall granskas. Förutom ut-

redning av en persons identitet skall gränsbevakningsmän även ha rätt att behandla de personuppgifter som fås ur registren i syfta att utreda rätten att passera gränsen, inreseförbud, reseförbud, avvísingsbeslut eller utvisningsbeslut samt att utreda efterlysning och genomföra nödvändiga åtgärder. En gränsbevakningsman skall även kunna behandla registeruppgifter som gäller stulen eller försvunnen egendom för klarläggning av den lagliga besittningen av egendomen. Bestämmelser om dessa rättigheter finns i 28 § i gränsbevakningslagen.

En gränsbevakningsman har vid genomförandet av en gränskontroll rätt att tillfälligt tillvarata ett resedokument så som särskilt föreskrivs om detta samt att utföra kroppsvisitation med iakttagande i tillämpliga delar av bestämmelserna i 5 kap. 10 § och 12 § i tvångsmedelslagen. En gränsbevakningsman har rätt söka igenom ett fordon med iakttagande i tillämpliga delar av bestämmelserna i 5 kap. 8 § i tvångsmedelslagen om rannsakan på andra platser samt att förhindra att en person avlägsnar sig från gränskontrollen med iakttagelse i tillämpliga delar av bestämmelserna i 6 kap. 1 § i tvångsmedelslagen. Dessutom har gränsbevakningsmannen rätt att tillfälligt för gränsbevakningsväsendet tillvarata de föremål och fordon som skall granskas för den tid då gränskontrollen genomförs.

Gränskontroll skall enligt 18 § genomföras utan dröjsmål. Enligt programmet för den inre säkerheten är målet vid gränskontroller av personer i trafiken vid Europeiska unionens och Schengenområdet yttre gränser en genomsnittlig väntetid på 30 minuter i hamnar och 10 minuter vid landgränser och på flygplatser. På längre sikt är målet en genomsnittlig väntetid på 20 minuter i hamnar och 5 minuter vid landgränser och på flygplatser. I praktiken kan man få köa länge till gränskontrollen i rusningstid. Gränsbevakningsmän bör ha befogenhet att hindra en person att avlägsna sig från gränskontrollen och att tillfälligt tillvarata föremål och fordon som skall granskas. Med tanke på tillgodoseendet av individens grundläggande fri- och rättigheter är det nödvändigt att så noggrant som möjligt föreskriva om de åtgärder som är tillåtna för att hindra att en person som skall genomgå kontroll avlägsnar sig. Med stöd av 6 kap. 1 § i tvångsmedelslagen, som enligt hänvis-

ningsbestämmelsen skall tillämpas, får en person som skall genomgå kontroll hållas inlåst, om det är nödvändigt för att förhindra att han eller hon avlägsnar sig. Personen får emellertid inte placeras i ett förvaringsrum för anhållna.

Förhindrande av att en person avlägsnar sig samt tillfälligt tillvaratagande av föremål och fordon begränsar den personliga friheten och integriteten, rörelsefriheten, skyddet av privatlivet och egendomsskyddet. Den gränsbevakningsman som tjänstgör som chef vid ett gränsövergångsställe beslutar om dessa åtgärder. I brådskanfall kan emellertid vilken gränsbevakningsman som helst hindra en person att avlägsna sig och tillvarata egendom för gränsbevakningsväsendets räkning. Ärendet skall i sådana fall utan dröjsmål överföras för avgörande till den gränsbevakningsman som tjänstgör som chef vid gränsövergångsstället.

Personer som försöker passera gränsen utan tillstånd eller smuggla något över gränsen försöker sannolikt undvika gränskontroll eller åtminstone grundlig gränskontroll. De kan försöka inverka på kontrollen genom att välja ut en tidpunkt för passerandet av gränsen och samtidigt välja ut den som utför kontrollen samt genom att avstå från avsikten att passera gränsen mitt under kontrollen. För att upprätthålla den höga risk att åka fast som ställt som mål i programmet för den inre säkerheten föreskrivs att även om en person avstår från avsikten att passera gränsen hindrar det inte att gränskontroll utförs, om kontrollen behövs för att utreda identiteten eller försäkra att personen inte innehar föremål eller ämnen som han eller hon inte har rätt att inneha eller föra över gränsen. Gränskontrollen avbryts om fortsatta åtgärder är uppenbart onödiga på grund av att ett hinder för passerande av gränsen framkommit eller av någon annan därmed jämförbar orsak.

I gränskontrollen förekommer särdrag som är typiska för förvaltningsförfarandet. Kontrollen innehåller liknande åtgärder som förundersökningen i fråga om brott, men den är ingen brottsutredning. Behandling av de personuppgifter som erhållits vid det administrativa förfarandet skall i allmänhet åtskiljas från behandlingen av de personuppgifter som erhållits i brottsärenden. Målet för gränskontrollen är trots dess administrativa natur att

bekämpa faktorer som hotar allmän ordning och säkerhet. För tydlighets skull föreskrivs att en gränsbevakningsman har rätt att vidta andra sådana för gränsbevakningsväsendet föreskrivna uppgifter som är motiverade på basis av gränskontrollen. På basis av gränskontrolluppgifter kan man sålunda inleda t.ex. förundersökning av ett brott och de personuppgifter som erhållits i brottsärenden får användas som stöd för gränskontrollen. Behandlingen av personuppgifter regleras särskilt.

29 §. *Automatisk identifiering vid ett gränsövergångsställe.* Enligt 26 § i lagen om gränsbevakningsväsendet har gränsbevakningsväsendet rätt att företa teknisk övervakning i närheten av rikets landgräns, vid havskusten och på havet samt på ett gränsövergångsställe liksom även på ett område i gränsbevakningsväsendets besittning som inte omfattas av hemfriden. Övervakningen genomförs som en del av gränsövervakningen samt för att säkra gränskontrollerna och förhindra sådana brott som undersöks av gränsbevakningsväsendet, identifiera en person som misstänks för brott och bevaka särskilda övervakningsobjekt. För närvarande behöver man inte ens informera särskilt om teknisk övervakning på ett gränsövergångsställe, på rikets landgränser, på havet och från havskusten ut mot havet.

Enligt 27 § i lagen om gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman inom bevakningsområdet för att förebygga eller avbryta sådana brott som undersöks av gränsbevakningsväsendet rätt att bedriva observation av en person som inte befinner sig på ett hemfridsskyddat område, om det finns grundad anledning att misstänka att personen gör sig skyldig till ett brott. Personer som inte misstänks för brott får iakttas utanför hemfridsskyddade områden, om det finns grundad anledning att misstänka att personen medverkar till ett sådant brott som skall undersökas av gränsbevakningsväsendet och för vilket det strängaste straffet är fängelse i mer än sex månader. Dessutom har gränsbevakningsmannen i enlighet med en internationell överenskommelse rätt att på en främmande stats territorium bedriva observation av en person som inte befinner sig på hemfridsskyddat område, om syftet är att förebygga eller avbryta ett brott.

Upprätthållande av gränssäkerheten på ett ekonomiskt och effektivt sätt samt förhindrande av att gränskontroller undviks förutsätter rätt till övervakning och observation med tekniska metoder också vid gränsövergångsställen. I 31 § i gränsbevakningslagen föreskrivs om sådan teknisk övervakning som hänför sig till gränsövervakningen. För genomförande av gränsövervakningen har gränsbevakningsväsendet rätt att i närheten av gränsen samt vid ett gränsövergångsställe och i dess omedelbara närhet företa sådan teknisk övervakning som avses i polislagen inom områden till vilka allmänheten har tillträde och vilka inte omfattas av hemfriden. Vid gränsövergångsställen skall det informeras om detta med ett lämpligt tecken. Annanstans är det i praktiken omöjligt att informera om övervakningen. Med teknisk övervakning avses i 28 § i polislagen iakttagande eller avlyssning av allmänheten, fordonsförare eller fotgängare med hjälp av en teknisk anordning samt automatisk upptagning av ljud eller bild.

Automatisk identifiering enligt 29 § i gränsbevakningslagen sker bl.a. genom att bilder som fås från dessa upptagningar med tekniska metoder jämförs med bilder som gränsbevakningsväsendet förfogar över i identifieringssyfte. Bestämmelser om bilder som används i identifieringssyfte och erhållande, förvaring och förstöring av dem finns i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet och andra författningar som utfärdats med stöd av den.

Enligt 29 § i gränsbevakningslagen har gränsbevakningsväsendet enligt efterlysning rätt att vid ett gränsövergångsställe rikta automatisk identifiering mot andra platser än utrymmen som används för stadigvarande boende för identifiering av personer som skall delges stämning, gripas, anhållas, tas i förvar, häktas eller tas under observation av myndigheterna samt för att förhindra, avbryta och avslöja brott som utreds av gränsbevakningsväsendet. Automatisk identifiering får dock inte ske på toaletter, i omklädningsrum eller på någon annan motsvarande plats, eller i personalutrymmen eller arbetsrum som anvisats arbetstagarna för deras personliga bruk.

För identifiering av en person får man redan nu utföra teknisk övervakning vid ett

gränsövergångsställe. Personer identifieras genom att bilder på eftersökta personer jämförs med förbipasserande, personer som genomgår kontroll och bilder och bildupptagningar som förmedlas av en kamera. För automatisk identifiering av en person finns åtskilliga tekniska metoder, av vilka endast en innebär maskinell jämförelse av bilder. Med hjälp av den metoden plockas sådana bilder fram ur materialet vilka tillräckligt mycket liknar de bilder av den eftersökta personen som finns till förfogande. Identiteten kan bekräftas genom att den person som finns på bilden kontrolleras. Automatisk identifiering utgör ingen olägenhet för dem som blir utsatta för den. Enligt 20 b § i tullagen får även tullverket vid ett gränsövergångsställe, efter att på förhand ha meddelat om detta, företa teknisk övervakning bl.a. för identifiering av personer misstänkta för tullbrott. Enligt 29 § i gränsbevakningslagen skall information om automatisk identifiering ges med lämpligt tecken. Detta skall anses nödvändigt för att de övervakade personernas integritetsskydd skall kunna förverkligas.

30 §. *Rätt till övervakningsutrymmen.* Enligt förslaget skall gränsbevakningsväsendet ha rätt att mot gängse ersättning av ägaren eller innehavaren till en trafikplats som är gränsövergångsställe få till sitt förfogande sådana övervakningsutrymmen som utförande av gränskontrollen förutsätter. Den föreslagna bestämmelsen motsvarar 14 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Vid landgränserna finns i allmänhet utrymmen som tillhör staten eller dess inrättningar och som får användas för gränsövervakning och gränskontroller. Flygplatsernas utrymmen tillhör Luftfartsverket, vilket fungerar som affärsverk, och hamnarnas utrymmen tillhör i allmänhet kommunerna eller bolag som ägs av dem. En del hamnar ägs av aktörer som inte hör till den offentliga förvaltningen. Enligt 20 § i tullagen har en tullmyndighet rätt att utan ersättning av trafikplatsens ägare eller innehavare få till sitt förfogande nödvändiga övervakningsutrymmen med inventarier. En sådan rätt skulle vara praktisk även för gränsbevakningsväsendet eftersom utrymmena är nödvändiga för att kontrollerna skall kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt. För att garantera tillgången till utrymmena föreslås emellertid endast att den rätt som gränsbe-

vakningsväsendet redan nu har skall bibehållas.

31 §. *Teknisk övervakning som hänför sig till gränsövervakningen.* Ovan i 29 § redogörs för bestämmelserna om teknisk övervakning i lagen om gränsbevakningsväsendet. Enligt 31 § i gränsbevakningslagen har gränsbevakningsväsendet för genomförande av gränsövervakningen rätt att i närheten av gränsen samt vid ett gränsövergångsställe och i dess omedelbara närhet företa sådan teknisk övervakning som avses i polislagen inom områden till vilka allmänheten har tillträde och vilka inte omfattas av hemfriden. Med teknisk övervakning avses i 28 § i polislagen iakttagande eller avlyssning av allmänheten, fordonsförare eller fotgängare med hjälp av en teknisk anordning samt automatisk upptagning av ljud eller bild. Enligt 29 § i polislagen har polisen rätt att, efter att på förhand ha meddelat om detta, på en allmän plats eller allmän väg företa teknisk övervakning för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet, förebyggande av brott, identifiering av personer som är misstänkta för brott samt för bevakning av särskilda övervakningsobjekt.

Gränsbevakningsväsendets tekniska övervakning sker enligt efterlysning som utfärdats av en myndighet i syfte att identifiera personer som skall delges stämning, gripas, anhållas, tas i förvar, häktas eller tas under observation av myndigheterna, att förebygga, avbryta och avslöja brott som utreds av gränsbevakningsväsendet samt att genomföra gränskontroll.

32 §. *En gränsbevakningsmans befogenheter att upprätthålla allmän ordning och säkerhet vid ett gränsövergångsställe.* I 20 § i gränsbevakningslagen föreskrivs om gränsbevakningsväsendets uppgifter när det gäller att upprätthålla allmän ordning och säkerhet vid ett gränsövergångsställe. Gränsbevakningsväsendet sköter de nämnda uppgifterna när polisen är förhindrad att göra det. Bestämmelser om en gränsbevakningsmans befogenheter finns i 32 § i gränsbevakningslagen, enligt vilken en gränsbevakningsman har samma befogenheter som en polisman har enligt 14 §, 16 § och 18 § 1 mom. i polislagen. Bestämmelsen i 16 § i polislagen om polismän som tillhör befälet tillämpas vid gränsbevakningsväsendet på en anhållnings-

berättigad tjänsteman och en gränsbevakningsman som tjänstgör som chef vid ett gränsövergångsställe. För vidtagande av andra åtgärder som hör till polisen förutsätts en i 21 § i gränsbevakningslagen avsedd begäran från polisen om utförande av en brådskande polisuppgift. Med stöd av 21 § 2 mom. kan åtgärder emellertid inledas även utan begäran, om en fördröjning kan medföra att hälsa eller egendom äventyras. Enligt 33 § i gränsbevakningslagen har en gränsbevakningsman i sådana fall sådana befogenheter som fastställs i 2 kap. i polislagen, om de inte begränsas av en polisman som tillhör befälet eller polisens fältchef.

Enligt 14 § i polislagen har en polisman, om innehavaren av ett område eller en plats som omfattas av hemfrid eller offentlig frid eller hans företrädare begär det, rätt att från området eller platsen avlägsna en person som utan laglig rätt tränger sig in eller i smyg eller genom att vilseleda någon annan inträder eller gömmer sig där eller underlåter att iaktta en tillsägelse att avlägsna sig. En polisman har även rätt att från ett område eller en plats avlägsna en person som lovligen uppehåller sig där, om personen stör andras hemfrid eller den offentliga friden eller på något annat sätt vållar betydande störning där och det finns grundad anledning att befara att störningen upprepas. Om det är sannolikt att en upprepning av störningen inte kan förhindras genom att personen avlägsnas, har en polisman rätt att gripa och hålla den som uppträder störande i förvar. Den som har gripits får hållas i förvar endast så länge som det är sannolikt att störningen upprepas, dock högst 12 timmar från gripandet.

Enligt 16 § i polislagen har en polisman på förordnande av en polisman som tillhör befälet, och i brådskande fall även utan sådant förordnande, rätt att få tillträde till en byggnad, en annan hemfridsskyddad plats eller ett fordon, om det finns fog att misstänka att en gärning eller händelse som innebär allvarlig fara för liv, personlig frihet eller hälsa eller som vållar avsevärd skada på egendom eller miljön pågår eller är överhängande. Det förutsätts ytterligare att åtgärden är nödvändig för avvärjande av faran eller för att sprängämnen, vapen eller andra farliga ämnen eller föremål skall kunna eftersökas och tas om hand av polisen.

Enligt 18 § 1 mom. i polislagen får en polisman avspärra, stänga eller utrymma en plats eller ett område som är i allmänt bruk eller förbjuda eller begränsa trafiken där, om åtgärden är nödvändig för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet eller trygga undersökning och åtgärderna på olycksplatsen eller skydda en sådan persons integritet som är föremål för en åtgärd eller egendom som är i fara.

I 15 § i lagen om gränsbevakningsväsendet bestäms att en gränsbevakningsman i samband med gränsövervakning eller gränskontroll får stänga, spärra av eller utrymma ett gränsövergångsställe som övervakas av gränsbevakningsväsendet eller begränsa trafiken där. I samma lagrum föreskrivs om en gränsbevakningsmans rätt att från ett gränsövergångsställe avlägsna en person som uppför sig synnerligen störande eller orsakar överhängande fara för allmän ordning och säkerhet.

Trots ändringen är det fortfarande polisens uppgift att upprätthålla allmän ordning och säkerhet vid ett gränsövergångsställe. Situationen vid Helsingfors-Vanda flygplats förblir sålunda oförändrad vad gäller upprätthållande av ordningen. Gränsbevakningsväsendet ser till att allmän ordning och säkerhet upprätthålls vid gränsövergångsställena när polisen är förhindrad att göra det eller när polisen begär att gränsbevakningsväsendet vidtar åtgärder. Situationen vid t.ex. Raja-Jooseppi gränsbevakningsstation är i allmänhet sådan på grund av de långa avstånden. En gränsbevakningsman kan vid båda dessa gränsbevakningsstationer inleda omedelbara åtgärder när åtgärderna inte kan dröja utan att hälsa eller egendom äventyras.

En gränsbevakningsmans rätt att stänga, spärra av eller utrymma ett gränsövergångsställe och begränsa trafiken där hänförs sig i allmänhet just till upprätthållandet av ordning. Bestämmelser om annan tillfällig stängning av ett gränsövergångsställe finns i 16 § i gränsbevakningslagen. I sådana fall avgörs frågan av statsrådet.

33 §. *En gränsbevakningsmans befogenheter i polisuppgifter.* Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets brådskande polisuppgifter finns i 21 § och bestämmelser om en gränsbevakningsmans befogenheter i polisuppgifter i 33 §. Enligt 21 § kan gränsbevak-

ningsväsendet på en polismans begäran sköta sådana brådsakande polisuppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet som polisen inte utan dröjsmål kan sköta. Gränsbevakningsväsendet kan inleda åtgärder också utan begäran om ett behov uppstår i samband med gränsbevakningsväsendets verksamhet och en fördröjning skulle äventyra hälsa eller egendom. Polisen skall informeras om att åtgärderna inletts. På polisens begäran skall åtgärderna avbrytas. En gränsbevakningsman har i de nämnda uppgifterna sådana befogenheter som anges för polismän i 2 kap. i polislagen, om inte befogenheterna begränsas av en polisman som tillhör befälet eller polisens fältchef.

Enligt 23 § i lagen om gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman i polisuppgifter enligt 9 § i samma lag de befogenheter som enligt 2 kap. i polislagen tillkommer en polisman, om i den begäran som en polisman har framställt inte har anvisats annat med stöd av 27 § 3 mom. eller 46 § i polislagen. Enligt 27 § 3 mom. i polislagen kan en polisman ge en utomstående fullmakt att använda nödvändiga maktmedel och enligt 46 § även andra polisbefogenheter.

Gränsbevakningsmännens befogenheter utvidgas sålunda inte i sak genom 33 § i gränsbevakningslagen.

Bestämmelserna i 2 kap. i polislagen gäller utredande av identitet (10 §), gränskontroll och tullåtgärder (10 a §), gripande av en person i avsikt att skydda honom (11 §), gripande av en efterlyst person (12 §), husrannsakan för gripande av en person (13 §), skydd för områden som omfattas av hemfrid och offentlig frid (14 §), husrannsakan när en person befinner sig i fara eller är försvunnen (15 §), förhindrande av en farlig gärning eller händelse (16 §), vidtagande av åtgärder (17 §), avspärrande av en plats eller ett område (18 §), skingrande av folksamling (19 §), skydd mot brott och störande beteende (20 §), stannande och flyttning av fordon (21 §), säkerhetsvisitation (22 §), omhändertagande av farliga föremål och ämnen (23 §), hantering av omhändertagen egendom (24 §), fasttagande och avlivande av djur (25 §), en polismans rätt att ge befallningar (26 §) samt användning av maktmedel (27 §).

De befogenheter som föreslås i paragrafen kan till en del användas av en gränsbevak-

ningsman redan innan polisen begär att gränsbevakningsmannen vidtar åtgärder, om skydd av hälsa eller egendom ovillkorligen kräver det. Hittills har det ansetts att man i syfte att skydda hälsa och egendom kan handla med stöd av bestämmelserna om nödtillstånd och nödvärn. De kan emellertid inte anses vara tillräckliga behörighetsgrunder i myndighetsverksamhet.

I 33 § 2 mom. i gränsbevakningslagen bestäms att en gränsbevakningsman har de ovan nämnda rättigheter som gäller en polisman också i de uppgifter som avses i 22 § i gränsbevakningslagen. Enligt 22 § i gränsbevakningslagen kan gränsbevakningsväsendet tillhandahålla utrustning och personal för polisens bruk, om det på grund av ett särskilt hot är nödvändigt i syfte att avvärja ett terrorismbrott, gripa en farlig person, skingra en folkmassa eller skydda mot brott och störande beteende. De nämnda uppgifterna har hittills utförts som polisuppgifter enligt 9 § i lagen om gränsbevakningsväsendet, varför bestämmelsen inte medför någon ändring i det nuvarande rättsläget. Bestämmelsen uppfyller det krav på exakthet och noggrann avgränsning som skall tillämpas vid fastställandet av myndigheternas uppgifter och befogenheter.

I 2 mom. i paragrafen hänvisas också till de uppgifter som i lagen om sjöfartsskydd föreskrivs för gränsbevakningsväsendet. Enligt 5 § i lagen om sjöfartsskydd skall gränsbevakningsväsendet när det erhållit en sådan uppgift om hot mot säkerheten som avses i lagen vidta sådana kontrollåtgärder som avses i regel 9 punkterna 1.2 och 1.3 eller 2.5 i kapitel XI-2 i bilagan till SOLAS-konventionen. Åtgärderna enligt punkterna 1.2 och 1.3 i nämnda regel 9 är inspektion av fartyget, fördröjning av fartyget, kvarhållande av fartyget, driftrestriktioner, bl.a. restriktioner vad gäller förflyttningar inom hamnen, eller avvisning av fartyget från hamnen. Åtgärderna kan också omfatta smärre administrativa eller korrigerande åtgärder. Åtgärder enligt punkt 2.5 i nämnda regel 9 är krav på åtgärdande av den bristande överensstämmelsen, krav på att fartyget fortsätter till en angiven plats inom Finlands territorialhav eller inre vatten, inspektion av fartyget, om fartyget befinner sig på Finlands territorialhav eller vägrat tillträde till hamn. Polisens uppgifter i fråga om ett

fartyg som befinner sig i eller anlöper en finländsk hamn motsvarar gränsbevakningsväsendets uppgifter. Bestämmelsen i gränsbevakningslagen garanterar att myndigheternas befogenheter till denna del stämmer överens.

Bestämmelser om försvarsmaktens handräckning till polisen finns i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen. En ändring av denna lag är för närvarande under behandling i riksdagen. Territorialövervakningslagen innehåller bestämmelser om gränsbevakningsväsendets rätt att använda militära maktmedel. Bestämmelser om en gränsbevakningsmans rätt att använda maktmedel finns i 35 §. Bestämmelser om en krigsmans rätt att använda maktmedel finns i 45 kap. 26 a § i strafflagen.

34 §. *En gränsbevakningsmans befogenheter i tulluppgifter.* Den föreslagna bestämmelsen motsvarar i övrigt 22 § i lagen om gränsbevakningsväsendet, förutom att det föreslås att även en anhållningsberättigad tjänsteman skall få besluta om åtgärder enligt 15 § i tullagen. En gränsbevakningsman i gränsbevakningsväsendets tulluppgifter skall ha sådana befogenheter som bestäms i 14 § i tullagen, såsom för närvarande. Om en tulluppgift förutsätter kroppsbesiktning eller annan kontroll än kontroll av resgoods eller ytterkläder, skall förfarandet enligt 15 § i tullagen iakttas. I sådana fall skall beslut om åtgärden fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman eller en gränsbevakningsman med minst majors grad.

I 14 § i tullagen föreskrivs om rätten att hejda och granska fordon, personer och varor, omhändertata varor som inte tullklarats, ha tillträde till och utföra granskning på platser där varor tillverkas, förvaras eller säljs samt granska tillverkning av varor och varors bokföringsmaterial. Paragrafen innehåller också bestämmelser om rätten att granska personers medhavda penningtillgångar, få nödvändiga handlingar och uppgifter som gäller sakägare, vara, fordon, passagerare och fordonets personal, meddela föreskrifter som gäller lossning, lastning, utlämning, transport och lagring av varor, sätta ut tullsigill, tullås eller annat identifikationsmärke, avspärra, stänga eller tömma en plats, förbjuda eller begränsa trafik samt förhindra utförelse av vara från Finlands tullområde.

Enligt 14 § i tullagen kan ett fartyg hejdas,

kontrolleras och föras i hamn, om det bedöms vara sannolikt att det bedriver smuggling.

Enligt 15 § i tullagen kan kroppsbesiktning av person och annan granskning än granskning av resgoods eller ytterkläder utföras utan förundersökning på person som på sannolika skäl misstänks för brott för vilket det strängaste straffet är fängelse i mer än sex månader. Vid tullen fattas beslut om åtgärder av en tullman som tjänstgör som chef för tullbrottsbekämpningen eller tullövervakningen. Enligt 22 § i lagen om gränsbevakningsväsendet skall en gränsbevakningsman som fattar ett sådant beslut ha minst majors grad. Enligt 34 § i gränsbevakningslagen kan även en anhållningsberättigad tjänsteman fatta beslutet. Alla gränsbevakningsmän innehar inte en militär tjänst.

35 §. *En gränsbevakningsmans maktmedel.* I 24 § i lagen om gränsbevakningsväsendet och i 27 § i polislagen föreskrivs om de maktmedel som i ett tjänsteuppdrag får användas för att bryta ner motstånd, avlägsna en person från en plats, gripa en person, förhindra att någon som berövats sin frihet flyr, avlägsna ett hinder eller avvärja ett överhängande brott eller någon annan farlig gärning eller händelse. Enligt de nämnda bestämmelserna med samma innehåll är sådana nödvändiga maktmedel tillåtna som kan anses försvarliga. I 24 § i lagen om gränsbevakningsväsendet föreskrivs om användning av maktmedel inom bevakningsområdet. Bestämmelser om rätten att använda maktmedel utanför bevakningsområdet ingår inte i lagen om gränsbevakningsväsendet. I 35 § i gränsbevakningslagen nämns ingen regional begränsning, eftersom begreppet *bevakningsområdet* slopas i samband med denna revidering.

Enligt polislagen och lagen om gränsbevakningsväsendet skall bedömningen av huruvida maktmedlen är försvarliga göras med hänsyn till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är, vilka resurser som står till förfogande samt övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Detta tas oförändrat in i 35 § 1 mom. i gränsbevakningslagen. Till 35 § 1 mom. i gränsbevakningslagen fogas en ny bestämmelse, enligt vilken maktmedel kan användas endast i en sådan om-

fattning och så länge som det nödvändigtvis krävs för utförandet av det lagstadgade tjänsteuppdraget. Detta kallas för principen om den lindrigaste metoden.

Den som på begäran eller med samtycke av en polisman eller gränsbevakningsman tillfälligt bistår en polisman eller en gränsbevakningsman i en situation där bistånd från en utomstående sida måste anlitas vid användning av maktmedel på grund av ett synnerligen viktigt och brådskande tjänsteuppdrag har enligt 27 § i polislagen och 24 § i lagen om gränsbevakningsväsendet rätt att under polismannens eller gränsbevakningsmannens uppsikt använda sådana nödvändiga maktmedel som polismannen eller gränsbevakningsmannen med stöd av sina befogenheter ger honom eller henne fullmakt till. Detta tas oförändrat in i 35 § 2 mom. i gränsbevakningslagen. I 35 § 3 mom. i gränsbevakningslagen tas dessutom in en bestämmelse som motsvarar den nuvarande, enligt vilken bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

I 3 mom. tas in en hänvisning till territorialövervakningslagen, vilken innehåller bestämmelser om territorialövervakningsmyndighetens maktmedel samt gränsbevakningsväsendets och försvarsmaktens rätt att använda militära maktmedel. I paragrafen införs dessutom en hänvisning till 45 kap. 26 a § i strafflagen, i vilken föreskrivs om en krigsmans maktmedel samt till 29 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning som gäller samordning av bestämmelserna om krigsmäns och gränsbevakningsmäns maktmedel. En samordning är nödvändig, eftersom en stor del av gränsbevakningsmännen tjänstgör i en militär tjänst och en del av dem även deltar i militära uppgifter, såsom arrangerandet av den militära utbildningen och bevakning av militära mål.

Eftersom bestämmelserna om gränsbevakningsmännens och polisens maktmedel sammanfaller kan man vid tolkningen av 35 § i gränsbevakningslagen tillämpa regeringens proposition med förslag till polislag (RP 57/1994 rd), i synnerhet detaljmotiveringen till 27 § i polislagen. Bestämmelserna om användningen av maktmedel har dock efter att polislagen stiftades reviderats i samband med revideringen av straffrättens allmänna

läror på det sätt som närmare presenteras i regeringens proposition med förslag till revidering av lagstiftningen om straffrättens allmänna läror (RP 44/2002 rd). En allmän bestämmelse om användningen av maktmedel för utförande av tjänsteuppdrag eller av någon annan därmed jämförbar orsak finns i 4 kap. 6 § i strafflagen. Enligt 1 mom. i det nämnda lagrummet skall det dock alltid föreskrivas särskilt genom lag om användningen av maktmedel för utförande av tjänsteuppdrag eller av någon annan därmed jämförbar orsak. Rätten att använda maktmedel för en utomstående som bistår myndigheterna förutsätter också alltid en särskild bestämmelse.

Med tjänsteuppdrag avses uppdrag som hänför sig till tjänsteförhållanden. Ett typiskt uppdrag som är jämförbart med tjänsteuppdrag gäller upprätthållande och tryggnad av ordning och säkerhet, en uppgift som till sin karaktär är sådan att den ankommer på staten. När maktmedel används får endast sådana åtgärder tillgripas som är nödvändiga för att uppdraget skall kunna utföras och som utifrån en helhetsbedömning skall anses försvarliga med beaktande av hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är samt situationen också i övrigt. Åtgärderna skall vara nödvändiga för att det i lag reglerade uppdraget skall kunna utföras. Dessutom skall de vara försvarliga.

Nödvändighetskravet hänför sig för det första till hur stränga maktmedlen är. Det lindrigaste medel som fyller syftet skall användas. Om samma resultat hade kunnat nås genom ett lindrigare medel, inbegriper situationen maktmedel som inte har varit nödvändiga, dvs. som har varit strängare än vad som var nödvändigt. Nödvändighetskravet innehåller också en tidsmässig avgränsning. En anteciperad maktmedelsanvändning är inte nödvändig. Inte heller maktmedel som har pågått alltför länge är nödvändiga. När maktmedlen inte längre behövs måste användningen således upphöra. Till nödvändighetskravet i samband med maktmedelsanvändning kan anknytas också en effektivitetsrelaterad dimension. Denna omständighet skulle visserligen också kunna bedömas utifrån försvarlighetsaspekter. Om medlen inte under några som helst omständigheter hade kunnat resultera i det som avsågs, kan dessa inte heller anses nödvändiga med tanke på

uppdraget. Om medlen inte kommer att leda till det åsyftade, måste man således avstå från dem.

Endast den omständigheten att maktmedlen är nödvändiga förslår inte i sig. Medlen måste också utifrån en helhetsbedömning vara försvarliga. Då skall hänsyn tas till hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är samt situationen också i övrigt. Likhetstecken kan sättas mellan försvarlighetskravet och kravet på proportionalitet jämte hithörande intresseavvägning. Hur stränga medlen är och vilka olägenheter de förorsakar skall stå i ett rimligt, dvs. riktigt och skäligt förhållande till det som eftersträvas. Vid bedömningen skall beaktas enskilda kriterier såsom hur viktigt och brådskande uppdraget är, hur farligt motståndet är samt övriga omständigheter av relevans vid helhetsbedömningen. Vilka mer detaljerade kriterier som skall beaktas vid försvarlighetsbedömningen beror på uppdragets eller situationens specifika art. Vid bedömningen av frågan huruvida maktmedlen är försvarliga beaktas inte bara hur betydelsefullt skyddsintresset och hur farligt angreppet är, utan också det våld som har brukats vid försvaret och de våldsrelaterade skadorna. För ett ringa förmögenhetsintresses skull är det inte tillåtet att förorsaka någon t.ex. allvarliga skador i fråga om liv eller hälsa. Frågan om de tillåtna maktmedlens gränser avgörs i sista hand enligt kompetensnormerna på respektive förvaltningsområde. Enligt 27 § 2 mom. i polislagen skall vid försvarlighetsbedömningen tas hänsyn också till de resurser som står till förfogande. En motsvarande bestämmelser finns i 24 § i lagen om gränsbevakningsväsendet och tas också in i 35 § i gränsbevakningslagen.

De tjänstemän och andra personer som är berättigade att använda maktmedel omfattas, precis som alla medborgare, av den allmänna rätten till nödvärn och till nödtillståndshandlingar. T.ex. gränsbevakningsmän kan i tjänsteuppdrag hamna i situationer där det alls inte längre är frågan om att utföra något visst tjänsteuppdrag, utan om att försvara sig eller någon annan mot ett obehörigt angrepp. Då skall försvarshandlingen bedömas enligt nödvärnsrätten, må så vara att gränsen mellan vad som sker inom ramen för myndighetens tjänsteutövningsrätt och vad som sker

inom ramen för envars rätt till självförsvar blir svårpreciserad. Problemet konkretiseras främst i situationer där de tillåtna gränserna har överskridits.

Om de föreskrivna gränserna överskridits vid användningen av maktmedel är gärningsmannen enligt 4 kap. 6 § 3 mom. i strafflagen dock fri från straffansvar, om det finns synnerligen vägande grunder för att anse att det inte skäligen kunde ha krävts att gärningsmannen skulle ha reagerat på annat sätt. Vid bedömningen beaktas gärningsmannens ställning och utbildning samt hur viktigt uppdraget och hur oförutsedd situationen var. Excess i samband med användning av maktmedel är en ursäktande grund. Huruvida excessvillkoren uppfylls avgörs enligt de principer som påverkar den allmänna skuldbedömningen. Det avgörande är om de överskridna maktmedlen kan anses försvarliga och ursäktliga i det aktuella fallet. De grunder som iakttas vid bedömningen påminner mycket om de omständigheter som tillmäts relevans i samband med frågan om excess i nödvärn. Tillämpningsområdena för bestämmelsen om maktmedelsanvändning och den allmänna nödvärnsbestämmelsen överlappar varandra i situationer där de lagbestämda maktmedelsgränserna har överskridits.

För nödvärnets vidkommande är det framför allt frågan om hur farligt och oförutsett angreppet är, dvs. omständigheter som gör felbedömningarna förståeliga mot bakgrunden av hur rädd, ängslig eller skräckslagen gärningsmannen var. Situationen har då redan hunnit bli rätt kritisk och maktmedlen används här snarare för att rädda personens eget eller någon annans liv än i syfte att utföra ett tjänsteuppdrag. Fallet bedöms då som allmän nödvärnsexcess enligt de inverkande kriterierna. Att det ofta är frågan om myndighetsverksamhet inverkar också på bedömningen av när t.ex. förlorad besinning skall ses som förståelig. På myndigheter kan på goda grunder ställas högre krav än på vanliga medborgare. Det har också betydelse för vilka slags direkta uppgifter tjänstemannen har fått utbildning (t.ex. HD:1993:50).

Excess i samband med användning av maktmedel föreligger när situationen fortfarande kan hänföras till tjänsteutövning, men det inte är frågan om att personens eller nå-

gon annans liv eller hälsa direkt skulle skyddas. Att maktmedlen överskreds berodde i sådana fall inte på att gränsbevakningsmannen oroades eller var rädd för sin egen säkerhet, utan på att han eller hon var alltför nitisk i sin tjänsteutövning och i sitt uppdrag. Omständigheter som skall beaktas i samband med sådana felbedömningar är bl.a. situationens oförutsedda karaktär, gränsbevakningsmannens ställning, utbildning och personliga förutsättningar, den tid att överväga saken som stod till förfogande samt motståndsmängden. Utbildningens funktion är att reducera felbedömningar av detta slag. Frågan om excess i samband med användning av maktmedel bedöms såväl enligt bestämmelserna i strafflagen som enligt bestämmelser i andra lagar, när de senare omfattar mer inkränkta fullmakter än strafflagen.

36 §. *Utredande av identitet.* För utförande av ett visst uppdrag som ankommer på gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman rätt att av var och en få veta hans eller hennes namn, personbeteckning, eller om sådan saknas, födelsedatum och medborgarskap samt var han eller hon kan anträffas. Bestämmelser om detta finns för närvarande i 17 § i lagen om gränsbevakningsväsendet, enligt vilken en gränsbevakningsman inom gränsbevakningsväsendets bevakningsområde för utförande av en åtgärd som ingår i gränsövervakningen eller gränskontrollen har rätt att av var och en få veta namn, personbeteckning och medborgarskap samt var personen i fråga kan anträffas. Paragrafen innehåller också bestämmelser om gripande och frigivande av en person som vägrar lämna sådana uppgifter.

En ändring är nödvändig eftersom bevakningsområdet avskaffas. Skyldigheten utvidgas att gälla även andra uppgifter än gränsbevakningens gränsövervaknings- och gränskontrolluppgifter. Bestämmelsen motsvarar en bestämmelse i 10 § i polislagen, enligt vilken en polisman i ett enskilt uppdrag har rätt att få någons personuppgifter och rätt att gripa en person i samband med detta. Den nuvarande regleringen har varit problematisk i praktiken, eftersom gränsbevakningsväsendets åtgärder ofta börjar t.ex. som en sjöräddningsuppgift, men oväntat ändras och t.ex. bli en polisuppgift. Utredning av en persons identitet kan dock ofta vara nödvändig

redan när åtgärderna inleds. Detta kan vara motiverat bland annat av skäl som hänför sig till säkerheten i arbete.

Nödvändiga uppgifter om en persons namn kan även innefatta uppgifter om olika sätt på vilka ett namn av främmande ursprung skrivs i officiella handlingar som berör personen, t.ex. i pass. Skyldigheten att meddela var en person kan anträffas innebär personens bostadsadress eller, när möjligheten att anträffa personen i enskilda fall behövs vid en viss tidpunkt, var personen befinner sig just då. Det uttryckssätt som används i förslaget avser endast ett visst konkret uppdrag och ger inte gränsbevakningsmannen någon allmän rätt att få personuppgifter om alla personer. En person som utfrågas om personuppgifter skall ha rätt att få veta grunden för utfrågningen. Personen kan dock inte med hänvisning till förutsättningarna för utredning av identiteten kräva att gränsbevakningsmannen avslöjar uppgifter som hänför sig till hans eller hennes uppdrag i större utsträckning än vad som är nödvändigt för att motivera att personuppgifterna behövs.

Utredning av identiteten kan förutsätta anlitande av internationella kontakter. På grund av tidsskillnaderna är detta inte alltid möjligt inom 12 timmar. Då den person som skall identifieras kan vara en farlig förbrytare eller en annan efterlyst person förutsätter ett viktigt allmänt intresse att tidsfristen för identifieringen är 24 timmar. En utlänning som vägrar ge de uppgifter om sin identitet som är nödvändiga för passkontrollen kan med stöd av utlänningslagen avvisas vid gränsen. Med stöd av 1 kap. 3 § 1 mom. 3 punkten i tvångsmedelslagen får den som på sannolika skäl misstänks för brott anhållas om personen är okänd och vägrar uppge sitt namn eller sin adress eller lämnar uppenbart osann uppgift därom. Enligt 1 kap. 2 § 2 mom. i tvångsmedelslagen får en polisman gripa en sådan person även utan anhållningsförordnande. Enligt bestämmelserna i 6 kap. i gränsbevakningslagen har en gränsbevakningsman samma rätt. Bestämmelser om lämnande av oriktiga personuppgifter i syfte att vilseleda en myndighet finns i 16 kap. 5 § i strafflagen.

37 §. *Gripande av en efterlyst person samt delgivning och indrivningsuppgifter.* En gränsbevakningsman har rätt att gripa en person som enligt efterlysning som utfärdats av

en behörig myndighet skall gripas, anhållas eller häktas eller tas i förvar. En person som gripits skall utan dröjsmål lämnas till polisen om han eller hon inte omedelbart skall frigges. Enligt 18 § i lagen om gränsbevakningsväsendet är gränsbevakningsväsendets befogenheter begränsade till bevakningsområdet när det gäller att gripa en efterlyst person. När bevakningsområdet avskaffas utökas gränsbevakningsmannens befogenheter att gripa efterlysta personer så att de gäller hela landet. Åtgärder vidtas emellertid i huvudsak inom det nuvarande bevakningsområdet och vid gränsövergångsställena. I fall en person som gripits inte genast skall frigges skall han eller hon för sådana vidare åtgärder som krävs för förhör överlämnas till polisen eller en annan myndighet som har befogenhet att ta i förvar en person som gripits. I brådskan- de polisuppgifter har en gränsbevakningsman de befogenheter som anges i 2 kap. i polisla- gen, varvid en gränsbevakningsman med stöd av 12 § i polislagen får vidta även andra åtgärder som avses i efterlysningen.

Enligt 6 § i lagen om stämningsmän är en gränsbevakningsman så som en stämnings- man berättigad att verkställa stämning och delgivning. Enligt samma lagrum skall be- stämmelser om en polismans och en gräns- bevakningsmans skyldighet att verkställa delgivningar utfärdas genom förordning. Enligt 5 § i förordningen om stämningsmän är en gränsbevakningsman på gränsövergångs- ställen samt på gräns- och havsområde i samband med gränsbevakning skyldig att verkställa delgivningar i förvaltningsärenden och brottmål. En gränsbevakningsman är be- rättigad att verkställa en delgivning också i ett ärende som gäller omvandling av bötes- straff, vilka det kan vara fråga om vid efter- lysning. Stämningsberättigade tjänstemän skall dessutom bereda sig på att ta emot be- talningar på det sätt som föreskrivs i lagen om verkställighet av böter (672/2002). Enligt 19 § i nämnda lag skall rättsregistercentralen efterlysa en betalningsskyldig, om böter som kan förvandlas till fängelse inte kan drivas in genom utsökning. Bestämmelser om stäm- ning till en rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff finns i 25 § i nämnda lag. Enligt 12 § i lagen kan böter som kan för- vandlas till fängelse betalas till en stäm- ningsberättigad tjänsteman enligt 25 § 1

mom. i nämnda lag när tjänstemannen påträff- far den betalningsskyldige. Även en delpre- station av fordran skall tas emot. Enligt 25 § 1 mom. i lagen om verkställighet av böter skall en tjänsteman som nämns i 1 eller 6 § i lagen om stämningsmän genom stämning kalla in den betalningsskyldige till en rätte- gång för bestämmande av förvandlingsstraff. Till denna del innehåller revideringen inga ändringar.

Enligt 107 § i utsökninglagen är polisen och andra myndigheter skyldiga att lämna utmätningssmannen sådan handräckning som behövs vid verkställigheten. En biträdande utmätningssman får begära handräckning av andra myndigheter, om ärendet är brådskan- de.

Enligt 28 § 15 punkten i förslaget till lag om behandling av personuppgifter vid gräns- bevakningsväsendet får gränsbevakningsvä- sendet utan hinder av sekretessbestämme- lserna lämna ut behövliga uppgifter ur gräns- bevakningsväsendets personregister genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form till en utmätningssman, såsom de uppgifter som anges i 3 kap. 67 § i utsökninglagen (37/1985), för verkställigheten av utsök- ningsärenden och uppgörandet av utsök- ningsutredningar. Enligt 3 kap. 67 § i utsök- ningslagen skall myndigheter och de som sköter offentliga uppdrag på begäran medde- la utmätningssmannen alla uppgifter som de har om gäldenärens egendom och förmögen- het, inkomster, skulder och ekonomiska ställning i övrigt, bankförbindelse eller annan motsvarande förbindelse samt gäldenärens anställnings- och tjänstgöringsförhållanden, pensioner och ekonomiska verksamhet. Lika- så skall gäldenärens adress- och telefonupp- gifter samt andra uppgifter som behövs för kontakt med gäldenären meddelas. Gränsbe- vakningsmannen kan sålunda överlämna de nämnda uppgifterna ur gränsbevakningsvä- sendets personregister till utmätningssman- nen. På basis av dessa uppgifter kan utmät- ningsmannen be gränsbevakningsväsendet om handräckning. Bestämmelserna kan bidra till att t.ex. gömd vinning av brott omfattas av verkställigheten.

38 §. *Stoppande av fordon och reglering av trafiken.* En gränsbevakningsman har rätt att bestämma att ett fordon skall stoppas och flyttas eller flytta fordonet samt reglera trafi-

ken, om det är nödvändigt för genomförande av gränskontroll eller gränsbevakning eller upprätthållande av allmän ordning och säkerhet vid ett gränsövergångsställe, eller om det är nödvändigt för genomförandet av någon annan uppgift som ankommer på gränsbevakningsväsendet.

Enligt 16 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman inom gränsbevakningsväsendets bevakningsområde rätt att stoppa ett fordon, om detta är nödvändigt för att utföra en åtgärd som ingår i gränsövervakningen eller gränskontrollen. Då begreppet bevakningsområde slopas utvidgas befogenheten att stoppa ett fordon till att gälla i hela landet men i praktiken vidtas åtgärderna i allmänhet endast inom det nuvarande bevakningsområdet där gränsbevakningsväsendet finns. Eftersom gränskontroller också är möjliga utanför gränsövergångsställena skall det vara möjligt att stoppa ett fordon även där.

Enligt 15 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman på ett gränsövergångsställe som övervakas av gränsbevakningsväsendet rätt att reglera terräng-, väg- och vattentrafiken samt att bestämma att ett fordon skall flyttas eller flytta det, om detta är nödvändigt för att utföra en åtgärd som ingår i gränsövervakningen eller gränskontrollen. Eftersom gränskontroller och gränsövervakning också genomförs annanstans än vid gränsövergångsställen är det motiverat att utvidga befogenheten.

Den rätt att reglera trafiken som i paragrafen föreslås för gränsbevakningsmän begränsar sig inte endast till vägtrafiken utan gäller även annan trafik, såsom terräng-, väg- och vattentrafik samt gångtrafik, om det är nödvändigt för genomförande av gränskontroll eller gränsbevakning eller upprätthållande av allmän ordning och säkerhet vid ett gränsövergångsställe, eller om det är nödvändigt för genomförandet av någon annan uppgift som ankommer på gränsbevakningsväsendet. Reglering av trafiken och förflyttning av fordon kan vara nödvändigt också i andra uppgifter som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet än gränsövervakningsuppgifter och gränskontrolluppgifter. Med tanke på ekonomin och effektiviteten inom myndigheternas verksamhet är det inte ändamålsenligt att gränsbevakningsväsendet för att kunna sköta

sina egna grundläggande uppgifter måste be polisen om hjälp för reglering av trafiken eller flyttning av fordon.

I fråga om en gränsbevakningsmans befogenhet i brådskande polisuppgifter hänvisas till det som presenterats ovan. Till de befogenheter som anges i 2 kap. i polislagen hör bl.a. rätten att stanna och flytta fordon. Den befogenhet som avses i 38 § i den föreslagna gränsbevakningslagen hänför sig till gränsbevakningsväsendets egna grundläggande uppgifter och skiljer sig från den befogenhet som avses i 21 § i polislagen.

39 §. *Rätt att röra sig på annans fastighet.* Enligt den föreslagna paragrafen har gränsbevakningsväsendet rätt att röra sig på annans mark- och vattenområde till fots, på skidor och med gränsbevakningsväsendets fordon, om det är nödvändigt för utförande av gränsbevakningsväsendets uppgifter. Färdsel på gårdsområden och därmed jämförbara områden som reserverats för ett särskilt ändamål bör dock undvikas, om det inte finns något tvingande skäl att röra sig där med anledning av en uppgift som ankommer på gränsbevakningsväsendet. Rätten till färdsel gäller inte det militära försvarets övningar som anordnas av gränsbevakningsväsendet, om inte något annat överenskommit med mark- eller vattenområdets ägare.

Enligt 14 § i lagen om gränsbevakningsväsendet har gränsbevakningsmyndigheterna inom gränsbevakningsväsendets bevakningsområde rätt att röra sig på annans mark- och vattenområde till fots samt med gränsbevakningsväsendets fordon när detta är nödvändigt för att utföra uppgifterna enligt 4, 6 eller 9 § i lagen. I 4 § i lagen om gränsbevakningsväsendet definieras gränsbevakningsuppgifter, i 6 § räddnings- och biståndsuppgifter och i 9 § polisuppgifter.

Den föreslagna ändringen är nödvändig då begreppet bevakningsområde slopas. Genomförandet av gränsövervakningen förutsätter färdsel på fastigheter som gränsar till rikets landgränser samt på vattenområden i närheten av landgränserna och på hela havsområdet. Man har i allmänhet avtalat om den rätt som behövs för färdsel i de fall färdsel förutsatts på gårdsområden som omfattas av hemfriden. Gränsövervakning genomförs med fordon som i vissa fall kan förorsaka skada och olägenhet för ägare eller innehavare av

mark- och vattenområden. Även gränsbevakningsväsendets övriga uppgifter kan förutsätta färdsel på någon annans mark. Det kan t.ex. vara fråga om en räddnings- eller biståndsuppgift eller en brådskande polisuppgift, men också någon annan uppgift som enligt lag ankommer på gränsbevakningsväsendet.

Den skada gränsbevakningsväsendets färdsel förorsakar i terrängen kan i åtminstone i andra fall än vid det militära försvarets övningar anses vara liten eller obefintlig. Därför föreslås det att rätten till färdsel skall bibehållas i de fall där färdseln är nödvändig för utförandet av ett uppdrag som ankommer på gränsbevakningsväsendet. Om rätten till färdsel begränsas till gränsbevaknings-, räddnings-, bistånds- och polisuppgifter är det till skada för utförandet av de uppgifter som ankommer på gränsbevakningsväsendet. Rätt till färdsel beviljas dock inte för anordnande av militära övningar, till skillnad från bestämmelserna i lagen om naturaprestationer för krigsväsendets räkning under fredstid (94/1920). Enligt 1 § 5 punkten i nämnda lag har försvarsmakten under fredstid rätt att mot ersättning använda fastigheter för övningar. Den begränsning som anges i gränsbevakningslagen hindrar inte gränsbevakningsväsendets truppförband att delta i försvarsmaktens övningar i enlighet med de bestämmelser som gäller dem. Dessutom kan man avtala med markägaren eller någon annan som bestämmer över området om gränsbevakningsväsendets rätt att röra sig på någon annans mark i militära försvarsuppgifter. Skada eller olägenhet som orsakas av sådan verksamhet som avses i paragrafen ersätts enligt 2 mom. till fullt belopp, såsom för närvarande.

40 §. *En gränsbevakningsmans rätt att ge befallningar.* Vid utövning av sina befogenheter enligt gränsbevakningslagen eller någon annan lag har en gränsbevakningsman rätt att i ett enskilt fall inom sitt ansvarsområde ge befallningar och meddela förbud som är förpliktande för var och en. Bestämmelsen överensstämmer med 26 § i polislagen. I 13 § 2 mom. i tullagen finns en i sak motsvarande bestämmelse, enligt vilken var och en är skyldig att underkasta sig tullåtgärderna och medverka till att de kan utföras på behörigt sätt. En motsvarande bestämmelse finns även

i 14 § 1 mom. 7 punkten i tullagen, enligt vilken en behörig myndighet har rätt att meddela föreskrifter som gäller lossning, lastning, utlämning, transport och lagring av varor.

En gränsbevakningsman har inte för närvarande en lika omfattande rätt att ge befallningar som en polisman. Enligt regeringens proposition med förslag till polislag och vissa lagar som har samband med den (RP 57/1994 rd) har ingen tjänsteman en allmän, enbart på uppgiftsområdet baserad rätt att meddela medborgarna bindande föreskrifter. Föreskrifter som gör intrång i medborgarnas rättsliga ställning och personliga frihet kan endast vara baserade på stadgande i lag, om inte ett sedvanerättsligt ingripande i en persons verksamhet kan anses vara lagligt.

I gränskontrolluppgifter och gränsövervakningsuppgifter skall gränsbevakningsväsendet styra medborgarnas verksamhet. För att enskilda tjänsteuppdrag skall lyckas är det nödvändigt att kunna ge kompletterande befallningar, som t.ex. gäller platsen var en person skall vänta på gränskontroll. Möjligheten att ge kompletterande befallningar är nödvändig också t.ex. på en olycksplats och i samband med brottsutredning i syfte att förhindra åtgärder som förorsakar skada eller olägenhet. Föreskrifterna kan förväntas ha tillräcklig effekt om den som försummar dem riskerar att bli straffad. Detta förutsätter i sin tur en bestämmelse som förpliktar till att föreskrifterna följs. Behovet av föreskrifter, befallningar och förbud beror av respektive situation och tjänsteuppdrag, och man kan inte skäligen fastställa en separat bestämmelse för varje situation. En befallning som ges eller ett förbud som meddelas av en gränsbevakningsman och som är förpliktande för var och en kan hänföras förutom till uppgifter som anges i gränsbevakningslagen även till uppgifter som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet någon annanstans i lag, t.ex. i sjöräddningslagen. För tredska mot gränsbevakningsman utdöms straff i enlighet med 16 kap. 4 a § i strafflagen.

6 kap. Förebyggande och utredning av brott

41 §. *Gränsbevakningsmännens befogenheter för förebyggande och utredning av brott.*

Enligt 1 mom. är gränsbevakningsväsendet en förundersökningmyndighet enligt förundersökningslagen. Vidare föreskrivs i momentet att gränsbevakningsväsendet vidtar åtgärder för förebyggande och utredning av brott samt för väckande av åtal självständigt eller tillsammans med en annan myndighet enligt vad som föreskrivs i 6 kap. i gränsbevakningslagen eller någon annanstans. I fråga om brott enligt militära rättegångslagen hänvisas i momentet också till bestämmelserna i militära disciplinlagen om förundersökning och tvångsmedel.

Förundersökningsuppgifter utförs i Finland av polisen, tullen, gränsbevakningsväsendet och försvarsmakten. Andra myndigheters än polisens förundersökningsuppgifter har begränsats i sak. Tullen har befogenhet att undersöka tullbrott, som enligt 3 § i tullagen innebär överträdelse av bestämmelserna i tullagen eller någon annan lag vars iakttagande tullverket skall övervaka eller som tullverket skall verkställa, i 46 kap. i strafflagen avsett olaga befattningstagande med infört gods eller sådant häleri som avses i 32 kap. 1 § 2 mom. i strafflagen. En överträdelse av någon annan bestämmelse kan också vara ett tullbrott, om det i överträdelsen ingår import eller export av egendom. Det kan t.ex. vara fråga om ett narkotikabrott. Försvarsmakten utreder främst militära brott. Bestämmelser om förundersökning inom försvarsmakten finns i lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten (1251/1995). Bestämmelser om tullmyndigheternas rätt att vidta förundersökningsåtgärder finns i 43 § i tullagen.

Enligt 44 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet gäller om gränsbevakningsväsendet när gränsbevakningsväsendet gör förundersökning vad som bestäms om förundersökningsmyndigheter i förundersökningslagen. Enligt 43 § i lagen om gränsbevakningsväsendet får gränsbevakningsväsendet göra förundersökning av de brott som nämns i paragrafen. På grundval av bestämmelserna regleras inte formellt när gränsbevakningsväsendet skall inleda förundersökning. Enligt 2 § i förundersökningslagen skall polisen eller någon annan förundersökningmyndighet göra förundersökning när det på grund av anmälan till den eller annars finns skäl att misstänka att ett brott har be-

gåtts.

I 41 § 1 mom. i gränsbevakningslagen föreskrivs att gränsbevakningsväsendet är en förundersökningmyndighet. Gränsbevakningsväsendet är således formellt skyldig att inleda förundersökning på samma grunder som övriga förundersökningsmyndigheter. Bestämmelser om skyldigheten att inleda undersökning motsvarande bestämmelserna i förundersökningslagen finns också i 42 §.

Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets sakliga behörighet att undersöka brott finns numera i 43 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. En motsvarande reglering föreslås i 42 § i gränsbevakningslagen. I 42 § 2 mom. föreslås en hänvisning till de bestämmelser som skall tillämpas inom gränsbevakningsväsendet vid undersökning av brott som skall handläggas som militära rättegångsären. Hänvisningen motsvarar gällande 43 § 3 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet. Hänvisningen behövs eftersom militärtjänstemän, värnpliktiga och kvinnor som fullgör frivillig militärtjänst vid gränsbevakningsväsendet kan vara misstänkta för brott i ett militärt rättegångsärende och även föremål för militära disciplinåtgärder.

Enligt 44 § i lagen om gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman vid förundersökning samma rätt att vidta undersökningsåtgärder och använda tvångsmedel som en polisman enligt förundersökningslagen och tvångsmedelslagen har vid förundersökning som görs av polisen, med undantag av televlyssning och teleövervakning. I fråga om en tullmans befogenheter att göra förundersökning bestäms i 43 § i tullagen på motsvarande sätt, förutom att televlyssning och teleövervakning inte är förbjudet. Enligt 4 § i lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten skall vid utnyttjandet av befogenheter vid förundersökning enligt lagen i tillämpliga delar förfaras såsom föreskrivs i förundersökningslagen, tvångsmedelslagen och polislagen.

Enligt den föreslagna paragrafen gäller i fråga om en gränsbevakningsmans befogenheter för förebyggande och avbrytande av brott samt för väckande av åtal vad som i förundersökningslagen, tvångsmedelslagen, polislagen eller någon annanstans i lag föreskrivs om polismäns befogenheter. Dessa befogenheter är dock begränsade enligt de

grunder som nämns nedan.

Till bekämpning av brott hör åtgärder för att utreda kriminellt förfarande innan det finns anledning att inleda förundersökning (kriminalunderrättelse). Bestämmelser om polisens befogenheter att inhämta uppgifter finns i 3 kap. i polislagen. I kapitlet föreskrivs om teknisk övervakning, observation, teknisk observation (teknisk avlyssning, optisk övervakning och teknisk spårning) samt om täckoperation, bevisprovokation genom köp och teleövervakning. Enligt 2 § 4 punkten i lagen om gränsbevakningsväsendet utförs gränsövervakning för att avslöja brott som utreds av gränsbevakningsväsendet. I 2 § 5 punkten och 26 § i lagen om gränsbevakningsväsendet föreskrivs om teknisk övervakning och om observation föreskrivs i 2 § 6 punkten och 27 § i nämnda lag. I 30 § i territorialövervakningslagen föreskrivs om teknisk övervakning som försvarsmakten företar för förebyggande av brott, identifiering av personer som är misstänkta för brott samt för bevakning av särskilda övervakningsobjekt. Den föreslagna bestämmelsen, enligt vilken polislagens bestämmelser även skall tillämpas i fråga om en gränsbevakningsmans befogenheter för förebyggande av brott, innebär att de metoder som används och de rättssäkerhetsgarantier vid användning av dem som föreskrivits för polisen börjar tillämpas inom gränsbevakningsväsendet. I fortsättningen föreskrivs om den tekniska övervakning som behövs för gränsbevakningsväsendets territorialövervakningsuppdrag i territorialövervakningslagen. Det förslag till ändring av territorialövervakningslagen som behövs ingår i denna proposition.

Med förebyggande och avbrytande av brott samt väckande av åtal avses detsamma som i 1 § i polislagen. Gränsbevakningsväsendets sakliga behörighet är begränsad på det sätt som anges nedan. Bestämmelsen ger en gränsbevakningsman samma rättigheter som för närvarande men de begrepp och befogenheter som anges i den lagstiftning till vilken hänvisas behöver inte upprepas i gränsbevakningslagen, vilket säkerställer en enhetlig lagstiftning även vid ändringar. Gränsbevakningsmännen möjligheter att välja metoder är begränsade på samma sätt som för närvarande, dvs. de har inte rätt att använda sig av televlyssning eller teleövervakning. Be-

stämmelsen ger en gränsbevakningsman samma rätt att inom sitt ansvarsområde gripa en person som den som föreskrivs för en polisman i tvångsmedelslagen. Dessutom har en gränsbevakningsman rätt att få lokaliseringsuppgifter om mobiltelefoner.

Sedan lagen om gränsbevakningsväsendet trädde i kraft har polisens urval av metoder i brottsärenden utökats med täckoperation och bevisprovokation genom köp. Med täckoperation avses fortlöpande eller upprepat inhämtande av information om en viss person eller persongrupp eller om personens eller gruppens verksamhet och infiltration. Med bevisprovokation genom köp avses ett av polisen avgivet köpeanbud för att förhindra eller avslöja innehav av eller handel med ett föremål, ett ämne eller egendom som innehas olagligen eller är föremål för handel eller för att förhindra eller avslöja olaglig framställning av ett föremål, ett ämne eller egendom. Bevisprovokation genom köp kan även användas för att finna ett föremål, ämne eller egendom och för att återfå vinningen av ett brott. Det faller sig inte naturligt att använda täckoperationer och bevisprovokationer genom köp i samband med gränsövervakning och gränskontroll. Ärenden, där sådana metoder behövs är i allmänhet omfattande och kan bäst undersökas genom förundersökningsmyndigheternas gemensamma åtgärder. Därför föreslås inte att gränsbevakningsväsendet också skall ha rätt att använda sig av täckoperationer och bevisprovokationer genom köp.

I polislagen, förundersökningslagen och tvångsmedelslagen ges befogenheter till bl.a. polismän, utredare, undersökningsledare, personer som hör till polisbefålet, cheferna för polisdistrikten och anhållningsberättigade tjänstemän. För att undvika en upprepning av bestämmelserna föreslås att det i gränsbevakningslagen föreskrivs att gränsbevakningsväsendets tjänstemän skall ha motsvarande befogenheter som ovan nämnda tjänstemän. I detaljmotiveringen till förslaget till lag om ändring av tvångsmedelslagen behandlas anhållningsberättigade tjänstemän mera ingående. Det föreslås att inom gränsbevakningsväsendet skall gränsbevakningsmännen ha en polisman befogenheter. Anhållningsberättigade tjänstemän samt undersökningsledare skall ha motsvarande befo-

genheter som de som hör till polisbefälet har. Den befogenhet att förordna om teknisk avlyssning i mer än tre dygn som tillkommer chefen för ett polisdistrikt eller chefen eller biträdande chefen för en riksomfattande polisenhet enligt 32 § i polislagen skall inom gränsbevakningsväsendet tillkomma avdelningschefen, byråchefen eller en överinspektör vid juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet.

De tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet som har rätt att utöva de befogenheter som tillkommer polisbefäl har i sina militära tjänster avlagt specialiseringsstudier inom gränsbevakningsväsendets ansvarsområde och erhållit utbildning för undersökningsledare samt har erfarenhet av förundersökningsuppgifter, vilket huvudsakligen motsvarar den utbildning och erfarenhet som polisbefälet har. Utredningsledarna skulle enligt det nya utbildningsprogrammet vara officerare som avlagt minst en lägre högskoleexamen för officerare. Chefen, byråchefen och överinspektörer vid juridiska avdelningen skall ha avlagt minst juris kandidatexamen. Förslag till bestämmelser om undersökningsledare finns i 46 §. Arrangemanget ger personer vid gränsbevakningsväsendets förundersökning samma rättssäkerhet som vid polisens och tullens förundersökning.

Avsikten med paragrafen är uttryckligen att säkerställa att rättssäkerheten tillgodoses. Ur effektivitetssynvinkel överförs därför beslutanderätten eventuellt till en alltför hög nivå i förslaget. Det är dock möjligt att i ett senare skede föreslå bestämmelser som utökar denna rätt beroende på hur brottsbekämpningen inom gränsbevakningsväsendet utvecklas och vilka behoven är.

Det är uppenbart att åtminstone tele-tvångsmedel måste användas i grova brottmål som skall undersökas av gränsbevakningsväsendet. En förutsättning för deltagande i gemensamma undersökningsgrupper är att en gränsbevakningsman som deltar i en förundersökning som görs under ledning av en annan förundersökningsmyndighet har rätt att behandla uppgifter som har inhämtats med en sådan metod som gränsbevakningsväsendet inte har tillgång till när det gör förundersökning självständigt. I sjöräddningsuppgifter har gränsbevakningsväsendet redan nu rätt att få uppgifter om mobilteleappara-

ters läge och i modern brottsutredning blir dessa uppgifter allt viktigare. Därför föreslås att vad som i 31 f § i polislagen och i 5 a kap. 3 a § i tvångsmedelslagen föreskrivs om polisens rätt att inhämta uppgifter om mobilteleapparaters läge även skall tillämpas på gränsbevakningsväsendet.

42 §. *Brottmål som undersöks av gränsbevakningsväsendet.* Lagförslagets 42-45 § bör bedömas som en helhet. Den förundersökning som gränsbevakningsväsendet i regel gör självständigt anges i 42 §. Enligt 43 § får gränsbevakningsväsendet också utföra förundersökning av ett annat brott än ett sådant som uttryckligen nämns i 42 §, om gärningen hör till ett gärningskomplex som gränsbevakningsväsendet undersöker och den förundersökning som utförs av gränsbevakningsväsendet är kostnadseffektiv och ändamålsenlig med tanke på det straffprocessuella systemet. Gränsbevakningsväsendet kan dessutom bistå andra förundersökningsmyndigheter på det sätt som föreslås i 45 § genom att vidta förberedande brottsförebyggande åtgärder eller ge experthjälp. Eftersom det i myndighetsverksamhet i allmänhet och i synnerhet i det PTG-samarbete som beskrivs i den allmänna motiveringen alltid skall vara klart vilken myndighet som ansvarar för vilket delområde inom myndighetsverksamheten skall ett brottmål dock överföras antingen på polisen eller i fråga om ett tullbrott på tullen för undersökning enligt vad som föreskrivs i 44 §. Enligt den föreslagna regleringen kan polisen i egenskap av den absolut viktigaste och ledande brottsbekämpningsmyndigheten i regel alltid ta över undersökningen av vilket brottmål som helst som undersöks av gränsbevakningsväsendet. Det föreslås att gränsbevakningsväsendets berättigade behov av att delta i hela undersökningen av ett brottmål som i väsentlig grad hör till dess ansvarsområde skall beaktas i 44 § 2 mom.

Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets sakliga behörighet i brottmål finns numera i 43 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Enligt nämnda lagrum får gränsbevakningsväsendet göra förundersökning när det gäller brott som avses i 2 § 3 punkten c underpunkten eller 2 § 4 punkten eller brott mot de bestämmelser som avses i 4 § 2 och 3 punkten i lagen om gränsbevakningsväsendet, försummelse eller tullbrott. I 2 § 3 punk-

ten c underpunkten nämns brott i vilka en inresande eller utresande person är delaktig och som omfattar riksgränsbrott, ordnande av olaglig inresa, människohandel, innehav av förfalskade resedokument eller innehav av illegal narkotika eller illegala radioaktiva ämnen eller innehav av betalningsmedel, fordon eller annan egendom som åtkommits genom brott eller innehav av skjutvapen, skjutförodenheter eller andra farliga föremål eller ämnen som innehafts utan tillstånd. I 2 § 4 punkten a underpunkten nämns brott som gäller överskridande av Finlands gränser på annat ställe än via ett lagligt in- eller utreseställe eller i strid med förbud i lag, försök till det och annan överträdelse av bestämmelserna om överskridande av gränserna eller landsförrådiska eller högförrådiska förbindelser med främmande stat som sker på gränsen. Det kan även vara fråga om brott som riktar sig mot Finlands gränser eller gränsmärken och gränsanordningar, och gärningar som en person som vistas i en främmande stat riktar mot Finland eller dess territorium och som kränker Finlands territoriella integritet.

I ett brottmål som undersöks av gränsbevakningsväsendet kan det dessutom med stöd av 4 § 2 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet vara fråga om iakttagandet av bestämmelserna om gränsszon och Finlands territoriella integritet samt iakttagandet av bestämmelserna om skjutvapen och skjutförodenheter, terräng-, väg- och sjötrafiken, fiske, jakt och förhindrande av vattnens förorening förorsakad av fartyg samt havsskydd. I 4 § 3 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet är det fråga om iakttagandet av bestämmelserna om trafiken till och från landet på gränsövergångsställen samt iakttagandet av bestämmelserna om innehav av skjutvapen, skjutförodenheter och andra farliga föremål samt narkotika, radioaktiva ämnen och sprängämnen och andra farliga ämnen.

Undersökning av tullbrott hör också till gränsbevakningsväsendet. I sitt betänkande om regeringens proposition med förslag till lag om gränsbevakningsväsendet (FvUB 25/1998 RP 42/1998) ansåg riksdagens förvaltningsutskott det motiverat att gränsbevakningsväsendet undersöker tullbrott som uppdagas i samband med den tullövervakning som genomförs av gränsbevakningsvä-

sendet.

Den förundersökning som gränsbevakningsväsendet utför omfattar för närvarande ett onödigt stort område. I enlighet med vad som beskrivits ovan kan gränsbevakningsväsendet enligt gällande bestämmelser i regel undersöka bl.a. följande brott: riksgränsbrott, lindrigt riksgränsbrott, ordnande av olaglig inresa, frihetsberövande, grovt frihetsberövande, människorov, förfalskning, grov förfalskning, lindrig förfalskning, narkotikabrott, grovt narkotikabrott, straffbart bruk av narkotika, ovarsam hantering, äventyrande av andras hälsa, grovt äventyrande av andras hälsa, kärnladdningsbrott, vållande av allmän fara, grovt vållande av allmän fara, förberedelse till allmänfarligt brott, häleri, grovt häleri, yrkesmässigt häleri, häleri av oaktsamhet, häleriförseelse, sprängämnesbrott, äventyrande av Finlands suveränitet, landsförräderi, grovt landsförräderi, spioneri, grovt spioneri, röjande av statshemlighet, olovlig underrättelseverksamhet, oaktsamt röjande av statshemlighet, upprätthållande av landsförrådisk förbindelse, högförräderi, grovt högförräderi, förberedelse till högförräderi, skadegörelse, grov skadegörelse, lindrig skadegörelse, rattfylleri, grovt rattfylleri, fylleri i sjötrafik, trafikförseelse, olovlig fångst, miljöförstöring, grov miljöförstöring, miljöförseelse, miljöförstöring av oaktsamhet, skjutvapenbrott, grovt skjutvapenbrott, skjutvapenförseelse, jaktbrott, jaktförseelse, brott mot bestämmelserna i jaktlagen, olovlig fångst av icke fredat djur, fiskeförseelse, fiskebrott, orsakande av fara för fiskevatten, terrängtrafikförseelse, sjötrafikförseelse och territorieförseelser.

Den nuvarande definitionen av vilka brott som skall undersökas av gränsbevakningsväsendet omfattar dock begränsningar när det gäller dem som är misstänkta för ett brott, platsen där brottet avslöjades och brottsplatsen. Gränsbevakningsväsendet skall för närvarande överföra brottmål som kräver omfattande åtgärder på andra förundersökningsmyndigheter.

I och med att begreppet bevakningsområde enligt förslaget skall slopas försvinner även den territoriella begränsningen i fråga om brott som skall undersökas. De brottmål som undersöks av gränsbevakningsväsendet anges också tydligare än tidigare så att gränsbevak-

ningsväsendets viktigaste brottsbekämpningsområden nämns särskilt. Om det är nödvändigt på grund av sakens natur eller om ett ärende är omfattande skall det fortfarande överföras på en annan förundersökningsmyndighet, men gränsbevakningsväsendet kan delta i undersökningen av ärendet inom sitt kärnverksamhetsområde.

Enligt huvudregeln i det föreslagna 42 § 1 mom. skall gränsbevakningsväsendet göra förundersökning när det på grund av en anmälan till gränsbevakningsväsendet eller annars finns skäl att misstänka brott som gäller brott mot bestämmelserna eller föreskrifterna om passerande av en gräns som övervakas av gränsbevakningsväsendet eller ordnande av olaglig inresa och brott som riktar sig mot friheten i samband med dessa gärningar, eller förfalskning av dokument som granskas av gränsbevakningsväsendet eller kränkning av Finlands territoriella integritet eller underlåtelse att följa någon annan bestämmelse eller föreskrift vars efterlevnad gränsbevakningsväsendet skall övervaka. Således kunde gränsbevakningsväsendet fortsättningsvis undersöka de i strafflagens 32 kapitel avsedda häleribrått, i vilka det kan vara fråga om innehav av med brott anskaffat egendom och dess förande över gränsen. Avvärijande av dessa brott kan anses höra till gränsbevakningsväsendets viktigaste uppgiftsområde. Ett brott utrett av gränsbevakningsväsendet kunde därmed enligt denna paragraf och den föreslagna 19 § 3 mom. vara till exempel ett häleribrott som uppdagats i samband med gränskontrollen, vilket är praxis redan nu. I 2 mom. föreskrivs att gränsbevakningsväsendet även skall göra förundersökning av ett brott mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken eller gränsanordningar som upprätthålls av myndigheten, av brott mot bestämmelserna om gränzon och när en person som tjänstgör inom gränsbevakningsväsendet har gjort sig skyldig till ett brott som skall handläggas såsom militärt rättegångs-ärende samt av ett brott som avses i 40 kap. i strafflagen, om inte något annat följer av försvarsmaktens eller polisens befogenheter vid förundersökning.

Förenta Nationernas konvention mot gränsöverskridande organiserad brottslighet (Palermokonventionen) samt tilläggsprotokollet om förebyggande, bekämpande och

besträffande av handel med människor, särskilt kvinnor och barn, antogs den 15 november 2000. Tilläggsprotokollet skall tolkas tillsammans med konventionen. Finland undertecknade konventionen och tilläggsprotokollet den 12 december 2000. Konventionen har trätt i kraft internationellt den 29 september 2003. I Finland trädde den i kraft den 11 mars 2004 (FördrS 20/2004). I artikel 3 punkt a i tilläggsprotokollet definieras handel med människor som rekrytering, transport, överföring, hysande eller mottagande av personer genom hot om eller bruk av våld eller andra former av tvång, bortförande, bedrägeri, vilseledande, maktmissbruk eller missbruk av en persons utsatta belägenhet eller givande eller mottagande av betalning eller förmåner för att erhålla samtycke från en person som har kontroll över en annan person i syfte att utnyttja denna person. Utnyttjande skall innebära åtminstone utnyttjande av andras prostitution eller andra former av sexuellt utnyttjande, tvångsarbete eller tvångstjänst, slaveri eller med slaveri jämförbara bruk och sedvänjor, trälldom eller avlägsnande av organ.

Den 19 juli 2002 antog Europeiska unionens råd ett rambeslut om bekämpande av människohandel (2002/629RIF). Enligt den proposition med förslag till lag om ändring av strafflagen och vissa lagar som har samband med den (RP 34/2004 rd) som regeringen har överlämnat delvis av de orsaker som angetts ovan bör dessa fenomen betraktas som en helhet där prostitution, efterfrågan på sexuella tjänster, koppleri och människohandel hör samman. I lagstiftningen bör de dock inte jämföras. Det är svårt att skilja koppleri och människohandel från varandra. De grövsta formerna av koppleri kan uppenbarligen redan nu anses vara sådan människohandel som avses i lagen om gränsbevakningslagen och således ett brott som undersöks av gränsbevakningsväsendet.

Med stöd av vad som anförts ovan föreslås att gränsbevakningsväsendet får utföra förundersökning av ett brott, när det finns skäl att misstänka ett brott mot friheten i anslutning till passerande av gränsen. Sådana brott är i 25 kap. i strafflagen nämnda frihetsberövande, grovt frihetsberövande, människohandel, människorov, grov människohandel, tagande av gisslan, egenmäktigt omhändertaga-

gande av barn, frihetsberövande av oaktsamhet, olaga hot och olaga tvång. Brotten skall dock uttryckligen ha anknytning till passerande av gränsen. Vid gränskontroller och i samband med övervakningen av gränsen upptäcks ibland personer som gömmts i fordon. Om personer mot sin vilja förs över gränsen eller placeras i stängda utrymmen för att smugglas över gränsen är det skäl att misstänka brott mot friheten. Det kan t.ex. röra sig om förflyttning av arbetskraft i samband med koppleri.

Gränsbevakningsväsendets undersökningsbefogenheter bör ses över med beaktande av anmälningsskyldigheten enligt den föreslagna 48 § och skyldigheten att överföra en undersökning på en annan förundersökningsmyndighet. Gränsbevakningsväsendets åtgärder kan även vidtas på begäran av en annan förundersökningsmyndighet på det sätt som föreslås nedan. Nödvändiga åtgärder kan även vidtas utan begäran för att förundersökning som hör till en annan myndighet skall kunna säkerställas men åtgärderna skall avslutas på begäran.

Enligt 43 § 1 mom. och 2 § 3 punkten c underpunkten i lagen om gränsbevakningsväsendet får gränsbevakningsväsendet för närvarande undersöka brott som gäller innehav av förfälskade resehandlingar. Sådana gärningar har i regel anknytning till olaglig inresa och ordnande av olaglig inresa. Gränsbevakningsväsendet undersöker bl.a. resedokument, identitetskort och tillstånd som övervakas av gränsbevakningsväsendet, såsom gränsonstillstånd och t.ex. vapenlicenser i samband med jaktövervakningen. Med tanke på förundersökningsmyndigheternas verksamhet vore det en kostnadseffektiv lösning att ge gränsbevakningsväsendet rätt att undersöka förfälskningsbrott som gäller dessa handlingar. Dessutom motsvarar uppgiften gränsbevakningsväsendets specialkunnande.

Enligt förslaget föreskrivs i 42 § 2 mom. i gränsbevakningslagen att gränsbevakningsväsendet också kan göra förundersökning av ett brott mot en gränsbevakningsmyndighet. Det är fråga om brott enligt 16 kap. i strafflagen, när de riktas mot en gränsmyndighet. Sådana brott är bl.a. våldsam motstånd mot tjänsteman, motstånd mot tjänsteman, hindrande av tjänstemän, tredska mot gränsbevakningsman enligt vad som föreslås nedan i

denna proposition, lämnande av oriktiga personuppgifter, bötesfusk, registeranteckningsbrott, ingivande av osant intyg till myndighet, usurpation av tjänstemannabefogenhet, överträdelse av myndighetsförbud som gäller egendom, förstörande av bevismedel som är i en myndighets besittning, givande av muta, grovt givande av muta, olaga befriande av fånge, fångrymning och fånges vapeninnehav.

Vid förundersökning som utförs av gränsbevakningsväsendet kan det också uppstå misstankar om brott mot rättskipning enligt 15 kap. i strafflagen. Sådana brott är bl.a. osann utsaga vid myndighetsförfarande, försök till anstiftan av osann utsaga, falsk angivelse, bevisförvanskning, övergrepp i rättsak, underlåtenhet att anmäla grovt brott och skyddande av brottsling. Med tanke på effektiviteten i gränsbevakningsväsendets verksamhet är det motiverat att ge gränsbevakningsväsendet befogenheter att utföra förundersökning av dessa brott, när ett brott har begåtts vid gränsbevakningsväsendets förundersökning före domstolsbehandling. På så sätt kan oekonomisk överföring av ärenden från en myndighet till en annan undvikas. I momentet föreskrivs också på samma sätt som för närvarande att gränsbevakningsväsendet skall undersöka brott som riktar sig mot gränsmärken och gränsanordningar samt brott mot de bestämmelser som skall iaktas i gränazonen. I fortsättningen skall gränsbevakningsväsendet däremot inte undersöka landsförräderibrott, som hör till skyddspolisens ansvarsområde.

Enligt 16 § i förundersökningslagen är en undersökningsledare eller utredare jävig om han eller en nära släkting till honom är part eller om tilltron till hans opartiskhet av andra särskilda skäl äventyras. Undersökningsledaren eller utredaren får även om han är jävig vidta åtgärder som inte kan uppskjutas utan att utredningen av brottet äventyras. För att säkerställa opartiskhet kan undersökningen av ett ärende vid behov överföras på en annan utredare eller undersökningsledare inom gränsbevakningsväsendet eller på polisen.

43 §. *Övrig förundersökning som görs av gränsbevakningsväsendet.* På en annan förundersökningsmyndighets begäran kan gränsbevakningsväsendet utföra förundersökning även i ett annat ärende än ett sådant

som avses i 42 §, om ärendet hänför sig till en förundersökning som gränsbevakningsväsendet har inlett och åtalet i ärendet kan handläggas vid domstol samtidigt som åtalet för det brott som undersöks av gränsbevakningsväsendet.

Enligt 5 kap. 18 § i lagen om rättegång i brottmål behandlas ett åtal för flera brott som samma svarande har begått eller för ett brott som har begåtts av flera svarande i ett sammanhang, om det inte anses lämpligare att de behandlas vart för sig. Detsamma gäller skilda brott som påstås ha begåtts av olika svarande, om det för utredningen av målet är till fördel att åtalen behandlas i ett sammanhang. Bestämmelserna tillämpas också på brottmål mot en juridisk person.

Den föreslagna bestämmelsen behövs eftersom gränsbevakningsväsendets undersökningsbefogenheter som gäller sak är tydligt begränsade. Den föreslagna bestämmelsen säkerställer lönsamheten i förundersökningsmyndigheternas verksamhet.

Exempelvis kan det i samtliga faser av ordnande av olaglig inresa ingå sådana brott som enligt den föreslagna gränsbevakningslagen inte hör till de brott som skall undersökas av gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet kan på uttrycklig begäran av en annan förundersökningsmyndighet göra förundersökning av smärre gärningar i anslutning till huvudgärningen. Alternativt kan man förfara så att ärendena undersöks vart för sig eller så att man tillsätter en gemensam undersökningsgrupp. Det förstnämnda förfarandet skall i regel tillämpas när en av gärningarna inte är ringa och inte omfattas av gränsbevakningsväsendets förundersökningsbefogenheter.

En gränsbevakningsman kan inte heller med stöd av den föreslagna paragrafen använda sig av andra förfaringsätt eller metoder än de som står till förfogande i ärenden som hör till gränsbevakningsväsendets ansvarsområde. Täckoperationer, bevisprovokationer genom köp, televlyssning och teleövervakning är uteslutna, vilket skall beaktas när en myndighet begär om hjälp av gränsbevakningsväsendet. Bestämmelsen anger inte några begränsningar för vilken typ av ärenden som får överföras och således är det den myndighet som framför begäran som skall avgöra saken till denna del. Gränsbe-

vakningsväsendet är inte heller skyldigt att utföra förundersökning av ett ärende som hör till en annan myndighet. Detta är motiverat eftersom gränsbevakningsväsendet ges möjlighet att avstå från ärenden som det inte har resurser att undersöka. En orsak till att undersökningsmöjligheterna är begränsade kan t.ex. vara brist på utredare eller sådan särskild sakkunskap som krävs.

44 §. *Överföring av förundersökning på en annan förundersökningsmyndighet.* I paragrafen föreskrivs att gränsbevakningsväsendet är skyldigt att överföra förundersökningen av ett brott på tullen eller polisen, ifall arten och omfattningen av ärendet eller de nödvändiga förundersökningsåtgärderna förutsätter det eller ifall förundersökningsmyndigheten i fråga kräver det. Överföringsskyldigheten hänför sig till den anmälningsskyldighet som föreslås i 48 §. Avsikten med bestämmelserna är å ena sidan att säkerställa tullens och polisens möjligheter att undersöka ärenden som de anser vara av vikt eller som hänför sig till någon annan av deras brottsutredningar och å andra sidan att ge gränsbevakningsväsendet möjlighet att på en annan myndighet överföra ett ärende som gränsbevakningsväsendet inte kan undersöka effektivt på grund av sina undersökningsmetoder eller begränsade resurser för förundersökning. Gränsbevakningsväsendet skall trygga förundersökningen till dess att ärendet har överförts. Vilken förundersökningsmyndighet ett ärende skall överföras på bestäms med stöd av bestämmelserna och föreskrifterna om arbetsfördelningen mellan polisen och tullen samt samarbetsavtal. Man kan även avtala om överföring från fall till fall.

Tullen avslöjar tullbrott i samband med sin kontrollverksamhet. Till undersökningen av tullbrott hör också långsiktig kriminalundersökningsverksamhet. Undersökningen av tullbrott kräver särskild sakkunskap om påförande av skatter och avgifter i samband med att varor förs över gränsen och kännedom om när anmälningsskyldigheten kan anses ha blivit försummad på ett straffbart sätt. En del av tullbrotten har samband med allvarlig internationell brottslighet och ekonomisk brottslighet, vilket inom polisväsendet enligt lag hör till centralkriminalpolisens ansvarsområde. Närmare bestämmelser om arbetsfördelningen mellan tullen och polisen tas

inte in i gränsbevakningslagen.

Övervakningen av efterlevnaden av bestämmelserna om persontrafik över gränsen utgör en viktig del av gränsbevakningsväsendets verksamhet. I synnerhet olaglig inresa och ordnande av olaglig inresa är fenomen som gränsbevakningsväsendet bekämpar och om vilkas utveckling det behöver aktuell information. Därför föreskrivs att den förundersökningsmyndighet som förundersökningen överförs till är skyldig att bereda gränsbevakningsväsendet tillfälle att delta i förundersökningen även efter överföringen, om förundersökningen gäller brott mot bestämmelserna eller föreskrifterna om passering av en gräns som övervakas av gränsbevakningsväsendet eller ordnande av olaglig inresa och brott som riktar sig mot friheten i samband med dessa gärningar, eller förfalskning av dokument som granskas av gränsbevakningsväsendet eller kränkning av Finlands territoriella integritet.

Den myndighet som ett ärende har överförs till ansvarar för ledningen av undersökningen och anger även närmare på vilket sätt gränsbevakningsväsendet deltar i förundersökningen efter överföringen. Myndigheternas gemensamma undersökningsgrupper och sambandsmannaverksamheten är lämpliga forum för deltagande. Gränsbevakningsväsendet skall åtminstone få uppgifter om hur undersökningen av det ärende som har överförs framskrider och om slutresultatet. Skyldigheten att bereda tillfälle att delta i förundersökning innebär att gränsbevakningsväsendet har rätt, men inte skyldighet att delta i förundersökningen av ett ärende efter att det har överförs. Gränsbevakningsväsendet behöver inte nödvändigtvis delta i förundersökningen av alla ärenden inom sina kärnområden. I synnerhet är deltagandet inte nödvändigt i fråga om ärenden som gäller ringa brott, där undersökningen överförs på en annan myndighet.

Vid förundersökningen av ett ärende kan det visa sig vara nödvändigt att även använda sådana brottsbekämpningsmetoder som gränsbevakningsväsendet enligt förslaget inte har rätt att använda sig av. I samband med allvarliga brott som gäller ordnande av olaglig inresa eller människohandel är det vanligt att man måste använda sig av t.ex. teleavlyssning. Gränsbevakningsmän som deltar i

gemensamma undersökningsgrupper har rätt att behandla förundersökningsmaterial som har inhämtats under ledning av en annan förundersökningsmyndighet, även om gränsbevakningsväsendet inte har rätt att använda själva metoden självständigt.

45 §. *Bistånd till andra förundersökningsmyndigheter.* I paragrafen föreskrivs om gränsbevakningsväsendets möjligheter att bistå en annan förundersökningsmyndighet. Oberoende av ärendets art föreslås gränsbevakningsväsendet kunna bistå med sådana åtgärder som gränsbevakningsväsendet har tillgång till i brottmål som det undersöker. Bestämmelsen behövs för att handräckningen inte skall begränsas till de brottmål i vilka gränsbevakningsväsendet har saklig behörighet. Sådan verksamhet som avses i detta moment är bl.a. verksamhet inom gemensamma undersökningsgrupper och sambandsmannaverksamhet. Det kan t.ex. vara fråga om att vid polisens bekämpning av fordonsbrottslighet utnyttja den sakkunskap som gränsbevakningsväsendet har inhämtat i samband med gränskontrolluppdrag.

Passerandet av de yttre gränserna för området för fri rörlighet är av stor betydelse för brottsbekämpningen eftersom den yttre gränsen beroende på färdriktningen ofta är det första eller sista stället där man ingripa i brottslig verksamhet med regelbunda metoder. I synnerhet har polisen begärt sådan handräckning av gränsbevakningsväsendet som hör till området för brottsbekämpning och som det på grund av avsaknad av saklig behörighet inte alltid har varit möjligt att lämna. Gränsbevakningsväsendet kan utan särskilda befogenheter på begäran lämna handräckning vid ett gränsövergångsställe genom att utföra observations-, spårnings- och statistikföringsuppdrag.

I 45 § 2 mom. i gränsbevakningslagen föreskrivs om gränsbevakningsväsendets rätt att inleda åtgärder för att säkerställa en annan förundersökningsmyndighets förundersökning även i ärenden som inte annars hör till gränsbevakningsväsendet. Detta är motiverat då gränsbevakningsväsendet i sin verksamhet möter brottslighet som inte är ringa och åtgärder måste vidtas för att förundersökningen inte skall äventyras. Gränsbevakningsväsendets åtgärder begränsas främst till skyddande av spår, samtal med personer och eventuellt

gripande för utredning av identitet. Mera omfattande åtgärder blir aktuella om en undersökning överförs på gränsbevakningsväsendet på begäran av en annan myndighet eller om en annan myndighet begär bistånd av gränsbevakningsväsendet för de förundersökningsåtgärder som myndigheten har beslutat genomföra. I detta moment är det inte fråga om sådana brådskande polisuppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet som har behandlats ovan. Sådana brott som avses i detta lagrum är t.ex. sabotage och brott mot liv, vilka gränsbevakningsväsendet kan finna spår av i samband med sina patrulleringar. Gränsbevakningsväsendet behöver uppenbarligen inte befogenhet att undersöka ringa brott. Detsamma gäller i fall då säkerställandet av en förundersökning kräver brådskande åtgärder. Genom begränsningarna säkerställs arbetsfördelningen mellan förundersökningsmyndigheterna och enhetligheten i myndighetspraxis. Ansvar för brottsbekämpningen kvarstår i sak hos de behöriga myndigheterna inom ramen för deras resurser. Gränsbevakningsväsendet skall informera den behöriga myndigheten om åtgärder som det tänker vidta på förhand och om åtgärder som vidtagits omedelbart efter det att de har inletts. På så sätt säkerställs den behöriga myndighetens tillgång till information ända från början.

Enligt 3 mom. skall gränsbevakningsväsendet avsluta de åtgärder som avses i paragrafen på begäran av den behöriga myndigheten. Bestämmelsen säkerställer att den myndighet som bär huvudansvaret i ärendet själv får fatta de slutliga avgörandena om fördelningen av sina resurser, när det är möjligt enligt lag. Dessutom säkerställer bestämmelsen att kriminalunderrättelse- och förundersökningsåtgärderna inte avslöjas för dem som är föremål för undersökningen innan det är oundvikligt eller nödvändigt enligt den ansvariga myndighetens planer.

46 §. *Undersökningsledare.* Enligt 14 § 1 mom. i förundersökningslagen leds förundersökningen av en undersökningsledare som är en i 1 kap. 6 § i tvångsmedelslagen nämnd anställningsberättigad tjänsteman. Av särskilda skäl får en kriminalöverkonstapel eller överkonstapel vara undersökningsledare vid förundersökning som görs av polisen, och en sådan tjänsteman som i lag särskilt givits

denna rättighet vara undersökningsledare vid förundersökning som görs av någon annan myndighet. Enligt 14 § 2 mom. i förundersökningslagen leds förundersökningen av brott som en polisman misstänks ha begått bortsett från vissa undantag emellertid alltid av allmänna åklagaren. Enligt 44 § i förundersökningslagen finns vid summarisk förundersökning ingen undersökningsledare. Det är inte nödvändigt att föreskriva att undersökningen av ett brott som en tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet misstänks ha begått alltid skall ledas av åklagaren eftersom det i allmänhet finns en ojävig polismyndighet att tillgå.

Enligt 43 § 3 mom. i tullagen skall förundersökning som tullmyndigheten utför ledas av en anhållningsberättigad tullman. Av särskilda skäl får undersökningsledaren vara någon annan tullman vars tjänsteställning är minst tulluppsyningsman. En sådan undersökningsledare har samma rätt som en anhållningsberättigad tjänsteman att besluta om beslag och husrannsakan samt om kroppsvisitation och kroppsbesiktning.

Undersökningsledare vid förundersökning som görs av gränsbevakningsväsendet är enligt 44 § 3 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet en sådan tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet som avses i 1 kap. 6 § 4 punkten i tvångsmedelslagen. Av särskilda skäl får en officer eller en institutofficer med minst premiärlöjtnants grad vara förundersökningsledare. Det finns inga bestämmelser om utbildningen av undersökningsledare i lagen om gränsbevakningsväsendet. Största delen av gränsbevakningsväsendets förundersökningar har varit summariska förundersökningar.

Reformen innebär en ökning av antalet förundersökningar som inte är summariska förundersökningar. Med beaktande av de uppgifter och befogenheter som föreskrivs för undersökningsledare i förundersökningslagen och tvångsmedelslagen samt med beaktande av medborgarnas rättssäkerhet måste särskild utbildning krävas av den som förordnats till uppgiften. Enligt den föreslagna paragrafen utfärdas bestämmelser om undersökningsledares behörighet genom förordning av statsrådet. Undersökningsledaren skall uttryckligen vara en gränsbevakningsman. Han eller hon skall ha genomgått utbildning enligt vad

som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet och ha erfarenhet av förundersökningsuppgifter. Det föreslås att förteckningen över anhållningsberättigade tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet skall förnyas på det sätt som föreslås nedan i denna proposition.

47 §. *Framställande av straffanspråk och föreläggande av ordningsbot.* I paragrafen föreskrivs om gränsbevakningsmyndighetens uppgifter i samband med strafforderärenden och ordningsbotsärenden. Innehållet i bestämmelsen avviker från 46 § i lagen om gränsbevakningsväsendet där det föreskrivs att en gränsbevakningsman som har förordnats för uppgiften i den ordning som bestäms genom förordning i samband med förundersökningen kan framställa straffanspråk och förelägga ordningsbot. Enligt paragrafen krävs inget särskilt förordnande utan i brottmål som undersöks av gränsbevakningsväsendet är det en gränsbevakningsman som framställer straffanspråk och förelägger ordningsbot. I ett ordningsbotsärende har kommandören för en gränsbevakningssektion och kommandören för en sjöbevakningssektion samma uppgifter som chefen för ett polisdistrikt.

48 § Anmälan om brottsförebyggande åtgärder. I paragrafen föreskrivs om anmälan till andra förundersökningsmyndigheter om brott som gränsbevakningsväsendet fått kännedom om och om åtgärder för att förebygga brottet. Bestämmelsen behövs för att säkerställa att en annan förundersökningsmyndighet skall kunna begära att ett ärende överförs på den eller att åtgärden avslutas. Närmare bestämmelser om anmälningsskyldigheten utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. Genom förordning utfärdas bestämmelser om bl.a. hur och vart anmälningarna skall lämnas.

7 kap. Bestämmelser om gränzon

49 §. *Gränzon.* Enligt definitionen i lagens 2 § är gränzon ett område som inrättas vid Finlands yttre gräns för upprätthållande av gränsordningen och gränssäkerheten och inom vilket de i grundlagen tillförsäkrade grundläggande fri- och rättigheterna kan begränsas på det sätt som anges i gränsbevakningslagen. Enligt 49 § kan en gränzon inrättas vid den yttre gränsen, om det är nöd-

vändigt för övervakning av gränsordningen och upprätthållande av gränssäkerheten. Gränzonens landgräns kan sträcka sig högst tre kilometer och gränzonens havsgräns högst fyra kilometer från Finlands riksgrens, som avses i internationella avtal som är bindande för Finland (gränslinje). Närmare bestämmelser om inrättande av gränzon och om zonen bredd och placering utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. Gränzonens bredd får inte fastställas så att den är bredare än vad som är nödvändigt för att gränsövervakningen skall kunna genomföras.

Gränzonens bredd motsvarar den nuvarande gränzonens, som enligt 1 § 1 mom. i lagen om gränzon invid landgräns är tre kilometer bred och invid havsgräns fyra kilometer bred. Beroende på de lokala förhållandena kan inrikesministeriet även fastställa en smalare zon. Bestämmelser om gränzonens bredd och närmare placering samt om utmärkning av zonen utfärdas fortsättningsvis genom förordning av inrikesministeriet.

Gränzonens bredd räknas från den gränslinje mellan Finland och Ryska Federationen, som fastställts genom fredsfördraget av den 14 oktober 1920 mellan Republiken Finland och Ryska Socialistiska Federativa Rådsrepubliken, fredsfördraget av den 12 mars 1940 mellan Republiken Finland och Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund (FördrS 3/40), överenskommelsen av den 3 februari 1947 mellan Republiken Finland och de Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund angående införlivande med Rådsunionens område av det till Republiken Finland hörande området vid Jäniskoski vattenkraftverk och Niskakoski regleringsdamm (FördrS 9/1947),

genom överenskommelsen av den 20 maj 1965 mellan Republiken Finlands Regering och Socialistiska Rådsrepublikernas Förbunds Regering om gränserna för havsområden och kontinentalsockeln i Finska viken (FördrS 7/1965) samt genom fredsfördraget av den 10 februari 1947 mellan Finland å ena sidan och Allierade och Associerade Makterna å andra sidan (FördrS 19/1947). Gränslinjen sträcker sig i terrängen på det sätt som den har fastställts i gränsbeskrivningsprotokoll, gränskartor, råmärkesprotokoll och övriga rågångshandlingar.

50 §. *Gränsstängsel.* Markägare och innehavare av markområden är skyldiga att på

gränzonen tillåta att stängsel uppförs på statens bekostnad invid kanten av den rågata vid Finlands gräns som fastställts genom internationella avtal som är bindande för Finland (gränsstängsel). På gränsen mellan Finland och Ryssland är rågatan i allmänhet ett åtta eller tio meter brett område som har huggits ut i skogen så att området sträcker sig till hälften in på bägge avtalsslutande parter område. Enligt paragrafen är markägare och innehavare av markområden skyldiga att tillåta att staten på sin bekostnad uppför stängsel invid den yttre kanten på inre sidan av den rågata som börjar från gränslinjen. Skyldigheten motsvarar skyldigheten enligt 7 § i lagen om gränzonen. Rågatan är en zon på finska sidan som har fastställts i internationella avtal för bevarande av gränslinjen eller skötseln av gränsen. Gränsstängsel byggs i närheten av gränsövergångsställen och vid de gränssnitt där det enligt allmän erfarenhet finns risk för att människor eller husdjur skall förrirra sig över gränsen.

51 §. *Förbud som gäller gränzonen.* Enligt 1 mom. är det inom gränzonen förbjudet att närmare gränslinjen än 50 meter uppföra stängsel och motsvarande konstruktioner som försvårar gränsbevakningsväsendets patrullverksamhet och annan verksamhet som är nödvändig för upprätthållandet av gränssäkerheten. Förbudet behövs för att gränsövervakningen skall kunna genomföras, den tekniska övervakningsutrustning som behövs för övervakningen placeras, utrustningens funktion tryggas och avtalen om skötseln av gränsen verkställas.

Bestämmelser om skötseln av gränsen finns bl.a. i 6 § i reglementet av den 26 oktober 1945 för fortgående skötsel och övervakning av gränsmärken och rågator längs riksgränsen mellan Finland och de S.R.R:s Förbund vid Petsamo- (Petjanga-) området. Enligt paragrafen skall en gränstrimma av 4 meters bredd på vardera sidan om riksgränslinjen hållas fullständigt i skick och efter behov rensas från växtlighet som hindrar sikten.

Enligt artikel 5 i gränsordningsöverenskommelsen från 1960 skall råmärkenas läge, utseende, form, mått och målning, liksom rågatans bredd och renhet motsvara samtliga bestämmelser i rågångshandlingarna. Enligt artikel 7 stycke 1 i överenskommelsen skall

rågatan till hela sin bredd hållas i vederbörligt skick och vid behov rensas från växtlighet som inverkar störande på sikten. Andra byggverk än sådana som behövs för gränsens utmärkande får inte uppföras och jorden får inte upplöjas på rågatan, om inte de fördragsslutande parternas vederbörande myndigheter har kommit överens annorlunda.

Bestämmelser om skötseln av råmärken finns också i protokollet mellan Republiken Finlands regering, Konungariket Norges regering och de Socialistiska Rådsrepublikernas Förbunds regering angående skötseln av Muotkavaara (Krokkfjellet) gränsmärke (FördrS 10/1953), som undertecknades den 10 februari 1953. Enligt reglementet till protokollet skall gränsstolpar, polygonmärken och rösen samt rågatorna hållas i sådant skick att märkena med avseende på läge, utseende, form, mått och färg liksom rågatorna i fråga om bredd och renhet motsvarar alla de fordringar som uppställts i de över uppgången av riksgränsen upprättade avtalshandlingarna. För skötseln av gränsstolpar svarar den part, på vars område stolparna befinner sig. För skötseln av rösen svarar Rådsförbundet i fråga om märken med jämn nummer och Finland i fråga om märken med udda nummer. Inspektioner av gränsmärkena och rågatorna verkställs av parterna efter egen prövning. Därutöver förrättas årligen gemensamma kontrollgranskningar. I reglementet föreskrivs också att en gränstrimma av 8 meters bredd (4 meter på vardera sidan om riksgränslinjen) skall hållas i skick och efter behov rensas från växtlighet som hindrar sikten.

På de grunder som anförts ovan behövs det föreslagna förbudet för att de skyldigheter som följer av gränsöverenskommelserna skall kunna uppfyllas.

I 2 punkten föreskrivs att det är förbjudet att röra sig på en rågata. En rågata är en zon på finska sidan som har fastställts i internationella avtal för bevarande av gränslinjen eller skötseln av gränsen. Bestämmelserna om rågata har beskrivits ovan. Enligt artikel 7 i gränsordningsöverenskommelsen från 1960 får andra byggverk än sådana som behövs för gränsens utmärkande inte uppföras och jorden får inte plöjas upp på rågatan, om inte de fördragsslutande parternas vederbörande myndigheter har kommit överens annorlunda.

da. Enligt artikel 10 i överenskommelsen skall de fördragsslutande parterna vidta åtgärder för att skydda gräns- och sjömärkena på behörigt sätt. Enligt artikel 20 i överenskommelsen skall de fördragsslutande parterna sköta skogsbruket så att skada inte åsamkas den andra partens skogsbruk. Enligt artikel 23 stycke 2 i överenskommelsen skall för bibehållande av gränslinjen oskadad på dess vardera sida lämnas mark till en bredd av 20 meter, där bergsarbeten och mineralletning i allmänhet är förbjudet och tillåtet endast i undantagsfall. På grund av dessa fördragsbestämmelser är det nödvändigt att föreskriva om förbud att röra sig på en rågata. Förbudet gäller inte gränsbevakningsmän i tjänsteuppdrag.

I 3 punkten föreskrivs att det är förbjudet att röra sig i gränsvatten om natten. Med gränsvatten avses älvar och åar samt smala sund och sjöar längs vilka gränslinjen löper, samt vattenområden närmare än 100 meter från gränslinjen i älvar och åar som skärs av gränslinjen och i de sjöar och havsvikar längs vilka gränslinjen löper. Förbudet grundar sig på artikel 13 i gränsordningsöverenskommelsen från 1960 enligt vilken de fördragsslutande parternas flytande materiel får röra sig i gränsvattnen endast om dagen, medan den om natten skall vara angjord vid egen strand eller förankrad i egna vatten. Det föreslagna förbudet grundar sig också på artikel 21 i överenskommelsen där det föreskrivs att det är förbjudet att fiska i strandvatten nattetid. Enligt artikel 11 stycke 1 i gränsordningsöverenskommelsen från 1960 anses en 100 meter bred zon på var sida om gränslinjen såsom gränsvatten i alla älvar och åar som skärs av gränslinjen och i alla de sjöar och havsvikar längs vilka gränslinjen löper. Enligt artikel 11 stycke 2 anses även de delar av älvar och åar samt smala sund i sjöar, längs vilka gränslinjen löper, i sin helhet såsom gränsvatten. Som natt anses tiden från solnedgång till soluppgång. Det förbud som föreslås i 3 punkten är nödvändigt för att dessa fördragsbestämmelser skall kunna verkställas.

Bestämmelser om gränsvattendrag finns också i överenskommelsen mellan Finland och Socialistiska Rådsrepublikernas Förbund angående gränsvattendragen (FördrS 26/1965), som undertecknades den 24 april

1964. Enligt artikel 1 i överenskommelsen avses med gränsvattendrag sjö, älv, å och bäck, vilken gränslinjen skär eller utmed vilken den löper. Enligt artikel 3 i överenskommelsen drar avtalsparterna försorg om att den kungsådra i gränsvattendragen som närmare definieras i överenskommelsen hålls öppen för fri vattenavrinning, trafik, virkesflottning och fiskens gång. Eftersom bestämmelser om förbud mot att stänga kungsådran finns i 1 kap. 12 § i vattenlagen behövs inga särskilda bestämmelser om det i gränsbevakningslagen.

I 4 punkten föreskrivs att det är förbjudet att ha renar och husdjur på bete utan tillsyn på ställen där stängsel som hindrar dem från att gå över gränslinjen inte har uppförts. Detta förbud grundar sig på artikel 36 i gränsordningsöverenskommelsen från 1960, enligt vilken bl.a. renars och husdjurs gränsöverskridningar är sådana gränstilldragelser som anses kräva undersökning. Det föreslagna förbudet grundar sig även på artikel 1 i avtalet angående renar mellan Finland och Socialistiska Rådsrepublikernas förbund (FördrS 5/1966), som undertecknades den 4 juni 1965. Enligt artikeln övervakar vardera avtalsslutande parten sina renhjordar så att renarna såvitt möjligt förhindras att överskrida riksgränsen. Förbudet behövs för att förebygga gränstilldragelser.

52 §. *Gränszonstillstånd*. Inom gränzonen krävs tillstånd för vistelse inom zonen, färd i gränsvatten om dagen och färd på en rågata, uppförande av byggnader närmare än 50 meter från gränslinjen samt för innehav och användning av skjutvapen, skjutföremål, sprängämnen och fjäderdrivna vapen. Gränszonstillstånd krävs också för utförande av bergsarbeten och letande efter mineraler närmare än 20 meter från gränslinjen. Om det för en verksamhet även krävs något annat tillstånd, skall det krävas utöver gränszonstillståndet. Detta gäller bl.a. bygglov och tillstånd att inneha skjutvapen. Utöver den föreslagna regleringen skall även annan lagstiftning, såsom bestämmelserna om fjäderdrivna vapen i ordningslagen iakttas.

Enligt 1 mom. 1 punkten förutsätter vistelse inom gränzonen tillstånd på samma sätt som nu. Med tanke på gränsövervakningen är det viktigt att gränsbevakningsväsendet på förhand informeras om personer som har för

avsikt att vistas i gränzonen. Kravet på tillstånd behövs för att förebygga gränstilldragelser och övervaka att gränsen inte passeras på andra än ställen än sådana som har fastställts i lag eller i övrigt vid tillåtna gränsövergångsställen under öppethållandetiderna. Kravet på tillstånd för vistelse förhindrar missbruk och stöder gränsövervakningen.

Enligt 1 mom. 3 punkten krävs gränzonstillstånd för uppförande av byggnader närmare än 50 meter från gränslinjen. För närvarande krävs tillstånd för uppförande av byggnader eller anläggande av väg närmare gränsen än 500 meter för andra behov än statens. Till denna del lindras således begränsningarna av de grundläggande fri- och rättigheter som gäller egendomsskydd. Kravet på tillstånd behövs dock för att säkerställa att ingenting sådant uppförs i gränslinjens omedelbara närhet som hindrar eller försvårar fullgörandet av gränsbevakningsväsendets uppgifter eller äventyrar upprätthållandet av gränsordningen.

Enligt 1 mom. 4 punkten krävs inom gränzonen gränzonstillstånd för innehav av skjutvapen, skjutförnödenheter, sprängämnen och fjäderdrivna vapen. Enligt artikel 36 stycke 2 i gränsordningsöverenskommelsen från 1960 anses som en gränstilldragelse bl.a. skottlossning över riksgränsen och skador till följd av skottlossning på andra sidan gränsen. Enligt artikel 22 stycke 1 i överenskommelsen övervakar vardera fördragsslutande parten bl.a. att skottlossning eller jakt av skogsdjur eller fåglar över gränsen inte tillåts vid jakt i närheten av gränslinjen. Kravet på tillstånd behövs för att förebygga gränstilldragelser och upprätthålla gränssäkerheten. Med innehav avses all hantering av dessa föremål, även förvaring av dem.

Det föreslås att tillstånd för innehav av fjäderdrivna vapen skall krävas på samma sätt som i fråga om innehav av skjutvapen, eftersom de fjäderdrivna vapen som används vid jakt kan orsaka motsvarande farliga situationer som skjutvapen. I fråga om innehav och användning inom gränzonen av sådana i ordningslagen avsedda farliga föremål och andra föremål än fjäderdrivna vapen som lämpar sig för att skada någon annan bedöms lagligheten endast i enlighet med vad som föreskrivs om detta någon annanstans i lag.

Det kan finnas ett motiverat behov av att

förvara skjutvapen och sprängämnen i gränzonen, även om de inte används där. Innehav av dem, liksom förvaring av dem i en byggnad i gränzonen skall vara beroende av tillstånd. Bestämmelser om krav på tillstånd för användning av sådana föremål och ämnen finns i 5 punkten. Det behövs för bedömningen av risker som äventyrar upprätthållandet av gränsordningen eller gränssäkerheten.

Med avvikelse från den gällande lagstiftningen krävs inte längre i gränzonen tillstånd för innehav eller användning av kikare eller kameror eller annan utrustning som lämpar sig för övervakning, avlyssning eller upptagning av ljud eller bild. Ett sådant krav på tillstånd är svårt att övervaka och kan inte anses rimligt med beaktande av de egenskaper som de vanliga mobilteleapparaterna redan nu har, t.ex. möjlighet att ta bilder och skicka dem. Innehav av specialutrustning som lämpar sig för spaning eller observation är inte önskvärt i gränzonen. Observation av en sådan utrustning kan, beroende på vad som misstänks, ge anledning till att en förundersökning inleds.

Enligt 2 mom. beviljas gränzonstillstånd på grund av boende, arbete, yrke, näring, affärsverksamhet eller hobby eller av något annat godtagbart skäl och om det är uppenbart att utnyttjandet av den rätt som beviljats i tillståndet inte äventyrar upprätthållandet av gränsordningen och gränssäkerheten.

Ett godtagbart skäl på grund av boende, arbete, yrke, näring eller affärsverksamhet kan vara att verksamheten är placerad i gränzonen eller att den dagliga resan förkortas avsevärt om färd via gränzonen tillåts. Godtagbara skäl på grund av hobby kan t.ex. vara jakt, fiske, bärplockning eller naturfotografering. Vid beviljande av tillstånd skall det krav på jämlik behandling som anges i grundlagen iaktas. Tillstånd beviljas inte alla som t.ex. uppger att de håller på med naturfotografering. Den som ansöker om tillstånd skall lämna en motivering till varför fotograferingen eller någon annan verksamhet nödvändigtvis måste äga rum i gränzonen och inte någon annanstans.

Verksamheten äventyrar gränsordningen eller gränssäkerheten t.ex. om den orsakar eller kan orsaka en gränstilldragelse.

53 §. *Gränzonstillståndets giltighetstid*

och villkor. Gränsonstillstånd beviljas personer som är bosatta eller förfogar över en bostadsbyggnad eller en fastighet i gränsonen och deras närstående så att tillståndet gäller tills vidare. Det finns ingen anledning till att begränsa gränsonstillståndets giltighetstid i fråga om dessa personer. Tillstånd beviljas personer som arbetar, utövar yrke eller bedriver näring eller rörelse i gränsonen så att tillståndet gäller tills vidare, om inte tillståndet av något särskilt skäl skall beviljas för viss tid, och andra personer för viss tid. Gränsonstillståndet kan vara förenat med villkor som är nödvändiga för upprätthållandet av gränsordningen och gränssäkerheten. Tillståndsvillkoren kan ändras om villkoren för beviljande av tillstånd väsentligt förändras efter det att ett tillstånd har beviljats. Det kan t.ex. vara fråga om en dom för ett brott som gäller passerande av gränsen.

Ett av syftena med revideringen av bestämmelserna om gränson är att minska de olägenheter som gränsonen medför för personer som fortgående måste vistas i zonen. Det är inte motiverat att i detta sammanhang närmare definiera vad som avses med närstående i denna paragraf, utan begreppet kan anses omfatta alla sådana personer, oberoende av släktskap, som har ständigt eller åtminstone regelbundet återkommande umgänge med personer som förfogar över en bostadsbyggnad eller en fastighet i gränsonen.

Vid beviljande av tillstånd som gäller tills vidare anses utövande av yrke, näring eller rörelse i gränsonen utgöra skäl som kan jämföras med boende. Således beviljas personer som arbetar, utövar yrke eller bedriver näring eller rörelse i gränsonen så att tillståndet gäller tills vidare, om inte tillståndet av något särskilt skäl skall beviljas för viss tid. Ett sådant särskilt skäl kan t.ex. vara en visstidsanställning. Gränsonstillstånd beviljas andra personer för viss tid. Detta gäller således även närstående till personer som arbetar, utövar yrke eller bedriver näring eller rörelse i gränsonen.

54 §. *Upphörande och återkallande av gränsonstillstånd.* Ett gränsonsstillstånd upphör att gälla när tillståndshavaren dör. Detta gäller inte tillstånd som beviljas en gång, såsom bygglov. Gränsonstillståndet skall återkallas om tillståndshavaren begär det.

Gränsonstillståndet kan återkallas om tillståndshavaren gör sig skyldig till ett brott som äventyrar upprätthållandet av gränsonen eller gränssäkerheten eller om tillståndshavaren i övrigt bryter mot tillståndsvillkoren eller bestämmelserna om gränson eller om det inte längre finns grunder för att bevilja tillstånd.

Gränsonstillståndet kan återkallas för viss tid under den tid förundersökning och eventuell rättegång pågår, om tillståndshavaren på sannolika skäl misstänks ha gjort sig skyldig till ett brott som äventyrar gränsonen eller gränssäkerheten eller ett brott mot bestämmelserna om gränson. Brott som äventyrar gränsonen eller gränssäkerheten kan t.ex. vara ordnande av olaglig inresa, smuggling, människohandel i samband med passerande av gränsen eller riksgränsbrott. Även andra grova brott än de som på ett eller annat sätt hör till gränsväktningens ansvarsområde kan utgöra grund för att ett tillstånd återkallas, t.ex. häleri, särskilt i gränsonen. Ett brott som leder till att ett gränsonstillstånd återkallas för den tid undersökning pågår skall vara så grovt att det är uppenbart att påföljden utgör frihetsstraff.

En sådan förseelse som avses i 2 punkten och som leder till att ett gränsonstillstånd återkallas kan t.ex. vara brott mot förbudet att färdas i gränsvatten om natten eller jakt, så att man skjuter eller jagar villebråd över gränsen. Ett tillstånd skall dock inte återkallas om förseelserna är mycket ringa. En sådan väsentlig förändring av villkoren för beviljande av tillstånd som avses i 3 punkten och som berättigar till återkallande av tillstånd kan komma i fråga t.ex. då en person inte längre är bosatt eller förfogar över en fastighet i gränsonen.

Vid behandlingen av ärenden som gäller beviljande eller återkallande av tillstånd tillämpas förvaltningslagen. Ändring i beslut som gäller gränsonstillstånd får således sökas hos en allmän förvaltningsdomstol. Återkallande av ett tillstånd hindrar inte att ett tillstånd beviljas på nytt senare, om det konstateras att det finns förutsättningar för det.

55 §. *Varning.* I stället för att tillståndet återkallas kan tillståndshavaren ges en varning i de fall som avses i 54 § 2 mom., om återkallande av tillståndet vore oskäligt med hänsyn till omständigheterna. Det är nödvän-

digt att det finns möjlighet att ge en varning i stället för att återkalla tillståndet eftersom återkallande av tillstånd kan vara en oskäligen påföljd för en ringa förseelse.

56 §. *Behöriga myndigheter.* Gränsbevakningsväsendet samt polisen och tullmyndigheterna övervakar att bestämmelserna om gränsszon följs. Gränsszonstillståndet skall medföras och på begäran visas upp för en gränsbevakningsman, polisman eller tullman. Om innehavaren av ett tillstånd inte kan förete bevis på ett giltigt tillstånd, kan han eller hon föreläggas att förete bevis för myndigheten inom sju dagar från det att föreläggandet delgavs (föreläggande att förete bevis). Ärenden som gäller gränsszonstillstånd och varningar avgörs av den regionala gränsbevakningsmyndighet vars ansvarsområde ärendet gäller.

Enligt gällande bestämmelser beviljar staten för gränsbevakningsväsendet tillstånd för byggande i gränssonen. De regionala gränsbevakningsmyndigheterna beslutar om övriga tillstånd. Det är inte motiverat att överlåta åt ministeriet att bevilja gränsszonstillstånd utan även de överförs till de regionala gränsbevakningsmyndigheterna för avgörande.

Ärenden som gäller gränsszonstillstånd är förvaltningsärenden. Förvaltningsmyndigheten skall lämna över en ansökan som skall avgöras av en annan förvaltningsmyndighet till rätt myndighet.

57 §. *Gränsszonsanmälan.* Till gränsbevakningsmyndigheten skall på förhand anmälas användning av skjutvapen, sprängämnen eller fjäderdrivna vapen samt avverkning och röjning av skog närmare än 500 meter från gränslinjen, liksom även flottning, fiske och användning av vattenfarkost i gränsvatten. Gränsszonsanmälan görs till den regionala eller lokala gränsbevakningsmyndighet vars ansvarsområde anmälan gäller. Gränsbevakningsmyndigheten kan meddela närmare föreskrifter om den verksamhet som avses i anmälan, om det är nödvändigt för upprätthållandet av gränsordningen eller gränssäkerheten.

Anmälningsskyldigheten behövs för att trygga gränsordningen, upprätthålla gränssäkerheten och upprätthålla beredskap för gränstilldragelser. Enligt artikel 22 stycke 1 i gränsordningsöverenskommelsen från 1960 övervakar vardera fördragslutande parten att

skottlossning eller jakt av skogsdjur eller fåglar över gränsen inte äger rum vid jakt på parternas område i närheten av gränslinjen. Skyldigheten att på förhand anmäla användning av skjutvapen måste anses nödvändig för att denna fördragsbestämmelse skall kunna verkställas. Enligt artikel 20 stycke 1 i gränsordningsöverenskommelsen från 1960 skall skogsbruket på de områden som berörs av gränslinjen skötas så att skada inte åsamkas den andra partens skogsbruk. Enligt stycke 4 i samma artikel skall myndigheterna vidta åtgärder för transport av träd som fallit över gränsen till den sida dit de hör. Skyldigheten att på förhand anmäla avverkning och röjning av skog i närheten av gränsen behövs för att förebygga avverkning och röjning av skog som skadar den andra fördragslutande partens skogsbruk och för att kontrollera om träd fallit över gränsen. Med tanke på övervakningen av det förbud att färdas i gränsvatten som beskrivits ovan är det nödvändigt att färd i gränsvattnen anmäls på förhand. Anmälan skall göras även om gränsszonstillstånd har beviljats.

Gränsbevakningsmyndigheten kan meddela sådana föreskrifter om den anmälda verksamheten som är nödvändiga för upprätthållandet av gränsordningen och gränssäkerheten. En sådan bestämmelse kan t.ex. gälla tidpunkten för flottning eller skogsavverkning.

58 §. *Begränsningar av tillämpningsområdet för bestämmelserna om gränsszon.* Med avvikelser från förbuden är det tillåtet att röra sig på en rågata och i gränsvatten i gränsbevakningsväsendets, polisens, tullens och försvarsmaktens tjänsteuppdrag, i räddningsverksamhet och i samband med att riksgränsen passerar lagligt. I dessa fall krävs inte gränsszonstillstånd eller gränsszonsanmälan.

Enligt artikel 11 i överenskommelsen av den 9 augusti 1994 mellan Republiken Finlands regering och Ryska federationens regering om samarbete i syfte att förebygga olyckor och avvärja följderna av dem (FördrS 52/1996) garanterar vardera parten snabbt och enkelt gräns- och tullkontroll för hjälpande grupper från den andra parten när dessa passerar territorialgränsen. I överenskommelsen föreskrivs också att den hjälpsökande parten skall utverka de tillstånd som krävs för införsel och tillträde i fråga om mi-

litär personal, statsfartyg, statsluftfartyg och militära fordon. Då det föreskrivs att räddningsverksamhet inte kräver gränsonstillstånd krävs inte heller tillstånd för att röra sig i gränzonen i samband med räddningsverksamhet enligt denna överenskommelse. Man har avtalat särskilt om förtullning och kontroller i de fall då riksgränsen passeras på grund av räddningsarbete. Den befrielse från tillståndsplikt och anmälningsskyldighet som gäller räddningsverksamhet är inte bunden till tjänsteuppdrag. Således kan t.ex. sjuktransporter från gränzonen även utföras nationellt på ett så smidigt sätt som möjligt. Sjuktransporterna kan utföras såväl av en regional räddningsmyndighet som av en privat näringsidkare inom sjuktransporten utan gränsonstillstånd eller gränsonsansmälan.

I den överenskommelse mellan Republiken Finlands regering och Ryska Federationens regering om övergångsställen vid riksgränsen mellan Finland och Ryssland (FördrS 66/1994) som ingicks i Helsingfors den 11 mars 1994 definieras begreppen *internationellt gränsovergångsställe* och *tillfälligt gränsovergångsställe*. Enligt artikel 7 i överenskommelsen kan parternas befullmäktigade i gränssärenden dessutom komma överens om personers och fordons passering av gränsen mellan Finland och Ryssland, när denna är av engångsnatur och sker i undantagsfall på andra ställen än gränsovergångsställena. Enligt 13 § i gränsbevakningslagen beviljar gränsbevakningsväsendet tillstånd att passera gränsen, vilket berättigar till resa till och från landet också via något annat ställe än via ett gränsovergångsställe. Gränsonstillstånd krävs inte särskilt när gränsen passeras lovligt vid ett gränsovergångsställe eller på det ställe som anges i tillståndet att passera gränsen.

59 §. *Avbrytande av brott mot bestämmelserna om gränzon*. Gränsbevakningsmän samt polismän och tullmän som sköter övervakningsuppgifter i gränzonen har rätt att förhindra verksamhet som bedrivs utan det gränsonstillstånd eller den gränsonsansmälan som krävs, avlägsna en person som olovligt vistas i gränzonen och omhändertar skjutvapen, skjutförnödenheter, sprängämnen och fjäderdrivna vapen som innehafts utan tillstånd eller använts utan anmälan på förhand i gränzonen. Den regionala gränsbe-

vakningsmyndigheten kan förordna att en konstruktion som uppförts utan tillstånd eller i strid med ett förbud skall rivas eller avlägsnas och förbjuda användning av byggnaden samt förelägga vite, hot om tvångsutförande eller hot om avbrytande på det sätt som närmare bestäms i viteslagen. Om inte besvärmyndigheten bestämmer något annat, får beslut verkställas trots att ändring har sökts. Alla de ovan nämnda myndigheterna kan ha behov av att röra sig i gränzonen på grund av tjänsteuppdrag och således är det motiverat att ge dem rätt att övervaka efterlevnaden av bestämmelserna om gränzon.

Enligt 6 kap. 31 § i förvaltningsprocesslagen får ett beslut i vilket ändring kan sökas genom besvär inte verkställas innan det har vunnit laga kraft. Ett beslut kan dock verkställas innan det har vunnit laga kraft, om så stadgas i lag eller förordning eller om beslutet till sin natur är sådant att det bör verkställas omedelbart eller om ett allmänt intresse kräver att verkställigheten av beslutet inte uppskjuts. Ett sådant beslut av en gränsbevakningsmyndighet som avses i paragrafen är i allmänhet till sin natur sådant att det bör verkställas omedelbart. Det föreslås därför bli bestämt att beslut enligt paragrafen får verkställas trots att ändring har sökts. Enligt 6 kap. 32 § i förvaltningsprocesslagen kan, när besvär har anförts, besvärmyndigheten förbjuda att beslutet verkställs eller bestämma att verkställigheten skall avbrytas eller föreskriva något annat som gäller verkställigheten. Således kan besvärmyndigheten även förbjuda verkställandet av ett beslut av en gränsbevakningsmyndighet enligt denna paragraf.

60 §. *Beslut som meddelas muntligen*. I brådskande fall kan gränsonstillstånd för innehav och användning av skjutvapen, skjutförnödenheter, sprängämnen och fjäderdrivna vapen beviljas muntligen. Ändring får inte sökas i ett beslut genom vilket en ansökan godkänns i sin helhet. Ett beslut som meddelas muntligen och i vilket ändring inte får sökas meddelas skriftligen endast på särskild begäran.

Enligt 43 § i förvaltningslagen kan ett förvaltningsbeslut i brådskande fall även ges muntligen. Enligt regeringens proposition med förslag till förvaltningslag och till lag om ändring av förvaltningsprocesslagen (RP

72/2002 rd) är detta mycket sällan möjligt. Ett beslut kan ges muntligen t.ex. om beslutet måste kunna ges omedelbart efter att de omständigheter som ligger till grund för beslutet har kommit till myndighetens kännedom. Det kan t.ex. vara fråga om ett beslut om temporärt avbrytande av verksamhet i samband med tillsyns- eller inspektionsåtgärder. Enligt 43 § i förvaltningslagen skall ett muntligt beslut utan dröjsmål också ges skriftligen. I nämnda proposition konstateras att det med tanke på sökande av ändring eller framställande av rättelseyrkande är viktigt att ett beslut kan fås skriftligen och därför skall ett överklagbart muntligt beslut också alltid ges skriftligen jämte anvisningar om sökande av ändring. Sökanden har inte behov av rättsskydd när ansökan godkänns i sin helhet.

Enligt den föreslagna paragrafen kan gränszonstillstånd för innehav och användning av skjutvapen, skjutföremådenheter, sprängämnen och fjäderdrivna vapen i brådskande fall även beviljas muntligen. Ändring får inte sökas i ett sådant beslut när ansökan godkänns i sin helhet. Om ändring inte får sökas är det i allmänhet onödigt att ge ett beslut skriftligen. I sådana fall meddelas beslutet skriftligen endast på särskild begäran.

8 kap **Behandling av personer som berövats sin frihet**

61 §. Tillämpliga bestämmelser vid behandling av personer som berövats sin frihet. Bestämmelser om behandling av personer som berövats sin frihet finns numera i 48 § i lagen om gränsväsendet. Enligt paragrafen gäller vid behandling av en person som gripits eller anhållits vad som föreskrivs i 19 § i lagen om rannsakningsfängelse. I 48 § i lagen om gränsväsendet föreskrivs också att den gripnes rättigheter får begränsas endast i den mån syftet med gripandet det kräver. Lagen om rannsakningsfängelse skall däremot tillämpas vid behandlingen av personer som är anhållna som misstänkta för brott eller av personer som i övrigt med stöd av lagen har berövats sin frihet, dock så att orsaken till frihetsberövandet beaktas. Enligt 67 § i lagen om gränsväsendet kan inrikesministeriet utfärda närmare bestämmelser om förfarandet vid behandling av dem som gripits eller

som annars berövats sin frihet. Sådana bestämmelser har utfärdats endast för polisens del med stöd av ett bemyndigande i polislagen.

Vid behandlingen av personer som en gränsväsendetsman har gripit eller anhållit tillämpas vad som föreskrivs i lagen om rannsakningsfängelse. Enligt gällande 28 § i tvångsmedelslagen föreskrivs om behandlingen av häktade, anhållna och gripna i fängelse eller annan anstalt i lagen om rannsakningsfängelse. Det är inte ändamålsenligt att i samband med revideringen av lagen om gränsväsendet totalrevidera lagstiftningen om frihetsberövade utan det bör vara möjligt att till den del det är nödvändigt kunna utgå från gällande lagstiftning, som kommer att revideras inom en snar framtid.

I 2 mom. föreslås hänvisningar till andra centrala lagar som också reglerar behandlingen av personer som berövats sin frihet, såsom lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter, lagen om behandling av berusade och militära disciplinlagen. Enligt militära disciplinlagen och militära disciplinförordningen kan det vid gränsväsendet även finnas personer som undergår arreststraff. Om gränsväsendets polisuppdrag gäller en berusad person skall lagen om behandling av berusade tillämpas. I brådskande polisuppdrag kan även 30 och 31 § i mentalvårdslagen tillämpas. Enligt paragraferna är polisen skyldig att ge handräckning för att föra en person till hälsovårdscentralen eller en vårdinrättning.

Enligt 123 § i utlänningslagen skall en utlänning som tagits i förvar så snart som möjligt placeras i en sådan förvarsenhet som avses i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter eller, om detta inte är möjligt, i polisens häkteslokaler. På en utlänning som placerats i polisens häkteslokaler tillämpas vad som bestäms i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter. Om det är nödvändigt för ordningen och säkerheten i polisens häkteslokaler kan dock bestämmelserna i 5–7 § i lagen om rannsakningsfängelse tillämpas i behövliga delar, om åtgärderna är förenliga med grunderna för tagandet av utlänningen i förvar. Vid behandlingen av en utlänning som tagits i förvar

skall iakttas vad som bestäms i lagen om bemötande av utläningar som tagits i förvar och om förvarsheter.

62 §. Utlämnning av gripna eller anhållna personer. För närvarande skall en person som en gränsbevakningsman har gripit eller anhållit utan dröjsmål överlämnas till polisen. Om överlämnande inte är möjligt får personen tillfälligt förvaras i gränsbevakningsväsendets utrymmen på gränsövergångsstället eller i den enhet inom gränsbevakningsväsendet som ligger närmast den plats där personen har gripits, högst 24 timmar efter frihetsberövandet. I stället för att bygga egna förvarslokaler lönar det sig för gränsbevakningsväsendet att fortsättningsvis använda sig av polisens förvarslokaler. Det finns ingen anledning att förlänga förvaringen av frihetsberövade i gränsbevakningsväsendets utrymmen. Det är dock inte ändamålsenligt att en person som berövats sin frihet ovillkorligen skall överföras till polisens utrymmen inom 24 timmar, om personens närvaro behövs med tanke på förundersökningsåtgärderna eller om man vet att förvaringsbehovet är högst ett drygt dygn och polisen inte har förvarslokaler i närheten. Därför föreskrivs i 62 § i gränsbevakningslagen att en person som har berövats sin frihet skall överlämnas till polisen eller en annan förundersökningsmyndighet, en förvarsenhet för utläningar eller en fängvårdsmyndighet inom 48 timmar från gripandet.

63 §. Transport av personer som berövats sin frihet. Gränsbevakningsväsendet har rätt att utföra den transport som överlämnandet av en person som berövats sin frihet till en annan myndighet förutsätter. För närvarande får en gränsbevakningsman endast transportera en person som skall överlämnas till polisen. I en formell tolkning hindrar begränsningen transport för överlämnande av en person till t.ex. en förundersökningsmyndighet, förvarsenhet för utläningar eller en fängvårdsmyndighet.

64 §. Förvarslokaler för personer som berövats sin frihet. Personer som berövats sin frihet får hos gränsbevakningsväsendet förvaras i lämpliga lokaler som staben för gränsbevakningsväsendet godkänt för ändamålet. När förvarslokalerna godkänns skall de rättigheter som den som berövats sin frihet tillförsäkras i lagen om rannsaknings-

fängelse beaktas. Sådana rättigheter är bl.a. rätt till hälso- och sjukvård, vistelse utomhus och annan lämplig motion, kontakt med anhöriga och biträde samt anskaffning av föda och litteratur.

Gränsbevakningsväsendets förvarslokaler skall bevakas dygnet runt. I 28 § i tvångsmedelslagen föreskrivs att inrikesministeriet får meddela föreskrifter om behandlingen av anhållna och gripna i polisens utrymmen. En motsvarande bestämmelse finns i 67 § i lagen om gränsbevakningsväsendet, enligt vilken inrikesministeriet kan utfärda närmare bestämmelser om förfarandet vid behandling av dem som gripits eller som annars berövats sin frihet. Det finns ingen förordning som gäller personer som förvaras hos gränsbevakningsväsendet. De arrangemang som tillämpas vid förvaringen av en person får inte vara beroende av om det är polisen eller gränsbevakningsväsendet som har gripit personen. De bestämmelser och föreskrifter som gränsbevakningsväsendet och polisen skall följa bör till denna del vara enhetliga. Bestämmelser om saken utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. Om behandlingen inte kan ordnas på det sätt som anges ovan skall personen utan dröjsmål överlämnas till polisen för förvaring.

9 kap. Särskilda bestämmelser om säkerheten när det gäller gränsbevakningsväsendets verksamhet och objekt

65 §. Säkerhetsvisitation. En gränsbevakningsman har rätt att i samband med gripande, anhållande, häktning, tagande i förvar och handräckningsåtgärd som riktar sig mot någons personliga frihet kroppsvisitera den som åtgärden gäller och granska de saker han eller hon medför för att förvissa sig om att personen inte medför föremål eller ämnen med vilka han eller hon kan äventyra förvaringen eller utsätta sig själv eller andra för fara. Personen kan samtidigt även kroppsvisiteras för påträffande av en handling som behövs för att han eller hon skall kunna identifieras. Farliga föremål och ämnen skall vid behov tas ifrån den som skall visiteras. De skall återlämnas när personen frigets, om det inte finns hinder enligt lag.

Bestämmelser om säkerhetsvisitation finns

i 19 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Enligt paragrafen har en gränsbevakningsman inom gränsbevakningsväsendets bevakningsområde rätt att i samband med gripande, anhållande, häktning och tagande i förvar kroppsvisitera den som åtgärden gäller, om detta är nödvändigt för att förvissa sig om att han inte medför föremål eller ämnen med vilka han kan äventyra visitationen eller förvaringen eller utsätta sig själv eller andra för fara. Personen kan samtidigt även kroppsvisiteras för påträffande av en handling som behövs för att han eller hon skall kunna identifieras. Farliga föremål eller ämnen skall vid behov tas ifrån den som visiteras och de skall återlämnas när personen frigges, om det inte finns hinder enligt lag.

I den nya bestämmelsen begränsas inte befogenheten att utföra säkerhetsvisitation till bevakningsområdet, som enligt förslaget skall slopas. En säkerhetsvisitation kan även utföras i samband med en handräckningsåtgärd som riktar sig mot någons frihet. Saker som en person medför kan också kontrolleras. I övrigt motsvarar bestämmelserna i sak varandra. Enligt 19 § i lagen om gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman visserligen rätt att kroppsvisitera en person även för att förvissa sig om att personen inte medför föremål eller ämnen, med vilka visitationen kan äventyras. Det är dock onödigt att föreskriva särskilt om befogenhet att kontrollera om en person kan äventyra visitationen. Dessutom föreskrivs om detta på andra ställen. Ordalydelsen i den föreslagna bestämmelsen motsvarar bestämmelserna om säkerhetsvisitation i 22 § 1, 2 och 5 mom. i polislagen.

En person som gränsbevakningsväsendet har gripit kan skada sig själv t.ex. genom att inta ett giftigt flytande ämne som han eller hon innehar. Bestämmelsen om utförande av säkerhetsvisitation är nödvändig för tryggnad av gränsbevakningsmännens säkerhet i arbetet och säkerheten för den som är föremål för åtgärden. Avsikten med åtgärden är också att säkerställa att en person som gripits hålls kvar i gränsbevakningsväsendets förvar.

Farliga föremål och ämnen skall vid behov tas ifrån den som skall visiteras. De skall återlämnas när personen frigges, om det inte finns hinder enligt lag.

66 §. *Omhändertagande av farliga föremål*

och ämnen. En gränsbevakningsman, som fullgör sina uppgifter enligt lag, har rätt att tillfälligt ta hand om skjutvapen, sprängämnen och andra farliga föremål, en del av eller ett tillbehör till föremålet och andra farliga ämnen, om den som innehar dem med hänsyn till sin ålder, sitt berusnings- eller sinnestillstånd eller andra omständigheter med fog kan misstänkas orsaka överhängande fara för allmän ordning och säkerhet. I stället för ett helt föremål kan även en del av eller ett tillbehör till föremålet omhändertags, om en fara kan avvärijas genom att delen fräntas innehavaren. Egendom som omhändertagits skall utan dröjsmål och senast inom 14 dygn återlämnas till innehavaren. Om ett föremål eller ämne inte riskfritt kan återlämnas till innehavaren, skall det överlämnas till polisen.

Bestämmelser om omhändertagande av farliga föremål och ämnen finns för närvarande i 20 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Enligt paragrafen har en gränsbevakningsman på ett gränsövergångsställe rätt att tillfälligt ta hand om vapen, sprängämnen och andra farliga föremål, en del av eller ett tillbehör till föremålet och andra farliga ämnen, om den som innehar dem med hänsyn till sin ålder, sitt berusnings- eller sinnestillstånd eller andra omständigheter med fog kan misstänkas orsaka överhängande fara för allmän ordning och säkerhet. Egendom som omhändertagits skall utan dröjsmål och senast inom 14 dygn återlämnas till innehavaren. Om ett föremål eller ämne inte riskfritt kan återlämnas till innehavaren, skall det överlämnas till polisen.

Den föreslagna bestämmelsen avviker från den gällande bestämmelsen på det sättet att befogenheten inte begränsas till ett gränsövergångsställe utan kan utövas i samband med tjänsteuppdrag enligt lag. Den nya bestämmelsen gör det även möjligt att i stället för ett helt föremål omhänderta en del av föremålet så att en fara kan avvärijas. En bestämmelse som motsvarar den som nu föreslås finns i polislagens 23 §, som i fråga om omhändertagande av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler hänvisar till skjutvapenlagen. Över omhändertagande av egendom skall upprättas ett protokoll eller göras anteckningar i någon annan handling.

Den föreslagna bestämmelsen bidrar till att komplettera andra bestämmelser om gränsbevakningsväsendet. I bl.a. ordningslagen föreskrivs om fråntagande av föremål som avses i nämnda lag.

67 §. *Säkerhetskontroll av gränsbevakningsväsendets lokaler eller områden.* I syfte att sörja för säkerheten och trygga ordningen eller skydda egendom kan säkerhetskontroller utföras vid gränsbevakningsväsendets ledningsstaber och i andra viktiga lokaler som gränsbevakningsväsendet har och på områden som gränsbevakningsväsendet besitter. Beslut om säkerhetskontroll fattas av chefen för den förvaltningsenhet inom gränsbevakningsväsendet som besitter lokalen eller området. En säkerhetskontroll kan utföras av en gränsbevakningsman eller av en säkerhetskontrollör som polisen har godkänt för uppgiften och som genomgått utbildning för säkerhetskontrollörer enligt vad som föreskrivs genom förordning av inrikesministeriet. Säkerhetskontrollen skall ordnas så att den inte medför onödig olägenhet för den som kontrolleras och så att den inte skadar egendom.

Säkerhetskontrollerna utförs med stöd av lagen om säkerhetskontroller inom flygtrafiken, lagen om sjöfartsskydd, lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om försvarsenheter och lagen om säkerhetskontroller vid domstolar. Regeringens proposition med förslag till ändring av polislagen och till vissa lagar som har samband med den är under behandling i riksdagen. I propositionen föreslås bl.a. att polisen skall ha rätt att utföra säkerhetskontroller i polisinsättningar och polisens övriga verksamhetslokaler. Det finns ingen uttrycklig bestämmelse om säkerhetskontroller av personer som anländer till gränsbevakningsväsendets lokaler.

Gränsbevakningsväsendet har lokaler och områden, där skjutvapen och explosionsfarliga ämnen samt annan materiel som behövs för upprätthållandet av gränsbevakningsväsendets aktionsberedskap förvaras. För att säkerställa aktionsberedskapen hos gränsbevakningsväsendet, som är skyldig att verka under alla förhållanden, är det synnerligen viktigt att man vid gränsbevakningsväsendets ledningsstaber kan skydda sig mot skadegörelse och sabotage genom att utföra säkerhetskontroller. De brott och hot som har rik-

tats mot förundersökningsmyndigheters personal och lokaler gör säkerhetskontrollerna motiverade. Även parter i förundersökning besöker gränsbevakningsväsendets lokaler.

Genom säkerhetskontroller tryggas personalens personliga säkerhet, som är en del av den personliga integritet som enligt lag är en grundläggande fri- och rättighet. Detsamma gäller även integriteten i fråga om de personer som besöker gränsbevakningsväsendet. Säkerhetskontrollerna främjar upprätthållandet av allmän ordning. Med hjälp av dem skyddas ämbetsverket och den egendom som finns där mot skador. Det skall vara möjligt att ställa som villkor för tillträde till ledningsstaberna, de lokaler som är av central betydelse för gränsbevakningsväsendets verksamhet och till områden som gränsbevakningsväsendet besitter att säkerhetskontroll utförs.

Enligt förslaget kan en gränsbevakningsman vara säkerhetskontrollör. Det finns dock inte tillräckligt med gränsbevakningsmän för att utföra alla säkerhetskontroller. Därför föreslås att även en person som polisen har godkänt för uppgiften och som genomgått den utbildning som krävs skall kunna vara säkerhetskontrollör. I samband med säkerhetskontroller kan maktmedel användas på det sätt som anges i 70 §. Utbildningen av gränsbevakningsmän skall också ge sådana kunskaper och färdigheter som behövs för säkerhetskontrolluppgifter. Bestämmelserna om maktmedel i gränsbevakningslagen kan även tillämpas på gränsbevakningsmän i säkerhetskontrolluppgifter.

Enligt 7 § i grundlagen har alla rätt till integritet och trygghet. Enligt 124 § i grundlagen får uppgifter som innebär betydande utövning av offentlig makt endast ges myndigheter. Bland annat av dessa orsaker är det viktigt att även andra säkerhetskontrollörer än gränsbevakningsmän får den utbildning som behövs, särskilt när det gäller användning av maktmedel. Därför skall bestämmelser om utbildning för säkerhetskontrollörer utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. Utbildningen garanterar tillräckliga kunskaper och färdigheter. Kravet på godkännande av polisen stämmer överens med vad som föreskrivs i 9 § 2 mom. i lagen om säkerhetskontroller inom flygtrafiken och 4 § 2 mom. i lagen om säkerhetskontroller vid

domstolar. Beslut om tillsättande av säkerhetskontrollör fattas av förvaltningsenheten. Säkerhetskontrollen skall utföras så att den inte medför onödig olägenhet eller skada. Säkerhetskontrollen inkräktar på den personliga integriteten hos den som kontrolleras och skall därför regleras i lag.

68 §. *Utförande av säkerhetskontroller.* En gränsbevakningsman eller en säkerhetskontrollör har rätt att med hjälp av en metalldetektor eller någon annan liknande teknisk anordning eller ett dresserat djur kontrollera en person som önskar tillträde till eller befinner sig i gränsbevakningsväsendets lokaler eller ett område som gränsbevakningsväsendet besitter samt saker som personen medför, för att säkerställa att sådana föremål eller ämnen inte medförs genom vilka säkerheten eller ordningen kan äventyras eller som kan användas för att skada egendom. Saker som den person som kontrolleras medför kan också kontrolleras på annat sätt.

Den föreslagna paragrafen innehåller bestämmelser om förfarandet vid säkerhetskontroller. Åtgärderna skall vidtas så smidigt som möjligt med beaktande av de tekniska anordningarna, antalet säkerhetskontrollörer och övriga omständigheter. Exempelvis skall det finnas tillräckligt med säkerhetskontrollörer när exceptionellt många personer som skall kontrolleras förväntas anlända så att rusning och dröjsmål kan undvikas. Principen om minimering av olägenhet omfattar också krav på finkänslighet. Om det finns behov av att kontrollera t.ex. innehållet i en väska skall kontrollen utföras så att andra personer inte ser innehållet.

Kontrollen utförs i första hand med en metalldetektor eller någon annan dylik teknisk anordning. En person som anländer till gränsbevakningsväsendets lokaler eller ett område som gränsbevakningsväsendet besitter kan t.ex. uppmanas att passera genom en portliknande metalldetektor. Alternativt kan personen även kontrolleras med en manuell metalldetektor. Om det finns tillgång till genomlysningstrustning eller någon annan motsvarande utrustning får den användas för att kontrollera saker som personen medför. Den tekniska utvecklingen är dock omöjlig att förutse och därför kan enligt 1 mom. även någon annan teknisk anordning komma i fråga.

Saker kan vid behov också kontrolleras på annat sätt, t.ex. så att man öppnar en väska eller något annat bagage som personen medför och kontrollerar innehållet för hand.

En säkerhetskontrollör har rätt att kroppsvisitera en person i avsikt att hitta föremål eller ämnen som är ägnade att orsaka skada, om det finns grundad anledning att misstänka att personen medför sådana. En grundad misstanke kan uppstå t.ex. om en person uppträder hotfullt eller våldsamt. En misstanke kan även grunda sig på en iakttagelse som säkerhetskontrollören gjort eller som resultat av användningen av t.ex. en metalldetektor eller någon annan teknisk anordning. Dessutom kan en grundad misstanke basera sig på tips som erhållits av utomstående eller från annat håll, möjligen genom kombination med någon av de ovan nämnda faktorerna. I sådana fall får säkerhetskontrollören kontrollera vad personen bär i kläderna eller i övrigt på sig. Åtgärden är till sitt innehåll likadan som den kroppsvisitation som avses i 5 kap. 9 § i tvångsmedelslagen eller den kroppsvisitation som avses i den föreslagna gränsbevakningslagen.

I synnerhet vid grundliga kroppsvisitationer och motsvarande åtgärder av gränsbevakningsväsendet som grovt inkräktar på individens grundläggande fri- och rättigheter betonas kraven på saklighet, minimering av olägenhet och finkänslighet. Gränsbevakningsväsendet får inte göra större ingrepp i någons rättigheter och åtgärderna får inte medföra större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt för att en uppgift skall kunna utföras. En grundlig visitation av personer av motsatt kön får inte utföras.

69 §. *Omhändertagande av föremål som påträffats vid en säkerhetskontroll.* En säkerhetskontrollör har rätt att frånta en person ett i 68 § 1 mom. avsett föremål eller ämne som påträffats vid en kontroll eller på något annat sätt eller vars innehav annars är förbjudet enligt lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av lag. Fråntagna föremål och ämnen skall återlämnas till den kontrollerade när han eller hon avlägsnar sig från gränsbevakningsväsendets lokaler, om det inte finns något hinder för det enligt lag.

Detta gäller alla föremål och ämnen som kan användas för att äventyra säkerheten eller ordningen eller skada egendom. Dessut-

om kan sådana föremål fräntas vilkas innehav enligt lag eller bestämmelser som meddelats med stöd av lag annars är förbjudet. En person kan således fräntas exempelvis skjutvapen, fjäderdrivna vapen, sprängämnen, eggvapen och andra motsvarande föremål och ämnen såsom olika tillhyggen.

Föremål och ämnen som fräntagits i samband med en säkerhetskontroll skall återlämnas till den kontrollerade när han eller hon avlägsnar sig från gränsbevakningsväsendets lokaler, om det inte finns något hinder för det enligt lag. Ett hinder enligt lag kan t.ex. vara innehav på allmän plats av ett sådant farligt föremål som avses i 9 § i ordningslagen, t.ex. ett knogjärn eller en stilett. Föremål som inte återlämnas skall överlämnas till polisen som förfar med föremålen på det sätt som föreskrivs i 21 § i ordningslagen, 24 § i polislagen eller 92 § i skjutvapenlagen. Verktyg som fräntagits kan i allmänhet återlämnas.

70 §. *Maktmedel i anslutning till säkerhetskontroller.* Om någon vägrar genomgå en säkerhetskontroll kan en gränsbevakningsman eller säkerhetskontrollör avlägsna personen från gränsbevakningsväsendets lokal eller ett område som gränsbevakningsväsendet besitter. För att avlägsna en person från gränsbevakningsväsendets lokaler eller ett område som gränsbevakningsväsendet besitter kan vid behov sådana maktmedel användas som kan anses vara försvarliga med hänsyn till personens uppträdande och övriga omständigheter. I paragrafen föreslås en hänvisning till 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen, i vilka det föreskrivs om excess i samband med användning av maktmedel.

Enligt förslaget är det inte obligatoriskt att underkasta sig säkerhetskontroll. En person som har för avsikt att besöka gränsbevakningsväsendets lokaler eller områden har således alltid rätt att vägra delta i en säkerhetskontroll. Utgångspunkten skall dock vara att tillträde till en lokal eller ett område förutsätter att en person genomgår säkerhetskontroll. Det är således alltid fråga om personens eget val. Om en person vägrar underkasta sig säkerhetskontroll, har säkerhetskontrollören rätt att avlägsna honom eller henne från ett område eller en lokal, om tillträde förutsätter att man genomgår säkerhetskontroll. Det är dock inte alltid nödvändigt att avlägsna personen utan säkerhetskontrollören får använda

sin prövningsrätt.

Beroende på situationen kan det räcka med att t.ex. ett bagage som en person medför lämnas i förvar, om inte föremålet självt kan anses utgöra en säkerhetsrisk. För att avlägsna en person från platsen har säkerhetskontrollören rätt att använda sådana maktmedel som kan anses vara försvarliga med hänsyn till personens uppträdande och övriga omständigheter. Att ta till maktmedel är nödvändigt endast om personen inte frivilligt följer gränsbevakningsmannens eller säkerhetskontrollörens uppmaning att avlägsna sig från platsen.

71 §. *Begränsningar av rätten att röra sig i gränsbevakningsväsendets lokaler och områden samt vid övningar inom gränsbevakningsväsendet.* Genom förordning av inrikesministeriet kan utfärdas bestämmelser om begränsningar av eller förbud mot rätten att röra sig i lokaler eller områden som gränsbevakningsväsendet besitter, om det är nödvändigt för att förhindra fara för personer eller för att trygga en synnerligen viktig verksamhet inom gränsbevakningsväsendet. En tillfällig begränsning av eller ett tillfälligt förbud mot rätten att röra sig inom en del av ett militärt övningsområde kan för den tid en övning pågår utfärdas av en gränsbevakningsman med minst kaptens eller kaptenslöjtnants grad.

För att trygga en synnerligen viktig verksamhet eller egendom eller för att skydda människor, kan inrikesministeriet enligt 52 § i polislagen genom förordning begränsa trafik eller vistelse i ett objekt och dess omgivning. Med stöd av samma bestämmelse kan man förbjuda att föremål eller ämnen som äventyrar säkerheten tas med till objektet. För brott mot förbudet eller begränsningen kan utdömas böter, om inte straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag.

Enligt 2 b i lagen om försvarsmakten kan försvarsmaktens regionala förvaltningsmyndigheter och lokalmyndigheter i den mån militära orsaker eller skyddandet av utomstående mot faror det kräver förbjuda obehöriga att röra sig på ett område eller ställe som försvarsmakten förfogar över eller begränsa denna rätt. På områden som försvarsmakten tillfälligt förfogar över för att hålla övning och som används för att förvara materiel, för gruppering av trupper eller för verksamhet

som kan vara farlig för utomstående kan också den som leder övningen bestämma om förbud eller begränsningar.

Gränsbevakningsväsendet ordnar bl.a. övningar inom det militära försvaret på samma sätt som försvarsmakten samt övningar som har anknytning till gränsbevakningsväsendets övriga verksamhet. Till skillnad från polisen har gränsbevakningsväsendet flera områden med utomhusskjutbanor, där det kan vara livsfarligt för en utomstående att röra sig. Det kan även vara livsfarligt att röra sig på områden där gränsbevakningsväsendet bedriver flygverksamhet. Gränsbevakningsväsendet har dessutom objekt där det är nödvändigt att begränsa trafiken för att säkerställa att gränsbevakningsväsendet kan verka ostört eller för att förhindra någon annan fara för utomstående.

Det föreslås i paragrafen att bestämmelser om begränsningar av rätten till tillträde till områden eller lokaler som gränsbevakningsväsendet besitter kan utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. Förbuden eller begränsningarna skall vara nödvändiga för att förhindra fara för personer eller för att trygga en synnerligen viktig verksamhet inom gränsbevakningsväsendet. Särskilt vägande skäl för förbud eller begränsningar kan t.ex. hänföra sig till uppgifter som tjänar rikets inre eller yttre säkerhet. Förbuden eller begränsningarna kan t.ex. gälla lokaler och ledningscentraler som används för flygverksamhet samt skjutbaneområden. Förbud som utfärdas får inte vara mera omfattande än vad som är nödvändigt. Begränsningsgrunderna skall kunna anses godtagbara med hänsyn till systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna.

En tjänsteman med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad som tjänstgör i en militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet och som även är gränsbevakningsman får utfärda tillfälliga förbud eller begränsningar som är nödvändiga på grund av en militär övning. Tillfälliga begränsningar är nödvändiga för förhindrande av fara för utomstående och hemlighållande av de metoder som används vid övningarna i enlighet med offentlighetslagen.

En person som i strid med ett förbud eller en begränsning vistas i en lokal eller ett område som gränsbevakningsväsendet besitter

kan avlägsnas därifrån. Om det är uppenbart att det inte är tillräckligt att en person avlägsnas och ett brott mot förbudet inte annars kan förhindras, kan personen gripas och hållas i förvar så länge som det är sannolikt att han eller hon gör sig skyldig till brott mot förbudet, dock högst 24 timmar från gripandet. En motsvarande bestämmelse om tagande i förvar finns i 20 § i polislagen, enligt vilken en polisman har rätt att avlägsna en person från en plats, om det kan dras den slutsatsen att han sannolikt kommer att göra sig skyldig till brott mot liv, hälsa, frihet eller hemfrid eller till egendomsbrott eller om han uppför sig synnerligen störande eller orsakar överhängande fara för allmän ordning och säkerhet. En gränsbevakningsman har befogenhet att avlägsna en person från platsen och vid behov gripa personen och hålla honom eller henne i förvar.

10 kap. Straffbestämmelser

72 §. *Gränsonsörseelse.* I paragrafen samlas de gärningar som bryter mot bestämmelserna i det föreslagna 7 kap. Förebyggandet av dessa gärningar kräver bestämmelser om hot om bötesstraff. För att straff skall dömas ut förutsätts uppsåt eller grov oaktsamhet.

Det är straffbart att bryta mot förbudet i 51 § och att bedriva sådan i 52 § avsedd verksamhet utan det tillstånd som krävs. Det är också straffbart att underlåta att iaktta de villkor i gränsonstillståndet som avses i 53 § 2 mom., den skyldighet att medföra tillståndsbevis och det föreläggande att förete bevis som anges i 56 § 2 mom. samt den anmälningsskyldighet som anges i 57 §. För gränsonsörseelse skall dömas till böter, om inte strängare straff för gärningen bestäms någon annanstans i lag. Det föreslås även att åtgärdseftergift kan meddelas i den mån det är möjligt i fråga om brottmål.

De förbud som i paragrafen föreslås bli förstärkta genom hot om straff motiveras i detaljmotiveringen till 51 §. Tillståndsplikten motiveras i detaljmotiveringen till 52 § och anmälningsskyldigheten i detaljmotiveringen till 57 §. Exempelvis kan skottlossning eller en explosion i gränsonen leda till att en utredning av en gränstilldragelse inleds, vilket kan kräva betydande resurser. Sådant kan

undvikas om anmälningsskyldigheten iakttas. För att förebygga förseelser som sker uppsåtligt eller av grov oaktsamhet är det nödvändigt att förbuden, tillståndsplikten, iakttagandet av villkoren i tillståndet och anmälningsskyldigheten förstärks genom sanktioner. Bestämmelser om förverkandepåföljder finns i strafflagen. För att övervakningsåtgärderna skall kunna tryggas är det nödvändigt att föreskriva om straff i anknytning till den skyldighet att medföra tillståndsbevis och det föreläggande att förete bevis som anges i 56 § 2 mom.

73 §. *Brott mot begränsning av rätten att röra sig i gränsbevakningsväsendets lokaler eller områden.* Den som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet bryter mot en begränsning av eller ett förbud mot att röra sig i en lokal eller ett område som gränsbevakningsväsendet besitter kan dömas till böter, om inte strängare straff för gärningen bestäms någon annanstans i lag. Genom begränsningarna av rätten att röra sig i gränsbevakningsväsendets lokaler eller områden tryggas den inre säkerheten liksom utomståendes säkerhet i samband med gränsbevakningsväsendets verksamhet. Nödvändigheten av förbud och begränsningar framgår av detaljmotiveringen till 71 §. Det är nödvändigt att förbuden och begränsningarna förstärks genom sanktioner för att förebygga förseelser som sker uppsåtligt eller av grov oaktsamhet.

74 §. *Tredska mot gränsbevakningsman.* I 74 § i gränsbevakningslagen föreslås en hänvisning, enligt vilken bestämmelser om straff för tredska mot gränsbevakningsman finns i 16 kap. 4 § a i strafflagen.

Bestämmelser om tredska mot gränsbevakningsman finns för närvarande i 66 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Enligt paragrafen skall den som vägrar lämna en gränsbevakningsman sina personuppgifter eller underlåter att följa ett tecken eller en befallning som en gränsbevakningsman ger för att reglera trafiken eller stoppa ett fordon dömas till böter eller fängelse i högst tre månader. Enligt den föreslagna 16 kap. 4 a § i strafflagen skall en person dömas till straff, förutom för de ovan nämnda gärningarna, om han eller hon underlåter att iakta ett förbud eller en befallning som en gränsbevakningsman i allmänhet eller en gränsbevakningsman som tjänstgör som sjöräddningsledare ger med

stöd av sina befogenheter eller om personen utan anledning tillkallar en gränsbevakningsman eller försvårar en gränsbevakningsmans verksamhet genom att lämna falska uppgifter. I 16 kap. 4 a § i strafflagen anges inte särskilt underlåtelse att följa en befallning eller ett förbud som en gränsbevakningsman ger för att avspärra eller utrymma ett ställe eller område, eftersom det är ett av de redan nämnda sätten att underlåta att följa en befallning eller ett förbud som getts av en gränsbevakningsman.

Enligt 16 kap. 4 § i strafflagen skall den som underlåter att lyda en befallning eller ett förbud som en polisman meddelar inom ramen för sina befogenheter, vägrar lämna en polisman personuppgifter, underlåter att följa ett tydligt tecken eller en befallning som en polisman ger för att stanna ett fordon eller få det flyttat, försummar sin biståndsskyldighet enligt 45 § i polislagen eller utan anledning tillkallar polis eller försvårar polisens verksamhet genom att lämna falska uppgifter dömas för tredska mot polis.

Bestämmelserna i 16 kap. 4 § a i strafflagen skiljer sig från 4 § i det hänseendet att även den som försummar sin biståndsskyldighet enligt 45 § i polislagen skall dömas för tredska mot polis. I gränsbevakningslagen föreskrivs inte om biståndsskyldighet och avsaknaden av straffbestämmelse i 4 a § kan därmed förklaras.

11 kap. Särskilda bestämmelser

75 §. *Gränsbevakningsväsendets luftfart.* För att fullgöra sina uppgifter kan gränsbevakningsväsendet idka sådan luftfart uteslutande för statsändamål som avses i 4 § 1 mom. i luftfartslagen. Vid gränsbevakningsväsendets luftfart skall luftfartslagen iakttas, om inte något annat föreskrivs någon annanstans eller, i fråga om statsluftfartyg som används för motsvarande ändamål, i internationella avtal som är förpliktande för Finland. Om utförandet av ett flyguppdrag vid gränsbevakningsväsendet nödvändigtvis kräver det får ett luftfartyg som används av gränsbevakningsväsendet landa eller starta från någon annan flygplats än en sådan som avses i luftfartslagen. Bestämmelserna om försäkringsskyldighet i luftfartslagen gäller inte luftfartyg som inom gränsbevakningsväsen-

det används för statsändamål. Chefen för gränsbevakningsväsendet fattar beslut om landning och start från en annan flygplats än en sådan som avses i luftfartslagen och om avvikande förfarande enligt 4 § 3 mom. i luftfartslagen vid gränsbevakningsväsendets luftfart. Innan ett förfarande genomförs och avvikelse görs skall luftfartsmyndigheterna höras, om det avvikande förfarandet kan äventyra flygsäkerheten.

Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets luftfart finns i 61 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Enligt paragrafen idkar gränsbevakningsväsendet för fullgörandet av sina uppgifter sådan luftfart uteslutande för statsändamål som avses i 4 § 1 mom. i luftfartslagen. Utan hinder av bestämmelserna i luftfartslagen kan gränsbevakningsväsendets luftfartyg såsom statens egendom lämnas oförsäkrade, varvid staten ansvarar för en skada som i övrigt skall ersättas av en försäkring som avses i 68 och 69 § i luftfartslagen. Statens ersättningsansvar gäller också andra än gränsbevakningsväsendets luftfartyg, om de när skadan inträffar är i gränsbevakningsväsendets bruk. I 4 § i luftfartslagen föreskrivs om iakttagande vid gränsbevakningsväsendets luftfart av de trafikregler för luftfart som Luftfartsverket utfärdar samt de föreskrifter som Luftfartsverket meddelar. I det syfte som avses i 4 § 3 mom. i luftfartslagen får gränsbevakningsväsendet vid sin luftfart avvika från trafikregler och andra föreskrifter på det sätt som chefen för gränsbevakningsväsendet bestämmer om det avvikande förfarandet. Det avvikande förfarandet skall planeras och genomföras så att flygsäkerheten inte äventyras genom avvikelserna. Innan föreskrifterna utfärdas skall gränsbevakningsväsendet komma överens med Luftfartsverket om det avvikande förfarandet. Om utförandet av ett uppdrag nödvändigtvis kräver att ett luftfartyg som används av gränsbevakningsväsendet tillfälligt landar eller startar från någon annan flygplats än en sådan som avses i 39 § i luftfartslagen, har gränsbevakningsväsendet utan hinder av luftfartslagens bestämmelser rätt till detta, om flygsäkerheten inte äventyras.

Luftfartslagens 4 § gäller statens luftfart. Enligt paragrafens 1 mom. kan Luftfartsverket meddela från luftfartslagen avvikande föreskrifter och bevilja enskilda undantag från

luftfartslagen för ett luftfartyg som utan att vara militärt används uteslutande för statsändamål. En förutsättning för att avvikande föreskrifter skall meddelas är att inget hinder föreligger med tanke på flygsäkerheten. Enligt 4 § 2 mom. i luftfartslagen skall stadgandena i 66 § i luftfartslagen och de trafikregler för luftfart som Luftfartsverket utfärdar samt de föreskrifter som Luftfartsverket meddelar med stöd av 52 § i luftfartslagen dock iakttas även vid luftfart med luftfartyg som används för statsändamål. Bestämmelserna i 4 § 3 mom. i luftfartslagen gäller luftfartyg som används för statsändamål och som utför ett territoriellt övervakningsuppdrag eller utför ett övningsuppdrag inom ett område som är förbjudet för annan luftfart. Ett sådant luftfartyg kan, i enlighet med vad som särskilt föreskrivs om detta, avvika från de trafikregler och föreskrifter som avses i 4 § 2 mom. i luftfartslagen, om utförandet av uppdraget förutsätter det och om flygsäkerheten inte äventyras. Gränsbevakningsväsendet är en territorialövervakningsmyndighet vars luftfartyg samtidigt utför territoriella övervakningsuppdrag när de rör sig inom gränsbevakningsväsendets bevakningsområde och även på andra områden. I gränsbevakningslagen föreskrivs om möjligheten att avvika från de trafikregler och föreskrifter som avses i 4 § 2 mom. i luftfartslagen, om utförandet av uppdraget förutsätter det och om flygsäkerheten inte äventyras.

Den föreslagna nya bestämmelsen avviker inte i sak från 61 § i lagen om gränsbevakningsväsendet bortsett från att det i 1 mom. hänvisas till internationella avtal om luftfart som är förpliktande för Finland och bestämmelser som med stöd av dem eventuellt har omedelbara verkningar.

Enligt 66 § i luftfartslagen tillämpas på skadeståndsansvar för en skada som har inträffat vid luftfart bestämmelserna i skadeståndslagen med vissa undantag. Ett luftfartygs ägare, innehavare och operatör ansvarar oberoende av eventuell oaktsamhet solidariskt för en skada som användningen av luftfartyget för luftfart åsamkar personer eller egendom som inte transporteras i luftfartyget. Den som innehar säkerhetsrätt grundad på ägande, eller den som hyr ut luftfartyget är dock inte ansvarig för en skada, förutsatt att uppgifter om luftfartygets operatör har in-

förts i luftfartygsregistret och att det inte är fråga om en skada som åsamkas ett annat luftfartyg som används till luftfart. Enligt 68 § i luftfartslagen skall ett luftfartyg ha en till luftfartygsregistret anmäld ansvarsförsäkring för den som är skadeståndsansvarig. Dessutom kan olycksfallsförsäkring krävas för besättning eller passagerare. Bestämmelserna om försäkringsskyldighet i luftfartslagen gäller såsom hittills inte luftfartyg som inom gränsbevakningsväsendet används för statsändamål. Staten har till denna del exakt samma skadeståndsansvar som för närvarande.

Eftersom gränsbevakningsväsendets luftfart endast är tillåtet i uppdrag enligt lag och således endast för statsändamål kan inte gränsbevakningsväsendets luftfart till någon del anses vara flygverksamhet i förvärvssyfte. Frågan skulle inte bedömas på ett annat sätt även om gränsbevakningsväsendet får ersättning motsvarande de varierande kostnaderna för sina räddningsflygningar enligt vad som närmare bestäms genom förordning.

Förfaranden som i ringa mån avviker från luftfartslagen och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den får fortsättningsvis tillämpas vid gränsbevakningsväsendets luftfart i enlighet med vad chefen för gränsbevakningsväsendet beslutar. Innan ett avvikande förfarande genomförs skall luftfartsmyndigheterna höras, om förfarandet kan äventyra flygsäkerheten. Detta motsvarar det nuvarande förfarandet, som har fungerat väl. Det finns ingen anledning att ändra på detta. Bestämmelserna om flygverksamhet kommer att bedömas på nytt i samband med totalrevideringen av luftfartslagen.

76 §. *Gränsbevakningsväsendets sjöfart.* Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets sjöfart finns i 60 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. För att fullgöra sina uppgifter kan gränsbevakningsväsendet för statens behov idka sjöfart i enlighet med 1 kap. 9 § i sjölagen. Utan hinder av bestämmelserna i 16 kap. i sjölagen har gränsbevakningsväsendet dessutom rätt att avstå från bärgarlön för såväl gränsbevakningsväsendets del som för sådana tjänstemän, värmpfiktiga och personer i frivillig militärtjänst som deltagit i räddningsarbetet och som tjänstgör på gränsbevakningsväsendets fartyg. I paragrafen ges bemyndigande att genom förordning före-

skriva om grunderna för fördelning av bärgarlön. Den bestämmelse som föreslås ersätta den gällande paragrafen motsvarar till sitt innehåll exakt 60 § i den gällande lagen om gränsbevakningsväsendet. Bestämmelsen är dock skriven i kortare ordalag.

77 §. *Handräckning av gränsbevakningsväsendet.* Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag kan gränsbevakningsväsendet enligt 1 mom. lämna statliga myndigheter handräckning för fullgörande av en lagstadgad tillsynsskyldighet. Vid handräckning har gränsbevakningsväsendet prövningsrätt.

Enligt 2 mom. är gränsbevakningsväsendet skyldig att lämna räddningsmyndigheter, polisen, tullverket och försvarsmakten handräckning om ett uppdrag förutsätter sådana resurser som endast gränsbevakningsväsendet har tillgång till och handräckningen inte äventyrar utförandet av viktiga uppgifter som ankommer på gränsbevakningsväsendet. Beslut om handräckning fattas av chefen för en förvaltningsenhet eller en beredskapsjourhavande. Beslut om handräckning vid förundersökning och vid användning av maktmedel fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman eller någon annan undersökningsledare.

Bestämmelser om lämnande av handräckning finns i 57 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Enligt lagens 1 och 2 mom. skall gränsbevakningsväsendet lämna handräckning, om så bestäms i lag. Gränsbevakningsväsendet kan dessutom inom sitt bevakningsområde lämna handräckning för fullgörande av en tillsynsskyldighet. I bägge fallen förutsätts att den myndighet som begär handräckningen hindras i sin tjänsteutövning och att handräckning inte kan fås av polisen eller att det för ett uppdrag behövs sådant transport- eller övervakningsmaterial eller sådana andra apparater som endast finns hos gränsbevakningsväsendet.

Enligt 57 § 3 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet skall gränsbevakningsväsendet dessutom lämna handräckning utanför sitt bevakningsområde till räddningsmyndigheter, om en olycka kräver det och till polisen, om en uppgift förutsätter sådana resurser som endast finns hos gränsbevakningsväsendet. Enligt 57 § 4 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet kan gränsbevakningsväsendet av särskilda skäl lämna handräckning utanför sitt bevakningsområde på det sätt

som bestäms genom förordning.

Det har funnits ett stort behov av att använda gränsbevakningsväsendets specialutrustning och specialenheter i t.ex. polisens uppgifter. Det kommer även i framtiden att finnas behov av åtgärder för att bistå polisen.

Enligt 77 § i den föreslagna gränsbevakningslagen är möjligheten att lämna handräckning inte begränsad till ett visst område. Handräckning kan ges enligt prövning till statliga myndigheter för fullgörande av en lagstadgad tillsynsskyldighet, t.ex. till utlänningsmyndigheter, sjöfartsmyndigheter, polisen eller tull. Gränsbevakningsväsendet är skyldig att lämna räddningsmyndigheter, polisen, tullverket och försvarsmakten handräckning om en uppgift förutsätter sådana resurser som endast finns hos gränsbevakningsväsendet och utförandet av viktiga uppgifter som ankommer på gränsbevakningsväsendet inte äventyras. Det är inte fråga om handräckning när ett uppdrag som även föreskrivs för gränsbevakningsväsendet utförs, såsom t.ex. territorialövervakning.

Vid behandlingen av den gällande lagen om gränsbevakningsväsendet ansåg riksdagens förvaltningsutskott att handräckning av gränsbevakningsväsendet inte bör vara förknippad med rätt för myndigheten till fri prövning, vilket har beaktats vid utformningen av 2 mom. Gränsbevakningsväsendet kan avstå från ett uppdrag om det saknar särskild sakkunskap, speciella färdigheter eller särskilda befogenheter. Gränsbevakningsväsendet skall dock lämna handräckning till bl.a. räddningsmyndigheter, om det är nödvändigt med hänsyn till olyckans omfattning eller speciella natur. I bestämmelsen beaktas även gränsbevakningsväsendets ansvar för sina primära uppgifter. Utförandet av dem får inte äventyras på grund av handräckningsuppgifter. En motsvarande reglering finns bl.a. i 4 § 1 mom. i sjöräddningslagen, där det föreskrivs om övriga sjöräddningsmyndigheters deltagande i sjöräddningsuppgifter.

Vid konfliktsituationer skall uppdragen rangordnas när handräckning lämnas. Exempelvis kan inte gränsbevakningsväsendets luftfartyg användas för släckning av skogsbrand oskäligt länge, eftersom gränsbevakningsväsendet hela tiden skall ha beredskap för sjöräddningsuppgifter och allvarliga gränssituationer. I fråga om luftfartyg gäller

också en obligatorisk tidsbestämd underhållsskyldighet. Därför bör användningen av luftfartygsutrustning för handräckningsuppgifter begränsas så att inte en sådan situation uppstår att utrustningen inte finns direkt tillgänglig för gränsbevakningsväsendets andra uppgifter efter det att handräckning har lämnats.

Enligt 5 § i PTG-förordningen ansvarar varje samarbetsmyndighet för de kostnader som föranleds av en samarbetsuppgift i de fall då det är fråga om den i samarbetet deltagande myndighetens egna uppgifter. Avvikelse från huvudregeln görs endast om handräckning ges under en lång tid och handräckningen orsakar den givande myndigheten betydande särskilda kostnader.

78 §. *Handräckning till gränsbevakningsväsendet.* En myndighet skall lämna gränsbevakningsväsendet sådan handräckning som behövs för ett gränsbevakningsuppdrag och som myndigheten är behörig att lämna. Motsvarande bestämmelser om handräckning till gränsbevakningsväsendet finns för närvarande i 58 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Regleringen överensstämmer med 41 § 1 mom. i polislagen. Beslut om begäran om handräckning fattas av chefen för en förvaltningsenhet eller en beredskapsjourhavande. Beslut om begäran om handräckning vid förundersökningsuppgifter och vid användning av maktmedel fattas dock av en anhållningsberättigad tjänsteman vid en förvaltningsenhet eller någon annan undersökningsledare.

79 §. *Handräckning av försvarsmakten till gränsbevakningsväsendet.* Det finns inga uttryckliga bestämmelser om handräckning av försvarsmakten till gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet kan dock få handräckning av försvarsmakten med stöd av 58 § i lagen om gränsbevakningsväsendet, i enlighet med vad som beskrivs under 78 §.

I 79 § i gränsbevakningslagen föreslås uttryckliga bestämmelser om handräckning av försvarsmakten till gränsbevakningsväsendet. Enligt den föreslagna bestämmelsen har gränsbevakningsväsendet rätt att få resurser av försvarsmakten för spaning och reglering av trafiken, tryggt utförande av farliga uppdrag, gränsövervakning och undersökning av gränstilldragelser samt för avvärjande av hot mot säkerheten till havs. Användning av skjutvapen och militära maktmedel hör inte

till handräckning.

Handräckning för spaning och reglering av trafiken förutsätter att det är nödvändigt för att en person som uppenbart olagligen har passerat riksgränsen skall kunna ertappas i Finland på bar gärning. Det är således fråga om brådskande efterspaning av en person som olagligen har passerat riksgränsen. En sådan situation förutsätter snabba åtgärder i synnerhet om personen är farlig eller beväpnad. Gränsbevakningsväsendet kan begära handräckning även om ledningsansvaret för operationen överförs på polisen så snabbt som möjligt.

Farliga uppdrag kan t.ex. vara gripande av en person som förskansat sig på ett gränsövervakningsställe, efterspaning av den beväpnade personen i fråga i terrängen och avvärijande av hot mot sjöfartssäkerheten. I sådana situationer kan försvarsmakten ge gränsbevakningsväsendet utrustning som behövs för att skydda människor, t.ex. bepansrade manskapstransportfordon. I gränsövervakningsuppdrag kan försvarsmakten erbjuda särskild sakkunskap om t.ex. undervattensverksamhet. Vid utredning av gränstilldragelser kan gränsbevakningsväsendet komplettera sina observationer med försvarsmaktens observationsuppdrag. Vid avvärijande av sådana hot mot säkerheten som avses i lagen om sjöfartsskydd kan det finnas behov av transporthjälp eller experthjälp i samband med undervattensverksamhet.

Handräckning begärs av staben för gränsbevakningsväsendet eller, i brådskande fall, någon annan förvaltningsenhet. Beslut om handräckning fattas av huvudstaben eller staben för marinen, flygvapnet eller försvarsområdet och i brådskande fall av garnisonschefen eller truppavdelningens kommandör. Beslutsförfarandet motsvarar bestämmelserna i lagen om försvarsmaktens handräckning till polisen.

Enligt 2 § i lagen om försvarsmakten har försvarsmakten till uppgift att sörja för övervakningen av rikets land- och sjöområde samt luftrum, trygga rikets territoriella integritet vid behov med anlitan av kraftåtgärder, försvara riket och dess rättsordning samt folkets livsbetingelser och grundläggande rättigheter, sörja för upprätthållandet och utvecklandet av rikets militära försvarsberedskap, handha den militära utbildningen, stöda

frivillig försvarsutbildning, främja verksamhet som syftar till att stärka försvarsviljan och höja medborgarnas fysiska kondition, vid behov ge handräckning för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet i enlighet med vad som särskilt bestäms om det, delta i räddningsverksamheten genom att tillhandahålla nödvändiga resurser förutsatt att skötseln av försvarsuppgifterna inte äventyras, delta i den fredsbevarande verksamheten, svara för den internationella verksamheten inom förvaltningsområdet och att utföra övriga uppgifter som föreskrivs för försvarsmakten i lag.

När försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet tillsammans utför en uppgift som föreskrivs för dem bägge skall försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet utföra sin egen lagstadgade uppgift. Således är samarbete när det gäller t.ex. försvarsuppdrag eller territorialövervakningsuppdrag i allmänhet inte handräckning. Bestämmelser om försvarsmaktens uppgifter i egenskap av sjöräddningsmyndighet finns i 4 § 6 punkten i sjöräddningslagen. Dessa uppgifter är övervakning av havsområdet, i anslutning till övervakningen av den territoriella integriteten, för att upptäcka och lokalisera olyckor och kritiska lägen samt deltagande i efterspanings- och räddningsverksamheten genom att ställa särskild sakkunskap, personal och materiel till förfogande. Till denna del är det inte nödvändigt att föreskriva om handräckning eftersom det är fråga om uppgifter som föreskrivs för både gränsbevakningsväsendet och försvarsmakten. I vissa fall kan det i fråga om åtgärder som inte hör till dessa uppgifter bli nödvändigt att begära handräckning.

Försvarsmaktens handräckning till gränsbevakningsväsendet omfattar inte användning av skjutvapen och militära maktmedel. Bestämmelser om militära maktmedel finns i 33 § i territorialövervakningslagen, enligt vilken det med militära maktmedel avses sådan användning av vapenmakt med krigsmateriel som är slagkraftigare än användningen av militärpersonens personliga vapen. Enligt lagrummet kan försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet använda militära maktmedel som är nödvändiga för tryggande av Finlands territoriella integritet.

Försvarsmakten skall ge polisen handräckning på det sätt som anges i lagen om för-

svarsmaktens handräckning till polisen för efterspaning och gripande av personer, för avstängning och undersökning av en plats eller ett område, för trafikdirigering, för tillfälligt skyddande av personer och egendom, för røjning av sprängladdningar samt för något annat sådant uppdrag, för vars utförande försvarsmaktens specialpersonal eller specialmateriel behövs. Handräckning ges endast då polisens resurser är otillräckliga eller då för uppdraget behövs sådan specialpersonal eller specialmateriel som polisen saknar. Ett förslag till ändring av nämnda lag (RP 187/2004 rd) är under behandling i riksdagen. Det föreslås att lagen ändras så, att polisen för förhindrande eller avbrytande av terroristbrott skall ha rätt att av försvarsmakten begära nödvändig handräckning som kräver användning av militära maktmedel.

Polisens uppgift är att upprätthålla allmän ordning och säkerhet. Gränsbevakningsväsendet kan begära handräckning av försvarsmakten endast för sina egna uppdrag. Även om polisen, gränsbevakningsväsendet och försvarsmakten kan utföra samma uppgifter i anslutning till den inre säkerheten begär polisen nödvändig handräckning av försvarsmakten. I ett gemensamt uppdrag kan polisen anvisa Försvarsmaktens resurser även till stöd för gränsbevakningsväsendet. Polisen har dock ledningsansvaret.

Gränsbevakningsväsendet har även egen beredskap för användning av militära maktmedel. Enligt territorialövervakningslagen kan militära maktmedel användas mot hot som härrör från en främmande stat. I brådsakande fall kan det dock bli nödvändigt att överväga i vilken utsträckning gränsbevakningsväsendet kan använda militära maktmedel t.ex. när ett hot mot sjöfartssäkerheten avvärjas med stöd av bestämmelserna om nödvärn.

80 §. *Person- och egendomsskada.* I 63 § i lagen om gränsbevakningsväsendet föreskrivs om undersökning av en skada som uppstått vid utförandet av ett tjänsteuppdrag och om undersökning och vård av den skadelidande samt om de kostnader som skall betalas i förskott av statens medel. I 64 § i lagen om gränsbevakningslagen föreskrivs om ersättning för skada och olägenhet som orsakas av färdsel på annans fastighet enligt 14 § i lagen om gränsbevakningsväsendet och om

ersättning för skada som uppstått i samband med ett tjänsteuppdrag enligt 63 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Ansökan om ersättning skall om möjligt lämnas inom sex månader från det att den som lidit skada eller olägenhet fick kännedom om skadan eller olägenheten. Enligt 22 § i sjöräddningslagen skall ersättning för kostnader för deltagande i efterspanings- eller räddningsarbete sökas hos gränsbevakningsväsendet inom tre månader efter det att grunden för ersättningen uppstod. Detta är motiverat eftersom en sjöräddningshändelse i allmänhet kräver omfattande arrangemang som inte senare kan utredas i minsta detalj utan svårigheter. Oberoende av det avgörande som staben för gränsbevakningsväsendet har givit kan sökanden väcka talan om ersättning mot staten även vid en allmän domstol, om inte något annat föreskrivs.

Undersökningen av ringa skador har genom interna föreskrifter anvisats som en uppgift för gränsbevakningsväsendets förvaltningsenheter. Skador som är större än ringa skall fortsättningsvis undersökas av staben för gränsbevakningsväsendet. Vid undersökning av skador kan även specialbestämmelser om undersökning av olyckor tillämpas, t.ex. lagen om undersökning av trafikolyckor på väg och i terräng (24/2001) och lagen om undersökning av olyckor (373/1985).

I 80 § i gränsbevakningslagen föreskrivs på motsvarande sätt som i 63 och 64 § i lagen om gränsbevakningsväsendet att en tjänsteman skall utan dröjsmål göra anmälan hos sin förman om en person- eller egendomsskada som uppstått vid utförandet av ett tjänsteuppdrag, om skadan inte är ringa. En undersökning av skadefallet skall göras på begäran av den skadelidande eller den som vidtagit tjänsteåtgärden eller om det annars framkommer behov av en undersökning. Undersökningen görs av polisen, om det inte är fråga om ett skadeärende som skall handläggas såsom ett militärt rättegångsärende. En person som skadats skall utan dröjsmål ges den vård som behövs och åtminstone beredas möjlighet att bli undersökt av en läkare eller någon annan ojävig person. Kostnaderna för den nödvändiga vården och de nödvändiga undersökningarna skall betalas i förskott av statens medel. Kostnader som har betalats av

statens medel och som staten inte är skyldig att ersätta skall återkrävas, om det inte är uppenbart oskäligt.

81 §. *Avgifter för gränsbevakningsväsendets prestationer.* Enligt 81 § i gränsbevakningslagen kan för handräckning till andra myndigheter uppbäras en avgift till ett lägre belopp än prestationens självkostnadsvärde enligt lagen om grunderna för avgifter till staten eller avstås från att uppbära avgift, om uppgiften hör till gränsbevakningsväsendets egna uppgifter eller om handräckning lämnas i samband med att gränsbevakningsväsendet utför en egen uppgift eller enligt vad som föreskrivs någon annanstans. Utan hinder av bestämmelserna i lagen om grunderna för avgifter till staten har gränsbevakningsväsendet rätt att avstå från att uppbära avgift för en sjuktransport enligt 26 § 2 mom., om uppbärandet av avgiften i enskilda fall skulle vara uppenbart oskäligt. I paragrafen föreskrivs dessutom att gränsbevakningsväsendet kan uppbära en lägre hyra än den gängse av en tjänsteman som tjänstgör vid gränsbevakningsväsendet, om det finns särskilda skäl till det, på grund av den flyttningsskyldighet som iakttas inom gränsbevakningsväsendet eller på grund av organiseringen av gränsbevakningsväsendets uppgifter.

I lagen om grunderna för avgifter till staten har syftet varit att hänföra kostnaderna till den som drar nytta av tjänsteutövningen. Därför är handräckning mellan myndigheterna avgiftsbelagd, om inte något annat föreskrivs särskilt. Bestämmelserna i bl.a. PTG-förordningen avviker från detta. Enligt 5 § i PTG-förordningen ansvarar PTG-myndigheterna för de kostnader som föransleds av en samarbetsuppgift i de fall då den uppgift som utförs i samarbete också hör till den i samarbetet deltagande myndighetens egna uppgifter. Om handräckning ges i någon annan uppgift än en sådan som avses i PTG-förordningen, kan för handräckningen tas ut ersättning för de kostnader som den orsakar, förutsatt att handräckning ges under en lång tid och att handräckningen orsakar den givande myndigheten betydande särskilda kostnader.

Gränsbevakningsväsendets åtgärder i PTG-samarbetet hör vanligtvis till de egna tjänsteuppgifterna och i allmänhet medför samarbetet inga extra kostnader. Gränsbevakningsvä-

sendet kan, när det utför övervakningsuppdrag, utan extra kostnader och i allmänhet också utan olägenhet transportera andra myndigheter på sina fartyg. Exempelvis kan fiskerimyndigheter tas ombord på gränsbevakningsväsendets fartyg utan extra kostnader för att övervaka fiskfångster och fångstredskap. Handräckning som inte medför olägenhet eller extra kostnader för gränsbevakningsväsendet är avgiftsfri.

Kostnaderna för sjuktransport med helikopter kan lätt bli betydande. Folkpensionsanstalten betalar i allmänhet gränsbevakningsväsendet ersättning för den del av transportkostnaderna som överstiger den försäkrades självriskandel enligt sjukförsäkringslagen. De sjuktransporttjänster som gränsbevakningsväsendet tillhandahåller i undantagsfall kan eventuellt även anses höra till samhällets basservice, som den enskilda medborgaren inte är skyldig att ersätta.

Enligt 7 § i lagen om grunderna för avgifter till staten prissätts andra än offentligrättsliga prestationer på företagsekonomiska grunder. Gränsbevakningsväsendet har i sin besittning bostadslägenheter som ägs och hyrs av staten och som i tiden anskaffades därför att en stor del av gränsbevakningsväsendets verksamhet sker i områden där det på grund av en gles bosättning i allmänhet inte finns bostäder att tillgå. Även i de områden där det finns bostäder att tillgå kräver det nödvändiga förflyttningssystemet som gäller gränsbevakningsväsendets personal och som i praktiken förutsätter återkommande förflyttningar att gränsbevakningsväsendet i samband med en förflyttning kan anvisa en bostad på den nya orten för sin personal. Staten har bostäder som är avsedda som bostäder för fångvårdsväsendets, gränsbevakningsväsendets och försvarsmaktens tjänstemän. I det sammanhang när hyreslagen (653/1987) upphävdes och lagen om hyra av bostadslägenheter (481/1995) stiftades ansåg man det inte nödvändigt att hålla kvar de särskilda hyresvillkoren för dessa bostäder. I 2 § i den senare nämnda lagen föreskrivs i fråga om tillämpningsområdet endast ett sådant undantag att av statens bostäder endast de som särskilt har bestämts som hyresbostäder faller utanför lagens tillämpningsområde. Gränsbevakningsområdet har inte längre sådana bostäder som särskilt har förordnats till tjänstebostäder.

Statsrådets beslut om grunderna för bestämmande av hyrorna för statens personalbostäder (863/1985) upphävdes den 1 november 1996, varvid bestämmelserna om de vederlag som uppbärs för statens bostäder endast kom att bero av 7 § i lagen om grunderna för avgifter till staten. De ovan nämnda statsägda bostäder som gränsbevakningsväsendet har i sin besittning är inte avsedda som företagsekonomiskt lönsamma placeringsobjekt för staten. Rätten att bo i statens bostad var ursprungligen en naturaförmånslik del av avlöningen. Något motiverat behov för att höja hyresvederlagen för gränsbevakningsväsendets bostadslägenheter kan inte påvisas utan att höjningen också skulle förutsätta att tjänstemännens löner höjs. Därför föreslås att det nuvarande arrangemanget som ett effektivt förflyttningssystem inom gränsbevakningsväsendet i praktiken absolut förutsätter skall bevaras. Enligt 2 § i lagen om grunderna för avgifter till staten är det möjligt att någon annanstans föreskriva om saken på ett sätt som avviker från lagen om grunderna för avgifter till staten, som i övrigt skall iakttas. Det föreslås således i 3 mom. att gränsbevakningsväsendet fortsättningsvis skall ha rätt att prissätta hyresvederlagen för de bostäder som är avsedda för gränsbevakningsväsendets tjänstemän till en nivå som är lägre än vederlaget enligt företagsekonomiska grunder, om ordnandet av gränsbevakningsväsendets uppgifter kräver det.

Bestämmelser om avgifter för gränsbevakningsväsendets prestationer har utfärdats genom förordning av inrikesministeriet (1378/2001), som har utfärdats med stöd av ett bemyndigande i 8 § i lagen om grunderna för avgifter till staten. Bemyndigandet kan anses vara tillräckligt och det finns inte behov av att föreskriva om ett nytt bemyndigande i den föreslagna lagen.

Gränsbevakningsväsendet kan uppbära en lägre hyra än den gängse av en tjänsteman som tjänstgör vid gränsbevakningsväsendet, om det finns särskilda skäl till det, på grund av den flyttningsskyldighet som iakttas inom gränsbevakningsväsendet eller på grund av organiseringen av gränsbevakningsväsendets uppgifter.

82 §. *Brottsförebyggande åtgärder som sträcker sig till en främmande stats territorium.* Gränsbevakningsväsendet har på begä-

ran av en behörig myndighet rätt att i syfte att utreda ett brott eller gripa en person som misstänks för ett brott fortsätta en observation, teknisk observation eller förföljelse som påbörjats i Finland in på en främmande stats territorium enligt vad som i Europeiska unionens lagstiftning eller i internationella avtal som är bindande för Finland bestäms om rätten att fortsätta en sådan åtgärd på en främmande stats territorium.

I artikel 39 i Schengenkonventionen har de avtalslutande parterna förbundit sig att bistå varandra inom ramen för staternas lagstiftning och sin behörighet i syfte att förhindra och undersöka brottsliga handlingar. I artikel 40 och 41 i Schengenkonventionen föreskrivs om observation och förföljande som sträcker sig till en främmande stats territorium. Utgångspunkten vid sådan observation som anges i artikel 40 är att den stat som åtgärden sträcker sig till har gett sitt samtycke i förväg, men i brådskande fall kan åtgärder även vidtas utan tillstånd under de förutsättningar som närmare anges i artikeln. Förföljande skall anmälas senast vid gränsen och avbrytas om den stat på vars territorium förföljandet äger rum begär det. Såväl observation som förföljande får endast sträcka sig över landgränsen. Gränsbevakningsväsendet har i enlighet med bestämmelserna i Schengenkonventionen utsetts till myndighet med behörighet att vidta de ovan nämnda åtgärderna på en annan medlemsstats territorium. I Finland är centralkriminalpolisen den centrala myndighet enligt Schengenkonventionen som har huvudansvaret för observation över gränsen.

Neapel II:s tillämpningsområde omfattar samarbete i syfte att säkerställa en riktig tillämpning av den nationella tulllagstiftningen och bistånd i syfte att åtala och bestraffa överträdelse av gemenskapens samt nationell lagstiftning. Konventionen innehåller bestämmelser om ömsesidigt förvaltningsbistånd och gör det möjligt att ge rättshjälp. Konventionen innehåller också bestämmelser om särskilda samarbetsformer, såsom t.ex. direkt förföljande över gräns och gränsöverskridande övervakning. Enligt Neapel II avses med förföljande över gräns en situation där tjänstemännen i en medlemsstat på en annan medlemsstats territorium fortsätter förföljandet av en person, som har upptäckts i

färd med att utföra eller medverka i ett sådant brott som närmare definieras i Neapel II och som kan leda till utlämning. På grund av de ovan beskrivna bestämmelserna och föreskrifterna är det nödvändigt att genom lag utfärda närmare bestämmelser om ovan nämnda åtgärder som en myndighet kan rikta mot Finland och om den ram med stöd av vilken en finsk myndighet kan vidta nämnda åtgärder på en annan medlemsstats territorium.

För närvarande kan det uppstå ett konkret behov av sådan observation och sådant förföljande som avses i Schengenkonventionen från Finland till Norge och Sverige och från dessa länder till Finland. Åtgärder enligt Neapel II kommer i praktiken i fråga också mellan Finland och Estland eftersom dessa åtgärder, i avvikelse från de ovan nämnda artiklarna i Schengenkonventionen, även kan vidtas över sjögräns. Inom Europeiska unionen har man preliminärt utrett huruvida det är möjligt att även börja vidta åtgärder enligt Schengenkonventionen över sjögräns. De finska PTG-myndigheternas resurser är knappa i de områden i norra Finland där sådan övervakning och sådant förföljande över gränsen som avses i Schengenkonventionen kan komma i fråga. Det har visat sig vara nödvändigt att inom ramen för det nationella PTG-samarbetet använda landets PTG-myndigheter på ett smidigt och kostnadseffektivt sätt i verksamhet som sträcker sig över den inre gränsen.

Gränsbevakningsväsendet är i praktiken den enda finländska myndighet för den inre säkerheten som kan vidta åtgärder över sjögräns och i luften. Enligt 22 a § i polislagen har en i artikel 40 eller 41 i Schengenkonventionen avsedd polisman i en stat som tillämpar Schengenregelverket rätt att på finskt territorium förfölja en gärningsman som på polismannens eget lands territorium ertappats på bar gärning eller flyende fot, samt att gripa personen i fråga och utföra en säkerhetsvisitation på finskt territorium enligt vad som bestäms i Schengenkonventionen. Rätt att med maktmedel gripa den som har ertappats på bar gärning eller flyende fot föreligger dock endast, om den som skall gripas genom att göra motstånd försöker undvika att bli gripen och hjälp inte utan dröjsmål kan fås av en finsk polisman för gripandet. I regeringens proposition med förslag till lag om änd-

ring av polislagen föreslås att paragrafen skall ändras. Det föreslås att paragrafen ändras så att det skall vara möjligt att utöver polisen även använda gränsbevakningsväsendet och tullen i större utsträckning än för närvarande i situationer där det är fråga om förföljande som sträcker sig till Finland.

Bestämmelser om sådan observation enligt artikel 41 i Schengenkonventionen som utförs av en främmande stats myndighet i Finland finns i 30 a § i polislagen. Vid observation eller teknisk observation av en person på finskt territorium i syfte att utreda ett brott förutsätts att en finsk polisman inte omedelbart kan fortsätta observationen eller den tekniska observationen på finskt territorium. I regeringens proposition med förslag till lag om ändring av polislagen föreslås att också denna paragraf ändras så att även gränsbevakningsväsendet och tullen kan fortsätta vidta nämnda åtgärd i Finland. En gränsbevakningsmans befogenheter att i Finland fortsätta förföljande och observation enligt Schengenkonventionen bestäms således enligt den föreslagna gränsbevakningslagen och polislagen.

I den föreslagna 82 § föreskrivs däremot om gränsbevakningsväsendets rätt att i syfte att gripa en person som misstänks för ett brott eller utreda ett brott fortsätta en observation, teknisk observation eller förföljelse som påbörjats i Finland in på en främmande stats territorium. Åtgärderna är desamma som gränsbevakningsväsendet har rätt att vidta i Finland. Även andra stater än sådana som är medlemmar i Europeiska unionen kan komma i fråga. Det är svårt att förutse hur brottsbekämpningen kommer att utvecklas internationellt i detta hänseende. Den befogenhet som föreslås föreskrivas för gränsbevakningsväsendet på lagnivå i 1 mom. är av allmän natur.

I verksamheten skall naturligtvis iakttas vad som bestäms i Europeiska unionens lagstiftning eller internationella avtal som är bindande för Finland. I 2 mom. föreskrivs om en gränsbevakningsmans befogenheter i situationer där sådana åtgärder som avses i paragrafen sträcker sig till en främmande stats territorium. En gränsbevakningsman har i princip samma befogenheter, rättigheter och skyldigheter på en främmande stats territorium som i Finland. På grund av den nationella

suveräniteten har en främmande stats tjänsteman i regel dock inte befogenheter på en annan stats territorium om inte staten själv ger dem till tjänstemannen. Det är nödvändigt att i lag föreskriva om saken, eftersom det i annat fall är oklart vilken rättslig ställning en gränsbevakningman har vid utförandet av uppdrag som avses i paragrafen på en annan stats territorium. I paragrafen föreslås att det för tydlighetens skull skall anges att en gränsbevakningsmans skyldigheter i tjänsten och de förmåner som har samband med hans eller hennes ställning som tjänsteman i uppdrag på en främmande stats territorium i övrigt är desamma som i tjänsteuppdrag i Finland.

83 §. *Internationella samarbetsavtal.* Inrikesministeriet kan i sådana frågor inom gränsbevakningsväsendets ansvarsområde som inte hör till området för lagstiftningen eller kräver riksdagens samtycke eller åtgärder av republikens president sluta normala samarbetsavtal med andra staters myndigheter inom gränsbevakningsväsendets ansvarsområde.

Enligt I 65 § i lagen om gränsbevakningsväsendet kan inrikesministeriet i frågor som inte hör till området för lagstiftningen eller som inte annars kräver riksdagens samtycke eller åtgärder av republikens president, sluta normala samarbetsavtal inom gränsbevakningsväsendets uppgiftsområde med de myndigheter som svarar för gränsövervakning och gränskontroll i de stater som gränsar till Finlands gränser och även i de övriga Östersjöländerna. En motsvarande bestämmelse finns i 53 § i polislagen 42 § i territorialövervakningslagen. Den föreslagna bestämmelsen avviker från den gällande bestämmelsen på det sättet att befogenheten att ingå avtal inte begränsas till Östersjöländerna.

I 94 § 2 mom. i grundlagen sägs att riksdagens godkännande krävs för fördrag och andra internationella förpliktelser som innehåller sådana bestämmelser som hör till området för lagstiftningen eller annars har avsevärd betydelse, eller som enligt grundlagen av någon annan anledning kräver riksdagens godkännande.

Myndigheter som hör till statens centralförvaltning kan genom lag bemyndigas att ingå förvaltningsavtal. Riksdagens grundlagsutskott ansåg i sitt utlåtande om reger-

ingens proposition med förslag till polislag och vissa lagar som har samband med den (GrUU 15/1994 rd) att ett bemyndigande inte får vara obegränsat vad gäller innehållet och den som erhållit bemyndigande. I bemyndigandet skall anges de internationella rättsobjekt,

med vilka avtal ingås. Dessutom skall bemyndigandet när som helst kunna återkallas av presidenten. Även i regeringens proposition med förslag till grundlag (RP 1/1998 rd) hänvisas till det ovan nämnda utlåtandet av grundlagsutskottet i samband med bedömningen av grundlagens 93 §, som gäller utrikespolitisk beslutanderätt och bedömningen av de grunder på vilka presidentens befogenheter som gäller fördrag kan delegeras.

Förvaltningsavtal behövs förutom med grannstater och Östersjöländer även med myndigheter i stater vars gränser utgör Europas yttre gräns. Med tanke på upprätthållandet av gränssäkerheten är det viktigt att stå i kontakt med de stater som de strömmar av människor som olagligt reser in i landet kommer ifrån och med de stater som dessa människor reser via. Bekämpningen av olaglig inresa kan effektiveras genom utbyte av information. Detta ger samtidigt kostnadsbesparingar. Begränsningarna i fråga om utlämnande av personuppgifter liksom bestämmelserna om offentlighet i myndigheternas verksamhet och tystnadsplikt skall beaktas i samarbetet. Samarbetsavtal behövs även i sjöräddningsverksamheten.

84 §. *Närmare bestämmelser.* I 1 mom. föreskrivs om bemyndigande för statsrådet att utfärda förordning.

I 1 mom. 1 punkten anges de lagrum i gränsbevakningslagen där det föreskrivs om gripande av en person och omhändertagande av egendom. Särskilda bestämmelser om protokoll och anteckningar om åtgärder skall kunna utfärdas genom förordning av statsrådet.

Det bemyndigande som anges i 2 punkten gäller en gränsbevakningsmans användning av maktmedels- och skyddsredskap och vid behov en gränsbevakningsmans övriga utrustning. Gränsbevakningsväsendet förser gränsbevakningsväsendet på det sätt som tjänsteuppdragen förutsätter. Bestämmelser om redskap och utrustning meddelas genom administrativa order och föreskrifter. Detaljer

som gäller redskap och utrustning samt metoderna för användning av dem kan vara sekretessbelagda med stöd av 24 § 1 mom. 5 punkten i offentlighetslagen. Bestämmelser om skyldighet att använda och ha med sig ovan nämnda redskap och utrustning samt om förbud att använda andra redskap och annan utrustning kan utfärdas genom förordning.

I 3 punkten är det fråga om kompletterande bestämmelser som behövs vid behandlingen av tillstånds- och anmälningsärenden. Bestämmelserna kan gälla t.ex. bisysslotillstånd och anmälningar om bisyssla för gränsbevakningsväsendets tjänstemän. Genom förordning av statsrådet kan föreskrivas att ärenden som gäller bisysslotillstånd skall behandlas av t.ex. cheferna för förvaltningsenheterna. Med stöd av bemyndigandet kan även kompletterande bestämmelser om behandling av ärenden som gäller tillstånd att passera gränsen och gränzonstillstånd utfärdas.

I 4 punkten ges bemyndigande att utfärda bestämmelser om samordningen av PTG-myndigheternas uppgifter, samarbetet mellan dessa myndigheter och förfarandet vid handräckning.

I 2 mom. ges bemyndigande att utfärda bestämmelser genom förordning av inrikesministeriet. Med stöd av 2 mom. 1 punkten föreskrivs om förfarandet vid förvaring av egendom som omhändertagits och med stöd av 2 mom. 2 punkten om förfarandet vid stoppande av fordon och användning av maktmedel.

Med stöd av 2 mom. 3 punkten utfärdas vid behov närmare bestämmelser om fasttagande, förvaring och avlivande av djur. Gränsbevakningsväsendet kan ha rätt att avliva ett djur bl.a. i samband med polisuppdrag. Enligt det förslag till ändring av naturvårdslagen som ingår i denna proposition deltar gränsbevakningsväsendet i övervakningen av naturvården i naturskyddsområden. Med tanke på dessa uppgifter är det nödvändigt att föreskriva om förfarandet vid fasttagande, förvaring och avlivande av djur.

Med stöd av 2 mom. 4 punkten utfärdas vid behov bestämmelser om avspärningsband och andra markeringar som enligt tvångsmedelslagen kan användas för att märka ut en byggnad, ett rum eller ett område som gräns-

bevakningsväsendet har stängt för att säkerställa utredningen av ett brott. Med stöd av 2 mom. 5 punkten kan bestämmelser utfärdas om markeringar som används för att ange begränsningar av och förbud mot rätten att röra sig i gränsbevakningsväsendets lokaler, områden och övningsområden samt sådan gränzon som avses i 7 kap. Med stöd av 2 mom. 6 punkten kan närmare bestämmelser utfärdas om tekniska förfaranden vid utförande säkerhetskontroller och om hur säkerhetskontrollerna skall ordnas i praktiken.

12 kap. **Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser**

85 §. *Ikraftträdande.* I paragrafen föreslås en vanlig ikraftträdandebestämmelse. Genom lagen upphävs lagen av den 12 mars 1999 om gränsbevakningsväsendet och lagen av den 17 maj 1947 om gränzon jämte ändringar.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

86 §. *Övergångsbestämmelse om gränzonstillstånd.* Bestämmelserna om gränzonstillstånd i gränsbevakningslagen tillämpas även på gränzonstillstånd som har beviljats före lagens ikraftträdande. Enligt förslaget skärps inte villkoren för gränzonstillstånd. Tvärtom föreslås att bl.a. bestämmelserna om byggande skall göras mindre strikta. Bestämmelsen om krav på tillstånd för fjäderdrivna vapen är visserligen ny. En del av bestämmelserna har endast ändrats marginellt. Med stöd av vad som anförts ovan föreslås att gränsbevakningslagens bestämmelser om gränzon skall tillämpas även på tillstånd som har beviljats tidigare.

1.3. **Lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet**

1 kap. **Allmänna bestämmelser**

1 §. *Tillämpningsområde.* Lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet skall vara en speciallag med bestämmelser om nödvändiga undantag i gränsbevakningsväsendets verksamhet i förhållande till personuppgiftslagen. På grund av att uppgifterna är känsliga skall rätten till insyn i gränsbevakningsväsendets personre-

gister vara begränsad på samma sätt som för närvarande. Vid behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet iakttas personuppgiftslagen eller vad som bestäms någon annanstans i lag, om inte annat föreskrivs i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

När det gäller tillämpningsområdet hänvisas till värnpliktslagen, sjöräddningslagen, lagen om utlänningsregistret och lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (*polisväsendets personuppgiftslag*), eftersom ett värnpliktsregister förs vid gränsbevakningsväsendets truppförband, ett sjöräddningsregister förs av staben för gränsbevakningsväsendet och gränsbevakningsväsendet deltar i förandet av utlänningsregistret samt eftersom gränsbevakningsväsendet i och med denna reform också kommer att delta i upprätthållandet av informationssystemet för polisärenden och informationssystemet för förvaltningsärenden.

I tillämpningsbestämmelsen hänvisas till lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet som också innehåller bestämmelser om elektroniska handlingars offentlighet samt om tystnadsplikt. Det hänvisas också till lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning eftersom också den innehåller bestämmelser om tystnadsplikt. Lagen om integritetsskydd i arbetslivet nämns eftersom den innehåller bestämmelser om arbetsgivarens rätt att behandla personuppgifter.

Avsikten är inte att uttömmande försöka nämna alla bestämmelser som gäller behandling av uppgifter. Bland annat arkivlagen nämns inte här, trots att också den innehåller bestämmelser om arkivering av elektroniska handlingar och personregisteruppgifter. En hänvisning till arkivlagen finns i 37 §.

Frågor som det med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna gällande skydd för personuppgifter är viktigt att reglera är enligt hävdvunnen tolkning i riksdagens grundlagsutskott åtminstone syftet med registreringen, innehållet i de registrerade personuppgifterna, tillåtna användningsändamål, inbegripet rätten att lämna ut uppgifter, lämnande av uppgifter genom en teknisk anslutning, sammanslagning av personregister och förvaringstiden för uppgifterna i personregistren samt den registrerades rättsskydd och dessutom hur omfattande och detaljerad re-

gleringen av dessa skall vara på lagnivå. Förvaltningsutskottet har i sin praxis gjort samma tolkning som grundlagsutskottet.

Grundlagsutskottets tolkning framgår bl.a. av de utlåtanden som gäller regeringens proposition med förslag till lag om polisens personregister (GrUU 14/1998 rd – RP 22/1998 rd), statsrådets redogörelse med anledning av kommissionens förslag till beslut av rådet och en förordning rörande Europeiska centralbanken (GrUU 22/1998 rd – E 52/1998 rd), regeringens proposition med förslag till lag om ändring av utsökningslagen och vissa lagar som har samband med den (GrUU 12/2002 rd – RP 216/2001 rd) samt regeringens proposition med förslag till ändring av bestämmelserna om erhållande och utlämnande av uppgifter i anslutning till de förmåner som Folkpensionsanstalten verkställer (GrUU 14/2002 rd – RP 9/2002 rd).

Den tolkning av förvaltningsutskottet som det hänvisas till ovan framgår av de utlåtanden som gäller regeringens proposition med förslag till lag om antagningsregistret och studentexamensregistret samt till lagar i samband med den (FvUU 16/1998 rd – RP 59/1998 rd), regeringens proposition med förslag till ny förmynderskapslagstiftning (FvUU 19/1998 rd – RP 146/1998 rd) samt de betänkanden som gäller regeringens proposition med förslag till lag om gränsbevakningsväsendet (FvUB 25/1998 rd – RP 42/1998 rd) och regeringens proposition med förslag till personuppgiftslag och till vissa lagar som har samband med den (FvUB 26/1998 rd – RP 96/1998 rd).

Enligt förvaltningsutskottet kan det i en förordning finnas kompletterande och preciserande bestämmelser om vilka uppgifter som får ingå i ett register. Det viktiga är att lagtexten säger ut tillräckligt tydligt vad regleringen i förordning innefattar. Enligt utskottet måste utgångspunkten vara målet att redan i lag föreskriva så detaljerat som möjligt om skyddet för personuppgifter.

Enligt 8 § i personuppgiftslagen får personuppgifter behandlas bl.a. om det bestäms om behandlingen i lag eller om behandlingen föranleds av en uppgift eller förpliktelse som anvisas den registeransvarige i lag eller som påförts honom med stöd av lag. I gränsbevakningsväsendets verksamhet är detta den huvudsakliga grunden för behandling av per-

sonuppgifter.

Enligt 6 § i personuppgiftslagen skall behandlingen av personuppgifter vara sakligt motiverad med hänsyn till den registeransvariges verksamhet. De ändamål för vilka personuppgifter behandlas samt varifrån personuppgifter i regel samlas in och vart personuppgifter i regel lämnas ut, skall anges innan personuppgifter börjar insamlas eller ordnas som ett personregister. Ändamålet med behandlingen skall preciseras så att av det framgår för vilka funktioner personuppgifter behandlas. Enligt 7 § i personuppgiftslagen får personuppgifter användas eller behandlas endast på ett sätt som inte strider mot de ändamål med behandlingen som avses i 6 § i samma lag.

2 §. *Definitioner.* I paragrafen definieras de begrepp som används i lagen. När det gäller informationssystemet för förvaltningsärenden, informationssystemet för polisärenden, Europol-informationssystemet och Schengens nationella informationssystem hänvisas till polisväsendets personuppgiftslag samt när det gäller begreppet förvaltningsenhet till lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning. Definitionerna i gränsbevakningslagen av upprätthållande av gränssäkerhet, gränskontroll och gränsövervakning tas in i lagen som sådana. I detaljmotiveringen till gränsbevakningslagen och lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning redogörs för begreppens innehåll och behovet av dem. Begreppen används vid beskrivningen av behovet av och syftet med att behandla personuppgifter i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

Det är nödvändigt att använda begreppen och uppgiftsindelningen i polisväsendets personuppgiftslag bl.a. eftersom gränsbevakningsväsendet kommer att börja använda en nedan närmare angiven del av polisens informationssystem. Polisen har fyra riksfattande informationssystem (informationssystemet för polisärenden, informationssystemet för förvaltningsärenden, informationssystemet för misstänkta och skyddspolisens funktionella informationssystem) som samtidigt är personregister. Dessutom kan polisen ha personregister som inrättats för en eller flera polisenheter.

I informationssystemet för polisärenden, informationssystemet för misstänkta och

skyddspolisens funktionella informationssystem ingår uppgifter som behövs för åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen och i informationssystemet för förvaltningsärenden uppgifter som behövs för åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen. Indelningen grundar sig på Europarådets rekommendation av den 17 september 1987 (Regulating the use of personal data in the police sector Rec n:o R(87)15). Rekommendationen är tillämplig på insamling, registrering, användning och utlämnande av personuppgifter avsedda för polisen.

Med polisändamål (for police purposes) avses i rekommendationen uppgifter som polismyndigheterna utför för förebyggande och utredning av brottsliga gärningar samt upprätthållande av allmän ordning. Registrering för polisändamål skall begränsas till exakta uppgifter som behövs i en polisuppgift. Uppgifterna skall delas in enligt hur noggranna och tillförlitliga de är. Särskilt faktabaserade personregister skall föras skilt från uppgifter som bygger på åsikter eller personliga bedömningar.

Straffdataregistret i lagen om gränsbevakningsväsendet hänsyftar vad namnet beträffar till uppgifterna enligt 1 § 1 mom. i polislagen. Dessa uppgifter är att trygga rätts- och samhällsordningen, upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga brott, reda ut brott och sörja för att brott blir föremål för åtalsprövning. Också gränsbevakningsväsendet har dylika uppgifter, bl.a. gränsbevakningsuppgifterna enligt lagen om gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet har dessutom andra begränsade uppgifter i anslutning till upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet och gränsbevakningsmännen har också befogenheter i anslutning därtill.

Med gränskontroll strävar man enligt 2 § 3 a-punkten i lagen om gränsbevakningsväsendet efter att förebygga och uppdaga brott i vilka en inresande eller utresande person är delaktig. Genom gränsövervakning strävar man enligt 2 § 4 punkten i lagen om gränsbevakningsväsendet också efter att förebygga, avbryta och uppdaga brott om vilkas förundersökning bestäms i 5 kap. i lagen om gränsbevakningsväsendet. Det gränsbevakningsregister som nämns i lagen om gränsbevakningsväsendet innehåller i huvudsak upp-

gifter som hänför sig till åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen, dvs. uppdrag som enligt särskilda bestämmelser åligger myndigheten samt lämnande av hjälp. Gränsbevakningsväsendet är den ledande sjöräddningsmyndigheten och det deltar i annan räddningsverksamhet. Detta är sådan hjälp till var och en som avses i 1 § 3 mom. i polislagen. Beviljande av gränsonstillstånd och mottagande av gränsonsanmälan är sådan administrativ verksamhet som avses i 1 § 3 mom. i polislagen. Den indelning av registren som finns i polisväsendets personuppgiftslag kan tillämpas inom gränsbevakningsväsendet.

3 §. *Gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem.* I den ADB-ordbok som Tietotekniikan liitto ry gav ut 1994 definieras den finska termen "tietojärjestelmä" (datasystem, informationssystem) som ett system som syftar till att tjäna en verksamhet genom behandling av data. Med informationssystem avses vanligen en databehandlingshelhet som innefattar såväl människan som databehandlings- och dataöverföringsenheter. Ett informationssystem uppfattas också ofta som ett abstrakt system bestående av data och regler för behandling av denna. I de olika ämbetsverkens regler kan med informationssystem avses enstaka databehandlingsenheter eller databehandlingsutrustning eller den helhet som dessa bildar, datakommunikationsnät, program och tjänster som fungerar i dem samt data som finns i dem (reglerna för användning av datasystem och datakommunikationsnät vid Forskningscentralen för de inhemska språken). Begreppen *informationssystem* och *datasystem* är inte helt etablerade.

Enligt kommissionens förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om inrättandet av den europeiska byrån för nät- och informationssäkerhet (KOM (2003) 63 slutlig) avses med informationssystem datorer och elektroniska kommunikationsnät samt elektroniska data som lagras, behandlas, tas emot eller överförs via sådana för syften som rör deras drift, användning, skydd och underhåll. I 34 kap. 9 a § i strafflagen avses med datasystem ett sådant system där data behandlas, lagras eller överförs elektroniskt eller med någon annan sådan teknisk metod. Enligt polisväsendets personuppgiftslag är polisens informationssystem permanenta per-

sonregister som är avsedda för polisens riksomfattande bruk och förs med hjälp av automatisk databehandling.

Det kan vara problematiskt att likställa ett informationssystem och ett personregister. Enligt 3 § 3 punkten i personuppgiftslagen avses med personregister en datamängd som innehåller personuppgifter och som består av anteckningar som hör samman på grund av sitt användningsändamål, och som helt eller delvis behandlas med automatisk databehandling eller på annat sätt har ordnats så att information om en bestämd person kan erhållas med lätthet och utan oskäligen kostnader. Ett personregister innehåller således alltid personuppgifter. Det finns dock också informationssystem som inte innehåller några personuppgifter. Sådana informationssystem i vilka endast uppgifter i personregister behandlas kan kallas personuppgiftssystem. Ett exempel på ett sådant är riksdagsledamöternas personuppgiftssystem (Heteka).

I personuppgiftslagen används ett logiskt personregisterbegrepp vilket innebär att till ett och samma personregister räknas alla de uppgifter som används i samma sammanhang, oberoende av på vilket sätt och var de är registrerade. Samma personregister kan innehålla anteckningar i pappersform (t.ex. på blankett). Kortvariga datafiler som uppstår vid databehandling betraktas däremot inte som olika personregister när de är i den registeransvariges besittning och används för de ändamål som fastställts för behandlingen av personuppgifter (Dataombudsmannens ställningstagande av den 13 december 2001 Dnr 1153/41/2001). Promemorior, protokoll och analysresultat med uppgifter ur något personregister torde kunna betraktas som sådan behandling av personuppgifterna som hör till detta registers verksamhet.

I gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem skall de personuppgifter som hör ihop på grund av gränsbevakningsväsendets uppdrag behandlas. Uppgifterna är uppdelade på undersöknings- och handräddningsregistret, registret för tillstånds- och övervakningsärenden, gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott samt säkerhetsdataregistret.

Ett riksomfattande personregister som staben för gränsbevakningsväsendet för, t.ex. sjöräddningsregistret, kan utgöra en teknisk

del av gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem. Detta innebär att t.ex. uppgifterna i sjöräddningsregistret kan behandlas i samma informationssystem, med samma tillämpningar och i samma hårdvarumiljö som gränsbevakningsväsendets övriga riksomfattande personregister. När uppgifter som hör till olika personregister registreras i samma databas behöver en uppgift om en person, t.ex. uppgiften om en persons död, registreras endast en gång.

Personregistren blir till genom olika utdrag ur samma databas. Om en person är registrerad i gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott och i sjöräddningsregistret finns en uppgift om personens död samtidigt i båda registren. Man sörjer för ändamålsbundenheten genom att man i samband med registreringen också antecknar för vilket register uppgiften antecknas. Därmed blir det möjligt att se till att t.ex. en personuppgift som endast registrerats i gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott inte syns i användargränssnittet för sjöräddningsregistret, och att uppgiften vid direktanvändning inte kan komma till någon sådan utomstående persons kännedom som inte har rätt att få uppgifter ur registret över personer misstänkta för brott.

I gränsbevakningsväsendets personregister delas uppgifterna in enligt samma indelning som i polisväsendets personuppgiftslag. Polisens och gränsbevakningsväsendets liknande informationsbehandlingsbehov kan därmed tillgodoses med samma utrustning och program som båda myndigheterna är med och utvecklar.

4 §. *Gränsbevakningsväsendets övriga personregister.* Utöver de register som nämns i 3 § kan vid gränsbevakningsväsendet inrättas andra personregister som behövs för gränsbevakningsväsendets riksomfattande bruk, att användas av en eller flera förvaltningsenheter eller att användas av en arbetsgrupp som har tillsatts vid gränsbevakningsväsendet. Registeransvarig är enligt 5 § alltid en förvaltningsenhet.

Staben för gränsbevakningsväsendet för personregister som är avsedda för gränsbevakningsväsendets riksomfattande bruk eller för annat än gränsbevakningsväsendets interna bruk. Annars kan staben för gränsbevakningsväsendet inte tillräckligt effektivt över-

vaka att ändamålsbundenheten och bestämmelserna om utlämnande av uppgifter iaktas. Manuella register nämns inte särskilt. Uppgifterna behandlas för närvarande åtminstone till en del med hjälp av automatisk databehandling.

Ett personregister skall bl.a. kunna inrättas för den brottsanalys som behövs för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet. I registret får för samkörning och behandling som behövs vid brottsanalys registreras uppgifter ur i 3 § avsedda register, uppgifter ur de polisens informationssystem som gränsbevakningsväsendet använder direkt och uppgifter som gränsbevakningsväsendet i samband med utförandet av ett enskilt uppdrag har inhämtat genom kriminalunderrättelseverksamhet, observation eller iakttagelser samt personuppgifter för utförande av de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet, om det är nödvändigt att utföra sådan verksamhet i ett personregister som är separat från de register som avses i 3 §.

Dataombudsmannen har på initiativ av inrikesministeriets polisavdelning tagit ställning till frågan om hur analysen av uppgifter som registrerats t.ex. i informationssystemet för misstänkta med olika metoder och redskap skall bedömas. Enligt dataombudsmannens utlåtande av den 29 mars 2004 är det motiverat att se detta som en del av verksamheten i informationssystemet för misstänkta. Om man dessutom behandlar personuppgifter som inte ingår i informationssystemet för misstänkta och uppgifterna också samkörs med informationssystemet för polisärenden är det uppenbarligen inte fråga om ett redskap för analys i anslutning till informationssystemet för misstänkta, utan om ett nytt personregister. Enligt dataombudsmannen skall å andra sidan kortvariga datafiler som uppstår vid databehandling inte betraktas som olika personregister när de är i den registeransvariges besittning och används för de ändamål som fastställts för behandlingen av personuppgifter (Dataombudsmannens ställningstagande av den 13 december 2001 Dnr 1153/41/2001).

Av registeruppgifterna i gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem bildas elektroniska dokument. I samband

med brottsutredningar bildas förundersökningsprotokoll som bl.a. kan fås via undersöknings- och handräkningsregistret. Under brottsutredningens gång görs förfrågningar i de register som står till förfogande för detta ändamål. Resultaten av förfrågningarna och de promemorior som upprättats på basis av dem registreras i förundersökningsprotokollet, i anslutning till förundersökningshandlingarna eller som separata promemorior. På basis av resultaten av en registerförfrågan är det möjligt att göra en förfrågan i ett annat register som står till förfogande. Resultaten av lagliga förfrågningar kan behandlas t.ex. med olika kalkylerings- eller registertillämpningar eller så kan resultatens memoreras och kopplingarna mellan uppgifterna på annat sätt dryftas.

I enlighet med det logiska registerbegreppet hör förundersökningsprotokoll och promemorior och analyser som registrerats i anslutning därtill egentligen till undersöknings- och handräkningsregistret och till varje annat register via vilket det är möjligt att lätt och kostnadsfritt hitta ett förundersökningsprotokoll om personen i fråga. Därmed är det inte nödvändigt att bilda tillfälliga register separat från de register som nämns i 3 § om informationsbehandlingen kan betraktas som en del av verksamheten i de register som nämns i 3 §. Tolkningen är inte problematisk med tanke på datasekretessen. Om det t.ex. är fråga om analys på basis av uppgifter i gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott skall analysresultaten endast kunna sökas fram av dem som har rätt att använda registret över misstänkta.

5 §. *Inrättande av personregister, registeransvarig och övervakning av behandlingen av personuppgifter.* Enligt 3 § 4 punkten i personuppgiftslagen är en registeransvarig en eller flera personer, sammanslutningar, inrättningar eller stiftelser för vilkas bruk ett personregister inrättas och vilka har rätt att förfoga över registret eller vilka enligt lag ålagts skyldighet att föra register.

Staben för gränsbevakningsväsendet beslutar om inrättande av ett personregister vid gränsbevakningsväsendet, om registret är avsett för gränsbevakningsväsendets riksomfattande bruk eller för annat än gränsbevakningsväsendets interna bruk. En förvaltningsenhet kan besluta om inrättande av and-

ra personregister, om inte något annat bestäms eller föreskrivs. Chefen för gränsbevakningsväsendet eller staben för gränsbevakningsväsendet kan därmed genom bestämmelser begränsa inrättandet och förandet av personregister vid gränsbevakningsväsendet.

Vid inrättandet av ett personregister ges ett skriftligt beslut, i vilket ingår en sådan registerbeskrivning som avses i 10 § i personuppgiftslagen och en plan för arkivering och utplåning av uppgifter. När användningen av ett personregister upphör ges också ett skriftligt beslut, i vilket ingår en plan för arkivering av de uppgifter som ingår i registret och utplåning av onödiga uppgifter. Arrangemanget är nödvändigt bl.a. för att övervaka att registren och behandlingen av personuppgifterna uppfyller de krav som ställs i lagstiftningen. Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag skall staben för gränsbevakningsväsendet och den förvaltningsenhet som är registeransvarig övervaka efterlevnaden av bestämmelserna om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

Bestämmelser om dataombudsmannens övervakningsuppgifter ingår bl.a. i personuppgiftslagen, polisväsendets personuppgiftslag, lagen om integritetsskydd i arbetslivet, lagen om dataskydd vid elektronisk kommunikation, lagen om smittsamma sjukdomar, lagen om riksomfattande personregister för hälsovården (556/1989), lagen om elektroniska signaturer, lagen om säkerhetsutredningar, lagen om nödcentraler, utskökningslagen, lagen om behandling av personuppgifter vid verkställande av straff och strafflagen. När ett riksomfattande personregister inrättas eller väsentligt ändras skall dataombudsmannen underrättas senast en månad innan registret inrättas eller ändras, på samma sätt som i polisens verksamhet.

6 §. *Uppgifter som behövs för planering och utförande av ett uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet.* Vid gränsbevakningsväsendet tas det emot och förmedlas meddelanden, föreskrifter och order i syfte att trygga och skydda människor, egendom och miljö. För planering, utförande och övervakning av uppdrag får i gränsbevakningsväsendets riksomfattande personregister registreras behövliga uppgifter om tjänstemän som deltar eller har deltagit i verksamheten

och tjänstemän i aktionsberedskap samt om frivilliga personer och myndigheters och frivilligas enheter. I registret får dessutom registreras uppgifter om ett meddelande, en order eller en föreskrift som ligger till grund för verksamheten jämte uppgifter om lämnande och mottagande av sådana samt bandningar eller motsvarande tekniska upptagningar.

I fråga om identitetsuppgifter om en person som har samband med ett uppdrag får registreras namn, personbeteckning, födelsedatum, kön, modersmål, medborgarskap eller uppgift om avsaknad av medborgarskap, hemstat, hemort, adress och telefonnummer eller annan motsvarande kontaktuppgift och personens samband med ärendet.

I fråga om uppdraget får registreras en händelseredogörelse, en anteckning om tidpunkt och plats, uppdragets skyndsamhetsklass och farlighet samt andra behövliga uppgifter om uppdraget. I registret får också registreras uppgifter som behövs med tanke på den personliga säkerheten i fråga om den som är föremål för eller utför en åtgärd.

Bestämmelserna motsvarar bestämmelserna om nödcentralsdatasystemet i lagen om nödcentraler. Uppgifter som behövs med tanke på den personliga säkerheten eller skyddet i arbetet i fråga om den som är föremål för eller utför en åtgärd kan gälla t.ex. ett fordon eller en plats där det finns oberäknliga eller farliga personer. Faran kan bestå t.ex. i personens aggressivitet eller gälla en farlig smittsam sjukdom. Uppgiften kan också gälla risk för explosioner eller ras. En förutsättning för att arbetet i gränsbevakningsväsendets uppdrag skall vara tryggt är att man kan utnyttja dylika uppgifter om faror.

7 §. *Undersöknings- och handräckningsregistret.* Vid gränsbevakningsväsendet motsvarar undersöknings- och handräckningsregistret det informationssystem för polisärenden som det bestäms om i 2 § i polisväsendets personuppgiftslag. Undersöknings- och handräckningsregistret kan innehålla uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag.

I registret får, av de uppgifter som gäller identiteten hos en person som är föremål för förundersökning, annan undersökning enligt

27 § i gränsbevakningslagen, andra åtgärder eller tvångsmedel, registreras följande uppgifter: fullständigt namn, födelsedatum, personbeteckning, kön, modersmål, medborgarskap, avsaknad av medborgarskap, nationalitet, hemstat, civilstånd, födelsestat, födelsehemkommun, hemkommun, yrke, adress och telefonnummer eller annan kontaktinformation, uppgift om att personen avlidit, uppgifterna i en persons resedokument, fotografi och sådana uppgifter om personen som inverkar på hans eller hennes egen säkerhet eller säkerheten i arbetet inom gränsbevakningsväsendet samt sådana uppgifter som behövs för identifiering av en juridisk person. Uppgifterna motsvarar de uppgifter som registreras i informationssystemet för polisärenden, men i gränsbevakningsväsendets register får i fråga om den person som är föremål för en åtgärd registreras också uppgift om avsaknad av medborgarskap, nationalitet, hemstat, uppgifterna i en finländares resedokument, fotografi samt sådana uppgifter som behövs för identifiering av en juridisk person.

Enligt det utlåtande som inrikesministeriets polisavdelning gett om detta lagförslag kan gränsbevakningsväsendet använda polisens personregister när det gäller de grupper av uppgifter som nämns i 8 § (efterlysningssuppgifter, uppgifter om efterspanade motorfordon, uppgifter om anhållna, uppgifter om tillvägagångssätt, identifieringsuppgifter och signalementsuppgifter). Av denna orsak registreras dessa uppgifter inte i gränsbevakningsväsendets undersöknings- och handräckningsregister.

I gränsbevakningsväsendets undersöknings- och handräckningsregister registreras andra nödvändiga uppgifter som inhämtats för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag enligt indelningen i 2 § i polisväsendets personuppgiftslag enligt följande:

1) *egendomsuppgifter*, dvs. i fråga om ett uppdrag som skall fullgöras av gränsbevakningsväsendet, för att hitta egendom som någon har förlorat genom brott, som har omhändertagits av gränsbevakningsväsendet, som har förkommit eller innehafts av en försvunnen person, uppgifter om egendomen

som behövs för att den skall kunna återställas till ägaren eller innehavaren och uppgifter som behövs för utredning av försvinnanden,

2) *uppgifter om brottsanmälningindex och påföljder*, dvs. för en samlad sökning av registrerade anmälningar om brott, i fråga om personer misstänkta för brott anmälningsnummer, gärningsdagen och gärningsplatsen, brottsbeteckning, tidpunkten för åtalspreskription samt straff och andra påföljder för brottet,

3) *uppgifter för förmedling av meddelanden*, dvs. för att enheterna inom gränsbevakningsväsendet skall kunna underrättas och övervakningen inriktas, uppgifter som har registrerats av gränsbevakningsväsendet och som skall tillkännages särskilt på grund av att saken är brådskande, att det är fråga om en farosituation, för att brott skall kunna förebyggas eller gränssäkerheten upprätthållas eller av skäl som har samband med utredningen, samt

4) *uppgifter om undersökning och handräckning*, dvs. uppgifter om personer som misstänks för brott samt om personer som gjort anmälan, uppträder som vittnen eller målsägande eller som har något annat samband med anmälan, om rubriceringar i anmälningar om brott och övriga anmälningar, tvångsmedel, gränsbevakningsväsendets åtgärder samt olika faser i förundersökningen och om andra nödvändiga beskrivningar, omständigheter och specificeringar som hänför sig till gränsbevakningsväsendets uppgifter, åtgärder eller händelser som erhållits vid förundersökning, vid annan undersökning enligt 27 § i gränsbevakningslagen, i samband med gränsbevakningsväsendets åtgärder eller vid ett handräckningsuppdrag eller vid tillämpning av tvångsmedelslagen för utförande och registrering av undersökningar och handräckningsuppdrag, samt

5) *arkivuppgifter om undersökning och handräckning*, dvs. anmälan om uppgifter om undersökningen och handräckningen och identifikationsuppgifter i fallet samt sammandrag av redogörelsen för sökning av en handling i datorarkivet. Också efter det när uppgifterna skall avföras från aktiv användning kan gränsbevakningsväsendet ha rätt eller skyldighet att uppbevara handlingar om dessa i arkivet. Sökningar av handlingar i arkivet underlättas genom att man för ett arkiv-

register (arkivuppgifter om undersökning och handräckning) med hjälp av automatisk databehandling.

I undersöknings- och handräckningsregistret får dessutom registreras *gränskontrolluppgifter*, dvs. uppgifter om genomförande av gränskontroller som behövs för utförande och registrering av gränskontrolluppdrag. Gränskontroll betraktas närmast som en administrativ åtgärd. Rätten att passera gränsen kan enligt utlänningslagen dock förvägras bl.a. då utlänningen bedöms orsaka fara för allmän ordning och säkerhet eller då en utlännings utan tillstånd att passera gränsen har passerat gränsen någon annanstans än vid tillåtna gränsovergångsställen under öppettiderna eller då en utlännings har dömts till straff för brott i Finland under sin vistelsetid eller upprepade gånger gjort sig skyldig till brott. Därmed hänför sig grunderna till den information som fås vid egentliga polisuppgifter. Därmed är det motiverat att placera gränskontrollregistret bland de register som behövs för åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen. För registret får inhämtas uppgifter också om gränskontroller av finländare. Enligt gränsbevakningslagen kan även finländare kontrolleras på basis av en avsikt att passera gränsen. Avsikten med kontrollen är dock inte att reda ut förutsättningarna för inresa, eftersom finländares inresa enligt grundlagen inte får hindras. Syftet med kontrollen framgår av gränsbevakningslagen och detaljmotiveringen till den.

Av paragrafen framgår att uppgifterna registreras i registret eftersom behandlingen av dem är nödvändig för de syften som nämns i 1 mom. Därför bestäms inte särskilt att uppgifterna också får behandlas för nämnda syften. Om uppgiften inte behöver behandlas är den onödig och kan med beaktande av relevanskravet enligt personuppgiftslagen inte registreras alls.

8 §. *Användning av informationssystemet för polisärenden vid utförande av gränsbevakningsväsendets uppdrag*. Enligt 2 § i polisväsendets personuppgiftslag är informationssystemet för polisärenden ett permanent personregister som är avsett för polisens riksomfattande bruk och förs med hjälp av automatisk databehandling. För att genomföra ovan nämnda sam användning skall därför bestämmas att informationssystemet för po-

lisären den också kan innehålla uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag. I informationssystemet får registreras samma uppgifter om den som är föremål för en åtgärd som polisen registrerar i sina ärenden.

På samma sätt som i fråga om de uppgifter som registreras i undersöknings- och handräkningsregistret skall gränsbevakningsväsendet i informationssystemet för polisären den i fråga om den person som är föremål för åtgärder också kunna registrera uppgifter om avsaknad av medborgarskap, nationalitet, hemstat, uppgifterna i en finländares resedokument, fotografi samt sådana uppgifter som behövs för identifiering av en juridisk person. Till den del som polisen inte kan registrera dessa uppgifter i informationssystemet för polisären den eller få uppgifterna av gränsbevakningsväsendet förhindras att uppgifterna är synliga i informationssystemet för polisären den med hjälp av användarrättigheter.

Gränsbevakningsväsendet får i informationssystemet för polisären den registrera andra nödvändiga uppgifter som inhämtats för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag enligt följande:

1) *efterlysningssuppgifter*, dvs. för att en person skall kunna påträffas, övervakas, observeras och skyddas, i fråga om personer som är efterlysta eller som har meddelats närings-, besöks- eller reseförbud eller som är villkorligt frigivna samt personer som ett besöksförbud avses skydda eller som är föremål för observation, orsaken till åtgärden, de begärda åtgärderna, den myndighet som har hand om efterlysningen, preskription av efterlysningen och andra uppgifter som behövs vid övervakningen av efterlysningar,

2) *uppgifter om efterspanade motorfordon*, dvs. för att hitta fordon och registreringsskyltar som tillgripits eller efterspanas av någon annan orsak, identifieringsuppgifter om dem samt uppgifter som behövs för att de skall kunna återställas till ägaren eller innehavaren, samt uppgifter som behövs för att personer som är efterspanade eller föremål för ob-

servation och som rör sig med motorfordon skall kunna påträffas,

3) *uppgifter om anhållna*, dvs. för att tiden för frihetsberövande skall kunna följas och övervakas samt säkerheten vid förvaring tryggas, i fråga om personer som har gripits, anhållits eller häktats med stöd av förundersökningslagen, tvångsmedelslagen, polislagen eller någon annan författning, uppgifter enligt 22 § i förordningen om förundersökning och tvångsmedel som gäller anhållande, uppgifter som hänför sig till anmälningar om brott och gripande samt i enskilda fall uppgifter som påverkar säkerheten vid förvaring i fråga om den som varit berövad sin frihet,

4) *uppgifter om tillvägagångssätt*, dvs. för klassificering och analys av tillvägagångssättet vid misstänkta brott, uppgifter som baserar sig på anmälan om brott och undersökningsprotokoll, uppgifter om målsägande, uppgifter om den som misstänks för brott, uppgifter som gäller specificering av brott och beskrivning av händelseförloppet, uppgifter om egendom som har åtkommit genom brott, uppgifter som beskriver klassificeringen av gärningsmannen, händelsen eller gärningen samt uppgifter som behövs för sammanlänkning och teknisk undersökning av brott,

5) *identifieringsuppgifter*, dvs. för att personer som anmäls försvunna skall kunna hittas, nödvändiga uppgifter om försvunna personer och för att okända avlidna skall kunna identifieras för identifieringen nödvändiga uppgifter om okända avlidna, samt

6) *signalementsuppgifter*, dvs. för identifiering av personer som misstänks för brott, för utredning av brott och för registrering av gärningsmän, i fråga om personer som misstänks eller har blivit dömda för brott, signalement enligt 6 kap. 4 § 1 och 4 mom. i tvångsmedelslagen och DNA-profiler enligt 5 § i nämnda kapitel, videobilder på en person och skospår, uppgifter om ett misstänkt brott samt uppgifter som gäller registrering samt klassificering av en person.

Enligt förslaget skall av paragrafen framgå att uppgifterna registreras i registret eftersom behandlingen av dem är nödvändig för de syften som nämns i 1 mom. Därför bestäms inte särskilt att uppgifterna också får behandlas för nämnda syften. Om uppgiften inte behöver behandlas är den onödig och kan med

beaktande av relevanskravet enligt personuppgiftslagen inte registreras alls.

9 §. *Registret för tillstånds- och övervakningsärenden.* Registret för tillstånds- och övervakningsärenden motsvarar polisens informationssystem för förvaltningsärenden. Registret kan innehålla uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag.

I registret får registreras samma uppgifter om den som är föremål för en åtgärd som polisen registrerar i informationssystemet för förvaltningsärenden. I fråga om den person som är föremål för en åtgärd får i registret dessutom registreras uppgifter om avsaknad av medborgarskap, nationalitet, hemstat, uppgifterna i en finländares resedokument, fotografi samt sådana uppgifter som behövs för identifiering av en juridisk person.

Enligt det utlåtande av inrikesministeriets polisavdelning som det hänvisas till ovan kan gränsbevakningsväsendet använda polisens personregister när det gäller de grupper av uppgifter som nämns i 10 § (uppgifter om vapentillstånd, passuppgifter, bilduppgifter och uppgifter för identifiering av utlänningar). Därför skall i registret för tillstånds- och övervakningsärenden registreras andra nödvändiga uppgifter som inhämtats för utförande av de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag enligt följande:

1) *gränsbevakningsväsendets tillstånds-uppgifter*, dvs. för utförande av de uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet nödvändiga uppgifter om ansökningar, tillstånd, utlåtanden, anmälningar och beslut som gäller gränazonstillstånd, tillstånd att passera gränsen och andra tillstånd som beviljas av gränsbevakningsväsendet,

2) *gränsbevakningsväsendets anmälnings-uppgifter*, dvs. för utförande av de uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet nödvändiga uppgifter om gränsonsansmälningar och andra administrativa anmälningar som görs till gränsbevakningsväsendet,

3) *uppgifter om övervakning av sjötrafiken och den ekonomiska zonen*, dvs. för utförande av de övervakningsuppdrag till havs som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet nöd-

vändiga uppgifter om sjötrafiken och sjöfar-kosters position samt för utförande av de övervakningsuppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i lagen om Finlands ekonomiska zon nödvändiga uppgifter om de beslut, anmälningar och föreskrifter som anges i nämnda lag,

4) *uppgifter om övervakning av land- och sjögränsen*, dvs. för utförande av de övervakningsuppdrag vid gränsen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet nödvändiga uppgifter om person- och fordonstrafik samt personers och fordons rörelse och position i närheten av gränsen, samt

5) *personuppgifter i gränstrafiken*, dvs. för övervakning av in- och utresa samt för påförande av påföljdsavgift nödvändiga uppgifter om resande och besättning i gränsoverskridande persontrafik samt om vägran att lämna uppgifter och påförande av påföljdsavgift.

I registret för tillstånds- och övervakningsärenden registreras dessutom *uppgifter om tagandet i förvar av utlänningen*. Med dessa uppgifter avses nödvändiga uppgifter om utlänningar som tagits i förvar med stöd av utlänningslagen för att tiden för frihetsberövande skall kunna följas och övervakas samt säkerheten vid förvaring tryggas och för att efterlevnaden av bestämmelserna om tagande i förvar av en utlänning skall kunna övervakas. Eftersom det är fråga om ett administrativt förfarande skall uppgifterna särskiljas från polisverksamhetens uppgifter. Detta är i linje med att utlänningar som tagits i förvar inte skall placeras i förvaringsrum för anhållna. Om en utlänning anhålls av straffprocessuella skäl antecknas uppgifterna bland de anhållnas uppgifter.

Av paragrafen framgår att uppgifterna registreras i registret eftersom behandlingen av dem är nödvändig för de syften som nämns i 1 mom. Därför bestäms inte särskilt att uppgifterna också får behandlas för nämnda syften. Om uppgiften inte behöver behandlas är den onödig och kan med beaktande av relevanskravet enligt personuppgiftslagen inte registreras alls.

10 §. *Användning av polisens informationssystem för förvaltningsärenden vid utförande av gränsbevakningsväsendets uppdrag.* Enligt 3 § i polisväsendets personuppgiftslag är informationssystemet för förvaltningsärenden ett permanent personregister

som är avsett för polisens riksomfattande bruk och förs med hjälp av automatisk databehandling. För att genomföra ovan nämnda sam användning skall därför bestämmas att informationssystemet för förvaltningsärenden kan innehålla uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag.

I informationssystemet får registreras samma uppgifter om den som är föremål för en åtgärd som polisen registrerar i sina ärenden. I fråga om den person som är föremål för åtgärder får i informationssystemet dessutom registreras uppgifter om avsaknad av medborgarskap, nationalitet, hemstat, uppgifterna i en finländares resedokument, fotografi samt sådana uppgifter som behövs för identifiering av en juridisk person. Till den del som polisen inte kan registrera dessa uppgifter eller få uppgifterna av gränsbevakningsväsendet förhindras att uppgifterna är synliga i informationssystemet för förvaltningsärenden med hjälp av användarrättigheter.

I informationssystemet för förvaltningsärenden får även andra nödvändiga uppgifter som inhämtats för utförande av de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag registreras enligt följande:

1) *uppgifter om vapentillstånd*, dvs. för utförande av gränsbevakningsmännens uppdrag enligt skjutvapenlagen nödvändiga uppgifter om ansökan, tillstånd, åtgärder, beslut, hinder, anmärkning, anmälan och inspektion enligt nämnda lag,

2) *passuppgifter*, dvs. för utförande av gränskontrollmyndighetens uppdrag enligt passlagen nödvändiga uppgifter om passansökningar och beslut i passärenden, uppgifter om pass eller andra resedokument som har utfärdats av en finsk myndighet, uppgifter om pass som förkommit, blivit stulna eller omhändertagits samt uppgifter om hinder mot utfärdande av pass och anmärkningar som hänför sig till passärenden,

3) *bilduppgifter*, dvs. för identifiering av en person och för gränsszonstillstånd, ett fotografi av personen och personens namnteckningsprov, som med personens samtycke även får användas för andra förvaltningstill-

stånd eller beslut som personen ansökt om samt

4) *uppgifter för identifiering av utlänningar*, dvs. uppgifter enligt 131 § i utlänningslagen. Nämnda uppgifter är för identifiering och registrering tagna fingeravtryck, fotografier samt andra signalement på en utlänning som har ansökt om asyl, fått uppehållstillstånd inom flyktingkvoten, enligt beslut skall avvisas eller utvisas eller som har ansökt om uppehållstillstånd på grund av behov av skydd, tillfälligt skydd eller på grund av familjeband eller vars identitet är oklar. Bestämmelser om gränskontrollmyndigheternas rätt att registrera nämnda uppgifter i de register som polisen upprätthåller ingår i 131 § i utlänningslagen. När bestämmelsen intas i gränsbevakningslagen blir situationen klarare för gränsbevakningsmyndigheternas del.

Av den föreslagna paragrafen framgår att uppgifterna registreras i registret eftersom behandlingen av dem är nödvändig för det syfte som anges i 1 mom. Därför bestäms inte särskilt att uppgifterna också får behandlas för nämnda syften. Om uppgiften inte behöver behandlas är den onödig och kan med beaktande av relevanskravet enligt personuppgiftslagen inte registreras alls.

11 §. *Gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott*. Registret motsvarar det informationssystem för misstänkta som avses i 4 § i polisväsendets personuppgiftslag, men det skall vara begränsat till brott som undersöks av gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott kan därmed innehålla uppgifter som för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag inhämtats genom kriminalunderrättelseverksamhet, observation eller iakttagelser som gäller personer som skäligen kan misstänkas göra eller ha gjort sig skyldiga till ett brott som undersöks av gränsbevakningsväsendet och på vilket kan följa fängelse, eller medverkar eller har medverkat till ett brott som undersöks av gränsbevakningsväsendet och på vilket kan följa fängelse i mer än sex månader, eller till straffbart bruk av narkotika.

I registret får registreras samma uppgifter om en person som misstänks för brott som

polisen registrerar i sitt informationssystem för misstänkta. I registret får dessutom registreras uppgifter om avsaknad av medborgarskap, nationalitet, hemstat, uppgifterna i en finländares resedokument, fotografi samt sådana uppgifter som behövs för identifiering av en juridisk person.

Gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott får endast användas av gränsbevakningsmän som förordnats till kriminalunderrättelse-, brottsanalys- och observationsuppdrag och som genomgått utbildning för förundersökningsuppdrag enligt vad som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet. Förutom för gränsbevakningsväsendets interna användning genom en teknisk anslutning kan även polisens, tullens och försvarsmaktens tjänstemän som förordnats till kriminalunderrättelse-, brottsanalys- eller observationsuppdrag få rätt att använda registret. Informationssystemet för misstänkta kan därmed användas som ett effektivt redskap vid kriminalunderrättelseverksamhet i anslutning till gränsöverskridande brottslighet.

När det gäller det register över misstänkta som föregick polisens informationssystem för misstänkta konstaterades i regeringens proposition med förslag till lag om polisens personregister och lag om ändring av 19 a § passlagen (RP 39/1994 rd) bl.a. att till registret över misstänkta får inhämtas och i registret införas uppgifter både om brott som redan har begåtts och om brott som någon misstänks begå. I fråga sådana som misstänks för brott skall tröskeln för registrering vara högre än enligt 30 § i polislagen. Alla uppgifter som inhämtats genom laglig observation får inte föras in i registret över misstänkta utan en del skall endast få användas för det enskilda uppdraget, utan att de förs in i något register. Enligt nämnda regeringsproposition och den lag som givits med anledning av den får registret över misstänkta användas endast av sådan polispersonal som har förordnats till observationsuppdrag. Eftersom registret över misstänkta innehåller särskilt känsliga uppgifter reglerades begränsningarna i användningsrätten i lag. I motiveringen till den regeringsproposition som gällde polisväsendets personuppgiftslag och i den lag som givits med anledning av den ändrades inte ovan nämnda utgångspunkter men användningsrät-

ten utvidgades till polismän i observationsuppdrag. Enligt det ändringsförslag som bl.a. gäller polisväsendets personuppgiftslag och som behandlas i riksdagen som bäst skall rätten att använda informationssystemet för misstänkta utvidgas till tjänstemän i brottsanalysuppdrag. Avsikten är att registrering i gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott och användningsrättigheterna skall vara samma som i fråga om polisens informationssystem för misstänkta.

En person skall misstänkas göra eller ha gjort sig skyldig eller medverka eller ha medverkat till ett visst brott, men på grund av syftet med registret kan inte en mycket precis individualisering av brottet förutsättas. Detta gäller t.ex. den verksamhet som medlemmarna i en känd kriminell grupp bedriver. Förutom uppgifter om misstänkta och medverkande får i informationssystemet såsom uppgifter som hänför sig till gärningen registreras uppgifter om potentiella eller verkliga brottsoffer. Det kan t.ex. vara fråga om uppgifter om tips, enligt vilka en person planeras bli utsatt för brott.

I inrikesministeriets föreskrift av den 28 september 2001 om kriminalunderrättelseverksamhet och observation (IM-2001-1211/Ri-2) definieras kriminalunderrättelseverksamhet och den brottsanalys som ansluter sig till den som planerad och organiserad informationshantering i syfte att uppnå de mål som nämns i 1 § i polislagen samt att stödja polisens högsta ledning, polisens länsledning, häradernas polisinrättningar och polisens riksomfattande enheter vid fattandet av strategiska beslut gällande bekämpningen av brott. Med hjälp av kriminalunderrättelseverksamhet inhämtas, analyseras och förmedlas information som är väsentlig ur brottsbekämpningssynvinkel samt produceras utredningar gällande brottslingar, brott, brottsligheten, fenomen som utgör fara för samhället samt de följer brottsligheten ger upphov till. Observation definieras som ett styrt, planerat, inriktat och dokumenterat operativt inhämtande av information i syfte att nå de mål som anges i 1 § i polislagen, 5 § i förundersökningslagen samt 1 § i lagen om förhindrande och utredning av penningtvätt. Med hjälp av observation inhämtas bevis och övrig information som behövs vid polisverk-

samheten gällande personer som misstänks planera, förbereda eller begå, medverka till eller redan ha begått brott. Med hjälp av observation inhämtas dessutom information om var personer som skall gripas vistas och var egendom som tillgripits genom brott finns. *Observation* är det övergripande begreppet för de operativa metoder som står till förfogande. Dessa omfattar de metoder för inhämtande av information om vilka bestäms i polis- och tvångsmedelslagen samt det styrda utnyttjandet av informatörer. Uppgiftsinnehållet fastställs utgående från dessa utgångspunkter också för gränsbevakningsväsendets behov.

I anslutning till en reform av bestämmelserna om narkotikabrott skiljdes narkotikabrott och straffbart bruk av narkotika från varandra. För straffbart bruk av narkotika döms med stöd av 50 kap. 2 a § i strafflagen den som olagligen brukar narkotika eller för eget bruk innehar narkotika. För straffbart bruk av narkotika döms också den som försöker anskaffa en liten mängd narkotika. För gärningen kan dömas till böter eller fängelse i högst sex månader. Via personer som medverkat till straffbart bruk av narkotika kan man även komma åt den grova narkotikabrottsligheten. Därför skall också medverkan till straffbart bruk av narkotika vara en grund för registrering i informationssystemet för misstänkta. Misstanken individualiseras på samma sätt som i polisens verksamhet.

Av paragrafen framgår att uppgifter registreras i registret eftersom behandlingen av dem är nödvändig för det ändamål som nämns i 1 mom. Därför bestäms inte särskilt att uppgifterna också får behandlas för nämnda syften.

12 §. *Säkerhetsdataregistret*. Säkerhetsdataregistret påminner om skyddspolisens funktionella informationssystem, om vilket det bestäms i 5 § i polisväsendets personuppgiftslag. Säkerhetsdataregistret kan innehålla uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller lagen om sjöfartsskydd.

I säkerhetsdataregistret får, av de uppgifter som gäller en persons identitet, registreras fullständigt namn, födelsedatum, personbeteckning, kön, modersmål, medborgarskap,

avsaknad av medborgarskap, nationalitet, hemstat, civilstånd, födelsestat, födelsehemkommun, hemkommun, yrke, adress och telefonnummer eller annan kontaktinformation, uppgift om att personen avlidit, uppgifterna i en persons resedokument, fotografi och sådana uppgifter om personen som inverkar på hans eller hennes egen säkerhet eller säkerheten i arbetet inom gränsbevakningsväsendet samt sådana uppgifter som behövs för identifiering av en juridisk person.

I registret får även andra än i 2 mom. nämnda nödvändiga uppgifter som inhämtats för utförande av de uppdrag som anges i 1 mom. registreras enligt följande:

1) *uppgifter om sjöfartsskydd*, dvs. för utförande av de uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i lagen om sjöfartsskydd nödvändiga uppgifter om rapporter om hot mot säkerhet, skyddslarm, säkerhetstillbud, kontrollåtgärder och tvångsåtgärder och om teknisk övervakning enligt 17 § i nämnda lag samt andra nödvändiga uppgifter för upprätthållande av en kontaktpunkt enligt 5 § i nämnda lag,

2) *uppgifter om terrorismbekämpning*, dvs. för utförande av de uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i 21 § i gränsbevakningslagen nödvändiga uppgifter om åtgärder och beredskap för terrorismbekämpning och särskilda situationer,

3) *uppgifter om gränsbevakningen i Östersjöområdet*, dvs. för upprätthållande av gränssäkerheten nödvändiga uppgifter om meddelanden som myndigheter inom gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde i Östersjöländerna har sänt till gränsbevakningsväsendet,

4) *gränsmyndigheternas kontaktuppgifter*, dvs. för upprätthållande av gränssäkerheten och för i 83 § i gränsbevakningslagen avsett och annat internationellt samarbete nödvändiga uppgifter om myndigheter, deras verksamhet och sammansättning inom gränsbevakningsväsendets ansvarsområde i andra länder samt kontaktuppgifter,

5) *uppgifter för automatisk identifiering*, dvs. för den identifiering som gränsbevakningsväsendet enligt 28 § skall utföra nödvändiga bilduppgifter om personer som skall gripas för förebyggande eller utredning av ett brott som skall bestraffas med fängelse eller

för väckande av åtal eller verkställighet av fängelsestraff, samt

6) *uppgifter om gränssituationen*, dvs. uppgifter om gränssituationen i Finland och Europeiska unionen.

Av paragrafen framgår att uppgifter registreras i registret eftersom behandlingen av dem är nödvändig i det syfte som nämns i 1 mom. Därför bestäms inte särskilt att uppgifterna också får behandlas för nämnda syften.

Enligt 17 § i lagen om sjöfartsskydd har polisen, gränsbevakningsväsendet och tullverket rätt att i hamnar företa sådan teknisk övervakning som avses i 28 § 1 mom. 1 punkten i polislagen för genomförande av sjöfartsskyddet när detta är nödvändigt i syfte att förhindra terroristbrott som avses i 34 a kap. i strafflagen samt i syfte att identifiera personer som är efterlysta för sådana brott eller som på sannolika skäl misstänks för sådana brott. Med teknisk övervakning avses i polislagen iakttagande eller avlyssning av allmänheten, fordonsförare eller fotgängare med hjälp av en teknisk anordning samt automatisk upptagning av ljud eller bild. Om de villkor som föreskrivs i lagen om sjöfartsskydd uppfylls har gränsbevakningsväsendet rätt att få bildupptagningar också av hamninnehavare och redare. De erhållna uppgifterna registreras i uppgifterna om sjöfartsskydd om det är nödvändigt att bevara dem för omedelbar visuell eller automatisk identifiering av personer eller för senare bruk i samband med utredning av hotfulla situationer. Möjligheten till automatisk identifiering är nödvändigt för att det skall vara möjligt att ur folkströmmen snabbt plocka ut de personer för närmare identifiering som kan misstänkas medföra ett hot mot sjöfartssäkerheten eller att utreda tidigare verksamhet bland personer som gjort sig skyldiga till hotande gärningar i syfte att bättre avvärja hotfulla situationer. De erhållna bilderna måste kunna registreras i ett register för att det skall vara möjligt att jämföra dem med uppgifter för automatisk identifiering i gränsbevakningsväsendets besittning.

Med automatisk identifiering avses identifiering med hjälp av tekniska metoder genom jämförelse av en bildupptagning eller bilder från en övervakningskamera med sådana bilder eller videobilder av efterlysta personer som står till gränsbevakningsväsendets förfogande. Vid ett gränsovergångsställe kan

automatisk identifiering riktas mot andra platser än utrymmen som används för stadigvarande boende för identifiering av personer som är efterlysta samt för att förhindra, avbryta och avslöja brott som utreds av gränsbevakningsväsendet. Det är fråga om identifiering av personer som avses i lagen om sjöfartsskydd samt om identifiering av personer som är efterlysta av andra orsaker.

I de automatiska identifieringsuppgifterna kan man lagra bilder av personer som skall gripas för förebyggande eller utredning av ett brott som skall bestraffas med fängelse eller för väckande av åtal eller verkställighet av fängelsestraff. Bilderna kan t.ex. erhållas ur uppgifterna om efterlysta eller signalement i informationssystemet för polisärenden, bilduppgifter i polisens informationssystem för förvaltningsärenden, uppgifterna om signalement i utlänningsregistret eller bilduppgifterna i fordonstrafikregistret. Bildernas ursprungliga användningsändamål hindrar inte att de används för automatisk identifiering eftersom det är fråga om förebyggande eller utredning av ett brott som skall bestraffas med fängelse eller väckande av åtal eller verkställighet av fängelsestraff.

Identifierande kameraövervakning gäller således endast en mycket begränsad grupp människor. Uppgifter som erhållits genom automatisk identifiering kan på grund av möjligheterna för fel inte som sådana användas vid beslut om personens rättigheter eller skyldigheter utan de framsållade personer som nära påminner om den som eftersöks skall identifieras personligen.

Metoder för automatisk identifiering kan dessutom användas vid gränskontrollen för att fastställa identiteten genom att bilden i passregistret jämförs med den bild som tas för jämförelsen vid gränskontrollen, vilket kan avslöja att pass beviljats för en person med annat namn med samma bild. Jämförelse av bilden i passet med en bild som tas vid gränskontrollen kan snabbt och säkert avslöja skillnader mellan den kontrollerade personen och bilden i passet. En jämförelse av bilden i passet med bilden i passregistret kan också avslöja om pass överhuvudtaget har beviljats för personen på passfotot. Denna möjlighet till jämförelser höjer fasttagningsrisken när det gäller passförfalskningar och försnabbar gränskontrollen.

13 §. *Rätt att använda säkerhetsdataregistret.* Säkerhetsdataregistret får användas av gränsbevakningsmän som förordnats till kriminalunderrättelse-, brottsanalys- och observationsuppdrag och som genomgått utbildning för förundersökningsuppdrag enligt vad som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet. Säkerhetsdataregistret får också användas av andra tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet som förordnats till kriminalunderrättelse-, brottsanalys- och observationsuppdrag. Rätten att använda registret vid gränsbevakningsväsendet fastställs alltså på samma sätt som i fråga om gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott.

Staben för gränsbevakningsväsendet kan även bevilja polisens, tullens och försvarsmaktens tjänstemän som förordnats till kriminalunderrättelse-, brottsanalys- eller observationsuppdrag samt sjöfartsverkets tjänstemän som förordnats till uppdrag enligt lagen om sjöfartsskydd rätt att använda säkerhetsdataregistret, i den omfattning som dessa myndigheter har rätt att få uppgifter av gränsbevakningsväsendet.

2 kap. **Specialbestämmelser om behandling av personuppgifter och rätt att få uppgifter**

14 §. *Behandling av känsliga uppgifter.* Enligt 3 kap. 11 § i personuppgiftslagen är behandling av känsliga uppgifter förbjuden. Förbudet mot behandling utgör dock inte hinder för sådan behandling av uppgifter som regleras i lag eller som föranleds av en uppgift som direkt har ålagts den registeransvarige i lag. Enligt 12 § 2 mom. i personuppgiftslagen skall känsliga uppgifter utplånas ur registret så snart det inte längre finns någon grund för behandlingen. Detta skall bedömas minst vart femte år.

Sådana uppgifter om en brottslig gärning eller ett straff eller någon annan påföljd för ett brott som avses i 11 § 3 punkten i personuppgiftslagen får samlas in för och registreras i gränsbevakningsväsendets personregister när behandling av uppgifterna behövs med tanke på registrets ändamål.

Sådana uppgifter som avses i 11 § 1 och 2 punkten samt 4-6 punkten i personuppgiftslagen och som gäller ras eller etniskt ur-

sprung, en persons samhälleliga eller politiska uppfattning eller religiösa övertygelse eller medlemskap i ett fackförbund, någons hälsotillstånd, sjukdom, handikapp eller vårdåtgärder, någons sexuella inriktning eller beteende eller någons behov av socialvård eller socialvårdstjänster, stödåtgärder eller andra förmåner inom socialvården får samlas in för och registreras i gränsbevakningsväsendets register endast när behandling av uppgifterna är nödvändig för att ett visst uppdrag som ankommer på som skall fullgöras av gränsbevakningsväsendet skall kunna fullgöras.

Sådana uppgifter som avses i 11 § 4 punkten i personuppgiftslagen och som gäller någons hälsotillstånd, sjukdom, handikapp eller vårdåtgärder eller därmed jämförbara åtgärder som gäller personen får samlas in för och registreras i gränsbevakningsväsendets personregister när behandling av uppgifterna är nödvändig för tryggnad av den registrerades egen säkerhet eller säkerheten i arbetet inom gränsbevakningsväsendet.

Enligt 36 § i lagen om gränsbevakningsväsendet får för personregister som avses i lagen inhämtas och i dem lagras personuppgifter som är avsedda att beskriva en brottslig gärning, ett straff eller någon annan påföljd för brott när uppgifterna behövs med tanke på det ändamål registret används för. Förfarandet kvarstår därmed oförändrat till denna del. Nämnda uppgifter registreras för närvarande i straffdataregistret och i personregister som inte är riksomfattande. I och med reformen ändras registreringsplatsen. En del av uppgifterna registreras i det riksomfattande undersöknings- och handräckningsregistret, informationssystemet för polisärenden, gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott och i säkerhetsdataregistret. Uppgifter får också registreras i andra register som avses i 4 §, dvs. i register som är avsedda att användas för dylika syften av en eller flera förvaltningsenheter eller en arbetsgrupp.

I riksomfattande register registreras uppgifter i fråga om förundersökning som gränsbevakningsväsendet inlett i undersöknings- och handräckningsregistret och registret för polisärenden. Uppgifter i anslutning till misstanke om brott eller inträffat brott registreras i gränsbevakningsväsendets register över

personer misstänkta för brott om brottet kan följas av fängelse eller om medverkaren kan dömas till fängelse i mer än sex månader eller om det är fråga om straffbart bruk av narkotika.

Ras eller etniskt ursprung kan vara nödvändiga uppgifter för identifieringen t.ex. då det inte finns något fotografi. Uppgift om etniskt ursprung kan också vara nödvändig för att identifiera illegala invandrare. Uppgifter om hälsa och vård kan vara nödvändiga av säkerhetsskäl och skäl som hänför sig till säkerheten i arbete. Uppgift om sexuellt beteende kan vara nödvändig för att uppdaga eller utreda ett brott. Prostitution är en uppgift om sexuellt beteende som har betydelse bl.a. vid utredning av internationell brottslighet. Uppgift om övertygelse kan vara nödvändig för hindrande och utredning av brott i terroristisyrte. Uppgift om hörande till en politisk eller religiös organisation som använder odemokratiska metoder ingår också i uppgiften om övertygelse. Uppgift om socialt stöd kan vara nödvändig vid bedömningen av förutsättningarna för inresa, i synnerhet när det gäller förmågan att svara för kostnaderna för uppehälle och återresa.

15 §. *Behandling av uppgifter som inte hänför sig till ett visst uppdrag.* Sådana personuppgifter som gränsbevakningsväsendet har fått i samband med ett visst uppdrag och som inte hänför sig till uppdraget i fråga men som kommer att behövas i ett annat uppdrag som gränsbevakningsväsendet sannolikt kommer att utföra i framtiden får endast samlas in för och registreras i gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott och säkerhetsdataregistret eller i ett tillfälligt personregister som är avsett att användas av en förvaltningsenhet eller en arbetsgrupp. När uppgifter registreras skall de i mån av möjlighet åtföljas av en bedömning av uppgiftslämnarens tillförlitlighet och uppgifternas riktighet. En klassificering av tillförlitligheten används bl.a. i polisens informationssystem för misstänkta och i Europol-informationssystemet.

Med uppgifter som inte hänför sig till ett visst uppdrag avses t.ex. preliminära uppgifter av tipsnatur som inte hänför sig till ett uppdrag som redan sköts, men nog till ett sannolikt framtida uppdrag, t.ex. förundersökning. Alla personuppgifter som gäller

brott som skall undersökas av gränsbevakningsväsendet registreras i undersöknings- och handräckningssystemet så snart förundersökningen har inletts. Där samlas också handlingarna om undersökningen, t.ex. förundersökningsprotokollen och de elektroniska handlingar som behövs vid tillgripande av tvångsmedel. I gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott, som inrättas för riksomfattande bruk, registreras misstankar om brott som kan leda till fängelsestraff och tips i fråga om vilka förundersökning ännu inte inletts. Misstankar och tips som gäller bötesstraff kan vid behov registreras i registren vid de olika förvaltningsenheterna. Rätten att använda dessa register skall vara begränsad till gränsbevakningsmän som deltar i förebyggande och utredning av brott. Rätten till insyn skall vara begränsad på det sätt som framgår nedan.

Uppgift som erhållits genom teknisk övervakning eller observation och som gäller annat än ett brott som undersöks vid gränsbevakningsväsendet eller en person som efterlysts skall i princip betraktas som onödigt i gränsbevakningsväsendets verksamhet och den skall därför inte registreras i gränsbevakningsväsendets personregister. Uppgift som gäller ett annat brott som undersöks får registreras i gränsbevakningsväsendets personregister om gränsbevakningsväsendet kan utföra teknisk observation för att förhindra eller utreda brottet. I tvångsmedelslagen föreskrivs om införande i personregister av uppgifter som inhämtats genom teknisk avlyssning enligt tvångsmedelslagen. Gränsbevakningsväsendet skall enligt propositionen inte ha rätt till teleavlyssning.

Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets rätt att i registret för tillstånds- och övervakningsärenden registrera uppgifter om övervakning som erhållits med hjälp av tekniska metoder ingår i 9 §. Dylåka uppgifter är uppgifter om övervakning av sjötrafiken och den ekonomiska zonen samt uppgifter om övervakning av land- och sjögränsen.

16 §. *Elektroniska identifikationsuppgifter som grundar sig på fysiska egenskaper och skydd av dessa uppgifter.* För att identifiera en person och säkerställa att ett dokument är äkta kan gränsbevakningsväsendet ta emot elektroniska identifikationsuppgifter som grundar sig på en persons fysiska egenska-

per. Gränsbevakningsväsendet har rätt att jämföra identifieringsuppgifterna i ett dokument med personen i fråga i syfte att utreda eller fastställa identiteten och säkerställa att ett dokument är äkta. Vid behandling av identifieringsuppgifter som grundar sig på en persons fysiska egenskaper skall dataskyddet särskilt beaktas. Det föreslås att bestämmelsen skall tas in i lagen eftersom biometriska kännetecken tas i bruk i Europeiska unionen. Även om kännetecknen inte finns i finska pass när denna lag träder i kraft kan kännetecknet finnas i andra länders resedokument. Dessa måste kunna användas för fastställandet av identiteten vid gränskontrollen.

Den biometriska egenskap som lämpar sig för identifikation är en bestående, oföränderlig och definitiv del av individen. Av denna orsak ställer användningen av biometriska kännetecken särskilda krav på datasäkerheten så att integritetsskyddet kan säkerställas. Det samma gäller DNA-profiler. En särskild akt-samhetsplikt är motiverad för att en digital bild med personens identifieringsuppgifter inte skall hamna i fel händer. Med hjälp av en dylik bild kan personer som rör sig på gatan lätt identifieras utan att de är medvetna om det. En elektronisk upptagning av biometriska egenskaper kan lätt och snabbt kopieras och spridas med hjälp av dagens datorer och datanät.

Utrustning som behövs för behandling av biometriska kännetecken i form av ett fotografi eller fingeravtryck finnas allmänt att tillgå. En obehörig användning kan inte effektivt förhindras. Avsikten med bestämmelsen är att säkerställa att gränsbevakningsväsendet fäster särskild uppmärksamhet vid de krav som gäller dataskyddet för biometriska kännetecken.

17 §. *Rätt att få uppgifter av en myndighet.* Utan hinder av en myndighets tystnadsplikt har gränsbevakningsväsendet rätt att för ett tjänsteuppdrag avgiftsfritt få behövliga uppgifter och handlingar av myndigheten och av en sådan sammanslutning och person som tillsatts för att handha ett offentligt uppdrag, om inte lämnande av uppgiften eller handlingen till gränsbevakningsväsendet eller användning av uppgiften såsom bevis förbjudits eller begränsats i lag. Beslut om inhämtande av uppgifter som skall hållas hemliga fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman. Be-

stämmelsen överensstämmer med 35 § i polislagen. Gränsbevakningsväsendet bör inte vad avgifterna beträffar försättas i en annan ställning än polismyndigheten.

Statliga myndigheters avgiftsbelagda prestationer har granskats bl.a. i en utredning som gjorts av Arto Lahti och Heikki Stenlund (Valtion maksullinen toiminta ja tietoyhteiskunta (2003)). Enligt utredningen sköts offentligrättslig myndighetsverksamhet med budgetmedel och på den skall lagen om grunderna för avgifter till staten inte tillämpas. Däremot skall offentligrättsliga prestationer som också erbjuds till utomstående vara avgiftsbelagda för en annan statlig myndighet om det inte finns en särskild anledning för avgiftsfrihet i lagen om grunderna för avgifter till staten. Enligt 6 § i lagen om grunderna för avgifter till staten skall storleken på den avgift som staten uppbär för en offentligrättslig prestation motsvara beloppet av statens totalkostnader för prestationen (självkostnadsvärde). När det bestäms att avgift skall uppbäras för en prestation, uppbärs motsvarande avgift också hos statliga myndigheter, om det inte finns särskilda skäl för något annat förfarande. En sådan särskild anledning till avgiftsfrihet som avses i lagen om grunderna för avgifter till staten kan åtminstone i enstaka fall vara att förundersökningsmyndigheten behöver uppgiften som bevis i ett brottsärende. Handlingar som kan omhändertas som bevis skall inte vara avgiftsbelagda, även om de kan lämnas ut i elektronisk form eller med hjälp av teknisk anslutning. Förundersökningsmyndigheter skall inte heller försättas i en sinsemellan ojämlig ställning.

Det finns inte lika starka grunder för att elektroniska uppgifter som behövs vid administrativ verksamhet skall vara avgiftsfria. Enligt 8 § i lagen om grunderna för avgifter till staten beslutar varje ministerium om vilka prestationer eller grupper av prestationer hos ministeriet eller hos andra myndigheter inom dess förvaltningsområde som är avgiftsbelagda och för vilka prestationer eller grupper av prestationer avgiften bestäms enligt självkostnadsvärdet och vilka som prissätts på företagsekonomiska grunder. Enligt 9 § i lagen om grunderna för avgifter till staten har myndigheterna i andra fall än de som nämns i 8 § själva befogenhet att besluta i ärenden

som gäller avgifter och prissättning av prestationer. I enstaka fall kan meningsskiljaktigheter om avgiften för uppgiften bedömas genom att ändring söks i beslutet om påförande av avgift.

För att trygga integritetsskyddet är det skäl att uppgiften att besluta att bryta sekretessen ges till en anhållningsberättigad tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet, även om frågan inom polisväsendet avgörs av en polisman som hör till befälet.

18 §. *Rätt att få uppgifter av en privat sammanslutning eller en privatperson.* För den rätt att få uppgifter som föreslås i paragrafen talar det att den gränsöverskridande brottsligheten allt oftare också omfattar en kombination av vanlig brottslighet och ekonomisk brottslighet. Kontaktuppgifter och adressuppgifter som inte nämns i en offentlig förteckning kan i enstaka fall behövas för utförande av ett uppdrag som skall fullgöras av gränsbevakningsväsendet. Bestämmelsen överensstämmer bl.a. med 36 § i den polislag som ingår i en proposition med förslag till lag om ändring av polislagen.

Den tekniska utvecklingen har gjort det möjligt att i fråga om en person eller plats som iakttas med stöd av andra bestämmelser få uppgifter som specificerar en teleanslutning eller teleterminalutrustning, utan att ett privat teleföretag behöver kopplas in när myndigheter samlar in information. I ett sådant fall vill man inte ha uppgifter om var en person vid varje enskild tidpunkt befinner sig, utan om de uppgifter som behövs för specificering av den teleterminalutrustning eller teleanslutning som han eller hon innehar eller sannolikt använder.

19 §. *Uppgifter om personer i fordon som passerar gränsen.* Bestämmelsen gäller maskaps- och passagerarförteckningar samt förteckningar över andra personer i fordonet. Gränsbevakningsväsendet får dessa uppgifter med stöd av 30 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet för gränsövervakning och gränskontroll samt i fråga om luftfartyg med stöd av 30 § 2 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet för utförande av en räddnings- och biståndsuppgift. Enligt 174 § i utlänningslagen skall uppgifterna lämnas till gränskontrollmyndigheten vid in- respektive utresestället, som också kan vara en polis- eller tullmyndighet.

Bestämmelserna sammanslås så, att av bestämmelserna om lämnande av uppgifter i 174 § i utlänningslagen lämnas endast det nuvarande 4 mom. kvar i utlänningslagen. Momentet gäller skyldigheten att hindra att någon tar sig in i landet utan gränskontrollmyndighetens samtycke samt skyldigheten att underrätta om fripassagerare. I 174 § i utlänningslagen intas dessutom en hänvisning till bestämmelserna i 19 och 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

Föraren av ett fordon som anländer till eller avgår från Finland skall alltså till gränskontrollmyndigheten vid in- respektive utresestället lämna uppgifter om personerna i fordonet. Befälhavaren för ett fartyg eller luftfartyg samt ägaren eller innehavaren av ett tåg eller något annat trafikmedel eller dennes företrädare skall till gränskontrollmyndigheten vid in- eller utresestället lämna en passagerar- och besättningsförteckning eller i övrigt uppgifter om trafikmedlets personal och passagerare samt övriga personer i trafikmedlet. Uppgifterna kan lämnas genom teknisk anslutning. Av passagerar- och besättningsförteckningen skall framgå personernas släkt- och förnamn, födelsedatum, kön och medborgarskap för varje person som antecknats i förteckningen samt trafikmedlets nationalitet och registeruppgifter samt ankomst- och avgångsorten.

Uppgifterna används för gränsövervakning och gränskontroll men också i räddningsverksamhet om så behövs. Detta framgår av 20 § enligt vilken uppgifterna får användas för att underlätta gränskontrollerna, bekämpa olaglig inresa och olaglig invandring samt i andra uppdrag som föreskrivs för gränskontrollmyndigheten. Till dessa hör alltså också räddnings- och biståndsuppgifter.

20 §. *Transportörers skyldighet att lämna uppgifter om flygpasagerare.* Genom bestämmelsen genomförs rådets direktiv 2004/82/EG av den 29 april 2004. Direktivet gäller transportörernas skyldighet att lämna gränskontrollmyndigheterna uppgifter om passagerare. Varje fysisk eller juridisk person som bedriver yrkesmässig persontrafik luftvägen (lufttrafikföretag) skall på begäran översända information om de passagerare som den kommer att befordra till ett godkänt gränsövergångsställe genom vilket dessa per-

soner kommer att resa in på eller ut från en medlemsstat i Europeiska unionen.

Enligt 20 § i förslaget kan de uppgifter som överlämnas vara numret på och typen av det resedokument som använts, medborgarskap eller avsaknad av medborgarskap, fullständigt namn, födelsedatum, det gränsövergångsställe via vilket personen anländer till eller lämnar medlemsstaternas område, transportkoden, transportens avgångs- och ankomsttid, det totala antalet personer som transporterats med transporten i fråga och den ursprungliga avgångsorten.

Uppgifterna skall lämnas elektroniskt eller på annat behörigt sätt. Uppgifterna skall lämnas omedelbart efter incheckning. Gränskontrollmyndigheten får behandla uppgifter om passagerare inom flygtrafiken och andra uppgifter enligt 19 § för att underlätta gränskontrollerna och bekämpa olaglig inresa och olaglig invandring. Dessutom får uppgifterna användas i andra uppdrag som föreskrivs för gränskontrollmyndigheten. I fråga om gränsbevakningsväsendet är dylika uppdrag räddningsverksamhet, gränsövervakning samt kriminalunderrättelseverksamhet och förundersökning i brott som gränsbevakningsväsendet undersöker.

Gränskontrollmyndigheten skall utplåna uppgifterna inom 24 timmar från det att de lämnades. Utplåningen sker först när passagerarna rest in i eller ut ur landet. Skyldigheten att utplåna uppgifterna gäller inte sådana uppgifter som behövs för något annat uppdrag som gränskontrollmyndigheten enligt lag skall utföra. Den som lämnar uppgifter skall utplåna de personuppgifter som han eller hon har inhämtat och lämnat till gränsmyndigheterna inom 24 timmar efter det att det trafikmedel som har använts vid transporten har anlänt till destinationen, om det inte finns någon annan grund för att bevara uppgifterna. Uppgifterna kan bevaras t.ex. i syfte att tillgodose lufttrafikföretagets intressen i ett ärende som gäller påförande av påföljdsavgift.

21 §. *Påföljder för transportörer.* Med tanke på försummelser av skyldigheten att tillställa uppgifter enligt ovan nämnda direktiv skall enligt direktivet föreskrivas om avskräckande, effektiva och proportionerliga påföljder. Påföljdsavgiften skall till maximalt beloppet vara minst 5 000 euro och till mi-

nimibeloppet minst 3 000 euro för varje sådan resa för vilken uppgifter saknas eller är felaktiga. Bestämmelserna om påförande av påföljdsavgift skall ingå i 179 och 181 § i utlänningslagen. I 185 § i utlänningslagen bestäms dessutom om straff för den som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet försummar sin skyldighet enligt 19 och 20 §.

Enligt 19 § i den föreslagna lagen skall uppgifterna lämnas på eget initiativ och i de fall som avses i 20 § endast på begäran. I 20 § bestäms också om skyldigheten att utplåna uppgifter, som å ena sidan gäller gränskontrollmyndigheten och å andra sidan transportören. Gränskontrollmyndigheten påförs inte någon påföljdsavgift eftersom det inte kan anses ändamålsenligt att en påföljdsavgift som skall betalas till staten påförs staten. Lagligheten i de åtgärder som gränskontrollmyndigheten och dess personal vidtar har sanktionerats på andra sätt. När det gäller personuppgifter utövas tillsyn bl.a. av dataombudsmannen.

22 §. *Gränsbevakningsväsendets rätt att få uppgifter ur vissa register och informations-system.* I enlighet med den förteckning som tas in i paragrafen har gränsbevakningsväsendet rätt att ur register som förs på andra håll få uppgifter som gränsbevakningsväsendet behöver för att utföra sina uppdrag och föra sina personregister. Bestämmelser om detta ingår för närvarande i 29 § i lagen om gränsbevakningsväsendet, enligt vilken lagen om polisens personregister, tullagen, lagen om ett datasystem för vägtrafiken, nyligen lagen om fordonstrafikregistret, lagen om utlänningsregistret och lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten iaktas när det gäller gränsbevakningsväsendets rätt att få uppgifter. Gränsbevakningsväsendet har utan hinder av sekretessbestämmelserna rätt att avgiftsfritt få sådana uppgifter som det behöver för gränsövervakning och gränskontroll samt för laglighetskontroll även ur befolkningsdatasystemet, av arbetsmyndigheterna och ur justitieförvaltningens datasystem. Utan hinder av sekretessbestämmelserna har gränsbevakningsväsendet rätt att av luftfarts-, fiske-, sjöfarts-, brand- och räddningsväsendets myndigheter samt polisen, försvarsmakten, tullverket och miljömyndigheterna avgiftsfritt få sådana uppgifter om fordon, trafik, myndigheternas

verksamhetsberedskap och alarmering som det behöver för gränsövervakning, gränsbevakningsuppgifter, räddnings- och bistånds- uppgifter samt för uppgifter med anknytning till det militära försvaret. Uppgifterna får lämnas ut till gränsbevakningsväsendet även genom teknisk anslutning.

Enligt den föreslagna bestämmelsen skall gränsbevakningsväsendet för upprätthållande av gränssäkerheten, för upprätthållande av gränssäkerheten, för förundersökning, annan undersökning, efterspaning eller en räddningsuppgift eller för påförande av påföljdsavgift för transportör enligt utlänningslagen rätt att ur fordonstrafikregistret få uppgifter om brott samt straff och andra påföljder för brottet. Dessutom skall gränsbevakningsväsendet ha rätt att ur fordonstrafikregistret få för parkeringsövervakning nödvändiga uppgifter om parkeringstillstånd för handikappade och för identifiering av en person som är föremål för gränsbevakningsväsendets åtgärder ett fotografi av personen och personens namnteckningsprov.

Uppgifter om parkeringstillstånd för handikappade behövs för parkeringsövervakning vid gränsövergångsställena och på områden som innehas av gränsbevakningsväsendet.

Gränsbevakningsväsendet skall ha rätt att ur Ålands landskapsregerings motorfordonsregister få samma uppgifter som ur fordonstrafikregistret. Gränsbevakningsväsendet skall för utförande av de övervakningsuppdrag till havs som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet ha rätt att av territorialövervakningsmyndigheterna ur informationssystemen för övervakning till havs få nödvändiga uppgifter om vattenfarkosters position.

Gränsbevakningsväsendet skall för övervakning av sjötrafiken, upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning, räddningsuppdrag, uppdrag som avses i lagen om sjöfartsskydd eller för påförande av påföljdsavgift för transportörer ha rätt att ur fartygsregistret, registret över fartyg under byggnad och historikregistret få nödvändiga uppgifter om fartyg, ägare och innehavare av fartyg. Fartygsregistret förs över finska fartyg som används i handelssjöfart och som är minst 15 meter långa. Även fartyg som är mindre än vad som anges ovan kan på begäran föras in i registret. Över vissa fartyg skall också ett historikregister föras,

och ett fartyg som är under byggnad i Finland får på begäran införas i ett register över fartyg under byggnad. I fartygsregistret antecknas bl.a. avgöranden i ärenden som gäller registrering av fartyg och inskrivning av äganderätten till fartyg, fartygets registreringstid, registernummer, namn, tidigare namn, hemort, signalbokstäver och fartygets IMO-nummer, fartygets art, dräktighet, mått, byggare, byggnadstid och byggnadsort samt fartygets användningsändamål, ägarens namn, nationalitet och hemort samt storleken av ägarens andel. Uppgifter om fartyg och båtar behövs bl.a. vid övervakningen av sjötrafiken och de kan behövas i situationer enligt lagen om sjöfartsskydd samt för tillsynen över att fartygsavfallsagen följs.

Gränsbevakningsväsendet skall för fiskeövervakning, övervakning av sjötrafiken, upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning, räddningsuppdrag, uppdrag som avses i lagen om sjöfartsskydd eller för påförande av påföljdsavgift för transportörer ha rätt att få nödvändiga uppgifter ur det fiskefartygsregister som avses i lagen om verkställighet av Europeiska gemenskapens gemensamma fiskeripolitik och ur registren över yrkesfiskare, fångst och fiskhandel i anslutning till fiskefartygsregistret.

Gränsbevakningsväsendet skall för att personer skall kunna påträffas ha rätt att ur fångvårdsväsendets, brottspåföljdsverkets och kriminalvårdsväsendets informationssystem få nödvändiga uppgifter om personer som avtjänar eller har avtjänat straff som riktar sig mot friheten.

Gränsbevakningsväsendet skall för upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning och räddningsuppdrag och för utförande av de övervakningsuppdrag till havs och vid landgränsen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet ha rätt att av luftfarts-, fiske-, sjöfarts-, brand- och räddningsväsendets myndigheter samt av polisen, försvarsmakten, tullverket och miljömyndigheterna få nödvändiga uppgifter om fordon, trafik, myndigheternas aktionsberedskap och alarmering.

Gränsbevakningsväsendet är en sådan annan myndighet som avses i 6 § i räddningslagen till vilken uppgifter i åtgärdsregistret får utlämnas för undersökning av olyckor.

Det nödcentralsdatasystem som avses i lagen om nödcentraler är avsett för riksomfattande användning av räddnings-, polis- samt social- och hälsovårdsmyndigheterna. I lagen om nödcentraler ingår inte några bestämmelser om gränsbevakningsväsendets rätt att få uppgifter. I 14 § 2 mom. 2 punkten i sjöräddningslagen bestäms dock att i kritiska lägen har gränsbevakningsväsendet rätt att utan hinder av sekretessbestämmelserna ur nödcentralsdatasystemet och ur den kommunala nödcentralens larndata- och åtgärdsregister avgiftsfritt få uppgifter som är nödvändiga för utförandet av uppdrag inom sjöräddningstjänsten. Bestämmelser om larndataregistret och åtgärdsregistret ingår i den räddningslag som ersatte lagen om räddningsväsendet.

Gränsbevakningsväsendet skall för trafikövervakning, upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning och för påförande av påföljdsavgift för transportörer ha rätt att få nödvändiga uppgifter ur länsstyrelsernas och kommunikationsministeriets informationssystem för trafiktillstånd. Enligt lagen om tillståndspliktig persontrafik på väg beviljas trafiktillstånd i allmänhet av länsstyrelsen. Linjetrafiktillstånd för trafik som överskrider länsgränsen och som helt eller delvis körs som snabbturstrafik beviljas dock av kommunikationsministeriet. Kommunikationsministeriet beviljar även tillstånd för annan än i 7 a § i nämnda lag avsedd linjetrafik som överskrider riksgränsen. Den behöriga myndighet som beviljar transporttillstånd och som avses i artikel 15 i den överenskommelse som avses i rådets beslut 2002/917/EG om ingående av Interbusöverenskommelsen om tillfällig internationell persontransport med buss är kommunikationsministeriet. De kontrollmyndigheter som avses i artikel 18 i överenskommelsen är polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet.

Gränsbevakningsväsendet skall för upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning och för utförande av andra uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i lag ha rätt att få sådana nödvändiga uppgifter om resande som avses i 6 § 1 mom. i lagen om inkvartering- och förplägnadsverksamhet (/).

Gränsbevakningsväsendet skall för utförande av de övervakningsuppdrag till havs som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet

ha rätt att av sjöfartsmyndigheterna ur anmälningssystemet för fartyg, sjötrafiklednings- och informationssystemen, trafikinformationssystemen för fartyg, informationssystemen för hamntrafiken och ur andra informationssystem för fartygstrafikservice få nödvändiga uppgifter om sjötrafik och övervakning av den samt om sjöfarkosters positioner. Dyliga uppdrag är åtminstone territorialövervakning, övervakning av bestämmelserna om Finlands ekonomiska zon samt gränsövervakning.

Gränsbevakningsväsendet skall för upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning, räddningsuppdrag, uppdrag som avses i lagen om sjöfartsskydd och för påförande av påföljdsavgift för transportörer ha rätt att ur justitieförvaltningens informationssystem få nödvändiga uppgifter om brottmål som är eller har varit föremål för åtalsprövning, beslut av åklagare, brottmål som är eller har varit anhängiga vid domstol, domstolarnas lagakraftvunna avgöranden, personer som efterlysts av justitieförvaltningsmyndigheterna och om tvångsmedel. Bestämmelser om detta ingår för närvarande i 29 § i lagen om gränsbevakningsväsendet, enligt vilken gränsbevakningsväsendet utan hinder av sekretessbestämmelserna har rätt att få uppgifter ur justitieförvaltningens datasystem för förundersökning som görs av gränsbevakningsväsendet, uppgifter om brottmål som är eller har varit föremål för åtalsprövning och om sådana beslut av åklagare enligt vilka det i saken inte är fråga om ett brott eller inte finns bevis för brott, om utfärdade strafforder, om brottmål som är anhängiga vid domstol samt om domstolarnas lagakraftvunna avgöranden.

Lagstiftningen om justitieförvaltningens personregister revideras som bäst. Enligt ett betänkande (2004:11) som lagts fram av en arbetsgrupp vid justitieministeriet som dryftat behandlingen av personuppgifter inom justitieförvaltningen förs inom justitieförvaltningen ett brottmålsregister inom domslutssystemet (TL/RAR), ett operativsystem för domstolarna (Kyösti), ett brottdiariesystem (Sakari) och ett diariesystem för civila ärenden (Tuomas). Överrätterna och specialdomstolarna har egna diariesystem. Inom justitieministeriets förvaltningsområde förs också ett straffregister, ett bötesregister, ett register

över fordringar, ett register över förvandlingsstraff, ett register över strafforder, ett register över ordningsbot, ett register över brottskadeärenden, ett register över näringsförbud, ett överlastavgiftsregister, ett kungörelseregister, ett register över gåvoärenden, ett register över äktenskapsförordsärenden, ett köpvittnesregister, ett konkursregister, ett företagssaneringsregister, ett lagfarts- och in-teckningsregister, ett fastighetsdatasystem och ett skuldsaneringsregister. Den rätt att få uppgifter som avses i 22 § 13 punkten i gränsbevakningslagen berör TL/RAR, Kyösti, Sakari, Tuomas samt domstolarnas diar-system och den gäller närmast uppgifter som identifierar målsägande och mål och uppgifter om behandlingsskedena. Vem som helst har rätt att få uppgifter om domstolarnas of-tentliga avgöranden och därför skall ovan be-skrivna rätt att få uppgifter anses som till-räcklig.

I lagen om behandling av personuppgifter vid verkställighet av straff ingår bestämmelser om personregister som är nödvändiga för skötseln av uppdrag vid verkställighet av straff samt andra uppdrag som ankommer på brottspåföljdsverket, kriminalvårdsväsendet och fängvårdsväsendet. I kriminalvårdsväsendets informationssystem ingår samhällspåföljdsregistret. Fängvårdsväsendets informationssystem omfattar verkställighetsregistret, övervaknings- och verksamhetsregistret, säkerhetsregistret, besökarregistret, besöksförbudsregistret, registret över personer som utträtt är ärenden och samhällspåföljdsregistret. Fängvårdsväsendets verksamhetsenheter för hälso- och sjukvården för var sitt patientregister. Brottspåföljdsverket upprätthåller med hjälp av automatisk databehandling kriminalvårdsväsendets och fängvårdsväsendets informationssystem. Enligt 16 § i den nämnda lagen får den registeransvarige trots bestämmelserna om sekretess ur fängvårdsväsendets verkställighetsregister samt övervaknings- och verksamhetsregister lämna ut uppgifter som gäller dömda, fångar och dem som intagits i en straffanstalt och som är nödvändiga för gränsbevakningsmyndigheterna för övervakning av gränserna och gränsområden samt förebyggande av brott. Enligt den nämnda lagens 18 § kan uppgifter i fängvårdsväsendets säkerhetsregister trots sekretessbestämmelserna lämnas ut bl.a. till

gränsbevakningsväsendet för ändamål som motsvarar säkerhetsregistrets användningsändamål.

Gränsbevakningsväsendet skall ha rätt att ur det handelsregister som avses i handelsregisterlagen (129/1979) och som förs av patent- och registerstyrelsen få nödvändiga uppgifter om anmälningar och meddelanden som gäller näringsidkare. Handelsregistret är offentligt. Enligt 25 § i den nämnda lagen skall en anteckning som förs in i handelsregistret eller stryks ur det dessutom kungöras på ett allmänt tillgängligt sätt. Uppgifterna behandlas för upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning och för påförande av påföljdsavgift för transportörer.

Gränsbevakningsväsendet skall för bedömning av en persons lämplighet för tjänstgöring vid gränsbevakningsväsendet och för upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning och annan undersökning ha rätt att få uppgifter ur polisens personregister.

Lagen om säkerhetsutredningar gäller säkerhetsutredningar som kan göras i fråga om den som väljs till en tjänst, ett uppdrag eller utbildning eller sköter en tjänst eller ett uppdrag. En säkerhetsutredning förutsätter att den som utredningen gäller har gett sitt samtycke till den. Utredningen kan inte bygga på uppgifterna i informationssystemet för misstänkta. Uppgifter i brottanmälningsindex i informationssystemet för polisärenden får användas bara om det inte finns skäl att misstänka att brottanmälan är ogrundad. I en säkerhetsutredning får inte användas antydningar eller angivelser eller andra anteckningar enligt vilka en person kan misstänkas för att komma att begå ett brott.

Enligt lagen om integritetsskydd i arbetslivet skall personuppgifter om en arbetstagare samlas in hos arbetstagaren själv. Om personuppgifterna samlas in någon annanstans skall arbetstagarens samtycke till detta inhämtas. Arbetstagarens samtycke behövs dock inte när en myndighet lämnar ut uppgifter till arbetsgivaren om arbetstagarens tillförlitlighet. Det måste gå att få uppgifter om personer som antas till utbildning för uppgifter i anslutning till den inre säkerheten bl.a. ur den lokala polisens register. Det måste före antagningen gå att få uppgifter om sådana omständigheter som medför att tjänste-

mannen avstås från tjänst eller blir jävig.

Detta är möjligt om gränsbevakningsväsendet har rätt att ur polisens personregister få uppgifter för bedömning av en persons lämplighet för tjänstgöring inom gränsbevakningsväsendet.

Enligt 19 § i polisväsendets personuppgiftslag får polisen utan hinder av sekretessbestämmelserna lämna ut behövliga uppgifter genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form ur polisens personregister, med undantag för Europol-informationssystemet som avses i 30 § och Schengens nationella informationssystem som avses i 31 §, till gränsbevakningsväsendet för gränsbevakning, för genomförande av gränskontroller samt för övervakning av personers inresa och utresa och till en tjänsteman som nämns i 1 eller 6 § i lagen om stämningsmän för stämning till en rättegång för bestämmande av förvandlingsstraff. Tjänstemän vid försvarsmakten, gränsbevakningsväsendet eller tullverket som förordnats till kriminalunderrättelse- eller observationsuppgifter, kan utan hinder av sekretessbestämmelserna av polisens högsta ledning av särskilda skäl få teknisk anslutning till det informationssystem för misstänkta som avses i 4 §. Detsamma gäller tjänstemän vid fängsväsendet som förordnats till kriminalunderrättelse- eller observationsuppgifter och som har sådana särskilda polisbefogenheter som regleras i 8 § i polislagen.

Gränsbevakningsväsendet skall ha rätt att ur det straffregister som avses i straffregisterlagen få nödvändiga uppgifter om mål som gäller behandling av ett tvångsmedelsärende och uppgifter som behövs för visum, tillstånd eller andra åtgärder som avses i utlänningslagen, tillstånd eller godkännanden som är beroende av en persons tillförlitlighet och för inträde till utbildning eller val till ett uppdrag som är beroende av en persons särskilda tillförlitlighet samt för säkerhetskontroll. Rätten till uppgifter för dylika ändamål regleras i 4 § och 4 a § i straffregisterlagen. Justitieministeriet kan av vägande skäl bevilja tillstånd att lämna ut uppgifter ur straffregistret till en myndighet även i andra fall för utredning och bedömning av en persons tillförlitlighet.

Gränsbevakningsväsendet skall för delgivning eller för handhavande av verkställighetsuppdrag ha rätt att ur bötesregistret få

nödvändiga uppgifter om påföljder, de personer som är föremål för en påföljd, verkställighetsåtgärder och om hinder för verkställighet. Enligt 50 § i lagen om verkställighet av böter får rättsregistercentralen till utsöknings-, polis- och fängsvårdsmyndigheterna samt till stämningsberättigade tjänstemän enligt 25 § 1 mom. lämna ut sekretessbelagda uppgifter för skötseln av verkställighetsuppdrag. Enligt 6 § i lagen om stämningsmän är en gränsbevakningsman en stämningsberättigad tjänsteman som kan behöva uppgifter ur bötesregistret för verkställighetsuppdrag, t.ex. vid stämning av en person som dömts till bötesstraff till förvandlingsstrafförfarande. Om det är nödvändigt att registrera en uppgift ur bötesregistret i gränsbevakningsväsendets personregister skall man beakta att andra än stämningsberättigade tjänstemän inte har rätt att få uppgiften.

Gränsbevakningsväsendet skall för upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning och för utförande av de uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i utlänningslagen ha rätt att ur utrikesministeriets informationssystem få nödvändiga uppgifter om beslut om pass, visum, uppehålls- eller arbetstillstånd.

Gränsbevakningsväsendet skall för upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning och för utförande av de uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i utlänningslagen ha rätt att ur Utlänningsverkets informationssystem få nödvändiga uppgifter om ansökningar om pass, visum, uppehålls- och arbetstillstånd och om beslut som gäller dessa ansökningar samt om beslut om avvisning och utvisning. Utlänningsregistret förs och används som underlag för behandling av, beslut om och övervakning av utlänningsars inresa och utresa samt vistelse och arbete i Finland, för tryggande av statens säkerhet och för genomförande av sådana normala säkerhetsutredningar och omfattande säkerhetsutredningar som avses i lagen om säkerhetsutredningar. Utlänningsregistret förs dessutom som underlag för behandling av och beslut i ärenden som gäller förvärv, behållande och förlust av finskt medborgarskap samt bestämmande av medborgarskapsstatus. Utlänningsregistret förs av Utlänningsverket och

utrikesministeriet. Utlänningsregistret förs och används också av polisen, gränsbevakningsväsendet, tullverket, arbetsministeriet, arbetskrafts- och näringscentralerna, arbetskraftsbyråerna, fängvårdsmyndigheterna och minoritetsombudsmannen. Ur registret kan utlämnas information till försvarsmakten, förundersökningsmyndigheterna, vederbörande ministerium för ordnande av mottagning av asylsökande, befolkningsregistercentralen och magistraterna, pensionskyddscentralen, folkpensionsanstalten, en myndighet i en främmande stat, arbetarskyddsmyndigheten och nödcentralsverket.

Gränsbevakningsväsendet skall för övervakning av sjötrafiken, upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning, räddningsuppdrag, uppdrag som avses i lagen om sjöfartsskydd samt för påförande av påföljdsavgift för transportörer ha rätt att ur det motorbåtsregister som avses i förordningen om båttrafik och ur Ålands fritidsbåtsregister få nödvändiga uppgifter om båtar och ägare och innehavare av båtar.

Gränsbevakningsväsendet skall för lämnande av handräckning ha rätt att få nödvändiga uppgifter av den myndighet som har begärt handräckning.

Gränsbevakningsväsendet skall ha rätt att ur befolkningsdatasystemet få de uppgifter som avses i 4 och 5 § i befolkningsdatalagen. Då gränsbevakningsväsendet får uppgifter ur befolkningsdatasystemet skall det beakta den begränsning av utlämnande av uppgifter som avses i 25 § 4 mom. i befolkningsdatalagen (skyddsförbudet). I fråga om finska medborgare registreras i befolkningsdatasystemet som identifieringsuppgifter personbeteckning, den elektroniska kommunikationskod som ingår i medborgarcertifikatet, namn, adress och hemkommun och bostaden där samt sådana uppgifter om fastigheter, byggnader och lägenheter som identifierar hemkommunen och bostaden där, sådana uppgifter om föräldrar, äktenskap, make och barn som anger den familjerättsliga ställningen, uppgifter om medborgarskap, rättshandlingsförmåga och dödstitel samt de uppgifter som personen lämnat om modersmål och kontaktspråk, finska eller svenska, om ingetdera av dessa språk är personens modersmål, samt de uppgifter som personen lämnat om yrke, om begränsningar som gäller utlämnande av

uppgifter och om postadressen samt om motsvarande annan adress. Gränsbevakningsväsendet behöver dessa uppgifter för upprätthållandet av de personregister som det behöver i sina uppdrag.

I fråga om gränsbevakningsväsendets rätt att få registeruppgifter gäller dessutom vad som föreskrivs någon annanstans i lag.

Enligt 64 § i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999) är registret över förmynderskapsärenden ett riksomfattande register som förs av förmyndarmyndigheterna och befolkningsregistercentralen för övervakningen av intressebevakarnas verksamhet samt för tryggnad av tredje mans rätt. I registret får bl.a. identifieringsuppgifter och kontaktinformation om intressebevakaren och dennes huvudman föras in samt uppgifter om begränsning av en persons handlingsbehörighet och begränsningens innehåll. Var och en har rätt att få uppgifter bl.a. om huruvida en viss person har en intressebevakare, vem som är intressebevakare för en viss person, vilket uppdrag intressebevakaren har samt om någons handlingsbehörighet har begränsats och på vilket sätt. Enligt 67 § i lagen har statliga myndigheter rätt att få för skötseln av sina åligganden behövliga uppgifter ur registret över förmynderskapsärenden. Därmed finns det inte något behov av att särskilt bestämma om utlämnande av uppgifter ur registret till gränsbevakningsväsendet.

De riksomfattande informationstjänsterna som omfattar uppgifter om jord- och vattenområden har ordnats i enlighet med lagen om ett fastighetsdatasystem och anslutande informationstjänster (453/2002). Fastighetsdatasystemet innehåller de uppgifter som avses i fastighetsregisterlagen (392/1985) och de uppgifter som skall antecknas i lagfarts- och inteckningsregistret samt andra uppgifter i enlighet med vad som bestäms någon annanstans i lag. Systemet sköts av lantmäteriverket som får en andel av inkomsterna av systemets prestationer. Lantmäteriverket skall bereda möjlighet för var och en att på lantmäteribråns avgiftsfritt få läsa de uppgifter som finns i fastighetsdatasystemet och att göra anteckningar om dem. En kopia kan också fås i elektronisk form. Lantmäteriverket kan bevilja en myndighet en teknisk anslutning. För informationstjänsterna uppbärs avgifter enligt 6 § 1 mom. i lagen om grun-

derna för avgifter till staten, om inte något annat bestäms särskilt. Till de myndigheter som har till uppgift att upprätthålla fastighetsdatasystemet lämnas uppgifter med hjälp av teknisk anslutning dock avgiftsfritt.

Enligt lagen om konkurs- och företagssaneringsregistret (137/2004) för rättsregistercentralen ett gemensamt register över konkurs- och företagssaneringsärenden. Registrets ändamål är att säkerställa att aktuella uppgifter finns tillgängliga för myndighetsverksamhet samt för bevakning av borgenärernas intressen och tryggheten av utomståendes intressen och rättigheter. Enligt 9 § i den nämnda lagen är uppgifterna i registret offentliga och de får lämnas ut i elektronisk form för ett godtagbart ändamål. Rättsregistercentralen skall leverera behövliga uppgifter ur registret till myndigheter som behöver uppgifterna för att föra in dem i sina register. Enligt 10 § lämnas uppgifter som tillställs en myndighet för att införas i ett register ut avgiftsfritt. Därmed finns det inte något behov av att särskilt bestämma om utlämnande av uppgifter ur registret till gränsbevakningsväsendet.

Enligt 21 § i lagen om näringsförbud (1059/1985) för rättsregistercentralen ett register över näringsförbud. Var och en har rätt att få uppgifter om gällande näringsförbud ur registret. Polisen övervakar att förbudet iakttas. Gränsbevakningsväsendet har inte något behov av att få sekretessbelagda uppgifter ur registret.

I lagen om främjande av invandrades integration samt mottagande av asylsökande (493/1999) bestäms om personregister som är avsedda för planering och genomförande av mottagande av flyktingar, av personer som får tillfälligt skydd och av asylsökande med avseende på integrationsfrämjande. Dyliga personregister är enligt 34 § i den nämnda lagen ett invånarregister, som inbegriper ett riksomfattande delregister och förläggningarnas delregister, samt ett register över flyktingar (flyktingregister) och ett kommunanvisningsregister. I invånarregistret registreras i fråga om flyktingar, personer som får tillfälligt skydd och asylsökande samt deras familjemedlemmar identifikationsuppgifter, klientnummer, uppgifter om födelseort och medborgarskap, uppgifter om språkkunskaper, utbildning, yrkesskicklighet och arbetsfarenhet, uppgifter som behövs för arrange-

rande av mottagandet och som gäller behandlingen av frågor som hänför sig till ansökan om asyl eller avlägsnande ur landet samt med den registrerades samtycke uppgifter om hans eller hennes etniska ursprung och religiösa övertygelse.

I flyktingregistret registreras i fråga om sådana flyktingar som tagits emot i Finland inom ramen för kvoten och dessas familjemedlemmar identifikationsuppgifter, klientnummer, uppgifter om födelseort och medborgarskap, uppgifter om språkkunskaper, utbildning, yrkesskicklighet och arbetsfarenhet, uppgifter om hälsotillstånd, uppgifter om etniskt ursprung och religiös övertygelse samt uppgifter och utredningar som gäller orsakerna och bakgrunden till flyktingskapet. I kommunanvisningsregistret registreras i fråga om flyktingar som skall anvisas till kommunerna och dessas familjemedlemmar identifikationsuppgifter, uppgifter om födelseort och medborgarskap, uppgifter om språkkunskaper, utbildning, yrkesskicklighet och arbetsfarenhet samt med den registrerades samtycke uppgifter om etniskt ursprung och religiös övertygelse.

Ur invånarregistret kan bl.a. till gränsbevakningsväsendet avgiftsfritt utlämnas uppgifter som det behöver för skötseln av sina uppgifter enligt utlänningslagen. Uppgifterna kan lämnas ut också genom teknisk anslutning.

Enligt lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter registreras i invånarregistret dessutom uppgifter som behövs för identifiering av den i förvar tagna utlänningen, klientnummer samt uppgifter om födelseort och medborgarskap samt uppgifter om när utlänningen placerats i förvarsenheten och när han eller hon lämnat enheten.

Riksdagen har den 13 december 2004 gett sitt svar (RSv 235/2004 rd) på regeringens proposition förslag till lag om vissa personregister vid magistraterna samt till lagar om ändring av äktenskapslagen, lagen om registrerat partnerskap, lagen om gåvoutfästelser och 64 § lagen om förmyndarverksamhet (RP 123/2004 rd). Offentliga uppgifter är uppgifterna i det register över äktenskapsförordens ärenden som avses i 2 kap. i den förstnämnda lagen och uppgifterna i det register över gåvoärenden som avses i 3 kap. i samma lag.

Enligt 3 § kan en myndighet som i sin verksamhet fortgående behöver registeruppgifter av en magistrat få tillstånd att ta del av uppgifterna via en teknisk anslutning. Därmed finns det inte något behov av att särskilt bestämma om utlämnande av uppgifter ur registret till gränsbevakningsväsendet.

I lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten ingår bestämmelser om försvarsmaktens polisuppgifter. Till dessa hör undersökningen av brott som skall handläggas som militära rättegångsärenden, undersökningen av brott som har begåtts av en person i försvarsmaktens tjänst och som avses i 40 kap. i strafflagen, undersökningen av vissa brott som riktar sig mot försvarsmaktens egendom samt sådana uppgifter som gäller säkerhet och övervakning på det militära försvarets område i syfte att förhindra olaglig verksamhet som äventyrar försvarets syftemål.

De personregister som försvarsmakten skall föra i dessa uppgifter är straffdataregistret och dess arkivbibliotek, säkerhetsdataregistret och tillfälliga register. Uppgifter i registren får lämnas ut för annan användning än registrens användningssyfte medger när det behövs för tryggande av statens säkerhet, avvärjande av fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller av betydande egendomsskada eller för förebyggande eller utredning av ett brott på vilket kan följa fängelse. Ur personregistren får dessutom lämnas ut bl.a. uppgifter som behövs vid gränsbevakningsväsendet för gränsövervakningen och övervakningen av havsområdet. Uppgifter får lämnas ut avgiftsfritt och även genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form. Den i den nämnda lagen föreskrivna rätten att få uppgifter är tillräcklig med tanke på gränsbevakningsväsendets funktionella behov.

Enligt 25 § i tullagen får tullstyrelsen eller tulldistriktet lämna ut uppgifter om affärsverksamhet till en myndighet som med stöd av sina uppgifter har behov av att få kännedom om sekretessbelagda fakta. Tullmyndigheten får även lämna andra uppgifter, om de i ett enskilt fall behövs för att undvika hot mot liv eller hälsa, frihetsbrott eller omfattande miljö- eller egendomsskada. Dessa uppgifter får dock inte lämnas vidare eller användas utan Tullstyrelsens tillstånd för något annat syfte än det för vilket de har lämnats. Enligt

paragrafen är var och en skyldig att hemlighålla och avstå från att utnyttja vad han ur handlingar som gäller tullklarering, lagring eller transport eller på något annat sätt erfarit om annans affärsverksamhet.

Enligt 26 § i tullagen får tullmyndigheten utan hinder av sekretessbestämmelserna lämna ut personuppgifter med hjälp av en teknisk anslutning, då de behövs av en gränsbevakningsmyndighet för avvärjande eller utredning av brott eller för skötsel av utlämningsfrågor eller för övervakning av utlänningsfrågor eller för övervakning av utlänningsinresa och utresa. Gränsbevakningsväsendet får dock lämna ut uppgifterna i bevakningsdataregistret endast för förebyggande och undersökning av brott. Sådana uppgifter får utlämnas till centralkriminalpolisen även för vidareöverlåtelse till den europeiska polisbyrån och för införande i den centrala databasen i Schengens informationssystem.

Uppgifter i Europeiska unionens tullinformationssystem kan gränsbevakningsväsendet dock få endast om de behövs för att överträdelser av förbud och begränsningar om vilka bestäms i lag och som gäller import, export och transitering av varor skall kunna förebyggas, utredas och föras till åtalsprövning samt för att brott som omfattar överföring, omvandling, döljande eller förställande av egendom eller avkastning som erhållits genom eller använts vid olaglig narkotikahandel skall kunna förebyggas, utredas och föras till åtalsprövning. En förutsättning för erhållandet av uppgifter är att på det misstänkta brottet kan följa fängelse. Dessa uppgifter får inte utan tillstånd av den stat som har registrerat uppgifterna kopieras till andra personregister, inte heller till gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem.

Enligt 19 § 3 punkten i lagen om offentlighet och sekretess i fråga om beskattningsuppgifter (1346/1999) kan skatteförvaltningen utan hinder av sekretesskyldigheten i enskilda fall på begäran lämna ut beskattningsuppgifter jämte identifieringsuppgifter om den skattskyldige bl.a. till förundersökningsmyndigheter för bestämmande av dagsbetsbeloppet. Uppgifterna kan utan vederbörandes samtycke lämnas ut också med hjälp av teknisk anslutning. Därmed finns det inte något behov av att särskilt bestämma om utlämnande av uppgifter ur registret till gränsbevakningsväsendet.

Enligt 87 § i lagen om skuldsanering för privatpersoner (57/1993) för rättsregistercentralen ett register över ärenden som gäller skuldsanering för privatpersoner. Enligt samma lagrum har var och en rätt att få upplysningar om de omständigheter som antecknats i registret. Därmed finns det inte något behov av att särskilt bestämma om utlämnande av uppgifter ur registret till gränsbevakningsväsendet.

23 §. *Registrering av uppgifter som lämnas till gränsbevakningsväsendet genom direkt anslutning eller i maskinläsbar form.* Gränsbevakningsväsendet kan bevilja justitieförvaltningsmyndigheterna, kriminal- och fängvårdsmyndigheterna och rättsregistercentralen, polis- tull- och militärmyndigheter samt myndigheter inom utrikesförvaltningen rätt att genom direkt anslutning eller i maskinläsbar form i gränsbevakningsväsendets personregister registrera uppgifter som lämnas till det.

Då uppgifter registreras genom direkt anslutning ligger detta i allmänhet i den myndighets intresse som lämnar ut uppgifter. Utlämnande av uppgifter i maskinläsbar form har igen ofta som syfte att uppdatera uppgifterna i gränsbevakningsväsendets register, dvs. ligger i gränsbevakningsväsendets intresse för utförandet av de uppdrag som ankommer på det.

3 kap. **Användning och utlämnande av uppgifter**

24 §. *Användning av uppgifter för det ändamål för vilket uppgifterna har samlats in och registrerats.* Vid gränsbevakningsväsendet införs samma principer för ändamålsbundenhet som enligt polisväsendets personuppgiftslag iakttas inom polisväsendet. Med tanke på ändamålen anses de egentliga polisändamålen vara ett ändamål, medan däremot varje administrativt ändamål är ett särskilt ändamål.

Uppgifter som insamlats inom gränsbevakningsväsendet för polisändamål får användas, om de behövs för att utföra i 1 § 1 mom. i polislagen avsedda åligganden som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet. Uppgifter som insamlats för administrativa ändamål får användas om de behövs för att utföra de uppdrag för vilka uppgifterna har samlats in

och registrerats, om det inte är möjligt att avvika från ändamålsbundenheten på nedan angivna grunder.

Kretsen av användare av register som inrättats för riksomfattande bruk samt kretsen av användare av register som inrättats för ett mer begränsat bruk än det riksomfattande skiljer sig begreppsmässigt från varandra. Användarkretsen använder registeruppgifterna, men uppgifterna lämnas ut utanför användarkretsen.

Bestämmelser om utlämnande av registeruppgifter mellan gränsbevakningsmyndigheterna finns för närvarande i 40 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Enligt den har den registeransvarige rätt att till en annan gränsbevakningsmyndighet lämna ut information ur ett personregister som inte är riksomfattande, om det behövs för skötseln av en uppgift som ankommer på gränsbevakningsväsendet. För annan användning än registrets användningssyfte får uppgifter endast lämnas ut när det behövs för att trygga statens säkerhet, avvärja fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller avvärja en betydande egendomsskada eller förebygga eller utreda ett brott på vilket kan följa fängelse. Det samma gäller uppgifter som inte hör samman med ett enskilt tjänsteuppdrag.

I den lagstiftning som gäller gränsbevakningsväsendet finns alltså redan nu bestämmelser som preciserar ändamålsbundenheten enligt personuppgiftslagen. I och med reformen antas två huvudsakliga användningsändamål vid gränsbevakningsväsendet (åligganden enligt 1 § 1 mom. och enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet). Användningsändamålen skall vara oförenliga på det sätt som närmare framgår av de föreslagna bestämmelserna, om det inte finns grunder för att avvika från ändamålsbundenheten. Grunderna för avvikelser skall i gränsbevakningslagen motsvara de nuvarande grunderna. Dessa är de i artikel 9 stycke 2 i konventionen om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter avsedda avvikelser som är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle för att skydda statens säkerhet, den allmänna säkerheten och statens penningintressen eller för brottsbekämpning samt för att skydda den registrerade personen eller andra personers fri- och rättigheter.

Gränsbevakningsväsendets riksomfattande personregister får användas av alla gränsbevakningsväsendets förvaltningsenheter. Andra än riksomfattande personregister får endast användas av de förvaltningsenheter eller den arbetsgrupp som registret har inrättats för. Kretsen av användare av register som inrättats för riksomfattande bruk samt kretsen av användare av register som inrättats för ett mer begränsat bruk än det riksomfattande skiljer sig således begreppsmässigt från varandra. Uppgifterna lämnas ut utanför användarkretsen, om vilket uttryckligen skall bestämmas.

Uppgifter i personregister som inrättats vid gränsbevakningsväsendet för polisändamål, dvs. uppgifter i undersöknings- och handräckningsregistret, gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott och säkerhetsdataregistret, får användas endast för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet. Uppgifter i personregister som inrättats för administrativa ändamål, t.ex. uppgifter i registret för tillstånds- och övervakningsärenden, får i sin tur användas endast för att utföra de uppdrag för vilka uppgifterna har samlats in och registrerats. T.ex. uppgifter som insamlats och registrerats i ett enskilt räddningsuppdrag får endast användas för utförande av det räddningsuppdrag för vilket uppgifterna har samlats in och registrerats. Särskilda bestämmelser om ett sjöräddningsregister finns i sjöräddningslagen. Sjøräddningsregistret skall dock betraktas som ett register som inrättats för administrativa ändamål.

Relevanskravet och ändamålsbundenheten innebär att i ett register som inrättats för ett särskilt ändamål får insamlas och registreras endast uppgifter som behövs för detta ändamål. I de automatiska identifieringsuppgifterna i säkerhetsdataregistret får således insamlas och registreras endast uppgifter som behövs vid automatisk identifiering.

Endast de enheter som behöver uppgifter ur riksomfattande register för utförande av sina tjänsteuppdrag har rätt att använda dessa. Vid forsknings-, planerings- och utbildningsverksamhet är det i allmänhet inte nödvändigt att använda exakta och riktiga personuppgifter som kan kopplas samman med identifierbara personer. För utbildningsändamål räcker det

ofta med ett artificiellt eller av riktiga uppgifter härlett material i vilket enskilda människor inte kan identifieras. Detta är nödvändigt också med tanke på datasekretessen. Behandling av riktiga personuppgifter som hänför sig till faktiska händelser på nybörjarkurser äventyrar integriteten för de personer som uppgifterna gäller. Dessutom kan effektiviteten i gränsbevakningsväsendets verksamhet äventyras om risken för att uppgifterna hamnar i fel händer ökar. Vid forsknings-, planerings och utbildningsverksamhet är det tillräckligt med en exakthet som räcker för statistisk behandling.

Vid operativ verksamhet insamlas inte personuppgifter eller känsliga personuppgifter i syfte att skaffa utbildningsmaterial. Gräns- och sjöbevakningsskolan skall inte ha sedvanlig rätt att använda riksomfattande register, men den kan använda uppgifterna i registren i forsknings-, planerings- och utbildningsverksamheten. Vid gräns- och sjöbevakningsskolan kan ett personregister som är mera begränsat än ett riksomfattande register inrättas för utbildningsändamål. Uppgifterna i det kan utlämnas till andra förvaltningsenheter för samma ändamål som det inrättats för, dvs. för utbildning.

25 §. *Användning av uppgifter för andra ändamål än de för vilka uppgifterna har samlats in och registrerats.* Uppgifter i gränsbevakningsväsendets personregister får användas för andra ändamål än de för vilka uppgifterna har samlats in och registrerats, om uppgifterna behövs för att trygga statens säkerhet, avvärja fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller avvärja en betydande egendomsskada. Det är tillåtet också för att förebygga eller utreda ett brott på vilket kan följa fängelse samt för att utreda identiteten i samband med ett visst uppdrag som skall fullgöras av gränsbevakningsväsendet och som nödvändigt kräver att identiteten styrks. Det är dessutom tillåtet för att besluta eller lämna utlåtande om beviljande eller giltighet av ett tillstånd, när beviljandet eller giltigheten av tillståndet är beroende av sökandens eller tillståndshavarens tillförlitlighet, lämplighet eller någon liknande egenskap, och det för bedömningen av egenskapen krävs uppgifter om sökandens eller tillståndshavarens hälsotillstånd, bruk av berusningsmedel, brottslighet eller våldsamma uppträdande.

En bestämmelse som motsvarar vad som beskrivits ovan ingår i 16 § i polisväsendets personuppgiftslag. Grunder för avvikelser kan anses vara de i artikel 9 stycke 2 i konventionen om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter avsedda avvikelser som är nödvändiga i ett demokratiskt samhälle för att skydda statens säkerhet, den allmänna säkerheten och statens penningintressen eller för brottsbekämpning samt för att skydda den registrerade personen eller andra personers fri- och rättigheter. Grunden för avvikelse gäller alla gränsbevakningsväsendets personregister. Uppgifter i gränsbevakningsväsendets i lagens 11 § avsedda personregister över personer misstänkta för brott får dock inte användas för utförande av de uppdrag som avses i 25 § 1 mom. 5 punkten.

I 25 § 1 mom. 5 punkten i den föreslagna lagen syftar omnämmandet om sökandens eller tillståndshavarens hälsotillstånd på den ovanliga situationen att gränsbevakningsväsendet i anslutning till utförandet av ett annat uppdrag fått kännedom om sådana uppgifter gällande en persons hälsotillstånd som kan ha betydelse vid en bedömning av personens tillförlitlighet, lämplighet eller andra dylika egenskaper. Dessa omständigheter kan bedömas t.ex. vid beviljande av tillstånd för innehav av vapen i gränzonen. Även i detta fall sporrar den information som gränsbevakningsväsendet har endast till att inhämta ytterligare uppgifter. Gränsbevakningsväsendets rätt att i sina personregister registrera uppgifter om hälsotillstånd bestäms med stöd av den föreslagna 14 § som gäller behandling av känsliga uppgifter.

Uppgifter i gränsbevakningsväsendets personregister får användas i gränsbevakningsväsendets forsknings- och planeringsverksamhet samt i gränsbevakningsväsendets interna utbildning, om det är nödvändigt för att genomföra utbildningen. Om gränsbevakningsväsendets rätt att använda uppgifter för andra ändamål än de för vilka uppgifterna har samlats in och registrerats bestäms dessutom i 38 och 39 § som gäller utlämnande av uppgifter till utlandet.

26 §. *Utlämnande av uppgifter till en annan förvaltningsenhet för det ändamål för vilket uppgifterna har samlats in och registrerats.* En förvaltningsenhet får för de ålig-

ganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet lämna ut uppgifter till en annan enhet inom gränsbevakningsväsendet ur ett personregister som inrättats för mer begränsad användning än gränsbevakningsväsendets riksomfattande bruk, om uppgifterna behövs för utförande av dessa uppdrag som skall fullgöras av gränsbevakningsväsendet. Uppgifter som avses i 15 § och som inte hänför sig till ett visst uppdrag får dock lämnas ut till en annan förvaltningsenhet endast när de behövs för att trygga statens säkerhet, avvärja fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller avvärja en betydande egendomsskada, förebygga eller utreda ett brott på vilket kan följa fängelse, förebygga eller utreda brottslighet som hör till Europeiska polisbyråns behörighet och annan grov brottslighet.

En förvaltningsenhet har för de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet rätt att lämna ut uppgifter till en annan förvaltningsenhet ur ett personregister som inrättats för mer begränsad användning än riksomfattande bruk, om uppgifterna behövs för utförande av de uppdrag för vilka de har samlats in och registrerats.

Lokala register som förs för övervakningen av gränzsonstillstånd kan innehålla sådana uppgifter. Uppgifterna i registren kan lämnas ut till en annan gränsbevakningsmyndighet om uppgifterna behövs för behandlingen av en ansökan om gränzsonstillstånd.

Uppgifter får lämnas ut även genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form. Detta gör det möjligt att skapa en teknisk anslutning mellan självständiga informationssystem i gränsbevakningssektionerna. Om utlämnande av uppgifter genom teknisk anslutning bestäms uttryckligen enligt villkoren i 29 § 3 mom. i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet. Samma bestämmelse ingår i 17 § i polisväsendets personuppgiftslag. Gränsbevakningsväsendets riksomfattande personregister täcker dock största delen av det funktionella behovet av informationsbehandling. Det finns sannolikt inte något behov av att med tekniska anslutningar sammanföra eventuella separata informationssystem i gränsbevakningssektionerna.

27 §. *Utlämnande av uppgifter till en annan förvaltningsenhet för andra ändamål än*

de för vilka uppgifterna har samlats in och registrerats. En förvaltningsenhet får lämna ut uppgifter till en annan förvaltningsenhet ur ett personregister som gränsbevakningsväsendet inrättat för mer begränsad användning än riksomfattande bruk för andra ändamål än de för vilka uppgifterna har samlats in och registrerats, om uppgifterna behövs för att trygga statens säkerhet, avvärja fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller avvärja en betydande egendomsskada. Uppgifterna kan utlämnas också för att förebygga eller utreda ett brott på vilket kan följa fängelse samt för att utreda identitet i samband med ett visst uppdrag som skall fullgöras av gränsbevakningsväsendet och som nödvändigt kräver att identiteten styrks. Uppgifterna kan också utlämnas för att besluta eller lämna utlåtande om beviljande eller giltighet av ett tillstånd, när beviljandet eller giltigheten av tillståndet är beroende av sökandens eller tillståndshavarens tillförlitlighet, lämplighet eller någon liknande egenskap, och det för bedömningen av egenskapen krävs uppgifter om sökandens eller tillståndshavarens hälsotillstånd, bruk av berusningsmedel, brottslighet eller våldsamma uppträdande.

Ur gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott eller ur tillfälliga personregister får dock inte utlämnas uppgifter som inte hänför sig till ett visst uppdrag när en persons tillförlitlighet bedöms. Även om det är fråga om utlämnande av uppgifter för andra ändamål än de för vilka uppgifterna samlats in och registrerats, skall det ändamål för vilket uppgifterna lämnas ut vara inom ramen för gränsbevakningsväsendets uppgifter. På samma sätt som inom polisväsendet skall det vara förbjudet att vid tillståndsprövning använda uppgifter av tipsnatur. Utgående från uppgifterna av tipsnatur kan de som har rätt att använda uppgifter av tipsnatur vidta kontrollåtgärder och använda de kontrollerade uppgifterna t.ex. vid tillståndsprövning, på samma sätt som inom polisväsendet. Uppgifter enligt 15 § i ett temporärt personregister som inrättats för mer begränsad användning än gränsbevakningsväsendets riksomfattande bruk får därför dock inte lämnas ut för utförande av de uppdrag som avses i 1 mom. 5 punkten.

Uppgifter i gränsbevakningsväsendets register får utlämnas för användning i gränsbe-

vakningsväsendets forsknings- och planeringsverksamhet samt i gränsbevakningsväsendets interna utbildning, om det är nödvändigt för att genomföra utbildningen. Användning som hänför sig till forsknings- och planeringsverksamhet kan vara annat än statistikföring, om bestämmelserna om forskning i 14 § i personuppgiftslagen följs i tillämpliga delar i verksamheten. Även till gränsbevakningsväsendets museiverksamhet kan höra en dylik forskningsverksamhet. En allmän bestämmelse om en myndighets planerings- och utredningsuppgifter finns i 16 § i personuppgiftslagen. Utlämnande av uppgifter för annat än gränsbevakningsväsendets forskningsverksamhet bestäms med stöd av 14 § i personuppgiftslagen. Med gränsbevakningsväsendets utbildningsverksamhet avses utbildning av gränsbevakningsväsendets egen personal och av andra som har rätt att använda gränsbevakningsväsendets personregister. Användningen av ett personregister i samband med planerings- och utvecklingsuppgifter eller användningen av ett register i samband med utbildning hänför sig till den i 5 § i personuppgiftslagen föreskrivna akt-samhetsplikten, som den registeransvarige eller den som är verksam för den registeransvariges räkning skall uppfylla. Utan hinder av sekretessbestämmelserna får uppgifterna lämnas ut även genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form.

28 §. *Utlämnande av uppgifter till andra myndigheter.* Utan hinder av sekretessbestämmelserna skulle gränsbevakningsväsendet få lämna ut uppgifter ur sina personregister genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form till en myndighet inom fordonsförvaltningen, nödcentralsverket, en luftfartsmyndighet, Sjöfartsverket och någon annan sjöfartsmyndighet, en brand- och räddningsmyndighet, polisen, en myndighet inom försvarsförvaltningen, en socialmyndighet, tullverket, en arbetsmyndighet, en myndighet inom utrikesförvaltningen, Utlänningsverket, en utmättningsman, allmänna åklagare och en miljömyndighet.

Bestämmelser om detta ingår för närvarande i 41 § i lagen om gränsbevakningsväsendet, enligt vilken den registeransvarige ur gränsbevakningsväsendets personregister får lämna ut samtliga uppgifter till polisen, utlänningsverket, en myndighet inom utrikes-

förvaltningen, en tullmyndighet, en myndighet inom fordonsförvaltningen, en luftfartsmyndighet, en sjöfartsmyndighet, en brand- och räddningsmyndighet, en myndighet inom försvarsmakten, en socialmyndighet, en arbetsmyndighet och en miljömyndighet. För annan användning än registrets användnings- syfte får uppgifter lämnas ut endast när det behövs för att trygga statens säkerhet, avvärja en fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller betydande egendomsskada eller förebygga eller utreda ett brott på vilket kan följa fängelse.

Till skillnad från tidigare nämns också utmätningssmannen, åklagare och sjöfartsverket. Den grund som berättigar till att avvika från användningsändamålet bibehålls oförändrad. Eftersom åklagare skall underrättas om uppdragade misstankar om brott och eftersom åklagare kan ge bestämmelser som förpliktar undersökaren och undersökningsledaren kan åklagare ges teknisk anslutning till gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem för dess undersöknings- och handräkningsuppgifter. Med dessa kan en åklagare få information om andra förundersökningar som pågår eller har avslutats gällande en viss person som är föremål för åtalsprövning, vilket möjliggör en samtidig åtalsprövning av samtliga mål som är oavslutade i fråga om en person och vidare en domstolsbehandling.

I lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet intas en bestämmelse enligt vilken tjänstemän vid polisen, försvarsmakten, gränsbevakningsväsendet eller tullverket som förordnats till kriminalunderrättelse-, brottsanalys- eller observationsuppdrag, utan hinder av sekretessbestämmelserna av staben för gränsbevakningsväsendet kan få uppgifter genom teknisk anslutning ur gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott eller ur säkerhetsdataregistret. Detsamma gäller tjänstemän vid fängerväsendet som förordnats till kriminalunderrättelse-, brottsanalys- eller observationsuppdrag och som har sådana särskilda polisbefogenheter som bestäms i 8 § i polislagen. Bestämmelsen motsvarar 19 § 2 mom. i polisväsendets personuppgiftslag, enligt vilket användningsrätten kan ges till tjänstemän som förordnats till kriminalunderrättelse- eller observationsupp-

drag. Enligt det förslag till ändring av polislagen som behandlas i riksdagen kan användningsrätten också ges till tjänstemän som förordnats till brottsanalysuppdrag på samma sätt som nu föreslås i fråga om gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott. Innan uppgifter lämnas ut genom teknisk anslutning skulle den som begär uppgifter visa att uppgifterna är skyddade på det sätt som 32 § 1 mom. personuppgiftslagen avser.

29 §. *Beslut om utlämnande av uppgifter.* Beslut om utlämnande av uppgifter ur gränsbevakningsväsendets personregister fattas av den registeransvarige eller av en annan förvaltningsenhet som den registeransvarige har förordnat till uppdraget. Förvaltningsenheten skall utse ett tillräckligt antal personer som beslutar om utlämnande av enskilda uppgifter ur personregistren i enlighet med de allmänna riktlinjer som den registeransvarige givit. I punkten som gäller beaktande av arten av de uppgifter som skall lämnas ut nämns jämsides med tryggande av datasäkerheten i fråga om den registrerade även tryggande av datasekretessen i fråga om den registrerade.

4 kap. **Utplåning och arkivering av uppgifter**

30 §. *Utplåning av uppgifter som behövs för planering och utförande av ett uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet.* Riksdagens grundlagsutskott och förvaltningsutskott har betonat behovet av detaljerade bestämmelser om förvaringstiden för uppgifter som registrerats i personregistren. Förvaringstidernas längd i gränsbevakningsväsendets informationssystem kan bedömas utgående från samma utgångspunkter som i regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet samt till vissa lagar som har samband med den (RP 93/2002 rd). Eftersom behandlingen av personuppgifter innebär ingrepp i de grundläggande fri- och rättigheterna, skall det bestämmas att förvaringstiderna skall vara så korta som möjligt.

Onödiga eller felaktiga uppgifter inkräktar på integriteten och försvårar gränsbevakningsväsendets verksamhet. En felaktig upp-

gift skall utplånas utan dröjsmål, men senast då den maximala tiden för förvaring löpt ut. Bestämmelser om ett förbud mot att behandla oriktiga personuppgifter finns i 9 § 2 mom. i personuppgiftslagen. Bestämmelser om att rätta, utplåna eller komplettera en uppgift på eget initiativ eller på yrkande av den registrerade ingår i 29 § i personuppgiftslagen. Gränsbevakningsväsendet skall rätta, utplåna eller komplettera en felaktig, onödig, bristfällig eller föråldrad registeruppgift. Det föreligger dock inte någon allmän skyldighet att kontrollera registeruppgifterna innan förvaringstiden löpt ut, om det inte bestäms särskilt om en sådan skyldighet. Att regelbundet kontrollera alla registeruppgifter för hand kräver orimligt med resurser. En märkbar förbättring skulle dock vara en möjlighet att automatiskt uppdatera uppgifterna och en möjlighet att genomföra det funktionella informationssystemet i en databas.

Uppgifter som gäller en persons säkerhet skall kontrolleras med jämna mellanrum, liksom också uppgifter som sparas längre än den lagstadgade förvaringstiden. För den som är misstänkt för ett brott är det uppenbarligen önskvärt att förvaringstiden är så kort som möjligt. För målsäganden skall förvaringstiden vara tillräckligt lång med tanke på tryggheten av målsägandens yrkanden. För skyddande av ett vittne kan en kort förvaringstid vara motiverad. Registeruppgifterna gäller också myndighetens åtgärder som kan berättiga till ersättning av staten. Således kan även en förvaringstid om 10 år anses motiverad. När uppgifterna utplånas avgörs endast frågan om vilka uppgifter som arkiveras och vilka som utplånas. Med hjälp av ett arkivindex (arkivuppgifter om undersökning och handräckning) kan uppgifter även tas fram senare på ett sätt som tryggar ett eventuellt krav på ersättning och försvaret av det.

I syfte att spara resurser skall uppgifterna i allmänhet kunna utplånas maskinellt, vilket innebär att fastställandet av förvaringstiderna skall vara tämligen mekaniskt. För att enhetligheten hos uppgifterna som gäller en viss helhet med händelser skall tryggas skall uppgifterna behandlas inom ramen för en enda förvaringstid. Den föreslagna regleringen motsvarar i huvudsak lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet.

Enligt 39 § i lagen om gränsbevakningsvä-

sendet utplånas uppgifter om en person ur straffdataregistret senast när 10 år förflutit sedan den senaste uppgiften antecknades. Om åtalsrätten preskriberas senare än vad som angivits ovan skall uppgifterna utplånas senast när ett år förflutit från det åtalsrätten preskriberades eller från det den registeransvarige fått vetskap om åtalsetfergift eller att åtalet förkastats. Ur gränsbevakningsregistret och register som inte är riksomfattande utplånas uppgiften är det har konstaterats att den är onödig med hänsyn till registrets användningssyfte. Nödvändigheten av uppgifterna skall granskas minst en gång om året. Alla uppgifter om en person utplånas ur registret senast ett år efter det den registrerade avlidit.

Bestämmelsen om utplåning i lagen om gränsbevakningsväsendet är enkel, men den ger inget svar på när uppgiften i faktiska verket skall utplånas. För att bestämmelsen skall kunna iaktas förutsätts att nödvändigheten av samtliga uppgifter granskas årligen. Iakttagandet av bestämmelsen om utplåning har visat sig vara svårt i praktiken.

Uppgifter som avses i 6 § och som kan registreras i gränsbevakningsväsendets samtliga riksomfattande personregister skall utplånas senast två år efter registreringen, om de inte behövs för planeringen, genomförandet och övervakningen av gränsbevakningsväsendets verksamhet. Genom bestämmelsen säkerställs att myndighetsuppgifter som fortfarande behövs i verksamheten är aktuella.

31 §. *Utplåning av uppgifter ur undersöknings- och handräckningsregistret samt ur informationssystemet för polisärenden.* Uppgifter ur undersöknings- och handräckningsregistret samt ur informationssystemet för polisärenden som används direkt av gränsbevakningsväsendet utplånas i tillämpliga delar enligt vad som föreskrivs i 22 § i polisväsendets personuppgiftslag. Även om bestämmelserna verkar invecklade sker utplåningen efter en viss tid (1, 2, 3, 5, 10, 20 eller 50 år) från en klar tidpunkt (registrering, avslutande av förundersökning, återkallande av efterlysning, förmedling av meddelande, återställande av egendom, preskriberad åtalsrätt, vinnande av laga kraft, dödsfall, identifiering av avliden, uppnående av myndig ålder, utgång av tidsfrist, erhållande av uppgifter). Grunden för utplåningen, dvs. den omständighet

från vilken tidsfristen för utplåning börjar, måste kunnas matas in i informationssystemet så, att uppgiften kan utplånas maskinellt.

När det gäller uppgifter om anhållna skall den nämnda utplåningstiden om fem år tillämpas inom gränsbevakningsväsendet när det gäller utplåning av uppgifter om en person som berövats friheten på grund av utredning av identiteten eller en störning av ordningen.

Enligt 22 § i polisväsendets personuppgiftslag skall av efterlysningsuppgifterna uppgifter om näringsförbud utplånas då fem år har förflutit sedan näringsförbudet upphörde, uppgifter om besöksförbud då två år har förflutit sedan besöksförbudet upphörde och andra efterlysningsuppgifter då tre år har förflutit sedan efterlysningen återkallades. Uppgifter om efterspanade motorfordon utplånas då ett år har förflutit sedan efterlysningen återkallades, dock senast då tio år har förflutit sedan efterlysningen antecknades. Egenomsuppgifter utplånas då ett år har förflutit sedan egendomen återställdes till ägaren eller innehavaren eller såldes på auktion eller förstördes, dock senast då tio år har förflutit sedan uppgiften antecknades. Uppgifter om anhållna utplånas då tio år har förflutit sedan den sista uppgiften antecknades, i fråga om en person som gripits med stöd av 11 § i polislagen dock senast då fem år har förflutit sedan uppgiften antecknades.

Uppgifter ur brottsanmälningsexemplet och uppgifter om påföljder utplånas då ett år har förflutit sedan åtalsrätten för det misstänkta brottet preskriberades. Uppgifter om anmälan om brott med åtföljande uppgifter om straff eller andra påföljder utplånas dock från det beslutet vann laga kraft enligt följande:

1) uppgifter om böter eller samfundsböter, ungdomsstraff eller avsättning då fem år har förflutit,

2) uppgifter om fängelsestraff på högst två år och om samhällstjänst då tio år har förflutit,

3) uppgifter om fängelsestraff på över två och högst fem år samt om dom genom vilken någon lämnats obesträffad med stöd av 3 kap. 3 § i strafflagen då tjugo år har förflutit.

Uppgifter om förmedling av meddelanden utplånas då två år har förflutit sedan meddelandet har förmedlats.

Uppgifter om tillvägagångssätt och om

signalement utplånas då ett år har förflutit sedan den registeransvarige fått kännedom om att förundersökningen avslutats, inga åtgärder vidtas, åtalsrätten preskriberats, åtals eftergift eller att åtalet förkastats.

Identifieringsuppgifter utplånas då ett år har förflutit sedan en person påträffades eller en okänd avliden identifierades.

Av undersöknings- och handräckningsuppgifterna utplånas brottsanmälningssuppgifter då ett år har förflutit sedan åtalsrätten för det misstänkta brottet preskriberades och övriga anmälningssuppgifter då fem år har förflutit sedan anmälan registrerades. Om en anmälan om brott gäller flera brott utplånas uppgifterna då ett år har förflutit sedan åtalsrätten för det senaste misstänkta brottet preskriberats. Om endast en tidsintervall under vilken brottet har begåtts har kunnat fastställas, beräknas tiden för utplåning av uppgifter från och med den senaste tidpunkten.

DNA-profiler som registrerats i personregister med stöd av 6 kap. 5 § i tvångsmedelslagen skall utplånas ur registret då ett år har förflutit sedan den registeransvarige fick kännedom om åklagarens beslut om att det i saken inte varit fråga om ett brott eller det inte funnits bevis för brott eller om att åtalet mot den registrerade genom en lagakraftvunnen dom har förkastats eller straffet undanröjts. Om en profil inte har utplånats tidigare skall den utplånas senast då 10 år har förflutit från den registrerades död. De förvarade proven skall förstöras samtidigt som motsvarande DNA-profiler utplånas.

Anteckningar om personer under 15 år som misstänks för brott utplånas ur informationssystemet när ett år har förflutit sedan den registrerade fyllde 18 år, om inte en kortare tid för utplåning av uppgifterna föreskrivs. Uppgifterna skall dock inte utplånas på denna grund om anmälan gäller andra misstänkta för brottet och uppgifterna om dem ännu inte utplånas eller om någon av anteckningarna gäller en brottslig gärning för vilken inte föreskrivs någon annan påföljd än fängelse eller om det för en person under 15 år som registrerats som misstänkt för brott införs nya anteckningar om misstanke om brott innan personen har fyllt 18 år.

Alla uppgifter om en person skall dock utplånas ur systemet senast ett år efter den registrerades död. Undersöknings- och hand-

räkningsuppgifter, identifieringsuppgifter, egendomsuppgifter och uppgifter om efterspanade fordon utplånas dock inte om de fortfarande behöver bevaras med tanke på undersökning eller övervakning som hänför sig till anmälan i fråga.

Personuppgifter skall inte heller utplånas om de inbegriper uppgifter som hänför sig till en persons egen säkerhet eller gränsbevakningsväsendets säkerhet i arbetet. Senast tre år efter att behovet av att bevara uppgifterna undersöktes skall en ny kontroll av behovet göras. Den nya kontrollen skall antecknas. Arkivuppgifter som gäller undersökning och handräckning utplånas när 50 år har förflutit sedan anmälan registrerades.

Gränskontrolluppgifter skall utplånas ur undersöknings- och handräckningsregistret två år efter det att uppgifterna registrerades, om de inte alltjämt behöver bevaras för ett enskilt tjänsteuppdrag. Detta kan komma i fråga t.ex. då en förundersökning som gäller den kontrollerade pågår och uppgifterna vid kontrollen hänför sig till denna förundersökning, eller då det finns en anteckning om den kontrollerade i gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott eller då det är nödvändigt att bevara kontrolluppgifterna när en misstanke utreds eller en förundersökning till följd av en misstanke eventuellt inleds.

32 §. *Utplåning av uppgifter ur registret för tillstånds- och övervakningsärenden samt ur informationssystemet för förvaltningsärenden.* Uppgifter om vapentillstånd, passuppgifter, bilduppgifter och uppgifter för identifiering av utlänningar utplånas ur registret för tillstånds- och övervakningsärenden samt ur polisens informationssystem för förvaltningsärenden, som används direkt av gränsbevakningsväsendet, enligt vad som föreskrivs om utplåning av uppgifter ur informationssystemet för förvaltningsärenden i 23 § i polisväsendets personuppgiftslag.

Också dessa bestämmelser är mera utvecklade än bestämmelserna i lagen om gränsbevakningsväsendet. Uppgifterna utplånas dock då tio år har förflutit sedan registreringen, beslutet fattades eller förföll, giltighetstiden gick ut eller uppgiften antecknades eller då tre år förflutit sedan giltighetstiden gick ut eller då ett år förflutit sedan förvärvet av medborgarskap eller dödsfallet.

Enligt 23 § i polisväsendets personuppgiftslag utplånas av uppgifterna om vapentillstånd, uppgifter om beslut då tio år har förflutit sedan beslutet fattades eller förföll eller den i beslutet angivna giltighetstiden gick ut. Tillståndsuppgifter utplånas då tio år har förflutit sedan utgången av tillståndets giltighetstid samt uppgifter om hinder och anmärkningar samt andra registrerade uppgifter då tio år har förflutit sedan uppgiften antecknades.

Av uppgifterna om identitetskort och om pass samt av uppgifterna som gäller tillsyn över säkerhetsbranschen utplånas uppgifter om beslut då tio år har förflutit sedan beslutet fattades eller förföll eller den i beslutet angivna giltighetstiden gick ut. Uppgifter om hinder, anmärkningar och kontroll samt andra registrerade uppgifter utplånas då tio år har förflutit sedan uppgiften antecknades.

Bilduppgifter utplånas då tre år har förflutit sedan utgången av giltighetstiden för det av polisen beviljade förvaltningstillståndet eller för det förvaltningsbeslut för vars beredning fotografiet eller namnteckningsprovet av en person senast användes. Uppgifter om identifiering av utlänningar utplånas då tio år har förflutit sedan registreringen, om den registrerade har beviljats finskt medborgarskap. Sistnämnda uppgifter utplånas dock då ett år har förflutit sedan den registeransvarige fått kännedom om medborgarskapet.

Alla uppgifter om en person skall dock utplånas ur informationssystemet senast ett år efter den registrerades död, om det inte finns särskilda skäl att fortfarande bevara dem. Senast fem år efter att behovet av att bevara uppgifterna undersöktes skall en ny kontroll av behovet göras. Den nya kontrollen av uppgifterna skall antecknas.

I registret för tillstånds- och övervakningsärenden eller de polisregister som gränsbevakningsväsendet direkt använder som egna register skall inte finnas uppgifter om identitetskort eller uppgifter om den lokala polisens säkerhetsutredningar. Till denna del iaktas alltså inte de nämnda bestämmelserna i polisväsendets personuppgiftslag.

Gränsbevakningsväsendets tillståndsuppgifter skulle utplånas då tio år har förflutit sedan beslutet fattades, tillståndet förföll, den i beslutet angivna giltighetstiden gick ut eller uppgiften antecknades i registret, om de inte

behövs för ett enskilt tjänsteuppdrag.

Gränsbevakningsväsendets anmälningsuppgifter skulle utplånas då tio år har förflutit sedan anmälan anlänt eller uppgiften antecknats i registret, om de inte behövs för ett enskilt tjänsteuppdrag.

Uppgifter om övervakning av sjötrafiken och den ekonomiska zonen samt uppgifter om övervakning av land- och sjögränsen skulle utplånas då fem år har förflutit sedan uppgifterna antecknades i registret, om de inte behövs för ett enskilt tjänsteuppdrag.

Av personuppgifter i gränstrafiken skall uppgifter om påförande av påföljdsavgift utplånas då tio år har förflutit sedan uppgifterna antecknades i registret. I övrigt föreskrivs om utplåning av personuppgifter i gränstrafiken i 20 §. Uppgifter om utlänningar som har tagits i förvar skall utplånas då fem år har förflutit sedan den sista uppgiften antecknades.

33 §. *Utplåning av uppgifter ur gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott.* Uppgifter om en person skall utplånas ur gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott då tio år har förflutit sedan den sista uppgiften antecknades, om åtalsrätten då har preskriberats. Med införande av den sista uppgiften avses här en uppgift om misstanke, inte t.ex. endast en iakttagelse i fråga om vistelseort eller en uppdatering av kontaktuppgifter.

34 §. *Utplåning av uppgifter ur säkerhetsdataregistret.* Uppgifter om en person skall utplånas ur säkerhetsdataregistret då 25 år har förflutit sedan den sista uppgiften antecknades. Onödiga uppgifter skall dock utplånas utan dröjsmål.

35 §. *Utplåning av uppgifter ur gränsbevakningsväsendets övriga personregister.* Ur gränsbevakningsväsendets andra personregister som har inrättats för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet än bestående, personregister utplånas uppgifter så, att ur personregister som har inrättats för riksomfattande bruk utplånas uppgifterna ett år efter den registrerades död. Ur personregister som har inrättats för en eller flera förvaltningsenheter inom gränsbevakningsväsendet eller för en arbetsgrupp utplånas uppgifterna då tio år har förflutit sedan den gärning, åtgärd eller händelse som föranledde

registreringen antecknades, om inte uppgifterna fortfarande behöver bevaras på grund av undersökning eller övervakning. Senast tre år efter att behovet av att bevara uppgifterna undersöktes skall en ny kontroll av behovet göras. Den nya kontrollen av uppgifterna skall då antecknas. Personuppgifter skall dock inte utplånas om de inbegriper uppgifter som hänför sig till en persons egen säkerhet eller säkerheten i arbetet inom gränsbevakningsväsendet. Senast tre år efter att behovet av att bevara uppgifterna undersöktes skall en ny kontroll av behovet göras.

Ur gränsbevakningsväsendets andra personregister som har inrättats för utförande av de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet än bestående, personregister utplånas uppgifter ett år efter den registrerades död.

Kretsen av sådana som använder register som avses i denna paragraf är liten och registren är i allmänhet tillfälliga. Personuppgifter utplånas inte om de inbegriper uppgifter som behövs med tanke på en persons egen säkerhet eller säkerheten i arbetet inom gränsbevakningsväsendet. Onödiga uppgifter skall utplånas med stöd av 9 § 2 mom. och 29 § i personuppgiftslagen. Ett personregister som inte längre behövs skall förstöras i enlighet med 34 § i personuppgiftslagen, om inte uppgifterna arkiveras eller om det inte särskilt bestäms att de registrerade uppgifterna skall bevaras. Om ett tillfälligt personregister som inrättats för gränsbevakningsväsendets bruk inte längre behövs skall det förstöras om det inte skall arkiveras.

36 §. *Uppgifter som konstaterats vara felaktiga.* En anteckning skall göras om en uppgift är felaktig. Av anteckningen skall framgå på vilket sätt uppgiften är felaktig. Uppgiften får bevaras i registret endast om detta är nödvändigt för att trygga de rättigheter som den registrerade, någon annan part eller en person som hör till gränsbevakningsväsendets personal har. En sådan uppgift får användas endast i syfte att trygga rättigheterna. En uppgift som konstaterats vara felaktig och som bevaras skall utplånas genast när den inte längre behövs för att trygga någons rättigheter. Utplåningen skall dock ske senast då fem år har förflutit sedan den föreskrivna tiden för utplåning av uppgiften gått ut.

37 §. *Arkivering av uppgifter.* De uppgifter

som utplånas ur register skall arkiveras om inte något annat föreskrivs eller i fråga om tillfälliga personregister bestäms. Bestämmelser om arkivväsendets uppgifter och om handlingar som skall arkiveras ingår i arkivlagen.

38 §. *Utlämnande av uppgifter inom Europeiska unionen och Europeiska ekonomiska samarbetsområdet.* Enligt 42 § i lagen om gränsbevakningsväsendet får uppgifter ur gränsbevakningsväsendets personregister lämnas ut för utförande av gränsövervakning och gränskontroll till sådana myndigheter i Norden, i någon av Europeiska unionens medlemsstater eller i någon annan stat vilka utför gränsövervakning och gränskontroll, för utförande av de uppdrag som avses i gränsordningsöverenskommelsen från 1960 till myndigheter som avses i överenskommelsen samt för utförande av de uppdrag som avses i överenskommelserna om återtagande av personer till myndigheter som utför gränskontroll i Estland, Lettland och Litauen. Dessutom kan gränsbevakningsväsendet lämna ut uppgifter till centralkriminalpolisen för vidare utlämnande till Europeiska polisbyrån.

Bestämmelserna om utlämnande av uppgifter delas in i två paragrafer i lagen om behandling av personuppgifter inom gränsbevakningsväsendet. Den första paragrafen skall gälla utlämnande av uppgifter inom Europeiska unionens territorium och den andra paragrafen utlämnande av uppgifter till myndigheter i andra länder. I den föreslagna lagen är det tillåtet att avvika från ändamålsbundenheten endast då detta är nödvändigt för att trygga statens säkerhet, avvärja fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller avvärja en betydande egendomsskada eller förebygga eller utreda ett brott på vilket kan följa fängelse i Finland. Uppgifterna får lämnas ut genom teknisk anslutning.

I 38 § i lagen om behandling av personuppgifter inom gränsbevakningsväsendet är det fråga om utlämnande av uppgifter förutom till myndigheter i Europeiska unionens medlemsstater eller stater som är medlemmar i Europeiska ekonomiska samarbetsområdet också till organ som dessa stater bildat tillsammans vilka har till uppgift att trygga rätts- och samhällsordningen, upprätthålla allmän ordning och säkerhet eller förebygga

och utreda brott och sörja för att brott blir föremål för åtalsprövning. Ett sådant internationellt organ till vilket uppgifter kan utlämnas är bland annat Eurojust som avses i rådets beslut om inrättande av Eurojust för att stärka kampen mot grov brottslighet.

Gränsbevakningsväsendet har rätt att lämna ut uppgifter ur sina register enligt 1 § 1 mom. i polislagen om uppgiften är nödvändig för att trygga rätts- och samhällsordningen, upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga och utreda brott och sörja för att brott blir föremål för åtalsprövning. Gränsbevakningsväsendet kan ur sina register enligt 1 § 3 mom. i polislagen lämna ut uppgifter, om uppgifterna behövs för utförande av de uppdrag för vilka de har samlats in och registrerats.

En uppgift om polisverksamhet som inte hör samman med ett enskilt uppdrag kan lämnas ut om den är nödvändig för att trygga statens säkerhet, avvärja fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller avvärja en betydande egendomsskada, förebygga eller utreda ett brott på vilket kan följa fängelse eller förebygga eller utreda brottslighet som hör till Europeiska polisbyråns behörighet och annan grov brottslighet.

Det är tillåtet att avvika från ändamålsbundenheten om de uppgifter som lämnas ut är nödvändiga för att trygga statens säkerhet, avvärja fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller avvärja en betydande egendomsskada, förebygga eller utreda ett brott på vilket kan följa fängelse, utreda identiteten, om det är nödvändigt i en polisuppgift, samt för att besluta eller lämna utlåtande om en persons tillförlitlighet i ett tillståndsärende.

Uppgifter som avses i 15 § i gränsbevakningsväsendets tillfälliga personregister eller uppgifter i gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott får dock inte lämnas ut för att användas vid bedömning av en persons tillförlitlighet, eftersom registeruppgifterna kan vara opålitliga..

39 §. *Utlämnande av uppgifter till Europeiska polisbyrån och andra utländska myndigheter.* Gränsbevakningsväsendet får såsom hittills lämna ut uppgifter ur sina personregister för utförande av gränsövervakning och gränskontroll till sådana myndigheter i Norden, i någon av Europeiska unionens medlemsstater eller i någon annan stat vilka

utför gränsövervakning och gränskontroll, för utförande av de uppdrag som avses i gränsordningsöverenskommelsen från 1960 till myndigheter som avses i överenskommelsen samt för utförande av de uppdrag som avses i överenskommelserna om återtagande av personer till myndigheter som utför gränskontroll. Dessutom kan gränsbevakningsväsendet lämna ut uppgifter till central-kriminalpolisen för vidare utlämnande till Europeiska polisbyrån. Gränsbevakningsväsendet kunde också under de förutsättningar som anges i 38 § 1 – 4 mom. lämna ut uppgifter till internationella kriminalpolisorganisationen (*I.C.P.O.–Interpol*) och myndigheter, som har till uppgift att trygga rätts- och samhällsordningen, upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga brott, reda ut brott och sörja för att brott blir föremål för åtalsprövning. Gränsbevakningsväsendet skulle kunna lämna ut uppgifter även till myndigheter som utför gränsövervakning och gränskontroll i stat som uppfyller kraven enligt konventionen om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter, när uppgifterna behövs för utförande av gränsövervakning och gränskontroll.

För annan användning än registrets användningssyfte får endast sådana uppgifter lämnas ut som behövs för att trygga statens säkerhet, avvärja fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller avvärja en betydande egendomsskada eller förebygga eller utreda ett brott på vilket kan följa fängelse. Gränsbevakningsväsendet får till de myndigheter som ansvarar för vapentillsynen i en annan stat lämna ut uppgifter ur gränsbevakningsväsendets personregister om förvärv, innehav, överföring, införsel och utförsel av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler, om det är nödvändigt för vapentillsynen att uppgifterna lämnas ut.

När uppgifter lämnas ut till områden utanför Europeiska ekonomiska samarbetsområdet är det viktigt att datasekretessen och dataskyddet i fråga om den registrerade tillses. Till utlämnandet av uppgifter skall då vid behov fogas begränsningar beträffande användningsändamål och vidare förmedling av uppgifterna.

40 §. *Information om behandling av uppgifter.* Enligt 24 § 1 mom. i personuppgiftslagen skall den registeransvarige vid insam-

ling av personuppgifter se till att den registrerade kan få uppgift om den registeransvarige och vid behov om dennes företrädare, ändamålet med behandlingen av personuppgifterna samt vart uppgifter i regel lämnas ut. Också de uppgifter som behövs för att utöva den registrerades rättigheter vid behandlingen av personuppgifter skall lämnas ut.

Uppgifterna skall ges då personuppgifter samlas in och registreras eller, om uppgifterna samlas in hos någon annan än den registrerade själv och avsikten är att lämna ut uppgifterna, senast då uppgifterna första gången lämnas ut. Undantag från upplysningsplikten får göras om den registrerade redan har fått dessa uppgifter eller om det är nödvändigt på grund av statens säkerhet, försvaret eller den allmänna ordningen och säkerheten, för att förebygga eller utreda brott eller för en tillsynsuppgift som har samband med beskattningen eller den offentliga ekonomin.

Undantag från upplysningsplikten får göras då uppgifter samlas in hos någon annan än den registrerade själv, om det är omöjligt att ge uppgifter till den registrerade eller detta kräver oskäligt besvär eller orsakar väsentlig skada eller olägenhet för den registrerade eller för ändamålet med behandlingen av uppgifterna och de uppgifter som registreras inte används till sådant beslutsfattande som gäller den registrerade eller om insamling, registrering eller utlämnande av uppgifter uttryckligen har reglerats i lag.

Vid insamling av personuppgifter skall gränsbevakningsväsendet i fråga om uppgifter som avses i 1 § 3 mom. i polislagen fullgöra sin upplysningsplikt enligt 24 § 1 mom. i personuppgiftslagen. Gränsbevakningsväsendet omfattas dock inte av denna plikt när det samlar in, registrerar och lämnar ut personuppgifter som är nödvändiga för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet.

41 §. *Utövande av rätten till insyn.* I fråga om rätten till insyn tillämpas 26 och 28 § i personuppgiftslagen. Den registeransvarige eller en förvaltningsenhet som förordnats av den registeransvarige lämnar ut uppgifterna för utövande av insyn. Den registeransvarige skall anvisa ett tillräckligt antal personer för utövandet av rätten till insyn och utlämnand-

det av uppgifter.

42 §. *Inskränkningar i rätten till insyn.* Såsom hittills skall en person som vill utöva sin rätt till insyn framställa en personlig begäran om detta till den registeransvarige eller någon annan som har rätt att lämna ut uppgifter samt styrka sin identitet.

I den föreslagna bestämmelsen finns en uppräknning av de personregister vid gränsbevakningsväsendet eller de uppgifter till vilka rätt till insyn inte finns över huvud taget. I paragrafen intas också information om att dataombudsmannen på begäran av den registrerade kan kontrollera att uppgifterna om den registrerade är lagenliga.

Någon rätt till insyn finns bl.a. inte om utlämnandet av uppgiften kan skada statens säkerhet eller den allmänna ordningen och säkerheten eller försvåra förebyggande eller utredning av brott eller om utlämnandet av uppgiften kan medföra allvarlig fara för någon annans än den registrerades rättigheter. Med kontrollen av att uppgifterna är lagenliga avses inte kontroll av att det ursprungliga inhämtandet av uppgifterna varit lagenligt eller ändamålsenligt, utan att de behandlas på ett lagenligt sätt.

Rätten till insyn gäller över huvud taget inte uppgifterna i informationssystemet för misstänkta, uppgifter i personregister som inte är riksomfattande eller uppgifter om klassificering, övervakning och tillvägagångssätt i fråga om en person eller en gärning som har registrerats i gränsbevakningsväsendets personregister. Dataombudsmannen kan på begäran av den registrerade kontrollera att uppgifterna om den registrerade är lagenliga. I fråga om inskränkningar i rätten till insyn gäller dessutom vad som föreskrivs i 27 § i personuppgiftslagen.

5 kap. Särskilda bestämmelser

43 § *Utlämnande av uppgifter till gränsbevakningsväsendet genom teknisk anslutning.* Uppgifter som avses i den föreslagna lagen får lämnas ut till gränsbevakningsväsendet på dess begäran genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form. Innan uppgifter lämnas ut genom teknisk anslutning skall gränsbevakningsväsendet visa att uppgifterna är skydda-

de på det sätt som avses i 32 § 1 mom. i personuppgiftslagen.

44 §. *Skyldighet att övervaka behandlingen av personuppgifter.* Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag skall staben för gränsbevakningsväsendet och den förvaltningsenhet vid gränsbevakningsväsendet som är registeransvarig övervaka efterlevnaden av bestämmelserna om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

45 §. *Närmare bestämmelser, föreskrifter och anvisningar.* Närmare bestämmelser om registrens innehåll, förfaringssätten vid öppnande av teknisk anslutning, vid beslut om utlämnande av uppgifter och vid utövande av rätten till insyn kan vid behov utfärdas genom förordning av statsrådet.

Närmare bestämmelser om det tekniska förfarandet vid driften av informationssystemet, sökkriterierna och andra villkor för användningen av systemet samt om övervakningen kan vid behov utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

6 kap. Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

46 §. *Ikraftträdande.* I lagen intas en sedvanlig ikraftträdandebestämmelse.

47 §. *Övergångsbestämmelse.* Bestämmelserna om personregister i 31 – 42 § i lagen om gränsbevakningsväsendet skall iaktas i tillämpliga delar till dess att gränsbevakningsväsendets personregister har ordnats på det sätt som föreskrivs i denna lag, dock senast inom tre år efter ikraftträdandet. Anpassningen av gränsbevakningsväsendets nuvarande informationssystem så att de överensstämmer med den föreslagna lagen kräver en övergångstid. Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

1.4. Passlagen

11 §. *Bestämmelser om passerande av gränsen.* Det föreslås att en hänvisning till gränsbevakningslagen tas in i paragrafen. Enligt förslaget föreskrivs i gränsbevakningslagen och bestämmelser som ges med stöd av den om passerande av gränsen, gränsövergångsställen och deras öppettider samt fördelningen av gränskontrolluppgifter mellan

gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen på olika gränsövergångsställen och om tillstånd att passera gränsen. Bestämmelserna om finländares och utlänningars passerande av gränsen samlas i en lag. En motsvarande hänvisning fogas till utlänningslagen.

1.5. Utlänningslagen.

3 §. *Definitioner.* I 21 punkten hänvisas till lagen om gränsbevakningsväsendet. Hänvisningen uppdateras så att den gäller gränsbevakningslagen.

4 §. *Förhållande till andra lagar.* I 3 mom. hänvisas till 47 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Hänvisningen uppdateras så att den gäller 27 § i gränsbevakningslagen.

12 §. *Bestämmelser om passerande av gränsen.* I den gällande paragrafen föreskrivs om gränsövergångsställen som utlänningar får använda och om tillstånd till inresa eller utres via andra ställen (tillstånd till gränsövergång). Enligt förslaget föreskrivs i gränsbevakningslagen och bestämmelser som utfärdas med stöd av den om passerande av gränsen, gränsövergångsställen och deras öppettider samt fördelningen av gränskontrollavgifter mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen på olika gränsövergångsställen och om tillstånd att passera gränsen. Bestämmelserna om finländares och utlänningars passerande av gränsen samlas i en lag. Enligt förslaget skall 12 § i utlänningslagen bestå endast av en hänvisning till gränsbevakningslagen. En motsvarande ändring görs i passlagen.

123 §. *Beslut om tagande i förvar och placering av utlänningar som tagits i förvar.* En utlänning kan tas i förvar på de grunder som anges i utlänningslagens 121 §. Om förvar som varar högst 48 timmar kan beslut fattas av chefen för juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, en gränsbevakningsman med minst majors grad, områdeschefen vid en gränsbevaknings- eller sjöbevakningssektion eller chefen för en gränskontrollavdelning. Den som tagits i förvar skall så snart som möjligt placeras i en förvarsenhet. En tjänsteman som kan fatta beslut om tagande i förvar kan fatta beslut om exceptionell placering av en i förvar tagen person i polisens häkteslokaler om förvarsenheterna är tillfälligt fullsatta. I fråga

om utlänningar som placerats i polisens häkteslokaler tillämpas bestämmelserna i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter eller 5, 6, 6 a och 7 § i lagen om rannsakningsfångelse.

Det kan uppstå behov att ta personer i förvar vid gränsen på grund av en utredning som görs i samband med en avvissning. En person som tagits i förvar kan dock inte enligt gällande bestämmelser placeras i gränsbevakningsväsendets lokaler. Ett sådant behov finns dock särskilt i avlägsna bygder där det är långt till polisens förvarlokaler. Ändringen är nödvändig med tanke på gränsbevakningsväsendets verksamhet.

En person som tagits i förvar skall enligt förslaget kunna placeras för höst 48 timmar i gränsbevakningsväsendets häkteslokaler på samma grunder som en sådan person kan placeras i polisens lokaler.

En stor del av gränsbevakningsväsendets förvarlokaler passar för förvar av anhållna. Gränsbevakningsväsendet har tillgång till sammanlagt 20 förvarlokaler. Lokalerna finns vid gränsövergångsställena i Södra hamnen och Västra hamnen i Helsingfors, Imatra, Niirala, Nuijamaa, Salla, Vaalimaa och Vartius. Dessutom finns det i samband med Näätäms, Raja-Jooseppi och Siilastupa gränsbevakningsstationer lokaler som lämpar sig för förvar av frihetsberövade personer. En del av lokalerna används gemensamt av gränsbevakningsväsendet och tullen. Behovet av egna förvarlokaler är särskilt framträdande i avlägsna bygder som gränsbevakningsstationerna i Salla, Näätäms, Raja-Jooseppi och Siilastupa.

Tagandet i förvar är i allmänhet kortvarigt. Behovet att ta personer i förvar över natten förkommer särskilt på de ställen där det är långt till polisens lokaler. Personer har tagits i förvar t.ex. därför att de är efterlysta för förfalskning, för ordnande av olaglig inresa eller misstänkta för rattfylleri. Dessutom har personer vilkas identitet är oklar tagits i förvar.

En del av gränsbevakningsväsendets förvarlokaler är moderna och har kameraövervakning. De lokaler som inte har kameraövervakning finns ofta i omedelbar närhet till en jourlokal. Om godkännande av förvarlokaler föreskrivs i 64 § i gränsbevakningslagen.

Enligt förslaget fogas anhållningsberättiga-

de tjänstemän till de personer vid gränsbevakningsväsendet som kan fatta beslut om tagande i förvar.

174 §. *Anmälnings- och övervakningsskyldighet för fordonsförare och transportörer.* Bestämmelserna om skyldigheten att lämna uppgifter vid gränskontroll skall enligt förslaget samlas i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet. Bestämmelserna om skyldigheten att lämna uppgifter som gäller fordonsförare, befälhavare på och ägare och innehavare av trafikmedel flyttas därför från 174 § i utlänningslagen till 19 § i den nämnda lagen. Detta skall inte gälla skyldigheten att underrätta om fripassagerare och inte heller hindrande av obehörig inresa, om vilket det fortsättningsvis skall föreskrivas i 174 § i utlänningslagen. Till bestämmelsen fogas en nödvändig hänvisning till 19 och 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

179 §. *Påföljdsavgift för transportör.* I det ovan nämnda direktivet som genomförs i samband med lagreformen förutsätts att det finns en möjlighet att påföra transportören en påföljdsavgift. Enligt 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet skall lufttrafikföretag på gränsbevakningsmyndighetens begäran lämna uppgifter om passagerare som lufttrafikföretaget transporterar till ett officiellt gränsövergångsställe via vilket personerna anländer till Europeiska unionen hörande medlemsstaters område eller lämnar medlemsstaternas område. I händelse av att skyldigheten att lämna uppgifter försummas borde det föreskrivas om sådana i direktivet förutsatta påföljder som är effektiva, proportionella och avskräckande. Bestämmelserna om detta skall ingå i 179 och 181 § i utlänningslagen.

Påföljdsavgiften för en transportör som bryter mot den i 20 § föreskrivna skyldigheten att lämna uppgifter är 3 000 euro för varje sådan resa för vilken uppgifter om passagerare inte har meddelats eller för vilken bristfälliga eller felaktiga uppgifter meddelats. Eftersom det vid lämnande av passageraruppgifter när det gäller lufttrafikföretag inte är fråga om resedokument, kan transportören inte befrias från påföljdsavgiften på de grunder som det föreskrivs om i 179 § 2 mom. 1 punkten i utlänningslagen.

181 §. *Påförande av påföljdsavgift för transportör.* Påföljdsavgiften skall också när det gäller försummelse att lämna passageraruppgifter inom flygtrafiken påföras av kommandören eller biträdande kommandören för den gräns- eller sjöbevakningssektion eller chefen för den gräns- eller sjöbyrå inom vars verksamhetsområde förseelsen beträffande passageraruppgifterna konstaterats. En ändring som motsvarar detta görs i paragrafen.

182 §. *Avlyftande av påföljdsavgift för transportör.* Bestämmelserna i utlänningslagens 182 § om avlyftande av påföljdsavgift för transportör skall inte tillämpas på förseelser som gäller lämnande av passageraruppgifter inom flygtrafiken. Detta beror på att de nämnda grunderna för detta inte ansluter sig till lämnande av uppgifter och att de grunder som enligt 179 § 2 mom. 3 och 4 punkten utgör ett hinder för påförande av avgiften inte kan anses vara tillräckliga för att transportören skall befrias från avgifterna.

185 §. *Utlänningsförseelse.* Enligt 2 mom. döms den för utlänningsförseelse som uppsåtligt eller av grov oaktsamhet försummar sin skyldighet enligt 174 eller 175 §. Momentet ändras för att straffbarheten skall bibehållas i fråga om de skyldigheter i 174 § som flyttas till 19 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet. En förseelse som gäller passageraruppgifter inom flygtrafiken skall enligt bestämmelserna vara lika straffbar som brott mot 19 § i den nämnda lagen eller utlänningslagens 174 §.

1.6. Ordningsslagen

4 §. *Intagande av berusningsmedel.* Enligt 4 § 1 mom. i ordningsslagen är det förbjudet att inta berusningsmedel på allmänna platser i tätorter och i ett fordon i kollektivtrafik. Förbudet skall enligt förslaget utvidgas till att gälla också gränsövergångsställen, eftersom intagandet av berusningsmedel och berusade personer orsakar betydande störningar och en del av gränsövergångsställena inte ligger i tätorter.

I 2 mom. begränsas tillämpningsområdet för 1 mom. så, att förbudet inte gäller serveringsområden med särskilt tillstånd eller enligt anmälan eller de inre utrymmena i ett fordon i privat bruk. Det gäller inte heller in-

tagande av alkoholdrycker i parker eller på någon annan därmed jämförbar allmän plats så att intagandet samt den vistelse på platsen och det beteende som hör samman därmed inte utgör ett hinder eller gör det oskäligt svårt för andra att utöva sin rätt att använda platserna för deras egentliga ändamål. Ändringen gäller inte denna begränsning.

21 §. *Förverkandepåföljd, förstörande och fräntagande.* Det finns i regel inte polis på gränsövergångsställena. Enligt 20 § i gränsbevakningslagen ser gränsbevakningsväsendet till att allmän ordning och säkerhet upprätthålls vid gränsövergångsställena när polisen är förhindrad att göra det. I anslutning till detta finns det uppgifter som det föreskrivs om i ordningslagen. Gränsbevakningsmännen nämns dock inte i ordningslagen. För upprätthållandet av allmän ordning och säkerhet skall en gränsbevakningsman kunna ingripa i verksamhet som är förbjuden enligt ordningslagen.

Om förbud att inta berusningsmedel föreskrivs i 4 § i ordningslagen. I 9 § i ordningslagen förbjuds tillverkning, införande i landet, saluföring samt innehav på allmän plats eller i trafikmedel på allmän plats av knogjärn, stiletter och kaststjärnor, eller som något annat föremål maskerade eggvapen, förlamande elvapen, elbatonger, fjäderbatonger, precisionsslangbågar och precisionsslungor. Också innehav av teleskopbatonger är förbjudet. I 10 § i ordningslagen förbjuds innehav på allmän plats av föremål och ämnen som är avsedda att eller lämpar sig för att allvarligt skada någon annan. Som sådana föremål nämns eggvapen, söndriga glasföremål och andra med dessa jämförbara föremål som lämpar sig för att skära eller sticka, batonger, kättingar, fjädrar, vajrar, kablar, bobollsträn och andra med dessa jämförbara föremål som är lämpliga som tillhygge, kastpilar, kulor och andra jämförbara föremål som lämpar sig för att kastas, ämnen som är frätande eller lämpar sig för att allvarligt skada eller förlama någon annan, luftvapen, vapen med fjäderfunktion, harpuner, slangbågar, blåsrör och andra med dessa jämförbara föremål som lämpar sig för skjutande samt hälsofarliga laserpekare. Också innehav av föremål som är förvillande lika skjutvapen eller explosiva varor är förbjudet på allmänna platser. I 13 § i ordningslagen förbjuds innehav utan god-

tagbart skäl på allmän plats av sprayfärger och andra sådana målarfärger eller andra ämnen som lämpar sig väl för klottring av egendom. Om undantagen från förbuden föreskrivs närmare i andra lagar.

Gränsbevakningsmännen skall enligt förslaget få samma befogenheter som polisen att på gränsövergångsställena och vid gränskontroll i trafikmedel i kollektiv trafik omhänderta sådana förbjudna föremål som avses i 9 och 10 § samt berusningsmedel som intas i strid mot 4 §. En anhållningsberättigad tjänsteman skall kunna bevisligen förstöra enligt 9 eller 10 § förbjudna föremål och ämnen av ringa värde som sannolikt kommer att förklaras förverkade. Beslutet kan i så fall fattas även av en anhållningsberättigad tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsmännen får befogenhet att förstöra berusningsmedel. Övervakning av innehav av sprayfärger skall däremot inte höra till gränsbevakningsväsendets uppgifter.

1.7. Polislagen

10 a §. *Gränskontroll och tullåtgärder.* Riksdagens förvaltningsutskott framhöll i sitt utlåtande om regeringens proposition med förslag till lag om gränsbevakningsväsendet att det är nödvändigt för polis- och tullmyndigheterna att föreskriva om behövlig befogenhet för utförande av gränskontroll eftersom myndigheterna inte annars skulle vara behöriga att utföra de gränskontroller som förutsätts i Schengenkonventionen. Både polisen och tullen har därför i lagen om gränsbevakningsväsendet getts befogenheter att utföra gränskontroll. I polislagen infördes dessa befogenheter genom en lag om ändring av polislagen (21/2001).

Enligt regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av polislagen (RP 34/1999 rd) gavs polismännen, genom en ny 10 a § som infördes i polislagen, samma befogenheter som gränsbevakningsmännen har vid gränskontroll. Samtidigt föreskrevs om polismännens rätt vid tullåtgärder. Polisens befogenhet föreslogs dock bli begränsad så, att rätten att verkställa gränskontroller och vidta tullåtgärder skall gälla endast för att polismän skall kunna ta i beslag ett föremål eller ett ämne som tillverkats, importerats eller innehas

olagligen, eller för att de skall kunna förhindra olaglig inresa i landet. Begränsningen ansågs vara motiverad med hänsyn till å ena sidan gränskontrollens karaktär ur perspektivet för de grundläggande fri- och rättigheterna och å andra sidan polisens uppgifter som avviker från såväl gränsbevakningsväsendets som tullens uppgifter. Avsikten med bestämmelserna var inte enligt förslaget att påverka uppgiftsfördelningen mellan polisen, tullen och gränsbevakningsväsendet.

I den föreslagna paragrafen ges polismännen motsvarande befogenheter som gränsbevakningsmännen har att utföra gränskontroll vid gränsövergångsställe i enlighet med 14 § i gränsbevakningslagen. Gränskontroll kan också genomföras i ett fordon som används för kollektivtrafik eller på någon annan plats, om det förutsätts för att trafiken skall löpa smidigt eller av något annat motiverat skäl. I paragrafen ingår däremot inte en begränsning av nuvarande art om att gränskontrolluppgiften bara gäller förhindrande av olaglig inresa i landet. Den gällande bestämmelsen följer inte principerna för ett smidigt PTG-samarbete. Om fördelningen av gränsbevakningsuppgifterna mellan olika myndigheter bör det även i övrigt vara möjligt att, med stöd av 12 § i den föreslagna gränsbevakningslagen, fritt föreskriva genom förordning av statsrådet. Polisen, liksom även tullen, kan ha behov att utföra gränskontroll på andra ställen än det föreskrivna gränsövergångsstället i enlighet med vad PTG-myndigheterna kommer överens om från fall till fall.

Hänvisningarna till befogenheter som behövs vid gränskontroll uppdateras så att de motsvarar den nya lagstiftningen. Polismän har rätt att utföra åtgärder som ingår i gränskontroll med de befogenheter som anges i 28 och 29 § i gränsbevakningslagen.

Enligt 10 § i polislagen har en polisman rätt att, för utförande av ett visst uppdrag, av var och en få veta hans eller hennes namn, personbeteckning, eller om sådan saknas, födelsedatum och medborgarskap samt var han eller hon kan anträffas. Därför är det i paragrafen inte nödvändigt att hänvisa till gränsbevakningsmännens rätt att få veta den kontrollerades personuppgifter, så som det är för närvarande.

I 2 mom. införs bestämmelserna om poli-

sens tulluppgifter i en form som i sak inte ändrats.

21 §. *Stannande och flyttning av fordon.* En gränsbevakningsman skall i gränsbevakningsuppgifter ha rätt enligt 38 § i gränsbevakningslagen att bestämma att ett fordon skall stannas och flyttas eller att flytta fordonet samt att reglera trafiken, om det är nödvändigt för genomförande av gränskontroll eller gränsövervakning. I polislagen har polismannens behörighet att utföra motsvarande åtgärder begränsats till påträffande av en efterlyst person eller en annan person som skall gripas, övervakning som hänför sig till användningen av ett fordon, upprätthållande av allmän ordning och säkerhet eller avvärjande eller utredning av brott. Det föreslås att för polismän i fråga om gränskontroll tas in motsvarande befogenheter i paragrafen att stanna och flytta ett fordon som de befogenheter som gränsbevakningsmän har vid gränskontroll.

1.8. Tullagen

14 a §. Befogenhet att genomföra gränskontroll infördes i tullagen med anledning av regeringens proposition med förslag till lag om ändring av tullagen (RP 2/2001 rd). Genom lagen om ändring av tullagen (241/2001) fick tullen de i 15 § 1 och 2 mom. samt 16, 17 och 21 § i lagen om gränsbevakningsväsendet avsedda befogenheterna för gränskontroll på de gränsövergångsställen som avses i 2 § 3 punkten i lagen om gränsbevakningsväsendet.

I paragrafen finns bestämmelser om de behövliga befogenheterna för tullmän att utföra gränskontrolluppgifter. Bestämmelserna genomförs på samma sätt som för polisen genom hänvisning till de respektive bestämmelserna i gränsbevakningslagen. De för gränskontrolluppgiften nödvändiga hänvisande bestämmelserna har redan beskrivits ovan under förslaget till lag om ändring av polislagen. I fråga om tullmän är det, med avvikelse från polismän, i varje fall nödvändigt att ge dem befogenhet att i en gränskontrolluppgift få veta den kontrollerades personuppgifter eftersom det inte ingår någon exakt motsvarande bestämmelse i tullagen.

En tullman har nu med hänvisning till 14 a § i tullagen rätt att med stöd av 15 § 2 mom. i

lagen om gränsbevakningsväsendet stänga, spärra av eller utrymma ett gränsövergångsställe eller begränsa trafiken där, om detta är nödvändigt för att utföra en åtgärd som ingår i gränskontrollen, för att upprätthålla eller återställa ordningen på gränsövergångsstället eller för att skydda en persons säkerhet eller integritet eller egendom som är i fara. Bestämmelserna om samma sak i 32 § i den föreslagna gränsbevakningslagen genomförs för gränsbevakningsväsendets del genom hänvisningar till polislagen. För tullens del kan det således inte mera bli fråga om en hänvisning till gränsbevakningslagen, i vilken för sin del föreslås ingå en hänvisning till bestämmelserna i polislagen. Enligt praxis i fråga om uppgiftsfördelningen mellan PTG-myndigheterna ansvarar gränsbevakningsväsendet annars också för utförandet av de ovan nämnda åtgärderna då polisen inte är närvarande.

Med anledning av det ovanstående föreslås att tullmännen har rätt att utföra gränskontroll genom befogenheter enligt 28, 29, 36 och 38 § i gränsbevakningslagen. Om det fortfarande är nödvändigt att föreskriva om de ovan nämnda befogenheterna för tullen vore det ändamålsenligare att bedöma saken i samband med den pågående revideringen av tullagen. Det har meddelats att den nämnda revideringen genomförs nästan enligt samma tidtabell som de revideringar som ingår i det aktuella förslaget.

1.9. Strafflagen

2 a kap. Om böter, förvandlingsstraff och ordningsbot

9 §. *Ordningsbotsförseelser.* Vid gränsbevakningsväsendets, polisens och tullens övervakning av sjötrafiken har det framgått ett klart behov att komplettera påföljdsutbudet för lindriga förseelser som förekommer allmänt i sjötrafiklagen. En påföljd som kan mätas i dagsböter är ofta en oskälig påföljd i sådana fall då en anmärkning för sin del vore en otillräcklig påföljd. I 2 mom. införs en ny 6 punkt för införande av ordningsbot vid övervakningen av sjötrafiken.

Ordningsbot kan enligt förslaget bestämmas för ringa brott som gäller utrustning, registrering samt underlåtenhet som anknyter

till sjötrafiklagen, dvs. till de i lagens 5 § avsedda allmänna skyldigheterna för dem som färdas på vatten, till bestämmelserna i lagens 8 § i fråga om farkosters konstruktion, utrustning och skick, till skyldigheten enligt lagens 13 § att visa upp dokument samt till regionala förbud och begränsningar som avses i lagens 15 §.

Avsikten är att ordningsbot skall användas vid övervakning av sjötrafiken i överensstämmelse med praxis vid övervakning av vägtrafiken. Möjligheten att använda ordningsbot förhindrar inte att strafforderförfarande används om gärningens art kräver det. Utöver 9 § i strafflagen bör förordningen om ordningsbotsförseelser (610/1999) ändras.

16 kap. Om brott mot myndigheter

4 a §. *Tredska mot gränsbevakningsman.* Om tredska mot gränsbevakningsman bestäms för närvarande i 66 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Om tredska mot polis bestäms i 16 kap. 4 § i strafflagen. Bestämmelsen om gränsbevakningsman föreslås av enhetlighetsskäl bli flyttad till strafflagen. Till 16 kap. föreslås bli fogad en ny 4 a §. Straffskalan skulle i motsvarighet till nuvarande bestämmelser motsvara böter eller fängelse i högst tre månader. Det svarar samtidigt ett straff som enligt 16 kap. 4 § i strafflagen kan fås för tredska mot polis.

I 1 punkten bestäms om straff för att en person som är föremål för en gränsbevakningsmans åtgärd underlåter att lyda en befallning eller ett förbud som en gränsbevakningsman för utförandet av ett uppdrag inom sitt ansvarsområde meddelar inom ramen för sina befogenheter. En motsvarande allmän bestämmelse finns inte för närvarande. Detta bör redan nu anses vara en brist, men särskilt problematisk blir saken emellertid när gränsbevakningslagen träder i kraft. Enligt 40 § i gränsbevakningslagen har en gränsbevakningsman vid utövning av sina befogenheter enligt denna lag eller någon annan lag rätt att i ett enskilt fall inom sitt ansvarsområde ge befallningar och meddela förbud som är förpliktande för var och en. De nya bestämmelserna förutsätter därmed också ett straffhot i lag.

Paragrafens 2 punkt gäller vägran att lämna personuppgifter. Det föreslås att det bestäms

om skyldigheten att lämna personuppgifter i 36 § i gränsbevakningslagen. Motsvarande straffbestämmelse ingår för närvarande i 66 § 1 punkten i lagen om gränsbevakningsväsendet. I 3 punkten bestäms om straff för att en person underlåter att följa ett tydligt tecken som en gränsbevakningsman ger för att reglera trafiken eller stanna ett fordon eller få det flyttat.

Paragrafens 4 punkt är ny i sak. Enligt 11 a § i sjöräddningslagen får en sjöräddningsledare tillfälligt förbjuda eller begränsa trafiken på havsområdet inom efterspanings- och räddningsområdet, om åtgärden är nödvändig för att trygga ett effektivt utförande av efterspanings- och räddningsverksamheten och för att undvika nya kritiska lägen. Straffhot för underlåtenhet att följa order har för närvarande dock inte inträtt. För att det skall vara möjligt att effektivt rädda människoliv är det mycket viktigt att sjöräddningsledarens ifrågavarande order följs. Rättsläget föreslås därför bli klargjort så att man kan bli straffad för underlåtenhet att följa sjöräddningsledarens order och förbud som gäller efterspanings- och räddningsområde. Sjöräddningsledaren är enligt sjöräddningslagen alltid också behörig gränsbevakningsman.

24 kap. **Om kränkning av integritet och frid samt om ärekränkning**

3 §. *Brott mot offentlig frid.* I paragrafen anges ett kasernområde eller ett annat område som är i försvarsmaktens användning som ett sådant ställe i fråga om vilket den som obehörigen beträder det kan göra sig skyldig till brott mot offentlig frid. Enligt regeringens proposition till riksdagen med förslag till revidering av straffbestämmelserna om kränkning av integritet och frid samt om ärekränkning (RP 184/1999 rd) skall genom bestämmelsen om olovligt intrång, som riksdagen ändrade till brott mot offentlig frid (RSv 56/2000), skyddas vissa sådana ställen som enligt den föreslagna lagen annars inte skulle omfattas av hemfrid. Lagrummet är tillämpligt bl.a. på kasernområden och andra områden som är i försvarsmaktens användning. Enligt motiveringen är vistelse på ett område i försvarsmaktens användning obehörig enbart om försvarsmaktens ifrågavarande myndighet har fattat beslut om förbud mot rätten

att färdas på området.

I varje fall är det korrekt att i förteckningen ta med också gränsbevakningsväsendets område. Det föreslagna tillägget är nödvändigt också av den orsaken att det i 71 § i gränsbevakningslagen föreslås begränsningar av och förbud mot rätten att röra sig i gränsbevakningsväsendets lokaler och områden och vid övningar inom gränsbevakningsväsendet. Den som kränker dessa begränsningar och förbud kan enligt 73 § i gränsbevakningslagen göra sig skyldig till ett brott mot begränsningen av rätten röra sig i gränsbevakningsväsendets lokaler och områden. Beträffande allvarigare gärningsformer som gäller de nämnda områdena finns det orsak att föreskriva att de skall bestraffas som brott mot offentlig frid.

1.10. **Tvångsmedelslagen**

1 kap. **Gripande, anhållande och häktning**

6 §. *Anhållningsberättigad tjänsteman.* Genom propositionen utvecklas gränsbevakningsväsendets möjligheter att bekämpa kriminalitet som överskrider gränsen och att genomföra förundersökning. Antalet brott som gränsbevakningsväsendet skall undersöka kommer på grund av de lagar som ingår i propositionen att öka. Förteckningen över de anhållningsberättigade tjänstemännen bör därför kompletteras med de tjänstemän som utöver kompetens även har möjlighet att leda brottsundersökningen och fatta beslut om tvångsmedel vid behov varje dag.

Anhållningsberättigade tjänstemän är i dagsläget chefen för gränsbevakningsväsendet, avdelningschefen vid juridiska avdelningen och byråchefen vid administrativa byråer vid staben för gränsbevakningsväsendet samt kommandörerna för gränsbevaknings- och sjöbevakningssektionerna. Till förteckningen fogas biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet, avdelningschefen för gräns- och sjöavdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, överinspektören vid juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, biträdande kommandörerna för gränsbevaknings- och sjöbevakningssektionerna och chefen för en gränsbyrå eller sjöbyrå. Anhållningsberätti-

gade är enligt förslaget dessutom chefen och vicechefen för en gränskontrollavdelning vid gränsbevaknings- och sjöbevakningssektionerna. En separat gränskontrollavdelning finns för närvarande bara vid Finska vikens sjöbevakningsavdelning, som ansvarar för gränskontrollerna i huvudstadsregionen.

Undersökningsledarsystemet enligt förundersökningslagstiftningen innebär en avvikelse från gränsbevakningsväsendets militära ledarsystem. De befogenheter som är nödvändiga för användningen av tvångsmedel måste ges enbart sådana tjänstemän som behöver dem i verkligheten. Å andra sidan talar ett sådant behärskat utvecklande av brottsbekämpningen inom gränsbevakningsväsendet som uppfyller rättssäkerhetens krav till alla delar för att ställningen som anhållningsberättigad tjänsteman åtminstone i detta skede ges enbart tjänstemän som slutfört en grundlig examen på högskolenivå. I propositionen har uttryckligen med den nämnda motiveringen föreslagits den bestämmelse som ingår i paragrafen. Den jour som behövs i samband med ledningen av undersökningen och användningen av tvångsmedel kan genomföras i gränsbevakningsväsendets administrativa enheter på basis av de föreslagna bestämmelserna.

Chefen för gränsbevakningsväsendet måste såsom för närvarande ha en anhållningsberättigad tjänstemans befogenheter så att han vid behov kan överta ledningen för ett ärende som undersöks vid gränsbevakningsväsendet och använda behövliga tvångsmedel om detta visar sig behövt.

Såsom det refereras ovan i allmänna motiveringen är avsikten att ledningen av gränsbevakningsväsendets förundersökning styrs till juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet. Ett centralt stöd och väl samordnade anvisningar behövs i detta skede för att utveckla gränsbevakningsväsendets förundersökning. Chefen och överinspektörerna vid juridiska avdelningen och har juridisk slutexamen. De har dessutom antingen på basis av särskilda behörighetskrav en nödvändig eller annars i praktiken förvärvat ledarerfarenhet eller praktisk erfarenhet från polisens eller åklagarens ansvarsområde eller från allmän domstol eller förvaltningsdomstol. På dessa grunder föreslås chefen för juridiska avdelningen och avvikande från det

nuvarande också överinspektörerna bli anhållningsberättigade tjänstemän. Detta är nödvändigt för att ge de administrativa enheterna vid gränsbevakningsväsendet stöd av jourkaraktär vid den förundersökning som nu utvecklas vid gränsbevakningsväsendet.

Till förteckningen över anhållningsberättigade tjänstemän fogas också chefen för gräns- och sjöavdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, som hittills inte varit anhållningsberättigad tjänsteman. Till tjänsten kan enbart utses en erfaren officer. Det är motiverat att foga denna tjänsteman till förteckningen för att tjänstemannen i denna uppgift av tradition har avgjort t.ex. frågan om lämnande av handräckning med helikopter vid gränsbevakningsväsendet. En sådan handräckning föreslås i fortsättningen allt oftare kunna gälla också förundersökning av brott. Om handräckning av denna typ beslutar enligt den föreslagna gränsbevakningslagen en anhållningsberättigad tjänsteman.

På grund av de synpunkter som gäller det allmänna ledarsystemet bör också biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet, avvikande från det nuvarande, vara anhållningsberättigad tjänsteman. Biträdande chefen är förman för de ovan nämnda avdelningscheferna vid staben för gränsbevakningsväsendet och dessutom vikarie för gränsbevakningsväsendets chef, i vilken uppgift han eller hon i varje fall är anhållningsberättigad.

Vid gränsbevaknings- och sjöbevakningssektionerna är chefen för en gräns- eller sjöbyrå, som annars också ansvarar för brottsbekämpningen, den centralt anhållningsberättigade tjänstemannen. Sektionernas undersökningsgrupper är förlagda uttryckligen i samband med dessa byråer.

5 a kap. **Teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation**

5 §. *Beslut om åtgärd.* På framställning av undersökningsledaren beslutar den polisman som är chef eller biträdande chef för den polisenhet som ansvarar för förundersökningen om annan teknisk avlyssning än sådan som utförs med domstols tillstånd. Vid förundersökning som görs av tullverket fattas beslutet av chefen för Tullstyrelsens bevakningsavdelning eller för den enhet vid bevakningsavdelningen som ansvarar för undersökning-

en eller av chefen för tulldistriktet i fråga. Vid förundersökning som görs av gränsbevakningsväsendet fattas beslutet av avdelningschefen, byråchefen eller överinspektören vid juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet. Om en allmän åklagare är undersökningsledare fattas beslutet av åklagaren i fråga.

Enligt 41 § 2 mom. i gränsbevakningslagen gäller i fråga om en gränsbevakningsmans befogenheter för förebyggande och utredning av brott samt för väckande av åtal det som i polislagen, förundersökningslagen och tvångsmedelslagen eller någon annanstans föreskrivs om polismäns befogenheter för förebyggande eller utredning av brott eller väckande av åtal. En gränsbevakningsman har dock inte rätt att använda sig av täckoperation, bevisprovokation genom köp, teleavlyssning eller teleövervakning.

Enligt 41 § 3 mom. i gränsbevakningslagen skall polisbefälets befogenheter höra till de anhållningsberättigade tjänstemännen vid gränsbevakningsväsendet samt undersökningsledare. Förordnande för sådan teknisk avlyssning i mer än tre dygn som avses i 31 § 1 mom. i polislagen skall enligt 41 § 3 mom. i gränsbevakningslagen ges av avdelningschefen, byråchefen eller en överinspektör vid juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet. Motsvarande ändring görs i 5 a kap. 5 § 3 mom. i tvångsmedelslagen.

1.11. Vägtrafiklagen

76 §. *Grunder för temporärt körförbud.* Genom de föreslagna lagarna får gränsbevakningsmännen samma rätt som polisen att utfärda temporärt körförbud, omhänderta körkort och att göra behövliga registeranteckningar i enlighet med lagen om fordonstrafikregistret. Dessa ärenden slutförs av polisen som har den allmänna behörigheten.

I 95 § i vägtrafiklagen föreskrivs om kontroll av förarens körskick. Enligt 2 mom. föreskrivs särskilt om prov som utförs för att konstatera alkohol eller annat berusningsmedel.

Enligt 6 kap. 3 § i tvångsmedelslagen kan en gränsbevakningsman ålägga föraren av ett motordrivet fordon eller den som utför något annat uppdrag som nämns i 23 kap. strafflagen att genomgå ett prov för att konstatera

om han möjligen intagit alkohol eller något annat berusningsmedel. Gränsbevakningsmännen övervakar alltså också iakttagandet av bestämmelserna om förarens körskick. Vid genomförandet av gränskontroller och i samband med dem övervakar gränsbevakningsväsendet enligt lagen om gränsbevakningsväsendet trafiken till och från landet på gränsövergångsställena samt utför gränskontroller. Gränsbevakningsmännen kan när de utför gränskontroller bl.a. ålägga föraren eller en annan ovan nämnd person att genomgå ett utandningsprov som görs med en alkometer. Den som vägrar genomgå provet är enligt 6 kap. 3 § i tvångsmedelslagen skyldig att underkasta sig en kroppsbesiktning enligt 5 kap. 9 §, som kan vara ett utandningsprov som görs med en precisionsalkometer eller ett blodprov.

Gränsbevakningsväsendet kan enligt 43 § 1 mom. och 4 § i lagen om gränsbevakningsväsendet göra förundersökning av brott i vilka en inresande eller en utresande person är delaktig och som omfattar brott mot eller försummelse av de bestämmelser om terräng-, väg- och sjötrafiken som övervakas av gränsbevakningsväsendet. En gränsbevakningsman kan alltså göra förundersökning åtminstone i fråga om rattfylleribrott när den gäller personer som passerar gränsen. Enligt den föreslagna gränsbevakningslagen kan gränsbevakningsväsendet göra förundersökning när det finns skäl att misstänka brott mot eller underlåtelse att följa bestämmelserna eller föreskrifterna om passerande av en gräns som övervakas av gränsbevakningsväsendet. I och med att gränsbevakningsmännen också övervakar förarens körskick, har gränsbevakningsväsendet enligt gränsbevakningslagen rätt att undersöka rattfylleribrott i vägtrafiken.

Polisen har i regel inga företrädare på de livligt trafikerade gränsövergångsställena vid den östra gränsen. Trafikmängderna är stora och de växer hela tiden. Gränsbevakningsväsendets egna resurser är ytterst belastade särskilt vid de livligt trafikerade gränsövergångsställena vid den östra gränsen. Det samma gäller polisen i kommunerna i närheten av gränsövergångsställena. Gränsbevakningsväsendet har inte resurser att sköta extra transporter. Gränsbevakningsmännen har inte heller enligt den gällande lagen om gränsbe-

vakningsväsendet rätt att transportera en person till en hälsovårdscentral, om det inte finns en polisman som tar emot personen. Blodets alkoholhalt hinner sjunka under transporten. Därför har inte alkohol som konstaterats vid ett utandningsprov i alla fall lett till förundersökning utan till att resan har avbrutits.

Ett prov som görs med en precisionsalkometer godkänns i en domstol. När alkoholhalten överskrider den lagliga gränsen kan förundersökning inledas omedelbart på gränsovergångsstället. En gränsbevakningsman har dock inte rätt att utfärda temporärt körförbud, även om han på grund av ett prov som gjorts med precisionsalkometer på sannolika skäl kan misstänka att en person gjort sig skyldig till rattfylleri.

För att detta missförhållande skall avlägsnas föreslås att det till 76 § i vägtrafiklagen fogas ett 3 mom. i vilket det föreskrivs att en gränsbevakningsman kan utfärda temporärt körförbud för en person som har körrätt. Först när användningen av precisionsalkometer införs vid gränsbevakningsväsendet blir trafiksäkerheten bättre och dessutom frigörs polisens resurser för annat trafiksäkerhetsarbete och andra uppgifter. Polisen behöver inte längre då använda sina patruller för att hämta personer som misstänks för rattfylleri från gränsbevakningsväsendets lokaler i och med att gränsbevakningsväsendet självständigt kan sköta nödvändiga vidare åtgärder i fråga om körrätten.

76 a §. *Överförande till polisen av ett körförbudsärende som gränsbevakningsväsendet utfärdat.* Gränsbevakningsväsendet skall enligt den föreslagna paragrafen utan dröjsmål till polisen överföra ett ärende som gäller utfärdande av temporärt körförbud. Detta är nödvändigt särskilt därför att man vid behandlingen av ett temporärt körförbud skall kunna beakta de skyldigheter som polisen har enligt andra lagar, så som skyldigheten enligt förordningen om körtillstånd för förare av fordon som transporterar farliga ämnen att omhänderta körtillståndet i samband med utfärdande av temporärt körförbud och att underrätta Fordonsförvaltningscentralen om detta.

Enligt 77 § 1 mom. i vägtrafiklagen skall polisen utan dröjsmål besluta om det temporära körförbudet skall bestå på grund av

misstanke om rattfylleri. Också därför är det skäl att dessa ärenden överförs till polisen. I fråga om temporärt körförbud som utfärdas av en gränsbevakningsman gäller i övrigt vad som bestäms om temporärt körförbud som utfärdas av polisen.

96 a §. *Tillsyn över användningen av skyddshjälm.* Förare och passagerare skall enligt 89 § i vägtrafiklagen använda skyddshjälm under körning på motorcyklar, i tre- och fyrhjulingar och lätta fyrhjulingar, på mopeder och motorkärlar. För närvarande har varken gränsbevakningsmännen eller tullten till uppgift att övervaka användningen av skyddshjälm. För förseelser skall ordningsbot kunna föreläggas. Övervakningen av iakttagandet av denna bestämmelse lämpar sig väl för gränsbevakningsmän och tullmän som övervakar trafikströmmen som passerar gränsen. Därför föreslås att det till lagens 7 kap. fogas en ny 96 a § i vilken det föreskrivs om denna befogenhet.

1.12. Lagen om fordonstrafikregistret

11 §. *Rätt att få uppgifter från myndigheter.* Såsom framgår av motiveringen till 76 § i vägtrafiklagen föreslås det att gränsbevakningsväsendet skall få rätt att utfärda temporärt körförbud för förare som misstänks för rattfylleri. En anteckning om temporärt körförbud skall införas i fordonstrafikregistret, som också användes av gränsbevakningsväsendet. Detta är nödvändigt för att garantera att verksamheten som bedrivs vid de myndigheter som svarar för vägtrafikens säkerhet är effektiv.

Gränsbevakningsväsendet har inte för närvarande rätt att göra anteckningar om temporära körförbud i fordonstrafikregistret. Därför och i överensstämmelse med de föreslagna ändringarna av och tilläggen till vägtrafiklagens 5 kap. skall gränsbevakningsväsendet genom en ändring av 17 § ges rätt att föra in anteckning om ett temporärt körförbud i informationssystemet för vägtrafiken.

17 §. Sekretessbelagda uppgifter och utlämnande av dem. Enligt 22 § 1 mom. 1 punkten i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet skall gränsbevakningsväsendet för upprätthållande av gränssäkerheten, för trafikövervakning, förundersökning, annan undersökning, efter-

spaning eller en räddningsuppgift eller för påförande av påföljdsavgift för transportörer ha rätt att ur fordonstrafikregistret få uppgifter om fordon eller personer som är föremål för gränsbevakningsväsendets åtgärder eller uppgifter om personers körrätt, körtillstånd, trafikstillstånd eller brott som inverkar på körrätten. Enligt 2 punkten skall gränsbevakningsväsendet ha rätt att för parkeringsövervakning ur fordonstrafikregistret få nödvändiga uppgifter om parkeringstillstånd för handikappade och enligt 3 punkten rätt att för identifiering av en person som är föremål för gränsbevakningsväsendets åtgärder ur fordonstrafikregistret få ett fotografi av personen och personens namnteckningsprov. Motsvarande ändringar skall göras i lagen om fordonstrafikregistret.

1.13. Territorialövervakningslagen

20 §. *Tillståndsmyndighet och tillståndsansökan.* Enligt 14 och 20 § i territorialövervakningslagen behandlar staben för gränsbevakningsväsendet tillståndsärenden som gäller fotografering från luftfartyg, eller andra anordningar som rör sig i luften, av områden inom finskt territorium där luftfart varaktigt är inskränkt. I bestämmelsen förutsätts att dessa ärenden avgörs av staben för gränsbevakningsväsendet, som också är en avdelning vid ministeriet. Det vore lämpligt att beviljandet av tillstånd sker vid de lokala gränsbevakningsmyndigheterna. Därför föreslås att gränsbevakningsväsendet skall fatta beslut i tillståndsärenden. Detta gör det möjligt att överföra beslutanderätten inom gränsbevakningsväsendet.

24 §. *Territorialövervakningsmyndigheternas uppgifter.* För att genomföra gränsövervakningen och i samband med den övervakar gränsbevakningsväsendet enligt 4 § 2 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendet inom sitt bevakningsområde Finlands territoriella integritet. Om detta föreskrivs närmare i territorialövervakningslagen. Enligt territorialövervakningslagen är territorialövervakning övervakande och tryggnad av Finlands territoriella integritet. Övervakningen av Finlands territoriella integritet är verksamhet som övervakningsmyndigheterna bedriver främst vid Finlands gränser i syfte att förebygga, uppdaga och klarlägga territorieförseelser

och territoriekränkningar. Tryggandet av Finlands territoriella integritet omfattar vid behov kraftåtgärder eller andra åtgärder som försvarsmakten och de övriga territorialövervakningsmyndigheterna vidtar för att förhindra eller avvärja territoriekränkningar.

Enligt 24 § 2 mom. skall gränsbevakningsmyndigheterna svara för territorialövervakningen på sitt område i samband med de uppgifter som hänför sig till gränsbevakningen och gränskontrollen. I propositionen föreslås att bevakningsområdet avskaffas, varför territorialövervakningsuppgiften koppling till gränsövervakningsväsendets bevakningsområde stryks. Även om gränsbevakningsväsendet utför territorialövervakning i samband med de uppgifter som hänför sig till gränsbevakningen och gränskontrollen, har gränsbevakningsväsendet också andra uppgifter i samband med vilka man i praktiken utför territorialövervakning. Territorialövervakning utförs också som en närmast självständig uppgift bl.a. inom gränsbevakningsväsendets luftfart, till havs samt vid den västra och östra gränsen. Det föreslås att den konstgjorda kopplingen av gränsbevakningsväsendets uppgifter till varandra slopas.

I praktiken skall alltså territorialövervakning utföras liksom för närvarande. Territorialövervakning skall dock också formellt kunna utföras i samband med uppgifter som inte hänför sig till gränsbevakning, t.ex. i samband med ett sjöräddningsuppdrag.

30 §. *Teknisk övervakning.* Enligt 30 § 4 mom. i territorialövervakningslagen föreskrivs om teknisk övervakning som verkställs av gränsbevakningsväsendet i lagen om gränsbevakningsväsendet. Det föreslås att territorialövervakningsuppgiftens samband med gränsbevakning och gränskontroll avskaffas så som ovan. I och med att territorialövervakning blir en självständig uppgift som gränsbevakningsväsendet utför, bör det föreskrivas särskilt om teknisk övervakning som utförs av gränsbevakningsväsendet i territorialövervakningslagen, på samma sätt som i fråga om försvarsmakten. Det föreslås att 30 § 4 mom. i territorialövervakningslagen upphävs och att 30 § 1 mom. ändras så att det fogas ett omnämnande av gränsbevakningsväsendet till momentet.

35 §. *Undersökning av territorieförseelse och territoriekränkning.* I 2 mom. hänvisas

till den gällande lagen om gränsbevakningsväsendet. Förundersökning av territorieförseelser och territoriekränkningar kan utföras av gränsbevakningsväsendet så som bestäms i gränsbevakningslagen. Det föreslås därför att hänvisningen i momentet ändras.

1.14. Lagen om fiske

96 §. Genom en lag om ändring av lagen om fiske (1066/2004) ändrades 96 § i lagen om fiske så att gränsbevakningsmyndigheterna skall utöva fisketillsyn i vatten vid riksgården, inom Finlands havsområde och i Finlands ekonomiska zon. Tillsynen får inte vara till förfång för gränsbevakningsmyndigheterna i deras egentliga tjänsteutövning. Strikt tolkat är utövandet av fisketillsyn också efter ändringen möjligt endast på vattenområden i riksgårdens omedelbara närhet.

Enligt de lagförslag som ingår i propositionen skall gränsbevakningsväsendets bevakningsområde avskaffas. Gränsbevakningsväsendet skall verka där det är motiverat för upprätthållande av gränsordningen eller gränssäkerheten eller utförande av sådana uppgifter med anknytning till det militära försvaret som ankommer på gränsbevakningsväsendet, samt inom havsområdet och i Finlands ekonomiska zon. Gränsbevakningsväsendet skall verka annanstans endast när det slutför en enskild uppgift. Avskaffandet av bevakningsområdet ändrar inte den regionala inriktningen av gränsbevakningsväsendets verksamhet. En begränsning av den territoriella behörigheten behövs inte heller i lagen om fiske. Därför föreslås att 96 § i lagen om fiske ändras i enlighet med detta.

101 §. Enligt 101 § 3 mom. i lagen om fiske skall en edsvuren fiskeövervakare och polis omhänderta fångstredskap, fångst och farkost av den som bedriver olovligt fiske. Om vattenområdet tillhör eller fiskerätten tillkommer staten är också en annan myndighet som övervakar fisket, även gränsbevakningsväsendet, skyldig att omhänderta fångstredskap, fångst och farkost. Gränsbevakningsväsendet skall kunna utöva fisketillsyn också annanstans. Det föreslås att 3 mom. ändras så att gränsbevakningsväsendet liksom polisen skall vara skyldig att vidta åtgärder också på andra ställen än där vattenområdet tillhör eller fiskerätten tillkommer staten. Detta för-

bättrar medborgarnas rättsskydd, och innebär inte att staten har en bättre ställning än privata innehavare av vattenområden eller fiske rätt. Gränsbevakningsväsendet kan utöva fiskeövervakning när helst det rör sig i vattnen.

1.15. Naturvårdslagen

8 kap. Åtgärdsförbud, tvångsmedel och straff

60 a §. *Gränsbevakningsväsendets tillsynsuppgifter.* I naturvårdslagen föreskrivs om skydd av områden, naturformationer samt djur- och växtarter och om förbud och begränsningar som tjänar dessa ändamål. Syftet med naturvårdslagen är att bevara naturens mångfald, vårda naturens skönhet och landskapets värde, stöda hållbart nyttjande av naturtillgångarna och av naturmiljön, öka kännedomen om och intresset för naturen samt främja naturforskningen.

För att trygga naturvärden av riksintresse kan enligt naturvårdslagen naturskyddsprogram utarbetas, genom vilka områden reserveras för naturskyddsändamål. Naturskyddsprogram är t.ex. de av statsrådet godkända principbesluten om ett basprogram för myrskydd, ett riksomfattande program för skydd av fågelrika insjöar och havsvikar, ett åskyddsprogram, ett lundskyddsprogram, ett strandskyddsprogram och principbeslutet om skydd av gamla skogar.

Naturskyddsområden är enligt 10 § i naturvårdslagen nationalparkerna, naturreservaten och de övriga naturskyddsområdena. Om inrättandet av en nationalpark bestäms genom lag enligt 11 § i samma lag. I områden som tillhör staten kan enligt 12 § inrättas naturreservat. Om inrättande av andra naturskyddsområden i områden som tillhör staten bestäms genom förordning.

Vid ingången av 2003 fanns det 34 nationalparker, 19 naturreservat, 173 myrskyddsområden, 53 lundskyddsområden, 92 gamla skogar och 41 andra naturskyddsområden som tillhör staten. Antalet salskyddsområden, av vilka en del ligger i sjöbevakningsstationernas omedelbara närhet, var sju. Statens naturskyddsområden sköts i huvudsak av Forststyrelsen och Skogsforskningsinstitutet.

Den regionala miljöcentralen kan inrätta ett naturskyddsområde eller ingå ett avtal om

tidsbunden finansiering av ett sådant område också i områden som tillhör enskilda samt införa åtgärdsförbud i ett område som representerar en skyddad naturtyp. Den regionala miljöcentralen kan förbjuda sådan användning av ett område som kan äventyra syftet med skyddet av området. Kommunen kan besluta om fridlysning av ett naturminnesmärke som finns på privatägd mark. Miljöministeriet kan fatta beslut om landskapsvårdsområden av riksintresse och den regionala miljöcentralen kan fatta beslut om övriga landskapsvårdsområden. I beslut att inrätta ett landskapsvårdsområde kan tas in de bestämmelser som behövs för att bevara väsentliga drag i landskapet.

Av myndigheter som inte hör till naturskyddsförvaltningen nämns i naturvårdslagen endast tullverket, som har i uppgift att övervaka att bestämmelserna i gemenskapens förordningar iakttas vid import, export, återutförelse och transitering. Dessutom skall tullmyndigheterna hänvisa export och import av individer av sådana arter som avses i Europeiska gemenskapens förordningar samt deras delar eller avledningar under tullens övervakning till godkända gränsövergångsställen.

Flera naturskyddsområden ligger i närheten av riksgränsen eller i havsområden, där gränsbevakningsmän rör sig i sina tjänsteuppdrag. Sådana naturskyddsområden är t.ex. Östra Finska vikens, Lemmenjoki, Oulanka, Patvinsuo, Bottenvikens, Petkeljärvi, Skärgårdshavets, Ekenäs skärgårds och Urho Kekkonens nationalparker samt Malla, Kevo, Värriö, Maltio, Ulvinsalo och Koivusuo naturparker och i synnerhet sältskyddsområdena i havsområdena.

Gränsbevakningsväsendet har sedan tidigare uppgifter som ansluter sig till skyddet av miljön. Bl.a. övervakar gränsbevakningsväsendet inom sitt verksamhetsområde efterlevnaden av miljöskyddslagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den och gränsbevakningsväsendet är skyldigt att delta i den övervakning som avses i fartygsavfallslagen. Gränsbevakningsmyndigheterna har enligt den sistnämnda lagen rätt att i syfte att utreda utsläpp ta prover för att utreda ursprunget till ett skadligt ämne som observerats i vattnet och rätt att stoppa fartyg. Gränsbevakningsväsendet övervakar inom sitt verksamhets-

område efterlevnaden av havsskyddslagen och bestämmelser och föreskrifter som har utfärdats med stöd av den. Dessutom övervakar gränsbevakningsväsendet efterlevnaden av bestämmelser som gäller fiske och jakt samt vatten- och terrängtrafiken.

Trots det ovan anförda hör inte övervakningen av naturvårdsbestämmelserna till någon del till gränsbevakningsväsendet. I praktiken utför gränsbevakningsväsendet dock sådana uppgifter genom komplicerade handräckningsarrangemang, t.ex. bekämpning av olaglig plockning av havtorn och uppgifter som hör till området för sälskydd. Ett permanent rättsläge skall dock inte i praktiken behöva skötas genom handräckning.

I och med att gränsbevakningsväsendet ändå rör sig i eller i närheten av sådana naturskyddsområden som tillhör staten och som avses i naturvårdslagen, föreslås det att det i paragrafen skall nämnas att gränsbevakningsväsendet deltar i tillsynen över att naturvårdslagen iakttas på naturskyddsområden. Denna tillsyn skall gränsbevakningsväsendet utöva särskilt i nationalparker, naturreservat och havsområden i närheten av riksgränsen. På grund av det stora antalet naturvårdsbestämmelser skall inrikesministeriet och miljöministeriet samt Forsstyrelsen sinsemellan komma överens om inriktningen för gränsbevakningsväsendets åtgärder.

Den föreslagna bestämmelsen överensstämmer med grundlagens likställighetsprincip, eftersom tillsynen enligt förslaget inte bara gäller områden som tillhör staten, utan också privatägda områden och objekt när de är naturskyddsområden. Gränsbevakningsmännens befogenhet att självständigt utöva tillsyn skall endast gälla naturskyddsområden, men gränsbevakningsväsendet kan på begäran från en behörig myndighet undantagsvis utföra tillsynsuppgifter som hör till området för naturvård också annanstans, eftersom uppgiften i sig hör till gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde.

Brott mot regler som gäller i naturskyddsområden skall höra till de brott som kan utredas av gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet deltar i brottsutredningar inom de gränser som dess resurser ger möjlighet till och enligt den behandlingsordning för brottmål som det föreskrivs om i gränsbevakningslagen. Naturskyddsbrott som en-

ligt 58 § i naturvårdslagen är straffbara och naturskyddsbrott enligt 48 kap. 5 § i strafflagen skall vara brott som gränsbevakningsväsendet kan undersöka. Det är inte nödvändigt att föreskriva särskilt om den rätt till omhändertagande som avses i 60 § i naturvårdslagen. Gränsbevakningsmännen föreslås ha befogenhet enligt 6 kap. i gränsbevakningslagen att i naturskyddsområden förhindra, avbryta och utreda ett straffbart brott mot naturvårdslagen och att i ett sådant tjänsteuppdrag använda nödvändiga maktmedel.

Gränsbevakningsmännens deltagande i tillsynen över naturvårdslagstiftningen utöver den tillsyn över jakt och fiske som de redan utövar innebär enligt uppskattning en betydande effektivisering av jakt- och fiskeövervakningen. För Forststyrelsens jakt- och fiskeövervakning svarar för närvarande nio jakt- och fiskeinspektörer. De övervakar att den som använder naturen i marker och vatten som tillhör staten har behörigt tillstånd för sin verksamhet och iakttar jaktlagen, lagen om fiske, terrängtrafiklagen, naturvårdslagen och avfallslagen. Forststyrelsen har redan ett nära samarbete med polisen och gränsbevakningsväsendet.

1.16. Lagen om fornminnen

20 §. Vrak av fartyg eller delar av sådana som sjunkit för minst hundra år sedan är fredade enligt 20 § i lagen om fornminnen. På sådana fynd tillämpas bestämmelserna om fasta fornlämningar. Enligt lagens 1 § är det förbjudet att bl.a. rubba en fast fornlämning. Vrak och delar av vrak som är fornlämningar tillhör staten om det är uppenbart att ägaren har övergett dem. Föremål som påträffas i vrak tillfaller staten utan lösen och de anses vara lösa fornföremål. Den som finner sådana vrak eller föremål skall anmäla fyndet till museiverket eller polisen.

Gränsbevakningsväsendet har inte i lag föreskriven befogenhet att övervaka efterlevanden av bestämmelserna i lagen om fornminnen, även om det är den enda myndigheten för den inre säkerheten som de facto kan övervaka att vrak inte rubbas. Övervakningen har i och med att befogenheten saknas ordnats så att gränsbevakningsväsendet har underrättat Museiverket om att ett vrak är hotat och Museiverket har sedan underrättat poli-

sen, som har lämnat en begäran om handräkning till gränsbevakningsväsendet. Arrangemanget är varken ekonomiskt eller ändamålsenligt. Därför föreslås att gränsbevakningsväsendet skall kunna övervaka att vrakfynden inte rubbas. Detta passar väl till gränsbevakningsväsendets uppgifter till sjöns, utrustning och de anställdas yrkesfärdigheter.

Med anledning av de ovan anförda orsakerna föreslås att det till 3 kap. 20 § i lagen om fornminnen fogas ett 5 mom., enligt vilket gränsbevakningsväsendet förutom de övriga myndigheter som avses i lagen övervakar fartygsfynd och efterlevnaden av bestämmelserna om dem.

22 §. Enligt 5 § 1 mom. i lagen om fornminnen gäller de gränser som fastställts för en fast fornlämning. Om gränser inte har fastställts skall de enligt 2 mom. fastställas på ansökan. Enligt 8 § 1 mom. kan det meddelas särskilda föreskrifter för bevarande av en fast fornlämnings värde. Enligt 22 § skall en kopia de beslut som avses ovan utan dröjsmål sändas till museiverket och polismyndigheten på orten. Enligt förslaget skall en kopia av ett beslut som gäller fartygsfynd också sändas till den behöriga förvaltningsenheten vid gränsbevakningsväsendet.

24 §. I 24 § föreskrivs om anmälan av allmänna byggnadsföretag som berör ett fornminne samt anmälan av fynd bestående av en fornlämning, ett fornföremål eller ett vrak eller en vrakdel. Enligt förslaget kan anmälan om ett fartygsfynd också göras till gränsbevakningsväsendet. I paragrafen föreskrivs också om överlämnande av mynt, vapen, redskap, prydnadsföremål, kärl, fortskaffningsmedel eller annat sådant föremål som kan antas vara minst hundra år gammalt. Enligt förslaget kan sådana föremål också lämnas till gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet skall utan dröjsmål vidarebefordra anmälningarna och föremålen till Museiverket.

1.17. Statstjänstemannalagen

4 §. I 2 mom. 8 punkten bestäms om de tjänster vid gränsbevakningsväsendet som inte får inrättas, dras in eller vars benämning inte får ändras, om inte varje tjänst har specificerats särskilt i budgeten. I bestämmelsen

görs ändringar som motsvarar den föreslagna lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning. Enligt 12 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning utnämner presidenten chefen för gränsbevakningsväsendet, biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet samt general och amiral. Efter ändringen stämmer bestämmelserna om gränsbevakningsväsendets ifrågavarande tjänster överens också med 6 punkten i momentet om försvarsmakten.

Samtidigt är det nödvändigt att foga till statsrådet som användare av det i bestämmelsen avsedda bemyndigandet att utfärda förordningar på det sätt som avses i 80 § 1 mom. i grundlagen. Numreringen av punkterna ändras så att den motsvarar tidigare gjorda ändringar.

1.18. Lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet

3 kap. Specialbestämmelser om behandling av personuppgifter

14 §. *Uppgifter som andra myndigheter lämnar ut till polisen genom registrering vid direkt anslutning eller för registrering i maskinläsbar form.* Ändringar behövs i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet för att polisens och gränsbevakningsväsendets gemensamma informationsbehandlingsbehov skall kunna tillgodoses i samma informationssystem. Enligt 8 § i den föreslagna lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet kan det i polisens informationssystem för polisärenden ingå uppgifter som det är nödvändigt att behandla för utförande av de i 1 § 1 mom. i polislagen avsedda uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag. Enligt lagförslaget kan gränsbevakningsväsendet i informationssystemet för polisärenden registrera för sin egen verksamhet nödvändiga efterlysningsuppgifter, uppgifter om efterspanade fordon, uppgifter om anhållna, uppgifter om tillvägagångssätt, identifieringsuppgifter och signalementsuppgifter.

Enligt 10 § i den föreslagna lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet kan det i polisens informationssystem för förvaltningsärenden ingå

uppgifter som det är nödvändigt att behandla för utförande av de i 1 § 3 mom. i polislagen avsedda uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag. Enligt lagförslaget kan gränsbevakningsväsendet i polisens informationssystem för förvaltningsärenden registrera för sin verksamhet nödvändiga uppgifter om vapentillstånd, passuppgifter, bilduppgifter och uppgifter för identifiering av utlänningar.

Gränsbevakningsväsendet bör utan hinder kunna använda de för dess verksamhet nödvändiga uppgifter som registrerats i polisens informationssystem. Därför är det nödvändigt att uttryckligen föreskriva om att gränsbevakningsväsendet i enlighet med ett avtal med den registeransvarige genom registrering vid direkt anslutning till polisens informationssystem kan lämna ut sådana uppgifter enligt 2 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet som det är nödvändigt att behandla för utförande av de i 1 § 1 mom. i polislagen avsedda uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag samt uppgifter som avses i 3 § i nämnda lag, som det är nödvändigt att behandla för utförande av de i 1 § 3 mom. i polislagen avsedda uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag. I den ändrade bestämmelsen lämnas det nuvarande omnämmandet om gränsbevakningsväsendets rätt att lämna uppgifter som är nödvändiga för gränsövervakning, genomförande av gränskontroller samt övervakning av personers inresa och utresa.

Om erhållande av uppgifter ur polisens informationssystem föreskrivs i 4 kap. 19 § i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet.

19 §. *Utlämnande av uppgifter till andra myndigheter.* För att genomföra ett ovan beskrivet arrangemang bör polisen kunna lämna ut uppgifter som gränsbevakningsväsendet lagrat i polisens informationssystem, så att det är möjligt att använda uppgifterna inom gränsbevakningsväsendet. Enligt förslaget kan polisen utan hinder av sekretessbestämmelserna med hjälp av teknisk anslutning eller i maskinläsbar form lämna ut i 2 § avsedda uppgifter, som det är nödvändigt att be-

handla vid gränsbevakningsväsendet för utförande av de i 1 § 1 mom. i polislagen avsedda uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag samt i 3 § avsedda uppgifter som det är nödvändigt att behandla vid gränsbevakningsväsendet för utförande av de i 1 § 3 mom. i polislagen avsedda uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag och dessutom enligt det nuvarande sättet uppgifter som är nödvändiga för gränsövervakning, genomförande av gränskontroller och övervakning av personers inresa och utresa.

47 a §. *Kontroll, utplåning och utlämnande av uppgifter som gränsbevakningsväsendet genom direkt anslutning lagrat i polisens informationssystem.* När gränsbevakningsväsendet lagrar för sin verksamhet nödvändiga uppgifter i polisens informationssystem för att använda dem senare i gränsbevakningsväsendets egen verksamhet är det också nödvändigt att säkra att uppgifter inte utplånas utan gränsbevakningsväsendets vetskap. Gränsbevakningsväsendets stab bör därför beredas tillfälle att ge utlåtande innan information som gränsbevakningsväsendet genom direkt anslutning registrerat i polisens informationssystem arkiveras och utplånas.

Eftersom det gäller gränsbevakningsväsendets uppgifter skall beslutet om utlämnande fattas av gränsbevakningsväsendet, som i detta avseende är registeransvarig. Därför bör inte utlämnandet av uppgifterna göras utan gränsbevakningsväsendets vetskap och utan dess samtycke. Rätten att granska gränsbevakningsväsendets personregister är begränsad och därför bör staben för gränsbevakningsväsendet höras innan en registrerad ges utredning om användningen av gränskningsrätten och innan någon informeras om behandlingen av uppgifterna.

1.19. Lagen om säkerhetsutredningar

8 §. I 1 och 2 mom. införs de ändringar som förutsätts i förslaget till lag om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet. Hänvisningen till gränsbevakningsregistret ändras i 1 mom. 5 punkten till en hänvisning till undersöknings- och handräckningsregistret och registret för till-

stånds- och övervakningsärenden i gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem. Enligt 2 mom. kan uppgifter fås ur brottsanmälningssystemet i undersöknings- och handräckningsregistret på motsvarande sätt som ur brottsanmälningssystemet i informationssystemet för polisärenden. Uppgifter kan emellertid inte fås ur gränsbevakningsväsendets register över personer som misstänks för brott.

1.20. Medborgarskapslagen

8 kap. Särskilda bestämmelser

48 §. *Rätt att få uppgifter ur register.* Enligt 48 § i medborgarskapslagen har Utlänningsverket rätt att få uppgifter bl.a. ur gränsbevakningsväsendets gränsbevakningsregister och straffdataregister. I och med att bestämmelserna om personregister ändras är det nödvändigt att ändra hänvisningen i medborgarskapslagen så att den gäller sådana uppgifter i gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem som kan behövas för utredning av förutsättningarna för förvärv, behållande och förlust av samt befrielse från finskt medborgarskap samt för bestämmande av medborgarskapsstatus.

1.21. Sjöräddningslagen

14 §. *Rätt att få uppgifter från myndigheter.* Enligt lagens 14 § 3 mom. kan gränsbevakningsregistrets uppgifter användas i kritiska lägen för organisering av efterspanings- och räddningsåtgärder. I och med att bestämmelserna om personregister ändras är det nödvändigt att ändra hänvisningen så att den gäller gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem.

Gränsbevakningsregistret kan innehålla uppgifter om utlänningar, om en utlännings inresa, utresa, gränskontroll, avvisning och utvisning. Gränsbevakningsregistret kan innehålla information som namn, kön, födelse-datum, födelseort och födelseland, personbe-teckning, fotografi, medborgarskap, nationalitet, civilstånd och familjeförhållanden samt adress och annan kontaktinformation, uppgifter om fordon som utlänningen använt, res-rutt, tillstånd att resa in eller ut ur landet på något annat ställe än via ett öppet gränsöver-

gångsställe, uppgifter om att utlänningen dirigerats till en tullanstalt, uppgifter om visum, kroppsvisitation och åtgärder för att garantera utlänningens säkerhet eller gränsbevakningsmannens säkerhet i arbete, uppgifter om asylansökan, samt också uppgifter om den person som tar emot utlänningen. Motsvarande uppgifter registreras efter lagändringen i gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem, särskilt i registret för tillstånds- och övervakningsärenden.

I sjöräddningsärenden lämnas uppgifter ut inom gränsbevakningsväsendet. I 2 § i sjöräddningslagen definieras tre nivåer av kritiskt läge, av vilka den första är en situation då det råder ovisshet om en människas säkerhet till havs eller då det annars är skäl att vidta åtgärder för att utreda ett eventuellt behov av undsättning. Den andra nivån är en situation då det kan befaras att en människas säkerhet är i fara till havs eller då de åtgärder som vidtagits för att utreda ett behov av undsättning har varit resultatlösa. Ett kritiskt läge på nivå tre är en situation då det är uppenbart att en människa är i fara till havs och i behov av omedelbar hjälp.

Sjöräddning gäller lämnande av hjälp, dvs. enligt lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet ett uppdrag som enligt 1 § 3 mom. i polislagen föreskrivs för gränsbevakningsväsendet. Enligt 25 § i förslaget till den nämnda lagen får uppgifter i gränsbevakningsväsendets personregister användas för andra ändamål än de för vilka uppgifterna har samlats in och registrerats, om det är nödvändigt för att avvärja fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller avvärja en betydande egendomsskada. Om det vid ett kritiskt läge är fråga om en sådan situation skall gränsbevakningsregistret samtliga personregister utan hinder vara tillgängliga i ett ärende som gäller sjöräddning. Däremot kan uppgifter som samlas in i samband med en sjöräddningssituation endast användas i det aktuella sjöräddningsuppdraget, om det inte är möjligt att avvika från användningsändamålet av den anledning som nämns i förslaget.

1.22. Sjötrafiklagen

I sjötrafiklagen föreslås en hänvisning till bestämmelserna om möjlighet till föreläg-

gande av ordningsbot som påföljd för underlåtelse att följa bestämmelserna om allmänna skyldigheter för dem som färdas på vatten, farkosters konstruktion, utrustning och skick, skyldighet att visa upp dokument som hänför sig till sjötrafik eller regionala förbud och begränsningar som gäller sjötrafik.

2. Närmare bestämmelser och föreskrifter

I samband med reformen upphävs lagen om gränsbevakningsväsendet och lagen om gränsszon. Samtidigt upphävs de förordningar som utfärdats med stöd av dem. Bestämmelser som ersätter de förordningar som upphävs bör beredas innan de föreslagna lagarna träder i kraft, i enlighet de föreslagna bemyndigandena. Bl.a. bör det utfärdas en förordning av statsrådet om gränsbevakningsväsendet, en förordning av statsrådet om gränsövergångsställen och en förordning av republikens president om militära kommandomål, uniform, emblem och förtjänsttecken vid gränsbevakningsväsendet. Dessutom bör inrikesministeriet bereda ett flertal förordningar, såsom en förordning om den bakre gränsen för gränssonen. Eventuellt borde också republikens presidents förordning om gränsbevakningsväsendets uppgifter i landskapet Åland uppdateras.

Gränsbevakningsväsendets administrativa order och föreskrifter bör likaså uppdateras så att de motsvarar den nya lagstiftningen och de förordningar som utfärdas med stöd av den. Då man avstår från bevakningsområdet leder detta också för deras del till ett behov av omedelbara ändringar.

3. Ikraftträdande

Den lag om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet som skall ges avviker från bestämmelserna i lagen om gränsbevakningsväsendet på ett sådant sätt att det förutsätter en rimlig anpassningstid.

Informationssystemens gränssnitt bör ändras så att de motsvarar de nya registren och en mekanism bör byggas för att genomföra de föreslagna bestämmelserna för utplåning. I och med reformen kommer gränsbevakningsväsendet i sin verksamhet att direkt använda en del av polisens personregister. Ett

lyckat genomförande av arrangemangen förutsätter strukturella ändringar i polisens och gränsbevakningsväsendets informationssystem, ändringar som inte helt och hållet kan genomföras före den planerade tidpunkten för gränsbevakningslagens ikraftträdande.

Verkställande av reformen förutsätter utbildning av gränsbevakningsväsendets personal. Hela personalen bör undervisas i det centrala innehållet i reformen. Personalgrupperna bör undervisas praktiskt i ändringarna i deras arbete. Gränsbevakningsmän som använder befogenheter som avser de grundläggande fri- och rättigheterna skall undervisas i hur gränsbevakningsmannens befogenheter ändras.

Utbildning i hur brott utreds och undersökningar leds skall ordnas i samarbete med polisens läroinrättningar. Utbildning ordnas även nu, men utbildningen ökas och inriktas särskilt på de relativt få gränsbevakningsmän som skall koncentrera sig mera ingående än tidigare på att förebygga och utreda brott samt väcka åtal. Vid gränsbevakningsväsendet har visserligen med tanke på reformen genomförts kurser för undersökningsledare och utredare sedan hösten 2004.

Gränsområdenas invånare och de som arbetar där bör informeras om de reformer som gäller gränazonen. På de gränzonstillstånd som utfärdats skall tillämpas nya bestämmelser som är lindrigare än tidigare. Reformen medför därmed inte extra olägenheter för dem som rör sig inom gränazonen.

Världsmästerskapstävlingarna i friidrott inleds i Helsingfors den 6 augusti 2005. Gränstrafiken ökar på grund av tävlingarna. Dessutom deltar gränsbevakningsväsendet i säkerhetsarrangemangen kring tävlingarna i samarbete med polisen. För en effektiv gränskontrollverksamhet och verksamheten kring säkerhetsarrangemangen är det viktigt att de nya bestämmelserna träder i kraft i god tid före tävlingarna. Lagarnas ikraftträdande borde infalla i juli 2005 så att den nödvändiga utbildningen kan ordnas före semestertiden innan tävlingarna inleds.

4. Lagstiftningsordning

Det centrala målet med reformen är att klargöra bestämmelserna om gränsbevakningsväsendet och avlägsna sådana inskränk-

ningar i området som hindrar samarbetet mellan myndigheterna. Inga väsentliga ändringar föreslås i innehållet i gränsbevakningsväsendets uppgifter. Gränsbevakningsväsendets ställning förblir densamma i statsförvaltningen.

Lagen om gränsbevakningsväsendet, som upphävs genom den föreslagna lagen, har stiftats i vanlig lagstiftningsordning, och den har trätt i kraft före den nuvarande grundlagen. Lagstiftningsordningen bedömdes emellertid med tanke på de nuvarande bestämmelserna om grundläggande fri- och rättigheter, eftersom bestämmelserna om de nya grundläggande fri- och rättigheterna trädde i kraft innan lagen om gränsbevakningsväsendet stadfästes. Bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna har senare som sådana överförts till grundlagen. Eftersom lagen om gränsbevakningsväsendet har stiftats efter reformen av systemet gällande grundläggande fri- och rättigheter som ingår i dem anses inte de bestämmelser som föreslås för gränsbevakningslagen allmänt taget vara problematiska i fråga om lagstiftningsordningen, om den inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna som ingår i dem motsvarar den som föreskrivs i lagen om gränsbevakningsväsendet.

Enligt regeringens proposition till riksdagen med förslag till ändring av grundlagarnas stadganden om de grundläggande fri- och rättigheterna (RP 309/1993 rd) kan de grundläggande fri- och rättigheterna begränsas genom en lag som stiftas i normal lagstiftningsordning, om grunden för begränsningen är godtagbar och den begränsande lagen är tillräckligt exakt och noggrant avgränsad. Djupgående, exceptionella eller till naturen allmänna begränsningar kan inte genomföras genom en normal lag.

Gränsbevakningslagens bestämmelser om befogenheter föreslås berättiga gränsbevakningsmyndigheten eller gränsbevakningsmän att använda offentlig makt och ingripa i de grundläggande fri- och rättigheterna i samma syfte som polisen berättigas att ingripa i dem med stöd av polislagen. På motsvarande sätt är tjänstemännen vid Huvudstabens undersökningsavdelning berättigade att utföra polisuppgifter i den utsträckning som föreskrivs i lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten. Syftet med de före-

slagna begränsningarna av de grundläggande fri- och rättigheterna är att upprätthålla efterlevnaden av gränsbevakningsväsendets lagstiftning, över vilken gränsbevakningsväsendet skall utöva tillsyn, skydda samhället mot olaglig inresa och för gränsöverskridande kriminalitet och farliga säkerhetsshot, vilket är nödvändigt för att vidmakthålla de grundläggande fri- och rättigheterna allmänt. Finlands gränsbevakningsväsende, som befinner sig vid den yttre gränsen av området för fri rörlighet, bidrar också till de åtgärder som utförs vid den yttre gränsen, genom vilka stabila förhållanden och inre säkerhet tryggas inom Europeiska unionen. Grunderna för begränsning av de grundläggande fri- och rättigheterna är därmed godtagbara för systemet gällande de grundläggande fri- och rättigheterna och förutsätts av vägande samhälleliga behov.

I gränsbevakningsväsendets ärenden iaktas de tillvägagångssätt som grundar sig på lagstiftningen och normalt iaktas i förvaltningsärenden, militära kommandomål, förundersökning och verkställighet. Om vart och ett förfarande föreskrivs också någon annanstans i lag och därför bör rättssäkerheten i princip anses vara tillräcklig. Befogenheter som begränsar de grundläggande fri- och rättigheterna skall enligt förslaget vid gränsbevakningsväsendets utföras av gränsbevakningsmän som förordnats till gränsbevakningsmän och som har fått sådan utbildning som föreskrivs genom förordning av statsrådet. Vid gränsbevakningsväsendet följs även framdeles en välvillig lagtolkning beträffande de grundläggande fri- och rättigheterna, såsom hittills. Garantierna för individens rättssäkerhet, inklusive de rättsskyddsmedel som är tillgängliga för individen i efterhand, är i gränsbevakningsväsendets verksamhet till grundstrukturen jämförbara med motsvarande strukturer bl.a. inom polisen eller tullen.

Om de allmänna grunderna för gränsbevakningsväsendets organ föreskrivs med stöd av 119 § i grundlagen att gränsbevakningsväsendet är en till statens centralförvaltning hörande myndighet som är underställd inrikesministeriet och leds av chefen för gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendets förvaltningsenheter är enligt förslaget staben för gränsbevakningsväsendet, gränsbevakningssektionerna och sjöbevaknings-

sektionerna, gräns- och sjöbevakningsskolan samt bevakningsflygdivisionen. Om grunderna för gränsbevakningsväsendets regional- och lokalförvaltning föreskrivs med stöd av 119 § i grundlagen att chefen för gränsbevakningsväsendet och staben för gränsbevakningsväsendet är riksomfattande gränsbevakningsmyndigheter, medan gränsbevakningssektionerna och sjöbevakningssektionerna och deras kommandörer är regionala gränsbevakningsmyndigheter. De övriga enheterna vid gränsbevakningsväsendet är lokala gränsbevakningsmyndigheter med undantag av gräns- och sjöbevakningsskolan och bevakningsflygdivisionen, som på grund av sina uppgifter är gränsbevakningsmyndigheter som inte ingår i den regionala indelningen.

Republikens presidents beslutsfattande i gränsbevakningsväsendets militära kommandomål ordnas med stöd av 58 § i grundlagen på samma sätt som det nu bestäms därom i 7, 48 a och b, 49 och 50 a § i lagen om gränsbevakningsväsendet samt i fråga om bemyndigandet att utfärda förordning i 67 § i lagen om gränsbevakningsväsendet.

Gränsbevakningsväsendets bevakningsområde skall avskaffas och verksamhetsområdet för gränsbevakningsväsendet blir hela landet, liksom för polisen och tullen. Detta kan inte bedömas vara en problematisk fråga när det gäller att trygga de grundläggande fri- och rättigheterna, utan tvärtom skapar det jämlikhet mellan människorna oavsett vilken deras bonings- eller vistelseort är. Gränsbevakningsväsendets verksamhet inriktas trots det ovan nämnda på sakliga grunder. Gränsbevakningsväsendet verkar enligt lagen om gränsbevakningsväsendet bara där det är motiverat för att upprätthålla gränsordningen eller gränssäkerheten eller utföra sådana uppgifter med anknytning till det militära försvaret vilka ankommer på gränsbevakningsväsendet, samt på havsområdet och inom Finlands ekonomiska zon. Gränsbevakningsväsendet verkar på andra platser endast när det är nödvändigt för att det skall kunna slutföra en lagstadgad uppgift eller lämna handräckning. Genom reformen åstadkoms att gränsbevakningsväsendet helt kan vidta de åtgärder som uppgiften kräver även om en del av dem behöver utföras utanför det nuvarande bevakningsområdet. Samtidigt förhindras att

gränsbevakningsväsendets och andra myndigheters, bl.a. polisens, uppgifter överlappar varandra regionalt.

I 2 § i gränsbevakningslagen nämns i definitionen på upprätthållande av gränssäkerheten också åtgärder utomlands, vilket avser utövande av en finsk myndighets befogenhet som grundar sig på internationella avtal då en särskild befogenhet är nödvändig. Bestämmelser om detta finns nu bl.a. i 65 § i lagen om gränsbevakningsväsendet och i 16 § i statsrådets förordning om territorialövervakning (971/2000). Inrikesministeriet ges i 83 § i den föreslagna gränsbevakningslagen möjlighet att sluta sådana för närvarande i 65 § i lagen om gränsbevakningsväsendet avsedda samarbetsavtal med myndigheter också i andra stater än Östersjöländerna, när det är av behovet påkallat på grund av utvidgningen av Europeiska unionen och myndigheternas ökade internationella samarbete.

Gränskontroll, som definieras i 18 och 19 § i gränsbevakningslagen, kan enligt 2 § 8 punkten och 14 § 1 mom. i lagen genomföras på grundval av en persons avsikt att passera gränsen, såsom det för närvarande bestäms i 2 § 1 mom. 3 punkten i lagen om gränsbevakningsväsendet. Även om gränskontrollen uppenbart inkräktar på de grundläggande fri- och rättigheterna sker det på grund av vägande samhällseliga intressen. Grundlagsutskottet har i sitt utlåtande om regeringens proposition med förslag till lag om gränsbevakningsväsendet konstaterat att bestämmelserna om de grundläggande fri- och rättigheterna inte ställer hinder för ofrånkomligen allt omfattande gränskontroll med tunga samhällseliga intressen.

I 2 § 1 punkten i gränsbevakningslagen definieras automatisk identifiering. I enlighet med 29 § i gränsbevakningslagen har gränsbevakningsväsendet rätt att, enligt efterlysning som utfärdats av en behörig myndighet, vid ett gränsovergångsställe rikta automatisk identifiering mot andra platser än utrymmen som används för stadigvarande boende för identifiering av personer som skall delges stämning, gripas, anhållas, tas i förvar, häktas eller tas under observation av myndigheterna samt för att förhindra, avbryta och avslöja brott som utreds av gränsbevakningsväsendet. Automatisk identifiering får dock inte ske på toaletter, i omklädningsrum eller på

någon annan motsvarande plats, eller i personalutrymmen eller arbetsrum som anvisats arbetstagarna för deras personliga bruk.

I 12 § i den föreslagna lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet nämns ett register i vilket enligt 29 § i gränsbevakningslagen kan registreras behövliga bilduppgifter för identifiering av personer som skall gripas för att man skall kunna förhindra, reda ut eller väcka åtal för brott som bestraffas med fängelse eller verkställa fängelsestraff. Bland bilderna kan därmed också finnas bilder av personer som misstänks för terroristbrott. Registret får användas av sådana till kriminalunderrättelse-, brottsanalys- och observationsuppgifter förordnade gränsbevakningsmän som fått förundersökningsutbildning, om vilken föreskrivs närmare genom statsrådets förordning. Automatisk identifiering föreslås bli tillåten för att man bland allmänheten skall kunna plocka ut personer som påminner om efterlysta, för särskild utredning av identiteten. Detta sker numera okulärt. Automatisk identifiering föreslås bli utförd på gränsovergångsställena och därom skall meddelas med ett lämpligt tecken. Kränkningen av den personliga integriteten är inte större än beträffande en övervakningskamera. Den skall gälla efterlysta och personer som kan förväxlas med dem. Med hjälp av automatisk identifiering kan man likväl finna personer som gränsbevakningsväsendet har skyldighet att gripa. Genom metoden tryggas de särskilt tungt vägande grundläggande fri- och rättigheterna samtidigt som man försöker undvika att myndighetsåtgärderna riktas mot den vanliga allmänheten. Metoden möjliggörs av den tekniska utvecklingen och är uppenbart redan möjlig för polisen enligt 29 § i vår gällande polislag.

Automatisk identifiering av en person föreslås kunna ske i samband med gränskontrollen också så att gränsbevakningsmannen med hjälp av tekniska metoder jämför bilden i resedokumentet med den bild som tas av den kontrollerade i kontrollsituationen. Den bild som tas i kontrollsituationen kan också jämföras med uppgifterna om dem som skall identifieras automatiskt, eftersom det på gränsovergångsstället skall kunna genomföras sådan automatisk identifiering som nämns i 29 § i gränsbevakningslagen. Inte

heller detta arrangemang torde kunna anses vara problematiskt i fråga om lagstiftningsordningen.

Gränsbevakningsväsendet har enligt 16 § i den föreslagna lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet rätt att ta emot elektroniska identifikationsuppgifter som grundar sig på fysiska egenskaper hos en person för identifiering av personen och säkerställande av dokumentets äkthet, och att jämföra identifikationsuppgifter i dokumentet med personen. Vid behandling av identifikationsuppgifter är det särskilt viktigt att se till dataskyddet. Detta gäller den aktuella reformen av passlagstiftningen som har lett till införande av biometrisk information i resedokument. I detta sammanhang föreskrivs inte om rätt att registrera elektroniska identifikationsuppgifter i gränsbevakningsväsendets informationssystem. Elektroniska identifikationsuppgifter skall användas enbart vid gränskontroll. Genom reformen bereder man sig emellertid på införande av biometrisk information för utredning av identiteten hos den som har för avsikt att passera gränsen. Eftersom uppgifterna inte registreras i gränsbevakningsväsendets register och de inte används för annat än för jämförelse av person och dokument har frågan inte ansetts vara förknippad med någon sådan kränkning av den personliga identiteten som vore problematisk med hänsyn till lagstiftningsordningen.

Gränsbevakningsväsendet bereder sig på att en del av de åtgärder som för närvarande utförs av gränsbevakningsmän i framtiden sköts automatiskt. Sådana åtgärder är den ovan nämnda automatiska identifieringen och jämförelsen mellan de elektroniska identifikationsuppgifterna i resedokumentet och den person som kontrolleras. De uppgifter som gäller gränskontrollåtgärderna kan registreras i undersöknings- och handräckningsregistrets gränskontrollinformation. Dokumenten över kontrollerna kan sammanställas av denna information. Meddelande ges om registreringen av kontrolltillfället. Bl.a. kan förhör i samband med förundersökning numera bandas. I arrangemanget ingår därmed inte sådan inskränkning av de grundläggande fri- och rättigheterna som vore problematisk med hänsyn till lagstiftningsordningen.

Den tekniska övervakning som avses i 31 §

i gränsbevakningslagen och som hänför sig till gränsövervakning skall ske i överensstämmelse med polisens tekniska övervakning och den i 30 § i territorialövervakningslagen avsedda tekniska övervakningen i överensstämmelse med försvarsmaktens tekniska övervakning. Föreskrifterna om observation i fråga om förhindrande och utredning av brott samt väckande av åtal är också i överensstämmelse med de föreskrifter polisen följer, vilket framgår av gränsbevakningslagen, 6 kap., som gäller förebyggande och utredning av brott.

I fråga om utnämning till militära tjänster vid gränsbevakningsväsendet föreskrivs, i syfte att främja jämställdheten mellan kvinnor och män, en avvikelse enligt vilken kravet på fullgörande av militärtjänst eller någon ersättande tjänst inte vid utnämning till militär tjänst skall gälla kvinnor som har åländsk hembygdsrätt. Gränsbevakningsväsendet skall ha hand om den behövliga utbildningen för en sådan tjänst. Gränsbevakningsväsendets militära tjänster kan enligt den nya lagen också besättas utan att de ledigförklaras. Förfarandet är enligt 7 § i stats tjänstemannaförordningen (971/1994) möjligt i fråga om tjänster inom försvarsmakten, gränsbevakningsväsendet, polisväsendet och utrikesförvaltningen. När det gäller övriga tjänster vid gränsbevakningsväsendet än de militära tjänsterna föreslås däremot, avvikande från nuläget, ett offentligt ansökningsförfarande.

Skyldigheten för gränsbevakningsväsendets tjänstemän att flytta förblir i enlighet med det som för närvarande bestäms i 50 § i lagen om gränsbevakningsväsendet. Detta är i överensstämmelse med 9 a § i lagen om försvarsmakten. Enligt försvarsutskottets betänkande (FöUB 4/1998 rd) om regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om ändring av lagen om försvarsmakten (RP 240/1998 rd) är det inte möjligt att ändamålsenligt sköta uppgifterna ens inom försvarsmakten om skötseln i sista hand hänger på en enskild tjänstemans samtycke. Det samma gäller gränsbevakningsväsendet. De som söker sig till en militär tjänst inom gränsbevakningsväsendet är väl medvetna om flyttningsskyldigheten och den generella principen är att förflyttningarna gäller en tjänst eller ett uppdrag på högre eller samma nivå. Rättssäkerheten föreslås bli tillgodo-

sedd genom att ändring kan sökas i förflyttningsbeslut som innebär en ny tjänstgöringsort.

Bestämmelser om de allmänna grunderna för undervisning och forskningsverksamhet vid gränsbevakningsväsendet utfärdas genom lag så som det förutsätts i 123 § i grundlagen. Givandet av militärutbildning nämns i 25 § i gränsbevakningslagen. Gräns- och sjöbevakningsskolan anges som förvaltningsenhet i gränsbevakningslagen. Bestämmelserna om utbildning och forskningsverksamhet införs i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning. När studierna vid gräns- och sjöbevakningsskolan sköts som tjänsteuppdrag är det inte nödvändigt att föreskriva om utbildning som en grundläggande rättighet på samma sätt exakt som det till exempel är fallet för polisens del.

Avsikten med de föreslagna bemyndigandena att utfärda förordning har varit att utforma dem så att de uppfyller kraven på exakthet och noggrann avgränsning. De frågor om vilka bestämmelser skall utfärdas genom förordning har avgränsats noggrant i dem och användningen av bemyndigandet är genom lag bunden vid sakliga krav eller begränsningar. Den som utfärdar en förordning föreslås inte få fullmakt att överföra ett genom lag anvisat bemyndigande att utfärda förord-

ning vidare. Bestämmelserna om bemyndigande att utfärda förordning bör därmed enligt förslaget anses vara tillräckligt exakta. Förvaltningsinterna föreskrifter föreslås kunna bli utfärdade genom beslut av statsrådet eller ministeriet med stöd av deras allmänna behörighet. På grund av att de nödvändiga bestämmelserna och föreskrifterna är så detaljerade och delvis för att gränsbevakningsväsendets taktiska och tekniska metoder behöver hållas hemliga är det inte möjligt att genomföra all behövlig reglering på lag- eller förordningsnivå. Strävan har varit att utforma bestämmelserna om bemyndigande med så exakta gränser och så noggrant som det är möjligt med tanke på karaktären hos den verksamhet som regleras.

I propositionen ingår inga bestämmelser som kräver grundlagsordning. Lagförslagen kan därför behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Eftersom propositionen ändå innehåller flera omständigheter som är av betydelse med tanke på de grundläggande fri- och rättigheterna, anser regeringen det vara ändamålsenligt att riksdagen inhämtar grundlagsutskottets utlåtande om propositionen.

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs Riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag**om gränsbevakningsväsendets förvaltning**

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Denna lag tillämpas på ordnandet av förvaltningen, utbildningen och forskningsverksamheten och på anställningsförhållandena vid gränsbevakningsväsendet, om inte något annat föreskrivs. I fråga om militära kommandomål inom gränsbevakningsväsendet gäller vad som föreskrivs i denna lag eller någon annanstans.

2 §

Gränstrupper

I denna lag avses med gränstrupper tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet och personer som med stöd av värnpliktslagen (452/1950) har förordnats att tjänstgöra vid gränsbevakningsväsendet eller som fullgör frivillig militärtjänst vid gränsbevakningsväsendet, och som vid effektivverande av rikets försvar kan anslutas till försvarsmakten.

2 kap.

Gränsbevakningsväsendets förvaltning och personal samt tjänstemännens särskilda rättigheter och skyldigheter

3 §

Gränsbevakningsväsendet, chefen och förvaltningsenheterna

Gränsbevakningsväsendet är en myndighet som lyder under inrikesministeriet och som hör till statens centralförvaltning. Gränsbevakningsväsendet leds av chefen för gränsbevakningsväsendet. Chefens underställda förvaltningsenheter är staben för gränsbevakningsväsendet, gränsbevakningssektionerna, sjöbevakningssektionerna, gräns- och sjöbevakningsskolan samt bevakningsflygdivisionen (*förvaltningsenheter*).

Staben för gränsbevakningsväsendet leds av biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet och övriga förvaltningsenheter av chefen för respektive förvaltningsenhet. Övriga förvaltningsenheter lyder under staben för gränsbevakningsväsendet. Biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet är vid förhinder för chefen för gränsbevakningsväsendet dennes ställföreträdare.

Genom förordning av statsrådet föreskrivs om gränsbevakningsväsendets förvaltningsenheter, gränsbevakningssektionernas och sjöbevakningssektionernas territoriella gränser, rätt för chefen för gränsbevakningsväsendet att bestämma om den närmare sammansättningen av förvaltningsenheterna och om gränsbevakningsväsendets ledningsförhållanden.

4 §

Gränsbevakningsmyndigheterna

Chefen för gränsbevakningsväsendet och staben för gränsbevakningsväsendet är riksomfattande gränsbevakningsmyndigheter.

Gränsbevakningssektionerna och sjöbevakningssektionerna samt deras kommandörer är regionala gränsbevakningsmyndigheter. Gräns- och sjöbevakningsskolan samt bevakningsflygdivisionen står utanför den territoriella indelningen. Gränsbevakningsväsendets övriga enheter är lokala gränsbevakningsmyndigheter.

Chefen för gränsbevakningsväsendet har rätt att överta avgörandet av ett ärende som enligt vad som föreskrivs skall avgöras av någon annan gränsbevakningsmyndighet.

5 §

Inrikesministeriets uppgifter inom gränsbevakningsväsendet

Chefen för gränsbevakningsväsendet håller inrikesministern underrättad om ärenden som berör gränsbevakningsväsendet. Chefen deltar i behandlingen av ärenden vid inrikesministeriet när ett ärende berör gränsbevakningsväsendet.

Om inte något annat föreskrivs, har chefen för gränsbevakningsväsendet rätt att på föredragning avgöra andra än samhälleligt eller ekonomiskt viktiga förvaltningsärenden som gäller gränsbevakningsväsendet och dess ansvarsområde och som enligt vad som föreskrivs skall avgöras av inrikesministeriet.

Staben för gränsbevakningsväsendet utgör samtidigt inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning. Biträdande chefen för gräns-

bevakningsväsendet är samtidigt avdelningschef för inrikesministeriets gränsbevakningsavdelning.

6 §

Gränsbevakningsväsendets interna organisation och militära kommandomål

Gränsbevakningsväsendets interna organisation är militärisk. En tjänsteman som tjänstgör i en militär tjänst föredrar militära kommandomål som skall avgöras av chefen för gränsbevakningsväsendet eller någon annan militär förman och kontrasignerar de beslut som de militära förmännen fattat i dessa mål.

7 §

Beslut av republikens president i militära kommandomål inom gränsbevakningsväsendet

Republikens president beslutar om betydande ändringar av gränstruppernas försvarsberedskap och om andra vittsyftande eller principiellt viktiga militära kommandomål som gäller gränsbevakningsväsendet och som avser gränsbevakningsväsendets uppgifter med anknytning till det militära försvaret. Såsom ett militärt kommandomål beslutar presidenten också om befordran av en person som tjänstgör vid gränsbevakningsväsendet till officers, specialofficers eller institutofficers militära grad. Presidenten kan överta avgörandet av ett militärt kommandomål som skall avgöras av chefen för gränsbevakningsväsendet eller någon annan militär förman.

Republikens president fattar utom statsrådet beslut i militära kommandomål som gäller gränsbevakningsväsendet på föredragning av inrikesministern. Besluten kontrasignerar av inrikesministern. Vid föredragningen av ett sådant ärende har statsministern rätt att vara närvarande och uttala sin uppfattning om den.

Republikens president kan på eget initiativ eller på framställning av inrikesministern överföra ett militärt kommandomål för att avgöras av presidenten i statsrådet. Då beslutar presidenten om målet på föredragning av inrikesministern utan att statsrådet lägger fram förslag till avgörande.

8 §

Beslut av chefen för gränsbevakningsväsendet i militära kommandomål

Chefen för gränsbevakningsväsendet avgör andra militära kommandomål än sådana som skall avgöras av republikens president, om de inte enligt vad som bestäms eller föreskrivs skall avgöras av någon annan militär förman.

En militär förman kan överta avgörandet av ett militärt kommandomål som skall avgöras av en underordnad. Genom förordning av republikens president utfärdas bestämmelser om fördelningen av behörigheten i militära kommandomål mellan chefen för gränsbevakningsväsendet och de militära förmän som är underställda chefen och om den ordning i vilken militära kommandomål skall behandlas inom gränsbevakningsväsendet.

Chefen för gränsbevakningsväsendet skall informera presidenten och inrikesministern om betydande militära kommandomål som hör till de militära förmännens behörighet.

9 §

Tjänsterna vid gränsbevakningsväsendet

Vid gränsbevakningsväsendet finns följande militära tjänster: officer, specialofficer, institutofficer, sjöbevakare och gränsbevakare. Vid gränsbevakningsväsendet kan dessutom finnas andra tjänster och personal i tjänsteförhållande för viss tid eller i arbetsavtalsförhållande.

Genom förordning av statsrådet utfärdas bestämmelser om rätt för chefen för gränsbevakningsväsendet att inrätta, ändra och dra in tjänster vid gränsbevakningsväsendet samt om rätten att placera och flytta tjänster inom gränsbevakningsväsendet.

10 §

Allmänna behörighetsvillkor för tjänster vid gränsbevakningsväsendet

Den som utnämns till en tjänst vid gränsbevakningsväsendet skall vara finsk medborgare och uppfylla de allmänna behörighets-

villkor för statstjänster som anges i 6 och 8 § i statstjänstemannalagen (750/1994). Dessutom skall han eller hon ha oklanderliga levnadsvanor och vara pålitlig.

Av dem som utnämns till en militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet krävs dessutom att de vid Finlands försvarsmakt eller gränsbevakningsväsendet har fullgjort sin värnplikt i vapentjänst eller frivillig militärtjänst för kvinnor samt att de till sin hälsa och fysiska kondition är lämpliga för tjänsten.

Vad som i 2 mom. bestäms om fullgörandet av värnplikt gäller inte den som med stöd av 12 § 1 mom. i självstyrelselagen för Åland (1144/1991) har rätt att i stället för att fullgöra värnplikt tjänstgöra på motsvarande sätt vid lots- och fyrinrättningen eller inom annan civilförvaltning. Med avvikelse från vad som bestäms i 2 mom. gäller kravet på fullgörande av frivillig militärtjänst för kvinnor inte personer som enligt 6 § i självstyrelselagen för Åland har åländsk hembygdsrätt.

11 §

Särskilda behörighetsvillkor för tjänster vid gränsbevakningsväsendet

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om särskilda behörighetsvillkor för tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet, såsom utbildningskrav, krav på ledarförmåga och erfarenhet av ledarskap i förmansuppgifter, samt i fråga om militära tjänster vid gränsbevakningsväsendet, krav på erfarenhet av tjänstgöring.

12 §

Utnämning till tjänst

Republikens president utnämner chefen för gränsbevakningsväsendet, biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet samt generalerna och amiralerna. Presidenten fattar utnämningensbesluten i statsrådet utifrån statsrådets förslag till avgörande. Övriga officerare vid gränsbevakningsväsendet utnämns av republikens president på föredragning av inrikesministern i den ordning som föreskrivs i 7 § 2 mom. Bestämmelser om utnämning till

andra tjänster vid gränsbevakningsväsendet än de som nämns ovan utfärdas genom förordning av statsrådet.

De militära tjänsterna vid gränsbevakningsväsendet kan besättas utan att de förklaras lediga.

13 §

Förordnande till uppgift

Chefen för gränsbevakningsväsendet, biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet samt generalerna och amiralerna förordnas till sina uppgifter av republikens president i statsrådet utifrån statsrådets förslag till avgörande.

Bestämmelser om förordnande till en uppgift i fråga om andra tjänstemän än de som avses i 1 mom. utfärdas genom förordning av statsrådet.

14 §

Förflyttning av en tjänsteman till en annan tjänst eller uppgift

En tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet är skyldig att övergå till en annan tjänst eller uppgift inom gränsbevakningsväsendet då detta är nödvändigt för att besätta en vakant tjänst eller uppgift enligt gränsbevakningsväsendets detaljerade sammansättning eller i övrigt för att tjänstgöringen skall kunna ordnas på ett ändamålsenligt sätt.

Om förflyttning till en annan tjänst eller uppgift medför att tjänstemannens tjänstgöringsort ändras, skall beslutet delges tjänstemannen minst tre månader tidigare.

I ett beslut som gäller förflyttning till en annan tjänst eller uppgift och som medför att tjänstemannens tjänstgöringsort ändras får ändring sökas enligt förvaltningsprocesslagen (586/1996). Ett beslut om förflyttning skall likväl iakttas även om besvär anförs, såvida besvärmyndigheten inte beslutar annat. I ett annat beslut som gäller förflyttning till en annan tjänst eller uppgift eller som gäller förordnande av en tjänsteman till en uppgift får ändring inte sökas genom besvär.

15 §

Gränsbevakningsmän

Gränsbevakningsmän är sådana tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet som fått den utbildning för gränsbevakningsmän om vilken föreskrivs genom förordning av statsrådet och som förordnats till gränsbevakningsmän av chefen för förvaltningsenheten i fråga.

Gränsbevakningsmännen har sådana befogenheter som i gränsbevakningslagen (/) eller någon annan lag anges för gränsbevakningsmän.

En elev vid gräns- och sjöbevakningsskolan har en gränsbevakningsmans befogenheter när han eller hon under sin utbildares ledning och uppsikt utför uppgifter som ingår i utbildningen.

16 §

Tjänstemännens anmälningsskyldighet och andra skyldigheter att vidta åtgärder

En tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet är skyldig att underrätta sin förman om viktiga omständigheter som gäller gränsbevakningsväsendets uppgifter och som tjänsteman fått kännedom om.

En gränsbevakningsman är skyldig att även under sin fritid vid behov vidta nödvändiga åtgärder för att förhindra ett allvarligt brott som hör till området för gränsbevakningsväsendets uppgifter eller för att påbörja efterspanings- eller räddningsåtgärder.

17 §

Tystnadsplikt och förbud att utnyttja information

I fråga om tystnadsplikten för den som är anställd vid eller annars verksam vid gränsbevakningsväsendet, den som handlar på uppdrag av gränsbevakningsväsendet eller är anställd hos den som utför uppdraget samt i fråga om förbud att utnyttja information i samband därmed gäller vad som föreskrivs i lagen om offentlighet i myndigheternas verk-

samhet (621/1999). Tystnadsplikten och förbudet att utnyttja information kvarstår även efter det att anställningsförhållandet har upphört eller uppgiften har blivit slutförd.

Tystnadsplikten hindrar inte att en omständighet yppas för en myndighet eller en sammanslutning som sköter ett offentligt uppdrag och som på grund av en uppgift som föreskrivs höra till den behöver få vetskap om en omständighet som annars skall hållas hemlig eller om en persons tillförlitlighet eller lämplighet. För att få visshet om att den som söker sig till eller har en ur säkerhetsynpunkt betydande uppgift är tillförlitlig får information lämnas i behövlig omfattning även till en privat sammanslutning eller person. Tystnadsplikten utgör inte heller hinder för att röja sådana uppgifter som i enskilda fall behövs för att förhindra en händelse som utgör fara för liv eller hälsa, ett brott som riktar sig mot friheten eller för att avvärja en betydande skada på miljön eller betydande egendoms- eller förmögenhetsskada eller för att trygga statens säkerhet.

I lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (/) finns bestämmelser om utlämnande av uppgifter i gränsbevakningsväsendets personregister till en annan förvaltningsenhet och andra myndigheter via teknisk anslutning eller i maskinläsbar form och till utlandet.

18 §

Rätt att förtiga uppgifter

Den som tillhör gränsbevakningsväsendets personal är inte skyldig att röja identiteten av en person av vilken han eller hon i sitt anställningsförhållande har fått uppgifter som denna har lämnat konfidentiellt, och inte heller taktiska eller tekniska metoder som skall hemlighållas.

19 §

Bisysslor

En gränsbevakningsman får inte ta emot eller inneha en sådan bisyssla som avses i 18 § 4 mom. i statstjänstemannalagen, om inte den behöriga myndigheten på ansökan beviljar tillstånd till det.

En gränsbevakningsman får inte sköta en uppgift som omfattar rättigheter och skyldigheter som kan komma att stå i strid med de uppgifter som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet.

20 §

En gränsbevakningsmans skyldighet i fråga om uppträdande

En gränsbevakningsman skall i tjänsten och i sitt privatliv uppträda så att han eller hon inte förfar på ett sätt som är ägnat att rubba förtroendet för att de uppgifter som ankommer på gränsbevakningsväsendet sköts på ett behörigt sätt.

Vid en bedömning av om en gränsbevakningsmans uppträdande är korrekt skall hans eller hennes ställning och uppgifter beaktas.

21 §

Anmälan för tjänstgöring

Med tanke på särskilda situationer som hör till gränsbevakningsväsendets ansvarsområde skall varje tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet se till att den behöriga förvaltningsenheten har hans eller hennes uppdaterade kontaktuppgifter.

En gränsbevakningsman som inte har semester eller är tjänstledig är skyldig att utan dröjsmål anmäla sig för tjänstgöring när en allvarlig särskild situation som hör till gränsbevakningsväsendets ansvarsområde nödvändigtvis kräver det. En tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet är skyldig att på särskilt förordnande vid behov inställa sig i tjänst också under sin semester när det är nödvändigt på grund av en allvarlig särskild situation som hör till gränsbevakningsväsendets ansvarsområde. En tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet som inte har semester är skyldig att på förordnande vara i larmberedskap och inställa sig i tjänst när det är nödvändigt av särskilda skäl i anslutning till gränsbevakningsväsendets verksamhet.

Dessa förordnanden ges av chefen för enheten i fråga.

22 §

Yrkesskicklighet och kondition

De tjänstemän som tjänstgör i en militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet och gränsbevakningsmännen skall upprätthålla den kondition och yrkesskicklighet som arbetsuppgifterna kräver. Bestämmelser om vilken konditionsnivå som krävs för olika arbetsuppgifter och om genomförande av konditionstester kan utfärdas genom förordning av statsrådet.

23 §

Uniform

Den som tjänstgör i en militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet är skyldig att vid tjänstgöring använda gränsbevakningsväsendets militäruniform, om inte något annat bestäms på grund av tjänsteuppgiftens art eller av någon annan orsak. Andra personer än de som tjänstgör i en militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet får inte, om inte chefen för gränsbevakningsväsendet av särskilda skäl ger tillfälligt tillstånd, använda en dräkt eller ett klädesplagg som på ett förvillande sätt liknar gränsbevakningsväsendets militäruniform eller därtill hörande persedlar så att detta kan ge intrycket av att bäraren är en tjänsteman i militär tjänst vid gränsbevakningsväsendet.

Den som har förordnats till uppgiften som gränsbevakningsman och är skyldig att använda militäruniform skall på sin uniform ha gränsbevakningsmännens emblem som anger gränsbevakningsmannens ställning. Närmare bestämmelser om gränsbevakningsmännens emblem utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. Andra än gränsbevakningsmän får inte använda emblem som anger ställning, om inte chefen för gränsbevakningsväsendet ger tillstånd att använda emblem vid teaterföreställningar eller andra motsvarande evenemang.

Militäruniform och gränsbevakningsmännens emblem får också användas vid resor i anknytning till tjänsteutövning och när en person representerar gränsbevakningsväsendet.

Chefen för gränsbevakningsväsendet kan tillåta att även andra än tjänstemän som tjänstgör i en militär tjänst använder gränsbevakningsväsendets militäruniform.

24 §

Tjänstetecken

En gränsbevakningsman har ett tjänstetecken som fastställs genom förordning av inrikesministeriet.

Bestämmelser om skyldigheten att medföra tjänstetecknet samt att på begäran visa upp det utfärdas genom förordning av statsrådet.

3 kap.

Utbildning, undervisning och forskning vid gränsbevakningsväsendet

25 §

Utbildning och undervisning vid gräns och sjöbevakningsskolan

Vid gräns- och sjöbevakningsskolan kan ges den utbildning som är behörighetsvillkor för gränsbevakningsväsendets tjänster samt kompletterande utbildning och specialutbildning för gränsbevakningsväsendets personal och andra personer. Gräns- och sjöbevakningsskolan ansvarar för den forskning inom gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde som bedrivs vid gränsbevakningsväsendet.

Vid gräns- och sjöbevakningsskolan kan inom gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde ordnas i förordningen om försvarshögskolan (668/1992) avsedd undervisning inom utbildningsprogrammet för officerare, samt inom fortbildningen och den kompletterande utbildningen på det sätt som särskilt avtalas med försvarshögskolan.

Vid bevakningsflygdivisionen kan sådan utbildning som är nödvändig för gränsbevakningsväsendets luftfart ordnas i samarbete med gräns- och sjöbevakningsskolan och andra läroinrättningar.

26 §

Allmän organisering av utbildning och forskning inom gränsbevakningsväsendet

Chefen för gränsbevakningsväsendet fastställer på framställning av staben för gränsbevakningsväsendet resultatmålen och riktlinjerna för utbildningen och forskningen inom gränsbevakningsväsendet samt instruktionen för gräns- och sjöbevakningsskolan.

27 §

Beslut om studierätt samt tjänstgöringsförbindelse

En tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet kan förordnas att delta i undervisning vid gräns- och sjöbevakningsskolan, om inte något annat föreskrivs. En tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet genomför studierna vid gräns- och sjöbevakningsskolan som tjänsteuppdrag. Gräns- och sjöbevakningsskolan beslutar om rätten att delta.

För att få delta i utbildning till vilken man godkänns på basis av urvalsprov förutsätts att den studerande, innan studierna inleds, avger en skriftlig förbindelse att han eller hon kommer att tjänstgöra vid gränsbevakningsväsendet under en minimitid på högst två år räknat från den dag studierna avslutades (*tjänstgöringsförbindelse*). För en person som hör till personal som flyger luftfartyg vid gränsbevakningsväsendet kan tjänstgöringsförbindelsen vara högst 14 år. Bestämmelser om den tjänstgöringsförbindelse som gäller i fråga om utbildningsprogrammet för officerare enligt förordningen om försvarshögskolan finns i 10 b § i lagen om försvarsmakten (402/1974).

Om en tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet under den tid tjänstgöringsförbindelsen gäller säger upp sig eller blir uppsagd av någon annan orsak än sjukdom, skall tjänstemannen ersätta högst hälften av de kostnader som studierna åsamkat staten enligt vad som närmare bestäms genom förordning av inrikesministeriet.

28 §

Värnplikt och frivillig militärtjänst vid gränsbevakningsväsendet

Värnpliktiga och personer som antagits till sådan militärtjänst som avses i lagen om frivillig militärtjänst för kvinnor (194/1995) kan förordnas att få utbildning vid gränsbevakningsväsendet. I fråga om tjänstgöring inom gränsbevakningsväsendet iakttogs i tillämpliga delar vad som föreskrivs om tjänstgöring inom försvarsmakten. Värnpliktiga och kvinnor som antagits till frivillig militärtjänst kan vid behov anlitas för att stöda gränsbevakningsväsendets verksamhet.

4 kap.

Särskilda bestämmelser

29 §

Tillämpning av bestämmelserna om militära brott

De som tjänstgör i militära tjänster vid gränsbevakningsväsendet omfattar bestämmelserna om krigsmän i 45 kap. i strafflagen (39/1889). Närmare bestämmelser om rätten för en gränsbevakningsman i militär tjänst att använda maktmedel finns dock i första hand i 35 § i gränsbevakningslagen.

Under krigstid omfattar även de som vid gränsbevakningsväsendet tjänstgör i uppgifter motsvarande uppgifterna i 28 § 2 mom. i nämnda kapitel bestämmelserna i 45 kap. i strafflagen. Bestämmelser om en gränsbevakningsmans rätt att använda maktmedel finns dock i första hand i 35 § i gränsbevakningslagen.

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser om förfarandet vid förundersökning av militära brott och om gränsbevakningsväsendets disciplinära förmän enligt 12 § i militära disciplinlagen (331/1983), om avgivande av utlåtande enligt 31 § i samma lag och om verkställighet enligt 46 § i samma lag i fråga om militära disciplinärenden som behandlas inom gränsbevakningsväsendet.

30 §

Lämnande av sådana uppgifter om nedsatt hälsa som ingår i journalhandlingarna för en person som tjänstgör i en militär tjänst eller som skall anställas i en militär tjänst

Om en läkare vid en granskning som gäller tjänsteduglighet, en hälsokontroll för anställning eller någon annan hälsokontroll konstaterar att en person som tjänstgör i en militär tjänst inom gränsbevakningsväsendet eller som skall anställas i en sådan tjänst har nedsatt hälsa i något avseende och att detta inverkar på personens tjänsteduglighetsklass, säkerheten i samband med tjänstgöringen eller förmågan att sköta tjänsteuppgifterna, skall läkaren, utan hinder av det som i lagen om patientens ställning och rättigheter (785/1992) och i lagen om yrkesutbildade personer inom hälso- och sjukvården (559/1994) föreskrivs om skyldigheten att hemlighålla uppgifter i journalhandlingar, utan dröjsmål ge ett utlåtande om slutsatserna av hälsokontrollen till chefen för den förvaltningsenhet vid vilken den tjänsteman som utlåtandet gäller tjänstgör eller skall anställas. Ett utlåtande om chefen för en förvaltningsenhet ges till chefen för gränsbevakningsväsendet. Ett utlåtande om chefen för gränsbevakningsväsendet ges till inrikesministeriet.

Läkaren skall informera den som utlåtandet om hälsotillstånd gäller om att ett utlåtande har givits.

I fråga om behandling, förvaring och hemlighållande av uppgifter om hälsotillstånd skall i övrigt iakttas lagen om integritets-skydd i arbetslivet (759/2004).

31 §

Anställningsvillkor vid internationella uppdrag

I fråga om ersättningar på grund av lokala särförhållanden och andra ekonomiska förmåner till en sådan tjänsteman i anställningsförhållande till gränsbevakningsväsendet som har förordnats att genomföra ett uppdrag som expert inom gränsbevakning eller ett motsvarande internationellt uppdrag som expert gäller i tillämpliga delar vad som före-

skrivs i lagen om ersättningar på grund av lokala särförhållanden samt andra förmåner till tjänstemän inom utrikesrepresentationen (651/1993).

Genom förordning av inrikesministeriet utfärdas närmare bestämmelser om jämställande av tjänstemän i anställningsförhållande till gränsbevakningsväsendet med tjänstemän inom utrikesrepresentationen, om sådana ersättningar som avses i 1 mom. i nämnda lag och om fastställande av pension för tiden som expert i internationella uppdrag.

32 §

Gränsbevakningsväsendets emblem

Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets emblem utfärdas genom förordning av republikens president.

Chefen för gränsbevakningsväsendet beviljar tillstånd att använda emblemet. Emblemet får inte användas utan tillstånd.

33 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av republikens president utfärdas närmare bestämmelser om

- 1) militära grader och tjänstgöringsgrader samt om grunderna för befordran till militära grader och förläning av tjänstgöringsgrader,
- 2) gränsbevakningsväsendets förtjänstkors och förtjänstmedaljer.

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser

- 1) vid behov om sådana tillfälliga ändringar av de militära befälshierarkierna inom gränsbevakningsväsendet som i enskilda fall behövs för en effektiv verksamhet vid gränsbevakningsväsendet,

- 2) om rätten att ordna gratis sjukvård för gränsbevakningsväsendets tjänstemän,

- 3) vid behov om organiseringen av utbildningen och undervisningen vid gräns- och sjöbevakningsskolan och vid bevakningsflygdivisionen, förfarandet vid elevurvalet, läroämnena, examensfordringar och avbrytande av studierna samt om bedömningsförfarandet.

Genom förordning av inrikesministeriet utfärdas närmare bestämmelser om sammansättningen, modellen och färgen i fråga om den militäruniform som används som uniform vid gränsbevakningsväsendet och vid behov även i fråga om andra persedlar som används vid gränsbevakningsväsendet samt om sådana dräkthelheter och persedlar som anskaffas enligt bestämmelserna om statens uniformbidrag.

Chefen för gränsbevakningsväsendet kan för precisering av bestämmelserna i denna lag och de bestämmelser som utfärdats med stöd av den meddela närmare föreskrifter om anskaffningen och användningen av militäruniformen och andra persedlar som används vid gränsbevakningsväsendet samt om de specialtecken och specialembel som skall användas på uniformen och persedlarna.

5 kap.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

34 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

35 §

Övergångsbestämmelse om bisysslor

En gränsbevakningsman som vid ikraftträdandet av denna lag sköter en sådan bisyssla som avses i 19 § skall inom ett år efter ikraftträdandet göra nödvändiga anmälningar eller söka nödvändiga tillstånd eller sluta sköta en bisyssla som står i strid med denna lag.

2.

Gränsbevakningslag

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

I denna lag föreskrivs om passerande av riksgränsen och övervakning av den samt av passerande samt, utöver vad som bestäms någon annanstans, om gränsbevakningsväsendets och gränsbevakningsmannens uppgifter och befogenheter.

Lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (/) innehåller bestämmelser om ordnandet av gränsbevakningsväsendets förvaltning, utbildning och forskningsverksamhet samt om gränsbevakningsväsendets tjänster och om särskilda rättigheter och skyldigheter för gränsbevakningsväsendets tjänstemän. Bestämmelser om behandlingen av personuppgifter och om rätten att erhålla och lämna ut uppgifter i gränsbevakningsväsendets verksamhet föreskrivs i denna lag, i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (/), i sjöräddningslagen (1145/2001) samt annanstans i lag.

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *automatisk identifiering* med tekniska metoder utförd identifiering av en eftersökt person genom jämförelse av en bildupptagning av personen med det bildmaterial som myndigheterna förfogar över,

2) *förvaltningsenhet* en sådan enhet vid gränsbevakningsväsendet som avses i 3 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning,

3) *gränstrupper* trupper som avses i 2 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning,

4) *rågata* områden som sträcker sig till gränslinjen och som definieras närmare i de avtal som ingåtts mellan Finland och dess grannstater angående rikets gränser, eller ett område som sträcker sig till gränslinjen och är av samma bredd som de rågator eller utbyggda linjer som för varje avsnitt av gränsen fastställts i rågångsprotokollen,

5) *gränsövergångsställe* en genom förordning av statsrådet angiven plats via vilken gränsen passeras,

6) *upprätthållande av gränsordningen* verkställighet av bestämmelser om riksgränsen och gränsövergångsställen samt bestämmelser och föreskrifter om internationellt samarbete mellan gränsmyndigheter samt tillsynen över att de iakttas,

7) *upprätthållande av gränssäkerheten* de åtgärder som vidtas i hemlandet och utomlands för att förhindra brott mot bestämmelserna om passerande av riksgränsen och den yttre gränsen och avvärja hot mot den allmänna ordningen och säkerheten av persontrafiken över gränserna samt för att garantera säkerheten vid passerande av gränsen,

8) *gränskontroll* sådan kontroll av en person samt av hans eller hennes fordon och medförda saker som för upprätthållande av gränssäkerheten sker på grundval av att personer passerar eller har för avsikt att passera gränsen samt hörande av personer,

9) *gränsövervakning* de åtgärder som vidtas i syfte att upprätthålla gränsordningen och gränssäkerheten och genom vilka rikets gränser övervakas för att i synnerhet förhindra att den yttre gränsen passeras på områden mellan gränsövergångsställena,

10) *gränsbevakningsman* en i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning närmare definierad tjänsteman som har i denna

och någon annan lag föreskrivna särskilda befogenheter,

11) *gränsbevakningsmyndighet* en myndighet som definieras i 4 § i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning,

12) *Schengenregelverket* den helhet som genom Amsterdamfördraget av den 1 maj 1999 upptagits i Europeiska unionens regelverk och som består av Schengenavtalet från 1985, Schengenkonventionen från 1990, medlemsstaternas anslutningsfördrag samt beslut och förklaringar av Schengens verkställande kommitté samt rättsakter som grundar sig på detta regelverk utfärdats senare,

13) *inre gräns* en inre gräns enligt Schengenregelverket,

14) *yttre gräns* en yttre gräns enligt Schengenregelverket,

15) *gränsszon* ett för gränsordningens och gränssäkerhetens upprätthållande inrättat område vid Finlands yttre gräns inom vilket de i grundlagen tillförsäkrade grundläggande fri- och rättigheterna för personer kan begränsas på det sätt som anges närmare i denna lag.

3 §

Gränsbevakningsväsendets säkerhets- och tillsynsverksamhet

Målet för gränsbevakningsväsendets verksamhet är att upprätthålla gränssäkerheten. Gränsbevakningsväsendet samarbetar med andra myndigheter för att upprätthålla gränssäkerheten.

Gränsbevakningsväsendet utför i samarbete med andra myndigheter tillsynsuppgifter om vilka det föreskrivs särskilt och vidtar åtgärder för förebyggande och utredning av brott och väckande av åtal.

Gränsbevakningsväsendet utför polisuppgifter, tulluppgifter och efterspanings- och räddningsuppgifter och deltar i det militära försvaret. Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets uppgifter inom området för sjöräddningstjänsten finns i sjöräddningslagen.

4 §

Den regionala inriktningen av gränsbevakningsväsendets verksamhet

Gränsbevakningsväsendet verkar där det är motiverat för upprätthållande av gränsordningen eller gränssäkerheten eller utförande av sådana uppgifter med anknytning till det militära försvaret som ankommer på gränsbevakningsväsendet, samt på havsområdet och inom den ekonomiska zon som avses i lagen om Finlands ekonomiska zon (1058/2004). Gränsbevakningsväsendet verkar på andra platser endast när det är nödvändigt för att det skall kunna slutföra en lagstadgad uppgift eller lämna handräckning.

2 kap.

Allmänna principer i fråga om gränsbevakningsväsendets verksamhet

5 §

Utförande av uppgifter och angelägenhetsordning

Gränsbevakningsväsendet skall utföra sina uppgifter på ett så effektivt och ändamålsenligt sätt som möjligt. När förhållandena kräver det skall uppgifterna ställas i angelägenhetsordning.

6 §

Krav på saklighet, opartiskhet och försonlighet

Uppgifterna skall fullgöras sakligt och opartiskt och så att de främjar försonlighet och likvärdigt bemötande.

7 §

Proportionalitetskrav

Gränsbevakningsväsendet får inte göra större ingrepp i någons rättigheter och åtgärderna får inte medföra större skada eller olägenhet än vad som är nödvändigt för att en uppgift skall kunna fullgöras. Åtgärderna för att fullgöra gränsbevakningsväsendets upp-

gifter skall vara motiverade i förhållande till hur viktig och brådskande uppgiften är samt till övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen.

8 §

Meddelande av grunden för en åtgärd

Om en person blir föremål för åtgärder som riktar sig mot hans eller hennes frihet, skall personen i fråga eller hans eller hennes företrädare av en gränsbevakningsman upplysas om vad åtgärden grundar sig på, om detta inte är omöjligt på grund av personens tillstånd eller den rådande situationen.

Om inte något annat bestäms i denna eller någon annan lag, har även den som blir föremål för andra åtgärder än sådana som riktar sig mot hans eller hennes frihet, eller personens företrädare, rätt att få veta vad en åtgärd som berör hans eller hennes rättigheter grundar sig på, så snart som detta är möjligt utan att åtgärden äventyras.

9 §

Åtgärdsfördröjning och åtgärdseftergift

En gränsbevakningsman har rätt att avstå från en åtgärd, om slutförandet av den kunde medföra följder som är oskäligen med hänsyn till det resultat som eftersträvas. I brottmål gäller ifråga om åtgärdsfördröjning dessutom det som särskilt föreskrivs om detta.

Den som begärt en åtgärd av gränsbevakningsväsendet, och vars omedelbara rättigheter berörs, har rätt att få veta grunden för att gränsbevakningsväsendet avstår från åtgärden.

10 §

Allmänna principer som skall iakttas i tulluppgifter, polisuppgifter och förundersökningsuppgifter

I polisuppgifter iakttas principerna i polislagen (493/1995) och i andra lagar som gäller polisens uppgifter. I tulluppgifter iakttas principerna i tullagen (1466/1994) och i andra lagar som gäller tullövervakning. I förundersökningsuppgifter iakttas principerna i

förundersökningslagen (449/1987) och i andra lagar som gäller förundersökningsmyndighetens uppgifter.

11 §

Samordning av de principer som skall iakttas i gränsbevakningsväsendets uppgifter

Om inte något annat bestäms någon annanstans skall av de likvärdiga åtgärder som finns att tillgå för fullgörande av en uppgift i första hand väljas den som bäst garanterar att de grundläggande fri- och rättigheterna i grundlagen samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses.

3 kap.

Allmänna bestämmelser om passerande av gränsen

12 §

Passerande av den yttre gränsen

Den yttre gränsen passeras via gränsövergångsställen under fastställda öppettider.

Bestämmelser om gränsövergångsställena och deras öppettider samt fördelningen av gränskontrolluppgifter mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen på olika gränsövergångsställen utfärdas genom förordning av statsrådet.

13 §

Tillstånd att passera gränsen

Gränsbevakningsväsendet ger en person tillstånd att passera den yttre gränsen på något annat ställe än vid ett gränsövergångsställe och vid en annan tidpunkt än under ett gränsövergångsställes fastställda öppettider (*tillstånd att passera gränsen*). Tillstånd att passera gränsen ges om det finns vägande skäl till det och förfarandet inte äventyrar upprätthållande av gränssäkerheten. Tillståndet kan vara förenat med villkor som är nödvändiga för upprätthållandet av gränssäkerheten.

Ett tillstånd att passera gränsen kan återkallas eller villkoren för tillståndet ändras, om

förhållandena efter det att tillståndet givits förändrats så att förfarandet kan äventyra upprätthållandet av gränssäkerheten.

Ändring får inte sökas genom besvär i ett beslut enligt vilket en ansökan om tillstånd att passera gränsen avslås eller enligt vilket ett tillstånd återkallas eller villkoren för tillståndet ändras.

14 §

Genomförande av gränskontroll

Gränskontroll genomförs när en person ämnar passera den yttre gränsen eller har passerat den utan gränskontroll.

Gränskontrollen genomförs vid ett gränsövergångsställe. Gränskontroll kan också genomföras i ett fordon som används för kollektivtrafik eller på någon annan plats, om det förutsätts för att trafiken skall löpa smidigt eller av andra motiverade skäl.

15 §

Återupprättande av kontrollerna vid de inre gränserna

Beslut om utförande av nationell gränskontroll vid den inre gränsen under en begränsad tid i enlighet med Schengenregelverket (*återupprättande av kontrollerna vid de inre gränserna*) fattas av statsrådet. Om ett hot som riktas mot den allmänna ordningen, den nationella säkerheten eller folkhälsan emellertid förutsätter omedelbara åtgärder i ett ärende beslutar inrikesministeriet om nödvändiga åtgärder tills statsrådet avgör frågan.

Genom förordning av statsrådet föreskrivs närmare om hur en fråga som gäller återupprättande av kontrollerna vid de inre gränserna utan dröjsmål skall behandlas hos polisen, tullverket och gränsbevakningsväsendet samt om hur meddelande om saken skall lämnas till Europeiska unionens behöriga institutioner och till andra stater som tillämpar Schengenregelverket.

16 §

Tillfällig stängning av ett gränsövergångsställe

Statsrådet kan besluta att ett gränsövergångsställe skall stängas för en viss tid eller tills vidare, om stängningen är nödvändig för avvärjande av ett allvarligt hot som riktas mot den allmänna ordningen, den nationella säkerheten eller folkhälsan. Inrikesministeriet beslutar om nödvändiga omedelbara åtgärder tills statsrådet avgör frågan.

Stängningen av ett gränsövergångsställe får inte hindra finländska medborgare att komma in i landet eller kränka rättigheterna för personer som omfattas av gemenskapslagstiftningen om fri rörlighet eller rätten att få internationellt skydd.

Genom en förordning av statsrådet föreskrivs närmare om hur en fråga som gäller stängning av ett gränsövergångsställe utan dröjsmål skall behandlas hos polisen, tullverket och gränsbevakningsväsendet samt om hur Europeiska unionens behöriga institutioner och andra stater skall underrättas om saken.

4 kap.

Bestämmelser om uppgifter och åtgärder

17 §

Gränsövervakning och gränskontroll

Gränsbevakningsväsendet utför gränsövervakning och gränskontroller. Gränsbevakningsväsendet leder och samordnar verksamheten hos de myndigheter som utför gränskontroller.

18 §

Förfarande vid gränskontroll

Gränskontroll skall genomföras utan ogrundat dröjsmål och utan att den orsakar onödig olägenhet för den person som kontrolleras eller skada på egendom samt utan

att den kränker det integritetsskydd som anges i fråga om konfidentiella meddelanden, om inte något annat föreskrivs.

Den som skall kontrolleras skall på uppmaning av en gränsbevakningsman infinna sig för gränskontroll med sina saker och sitt fordon på den plats som anvisats honom eller henne.

19 §

Åtgärder som ingår i gränskontrollen

Gränskontrollen genomförs antingen i form av en minimikontroll eller, om de uppgifter som den myndighet som genomför kontrollen förfogar över eller de uppgifter som framgår vid minimikontrollen ger anledning till en sådan, i form av en grundlig kontroll.

En minimikontroll innefattar

1) utredning av identiteten, i syfte att utreda rätten att passera gränsen samt övervaka att inreseförbud, reseförbud, avvisningsbeslut eller utvisningsbeslut iakttas och vidta de åtgärder som begärts vid efterlysning,

2) kontroll av resedokument och andra dokument som styrker rätten att resa, i syfte att utreda rätten att passera gränsen samt säkerställa att dokumentet är äkta,

3) hörande av personen vid behov.

Minimikontrollen ingår i en grundlig kontroll. Dessutom kan den grundliga kontrollen innefatta kroppsvisitation samt genomsökning av en persons saker och fordon för att man skall finna ett nödvändigt dokument som styrker identiteten och försäkra sig om att personen inte förfogar över eller i sitt bagage eller fordon har egendom som har anskaffats genom brott eller erhållits i stället för sådan egendom eller annan egendom som personen inte har rätt att inneha eller transportera över gränsen.

20 §

Upprätthållande av allmän ordning och säkerhet vid ett gränsövergångsställe

Gränsbevakningsväsendet ser till att allmän ordning och säkerhet upprätthålls vid gränsövergångsställena när polisen är förhindrad att göra det.

I ordningslagen (612/2003) föreskrivs om

tillsynen över efterlevnaden av bestämmelser om innehav av farliga föremål och föremål och ämnen som lämpar sig för att skada någon annan samt av bestämmelser om intagande av rusmedel.

21 §

Brådskande polisuppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet

På en polismans begäran kan gränsbevakningsväsendet i ett enskilt fall sköta sådana i polislagen avsedda brådskande polisuppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet som polisen inte utan dröjsmål kan sköta.

Gränsbevakningsväsendet kan utföra en brådskande polisuppgift för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet även utan begäran från polisen, om behovet av att uppgiften utförs har framkommit i samband med gränsbevakningsväsendets egen övriga verksamhet och åtgärden inte kan uppskjutas utan att hälsa eller egendom äventyras. Gränsbevakningsväsendet skall utan dröjsmål meddela polisen att det inlett en åtgärd som avses i detta moment. Gränsbevakningsväsendet skall på en polismans begäran avbryta de åtgärder som inletts.

22 §

Terrorismbekämpning och andra särskilda situationer

Gränsbevakningsväsendet kan på begäran av en polisman som tillhör befälet tillhandahålla utrustning, personalresurser och särskilda sakkunnigtjänster för polisens bruk, om det på grund av ett särskilt hot är nödvändigt i syfte att avvärja ett brott som är avsett att begås i terroristiskt syfte, att gripa en farlig person, att skingra en folkmassa som genom att samlas äventyrar allmän ordning och säkerhet eller utgör hinder för trafiken eller att skydda mot brott och störande beteende.

Bestämmelser om gränsbevakningsväsendets uppgifter när det gäller att avvärja hot mot sjösäkerheten finns i lagen om sjöfartsskydd på vissa fartyg och i hamnanläggningar som betjänar dem och om tillsyn över

skyddet (485/2004), nedan *lagen om sjöfartsskydd*.

23 §

Säkerhetsuppgifter

Gränsbevakningsväsendet kan för statens räkning genomföra en transport, där beredskap för särskilda skyddsåtgärder krävs för att garantera en säker transport förutsätts för säkerställande av transport.

Gränsbevakningsväsendet kan vid behov utse en gränsbevakningsman som genomgått specialutbildning enligt förordning av inrikesministeriet (*säkerhetsman*) att garantera säkerheten för statsledningen och vid statsbesök samt för gränsbevakningsväsendets tjänstemän och personer som är gäster hos eller transporteras av gränsbevakningsväsendet och som behöver särskilt skydd, eller för att skydda särskilda tillgångars immunitet.

24 §

Tulluppgifter

Vid sidan av tullverket sköter också gränsbevakningsväsendet tullövervakning och därmed sammangående förberedande tullåtgärder vid riksgränsen och vid de gränsövergångsställen där tullverket inte har ordnat tullövervakning.

På begäran av en tullman som tillhör befälet kan gränsbevakningsväsendet sköta tullövervakning som avser personers in- och utresa även på ett gränsövergångsställe där tullverket i övrigt sköter tullövervakningen. En gränsbevakningsman kan på en tullmans begäran delta i genomförandet av en enskild tulluppgift.

25 §

Uppgifter med anknytning till det militära försvaret

Gränsbevakningsväsendet deltar i rikets försvar och ger i detta syfte sin personal och de värnpliktiga som förordnats till gränsbevakningsväsendet samt de kvinnor som antagits för att fullgöra frivillig militärtjänst militärutbildning samt upprätthåller och utveck-

lar försvarsberedskapen i samarbete med försvarsmakten.

Om försvarsberedskapen kräver det, kan gränstrupperna eller delar av dem genom förordning som utfärdas av republikens president anslutas till försvarsmakten.

Gränsbevakningsväsendet kan delta i främjandet av frivilligt försvarsarbete.

26 §

Deltagande i räddningsverksamhet och sjuktransporter

Utöver vad som bestäms i sjöräddningslagen deltar gränsbevakningsväsendet genom att tillhandahålla utrustning, personalresurser och sakkunnigtjänster i annan räddningsverksamhet samt i efterspaning av personer som gått vilse i terrängen eller annars är i behov av akut hjälp där, om detta kan anses nödvändigt med hänsyn till olyckans eller nödlägetets omfattning eller speciella natur.

Gränsbevakningsväsendet kan sköta en brådsakande sjuktransport, om ingen myndighet som ansvarar för sjuktransporter eller näringsidkare som tillhandahåller sjuktransportservice kan sköta transporten utan att räddningen äventyras.

27 §

Utredning av gränstilldragelser samt förutsättningar för in- och utresa

Bestämmelserna om förundersökning skall i tillämpliga delar iaktas vid gränsbevakningsväsendets utredning av förutsättningarna för en utlännings inresa, vistelse i landet och utresa och för avlägsnande av en utläning ur landet samt identiteten, inresan och resrutten i fråga om en person som söker internationellt skydd. Det samma gäller även utredning av en sådan gränstilldragelse som avses i överenskommelsen angående ordningen på gränsen mellan Finland och Sovjetunionen och ordningen för utredning av gränstilldragelser (FördrS 32/1960).

Om utredningen avser klarläggandet av en omständighet som har samband med en persons rättigheter eller skyldigheter, gäller i fråga om personens ställning bestämmelserna om part vid förundersökning. En part och

partens lagliga företrädare och ombud skall hålla sig till sanningen när de redogör för den sak som undersöks och när de besvarar frågor, om inte undersökningen görs för utredning av om en person skall dömas till straff eller en med straff jämförbar påföljd. Den person som är föremål för undersökningen är skyldig att vara närvarande vid undersökningen högst 12 timmar åt gången.

5 kap.

Bestämmelser om befogenheter

28 §

Befogenheter i fråga om gränskontroll

För genomförandet av en gränskontroll har en gränsbevakningsman rätt att

1) tillfälligt tillvarata ett resedokument så som särskilt föreskrivs om detta,

2) utföra kroppsvisitation med iakttagande i tillämpliga delar av bestämmelserna i 5 kap. 10 och 12 § i tvångsmedelslagen (450/1987),

3) söka igenom ett fordon med iakttagande i tillämpliga delar av bestämmelserna om rannsakan på andra platser i 5 kap. 8 § i tvångsmedelslagen,

4) förhindra att en person avlägsnar sig från gränskontrollen med iakttagelse i tillämpliga delar av bestämmelserna i 6 kap. 1 § i tvångsmedelslagen,

5) tillfälligt för gränsbevakningsväsendet tillvarata de föremål och fordon som skall granskas under den tid då gränskontrollen genomförs.

Den gränsbevakningsman som tjänstgör som chef vid gränsövergångsstället beslutar om förhindrandet av att en person avlägsnar sig samt om tillfälligt tillvaratagande av föremål och fordon för den tid då gränskontrollen genomförs. I brådskande fall kan den gränsbevakningsman som genomför gränskontrollen förhindra att en person avlägsnar sig och tillvarata föremål och fordon. Gränsbevakningsmannen skall i sådana fall utan dröjsmål överföra ärendet till den gränsbevakningsman som tjänstgör som chef vid gränsövergångsstället för avgörande.

Även om en person avstår från att passera gränsen hindrar det inte att gränskontrollen utförs, om den behövs för att utreda identite-

ten eller försäkra sig om att personen inte innehar föremål eller ämnen som han eller hon inte har rätt att inneha eller föra över gränsen. Gränskontrollen avbryts, om fortsatta åtgärder är uppenbart onödiga på grund av att ett hinder för passerande av gränsen framkommit eller av någon annan därmed jämförbar orsak.

En gränsbevakningsman har rätt att på grundval av kontrollen vidta befogade åtgärder som hör till de uppgifter som ankommer på gränsbevakningsväsendet.

29 §

Automatisk identifiering vid ett gränsövergångsställe

Gränsbevakningsväsendet har rätt till automatisk identifiering vid ett gränsövergångsställe annanstans än i utrymmen som används för stadigvarande boende för identifiering av personer som enligt efterlysning som har utfärdats av en behörig myndighet skall delges stämning, gripas, anhållas, tas i förvar, häktas eller tas under observation av myndigheterna samt för att förhindra, avbryta och avslöja brott som utreds av gränsbevakningsväsendet. Automatisk identifiering får dock inte ske på toaletter, i omklädningsrum eller på någon annan motsvarande plats, eller i personalutrymmen eller arbetsrum som anvisats arbetstagarna för deras personliga bruk.

Information om automatisk identifiering skall ges genom lämplig skyltning.

30 §

Rätt till övervakningsutrymmen

Gränsbevakningsväsendet har rätt att mot gängse ersättning av ägaren eller innehavaren till en trafikplats som är gränsövergångsställe till sitt förfogande få sådana övervakningsutrymmen som behövs för gränskontrollen.

31 §

Teknisk övervakning i anslutning till gränsövervakningen

För genomförande av gränsövervakningen

har gränsbevakningsväsendet rätt att i närheten av gränsen samt vid ett gränsövergångsställe och i dess omedelbara närhet företa i polislagen avsedd teknisk övervakning inom områden till vilka allmänheten har tillträde och vilka inte omfattas av hemfriden.

Information om teknisk övervakning på ett gränsövergångsställe skall ges med ett lämpligt märke.

32 §

En gränsbevakningsmans befogenheter att upprätthålla allmän ordning och säkerhet vid ett gränsövergångsställe

I fråga om en gränsbevakningsmans rätt att vidta åtgärder vid ett gränsövergångsställe för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet gäller vad som i 14 och 16 samt 18 § 1 mom. i polislagen bestäms om polismän. Bestämmelserna i 16 § i polislagen om polismän som tillhör befälet tillämpas vid gränsbevakningsväsendet på en anhållningsberättigad tjänsteman och en gränsbevakningsman som tjänstgör som chef vid ett gränsövergångsställe.

33 §

En gränsbevakningsmans befogenheter i polisuppgifter

I sådana brådskande polisuppgifter för upprätthållande av allmän ordning och säkerhet som avses i 21 § och för avvärjande av i 22 § avsedda brott som begås i terroristiskt syfte, för skötsel av särskilda situationer samt i fråga om sådana uppgifter som avses i lagen om sjöfartsskydd och som ankommer på gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman de befogenheter som fastställts för polismän i 2 kap. i polislagen, om inte en polisman som tillhör befälet eller polisens fältchef begränsar dem.

34 §

En gränsbevakningsmans befogenheter i tulluppgifter

I tulluppgifter enligt 24 § har en gränsbevakningsman samma befogenheter som en

sådan annan behörig myndighet som avses i 14 § i tullagen.

Förutsätter en tulluppgift kroppsbesiktning eller annan granskning än granskning av resgods eller ytterkläder utan att förundersökning görs, iakttas vid utförandet av en sådan åtgärd 15 § i tullagen. Beslut om åtgärden skall fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman eller en gränsbevakningsman med minst majors grad.

35 §

En gränsbevakningsmans maktmedel

I ett tjänsteuppdrag får en gränsbevakningsman, om inte annat bestäms någon annanstans i lag, för att bryta ner motstånd, avlägsna en person från en plats, gripa en person, förhindra att någon som berövats sin frihet flyr, avlägsna ett hinder eller avvärja ett överhängande brott eller någon annan farlig gärning eller händelse använda maktmedel i den mån det behövs och kan anses försvarligt. Frågan om gränsbevakningsmannens maktmedel är försvarliga skall bedömas med hänsyn till hur viktigt och brådskande tjänsteuppdraget är, hur farligt motståndet är, vilka resurser som står till förfogande samt övriga omständigheter som inverkar på helhetsbedömningen av situationen. Om det är nödvändigt att använda maktmedel skall de endast användas i en sådan omfattning och så länge som det nödvändigtvis krävs för utförandet av det lagstadgade tjänsteuppdraget (*principen om lindrigaste medel*).

Den som på begäran eller med samtycke av en gränsbevakningsman tillfälligt bistår en gränsbevakningsman i en situation där bistånd från en utomstående sida skall anlitas vid användning av maktmedel på grund av ett synnerligen viktigt och brådskande gränsbevakningsuppdrag har rätt att under gränsbevakningsmannens uppsikt använda sådana nödvändiga maktmedel som gränsbevakningsmannen med stöd av sina befogenheter ger fullmakt till.

Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen (39/1889). I territorialövervakningslagen (755/2000) finns bestämmelser om rätten att använda maktmedel i territorialövervakningsuppdrag. I 29 § i la-

gen om gränsbevakningsväsendets förvaltning föreskrivs om hur rätten för en krigsman att använda maktmedel enligt 45 kap. 26 a § i strafflagen tillämpas i gränsbevakningsväsendet.

36 §

Utredande av identitet

För utförande av ett visst uppdrag som ankommer på gränsbevakningsväsendet har en gränsbevakningsman rätt att av var och en få veta namn, personbeteckning, eller om sådan saknas, födelsedatum och medborgarskap samt var han eller hon kan anträffas.

En gränsbevakningsman har rätt att gripa en person som vägrar lämna uppgifter som nämns i 1 mom. eller som lämnar sannolikt falska uppgifter om nämnda omständigheter. Den som har gripits skall frigges så snart behövliga uppgifter erhållits, dock senast 24 timmar efter gripandet.

37 §

Gripande av en efterlyst person

En gränsbevakningsman har rätt att gripa en person som enligt efterlysning som utfärdats av en behörig myndighet skall gripas, anhållas eller häktas eller tas i förvar. En person som gripits skall utan dröjsmål lämnas till polisen om han eller hon inte omedelbart skall frigges.

38 §

Stoppande av fordon och reglering av trafiken

En gränsbevakningsman har rätt att bestämma att ett fordon skall stoppas och flyttas eller flytta fordonet samt reglera trafiken, om det behövs för genomförande av gränskontroll eller gränsbevakning eller upprätthållande av allmän ordning och säkerhet vid ett gränsövergångsställe eller är nödvändigt för genomförandet av någon annan uppgift som ankommer på gränsbevakningsväsendet.

39 §

Rätt att röra sig på annans fastighet

En tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet har rätt att röra sig på annans mark- och vattenområde till fots, på skidor och med gränsbevakningsväsendets fordon, om det är nödvändigt för utförande av gränsbevakningsväsendets uppgifter. Färdsel på gårdsområden och därmed jämförbara områden som reserverats för ett särskilt ändamål bör dock undvikas, om det inte finns något tvingande skäl att röra sig där med anledning av en uppgift som ankommer på gränsbevakningsväsendet. Den rätt till färdsel som avses i detta moment gäller inte det militära försvarets övningar som anordnas av gränsbevakningsväsendet, om inte något annat överenskommits med mark- eller vattenområdets ägare.

För skada och olägenhet som orsakas av färdseln på någon annans mark- och vattenområde betalas till områdets ägare eller innehavare ersättning enligt gängse pris.

40 §

En gränsbevakningsmans rätt att ge befallningar

Vid utövning av sina befogenheter enligt denna lag eller någon annan lag har en gränsbevakningsman rätt att i ett enskilt fall inom sitt ansvarsområde ge befallningar och meddela förbud som är förpliktande för var och en.

6 kap.

Förebyggande och utredning av brott

41 §

Gränsbevakningsmännens befogenheter för förebyggande och utredning av brott

Gränsbevakningsväsendet är en förunder

sökningmyndighet enligt förundersökningslagen. Gränsbevakningsväsendet vidtar åtgärder för förebyggande och utredning av brott samt för väckande av åtal självständigt eller tillsammans med en annan myndighet enligt vad som föreskrivs i detta kapitel eller någon annanstans. I fråga om förundersökning av brott enligt militära rättegångslagen (326/1983) och de tvångsmedel som används vid den gäller dessutom vad som föreskrivs i militära disciplinlagen (331/1983).

Med undantag av täckoperation, bevisprovokation genom köp, teleavlyssning och teleövervakning gäller i fråga om en gränsbevakningsmans befogenheter inom sitt ansvarsområde för förebyggande och utredning av brott samt för väckande av åtal vad som i polislagen, förundersökningslagen, tvångsmedelslagen eller någon annanstans föreskrivs om polismäns befogenheter för förebyggande och utredning av brott samt för väckande av åtal. Vad som i 31 f § i polislagen och i 5 a kap. 3 a § i tvångsmedelslagen föreskrivs om polisens rätt att inhämta uppgifter om mobilteleapparater tillämpas även på gränsbevakningsväsendet. En gränsbevakningsman som deltar i en förundersökning som görs under ledning av en annan förundersökningsmyndighet har rätt att behandla uppgifter som har inhämtats med en sådan metod som gränsbevakningsväsendet inte har tillgång till.

Bestämmelserna om de befogenheter för förebyggande och utredning av brott samt för väckande av åtal som de som hör till polisbefälet har skall vid gränsbevakningsväsendet tillämpas på anhållningsberättigade tjänstemän samt undersökningsledare. Förordnande för sådan teknisk avlyssning i mer än tre dygn som avses i 31 § 1 mom. i polislagen skall ges av avdelningschefen, byråchefen eller en överinspektör vid juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet.

42 §

Brottmål som undersöks av gränsbevakningsväsendet

Om inte något annat föreskrivs nedan, skall gränsbevakningsväsendet göra förundersökning när det på grund av en anmälan till gränsbevakningsväsendet eller annars finns skäl att misstänka brott mot bestämmelserna eller föreskrifterna om passerande av en gräns som övervakas av gränsbevakningsväsendet eller brott som gäller ordnande av olaglig inresa och brott som riktar sig mot friheten och har samband med dessa gärningar, eller brott som gäller förfalskning av dokument som granskas av gränsbevakningsväsendet eller kränkning av Finlands territoriella integritet eller underlåtelse att följa någon annan bestämmelse eller föreskrift vars efterlevnad gränsbevakningsväsendet skall övervaka.

Gränsbevakningsväsendet skall även göra förundersökning när det finns skäl att misstänka ett brott som siktar sig mot en gränsbevakningsmyndighet eller mot gränsmärken eller gränsanordningar som upprätthålls av myndigheten eller brott mot bestämmelserna om gränsson, och när det finns skäl att misstänka att en person som tjänstgör inom gränsbevakningsväsendet har gjort sig skyldig till ett brott som skall handläggas såsom militärt rättegångsärende eller ett brott som avses i 40 kap. i strafflagen, om inte något annat följer av försvarsmaktens eller polisens befogenheter vid förundersökning.

43 §

Annan förundersökning som görs av gränsbevakningsväsendet

På en annan förundersökningsmyndighets begäran kan gränsbevakningsväsendet utföra

förundersökning även i ett annat ärende än ett sådant som avses i 42 §, om ärendet hänförs till en förundersökning som gränsbevakningsväsendet har inlett och åtalet i ärendet kan handläggas vid domstol samtidigt som åtalet för det brott som undersöks av gränsbevakningsväsendet.

44 §

Överföring av förundersökning till en annan förundersökningsmyndighet

Om inte något annat följer av bestämmelserna, föreskrifterna och samarbetsavtalen om arbetsfördelningen mellan polisen och tullen överför gränsbevakningsväsendet på det sätt som närmare avtalas med myndigheterna i fråga förundersökningen av tullbrott enligt tullagen till tullen och förundersökningen av andra brott till polisen, ifall arten och omfattningen av ärendet eller de nödvändiga förundersökningsåtgärderna förutsätter det eller ifall förundersökningsmyndigheten i fråga kräver det. Gränsbevakningsväsendet skall trygga förundersökningen av det ärende som överförs till dess att överföringen har gjorts.

Den förundersökningsmyndighet som förundersökningen överförs till skall ge gränsbevakningsväsendet tillfälle att delta i förundersökningen även efter överföringen, om förundersökningen gäller brott mot bestämmelserna eller föreskrifterna om passerande av en gräns som övervakas av gränsbevakningsväsendet eller ordnande av olaglig inresa och brott som riktar sig mot friheten i samband med dessa gärningar eller förfälskning av dokument som granskas av gränsbevakningsväsendet eller kränkning av Finlands territoriella integritet.

45 §

Bistånd till andra förundersökningsmyndigheter

Gränsbevakningsväsendet kan på begäran bistå en annan förundersökningsmyndighet för förebyggande och utredning av brott samt för väckande av åtal.

Gränsbevakningsväsendet kan inleda åtgärder för att säkerställa förebyggandet och

utredningen av brott samt väckandet av åtal i ett ärende som hör till en annan förundersökningsmyndighet, om brottet inte är ringa och åtgärderna inte kan uppskjutas utan att förundersökningen äventyras. Den myndighet, för vilken åtgärderna har inletts skall omedelbart underrättas om de säkerställande åtgärderna.

Åtgärder som avses i denna paragraf skall avslutas på begäran av den myndighet för vilken en åtgärd vidtas.

46 §

Undersökningsledare

Undersökningsledare vid förundersökning som görs av gränsbevakningsväsendet är en sådan tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet som avses i 1 kap. 6 § 4 punkten i tvångsmedelslagen eller en gränsbevakningsman med tillräcklig erfarenhet som genomgått utbildning enligt vad som föreskrivs genom förordning av statsrådet och som förordnats till undersökningsledare av chefen för förvaltningsenheten i fråga.

47 §

Framställande av straffanspråk och föreläggande av ordningsbot

En gränsbevakningsman framställer straffanspråk på det sätt som föreskrivs i 3 - 7 § i lagen om strafforderförfarande (692/1993). En gränsbevakningsman förelägger ordningsbot på det sätt som föreskrivs i lagen om ordningsbotsförfarande (66/1983), nedan *ordningsbotslagen*. I fråga om uppgifterna för chefen för ett gräns- eller sjöbevakningsområde gäller vad som i ordningsbotslagen föreskrivs om uppgifterna för chefen för ett polisdistrikt.

48 §

Anmälan om brottsförebyggande åtgärder

Gränsbevakningsväsendet skall på det sätt som närmare föreskrivs genom förordning av inrikesministeriet underrätta övriga förundersökningsmyndigheter om ett misstänkt brott som det fått kännedom om och om åtgärder

som gränsbevakningsväsendet inlett för förebyggande och utredning av brott samt för väckande av åtal.

7 kap.

Bestämmelser om gränsson

49 §

Gränsson

En gränsson kan inrättas vid den yttre gränsen, om det är nödvändigt för övervakning av gränsordningen och upprätthållande av gränssäkerheten. Gränsszonens landgräns kan sträcka sig högst tre kilometer och gränsszonens havsgräns högst fyra kilometer från Finlands riksgrens, som avses i internationella avtal som är bindande för Finland (*gränslinje*).

Närmare bestämmelser om inrättande av gränssonen och om zonen bredd och placering utfärdas genom förordning av inrikesministeriet. Gränssonen får inte fastställas så att den är bredare än vad som är nödvändigt för att gränsövervakningen skall kunna genomföras.

50 §

Gränsstängsel

Markägare och innehavare av markområden är skyldiga att på gränssonen tillåta att stängsel uppförs på statens bekostnad invid kanten av den rågata vid Finlands gräns som fastställts genom internationella avtal som är bindande för Finland (*gränsstängsel*).

51 §

Förbud som gäller gränssonen

Om inte något annat föreskrivs i denna lag är det inom gränssonen förbjudet att

1) närmare gränslinjen än 50 meter uppföra stängsel och motsvarande konstruktioner som försvårar gränsbevakningsväsendets patrullverksamhet och annan verksamhet som är nödvändig för upprätthållandet av gränssäkerheten,

2) röra sig på en rågata,

3) tiden mellan solnedgång och soluppgång röra sig i de delar av älvar och åar samt smala sund och sjöar längs vilka gränslinjen löper, samt närmare än 100 meter från gränslinjen i alla älvar och åar som skärs av gränslinjen och i alla de sjöar och havsvikar längs vilka gränslinjen löper (*gränsvatten*),

4) ha renar och husdjur på bete utan tillsyn på ställen där stängsel som hindrar dem från att gå över gränslinjen inte har uppförts.

52 §

Gränssonstillstånd

Om inte något annat föreskrivs i denna eller någon annan lag krävs inom gränssonen tillstånd för

- 1) vistelse inom zonen,
- 2) färdsel i gränsvatten om dagen och färdsel på en rågata,
- 3) uppförande av byggnader närmare än 50 meter från gränslinjen,
- 4) innehav av skjutvapen, skjutförnödenheter, sprängämnen och fjäderdrivna vapen,
- 5) användning av sådana föremål och ämnen som avses i 4 punkten,
- 6) utförande av bergsarbeten och letande efter mineraler närmare än 20 meter från gränslinjen.

Tillstånd (*gränssonstillstånd*) beviljas på grund av boende, arbete, yrke, näring, affärsverksamhet eller hobby eller av något annat godtagbart skäl och om det är uppenbart att utövandet av den rätt som beviljats i tillståndet inte äventyrar upprätthållandet av gränsordningen och gränssäkerheten.

53 §

Gränssonstillståndets giltighetstid och villkor

Gränssonstillstånd beviljas

1) personer som är bosatta eller förfogar över en bostadsbyggnad eller en fastighet i gränssonen samt deras närstående så att tillståndet gäller tills vidare,

2) personer som arbetar, utövar yrke eller bedriver näring eller rörelse i gränssonen, så att tillståndet gäller tills vidare, om inte tillståndet av särskilda skäl skall beviljas för viss tid,

3) andra än de personer som avses i 1 och 2 punkten för viss tid.

Gränszonstillståndet kan vara förenat med villkor som är nödvändiga för upprätthållandet av gränsordningen och gränssäkerheten. Tillståndsvillkoren kan ändras om villkoren för beviljande av tillstånd förändras väsentligt.

54 §

Upphörande och återkallande av gränzonstillstånd

Ett gränszonstillstånd upphör att gälla när tillståndshavaren dör. Gränszonstillståndet skall återkallas, om tillståndshavaren begär det.

Ett gränszonstillstånd kan återkallas, om

1) tillståndshavaren gör sig skyldig till ett brott som äventyrar upprätthållandet av gränsordningen och gränssäkerheten,

2) tillståndshavaren bryter mot tillståndsvillkoren eller bestämmelserna om gränzon på något annat sätt än det som nämns i 1 punkten,

3) det inte längre finns grunder för att bevilja tillstånd.

Ett gränszonstillstånd kan återkallas för viss tid under den tid förundersökning och eventuell rättegång pågår, om tillståndshavaren på sannolika skäl misstänks ha gjort sig skyldig till ett sådant brott som avses i 1 mom. 1 punkten eller om han eller hon har gjort sig skyldig till en sådan förseelse som avses i 2 punkten.

55 §

Varning

I stället för att tillståndet återkallas kan tillståndshavaren ges en varning i de fall som avses i 54 § 2 mom., om det med hänsyn till omständigheterna vore oskäligt att återkalla tillståndet.

56 §

Behöriga myndigheter

Gränsbevakningsväsendet, polisen och tullens övervakar att bestämmelserna om grän-

zon följs.

Gränszonstillståndet skall medföras och på begäran visas upp för en gränsbevakningsman, polisman eller tullman. Om innehavaren av ett tillstånd inte kan förete bevis på ett giltigt tillstånd, kan han eller hon föreläggas att förete bevis för den övervakande myndigheten inom sju dagar från föreläggandet (*föreläggande att förete bevis*).

Ärenden som gäller gränszonstillstånd och varningar avgörs av den regionala gränsbevakningsmyndighet vars ansvarsområde ärendet gäller.

57 §

Gränszonsanmälan

Utöver vad som i 52 § bestäms om tillståndsplikt skall till gränsbevakningsmyndigheten på förhand anmälas (*gränszonsanmälan*)

1) användning av skjutvapen, sprängämnen eller fjäderdrivna vapen samt avverkning och röjning av skog närmare än 500 meter från gränslinjen,

2) flottning, fiske och användning av en vattenfarkost i gränsvatten.

Gränszonsanmälan görs till den regionala eller lokala gränsbevakningsmyndighet vars ansvarsområde anmälan gäller. Gränsbevakningsmyndigheten meddelar närmare föreskrifter om den verksamhet som avses i anmälan, om det är nödvändigt för upprätthållandet av gränsordningen och gränssäkerheten.

58 §

Begränsningar av tillämpningsområdet för bestämmelserna om gränzon

Med avvikelse från de förbud som föreskrivs i fråga om gränszonen är det tillåtet att röra sig på en rågata och i gränsvatten i gränsbevakningsväsendets, polisens, tullens och försvarsmaktens tjänsteuppdrag, i räddningsverksamhet och i samband med att riksgränsen passeras lagligt.

Gränszonstillstånd eller gränszonsanmälan krävs inte i gränsbevakningsväsendets, polisens, tullens och försvarsmaktens tjänsteuppdrag, i räddningsverksamhet eller för nöd-

vändig vistelse i gränssonen, färdsel i gränsvatten eller på en rågata eller innehav och användning av skjutvapen, skjutförnödenheter, sprängämnen och fjäderdrivna vapen i samband med att riksgränsen passeras lagligt.

59 §

Avbrytande av brott mot bestämmelserna om gränsszon

Gränsbevakningsmän samt polismän och tullmän som sköter övervakningsuppgifter i gränssonen har rätt att

1) förhindra verksamhet som bedrivs utan det gränsszonstillstånd eller den gränsszonsanmälan som krävs,

2) avlägsna en person som olovligen vistas i gränssonen,

3) omhänderta skjutvapen, skjutförnödenheter, sprängämnen och fjäderdrivna vapen som i gränssonen innehafts utan tillstånd eller använts utan förhands anmälan.

Den regionala gränsbevakningsmyndigheten kan förordna att en byggnad, ett stängsel eller en annan konstruktion som uppförts utan tillstånd eller i strid med ett förbud skall rivas eller avlägsnas och förbjuda användning av byggnaden samt förelägga vite, hot om tvångsutförande eller hot om avbrytande på det sätt som närmare bestäms i viteslagen (1113/1990).

Beslut enligt denna paragraf får beslut verkställas trots att ändring har sökts, om inte besvärmyndigheten bestämmer något annat.

60 §

Beslut som meddelas muntligen

I brådskande fall kan ett sådant tillstånd som avses i 52 § 1 mom. 4 och 5 punkten beviljas muntligen. Ändring får inte sökas i ett beslut genom vilket en ansökan godkänns i sin helhet. Ett beslut som meddelats muntligen och i vilket ändring inte får sökas meddelas skriftligen endast på särskild begäran.

8 kap.

Behandling av personer som berövats sin frihet

61 §

Tillämpliga bestämmelser vid behandling av personer som berövats sin frihet

På behandlingen av personer som berövats sin frihet tillämpas inom gränsbevakningsväsendet i tillämpliga delar bestämmelserna i lagen om rannsakningsfängelse (615/1974), om inte något annat föreskrivs nedan.

Vid behandlingen av en utlänning som tagits i förvar skall iakttas vad som bestäms i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter (116/2002) och vid behandlingen av berusade vad som bestäms i lagen om behandling av berusade (461/1973). Bestämmelser om gripande som hänför sig till militär disciplin och om verkställighet av straff finns i militära disciplinlagen.

62 §

Utlämning av gripna eller anhållna personer

En person som gränsbevakningsväsendet har gripit eller anhållit skall utan ogrundat dröjsmål överlämnas till polisen, om personen inte omedelbart skall frigges eller överlämnas till en annan förundersökningsmyndighet, en förvarsenhet för utlänningar eller en fängvårdsmyndighet. Överlämnandet skall ske inom 48 timmar från gripandet.

63 §

Transport av personer som berövats sin frihet

Gränsbevakningsmannen har rätt att utföra den transport som behövs för överlämnande av en person som berövats sin frihet till en annan myndighet.

64 §

Förvarslokaler för personer som berövats sin frihet

En person som berövats sin frihet får hos gränsbevakningsväsendet förvaras i en lämplig lokal som staben för gränsbevakningsväsendet godkänt för ändamålet.

När förvarslokalen godkänns skall de rättigheter beaktas som den som berövats sin frihet tillförsäkras i lagen om rannsakningsfängelse.

Gränsbevakningsväsendets förvarslokaler skall bevakas dygnet runt.

Närmare bestämmelser om hur personer som berövats sin frihet skall behandlas i gränsbevakningsväsendets lokaler kan utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

9 kap.

Särskilda bestämmelser om säkerheten när det gäller gränsbevakningsväsendets verksamhet och objekt

65 §

Säkerhetsvisitation

En gränsbevakningsman har rätt att i samband med gripande, anhållande, häktning, tagande i förvar och handräckningsåtgärd som riktar sig mot någons personliga frihet kroppsvisitera den som åtgärden gäller och granska de saker han eller hon medför för att förvissa sig om att personen inte medför föremål eller ämnen med vilka han eller hon kan äventyra förvaringen eller utsätta sig själv eller andra för fara. Personen kan samtidigt även kroppsvisiteras för påträffande av en handling som behövs för att han eller hon skall kunna identifieras.

Farliga föremål och ämnen skall vid behov tas ifrån den som visiteras. De skall återlämnas när personen frigges, om det inte finns hinder enligt lag.

66 §

Omhändertagande av farliga föremål och ämnen

Utöver vad som bestäms i denna lag eller någon annan lag har en gränsbevakningsman som fullgör en lagstadgad uppgift, rätt att tillfälligt ta hand om skjutvapen, sprängämnen och andra farliga föremål, en del av eller ett tillbehör till ett föremål och andra farliga ämnen, om den som innehar dem med hänsyn till sin ålder, sitt berusnings- eller sinestillstånd eller andra omständigheter med fog kan misstänkas orsaka överhängande fara för allmän ordning och säkerhet. I stället för ett helt föremål kan även en del av eller ett tillbehör till föremålet omhändertas, om en fara kan avvärras genom att delen fräntas innehavaren.

Egendom som omhändertagits skall utan dröjsmål och senast inom 14 dygn återlämnas till innehavaren. Om ett föremål eller ämne inte riskfritt kan återlämnas till innehavaren, skall det överlämnas till polisen antingen för att återlämnas till innehavaren eller för åtgärder enligt 24 § i polislagen eller enligt skjutvapenlagen (1/1998).

Över omhändertagande av egendom skall upprättas ett protokoll eller göras anteckningar i någon annan handling.

67 §

Säkerhetskontroll av gränsbevakningsväsendets lokaler eller områden

I syfte att sörja för säkerheten och trygga ordningen eller skydda egendom kan säkerhetskontroller utföras vid gränsbevakningsväsendets ledningsstabers och i andra viktiga lokaler som gränsbevakningsväsendet har och på områden som gränsbevakningsväsendet besitter.

Beslut om säkerhetskontroll fattas av chefen för den förvaltningsenhet inom gränsbevakningsväsendet som besitter lokalen eller området. En säkerhetskontroll kan utföras av

en gränsbevakningsman eller av en person som polisen har godkänt för uppgiften (*säkerhetskontrollör*) och som genomgått utbildning för säkerhetskontrollörer enligt vad som föreskrivs genom förordning av inrikesministeriet.

Säkerhetskontrollen skall ordnas så att den inte medför onödig olägenhet för den som kontrolleras och så att den inte skadar egendom.

68 §

Utförande av säkerhetskontroller

En gränsbevakningsman eller en säkerhetskontrollör har rätt att med hjälp av en metall-detektor eller någon annan liknande teknisk anordning eller ett tränat djur kontrollera en person som önskar tillträde till eller befinner sig i gränsbevakningsväsendets lokaler eller ett område som gränsbevakningsväsendet besitter samt saker som personen medför, för att säkerställa att sådana föremål eller ämnen inte medförs genom vilka säkerheten eller ordningen kan äventyras eller som kan användas för att skada egendom. Saker som den person som kontrolleras medför kan också kontrolleras på annat sätt.

Om det finns grundad anledning att misstänka att den person som kontrolleras medför ett sådant föremål eller ämne som avses i 1 mom., kan personen kroppsvisiteras för att föremålet eller ämnet skall kunna hittas.

69 §

Omhändertagande av föremål som påträffats vid en säkerhetskontroll

En gränsbevakningsman och en säkerhetskontrollör har rätt att frånta en person ett i 68 § 1 mom. avsett föremål eller ämne som påträffats vid en kontroll eller på något annat sätt eller vars innehav annars är förbjudet enligt lag eller bestämmelser som utfärdats med stöd av lag.

Fråntagna föremål och ämnen skall återlämnas till den kontrollerade när han eller hon avlägsnar sig från gränsbevakningsväsendets lokaler, om det inte finns något hinder för det enligt lag.

70 §

Maktmedel i anslutning till säkerhetskontroller

Om någon vägrar genomgå en säkerhetskontroll kan en gränsbevakningsman eller säkerhetskontrollör avlägsna personen från gränsbevakningsväsendets lokal eller ett område som gränsbevakningsväsendet besitter.

För att avlägsna en person från gränsbevakningsväsendets lokaler eller ett område som gränsbevakningsväsendet besitter kan gränsbevakningsmannen eller säkerhetskontrollören vid behov använda sådana maktmedel som kan anses vara försvarliga med hänsyn till personens uppträdande och övriga omständigheter.

Bestämmelser om excess i samband med användning av maktmedel finns i 4 kap. 6 § 3 mom. och 7 § i strafflagen.

71 §

Begränsningar av rätten att röra sig i gränsbevakningsväsendets lokaler och områden samt vid övningar inom gränsbevakningsväsendet

Genom förordning av inrikesministeriet kan utfärdas bestämmelser om begränsningar av eller förbud mot rätten att röra sig i lokaler eller områden som gränsbevakningsväsendet besitter, om det är nödvändigt för att förhindra fara för personer eller för att trygga en synnerligen viktig verksamhet inom gränsbevakningsväsendet. En tillfällig begränsning av eller ett tillfälligt förbud mot rätten att röra sig inom en del av ett militärt övningsområde kan för den tid en övning pågår utfärdas av en gränsbevakningsman med minst kaptens eller kaptenlöjtnants grad.

En person som i strid med ett förbud eller en begränsning vistas i den lokal eller det område som förbudet eller begränsningen gäller kan avlägsnas därifrån. Om det är uppenbart att det inte är tillräckligt att en person avlägsnas från platsen och ett brott mot begränsningen inte annars kan förhindras, kan personen gripas. Den som har gripits kan hållas i förvar så länge som det är sannolikt att han eller hon gör sig skyldig till brott mot

begränsningen, dock högst 24 timmar från gripandet.

10 kap.

Straffbestämmelser

72 §

Gränszonsförseelse

Den som

- 1) bryter mot förbudet i 51 §,
 - 2) bryter mot tillståndsplikten i 52 §,
 - 3) underlåter att iaktta ett i 53 § 2 mom. avsett villkor i gränszonstillståndet,
 - 4) underlåter att iaktta den skyldighet att medföra tillståndsbevis eller det föreläggande att förete tillstånd som anges i 56 § 2 mom.,
 - 5) underlåter att iaktta den anmälnings-skyldighet som anges i 57 §,
- skall, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, för *gränzonsförseelse* dömas till böter.

73 §

Brott mot begränsning av rätten att röra sig i gränsväsendets lokaler eller områden

Den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot en begränsning av eller ett förbud mot att röra sig i en lokal eller ett område som gränsväsendets besitter, skall, om inte strängare straff för gärningen föreskrivs någon annanstans i lag, för *brott mot begränsning av rätten att röra sig i gränsväsendets lokaler eller områden* dömas till böter.

74 §

Tredska mot gränsväsendets man

Bestämmelser om straff för tredska mot gränsväsendets man finns i 16 kap. 4 a § i strafflagen.

11 kap.

Särskilda bestämmelser

75 §

Gränsväsendets luftfart

För att fullgöra sina uppgifter kan gränsväsendet idka sådan luftfart uteslutande för statsändamål som avses i 4 § 1 mom. i luftfartslagen (281/1995). I gränsväsendets luftfart skall luftfartslagen iakttas, om inte något annat föreskrivs någon annanstans eller, i fråga om statsluftfartyg som används för motsvarande ändamål, i internationella avtal som är förpliktande för Finland.

Om utförandet av ett flyguppdrag vid gränsväsendet nödvändigtvis kräver det, får ett luftfartyg som används av gränsväsendet landa eller starta från någon annan flygplats än en sådan som avses i luftfartslagen. Bestämmelserna om försäkringsskyldighet i luftfartslagen gäller inte luftfartyg som inom gränsväsendet används för statsändamål.

Chefen för gränsväsendet fattar beslut om landning och start från en annan flygplats än en sådan som avses i luftfartslagen och om avvikande förfarande enligt 4 § 3 mom. i luftfartslagen i fråga om gränsväsendets luftfart. Innan ett förfarande genomförs och avvikelse görs skall luftfartsmyndigheterna höras, om det avvikande förfarandet kan äventyra flygsäkerheten.

76 §

Gränsväsendets sjöfart

För att fullgöra sina uppgifter kan gränsväsendet för statens behov idka annan sjöfart än handelsjöfart. Bestämmelser om tillämpning av sjölagen (674/1994) på sådan sjöfart finns i 1 kap. 9 § i nämnda lag.

Gränsväsendet har rätt att i fråga om räddningsuppgifter som gränsväsendet har utfört avstå från i sjölagen avsedd bärgarlön såväl i fråga om staten som

gränsbevakningsväsendets tjänstemän, värnpliktiga och personer i frivillig militärtjänst som deltagit i en räddningsuppgift på statens vägnar. Om man inte avstår från bärgarlön gäller i fråga om fördelningen av lönen vad som genom förordning av statsrådet bestäms om grunderna för fördelning av bärgarlön i sådana fall.

77 §

Handräckning av gränsbevakningsväsendet

Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag kan gränsbevakningsväsendet på begäran lämna statliga myndigheter handräckning för fullgörande av en lagstadgad tillsynsskyldighet.

Gränsbevakningsväsendet är skyldig att lämna räddningsmyndigheter, polisen, tullverket och försvarsmakten handräckning som förutsätter sådan utrustning, sådana personalresurser och sakkunnigtjänster som gränsbevakningsväsendet har och som nämnda myndigheter för närvarande inte har tillgång till. En förutsättning för handräckningen är att den inte äventyrar utförandet av andra viktiga uppgifter som ankommer på gränsbevakningsväsendet.

Beslut om handräckning fattas av chefen för en förvaltningsenhet eller en beredskapsjourhavande som har förordnats att ha jour i handräckningsärenden vid en förvaltningsenhet. Beslut om handräckning vid förundersökning och vid användning av maktmedel fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman eller någon annan undersökningsledare.

78 §

Handräckning till gränsbevakningsväsendet

En myndighet skall lämna gränsbevakningsväsendet sådan handräckning som behövs för fullgörande av ett uppdrag som ankommer på gränsbevakningsväsendet och som myndigheten är behörig att lämna.

Beslut om begäran om handräckning fattas av chefen för en förvaltningsenhet eller en beredskapsjourhavande som har förordnats att ha jour i handräckningsärenden vid en förvaltningsenhet. Beslut om begäran om handräckning vid förundersökning och vid

användning av maktmedel fattas av en anhållningsberättigad tjänsteman eller någon annan undersökningsledare.

79 §

Handräckning av försvarsmakten till gränsbevakningsväsendet

Gränsbevakningsväsendet har rätt att få handräckning av försvarsmakten i form av

1) utrustning för spaning och personalresurser för spaning och reglering av trafiken, om det är nödvändigt för att en person som uppenbart olagligen har passerat riksgränsen skall kunna ertappas i Finland på bar gärning,

2) skyddsutrustning som behövs för att gränsbevakningsväsendet tryggt skall kunna utföra ett farligt uppdrag,

3) särskild sakkunskap som behövs för att utföra en gränsbevakningsuppdrag eller undersöka en gränstilldragelse,

4) utrustning och särskild sakkunskap som behövs för att avvärja ett i lagen om sjöfartsskydd avsett hot mot säkerheten som riktar sig mot ett fartyg som är till havs eller mot dess passagerare.

Användning av skjutvapen och militära maktmedel hör inte till handräckning enligt denna paragraf. Bestämmelser om en utomstående rätt att använda nödvändiga maktmedel under en gränsbevakningsmans uppsikt finns i 35 § 2 mom. i denna lag och bestämmelser om rätten till nödvärn finns i 4 kap. 4 § i strafflagen.

Handräckning begärs av staben för gränsbevakningsväsendet eller, i brådskande fall, av den förvaltningsenhet som behöver handräckning. Huvudstaben eller staben för marinen, flygvapnet eller försvarsområdet fattar beslut om att handräckning skall lämnas. I brådskande fall kan garnisonschefen eller truppavdelningens kommendör besluta att handräckning skall lämnas.

80 §

Person- och egendomsskada

En tjänsteman inom gränsbevakningsväsendet skall utan dröjsmål göra anmälan hos sin förman om en person- eller egendomsskada som uppstått vid utförandet av ett

tjänsteuppdrag, om skadan inte är att anses såsom ringa. En undersökning av skadefallet skall göras på begäran av den skadelidande eller den som vidtagit tjänsteåtgärden eller om det annars framkommer behov av en undersökning. Undersökningen görs av polisen, om det inte är fråga om ett skadeärende som skall handläggas såsom ett militärt rättegångsärende.

En person som skadats i samband med utförandet av ett tjänsteuppdrag skall utan dröjsmål ges den vård som behövs. En person som meddelar att han eller hon har skadats genom en åtgärd av en gränsbevakningsman skall ges möjlighet att bli undersökt av en läkare. Om läkarundersökning inte genast kan ordnas skall personen ges möjlighet att bli undersökt av någon annan ojävig person.

Kostnaderna för den nödvändiga vården av en person som skadats i samband med utförandet av ett tjänsteuppdrag liksom kostnaderna för de nödvändiga undersökningarna skall betalas i förskott av statens medel. Kostnader som har betalats av statens medel och som staten inte är skyldig att ersätta skall återkrävas, om det inte är uppenbart oskäligt.

81 §

Avgifter för gränsbevakningsväsendets prestationer

För handräckning som gränsbevakningsväsendet lämnar andra myndigheter kan tas ut en avgift till ett lägre belopp än prestationens självkostnadsvärde enligt lagen om grunderna för avgifter till staten (150/1992) eller avstås från att ta ut avgift, om den uppgift som handräckningen gäller hör till gränsbevakningsväsendets egna uppgifter eller om handräckning lämnas i samband med att gränsbevakningsväsendet utför en egen uppgift eller om så föreskrivs någon annanstans.

Utän hinder av bestämmelserna i lagen om grunderna för avgifter till staten har gränsbevakningsväsendet rätt att avstå från att ta ut avgift för en sjuktransport enligt 26 § 2 mom., om det i ett enskilt fall vore uppenbart oskäligt att ta ut avgift.

Gränsbevakningsväsendet kan bära upp en lägre hyra än den gängse av en tjänsteman som tjänstgör vid gränsbevakningsväsendet, om det finns särskilda skäl till det på grund av den flyttningsskyldighet som iakttas inom gränsbevakningsväsendet eller på grund av organiseringen av gränsbevakningsväsendets uppgifter.

82 §

Brottsförebyggande åtgärder som sträcker sig till en främmande stats territorium

Gränsbevakningsväsendet har på begäran av en behörig myndighet rätt att i syfte att utreda ett brott eller gripa en person som misstänks för ett brott fortsätta en observation, teknisk observation eller förföljelse som påbörjats i Finland in på en främmande stats territorium enligt vad som i Europeiska unionens lagstiftning eller i internationella avtal som är bindande för Finland bestäms om rätten att fortsätta en sådan åtgärd på en främmande stats territorium.

I uppdrag som avses i 1 mom. har en gränsbevakningsman sådana befogenheter som avses i denna lag enligt vad som närmare bestäms i Europeiska unionens lagstiftning eller internationella avtal som är bindande för Finland. I fråga om en gränsbevakningsmans skyldigheter och rättigheter i tjänsten samt de förmåner som har samband med hans eller hennes ställning som tjänsteman gäller beträffande en främmande stats territorium i tillämpliga delar samma bestämmelser och föreskrifter som i fråga om tjänsteuppdrag som utförs i Finland.

83 §

Internationella samarbetsavtal

Inrikesministeriet kan i sådana frågor inom gränsbevakningsväsendets ansvarsområde som inte hör till området för lagstiftningen eller kräver riksdagens samtycke eller åtgärder av republikens president sluta sedvanliga samarbetsavtal med andra staters myndigheter inom gränsbevakningsväsendets ansvarsområde.

84 §

Närmare bestämmelser

Genom förordning av statsrådet utfärdas närmare bestämmelser

1) om gripande av en person enligt 36 § 2 mom., 37 § och 71 § 2 mom., om omhändertagande av egendom enligt 28, 59, 66, och 69 § samt om protokoll som skall upprättas eller andra anteckningar som skall göras i samband med kroppsvisitation enligt 19 och 28 §,

2) om en gränsbevakningsmans användning av maktmedels- och skyddsredskap och vid behov om en gränsbevakningsmans övriga utrustning,

3) vid behov om behandling av ett tillstånds- eller anmälningsärende enligt denna lag och om förfarandet vid anmälan och ansökan om tillstånd,

4) om samordningen av polisens, tullverkets och gränsbevakningsväsendets uppgifter, om samarbetet mellan dessa myndigheter och om förfarandet vid handräckning,

Genom förordning av inrikesministeriet utfärdas närmare bestämmelser

1) om förfarandet vid förvaring av egendom som omhändertagits,

2) om förfarandet vid stoppande av fordon och användning av maktmedel,

3) om fasttagande, förvaring och avlivande av djur,

4) vid behov om avspärningsband och andra markeringar som enligt tvångsmedslagen kan användas för att märka ut en byggnad, ett rum eller ett område som gräns-

bevakningsväsendet har stängt för att säkerställa utredningen av ett brott,

5) vid behov om förbudsskyltar och andra markeringar som kan användas för att märka ut sådana lokaler och områden som avses i 71 § och sådan gränsszon som avses i 7 kap.,

6) vid behov om tekniska förfaranden när det gäller säkerhetskontrollåtgärder vid gränsbevakningsväsendets objekt eller områden, och om det praktiska ordnandet av säkerhetskontroll.

12 kap.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

85 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .

Genom denna lag upphävs lagen av den 12 mars 1999 om gränsbevakningsväsendet (320/1999) och lagen av den 17 maj 1947 om gränsszon (403/1947) jämte ändringar.

Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

86 §

Övergångsbestämmelse om gränsszon

Bestämmelserna om gränsszonstillstånd i denna lag tillämpas även på gränsszonstillstånd som har beviljats före denna lags ikraftträdande.

3.

Lag

om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet

I enlighet med riksdagens beslut föreskrivs:

1 kap.

Allmänna bestämmelser

1 §

Tillämpningsområde

Vid behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet iakttas personuppgiftslagen (523/1999) eller vad som bestäms någon annanstans i lag, om inte annat föreskrivs i denna lag.

I värnpliktslagen (452/1950) föreskrivs om värnpliktsregistret, i sjöräddningslagen (1145/2001) om sjöräddningsregistret, i lagen om utlänningsregistret (1270/1997) om utlänningsregistret och i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003), nedan *polisväsendets person-*

uppgiftslag, om polisens informationssystem. Bestämmelser om handlingars offentlighet och om begränsningar av rätten att få uppgifter samt om tystnadsplikt finns i lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999) och lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning (/). Bestämmelser om behandling av arbetstagares personuppgifter finns i lagen om integritetsskydd i arbetslivet (759/2004).

2 §

Definitioner

I denna lag avses med

1) *Europol-informationssystemet* det informationssystem som avses i 30 § i polisväsendets personuppgiftslag,

2) *informationssystemet för förvaltningsärenden* det informationssystem för förvaltningsärenden som avses i 3 § i polisväsendets personuppgiftslag,

3) *förvaltningsenhet* en sådan enhet vid gränsbevakningsväsendet som avses i 3 § 1 mom. i lagen om gränsbevakningsväsendets förvaltning;

4) *Schengens nationella informationssystem* det informationssystem som avses i 31 § i polisväsendets personuppgiftslag,

5) *informationssystemet för polisärenden* det informationssystem för polisärenden som avses i 2 § i polisväsendets personuppgiftslag,

6) *polisens informationssystem* polisens informationssystem, om vilka föreskrivs i 2 kap. i polisväsendets personuppgiftslag,

7) *upprätthållande av gränssäkerheten* de åtgärder som vidtas i hemlandet och utomlands för att förhindra brott mot bestämmelserna om passerande av riksgränsen och den yttre gränsen och avvärja hot mot den allmänna ordningen och säkerheten av persontrafiken över gränserna samt för att garantera säkerheten vid passerande av gränsen,

8) *gränskontroll* sådan kontroll av en person samt av hans eller hennes fordon och medhavda saker som för upprätthållande av gränssäkerheten sker på grundval av att en person passerar eller har för avsikt att passera gränsen samt hörande av personer,

9) *gränsövervakning* de åtgärder som vidtas i syfte att upprätthålla gränsordningen och gränssäkerheten och genom vilka rikets gränser övervakas för att i synnerhet förhindra att den yttre gränsen passerar på områden mellan gränsövergångsställena.

3 §

Gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem

Gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem är ett permanent personregister som är avsett för gränsbevakningsväsendets riksomfattande bruk och förs med hjälp av automatisk databehandling. Delregister avsedda för riksomfattande bruk inom informationssystemet är

1) undersöknings- och handräckningsregistret

2) registret för tillstånds- och övervakningsärenden

3) gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott,

4) säkerhetsdataregistret.

Det personregister som staben för gränsbevakningsväsendet för kan utgöra en teknisk del av gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem. En del av gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem kan utgöra en teknisk del av polisens informationssystem.

4 §

Gränsbevakningsväsendets övriga personregister

Utöver det personregister som nämns i 3 § kan vid gränsbevakningsväsendet inrättas personregister som behövs för

1) gränsbevakningsväsendets riksomfattande bruk,

2) att användas av en eller flera förvaltningsenheter,

3) att användas av en arbetsgrupp som har tillsatts vid gränsbevakningsväsendet.

5 §

Inrättande av personregister, registeransvarig och övervakning av behandlingen av personuppgifter

Staben för gränsbevakningsväsendet beslutar om inrättande av ett personregister, om registret är avsett för gränsbevakningsväsendets riksomfattande bruk eller för annat än gränsbevakningsväsendets interna bruk. En förvaltningsenhet kan besluta om inrättande av andra personregister, om inte något annat bestäms eller föreskrivs. Den förvaltningsenhet som har inrättat ett personregister är registeransvarig.

Ett skriftligt beslut ges om inrättandet av ett personregister. I beslutet skall ingå en sådan registerbeskrivning som avses i 10 § i personuppgiftslagen och en plan för arkivering och utplåning av uppgifter. När användningen av ett personregister upphör ges också ett skriftligt beslut, i vilket ingår en plan för åtgärder för arkivering av de uppgifter som fortfarande ingår i registret och utplåning av

de uppgifter som skall utplånas.

Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag skall staben för gränsbevakningsväsendet och den förvaltningsenhet som är registeransvarig övervaka efterlevnaden av bestämmelserna om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet. När ett riksomfattande personregister inrättas eller väsentligt ändras skall dataombudsmannen underrättas senast en månad innan registret inrättas eller ändras.

6 §

Uppgifter som behövs för planering och utförande av uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet

Vid gränsbevakningsväsendet tas det emot och förmedlas meddelanden, föreskrifter och order i syfte att trygga och skydda människor, egendom och miljö. I gränsbevakningsväsendets riksomfattande personregister får uppgifter som behövs för planering, utförande och övervakning av sådana uppdrag registreras enligt följande:

1) uppgifter om personer i aktionsberedskap och personer som deltar eller har deltagit i utförandet av ett uppdrag,

2) uppgifter i anslutning till enheter som utför räddnings-, polis-, tull- samt social- och hälsovårdsväsendets uppdrag, såsom uppgifter om beredskap, anrop, ledningsförhållanden, utrustning, uppdragsområde, storlek och sammansättning samt andra motsvarande uppgifter,

3) tidpunkten då och sättet på vilket meddelandet, ordern eller föreskriften har lämnats samt innehållet i dessa jämte telefonidentifierings- och adressuppgifter samt bandningar eller motsvarande tekniska upptagningar av det,

4) i fråga om den som tagit emot och den som registrerat ett meddelande, en order, en föreskrift eller ett uppdrag deras namn och mottagningsenhet inklusive tidpunkt,

5) i fråga om identitetsuppgifter om en person som har samband med ett meddelande, en order, en föreskrift, ett uppdrag eller en åtgärd namn, personbeteckning eller födelsedatum, kön, modersmål, medborgarskap, avsaknad av medborgarskap, nationalitet, födelsestat, hemstat, statslöshet, hemort, adress

och telefonnummer eller annan motsvarande uppgift, samband med ärendet samt identifieringsuppgifter om objektet,

6) uppgifter om uppdraget eller åtgärderna, såsom en händelse- och åtgärdsredogörelse, tidpunkt, plats, uppdragets skyndsamhetsklass och farlighet samt andra behövliga uppgifter om ett enskilt uppdrag,

7) uppgifter som behövs med tanke på den personliga säkerheten eller skyddet i arbetet i fråga om den som är föremål för eller utför en åtgärd, såsom uppgifter om ett objekts eller en persons farlighet eller oberäknelighet.

7 §

Undersöknings- och handräckningsregistret

Undersöknings- och handräckningsregistret kan innehålla uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen (493/1995) som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag.

I registret får, av de uppgifter som gäller identiteten hos en person som är misstänkt för ett brott som undersöks av gränsbevakningsväsendet eller är föremål för förundersökning som utförs av gränsbevakningsväsendet, annan undersökning enligt 27 § i gränsbevakningslagen, andra åtgärder eller tvångsmedel, registreras fullständigt namn, födelsedatum, personbeteckning, kön, modersmål, medborgarskap, avsaknad av medborgarskap, nationalitet, hemstat, civilstånd, födelsestat, födelsehemkommun, hemkommun, yrke, adress och telefonnummer eller annan kontaktinformation, uppgift om att personen avlidit, uppgifterna i en persons resedokument, fotografi och sådana uppgifter om personen som inverkar på hans eller hennes egen säkerhet eller säkerheten i arbetet inom gränsbevakningsväsendet samt sådana uppgifter som behövs för identifiering av en juridisk person.

I registret får även andra nödvändiga uppgifter som inhämtats för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag registreras enligt följande:

1) i fråga om ett uppdrag som skall fullgöras av gränsbevakningsväsendet, för att hitta

egendom som någon har förlorat genom brott, som har omhändertagits av gränsbevakningsväsendet, som har förkommit eller innehafts av en försvunnen person, uppgifter om egendomen som behövs för att den skall kunna återställas till ägaren eller innehavaren och uppgifter som behövs för utredning av försvinnanden (*egendomsuppgifter*),

2) för en samlad sökning av registrerade anmälningar om brott, i fråga om personer misstänkta för brott anmälans nummer, gärningsdagen och gärningsplatsen, brottsbeteckning, tidpunkten för åtalspreskription samt straff och andra påföljder för brottet (*uppgifter om brottsanmälningsindex och påföljder*),

3) för att enheterna inom gränsbevakningsväsendet skall kunna underrättas och övervakningen inriktas, uppgifter som har registrerats av gränsbevakningsväsendet och som skall tillkännages särskilt på grund av att saken är brådskande, att det är fråga om en farosituation, för att brott skall kunna förebyggas eller gränssäkerheten upprätthållas eller av skäl som har samband med utredningen (*uppgifter för förmedling av meddelanden*),

4) sådana uppgifter om genomförande av gränskontroller som behövs för utförande och registrering av gränskontrolluppdrag (*gränskontrolluppgifter*),

5) för utförande och registrering av undersökningar och handräckningsuppdrag, uppgifter som erhållits vid förundersökning enligt förundersökningslagen (449/1987), vid annan undersökning enligt 27 § i gränsbevakningslagen, i samband med gränsbevakningsväsendets åtgärder eller vid ett handräckningsuppdrag eller vid tillämpning av tvångsmedelslagen (450/1987) (*uppgifter om undersökning och handräckning*) enligt följande:

a) om personer som misstänks för brott samt om personer som gjort anmälan, uppträder som vittnen eller målsägande eller som har något annat samband med anmälan,

b) om rubriceringar i anmälningar om brott och övriga anmälningar, tvångsmedel, gränsbevakningsväsendets åtgärder samt olika faser i förundersökningen och annan undersökning,

c) om andra nödvändiga beskrivningar, omständigheter och specificeringar som hän-

för sig till gränsbevakningsväsendets uppgifter, åtgärder eller händelser,

6) för sökning av en handling i datorarkivet anmälan om uppgifter om undersökningen och handräckningen och identifikationsuppgifter i fallet samt sammandrag av redogörelsen (*arkivuppgifter om undersökning och handräckning*).

8 §

Användning av informationssystemet för polisärenden vid utförande av gränsbevakningsväsendets uppdrag

Utöver vad som föreskrivs i polisväsendets personuppgiftslag kan informationssystemet för polisärenden innehålla uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag.

I informationssystemet får, av de uppgifter som gäller identiteten hos en person som är misstänkt för ett brott som undersöks av gränsbevakningsväsendet eller är föremål för förundersökning som utförs av gränsbevakningsväsendet, annan undersökning enligt 27 § i gränsbevakningslagen, andra åtgärder eller tvångsmedel, registreras fullständigt namn, födelsedatum, personbeteckning, kön, modersmål, medborgarskap, avsaknad av medborgarskap, nationalitet, hemstat, civilstånd, födelsestat, födelsehemkommun, hemkommun, yrke, adress och telefonnummer eller annan kontaktinformation, uppgift om att personen avlidit, uppgifterna i en persons resedokument, fotografi och sådana uppgifter om personen som inverkar på hans eller hennes egen säkerhet eller säkerheten i arbetet inom gränsbevakningsväsendet samt sådana uppgifter som behövs för identifiering av en juridisk person.

I informationssystemet får även andra nödvändiga uppgifter som inhämtats för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag registreras enligt följande:

1) för att en person skall kunna påträffas, övervakas, observeras och skyddas, i fråga

om personer som är efterlysta eller som har meddelats närings-, besöks- eller reseförbud eller som är villkorligt frigivna samt personer som ett besöksförbud avses skydda eller som är föremål för observation, orsaken till åtgärden, de begärda åtgärderna, den myndighet som har hand om efterlysningen, preskription av efterlysningen och andra uppgifter som behövs vid övervakningen av efterlysningar (*efterlysningsuppgifter*),

2) för att hitta fordon och registreringskyltar som tillgripits eller efterspanas av någon annan orsak, identifieringsuppgifter om dem samt uppgifter som behövs för att de skall kunna återställas till ägaren eller innehavaren, samt uppgifter som behövs för att personer som är efterspanade eller föremål för observation och som rör sig med motorfordon skall kunna påträffas (*uppgifter om efterspanade motorfordon*),

3) för att tiden för frihetsberövande skall kunna följas och övervakas samt säkerheten vid förvaring tryggas, i fråga om personer som har gripits, anhållits eller häktats med stöd av förundersökningslagen, tvångsmedelslagen, polislagen eller någon annan författning, uppgifter enligt 22 § i förordningen om förundersökning och tvångsmedel (575/1988) som gäller anhållande, uppgifter som hänför sig till anmälningar om brott och gripande samt i enskilda fall uppgifter som påverkar säkerheten vid förvaring i fråga om den som varit berövad sin frihet (*uppgifter om anhållna*),

4) för klassificering och analys av tillvägagångssättet vid misstänkta brott, uppgifter som baserar sig på anmälan om brott och undersökningsprotokoll, uppgifter om målsägande, uppgifter om den som misstänks för brott, uppgifter som gäller specificering av brott och beskrivning av händelseförloppet, uppgifter om egendom som har åtkommit genom brott, uppgifter som beskriver klassificeringen av gärningsmannen, händelsen eller gärningen samt uppgifter som behövs för sammanlänkning och teknisk undersökning av brott (*uppgifter om tillvägagångssätt*),

5) för att personer som anmäls försvunna skall kunna hittas, nödvändiga uppgifter om försvunna personer och för att okända avlidna skall kunna identifieras för identifieringen nödvändiga uppgifter om okända avlidna (*identifieringsuppgifter*),

6) för identifiering av personer som misstänks för brott, för utredning av brott och för registrering av gärningsmän, i fråga om personer som misstänks eller har blivit dömda för brott, signalement enligt 6 kap. 4 § 1 och 4 mom. i tvångsmedelslagen och DNA-profiler enligt 5 § i nämnda kapitel, videobilder på en person och skospår, uppgifter om ett misstänkt brott samt uppgifter som gäller registrering samt klassificering av en person (*signalementsuppgifter*).

9 §

Registret för tillstånds- och övervakningsärenden

Registret för tillstånds- och övervakningsärenden kan innehålla uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag.

I registret får, av de uppgifter som gäller en persons identitet, registreras fullständigt namn, födelsedatum, personbeteckning, kön, modersmål, medborgarskap, avsaknad av medborgarskap, nationalitet, hemstat, civilstånd, födelsestat, födelsehemkommun, hemkommun, yrke, adress och telefonnummer eller annan kontaktinformation, uppgift om att personen avlidit, uppgifterna i en persons resedokument, fotografi och sådana uppgifter om personen som inverkar på hans eller hennes egen säkerhet eller säkerheten i arbetet inom gränsbevakningsväsendet samt sådana uppgifter som behövs för identifiering av en juridisk person.

I registret får även andra nödvändiga uppgifter som inhämtats för utförande av de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag registreras enligt följande:

1) för utförande av de uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet nödvändiga uppgifter om i gränsbevakningslagen avsedda ansökningar, tillstånd, utlåtanden, anmälningar och beslut som gäller gränzonstillstånd, tillstånd att passera gränsen och andra tillstånd som beviljas av gränsbevakningsväsendet (*gränsbevakningsväsendets tillståndsuppgifter*),

2) för utförande av de uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet nödvändiga uppgifter om i gränsbevakningslagen avsedda gränsonsansmälningar och andra ansmälningar som görs till gränsbevakningsväsendet (*gränsbevakningsväsendets ansmälningssuppgifter*),

3) för utförande av de övervakningsuppdrag till havs som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet nödvändiga uppgifter om sjötrafiken och sjöfarkosters position samt för utförande av de övervakningsuppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i lagen om Finlands ekonomiska zon (1058/2004) nödvändiga uppgifter om de beslut, ansmälningar och föreskrifter som anges i nämnda lag (*uppgifter om övervakning av sjötrafiken och den ekonomiska zonen*),

4) för utförande av de övervakningsuppdrag vid gränsen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet nödvändiga uppgifter om person- och fordonstrafik samt personers och fordons rörelse och position i närheten av gränsen (*uppgifter om övervakning av land- och sjögränsen*),

5) för övervakning av in- och utresa samt för påförande av påföljdsavgift, nödvändiga uppgifter om resande och besättning i persontrafik över gränserna samt om vägran att lämna uppgifter och påförande av påföljdsavgift (*personuppgifter i gränstrafiken*)

6) för att tiden för frihetsberövande skall kunna följas och övervakas samt säkerheten vid förvaring tryggas och för att efterlevnaden av bestämmelserna om tagande i förvar av en utlänning skall kunna övervakas, nödvändiga uppgifter om tagandet i förvar av utlänningen med stöd av utlänningslagen (301/2003) (*uppgifter om utläningar som har tagits i förvar*).

10 §

Användning av polisens informationssystem för förvaltningsärenden vid utförande av gränsbevakningsväsendets uppdrag

Informationssystemet för förvaltningsärenden kan innehålla uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag.

I registret får, av de uppgifter som gäller en persons identitet, registreras fullständigt namn, födelsedatum, personbeteckning, kön, modersmål, medborgarskap, avsaknad av medborgarskap, nationalitet, hemstat, civilstånd, födelsestat, födelsehemkommun, hemkommun, yrke, adress och telefonnummer eller annan kontaktinformation, uppgift om att personen avlidit, uppgifterna i en persons resedokument, fotografi och sådana uppgifter om personen som inverkar på hans eller hennes egen säkerhet eller säkerheten i arbetet inom gränsbevakningsväsendet samt sådana uppgifter som behövs för identifiering av en juridisk person.

Gränsbevakningsväsendet får i informationssystemet registrera även andra nödvändiga uppgifter som inhämtats för utförande av de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag enligt följande:

1) för utförande av gränsbevakningsmännens uppdrag enligt skjutvapenlagen (1/1998) nödvändiga uppgifter om ansökan, tillstånd, åtgärder, beslut, hinder, anmärkning, anmälan och inspektion enligt nämnda lag (*uppgifter om vapentillstånd*),

2) för utförande av gränskontrollmyndighetens uppdrag enligt passlagen (642/1986) nödvändiga uppgifter om passansökningar och beslut i passärenden, uppgifter om pass eller andra resedokument som har utfärdats av en finsk myndighet, uppgifter om pass som förkommit, blivit stulna eller omhändertagits samt uppgifter om hinder mot utfärdande av pass och anmärkningar som hänföra sig till passärenden (*passuppgifter*),

3) för identifiering av en person och för gränszonstillstånd, ett fotografi av personen och personens namnteckningsprov, som personen lämnat till gränsbevakningsväsendet, polisen eller en myndighet inom utrikesförvaltningen vid ansökan om ett sådant tillstånd eller beslut som fotografiet och namnteckningsprovet behövs för; med personens samtycke får det fotografi och namnteckningsprov som registrerats i bilduppgifterna även användas för något annat förvaltnings-tillstånd eller beslut som personen ansökt om än för den handling som fotografiet och namnteckningsprovet har lämnats för (*bilduppgifter*),

4) för utförande av de uppdrag som avses i 131 § i utlänningslagen, i nämnda paragraf avsedda signalement på en i paragrafen avsedd utlännings samt uppgifterna i ett resedokument (*uppgifter för identifiering av utlännings*).

11 §

Gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott

Gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott kan innehålla uppgifter som för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag inhämtats genom kriminalunderrättelseverksamhet, observation eller iakttagelser som gäller personer som skäligen kan misstänkas göra eller ha gjort sig skyldiga till ett brott som undersöks av gränsbevakningsväsendet och på vilket kan följa fängelse, eller medverkar eller har medverkat till ett brott som undersöks av gränsbevakningsväsendet och på vilket kan följa fängelse i mer än sex månader, eller till straffbart bruk av narkotika.

I registret får, av de uppgifter som gäller en persons identitet, registreras fullständigt namn, födelsedatum, personbeteckning, kön, modersmål, medborgarskap, avsaknad av medborgarskap, nationalitet, hemstat, civilstånd, födelsestat, födelsehemkommun, hemkommun, yrke, adress och telefonnummer eller annan kontaktinformation, uppgift om att personen avlidit, uppgifterna i en persons resedokument, fotografi och sådana uppgifter om personen som inverkar på hans eller hennes egen säkerhet eller säkerheten i arbetet inom gränsbevakningsväsendet samt sådana uppgifter som behövs för identifiering av en juridisk person.

Gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott får endast användas av gränsbevakningsmän som förordnats till kriminalunderrättelse-, brottsanalys- och observationsuppdrag och som genomgått utbildning för förundersökningsuppdrag enligt vad som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet. Staben för gränsbevakningsväsendet kan även bevilja polisens, tullens och försvarsmaktens tjänstemän som

förordnats till kriminalunderrättelse-, brottsanalys- eller observationsuppdrag rätt att använda gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott.

12 §

Säkerhetsdataregistret

Säkerhetsdataregistret kan innehålla uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller i lagen om sjöfartsskydd på vissa fartyg och i hamnanläggningar som betjänar dem och om tillsyn över skyddet (485/2004), nedan *lagen om sjöfartsskydd*.

I registret får, av de uppgifter som gäller en persons identitet, registreras fullständigt namn, födelsedatum, personbeteckning, kön, modersmål, medborgarskap, avsaknad av medborgarskap, nationalitet, hemstat, civilstånd, födelsestat, födelsehemkommun, hemkommun, yrke, adress och telefonnummer eller annan kontaktinformation, uppgift om att personen avlidit, uppgifterna i en persons resedokument, fotografi och sådana uppgifter om personen som inverkar på hans eller hennes egen säkerhet eller säkerheten i arbetet inom gränsbevakningsväsendet samt sådana uppgifter som behövs för identifiering av en juridisk person.

I registret får även andra än i 2 mom. nämnda nödvändiga uppgifter som inhämtats för utförande av de åligganden som anges i 1 mom. registreras enligt följande:

1) för utförande av de uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i lagen om sjöfartsskydd nödvändiga uppgifter om rapporter om hot mot fartygs och hamnanläggningars säkerhet, skyddslarm, säkerhetstillbud, kontrollåtgärder och tvångsåtgärder enligt 5 § i nämnda lag och om teknisk övervakning enligt 17 § i nämnda lag samt andra nödvändiga uppgifter för upprätthållande av en kontaktpunkt enligt 5 § i nämnda lag (*uppgifter om sjöfartsskydd*),

2) för utförande av de uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i 21 § i gränsbevakningslagen nödvändiga uppgifter om åtgärder och beredskap för terrorismbe-

kämpning och särskilda situationer (*uppgifter om terrorismbekämpning*),

3) för upprätthållande av gränssäkerheten nödvändiga uppgifter om meddelanden som myndigheter inom gränsbevakningsväsendets verksamhetsområde i Östersjöländerna har sänt till gränsbevakningsväsendet (*uppgifter om gränsbevakningen i Östersjöområdet*),

4) för upprätthållande av gränssäkerheten och för internationellt samarbete nödvändiga uppgifter om myndigheters verksamhet och sammansättning inom gränsbevakningsväsendets ansvarsområde i andra länder samt kontaktuppgifter (*gränsmyndigheternas kontaktuppgifter*),

5) för den identifiering som gränsbevakningsväsendet enligt 29 § skall utföra nödvändiga bilduppgifter om personer som skall gripas för förebyggande eller utredning av ett brott som skall bestraffas med fängelse eller för väckande av åtal eller verkställighet av fängelsestraff (*uppgifter för automatisk identifiering*),

6) uppgifter om gränssituationen i Finland och Europeiska unionen (*uppgifter om gränssituationen*).

13 §

Rätt att använda säkerhetsdataregistret

Säkerhetsdataregistret får användas av gränsbevakningsmän som förordnats till kriminalunderrättelse-, brottsanalys- och observationsuppdrag och som genomgått utbildning för förundersökningsuppdrag enligt vad som närmare föreskrivs genom förordning av statsrådet. Säkerhetsdataregistret får också användas av andra tjänstemän vid gränsbevakningsväsendet som förordnats till kriminalunderrättelse-, brottsanalys- och observationsuppdrag.

Staben för gränsbevakningsväsendet kan även bevilja polisens, tullens och försvarsmaktens tjänstemän som förordnats till kriminalunderrättelse-, brottsanalys- eller observationsuppdrag samt sjöfartsverkets tjänstemän som förordnats till uppdrag enligt lagen om sjöfartsskydd rätt att använda säkerhetsdataregistret, i den omfattning som dessa myndigheter har rätt att få uppgifter av gränsbevakningsväsendet.

2 kap.

Specialbestämmelser om behandling av personuppgifter och rätt att få uppgifter

14 §

Behandling av känsliga uppgifter

Sådana uppgifter om en brottslig gärning eller ett straff eller någon annan påföljd för ett brott som avses i 11 § 3 punkten i personuppgiftslagen får samlas in för och registreras i gränsbevakningsväsendets personregister när behandling av uppgifterna behövs med tanke på registrets ändamål.

Sådana uppgifter som avses i 11 § 1 och 2 punkten samt 4 - 6 punkten i personuppgiftslagen och som gäller ras eller etniskt ursprung, en persons samhälleliga eller politiska uppfattning eller religiösa övertygelse eller medlemskap i ett fackförbund, hälsotillstånd, sjukdom, handikapp eller vårdåtgärder, sexuella inriktning eller beteende eller behov av socialvård eller socialvårdstjänster, stödåtgärder eller andra förmåner inom socialvården får samlas in för och registreras i gränsbevakningsväsendets register endast när behandling av uppgifterna är nödvändig för att ett visst uppdrag som ankommer på gränsbevakningsväsendet skall kunna fullgöras.

Sådana uppgifter som avses i 11 § 4 punkten i personuppgiftslagen och som gäller någons hälsotillstånd, sjukdom, handikapp eller vårdåtgärder eller därmed jämförbara åtgärder som gäller personen får dessutom samlas in för och registreras i gränsbevakningsväsendets personregister när behandling av uppgifterna är nödvändig för tryggnad av den registrerades egen säkerhet eller säkerheten i arbetet inom gränsbevakningsväsendet.

15 §

Behandling av uppgifter som inte hänför sig till ett visst uppdrag

Sådana personuppgifter som gränsbevakningsväsendet har fått i samband med ett visst uppdrag och som inte hänför sig till uppdraget i fråga men som kommer att behövas i ett annat uppdrag som gränsbevak-

ningsväsendet sannolikt kommer att utföra i framtiden får inom gränsbevakningsväsendet endast samlas in för och registreras i gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott och säkerhetsdataregistret eller i ett tillfälligt personregister som har inrättats för ett sådant ändamål och som är avsett att användas av en förvaltningsenhet eller en arbetsgrupp.

När uppgifter registreras skall de i mån av möjlighet åtföljas av en bedömning av uppgiftslämnarens tillförlitlighet och uppgifternas riktighet.

16 §

Elektroniska identifikationsuppgifter som grundar sig på fysiska egenskaper och skydd av dessa uppgifter

För att identifiera en person och säkerställa att ett dokument är äkta har gränsbevakningsväsendet rätt att ta emot elektroniska identifikationsuppgifter som grundar sig på en persons fysiska egenskaper, om inte något annat föreskrivs.

Gränsbevakningsväsendet har rätt att jämföra identifikationsuppgifterna i ett dokument med personen i fråga. Vid behandling av identifikationsuppgifter som grundar sig på en persons fysiska egenskaper skall data-skyddet särskilt beaktas.

17 §

Rätt att få uppgifter av en myndighet

Utan hinder av tystnadsplikt har gränsbevakningsväsendet rätt att för ett tjänsteuppdrag avgiftsfritt få behövliga uppgifter och handlingar av en myndighet och av en sådan sammanslutning eller person som tillsatts för att handha ett offentligt uppdrag, om inte lämnande av uppgiften eller handlingen till gränsbevakningsväsendet eller användning av uppgiften såsom bevis förbjudits eller begränsats i lag.

Beslut om inhämtande av uppgifter som skall hållas hemliga fattas av en anställningsberättigad tjänsteman.

18 §

Rätt att få uppgifter av en privat sammanslutning eller en privatperson

Utan hinder av att en sammanslutnings medlemmar, revisorer, verkställande direktör, styrelsemedlemmar eller arbetstagare är bundna av företagshemlighet eller bank- eller försäkringshemlighet, har gränsbevakningsväsendet på begäran av en anhållningsberättigad gränsbevakningsman rätt att få uppgifter som behövs för förebyggande eller utredning av ett brott som undersöks av gränsbevakningsväsendet. Om ett viktigt allmänt eller enskilt intresse kräver det, har gränsbevakningsväsendet samma rätt till sådana uppgifter som behövs vid en undersökning enligt 26 § i gränsbevakningslagen.

Gränsbevakningsväsendet har rätt att av ett teleföretag och av en sammanslutningsabonent eller med hjälp av en teknisk anordning som har godkänts av Kommunikationsverket få kontaktuppgifter om en sådan teleanslutning som inte är upptagen i en offentlig katalog eller uppgifter som specificerar en teleanslutning, e-postadress eller någon annan teleadress eller teleterminalutrustning, om uppgifterna i ett enskilt fall behövs för utförande av ett uppdrag som ankommer på gränsbevakningsväsendet. Gränsbevakningsväsendet har motsvarande rätt att få uppgifter om utdelningsadresser av en sammanslutning som bedriver postförmedling.

För sin tillståndsförvaltning har gränsbevakningsväsendet rätt att få uppgifter av en privat sammanslutning eller en privatperson på det sätt som föreskrivs i 17 §.

19 §

Uppgifter om personer i fordon som passerar gränsen

Föraren av ett fordon som anländer till eller avgår från Finland skall till gränskontrollmyndigheten vid in- respektive utresestället lämna uppgifter om personerna i fordonet. Befälhavaren för ett fartyg eller luftfartyg samt ägaren eller innehavaren av ett tåg eller något annat trafikmedel eller dennes företrädare skall till gränskontrollmyndigheten vid in- eller utresestället lämna en passagerar-

och besättningsförteckning eller i övrigt uppgifter om trafikmedlets personal och passagerare samt övriga personer i trafikmedlet. Uppgifterna kan lämnas genom teknisk anslutning.

Av passagerar- och besättningsförteckningen skall framgå personernas släkt- och förnamn, födelsedatum, kön och medborgarskap för varje person som antecknats i förteckningen samt trafikmedlets nationalitet och registeruppgifter samt ankomst- och avgångsorten.

20 §

Transportörers skyldighet att lämna uppgifter om flygpassagerare

Utöver vad som bestäms i 19 §, skall en fysisk eller juridisk person som yrkesmässigt idkar flygtransport av personer (*lufttrafikföretag*) på gränskontrollmyndighetens begäran lämna uppgifter enligt denna paragraf om passagerare som lufttrafikföretaget transporterar till ett officiellt gränsövergångsställe via vilket personerna anländer till Europeiska unionens medlemsstaters område eller lämnar medlemsstaternas område (*uppgifter om passagerare inom flygtrafiken*)

Uppgifterna om passagerare inom flygtrafiken skall innehålla numret på och typen av det resedokument som använts, medborgarskap eller avsaknad av medborgarskap, fullständigt namn, födelsedatum, det gränsövergångsställe via vilket personen anländer till eller lämnar medlemstaternas område, transportkoden, transportens avgångs- och ankomsttid, det totala antalet personer som transporterats med transporten i fråga och den ursprungliga avgångsorten. Uppgifterna skall lämnas elektroniskt eller, om det inte är möjligt, på annat lämpligt sätt. Gränskontrollmyndigheten får behandla uppgifter som avses i denna paragraf och 19 § för att underlätta gränskontrollerna och bekämpa olaglig inresa och olaglig invandring samt i andra uppdrag som föreskrivs för gränskontrollmyndigheten.

Uppgifterna skall lämnas omedelbart efter incheckning. Gränskontrollmyndigheten skall utplåna uppgifterna inom 24 timmar från det att de lämnades när passagerarna rest in i eller ut ur landet, om inte uppgifterna be-

hövs för något annat uppdrag som gränskontrollmyndigheten enligt lag skall utföra. Om inte något annat föreskrivs skall den som lämnar uppgifter utplåna de personuppgifter som han eller hon har inhämtat och lämnat till gränsmyndigheterna inom 24 timmar efter det att det trafikmedel som har använts vid transporten har anlänt till destinationen.

21 §

Påföljder för transportörer

Bestämmelser om den påföljdsavgift för åsidosättande av skyldigheten enligt 20 § som påförs en transportör finns i 179 § i utlänningslagen.

22 §

Gränsbevakningsväsendets rätt att få uppgifter ur vissa register och informationssystem

Utöver vad som föreskrivs i gränsbevakningslagen eller i någon annan lag har gränsbevakningsväsendet rätt att för att utföra sina uppdrag och föra sina personregister ur vissa register få uppgifter som gränsbevakningsväsendet behöver enligt följande:

1) ur det fordonstrafikregister som avses i lagen om fordonstrafikregistret (541/2003), uppgifter om brott samt straff och andra påföljder för brottet, för upprätthållande av gränssäkerheten, för förundersökning, annan undersökning, efterspaning eller en räddningsuppgift eller för påförande av påföljdsavgift för transportör enligt utlänningslagen;

2) för parkeringsövervakning, ur fordonstrafikregistret nödvändiga uppgifter om parkeringstillstånd för handikappade,

3) för identifiering av en person, ur fordonstrafikregistret ett fotografi av personen och personens namnteckningsprov,

4) ur Ålands motorfordonsregister uppgifter som avses i 1 - 3 punkten för de ändamål som avses i nämnda punkter,

5) av territorialövervakningsmyndigheterna för utförande av de övervakningsuppdrag till havs som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet, ur informationssystemen för övervakning till havs nödvändiga uppgifter om vattenfarkosters position,

6) för övervakning av sjötrafiken, upprätthållande av gränssäkerheten, förundersök-

ning, annan undersökning, räddningsuppdrag, uppdrag som avses i lagen om sjöfartsskydd eller för påförande av påföljdsavgift för transportörer, ur det fartygsregister, register över fartyg under byggnad och historikregister som avses i fartygsregisterlagen (512/1993) nödvändiga uppgifter om fartyg, ägare och innehavare av fartyg,

7) för fiskeövervakning, övervakning av sjötrafiken, upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning, räddningsuppdrag, uppdrag som avses i lagen om sjöfartsskydd eller för påförande av påföljdsavgift för transportörer, nödvändiga uppgifter ur det fiskefartygsregister som avses i lagen om verkställighet av Europeiska gemenskapens gemensamma fiskeripolitik (1139/1994) och ur registren över yrkesfiskare, fångst och fiskhandel i anslutning till fiskefartygsregistret,

8) för att personer skall kunna påträffas, ur fängsvårdsväsendets, brottpåföljdsverkets och kriminalvårdsväsendets informationssystem, vilka avses i lagen om behandling av personuppgifter vid verkställighet av straff (422/2002), nödvändiga uppgifter om personer som avtjänar eller har avtjänat straff som riktar sig mot friheten,

9) för upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning och räddningsuppdrag och för utförande av de övervakningsuppdrag till havs och vid landgränsen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet av luftfarts-, fiske-, sjöfarts-, brand- och räddningsväsendets myndigheter samt av polisen, försvarsmakten, tullverket och miljömyndigheterna, nödvändiga uppgifter om fordon, trafik, myndigheternas aktionsberedskap och alarmering,

10) för trafikövervakning, upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning och för påförande av påföljdsavgift för transportörer, nödvändiga uppgifter ur länsstyrelsernas och kommunikationsministeriets informationssystem för trafiktillstånd,

11) för upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning och för utförande av andra uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i lag sådana nödvändiga uppgifter om resande som avses i 6 § 1 mom. i lagen om inkvarterings- och förplägnadsverksamhet (/),

12) för utförande av de övervakningsuppdrag till havs som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet, av sjöfartsmyndigheterna ur anmälningssystemet för fartyg, sjötrafiklednings- och informationssystemen, trafikinformationssystemen för fartyg, informationssystemen för hamntrafiken och ur andra informationssystem för fartygstrafikservice, nödvändiga uppgifter om sjötrafik och övervakning av den samt om sjöfarkosters positioner,

13) för upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning, räddningsuppdrag, uppdrag som avses i lagen om sjöfartsskydd och för påförande av påföljdsavgift för transportörer, ur justitieförvaltningens informationssystem nödvändiga uppgifter om brottmål som är eller har varit föremål för åtalsprövning, beslut av åklagare, brottmål som är eller har varit anhängiga vid domstol, domstolarnas lagakraftvunna avgöranden, personer som efterlysts av justitieförvaltningsmyndigheterna och om tvångsmedel,

14) för upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning och för påförande av påföljdsavgift för transportörer, ur patent- och registerstyrelsens handelsregister nödvändiga uppgifter om anmälningar och meddelanden som gäller näringsidkare,

15) för bedömning av en persons lämplighet för tjänstgöring vid gränsbevakningsväsendet och för upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning och annan undersökning, uppgifter ur polisens personregister,

16) ur det straffregister som avses i straffregisterlagen (770/1993) nödvändiga uppgifter om mål som gäller behandling av ett tvångsmedelsärende och uppgifter som behövs för visum, tillstånd eller andra åtgärder som avses i utlänningslagen, tillstånd eller godkännanden som är beroende av en persons tillförlitlighet och för inträde till utbildning eller val till ett uppdrag som är beroende av en persons särskilda tillförlitlighet samt för säkerhetskontroll,

17) för delgivning eller för handhavande av verkställighetsuppdrag, ur det bötesregister som avses i lagen om verkställighet av böter (672/2002) nödvändiga uppgifter om påföljder, de personer som är föremål för en på-

följd, verkställighetsåtgärder och om hinder för verkställighet,

18) för upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning och för utförande av de uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i utlänningslagen, ur utrikesministeriets informationssystem nödvändiga uppgifter om beslut om pass, visum och uppehålls- eller arbetstillstånd,

19) för upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning och för utförande av de uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i utlänningslagen, ur Utlänningsverkets informationssystem nödvändiga uppgifter om ansökningar om pass, visum, uppehålls- och arbetstillstånd och om beslut som gäller dessa ansökningar samt om beslut om avvisning och utvisning,

20) för övervakning av sjötrafiken, upprätthållande av gränssäkerheten, förundersökning, annan undersökning, räddningsuppdrag, uppdrag som avses i lagen om sjöfartsskydd samt för påförande av påföljdsavgift för transportörer, ur det motorbåtsregister som avses i förordningen om båttrafik (152/1969) och ur Ålands fritidsbåtsregister nödvändiga uppgifter om båtar och ägare och innehavare av båtar,

21) för lämnande av handräckning nödvändiga uppgifter av den myndighet som har begärt handräckning,

22) ur befolkningsdatasystemet de uppgifter som avses i 4 och 5 § i befolkningsdatalagen (507/1993).

I fråga om rätten att få registeruppgifter gäller dessutom vad som föreskrivs i lagen om förmyndarverksamhet (442/1999), lagen om ett fastighetsdatasystem och anslutande informationstjänster (453/2002), lagen om konkurs- och företagssaneringsregistret (137/2004), lagen om näringsförbud (1059/1985), lagen om främjande av invandrarers integration samt mottagande av asylsökande (493/1999), lagen om vissa personregister vid magistraterna (/), räddningslagen (468/2003), lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten (1251/1995), tullagen (1466/1994), lagen om utlänningsregistret, utskönningslagen, lagen om skuldsanering för privatpersoner (37/1993) och i annan lag.

23 §

Registrering av uppgifter som lämnas till gränsbevakningsväsendet genom direkt anslutning eller i maskinläsbar form

Gränsbevakningsväsendet kan bevilja följande myndigheter rätt att genom direkt anslutning eller i maskinläsbar form i gränsbevakningsväsendets personregister registrera uppgifter som lämnas till gränsbevakningsväsendet:

- 1) justitieförvaltningsmyndigheterna, kriminal- och fängvårdsmyndigheterna och rättsregistercentralen,
- 2) polis- tull- och militärmyndigheter,
- 3) myndigheter inom utrikesförvaltningen.

3 kap.

Användning och utlämnande av uppgifter

24 §

Användning av uppgifter för det ändamål för vilket uppgifterna har samlats in och registrerats

Gränsbevakningsväsendets riksomfattande personregister får användas av gränsbevakningsväsendets förvaltningsenheter, om inte något annat föreskrivs. Gränsbevakningsväsendets andra än riksomfattande personregister får endast användas av de förvaltningsenheter eller de arbetsgrupper som registret har inrättats för, om inte något annat föreskrivs.

Uppgifterna i ett personregister, som har inrättats för utförande av i 1 § 1 mom. i polislagen avsedda åligganden som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet samt uppgifterna i polisens sådana personregister som direkt används vid gränsbevakningsväsendet, får användas, om de behövs för att utföra i 1 § 1 mom. i polislagen avsedda åligganden som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet, om inte något annat föreskrivs.

Uppgifterna i ett personregister, som har inrättats för utförande i 1 § 3 mom. i polislagen avsedda åligganden som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet samt uppgifterna i polisens sådana personregister som direkt används vid gränsbevakningsväsendet, får användas om de behövs för att utföra de upp-

drag för vilka uppgifterna har samlats in och registrerats, om inte något annat föreskrivs.

25 §

Användning av uppgifter för andra ändamål än de för vilka uppgifterna har samlats in och registrerats

Uppgifter i gränsbevakningsväsendets personregister får användas för andra ändamål än de för vilka uppgifterna har samlats in och registrerats, om uppgifterna behövs för

- 1) tryggande av statens säkerhet,
- 2) avvärjande av fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller avvärja en betydande egendomsskada,
- 3) förebyggande eller utredning av ett brott på vilket kan följa fängelse,
- 4) utredning av identitet i samband med ett visst uppdrag som gränsbevakningsväsendet utför och som nödvändigt kräver att identiteten styrks,
- 5) besluta eller utlåtande som gäller beviljande eller giltighet av ett tillstånd, när beviljandet eller giltigheten av tillståndet enligt gällande bestämmelser är beroende av sökandens eller tillståndshavarens tillförlitlighet, lämplighet eller någon liknande egenskap, och det för bedömningen av egenskapen krävs uppgifter om sökandens eller tillståndshavarens hälsotillstånd, bruk av berusningsmedel, brottslighet eller våldsamma uppträdande.

Uppgifter i gränsbevakningsväsendets register får användas i gränsbevakningsväsendets forsknings- och planeringsverksamhet samt i gränsbevakningsväsendets interna utbildning, om det är nödvändigt för att genomföra utbildningen.

Uppgifter i det personregister som avses i 11 § får inte användas för utförande av de uppdrag som avses i 1 mom. 5 punkten.

26 §

Utlämnande av uppgifter till en annan förvaltningsenhet inom gränsbevakningsväsendet för det ändamål för vilket uppgifterna har samlats in och registrerats

En förvaltningsenhet har för de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs

för gränsbevakningsväsendet rätt att lämna ut uppgifter till en annan förvaltningsenhet ur ett personregister som inrättats för mer begränsad användning än gränsbevakningsväsendets riksomfattande bruk, om uppgifterna behövs för utförande av dessa uppdrag som ankommer på gränsbevakningsväsendet.

Uppgifter som avses i 15 § får dock lämnas ut endast när de behövs för

- 1) tryggande av statens säkerhet,
- 2) avvärjande av fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller avvärja en betydande egendomsskada,
- 3) förebyggande eller utredning ett brott på vilket kan följa fängelse,
- 4) förebyggande eller utredning av brottslighet som faller under Europeiska polisbyråns behörighet samt annan allvarlig brottslighet.

En förvaltningsenhet inom gränsbevakningsväsendet har för de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet rätt att lämna ut uppgifter till en annan förvaltningsenhet inom gränsbevakningsväsendet ur ett personregister som inrättats för mer begränsad användning än gränsbevakningsväsendets riksomfattande bruk, om uppgifterna behövs för utförande av de uppdrag för vilka de har samlats in och registrerats. Utan hinder av sekretessbestämmelserna får uppgifter lämnas ut även genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form.

27 §

Utlämnande av uppgifter till en annan förvaltningsenhet för andra ändamål än de för vilka uppgifterna har samlats in och registrerats

En förvaltningsenhet får lämna ut uppgifter till en annan förvaltningsenhet ur ett personregister, som gränsbevakningsväsendet inrättat för mer begränsad användning än riksomfattande bruk, för andra ändamål än de för vilka uppgifterna har samlats in och registrerats, om uppgifterna behövs för

- 1) tryggande av statens säkerhet,
- 2) avvärjande av fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller avvärjande av en betydande egendomsskada,

3) förebyggande eller utredning ett brott på vilket kan följa fängelse,

4) utredning av identitet i samband med ett visst uppdrag som skall fullgöras av gränsbevakningsväsendet och som nödvändigt kräver att identiteten styrks,

5) beslut eller utlåtan som gäller beviljande eller giltighet av ett tillstånd, när beviljandet eller giltigheten av tillståndet enligt gällande bestämmelser är beroende av sökandens eller tillståndshavarens tillförlitlighet, lämplighet eller någon liknande egenskap, och det för bedömningen av egenskapen krävs uppgifter om sökandens eller tillståndshavarens hälsotillstånd, bruk av berusningsmedel, brottslighet eller våldsamma uppträdande.

Uppgifter enligt 15 § i ett temporärt personregister som inrättats för mer begränsad användning än gränsbevakningsväsendets riksomfattande bruk får dock inte lämnas ut för utförande av de uppdrag som avses i 1 mom. 5 punkten.

Uppgifter i gränsbevakningsväsendets personregister får även lämnas ut för gränsbevakningsväsendets forsknings- och planeringsverksamhet. Uppgifter får också lämnas ut för gränsbevakningsväsendets interna utbildning, om det är nödvändigt för att genomföra utbildningen. Utan hinder av sekretessbestämmelserna får uppgifter lämnas ut även genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form.

28 §

Utlämnande av uppgifter till andra myndigheter

Utän hinder av sekretessbestämmelserna får gränsbevakningsväsendet lämna ut behövliga uppgifter ur gränsbevakningsväsendets personregister genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form till

1) Fordonsförvaltningscentralen för behandling av ärenden som gäller registrering av fordon och registrerade fordon,

2) nödcentralsverket för utförande av de uppdrag som anges i lagen om nödcentraler (157/2000) och för säkerställande av förberedande åtgärder eller arbetarskyddet eller för stödande av enheten i fråga, dessutom med beaktande av vad som i nämnda lag före-

skrivs om begränsning av rätten att få uppgifter,

3) en luftfartsmyndighet för övervakning av luftfarten,

4) Sjöfartsverket för utförande av de uppdrag som anges i lagen om sjöfartsskydd,

5) en sjöfartsmyndighet för övervakning av sjötrafiken,

6) en brand- och räddningsmyndighet för åtgärder som gäller efterspanings- och räddningstjänsten,

7) polisen för övervakning av personers inresa och utresa och för genomförande av gränskontroll i samband därmed, för övervakning av efterlevnaden av bestämmelserna om utläningar samt för förebyggande, uppdragande och förundersökning av brott samt för skyddande av statens säkerhet,

8) en myndighet inom försvarsförvaltningen för övervakning av Finlands territorium och tryggnad av dess territoriella integritet,

9) Huvudstaben för i lagen om fullgörande av polisuppgifter inom försvarsmakten avsedda säkerhets- och övervakningsuppdrag samt för brottsutredning, för i lagen om säkerhetsutredningar (177/2002) avsedda säkerhetsutredningar och för i lagen om internationella förpliktelser som gäller informationssäkerhet (588/2004) avsedda säkerhetsutredningar som gäller sammanslutningar,

10) en socialmyndighet för behandling av ärenden som gäller en utlännings försörjning,

11) tullverket för övervakning av utlands- trafik, förebyggande och avbrytande samt utredning av tullbrott samt för övervakning av personers inresa och utresa och för genomförande av gränskontroll i samband därmed,

12) en arbetsmyndighet för behandling av ärenden som gäller beviljande av uppehållstillstånd för arbetstagare eller uppehållstillstånd för näringsidkare eller övervakning av arbete,

13) en myndighet inom utrikesförvaltningen för beviljande av pass eller något annat resedokument, visum, uppehållstillstånd för arbetstagare, uppehållstillstånd för näringsidkare eller något annat uppehållstillstånd,

14) Utlänningsverket för behandling av ärenden som gäller utläningar, övervakning av utläningar, medborgarskap, internationellt skydd och tillstånd för utläningar,

15) en utmätningsman, när det gäller de uppgifter som anges i 3 kap. 67 § i utsökningslagen, för verkställigheten av utsökningsärenden och uppgörandet av utsökningsutredningar,

16) allmänna åklagare i den utsträckning som föreskrivs i 11 § lagen om allmänna åklagare (199/1997),

17) en miljömyndighet för uppdrag som gäller att förhindra förorening av vatten som orsakats av fartyg samt för uppdrag som gäller övervakningen av havsskyddet.

Tjänstemän vid polisen, försvarsmakten, gränsbevakningsväsendet eller tullverket som förordnats till kriminalunderrättelse-, brottsanalys- eller observationsuppdrag, kan utan hinder av sekretessbestämmelserna av staben för gränsbevakningsväsendet få uppgifter genom teknisk anslutning ur gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott eller ur säkerhetsdataregistret. Det samma gäller tjänstemän vid fängsvårdsväsendet som förordnats till kriminalunderrättelse-, brottsanalys- eller observationsuppdrag och som har sådana särskilda polisbefogenheter som bestäms i 8 § i polislagen.

Innan uppgifter lämnas ut genom teknisk anslutning skall den som begär uppgifter visa att uppgifterna är skyddade på det sätt som 32 § 1 mom. personuppgiftslagen avser.

29 §

Beslut om utlämnande av uppgifter

Beslut om utlämnande av uppgifter ur gränsbevakningsväsendets personregister fattas av den registeransvarige eller av en annan förvaltningsenhet som den registeransvarige har förordnat till uppdraget. Förvaltningsenheten skall utse ett tillräckligt antal personer med rätt att besluta om utlämnande av uppgifter ur personregistren.

När beslut om utlämnande fattas skall uppgifternas art beaktas för att datasekretessen och den registrerades datasäkerhet skall kunna tryggas.

4 kap.

Utplåning och arkivering av uppgifter

30 §

Utplåning av uppgifter som behövs för planering och utförande av ett uppdrag som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet

De uppgifter som avses i 6 § skall utplånas senast två år efter registreringen, om de inte behövs för planeringen, genomförandet och övervakningen av verksamheten. .

31 §

Utplåning av uppgifter ur undersöknings- och handräckningsregistret samt ur informationssystemet för polisärenden

Av uppgifterna i undersöknings- och handräckningsregistret samt, i informationssystemet för polisärenden som används direkt av gränsbevakningsväsendet skall efterlysningssuppgifter, uppgifter om efterspanade fordon, egendomsuppgifter, uppgifter om anhållna, uppgifter om brottsanmälningssindex och påföljder, uppgifter för förmedling av meddelanden, uppgifter om tillvägagångssätt, identifieringssuppgifter, signalementsuppgifter, uppgifter om undersökning och handräckning och arkivuppgifter om undersökning och handräckning utplånas enligt vad som föreskrivs om utplåning av uppgifter ur informationssystemet för polisärenden i 22 § i polisväsendets personuppgiftslag.

Gränskontrolluppgifter skall utplånas ur undersöknings- och handräckningsregistret två år efter det att uppgifterna registrerades, om de inte behöver bevaras för ett enskilt tjänsteuppdrag.

32 §

Utplåning av uppgifter ur registret för tillstånds- och övervakningsärenden samt ur informationssystemet för förvaltningsärenden

Uppgifter om vapentillstånd, passuppgifter, bilduppgifter och uppgifter för identifiering

av utlänningar utplånas ur registret för tillstånds- och övervakningsärenden samt ur polisens informationssystem för förvaltningsärenden, som direkt används av gränsbevakningsväsendet, enligt vad som föreskrivs om utplåning av uppgifter ur informationssystemet för förvaltningsärenden i 23 § i polisväsendets personuppgiftslag.

Gränsbevakningsväsendets tillståndsuppgifter utplånas då tio år har förflutit sedan beslutet fattades, tillståndet förföll, den i beslutet angivna giltighetstiden gick ut eller uppgiften antecknades i registret, om de inte behöver bevaras för ett enskilt tjänsteuppdrag. Gränsbevakningsväsendets anmälningsuppgifter utplånas då tio år har förflutit sedan anmälan anlänt eller uppgiften antecknats i registret, om de inte behöver bevaras för ett enskilt tjänsteuppdrag.

Uppgifter om övervakning av sjötrafiken och den ekonomiska zonen samt uppgifter om övervakning av land- och sjögränsen skall utplånas då fem år har förflutit sedan uppgifterna antecknades i registret, om de inte behöver bevaras för ett enskilt tjänsteuppdrag. Av personuppgifter i gränstrafiken skall uppgifter om påförande av påföljdsavgift utplånas då tio år har förflutit sedan uppgifterna antecknades i registret. I övrigt föreskrivs om utplåning av personuppgifter i gränstrafiken i 20 §. Uppgifter om utlänningar som har tagits i förvar skall utplånas då fem år har förflutit sedan den sista uppgiften antecknades.

33 §

Utplåning av uppgifter ur gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott

Uppgifter om en person skall utplånas ur gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott då tio år har förflutit sedan den sista uppgiften antecknades, om åtalsrätten då har preskriberats.

34 §

Utplåning av uppgifter ur säkerhetsdataregistret

Uppgifter om en person skall utplånas ur

säkerhetsdataregistret då 25 år har förflutit sedan den sista uppgiften antecknades.

35 §

Utplåning av uppgifter ur gränsbevakningsväsendets övriga personregister

Ur gränsbevakningsväsendets andra än bestående personregister som har inrättats för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet utplånas uppgifter enligt följande:

1) ur personregister som har inrättats för gränsbevakningsväsendets riksomfattande bruk och som förs manuellt, då ett år har förflutit sedan den registrerades död,

2) ur personregister som har inrättats för en eller flera förvaltningsenheter eller för en arbetsgrupp, då tio år har förflutit sedan den gärning, åtgärd eller händelse som föranledde registreringen antecknades, om inte uppgifterna fortfarande behöver bevaras på grund av undersökning eller övervakning; senast tre år efter att behovet av att bevara uppgifterna undersöktes

skall en ny kontroll av behovet göras och den nya kontrollen antecknas.

Personuppgifter skall dock inte utplånas om de inbegriper uppgifter som hänför sig till en persons egen säkerhet eller säkerheten i arbetet inom gränsbevakningsväsendet. Senast tre år efter att behovet av att bevara uppgifterna undersöktes skall en ny kontroll av behovet göras och den nya kontrollen antecknas.

Ur gränsbevakningsväsendets andra än bestående personregister som har inrättats för utförande av de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet utplånas uppgifter utplånas då ett år har förflutit sedan den registrerades död.

36 §

Uppgifter som konstaterats vara felaktiga

En uppgift som har konstaterats vara felaktig skall antecknas som felaktig. Uppgiften får bevaras, om det är nödvändigt för att trygga de rättigheter som den registrerade, någon annan part eller en person som hör till

gränsbevakningsväsendets personal har. En sådan uppgift får användas endast i syfte att trygga dessa rättigheter.

En uppgift som konstaterats vara felaktig och som bevaras med stöd av 1 mom. skall utplånas genast när den inte längre behövs för att trygga rättigheterna, dock senast då fem år har förflutit sedan den föreskrivna tiden för utplåning av uppgiften gått ut.

37 §

Arkivering av uppgifter

De uppgifter som utplånas ur register skall arkiveras, om inte något annat föreskrivs eller i fråga om tillfälliga personregister bestäms. I fråga om arkivväsendets uppgifter och om handlingar som skall arkiveras gäller vad som föreskrivs i arkivlagen (831/1994) eller bestäms med stöd av den.

38 §

Utlämnande av uppgifter inom Europeiska unionen och Europeiska ekonomiska samarbetsområdet

Om inte något annat föreskrivs eller följer av ett internationellt avtal som är förpliktande för Finland får gränsbevakningsväsendet lämna ut uppgifter ur sina personregister till polismyndigheter och sådana andra myndigheter inom Europeiska unionen och Europeiska ekonomiska samarbetsområdet som har till uppgift att trygga rätts- och samhällsordningen, upprätthålla allmän ordning och säkerhet eller förebygga och utreda brott och sörja för att brott blir föremål för åtalsprövning, enligt följande:

1) för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag, om uppgifterna är nödvändiga för utförande av dessa uppdrag,

2) för utförande av de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag, om uppgifterna är nödvändiga för utförande av det

uppdrag för vilket de har samlats in och registrerats.

Uppgifter som inhämtats i samband med ett visst uppdrag och som behövs för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet, men som inte hänför sig till uppdraget eller till ett annat pågående uppdrag, får dock lämnas ut endast utlämnas, om de är nödvändiga för att

1) trygga statens säkerhet,
2) avvärja fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller avvärja en betydande egendomsskada,

3) förebygga eller utreda ett brott på vilket kan följa fängelse,

4) förebygga eller utreda brottslighet som hör till Europeiska polisbyråns behörighet och annan grov brottslighet.

Gränsbevakningsväsendet får ur gränsbevakningsväsendets personregister lämna ut uppgifter till de myndigheter som nämns i 1 mom. för andra ändamål än det för vilket uppgifterna har samlats in och registrerats, om uppgifterna är nödvändiga för att

1) trygga statens säkerhet,
2) avvärja fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller avvärja en betydande egendomsskada,

3) förebygga eller utreda ett brott på vilket kan följa fängelse,

4) utreda identitet i samband med ett visst uppdrag som ankommer på gränsbevakningsväsendet och som nödvändigt kräver att identiteten styrks,

5) besluta eller lämna utlåtande om beviljande eller giltighet av ett tillstånd, när tillståndet enligt gällande bestämmelser är beroende av sökandens eller tillståndshavarens tillförlitlighet, lämplighet eller någon liknande egenskap, och det för bedömningen av egenskapen krävs uppgifter om sökandens eller tillståndshavarens hälsotillstånd, bruk av berusningsmedel, brottslighet eller våldsamma uppträdande.

Uppgifter som avses i 15 § i gränsbevakningsväsendets tillfälliga personregister eller uppgifter i gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott får inte lämnas ut för utförande av uppgifter som avses i 3 mom. 5 punkten.

39 §.

Utlämnande av uppgifter till Europeiska polisbyrån och andra utländska myndigheter

Gränsbevakningsväsendet får lämna ut uppgifter ur sina personregister till

1) sådana myndigheter i en medlemsstat i Europeiska unionen som utför gränsövervakning, gränskontroll eller åtgärder som ersätter gränskontroll, när uppgifterna behövs för gränsövervakning, gränskontroll samt åtgärder som ersätter gränskontroll,

2) internationella kriminalpolisorganisationen (*I.C.P.O-Interpol*) och myndigheter, som har till uppgift att trygga rätts- och samhällsordningen, upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt förebygga brott, reda ut brott och sörja för att brott blir föremål för åtalssprövning under de förutsättningar som anges i 38 § 1–4 mom.,

3) centralkriminalpolisen, för vidare utlämnande till den europeiska polisbyrån enligt konventionen om upprättandet av en europeisk polisbyrå (FördrS 79/1998),

4) myndigheter som utför gränsövervakning och gränskontroll och som avses i överenskommelserna om återtagande av personer som olagligen inkommit och vistas i landet för utförande av de uppdrag som avses i överenskommelserna,

5) myndigheter som avses i överenskommelsen angående ordningen på gränsen mellan Finland och Sovjetunionen och ordningen för utredning av gränstilldragelser (FördrS 32/1960) för utförande av de uppdrag som avses i överenskommelsen,

6) sådana myndigheter i Norden eller i någon av Europeiska unionens medlemsstater vilka utför gränsövervakning, gränskontroll samt åtgärder som ersätter gränskontroll och vilka uppfyller kraven enligt konventionen om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter (FördrS 36/1992), när uppgifterna behövs för utförande av gränsövervakning och gränskontroll samt åtgärder som ersätter gränskontroll,

7) myndigheter som utför gränsövervakning och gränskontroll i en stat som uppfyller kraven enligt konventionen om skydd för enskilda vid automatisk databehandling av personuppgifter, när uppgifterna behövs för ut-

förande av gränsövervakning och gränskontroll.

Uppgifter får lämnas ut för annan användning än registrens användningssyfte, om de är nödvändiga för att

1) trygga statens säkerhet,

2) avvärja fara som omedelbart hotar liv eller hälsa eller avvärja en betydande egendomsskada,

3) förebygga eller utreda ett brott på vilket kan följa fängelse.

Gränsbevakningsväsendet får till de myndigheter som ansvarar för vapentillsynen i en annan stat lämna ut uppgifter ur gränsbevakningsväsendets personregister om förvärv, innehav, överföring, införsel och utförsel av skjutvapen, vapendelar, patroner och särskilt farliga projektiler, om det är nödvändigt för vapentillsynen att uppgifterna lämnas ut.

40 §.

Information om behandling av uppgifter

Vid insamling av personuppgifter för utförande av de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet skall gränsbevakningsväsendet fullgöra sin upplysningsplikt enligt 24 § 1 mom. i personuppgiftslagen. Gränsbevakningsväsendet omfattas inte av denna plikt när den samlar in, registrerar och lämnar ut personuppgifter som är nödvändiga för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet.

41 §

Utövande av rätten till insyn

I fråga om utövande av rätten till insyn tillämpas 26 och 28 § i personuppgiftslagen. Den registeransvarige eller en förvaltningsenhet som förordnats av den registeransvarige lämnar ut uppgifterna för utövande av insyn. Den registeransvarige skall anvisa ett tillräckligt antal personer för utövandet av rätten till insyn och utlämnandet av uppgifter.

42 §

Inskränkningar i rätten till insyn

En registrerad som vill utöva sin rätt till insyn skall framställa en personlig begäran om detta till den registeransvarige eller någon annan myndighet som har rätt att lämna ut uppgifter på gränsbevakningsväsendets vägnar samt styrka sin identitet.

Rätten till insyn gäller över huvud taget inte

- 1) uppgifterna i gränsbevakningsväsendets register över personer misstänkta för brott,
- 2) uppgifterna i säkerhetsdataregistret,
- 3) andra uppgifter om klassificering, övervakning och tillvägagångssätt i fråga om en person eller gärning som har registrerats i gränsbevakningsväsendets personregister.

Dataombudsmannen kan på begäran av den registrerade kontrollera att de uppgifter om den registrerade som avses i 2 mom. är lagliga. I fråga om inskränkningar i rätten till insyn gäller dessutom vad som föreskrivs i 27 § i personuppgiftslagen.

5 kap.

Särskilda bestämmelser

43 §

Utlämnande av uppgifter till gränsbevakningsväsendet genom teknisk anslutning

Uppgifter som avses i denna lag får lämnas ut till gränsbevakningsväsendet på dess begäran genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form. Innan uppgifter lämnas ut genom teknisk anslutning skall gränsbevakningsväsendet visa att uppgifterna är skyddade på det sätt som avses i 32 § 1 mom. i personuppgiftslagen.

44 §

Skyldighet att övervaka behandlingen av personuppgifter

Utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag skall staben för gränsbevaknings-

väsendet och den förvaltningsenhet som är registeransvarig övervaka efterlevnaden av bestämmelserna om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

45 §.

Närmare bestämmelser, föreskrifter och anvisningar

Närmare bestämmelser om registrens innehåll, förfaringssätten vid öppnande av teknisk anslutning enligt denna lag, vid beslut om utlämnande av uppgifter och vid utövande av rätten till insyn samt om elektronisk service kan vid behov utfärdas genom förordning av statsrådet.

Närmare bestämmelser om det tekniska förfarandet vid driften av informationssystemet, sökkriterierna och andra villkor för användningen av systemet samt om övervakningen kan vid behov utfärdas genom förordning av inrikesministeriet.

6 kap.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

46 §

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den 20 .
Åtgärder som verkställigheten av lagen förutsätter får vidtas innan lagen träder i kraft.

47 §

Övergångsbestämmelse

Bestämmelserna om personregister i 31 – 42 § lagen om gränsbevakningsväsendet skall iakttas i tillämpliga delar till dess att gränsbevakningsväsendets personregister och utplåningen av personuppgifter ur dem utan dröjsmål har ordnats på det sätt som föreskrivs i denna lag, dock senast inom tre år efter denna lags ikraftträdande.

4.

Lag**om ändring av 11 § i passlagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i passlagen av den 22 augusti 1986 (642/1986) 11 §, sådan den lyder i lag 14/1998,
som följer:

11 §	övergångsställen och deras öppettider samt fördelningen av gränskontrollavgifter mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen på olika gränsövergångsställen.
<i>Bestämmelser om passerande av gränsen</i>	
I gränsbevakningslagen (/) och bestämmelser som utfärdats med stöd av den föreskrivs om passerande av gränsen, gräns-	Denna lag träder i kraft den 20 .

5.

Lag**om ändring av utlänningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i utlänningslagen av den 30 april 2004 (301/2004) 3 § 21 punkten, 4 § 3 mom., 12, 123, 174 och 179 § samt 181 § 1 mom. och 185 § 2 mom., samt
fogas till 182 §, sådan den lyder i lag 653/2004, ett nytt 2 mom. som följer:

3 §	sendet utför med stöd av denna lag tillämpas 27 § i gränsbevakningslagen.
<i>Definitioner</i>	
I denna lag avses med	12 §
21) <i>gränskontrollmyndighet</i> gränsbevakningsväsendet och andra myndigheter som har rätt utföra gränskontroll enligt gränsbevakningslagen (/).	<i>Bestämmelser om passerande av gränsen</i>
4 §	I gränsbevakningslagen och bestämmelser som utfärdats med stöd av den föreskrivs om passerande av gränsen, gränsövergångsställen och deras öppettider samt fördelningen av gränskontrollavgifter mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen på olika gränsövergångsställen.
<i>Förhållande till andra lagar</i>	
På undersökning som gränsbevakningsvä-	

123 §

Beslut om tagande i förvar och placering av utlänningar som tagits i förvar

Beslut om tagande i förvar fattas av en tjänsteman som hör till befälet vid polisinspektionen i häradet eller vid centralkriminalpolisen, skyddspolisen eller rörliga polisen och av en anhållningsberättigad tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet eller en gränsbevakningsman med minst majors grad samt chefen för ett gränsbevaknings- eller sjöbevakningsområde och chefen för en gränskontrollavdelning. Den som tagits i förvar eller hans eller hennes lagliga företrädare skall meddelas grunden för tagandet i förvar.

En utlänning som tagits i förvar skall så snart som möjligt placeras i en sådan förvarsenhet som avses i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter (116/2002).

En i 1 mom. avsedd tjänsteman kan fatta beslut om exceptionell placering av en i förvar tagen utlänning i polisens häkteslokaler eller för högst 48 timmar i gränsbevakningsväsendets häkteslokaler, om

- 1) förvarsenheterna tillfälligt är fullsatta, eller
- 2) utlänningen tas i förvar långt från den närmaste förvarsenheten, varvid förvaret får fortgå högst fyra dygn i polisens häkteslokaler.

En person som inte har fyllt 18 år får placeras i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler endast om också hans eller hennes vårdnadshavare eller någon annan myndig familjemedlem har tagits i förvar i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler.

I fråga om utlänningar som placerats i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler tillämpas lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter. För att ordningen och säkerheten skall kunna upprätthållas i häkteslokalerna kan i fråga om utlänningarna dock 5, 6, 6 a och 7 § i lagen om rannsakningsfångelse (615/1974) tillämpas till den del det är nödvändigt om de åtgärder som avses i nämnda paragrafer är förenliga med grunderna för att utlänningarna tagits i förvar.

174 §

Anmälningsskyldighet för fordonsförare och transportörer

En fordonsförare, befälhavaren för ett fartyg eller luftfartyg samt transportörens företrädare i något annat trafikmedel är skyldiga att övervaka att ingen som saknar rätt därtill tar sig in i landet utan gränskontrollmyndighetens samtycke. En fartygsbefälhavare skall i förväg underrätta gränskontrollmyndigheten om fripassagerare som påträffats ombord.

Bestämmelser om anmälningsskyldighet för fordonsförare och transportörer finns i 19 och 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (/).

179 §

Påföljdsavgift för transportör

En transportör som bryter mot den kontrollskyldighet som föreskrivs i 173 § eller den skyldighet att lämna uppgifter som avses i 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet påförs en påföljdsavgift (*påföljdsavgift för transportör*). Avgiften för brott mot 173 § utgör 3 000 euro per person som transporterats. Avgiften för brott mot 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet utgör 3 000 euro för varje sådan resa för vilken uppgifter om passagerare inte meddelats eller för vilken bristfälliga eller felaktiga uppgifter meddelats.

Påföljdsavgift för transportör påförs inte om

- 1) transportören visar att han iakttagit skyldigheten att försäkra sig om att utlänningen vid medtagandet för transport haft ett sådant resedokument samt ett sådant visum eller uppehållstillstånd som krävs,

- 2) det resedokument, visum eller uppehållstillstånd som krävs har visat sig vara förfalskat och förfalskningen inte har kunnat urskiljas klart,

- 3) transporten av en person utan ett sådant resedokument, visum eller uppehållstillstånd som krävs eller felet i fråga om de uppgifter som skall lämnas om passagerare i flygtrafik har berott på ouppmärksamhet som med be-

aktande av samtliga omständigheter är ursäktlig, eller

4) om det i övrigt, med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att påföra avgift.

Bestämmelserna i 2 mom. 1 punkten tillämpas inte vid påförande av avgift för brott mot 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

181 §

Påförande av påföljdsavgift för transportör

Påföljdsavgiften för transportör påförs i samband med gränskontrollen av kommandören eller biträdande kommandören för den gräns- eller sjöbevakningssektion eller chefen för den gräns- eller sjöbyrå inom vars verksamhetsområde överträdelsen av 173 § i denna lag eller 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet har konstaterats. Om polisen har varit gränskontrollmyndighet, påförs påföljdsavgiften för transportör av en tjänsteman som ingår i befälet för polisinsättningen i häradet. Om tullmyndigheten har utgjort gränskontrollmyndighet, påförs påföljdsavgiften för

transportör av chefen för tulldistriktet eller chefen för tulldistriktets övervakningsenhet.

182 §

Avlyftande av påföljdsavgift för transportör

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte en påföljdsavgift som påförs för brott mot 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

185 §

Utlänningsförseelse

För utlänningsförseelse döms även den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet försummar sin skyldighet enligt 174 eller 175 § i denna lag eller 19 och 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag**om ändring av 4 och 21 § i ordningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i ordningslagen av den 27 juni 2003 (612/2003) 4 och 21 § som följer:

4 §

Intagande av berusningsmedel

Det är förbjudet att inta berusningsmedel på allmänna platser i tätorter, vid gränsövergångsställen som avses i gränsbevakningslagen (/) och i fordon i kollektivtrafik.

Vad som bestäms i 1 mom. gäller inte serveringsområden med särskilt tillstånd eller enligt anmälan eller de inre utrymmena i ett fordon i privat bruk. Det gäller inte heller intagande av alkoholdrycker i parker eller på någon annan därmed jämförbar allmän plats så att intagandet samt den vistelse på platsen och det beteende som hör samman därmed inte utgör ett hinder eller gör det oskäligt svårt för andra att utöva sin rätt att använda platserna för deras egentliga ändamål.

21 §

Förverkandepåföljd, förstörande och fråntagande

Bestämmelser om förverkande av hjälpmedel vid brott samt föremål och egendom som har framställts, tillverkats eller fått till stånd

genom brott eller som har varit föremål för ett brott finns i 10 kap. i strafflagen.

Polisen samt, vid gränsövergångsställen och i sådana fordon i kollektivtrafik där gränskontroll genomförs, även en gränsbevakningsman kan frånta den som innehar ett föremål eller ämne som avses i 9 eller 10 § detta föremål eller ämne. Polisen kan dessutom frånta den som innehar ett ämne som avses i 13 § detta ämne. En anhållningsberättigad tjänsteman har rätt att bevisligen förstöra ett i 9 eller 10 § avsett föremål eller ämne som kan tas i beslag, om det är av ringa värde och det är uppenbart att det av domstol skulle dömas förverkat till staten. En polisman som hör till befälet har rätt att bevisligen förstöra även ett i 13 § avsett ämne jämte kärl, om ämnet jämte kärl är av ringa värde.

Polisen samt, vid gränsövergångsställen och i sådana fordon i kollektivtrafik där gränskontroll genomförs, även en gränsbevakningsman kan för bevarande av ordning och säkerhet frånta en person som i strid med 4 § har intagit berusningsmedel de ämnen som denne innehar i ett öppnat eller öppet kärl och bevisligen förstöra dem.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag

om ändring av 10 a och 21 § i polislagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen av den 7 april 1995 (493/1995) 10 a och 21 §, av dem 10 a § sådan den lyder i lag 21/2001, som följer:

10 a §

Gränskontroll och tullåtgärder

En polisman har rätt att i gränskontrolluppdrag genomföra gränskontroll enligt gränsbevakningslagen (/) vid ett gränsövergångsställe eller på någon annan plats som avses i 14 § i gränsbevakningslagen med sådana befogenheter som anges i 28 och 29 § i nämnda lag.

I syfte att ta i beslag ett föremål eller ämne som tillverkats, importerats eller innehas olagligen har en polisman rätt att utföra tullåtgärder enligt tullagen (1466/1994) med sådana befogenheter som anges i 14 § i nämnda lag. Förutsätter tullåtgärder kroppsbesiktning eller annan granskning än granskning av resgods eller ytterkläder utan att förundersökning görs, iakttas vid utförande av dessa åtgärder 15 § i tullagen. Den polisman som beslutar om åtgärderna skall dock höra till befälet.

21 §

Stannande och flyttning av fordon

En polisman får befalla om att ett fordon skall stannas, om detta är nödvändigt för påträffande av en efterlyst person eller en annan person som skall gripas, för övervakning eller gränskontroll som hänför sig till användningen av fordonet, upprätthållande av allmän ordning och säkerhet eller avvärjande eller utredning av brott.

En polisman har rätt att flytta ett fordon eller befalla att det skall flyttas, om detta är nödvändigt för övervakning eller gränskontroll som hänför sig till användningen av fordonet, upprätthållande av allmän ordning och säkerhet eller avvärjande av brott.

Bestämmelser om övervakning av vägtrafiken finns i vägtrafiklagen (267/1981). Bestämmelser om när ett luftfartyg skall anmanas att landa finns i luftfartslagen (281/1995).

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.

Lag**om ändring av 14 a § i tullagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tullagen av den 29 december 1994 (1466/1994) 14 a §, sådan den lyder i lag 241/2001, som följer:

14 a §

En tullman har rätt att i gränskontrolluppgifter genomföra i gränsbevakningslagen (/) avsedd gränskontroll vid ett gränsövergångsställe eller på någon annan plats som avses i

14 § i gränsbevakningslagen med sådana befogenheter som anges i 28, 29, 36 och 38 § i nämnda lag.

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag**om ändring av strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 2 a kap. 9 § 2 mom. och 24 kap. 3 §, sådana de lyder, 2 a kap. 9 § 2 mom. i lag 613/2003 och 24 kap. 3 § i lag 531/2000, samt fogas till 16 kap. en ny 4 a § som följer:

2 a kap.

Om böter, förvandlingsstraff och ordningsbot

9 §

Ordningsbotsförseelser

Ordningsbot kan bestämmas som påföljd för ringa brott mot vägtrafiklagen (267/1981), fordonslagen (1090/2002) eller sjötrafiklagen (463/1996) eller sådana bestämmelser som utfärdats med stöd av dem och som gäller

- 1) gående
- 2) förare av motorlösa fordon,
- 3) motordrivna fordons eller släpfordons konstruktion, utrustning, skick eller handlingar som skall medföras vid körning av motordrivna fordon, störande och onödig körning med motordrivna fordon, persontransport, användning av förarens eller passagerarens personliga skyddsutrustning, övriga trafikregler som gäller för föraren eller påbud, förbud eller begränsningar som anges med trafikanordning,
- 4) överskridande av den högsta tillåtna hastigheten med ett motordrivet fordon,
- 5) besiktning och anmälan för registrering av fordon, eller

6) allmänna skyldigheter för dem som färdas på vatten, farkosters konstruktion, utrustning och skick, skyldighet att visa upp dokument som hänför sig till sjötrafik eller regionala förbud och begränsningar som gäller sjötrafik.

16 kap.

Om brott mot myndigheter

4 a §

Tredska mot gränsbevakningsman

Den som

1) underlåter att lyda en befallning eller ett förbud som en gränsbevakningsman för utförandet av ett uppdrag meddelar inom ramen för sina befogenheter,

2) vägrar lämna en gränsbevakningsman personuppgifter som avses i 36 § 1 mom. i gränsbevakningslagen (/),

3) underlåter att följa ett tydligt tecken eller en befallning som en gränsbevakningsman ger enligt 38 § i gränsbevakningslagen för att reglera trafiken eller stanna ett fordon eller få det flyttat,

4) underlåter att iaktta ett förbud eller en befallning som en sjöräddningsledare ger med stöd av 11 a § i sjöräddningslagen (1145/2001),

5) utan anledning tillkallar en gränsbevakningsman eller försvårar en gränsbevakningsmans verksamhet genom att lämna fals-

ka uppgifter, skall, om strängare straff för gärningen inte föreskrivs på något annat ställe i lag, för *tredska mot gränsbevakningsman* dömas till böter eller fängelse i högst tre månader.

24 kap.

Om kränkning av integritet och frid samt om ärekränkning

3 §

Brott mot offentlig frid

Den som obehörigen

1) tränger sig in eller i smyg eller genom att vilseleda någon inträder i ett ämbetsverk, en affärslokal, ett kontor, en produktionsinrättning, en möteslokal eller någon annan motsvarande lokal eller byggnad eller på en sådan byggnads omgärdade gårdsområde, eller på ett kasernområde eller ett annat område som är i försvarsmaktens eller gränsbevakningsväsendets användning, där det enligt beslut av behörig myndighet är förbjudet att röra sig, eller

2) gömmer sig eller stannar kvar på en plats som avses i 1 punkten, skall för *brott mot offentlig frid* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Som brott mot offentlig frid anses dock inte en gärning som föranlett endast liten olägenhet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag**om ändring av 1 kap. 6 § och 5 a kap. 5 § i tvångsmedelslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen av den 30 april 1987 (450/1987) 1 kap. 6 § 4 punkten och 5 a kap. 5 § 3 mom., sådana de lyder, 1 kap. 6 § 4 punkten i lag 646/2003 och 5 a kap. 5 § 3 mom. i lag 1300/2003, som följer:

1 kap.

Gripande, anhållande och häktning

6 §

Anhållningsberättigad tjänsteman

Om anhållande beslutar en *anhållningsberättigad* tjänsteman. Anhållningsberättigade tjänstemän är:

4) chefen och biträdande chefen för gränsbevakningsväsendet, avdelningschefen för gräns- och sjöavdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, avdelningschefen, byråchefen och överinspektörerna vid juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, kommendörerna och biträdande kommendörerna för gränsbevaknings- och sjöbevakningssektionerna, chefen för en gränsbyrå eller sjöbyrå vid en gränsbevaknings- eller sjöbevakningssektion samt chefen och vicechefen för en gränskontrollavdelning.

5 a kap.

Teleavlyssning, teleövervakning och teknisk**observation**

5 §

Beslut om åtgärd

På framställning av undersökningsledaren beslutar den polisman som är chef eller biträdande chef för den polisenhet som ansvarar för förundersökningen om annan teknisk avlyssning än sådan som avses i 1 mom. Vid förundersökning som görs av tullverket fattas beslutet av chefen för Tullstyrelsens bevakningsavdelning eller för den enhet vid bevakningsavdelningen som ansvarar för undersökningen eller av chefen för tulldistriktet i fråga. Vid förundersökning som görs av gränsbevakningsväsendet fattas beslutet av avdelningschefen, byråchefen eller överinspektörerna vid juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet. Om en allmän åklagare är undersökningsledare fattas beslutet av åklagaren i fråga.

Denna lag träder i kraft den 20 .

11.

Lag**om ändring av vägtrafiklagen**

I enlighet med riksdagens beslut:
 fogas till 76 § i vägtrafiklagen av den 3 april 1981 (267/1981), sådan den lyder i lag 1199/2002, ett nytt 2 mom. och nya 76 a § och 96 a § som följer:

76 §

Grunder för temporärt körförbud

 En gränsbevakningsman kan i samband med ett gränskontrolluppdrag utfärda temporärt körförbud för den som har körrätt och omhändertagna körkortet, om

1) det finns sannolika skäl att misstänka att personen har gjort sig skyldig till rattfylleribrott enligt 23 kap. 3 § 1 punkten eller 4 § i strafflagen,

2) det finns skäl att misstänka att personen har gjort sig skyldig till rattfylleribrott enligt 23 kap. 3 § 2 eller 3 mom. i strafflagen.

76 a §

*Överförande till polisen av ett körförbuds-
 ärende som gränsbevakningsväsendet utfärdat*

Gränsbevakningsväsendet skall överföra ett

ärende som gäller utfärdande av temporärt körförbud till polisen utan dröjsmål efter det att körförbudet utfärdats. I fråga om temporära körförbud som utfärdas av en gränsbevakningsman gäller i övrigt vad som bestäms om temporärt körförbud som utfärdas av polisen.

96 a §

Tillsyn över användningen av skyddshjälm

En gränsbevakningsman och en tullman har i tjänsteutövning som hänför sig till trafikövervakning samma rätt som polisen att övervaka att bestämmelserna om användning av skyddshjälm iakttas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag**om ändring av 11 och 17 § i lagen om fordonstrafikregistret**

I enlighet med riksdagens beslut:

ändras i lagen av den 13 juni 2003 om fordonstrafikregistret (541/2003) 11 § 1 mom. 8 punkten, 17 § 2 mom. 11 punkten och den svenska språkdräkten i det inledande stycket i 17 § 2 mom. och

fogas till 11 § 1 mom. en ny 9 punkt samt till 17 § 2 mom. en ny 12 punkt som följer:

11 §

Rätt att få uppgifter från myndigheter

Utan hinder av vad som bestäms om hemlighållande av uppgifter har den registeransvarige rätt att få uppgifter enligt följande:

8) från länsstyrelsen uppgifter om trafiktillstånd och tillstånd att hålla bilskola,

9) från gränsbevakningsväsendet uppgifter om temporärt körförbud och grunderna för det samt om omhändertagande av körkort.

17 §

Sekretessbelagda uppgifter och utlämnande av dem

Sekretessbelagda uppgifter i registret får dock utan hinder av sekretessbestämmelserna

lämnas ut som följer:

11) till de myndigheter i landskapet Åland och en EES-stat som registrerar fordon eller körkort eller har hand om övervakningen av dessa, uppgifter som är nödvändiga för registrering, övervakning och överlåtelse av fordon och körkort,

12) till gränsbevakningsväsendet uppgifter om brott och påföljder vid brottet samt andra påföljder för upprätthållande av gränssäkerheten, för förundersökning och annan undersökning, för efterspaning, för en räddningsuppgift eller för påförande av påföljdsavgift för transportör enligt utlänningslagen (301/2004) samt ett fotografi av personen och personens namnteckningsprov för identifiering av personen.

Denna lag träder i kraft den 20 .

13.

Lag**om ändring av territorialövervakningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs 30 § 4 mom. i territorialövervakningslagen av den 18 augusti 2000 (755/2000),
samt

ändras 20 § 3 mom., 24 § 2 mom., 30 § 1 mom., och 35 § 2 mom., som följer:

20 §

Tillståndsmyndighet och tillståndsansökan

Ett ärende som gäller beviljande eller återkallande av tillstånd för verksamhet som avses i 14 § 1 mom. 1 punkten och som bedrivs inom gränszonen handläggs och avgörs dock av gränsbevakningsväsendet.

24 §

Territorialövervakningsmyndigheternas uppgifter

Gränsbevakningsväsendet svarar för territorialövervakningen vid rikets gränser samt inom de områden som dess verksamhet enligt 4 § i gränsbevakningslagen (/) omfattar.

30 §

Teknisk övervakning

Försvarmakten och gränsbevakningsvä-

sendet har på det område som är i deras besittning samt vid havskusten och på havet rätt att företa teknisk övervakning av byggnader som är avsedda för något annat ändamål än som stadigvarande bostad eller av annars hemfridskyddade byggnader eller områden som en del av territorialövervakningen samt för att förebygga brott som avses i 44 § och i 17 kap. 7 b § i strafflagen (39/1889), för att identifiera personer som är misstänkta för sådana brott samt för att bevaka särskilda övervakningsobjekt.

35 §

Undersökning av territorieförseelse och territoriekränkning

Förundersökningen av territorieförseelser och territoriekränkningar utförs av polisen eller gränsbevakningsväsendet så som bestäms i gränsbevakningslagen (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

14.

Lag**om ändring av 96 och 101 § i lagen om fiske**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 16 april 1982 om fiske (286/1982) 96 § 1 mom. och 101 § 2 mom.,
sådana de lyder, 96 § 1 mom. i lag 1066/2004 och 101 § 2 mom. i lag 112/1985, som följer:

96 §

Polisen, fiskerimyndigheterna och gränsbevakningsväsendet skall utöva tillsyn över att bestämmelserna och föreskrifterna angående fiske följs samt, i enlighet med vad som föreskrivs nedan, omhänderta fångst som erhållits och redskap som använts vid olovligt fiske samt transportgods och handelsvara som enligt denna lag skall anses som olovliga.

101 §

I fall som avses i 1 mom. skall även en edsvuren fiskeövervakare, en polis eller en gränsbevakningsman samt, då vattenområdet eller fiskeområdet tillhör staten, en polis, en gränsbevakningsman eller en annan myndighet vars skyldighet det är att inom ett sådant område övervaka iakttagandet av bestämmelserna och föreskrifterna om fiske, omhänderta de fångstredskap vilka tillhör den som bedriver olovligt fiske samt hans fångst och den farkost från vilken fångsten bedrivits.

Denna lag träder i kraft den 20 .

15.

Lag**om ändring av naturvårdslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 8 kap. i naturvårdslagen av den 20 december 1996 (1096/1996) en ny 60 a § som följer:

8 kap.

över att denna lag iakttas på naturskyddsområden.

Åtgärdsförbud, tvångsmedel och straff

60 a §

Denna lag träder i kraft den 20 .

Gränsbevakningsväsendets tillsynsuppgifter

Gränsbevakningsväsendet deltar i tillsynen

16.

Lag**om ändring av lagen om fornminnen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 17 juni 1963 om fornminnen (295/1963) 22 och 24 §, samt
fogas till 20 §, sådan den lyder i lag 941/2002, ett nytt 5 mom. som följer:

20 §

gränsbevakningsväsendet.

Fartygsfynd och efterlevnaden av bestämmelserna om dem övervakas förutom av övriga myndigheter som avses i denna lag även av gränsbevakningsväsendet.

24 §

Anmälan som avses i 13 § 1 mom., 14 eller 16 § eller 20 § 3 mom. kan göras samt i 16 § 1 mom. avsett föremål lämnas även till polisen. Anmälan om fartygsfynd kan göras och föremål som hänför sig till fyndet lämnas även till gränsbevakningsväsendet. Polisen och gränsbevakningsväsendet skall utan dröjsmål vidarebefordra anmälningarna och föremålen till Museiverket.

22 §

En kopia av ett beslut som avses i 5 § 2 mom. eller 8 § 1 mom. skall ofördröjligen sändas till Museiverket och polisinrättningen vid vederbörande härad. En kopia av ett beslut som gäller fartygsfynd skall också sändas till den behöriga förvaltningsenheten vid

Denna lag träder i kraft den 20 .

17.

Lag**om ändring av 4 § i statstjänstemannalagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i statstjänstemannalagen av den 19 augusti 1994 (750/1994) 4 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1383/1995, 480/1999 och 108/2000, som följer:

4 §

Tjänster kan inrättas med anslag som står till förfogande för avlöningar.

Bestämmelser om inrättande, indragning och ändring av tjänster utfärdas genom förordning av statsrådet. Följande tjänster får inte inrättas eller dras in eller deras benämning ändras, om de inte har specificerats särskilt i statsbudgeten:

1) tjänsterna som justitiekansler i statsrådet och biträdande justitiekansler samt som kanslichef vid justitiekanslersämbetet,

2) tjänsterna som avdelningschef och biträdande avdelningschef vid ett ministerium samt motsvarande och högre tjänster vid ett ministerium,

3) tjänsterna som statssekreterare och understatssekreterare inom utrikesförvaltningen

samt tjänsterna som utrikesråd och motsvarande tjänster som biståndsråd,

4) domartjänster som avses i 12 kap.,

5) tjänsterna som chefer för under ett ministerium direkt lydande ämbetsverk med undantag för tjänster som föreskrivs genom förordning,

6) tjänsterna som kommandör för försvarsmakten, chef för huvudstaben, general eller amiral, försvarsmaktens chefsingenjör,

försvarsmaktens överläkare, fältbiskop och assessor,

7) tjänsterna som chef och biträdande chef för gränsbevakningsväsendet samt som general eller amiral vid gränsbevakningsväsendet,

8) tjänsterna som direktör för och miljöråd vid ett miljötillståndsverk.

Denna lag träder i kraft den 20 .

18.

Lag**om ändring av lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 22 augusti 2003 om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003) 14 § och 19 § 1 mom. 3 punkten samt
fogas till 7 kap. en ny 47 a § som följer:

14 §

Uppgifter som andra myndigheter lämnar ut till polisen genom registrering vid direkt anslutning eller för registrering i maskinläsbar form

Enligt avtal med den registeransvarige kan uppgifter lämnas till polisens personregister genom direkt anslutning eller i maskinläsbar form enligt följande:

1) av justitieförvaltningsmyndigheterna, kriminal- och fängvårdsmyndigheterna och rättsregistercentralen uppgifter om personer som de har efterlyst samt fängvårdsmyndigheterna signalementsuppgifter om personer som avtjänar eller har avtjänat straff som riktar sig mot friheten,

2) av tullverket och militärmyndigheterna uppgifter om personer som de har efterlyst, uppgifter om utlänningar, uppgifter som gäller utlänningars identitet och signalement samt uppgifter som behövs för förebyggande och utredning av brott som hör till gränsbe-

vakningsväsendets och tullverkets behörighet,

3) av myndigheterna inom utrikesförvaltningen uppgifter angående beslut om pass, visum, uppehålls- eller arbetstillstånd,

4) av gränsbevakningsväsendet i 2 § avsedda uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen (/) eller någon annanstans i lag, samt i 3 § avsedda uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag.

19 §

Utlämnande av uppgifter till andra myndigheter

Utan hinder av sekretessbestämmelserna får polisen lämna ut behövliga uppgifter genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar

form ur polisens personregister, med undantag för Europol-informationssystemet som avses i 30 § och Schengens nationella informationssystem som avses i 31 §, till:

3) gränsbevakningsväsendet när det är fråga om i 2 § avsedda uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag, och i 3 § avsedda uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag, samt uppgifter som behövs för gränsövervakning, genomförande av gränskontroller och övervakning av personers inresa och utresa,

7 kap.

Den registrerades rättigheter

47 a §

Kontroll på utlämning och utplåning av uppgifter som gränsbevakningsväsendet genom direkt anslutning lagrat i polisens informationssystem

Staben för gränsbevakningsväsendet skall beredas tillfälle att ge utlåtande innan de genom direkt anslutning i polisens informationssystem lagrade gränsbevakningsväsendets uppgifter skall utlämnas, sättas till arkiv, eller utplånas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

19.

Lag

om ändring av 8 § i lagen om säkerhetsutredningar

I enlighet med riksdagens beslut ändras i lagen av den 8 mars 2002 om säkerhetsutredningar (177/2002) 8 § 1 och 2 mom., av dem 8 § 1 mom. sådant det lyder delvis ändrat i lag 766/2003, som följer:

8 §

Genomförande av en säkerhetsutredning

En säkerhetsutredning kan enbart bygga på registeruppgifter i

1) informationssystemet för polisärenden, informationssystemet för förvaltningsärenden och skyddspolisens funktionella informationssystem, vilka avses i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003),

2) straffregistret och näringsförbudsregistret,

3) justitieförvaltningens datasystem med uppgifter om brottmål som är eller har varit föremål för åtalsprövning, och domslutssystemet,

4) straffdataregistret och säkerhetsdataregistret, vilka förs av huvudstaben,

5) undersöknings- och handräckningsregistret och registret för tillstånds- och övervakningsärenden i gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem, vilka förs av staben för gränsbevakningsväsendet,

6) undersöknings- och handräckningssystemet, som förs av tullstyrelsen,

7) befolkningsdatasystemet, samt

8) delregistret för visumärenden och delregistret för inresevillkor, vilka förs av utrikesministeriet och hör till utlämningsregistret.

Uppgifter i brottanmälningssystemet i informationssystemet för polisärenden och i brottanmälningssystemet i undersöknings- och handräckningsregistret i gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem får

användas bara om det inte finns skäl att misstänka att brottsanmälan är ogrundad. När uppgifter av detta slag används skall det kontrolleras i vilken fas av behandlingen ärendet befinner sig. Uppgifter i domslutssystemet får inte användas, om motsvarande uppgifter

med stöd av en bestämmelse i en lag därom har utplånats ur något annat register som nämns i 1 mom.

 Denna lag träder i kraft den 20 .

20.

Lag

om ändring av 48 § i medborgarskapslagen

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i medborgarskapslagen av den 16 maj 2003 (359/2003) 48 § 1 mom. som följer:

48 §

Rätt att få uppgifter ur register

Utöver vad som bestäms någon annanstans har Utlänningsverket för utförande av de uppgifter som föreskrivs för det i lag rätt att utan hinder av sekretessbestämmelserna och på det sätt som avtalas med den registeransvarige utan avgift få uppgifter som är nödvändiga för utredning av förutsättningarna för förvärv, behållande och förlust av samt

befrielse från finskt medborgarskap samt för bestämmande av medborgarskapsstatus, enligt följande:

- 1) uppgifter ur gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem,
- 2) uppgifter ur bötesregistret, och
- 3) uppgifter om skattskyldigas inkomster och förmögenhet samt andra beskattningsuppgifter ur skatteförvaltningens datasystem.

 Denna lag träder i kraft den 20 .

21.**Lag****om ändring av 14 § i sjöräddningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i sjöräddningslagen av den 30 november 2001 (1145/2001) 14 § 3 mom. som följer:

14 §

Rätt att få uppgifter av myndigheter

3 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (/), kan i kritiska lägen vid behov användas för organisering av efterspanings- och räddningsåtgärder.

Uppgifter ur gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem, som avses i

Denna lag träder i kraft den 20 .

22.

Lag

om ändring av 24 § i sjötrafiklagen

I enlighet med riksdagens beslut
fogas till 24 § i sjötrafiklagen av den 20 juni 1996 (463/1996), sådan denna paragraf lyder delvis ändrad genom lag 547/1999, ett nytt 3 mom. som följer:

24 §

Straff

och skick, skyldighet att visa upp dokument som hänför sig till sjötrafik eller regionala förbud och begränsningar som gäller sjötrafik utfärdas genom en förordning av statsrådet som utfärdas med stöd av 2 a kap. 9 § 2 mom. 6 punkten och 5 mom. i strafflagen.

Bestämmelser om ordningsbot som påföljd för underlåtelse att följa bestämmelserna om allmänna skyldigheter för dem som färdas på vatten, farkosters konstruktion, utrustning

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 11 februari 2005

Republikens President

TARJA HALONEN

Inrikesminister *Kari Rajamäki*

4.

Lag**om ändring av 11 § i passlagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i passlagen av den 22 augusti 1986 (642/1986) 11 §, sådan den lyder i lag 14/1998,
som följer:

Gällande lydelse

11 §

Resa från och till landet

Finsk medborgare skall resa från och till landet via ett gränsövergångsställe, om något annat inte följer av ett internationellt fördrag som är bindande för Finland. En passkontrollmyndighet eller en passkontrollör kan på det sätt som vederbörande ministerium närmare bestämmer bevilja tillstånd till utresa eller inresa också via ett annat ändamålsenligt ställe.

Genom förordning bestäms om gränsövergångsställen, passkontrollmyndigheter, passkontrollörer samt passkontrolluppgifter.

Föreslagen lydelse

11 §

Bestämmelser om passerande av gränsen

I gränsbevakningslagen (/) och bestämmelser som utfärdats med stöd av den föreskrivs om passerande av gränsen, gränsövergångsställen och deras öppettider samt fördelningen av gränskontrolluppgifter mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen på olika gränsövergångsställen.

Denna lag träder i kraft den 20

5.

Lag**om ändring av utlänningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i utlänningslagen av den 30 april 2004 (301/2004) 3 § 21 punkten, 4 § 3 mom., 12, 123, 174 och 179 § samt 181 § 1 mom. och 185 § 2 mom., samt
fogas till 182 §, sådan den lyder i lag 653/2004, ett nytt 2 mom. som följer:

Gällande lydelse

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

21) *gränskontrollmyndighet* gränsbevakningsväsendet och andra myndigheter som har rätt att utföra gränskontroll enligt lagen om gränsbevakningsväsendet (320/1999).

4 §

Förhållande till andra lagar

På undersökning som gränsbevakningsväsendet utför med stöd av denna lag tillämpas 47 § lagen om gränsbevakningsväsendet.

12 §

Gränsövergångsställen

En utlänning får resa in i och ut ur Finland endast via ett gränsövergångsställe, om inte något annat följer av Europeiska gemenskapernas lagstiftning eller ett internationellt fördrag som är bindande för Finland.

Gränskontrollmyndigheten kan bevilja tillstånd till inresa eller utresa också via något annat ställe än ett gränsövergångsställe (tillstånd till gränsövergång).

Föreslagen lydelse

3 §

Definitioner

I denna lag avses med

21) *gränskontrollmyndighet* gränsbevakningsväsendet och andra myndigheter som har rätt utföra gränskontroll enligt *gränsbevakningslagen* (/).

4 §

Förhållande till andra lagar

På undersökning som gränsbevakningsväsendet utför med stöd av denna lag tillämpas 27 § i *gränsbevakningslagen*.

12 §

Bestämmelser om passerande av gränsen

I *gränsbevakningslagen* och bestämmelser som utfärdats med stöd av den föreskrivs om passerande av gränsen, gränsövergångsställen och deras öppettider samt fördelningen av gränskontrolluppgifter mellan gränsbevakningsväsendet, polisen och tullen på olika gränsövergångsställen.

123 §

Beslut om tagande i förvar och placering av utlänningar som tagits i förvar

Beslut om tagande i förvar fattas av en tjänsteman som hör till befälet vid polisinspektionen i häradet eller vid centralkriminalpolisen, skyddspolisen eller rörliga polisen. Om kortvarigt förvar som varar högst 48 timmar kan beslut fattas också av chefen för juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet, en gränsbevakningsman med minst majors grad, områdeschefen vid en gränsbevaknings- eller sjöbevakningssektion eller chefen för en gränskontrollavdelning. Den som tagits i förvar eller hans eller hennes lagliga företrädare skall meddelas grunden för tagandet i förvar.

En utlänning som tagits i förvar skall så snart som möjligt placeras i en sådan förvarsenhet som avses i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter (116/2002).

En i 1 mom. avsedd tjänsteman kan fatta beslut om exceptionell placering av en i förvar tagen utlänning i polisens häkteslokaler, om

- 1) förvarsenheterna tillfälligt är fullsatta, eller
- 2) utlänningen tas i förvar långt från den närmaste förvarsenheten, varvid förvaret får fortgå högst fyra dygn.

En person som inte har fyllt 18 år får placeras i polisens häkteslokaler endast om också hans eller hennes vårdnadshavare eller någon annan myndig familjemedlem har tagits i förvar i polisens häkteslokaler.

I fråga om utlänningar som placerats i polisens häkteslokaler tillämpas lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter. För att ordningen och säkerheten skall kunna upprätthållas i häkteslokalerna kan i fråga om utlänningarna dock 5, 6, 6 a och 7 § lagen om rannsakningsfängelse (615/1974) tillämpas till den del det är nödvändigt om de åtgärder som

123 §

Beslut om tagande i förvar och placering av utlänningar som tagits i förvar

Beslut om tagande i förvar fattas av en tjänsteman som hör till befälet vid polisinspektionen i häradet eller vid centralkriminalpolisen, skyddspolisen eller rörliga polisen och av en anhållningsberättigad tjänsteman vid gränsbevakningsväsendet eller en gränsbevakningsman med minst majors grad samt chefen för ett gränsbevaknings- eller sjöbevakningsområde och chefen för en gränskontrollavdelning. Den som tagits i förvar eller hans eller hennes lagliga företrädare skall meddelas grunden för tagandet i förvar.

En utlänning som tagits i förvar skall så snart som möjligt placeras i en sådan förvarsenhet som avses i lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter (116/2002).

En i 1 mom. avsedd tjänsteman kan fatta beslut om exceptionell placering av en i förvar tagen utlänning i polisens häkteslokaler eller för högst 48 timmar i gränsbevakningsväsendets häkteslokaler, om

- 1) förvarsenheterna tillfälligt är fullsatta, eller
- 2) utlänningen tas i förvar långt från den närmaste förvarsenheten, varvid förvaret får fortgå högst fyra dygn i polisens häkteslokaler.

En person som inte har fyllt 18 år får placeras i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler endast om också hans eller hennes vårdnadshavare eller någon annan myndig familjemedlem har tagits i förvar i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler.

I fråga om utlänningar som placerats i polisens eller gränsbevakningsväsendets häkteslokaler tillämpas lagen om bemötande av utlänningar som tagits i förvar och om förvarsenheter. För att ordningen och säkerheten skall kunna upprätthållas i häkteslokalerna kan i fråga om utlänningarna dock 5, 6, 6 a och 7 § i lagen om rannsakningsfängelse (615/1974) tillämpas till den del det är

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

avses i nämnda paragrafer är förenliga med grunderna för att utlänningarna tagits i förvar.

nödvändigt om de åtgärder som avses i nämnda paragrafer är förenliga med grunderna för att utlänningarna tagits i förvar.

174 §

Anmälnings- och övervakningsskyldighet för fordonsförare och transportörer

Föraren av ett fordon som anländer eller avgår från Finland skall till gränskontrollmyndigheten vid in- respektive utresestället lämna uppgifter om personerna i fordonet. Befälhavaren för ett fartyg eller luftfartyg samt ägaren eller innehavaren av ett tåg eller något annat trafikmedel eller dennes företrädare skall till gränskontrollmyndigheten vid in- eller utresestället lämna en passagerar- och besättningsförteckning eller i övrigt uppgifter om trafikmedlets personal och passagerare samt övriga personer i trafikmedlet. Uppgifterna kan lämnas via teknisk anslutning.

Av passagerar- och besättningsförteckningen skall framgå personernas släkt- och förnamn, födelsedatum, kön och medborgarskap för varje person som antecknats i förteckningen samt trafikmedlets nationalitet och registeruppgifter samt ankomst- och avgångsorten.

En fordonsförare, befälhavaren för ett fartyg eller luftfartyg samt transportörens företrädare i något annat trafikmedel är skyldiga att övervaka att ingen som saknar rätt därtill tar sig in i landet utan gränskontrollmyndighetens samtycke. En fartygsbefälhavare skall i förväg underrätta gränskontrollmyndigheten om fripassagerare som påträffats ombord.

179 §

Påföljdsavgift för transportör

En transportör som bryter mot 173 § påförs en påföljdsavgift (*påföljdsavgift för transportör*). Avgiften utgör 3 000 euro per person som transporterats.

174 §

Anmälnings- och övervakningsskyldighet för fordonsförare och transportörer

En fordonsförare, befälhavaren för ett fartyg eller luftfartyg samt transportörens företrädare i något annat trafikmedel är skyldiga att övervaka att ingen som saknar rätt därtill tar sig in i landet utan gränskontrollmyndighetens samtycke. En fartygsbefälhavare skall i förväg underrätta gränskontrollmyndigheten om fripassagerare som påträffats ombord.

Bestämmelser om anmälningskyldighet för fordonsförare och transportörer finns i 19 och 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (/).

179 §

Påföljdsavgift för transportör

En transportör som bryter mot den kontrollskyldighet som föreskrivs i 173 § eller den skyldighet att lämna uppgifter som avses i 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet påförs en påföljdsavgift (*påföljdsavgift för*

Avgift påförs inte, om

1) transportören visar att han iakttagit skyldigheten att försäkra sig om att utlänningen vid medtagandet för transport haft ett sådant resedokument samt ett sådant visum eller uppehållstillstånd som krävs,

2) det resedokument, visum eller uppehållstillstånd som krävs har visat sig vara förfalskat och förfalskningen inte har kunnat urskiljas klart,

3) transporten av en person utan ett sådant resedokument, visum eller uppehållstillstånd som krävs har berott på ouppmärksamhet som med beaktande av samtliga omständigheter är ursäktlig, eller

4) om det i övrigt, med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att påföra avgift.

181 §

Påförande av påföljdsavgift för transportör

Påföljdsavgiften för transportör påförs i samband med gränskontrollen av kommandören eller biträdande kommandören för den gräns- eller sjöbevakningssektion eller chefen för den gräns- eller sjöbyrå inom vars verksamhetsområde överträdelsen av 173 § har konstaterats. Om polisen har varit gränskontrollmyndighet, påförs påföljdsavgiften för transportör av en tjänsteman som ingår i befälet för polisinsättningen i häradet. Om tullmyndigheten har utgjort gränskontrollmyndighet, påförs påföljdsavgiften för transportör av chefen för tulldistriktet

transportör). Avgiften för brott mot 173 § utgör 3 000 euro per person som transportrats. Avgiften för brott mot 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet utgör 3 000 euro för varje sådan resa för vilken uppgifter om passagerare inte meddelats eller för vilken bristfälliga eller felaktiga uppgifter meddelats.

Påföljdsavgift för transportör påförs inte om

1) transportören visar att han iakttagit skyldigheten att försäkra sig om att utlänningen vid medtagandet för transport haft ett sådant resedokument samt ett sådant visum eller uppehållstillstånd som krävs,

2) det resedokument, visum eller uppehållstillstånd som krävs har visat sig vara förfalskat och förfalskningen inte har kunnat urskiljas klart,

3) transporten av en person utan ett sådant resedokument, visum eller uppehållstillstånd som krävs eller felet i fråga om de uppgifter som skall lämnas om passagerare i flygtrafik har berott på ouppmärksamhet som med beaktande av samtliga omständigheter är ursäktlig, eller

4) om det i övrigt, med hänsyn till omständigheterna skulle vara oskäligt att påföra avgift.

Bestämmelserna i 2 mom. 1 punkten tillämpas inte vid påförande av avgift för brott mot 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

181 §

Påförande av påföljdsavgift för transportör

Påföljdsavgiften för transportör påförs i samband med gränskontrollen av kommandören eller biträdande kommandören för den gräns- eller sjöbevakningssektion eller chefen för den gräns- eller sjöbyrå inom vars verksamhetsområde överträdelsen av 173 § i denna lag eller 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet har konstaterats. Om polisen har varit gränskontrollmyndighet, påförs påföljdsavgiften för transportör av en tjänsteman som ingår i befälet för polisinsättningen i häradet. Om tullmyndigheten

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

eller chefen för tulldistriktets övervakningsenhet.

har utgjort gränskontrollmyndighet, påförs påföljdsavgiften för transportör av chefen för tulldistriktet eller chefen för tulldistriktets övervakningsenhet.

182 §

182 §

*Avlyftande av påföljdsavgift för transportör**Avlyftande av påföljdsavgift för transportör*

Den myndighet som påfört en påföljdsavgift för transportör skall avlyfta avgiften, om

1) en utlänning får stanna i landet därför att uppehållstillstånd beviljas honom eller henne på grund av flyktingskap, behov av skydd eller tillfälligt skydd, eller

2) en transportör döms till straff med stöd av 17 kap. 8 § i strafflagen för ordnande av olaglig inresa eller med stöd av 17 kap. 8 a § för grovt ordnande av olaglig inresa.

Bestämmelserna i denna paragraf gäller inte en påföljdsavgift som påförs för brott mot 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

185 §

185 §

*Utlänningsförseelse**Utlänningsförseelse*

För utlänningsförseelse döms även den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet försummar sin skyldighet enligt 174 eller 175 §.

För utlänningsförseelse döms även den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet försummar sin skyldighet enligt 174 eller 175 § i denna lag eller 19 och 20 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

6.

Lag**om ändring av 4 och 21 § i ordningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i ordningslagen av den 27 juni 2003 (612/2003) 4 och 21 § som följer:

Gällande lydelse

4 §

Intagande av rusmedel

Det är förbjudet att inta rusmedel på allmänna platser i tätorter och i ett fordon i kollektivtrafik.

Vad som bestäms i 1 mom. gäller inte serveringsområden med särskilt tillstånd eller enligt anmälan eller de inre utrymmena i ett fordon i privat bruk. Det gäller inte heller intagande av alkoholdrycker i parker eller på någon annan därmed jämförbar allmän plats så att intagandet samt den vistelse på platsen och det beteende som hör samman därmed inte utgör ett hinder eller gör det oskäligt svårt för andra att utöva sin rätt att använda platserna för deras egentliga ändamål.

21 §

Förverkandepåföljd, förstörande och fråntagande

Bestämmelser om förverkande av hjälpmedel vid brott samt föremål och egendom som har framställts, tillverkats eller fåtts till stånd genom brott eller som har varit föremål för ett brott finns i 10 kap. strafflagen. Polisen kan frånta den som innehar ett i 9 eller 10 § avsett föremål eller ämne eller ett i 13 § avsett ämne. En anhållningsberättigad tjänsteman har rätt att bevisligen förstöra ett i 9 eller 10 § avsett föremål eller ämne som kan tas i beslag, om det är av ringa

Föreslagen lydelse

4 §

Intagande av berusningsmedel

Det är förbjudet att inta *berusningsmedel* på allmänna platser i tätorter, *vid gränsövergångsställen som avses i gränsbevakningslagen (/)* och i fordon i kollektivtrafik.

Vad som bestäms i 1 mom. gäller inte serveringsområden med särskilt tillstånd eller enligt anmälan eller de inre utrymmena i ett fordon i privat bruk. Det gäller inte heller intagande av alkoholdrycker i parker eller på någon annan därmed jämförbar allmän plats så att intagandet samt den vistelse på platsen och det beteende som hör samman därmed inte utgör ett hinder eller gör det oskäligt svårt för andra att utöva sin rätt att använda platserna för deras egentliga ändamål.

21 §

Förverkandepåföljd, förstörande och fråntagande

Bestämmelser om förverkande av hjälpmedel vid brott samt föremål och egendom som har framställts, tillverkats eller fåtts till stånd genom brott eller som har varit föremål för ett brott finns i 10 kap. i strafflagen. Polisen *samt, vid gränsövergångsställen och i sådana fordon i kollektivtrafik där gränskontroll genomförs, även en gränsbevakningsman kan frånta den som innehar ett föremål eller ämne som avses i 9 eller 10 §* detta föremål eller ämne. Polisen kan

Gällande lydelse

värde och det är uppenbart att det av domstol skulle dömas förverkat till staten. En polisman som hör till befälet har rätt att bevisligen förstöra även ett i 13 § avsett ämne jämte kärl, om ämnet jämte kärl är av ringa värde.

Polisen kan för bevarande av ordning och säkerhet frånta en person som i strid med 4 § har intagit rusmedel de ämnen som denne innehar i ett öppnat eller öppet kärl och bevisligen förstöra dem.

Föreslagen lydelse

dessutom frånta den som innehar ett ämne som avses i 13 § detta ämne. En anhållningsberättigad tjänsteman har rätt att bevisligen förstöra ett i 9 eller 10 § avsett föremål eller ämne som kan tas i beslag, om det är av ringa värde och det är uppenbart att det av domstol skulle dömas förverkat till staten. En polisman som hör till befälet har rätt att bevisligen förstöra även ett i 13 § avsett ämne jämte kärl, om ämnet jämte kärl är av ringa värde.

Polisen *samt, vid gränsövergångsställen och i sådana fordon i kollektivtrafik där gränskontroll genomförs, även en gränsbevakningsman* kan för bevarande av ordning och säkerhet frånta en person som i strid med 4 § har intagit berusningsmedel de ämnen som denne innehar i ett öppnat eller öppet kärl och bevisligen förstöra dem.

Denna lag träder i kraft den 20 .

7.

Lag**om ändring av 10 a och 21 § i polislagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i polislagen av den 7 april 1995 (493/1995) 10 a och 21 §, av dem 10 a § sådan den lyder i lag 21/2001, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

10 a §

10 a §

Gränskontroll och tullåtgärder

Gränskontroll och tullåtgärder

I syfte att ta i beslag ett föremål eller ämne som tillverkats, importerats eller innehåller olagligen, eller för att förhindra olaglig inresa, har en polisman rätt att verkställa gränskontroll enligt lagen om gränsbekvakningsväsendet (320/1999) och att utföra tullåtgärder enligt tullagen (1466/1994).

För att utföra en åtgärd som ingår i gränskontroll har en polisman sådana befogenheter som föreskrivs i 3 kap. 15 § 1 och 2 mom., 16, 17 och 21 § lagen om gränsbekvakningsväsendet samt för att utföra tullåtgärder sådan befogenhet som föreskrivs för annan behörig myndighet som avses i 14 § tullagen. En polisman har samma rätt att verkställa gränskontroll och utföra en åtgärd som ingår i den också på de gränsovergångsställen, där polisen eller en tullmyndighet har hand om passkontrollen.

Förutsätter tullåtgärder kroppsbesiktning eller annan granskning än granskning av resgods eller ytterkläder utan att förundersökning görs, iaktas vid utförande av dessa åtgärder 15 § tullagen. Den polisman som beslutar om åtgärder skall dock höra till befälet.

En polisman har rätt att i gränskontrolluppdrag genomföra gränskontroll enligt gränsbekvakningslagen (/) vid ett gränsovergångsställe eller på någon annan plats som avses i 14 § i gränsbekvakningslagen med sådana befogenheter som anges i 28 och 29 § i nämnda lag.

I syfte att ta i beslag ett föremål eller ämne som tillverkats, importerats eller innehåller olagligen har en polisman rätt att utföra tullåtgärder enligt tullagen (1466/1994) med sådana befogenheter som anges i 14 § i nämnda lag. Förutsätter tullåtgärder kroppsbesiktning eller annan granskning än granskning av resgods eller ytterkläder utan att förundersökning görs, iaktas vid utförande av dessa åtgärder 15 § i tullagen. Den polisman som beslutar om åtgärder skall dock höra till befälet.

Gällande lydelse

21 §

Stannande och flyttning av fordon

En polisman får befalla om att ett fordon skall stannas, om detta är nödvändigt för påträffande av en efterlyst person eller en annan person som skall gripas, för övervakning som hänför sig till användningen av fordonet, upprätthållande av allmän ordning och säkerhet eller avvärijande eller utredning av brott.

En polisman har rätt att flytta ett fordon eller befalla att det skall flyttas, om detta är nödvändigt för övervakning som hänför sig till användningen av fordonet, upprätthållande av allmän ordning och säkerhet eller avvärijande av brott.

Om övervakning av vägtrafiken stadgas i vägtrafiklagen (267/81). Om när ett luftfartyg skall anmanas att landa stadgas i luftfartslagen (595/64).

Föreslagen lydelse

21 §

Stannande och flyttning av fordon

En polisman får befalla om att ett fordon skall stannas, om detta är nödvändigt för påträffande av en efterlyst person eller en annan person som skall gripas, för övervakning eller gränskontroll som hänför sig till användningen av fordonet, upprätthållande av allmän ordning och säkerhet eller avvärijande eller utredning av brott.

En polisman har rätt att flytta ett fordon eller befalla att det skall flyttas, om detta är nödvändigt för övervakning eller gränskontroll som hänför sig till användningen av fordonet, upprätthållande av allmän ordning och säkerhet eller avvärijande av brott.

Bestämmelser om övervakning av vägtrafiken finns i vägtrafiklagen (267/1981). Bestämmelser om när ett luftfartyg skall anmanas att landa finns i luftfartslagen (281/1995).

Denna lag träder i kraft den 20 .

8.**Lag****om ändring av 14 a § i tullagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tullagen av den 29 december 1994 (1466/1994) 14 a §, sådan den lyder i lag
241/2001, som följer:

Gällande lydelse

14 a §

En tullman har rätt att vidta åtgärder som hör till sådan gränskontroll som avses i 2 § 3 punkten lagen om gränsbevakningsväsendet (320/1999) med sådana befogenheter som anges i 15 § 1 och 2 mom. samt 16, 17 och 21 § i nämnda lag.

Föreslagen lydelse

14 a §

En tullman har rätt att *i gränskontrolluppgifter genomföra i gränsbevakningslagen (/) avsedd gränskontroll vid ett gränsövergångsställe eller på någon annan plats som avses i 14 § i gränsbevakningslagen med sådana befogenheter som anges i 28, 29, 36 och 38 § i nämnda lag.*

Denna lag träder i kraft den 20 .

9.

Lag**om ändring av strafflagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i strafflagen av den 19 december 1889 (39/1889) 2 a kap. 9 § 2 mom. och 24 kap. 3 §, sådana de lyder, 2 a kap. 9 § 2 mom. i lag 613/2003 och 24 kap. 3 § i lag 531/2000, samt fogas till 16 kap. en ny 4 a § som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

2 a kap.

Om böter, förvandlingsstraff och ordningsbot

9 §

9 §

Ordningsbotsföreseelser

Ordningsbotsföreseelser

Ordningsbot kan bestämmas som påföljd för ringa brott mot vägtrafiklagen (267/1981) eller fordonslagen (1090/2002) eller sådana bestämmelser som utfärdats med stöd av dem och som gäller

- 1) gående,
 - 2) förare av motorlösa fordon,
 - 3) motordrivna fordons eller släpfordons konstruktion, utrustning, skick eller handlingar som skall medföras vid körning av motordrivna fordon, störande och onödig körning med motordrivna fordon, persontransport, användning av förarens eller passagerarens personliga skyddsutrustning, övriga trafikregler som gäller för föraren eller påbud, förbud eller begränsningar som anges med trafikanordning,
 - 4) överskridande av den högsta tillåtna hastigheten med ett motordrivet fordon, eller
 - 5) besiktning och anmälan för registrering av fordon.
-

Ordningsbot kan bestämmas som påföljd för ringa brott mot vägtrafiklagen (267/1981), fordonslagen (1090/2002) eller sjötrafiklagen (463/1996) eller sådana bestämmelser som utfärdats med stöd av dem och som gäller

- 1) gående
- 2) förare av motorlösa fordon,
- 3) motordrivna fordons eller släpfordons konstruktion, utrustning, skick eller handlingar som skall medföras vid körning av motordrivna fordon, störande och onödig körning med motordrivna fordon, persontransport, användning av förarens eller passagerarens personliga skyddsutrustning, övriga trafikregler som gäller för föraren eller påbud, förbud eller begränsningar som anges med trafikanordning,
- 4) överskridande av den högsta tillåtna hastigheten med ett motordrivet fordon,
- 5) besiktning och anmälan för registrering av fordon, eller
- 6) allmänna skyldigheter för dem som färdas på vatten, farkosters konstruktion, utrustning och skick, skyldighet att visa upp

Gällande lydelse

Förselagen lydelse

dokument som hänför sig till sjötrafik eller regionala förbud och begränsningar som gäller sjötrafik.

16 kap.

Om brott mot myndigheter

4 a §

Tredska mot gränsbevakningsman

Den som

1) underlåter att lyda en befallning eller ett förbud som en gränsbevakningsman för utförandet av ett uppdrag meddelar inom ramen för sina befogenheter,

2) vägrar lämna en gränsbevakningsman personuppgifter som avses i 36 § 1 mom. i gränsbevakningslagen (/),

3) underlåter att följa ett tydligt tecken eller en befallning som en gränsbevakningsman ger enligt 38 § i gränsbevakningslagen för att reglera trafiken eller stanna ett fordon eller få det flyttat,

4) underlåter att iaktta ett förbud eller en befallning som en sjöräddningsledare ger med stöd av 11 a § i sjöräddningslagen (1145/2001),

5) utan anledning tillkallar en gränsbevakningsman eller försvårar en gränsbevakningsmans verksamhet genom att lämna falska uppgifter,

skall, om strängare straff för gärningen inte föreskrivs på något annat ställe i lag, för tredska mot gränsbevakningsman dömas till böter eller fängelse i högst tre månader.

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

24 kap.

Om kränkning av integritet och frid samt om ärekränkning

3 §

3 §

Brott mot offentlig frid

Brott mot offentlig frid

Den som obehörigen

1) tränger sig in eller i smyg eller genom att vilseleda någon inträder i ett ämbetsverk, en affärslokal, ett kontor, en produktionsinrättning, en möteslokal eller någon annan motsvarande lokal eller byggnad eller på en sådan byggnads omgärdade gårdsområde, eller på ett kasernområde eller ett annat område som är i försvarsmaktens användning, där det enligt beslut av behörig myndighet är förbjudet att röra sig, eller

2) gömmer sig eller stannar kvar på en plats som avses i 1 punkten, skall för brott mot offentlig frid dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Som brott mot offentlig frid anses dock inte en gärning som föranlett endast liten olägenhet.

Den som obehörigen

1) tränger sig in eller i smyg eller genom att vilseleda någon inträder i ett ämbetsverk, en affärslokal, ett kontor, en produktionsinrättning, en möteslokal eller någon annan motsvarande lokal eller byggnad eller på en sådan byggnads omgärdade gårdsområde, eller på ett kasernområde eller ett annat område som är i försvarsmaktens eller gränsbevakningsväsendets användning, där det enligt beslut av behörig myndighet är förbjudet att röra sig, eller

2) gömmer sig eller stannar kvar på en plats som avses i 1 punkten, skall för *brott mot offentlig frid* dömas till böter eller fängelse i högst sex månader.

Som brott mot offentlig frid anses dock inte en gärning som föranlett endast liten olägenhet.

Denna lag träder i kraft den 20 .

10.

Lag**om ändring av 1 kap. 6 § och 5 a kap. 5 § i tvångsmedelslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i tvångsmedelslagen av den 30 april 1987 (450/1987) 1 kap. 6 § 4 punkten och 5 a kap. 5 § 3 mom., sådana de lyder, 1 kap. 6 § 4 punkten i lag 646/2003 och 5 a kap. 5 § 3 mom. i lag 1300/2003, som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

Gripande, anhållande och häktning

6 §

6 §

Anhållningsberättigad tjänsteman

Anhållningsberättigad tjänsteman

Om anhållande beslutar en *anhållningsberättigad* tjänsteman. Anhållningsberättigade tjänstemän är:

4) chefen för gränsbevakningsväsendet, avdelningschefen vid juridiska avdelningen och byråchefen vid administrativa byrån vid staben för gränsbevakningsväsendet samt kommandörerna för gränsbevaknings- och sjöbevakningssektionerna.

Om anhållande beslutar en *anhållningsberättigad* tjänsteman. Anhållningsberättigade tjänstemän är:

4) chefen och *biträdande chefen* för gränsbevakningsväsendet, *avdelningschefen för gräns- och sjöavdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet*, avdelningschefen, byråchefen och *överinspektörerna vid juridiska avdelningen* vid staben för gränsbevakningsväsendet, kommandörerna och *biträdande kommandörerna* för gränsbevaknings- och sjöbevakningssektionerna, *chefen för en gränsbyrå eller sjöbyrå vid en gränsbevaknings- eller sjöbevakningssektion samt chefen och vicechefen för en gränskontrollavdelning.*

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

5 a kap.

Teleavlyssning, teleövervakning och teknisk observation

5 §

5 §

*Beslut om åtgärd**Beslut om åtgärd*

På framställning av undersökningsledaren beslutar den polisman som är chef eller biträdande chef för den polisenhet som ansvarar för förundersökningen om annan teknisk avlyssning än sådan som avses i 1 mom. Vid förundersökning som görs av tullverket fattas beslutet av chefen för Tullstyrelsens bevakningsavdelning eller för bevakningsavdelningens enhet som ansvarar för undersökningen eller av chefen för tulldistriktet i fråga. Om en allmän åklagare är undersökningsledare fattas beslutet av åklagaren i fråga.

På framställning av undersökningsledaren beslutar den polisman som är chef eller biträdande chef för den polisenhet som ansvarar för förundersökningen om annan teknisk avlyssning än sådan som avses i 1 mom. Vid förundersökning som görs av tullverket fattas beslutet av chefen för Tullstyrelsens bevakningsavdelning eller för den enhet vid bevakningsavdelningen som ansvarar för undersökningen eller av chefen för tulldistriktet i fråga. *Vid förundersökning som görs av gränsbevakningsväsendet fattas beslutet av avdelningschefen, byråchefen eller överinspektörerna vid juridiska avdelningen vid staben för gränsbevakningsväsendet.* Om en allmän åklagare är undersökningsledare fattas beslutet av åklagaren i fråga.

Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag**om ändring av vägtrafiklagen**

I enlighet med riksdagens beslut:
fogas till 76 § i vägtrafiklagen av den 3 april 1981 (267/1981), sådan den lyder i lag 1199/2002, ett nytt 2 mom. och nya 76 a § och 96 a § som följer:

Gällande lydelse

76 §

Grunder för temporärt körförbud

En polisman kan utfärda temporärt körförbud för den som har körrätt och omhändertagna körkortet, om

1) det finns sannolika skäl att misstänka att han har gjort sig skyldig till rattfylleribrott enligt 23 kap. 3 § 1 mom. eller 4 § strafflagen,

2) det finns skäl att misstänka att han har gjort sig skyldig till grovt äventyrande av trafiksäkerheten eller till rattfylleribrott enligt 23 kap. 3 § 2 eller 3 mom. strafflagen,

3) det är sannolikt att det finns förutsättningar för att meddela körförbud med stöd av 75 § 2 mom. 3-6 punkten eller 3 mom., eller om

4) det är uppenbart att körförmågan hos den som har körrätt, på grund av sjukdom eller skada eller av någon annan sådan orsak har försämrats i sådan utsträckning att den övriga trafiken utsätts för väsentlig fara om körningen fortsätter och det därför inte kan anses tillräckligt att enbart utreda hälso-tillståndet enligt 73 § 2 mom.

Föreslagen lydelse

76 §

Grunder för temporärt körförbud

En gränsbevakningsman kan i samband med ett gränskontrolluppdrag utfärda temporärt körförbud för den som har körrätt och omhändertagna körkortet, om

1) det finns sannolika skäl att misstänka att personen har gjort sig skyldig till rattfylleribrott enligt 23 kap. 3 § 1 punkten eller 4 § i strafflagen,

2) det finns skäl att misstänka att personen har gjort sig skyldig till rattfylleribrott

*Gällande lydelse**Föreslagen lydelse*

enligt 23 kap. 3 § 2 eller 3 mom. i strafflagen.

*76 a §**Överförande till polisen av ett körförbuds-
ärende som gränsbevakningsväsendet ut-
färdat*

Gränsbevakningsväsendet skall överföra ett ärende som gäller utfärdande av temporärt körförbud till polisen utan dröjsmål efter det att körförbudet utfärdats. I fråga om temporära körförbud som utfärdas av en gränsbevakningsman gäller i övrigt vad som bestäms om temporärt körförbud som utfärdas av polisen.

*96 a §**Tillsyn över användningen av skyddshjälm*

En gränsbevakningsman och en tullman har i tjänsteutövning som hänför sig till trafikövervakning samma rätt som polisen att övervaka att bestämmelserna om användning av skyddshjälm iakttas.

Denna lag träder i kraft den 20 .

12.

Lag**om ändring av 11 och 17 § i lagen om fordonstrafikregistret**

I enlighet med riksdagens beslut:
ändras i lagen av den 13 juni 2003 om fordonstrafikregistret (541/2003) 11 § 1 mom. 8 punkten, 17 § 2 mom. 11 punkten och den svenska språkdräkten i det inledande stycket i 17 § 2 mom. och
fogas till 11 § 1 mom. en ny 9 punkt samt till 17 § 2 mom. en ny 12 punkt som följer:

Gällande lydelse

11 §

Rätt att få uppgifter från myndigheter

Utan hinder av vad som bestäms om hemlighållande av uppgifter har den registeransvarige rätt att få uppgifter enligt följande:

8) från länsstyrelsen uppgifter om trafik-tillstånd och tillstånd att hålla bilskola.

17 §

Sekretessbelagda uppgifter och utlämnande av dem

Sekretessbelagda uppgifter i registret får dock lämnas ut som följer:

11) till de myndigheter i landskapet Åland och en EES-stat som registrerar fordon eller körkort eller har hand om övervakningen av dessa, uppgifter som är nödvändiga för registrering, övervakning och överlåtelse av fordon och körkort.

Föreslagen lydelse

11 §

Rätt att få uppgifter från myndigheter

Utan hinder av vad som bestäms om hemlighållande av uppgifter har den registeransvarige rätt att få uppgifter enligt följande:

8) från länsstyrelsen uppgifter om trafik-tillstånd och tillstånd att hålla bilskola,

9) från gränsbevakningsväsendet uppgifter om temporärt körförbud och grunderna för det samt om omhändertagande av körkort.

17 §

Sekretessbelagda uppgifter och utlämnande av dem

Sekretessbelagda uppgifter i registret får dock *utan hinder av sekretessbestämmelserna* lämnas ut som följer:

11) till de myndigheter i landskapet Åland och en EES-stat som registrerar fordon eller körkort eller har hand om övervakningen av dessa, uppgifter som är nödvändiga för registrering, övervakning och överlåtelse av fordon och körkort,

12) till gränsbevakningsväsendet uppgifter om brott och påföljder vid brottet samt andra påföljder för upprätthållande av gränssäkerheten, för förundersökning och annan undersökning, för efterspaning, för

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

en räddningsavgift eller för påförande av påföljdsavgift för transportör enligt utlänningslagen (301/2004) samt ett fotografi av personen och personens namnteckningsprov för identifiering av personen..

Denna lag träder i kraft den 20 .

13.

Lag**om ändring av territorialövervakningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
upphävs 30 § 4 mom. i territorialövervakningslagen av den 18 augusti 2000 (755/2000),
samt

ändras 20 § 3 mom., 24 § 2 mom., 30 § 1 mom., och 35 § 2 mom., som följer:

Gällande lydelse

20 §

Tillståndsmyndighet och tillståndsansökan

Ett ärende som gäller beviljande eller återkallande av tillstånd för verksamhet som avses i 14 § 1 mom. 1 punkten och som bedrivs inom gränszonen handläggs och avgörs dock av staben för gränsbevakningsväsendet.

24 §

Territorialövervakningsmyndigheternas uppgifter

Gränsbevakningsmyndigheterna svarar för territorialövervakningen på sitt övervakningsområde i samband med de uppgifter som hänför sig till gränsbevakningen och gränskontrollen.

30 §

Teknisk övervakning

Försvarsmakten har på ett område som är i försvarsmaktens besittning samt vid havskusten och på havet rätt att företa teknisk övervakning av byggnader som är avsedda för något annat ändamål än som stadigvarande bostad eller av annars hemfridsskyddade byggnader eller områden som en del

Föreslagen lydelse

20 §

Tillståndsmyndighet och tillståndsansökan

Ett ärende som gäller beviljande eller återkallande av tillstånd för verksamhet som avses i 14 § 1 mom. 1 punkten och som bedrivs inom gränszonen handläggs och avgörs dock av gränsbevakningsväsendet.

24 §

Territorialövervakningsmyndigheternas uppgifter

Gränsbevakningsväsendet svarar för territorialövervakningen vid rikets gränser samt inom de områden som dess verksamhet enligt 4 § i gränsbevakningslagen (/) omfattar.

30 §

Teknisk övervakning

Försvarsmakten och gränsbevakningsväsendet har på det område som är i deras besittning samt vid havskusten och på havet rätt att företa teknisk övervakning av byggnader som är avsedda för något annat ändamål än som stadigvarande bostad eller av annars hemfridsskyddade byggnader eller

Gällande lydelse

av territorialövervakningen samt för att förebygga brott som avses i 44 § och i 17 kap. 7 b § strafflagen (39/1889), för att identifiera personer som är misstänkta för sådana brott samt för att bevaka särskilda övervakningsobjekt.

 Om teknisk övervakning som verkställs av gränsbevakningsväsendet bestäms i lagen om gränsbevakningsväsendet (320/1999).

35 §

Undersökning av territorieförseelse och territoriekränkning

 Förundersökningen av territorieförseelser och territoriekränkningar utförs av polisen eller gränsbevakningsväsendet så som bestäms i lagen om gränsbevakningsväsendet.

Föreslagen lydelse

områden som en del av territorialövervakningen samt för att förebygga brott som avses i 44 § och i 17 kap. 7 b § i strafflagen (39/1889), för att identifiera personer som är misstänkta för sådana brott samt för att bevaka särskilda övervakningsobjekt.

 (4 mom. upphävs)

35 §

Undersökning av territorieförseelse och territoriekränkning

 Förundersökningen av territorieförseelser och territoriekränkningar utförs av polisen eller gränsbevakningsväsendet så som bestäms i *gränsbevakningslagen* (/).

Denna lag träder i kraft den 20 .

14.

Lag**om ändring av 96 och 101 § i lagen om fiske**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 16 april 1982 om fiske (286/1982) 96 § 1 mom. och 101 § 2 mom.,
sådana de lyder, 96 § 1 mom. i lag 1066/2004 och 101 § 2 mom. i lag 112/1985, som följer:

Gällande lydelse

96 §

Polisen och fiskerimyndigheterna samt i vatten vid riksgränsen, på Finlands territorialvatten och i Finlands ekonomiska zon skall gränsbevakningsmyndigheterna utöva tillsyn över att bestämmelserna och föreskrifterna angående fiske följs samt, i enlighet med vad som föreskrivs nedan, omhändertar fångst som erhållits och redskap som använts vid olovligt fiske samt transportgods och handelsvara som enligt denna lag skall anses som olovliga. Tillsynen enligt detta moment får inte vara till förfång för gränsbevakningsmyndigheterna i deras egentliga tjänsteutövning.

101 §

I fall som avses i 1 mom. skall även edsvuren fiskeövervakare och polis samt, då vattenområdet tillhör eller fiskerätten tillkommer staten, polis- och annan myndighet vars skyldighet det är att inom sådant område övervaka iakttagandet av stadgandena och bestämmelserna om fiske, omhändertar de fångstredskap vilka tillhör den som bedriver olovligt fiske samt hans fångst även som den farkost från vilken fångsten bedrivits.

Föreslagen lydelse

96 §

Polisen, fiskerimyndigheterna och gränsbevakningsväsendet skall utöva tillsyn över att bestämmelserna och föreskrifterna angående fiske följs samt, i enlighet med vad som föreskrivs nedan, omhändertar fångst som erhållits och redskap som använts vid olovligt fiske samt transportgods och handelsvara som enligt denna lag skall anses som olovliga.

101 §

I fall som avses i 1 mom. skall även edsvuren fiskeövervakare, en polis eller en gränsbevakningsman samt, då vattenområdet eller fiskeområdet tillhör staten, en polis, en gränsbevakningsman eller en annan myndighet vars skyldighet det är att inom ett sådant område övervaka iakttagandet av bestämmelserna och föreskrifterna om fiske, omhändertar de fångstredskap vilka tillhör den som bedriver olovligt fiske samt hans fångst och den farkost från vilken fångsten bedrivits.

Denna lag träder i kraft den 20 .

16.

Lag**om ändring av lagen om fornminnen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 17 juni 1963 om fornminnen (295/1963) 22 och 24 §, samt
fogas till 20 §, sådan den lyder i lag 941/2002, ett nytt 5 mom. som följer:

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

20 §

Fartygsfynd och efterlevnaden av bestämmelserna om dem övervakas förutom av övriga myndigheter som avses i denna lag även av gränsbevakningsväsendet.

22 §

Avskrift av beslut, som avses i 5 § 2 mom. eller 8 § 1 mom., skall ofördröjligen sändas till arkeologiska kommissionen och polismyndigheten på orten.

22 §

En kopia av ett beslut som avses i 5 § 2 mom. eller 8 § 1 mom. skall ofördröjligen sändas till Museiverket och polisinrättningen vid vederbörande härad. En kopia av ett beslut som gäller fartygsfynd skall också sändas till den behöriga förvaltningsenheten vid gränsbevakningsväsendet.

24 §

Anmälan, varom stadgats i 13 § 1 mom., 14 eller 16 § eller 20 § 3 mom., må göras samt i 16 § 1 mom. avsett föremål lämnas även till polismyndighet, som ofördröjligen skall befordra dem till arkeologiska kommissionen.

24 §

Anmälan som avses i 13 § 1 mom., 14 eller 16 § eller 20 § 3 mom. kan göras samt i 16 § 1 mom. avsett föremål lämnas även till polisen. Anmälan om fartygsfynd kan göras och föremål som hänför sig till fyndet lämnas även till gränsbevakningsväsendet. Polisen och gränsbevakningsväsendet skall utan dröjsmål vidarebefordra anmälningarna och föremålen till Museiverket.

Denna lag träder i kraft den 20 .

17.

Lag**om ändring av 4 § i statstjänstemannalagen**

I enlighet med riksdagens beslut *ändras* i statstjänstemannalagen av den 19 augusti 1994 (750/1994) 4 § sådan den lyder delvis ändrad i lagarna 1383/1995, 480/1999 och 108/2000, som följer:

Gällande lydelse

4 §

Tjänster kan inrättas med anslag som står till förfogande för avlöningar.

Stadganden om inrättande, indragning och ändring av tjänster utfärdas genom förordning. Följande tjänster får inte inrättas eller dras in eller deras benämning ändras, om de inte har specificerats särskilt i statsbudgeten:

2) tjänsterna som justitiekansler i statsrådet och justitiekanslersadjoint samt som kanslichef vid justitiekanslersämbetet,

3) tjänsterna som avdelningschef och biträdande avdelningschef vid ett ministerium samt motsvarande och högre tjänster vid ett ministerium,

4) tjänsterna som statssekreterare och understatssekreterare inom utrikesförvaltningen samt tjänsterna som utrikesråd och motsvarande tjänster som biståndsråd,

5) domartjänster som avses i 12 kap.

6) tjänsterna som chefer för under ett ministerium direkt lydande ämbetsverk med undantag för tjänster som föreskrivs genom förordning,

7) tjänsterna som kommandör för försvarsmakten, chef för huvudstaben, general eller amiral, försvarsmaktens chefsingenjör,

Föreslagen lydelse

4 §

Tjänster kan inrättas med anslag som står till förfogande för avlöningar.

Bestämmelser om inrättande, indragning och ändring av tjänster utfärdas genom förordning av statsrådet. Följande tjänster får inte inrättas eller dras in eller deras benämning ändras, om de inte har specificerats särskilt i statsbudgeten:

1) tjänsterna som justitiekansler i statsrådet och biträdande justitiekansler samt som kanslichef vid justitiekanslersämbetet,

2) tjänsterna som avdelningschef och biträdande avdelningschef vid ett ministerium samt motsvarande och högre tjänster vid ett ministerium,

3) tjänsterna som statssekreterare och understatssekreterare inom utrikesförvaltningen samt tjänsterna som utrikesråd och motsvarande tjänster som biståndsråd,

4) domartjänster som avses i 12 kap.,

5) tjänsterna som chefer för under ett ministerium direkt lydande ämbetsverk med undantag för tjänster som föreskrivs genom förordning,

6) tjänsterna som kommandör för försvarsmakten, chef för huvudstaben, general eller amiral, försvarsmaktens chefsingenjör, försvarsmaktens överläkare, fältbiskop och assessor,

7) tjänsterna som chef och biträdande chef för gränsbevakningsväsendet *samt som general eller amiral vid gränsbevaknings-*

Gällande lydelse

försvarsmaktens överläkare, fältbiskop och assessor,

8) tjänsterna som chef och biträdande chef för gränsbevakningsväsendet samt som generalmajor och konteramiral vid gränsbevakningsväsendet,

9) tjänsterna som direktör för och miljöråd vid ett miljötillståndsverk..

Föreslagen lydelse

väsendet

8) tjänsterna som direktör för och miljöråd vid ett miljötillståndsverk.

Denna lag träder i kraft den 20 .

18.

Lag**om ändring av lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 22 augusti 2003 om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003) 14 § och 19 § 1 mom. 3 punkten samt fogas till 7 kap. en ny 47 a § som följer:

Gällande lydelse

14 §

Uppgifter som andra myndigheter lämnar ut till polisen genom registrering vid direkt anslutning eller för registrering i maskinläsbar form

Enligt avtal med den registeransvarige kan uppgifter lämnas till polisens personregister genom direkt anslutning eller i maskinläsbar form enligt följande:

1) av justitieförvaltningsmyndigheterna, kriminal- och fängvårdsmyndigheterna och rättsregistercentralen uppgifter om personer som de har efterlyst samt fängvårdsmyndigheterna signalementsuppgifter om personer som avtjänar eller har avtjänat straff som riktar sig mot friheten,

2) av gränsbevakningsväsendet, tullverket och militärmyndigheterna uppgifter om personer som de har efterlyst, uppgifter om utlänningar, uppgifter som gäller utlänningars identitet och signalement samt uppgifter som behövs för förebyggande och utredning av brott som hör till gränsbevakningsväsendets och tullverkets behörighet,

3) av myndigheterna inom utrikesförvaltningen uppgifter angående beslut om pass, visum, uppehålls- eller arbetstillstånd.

Föreslagen lydelse

14 §

Uppgifter som andra myndigheter lämnar ut till polisen genom registrering vid direkt anslutning eller för registrering i maskinläsbar form

Enligt avtal med den registeransvarige kan uppgifter lämnas till polisens personregister genom direkt anslutning eller i maskinläsbar form enligt följande:

1) av justitieförvaltningsmyndigheterna, kriminal- och fängvårdsmyndigheterna och rättsregistercentralen uppgifter om personer som de har efterlyst samt fängvårdsmyndigheterna signalementsuppgifter om personer som avtjänar eller har avtjänat straff som riktar sig mot friheten,

2) av tullverket och militärmyndigheterna uppgifter om personer som de har efterlyst, uppgifter om utlänningar, uppgifter som gäller utlänningars identitet och signalement samt uppgifter som behövs för förebyggande och utredning av brott som hör till gränsbevakningsväsendets och tullverkets behörighet,

3) av myndigheterna inom utrikesförvaltningen uppgifter angående beslut om pass, visum, uppehålls- eller arbetstillstånd,

4) av gränsbevakningsväsendet i 2 § avsedda uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen (/) eller någon annanstans i lag, samt i 3 § avsedda uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 3

Gällande lydelse

19 §

Utlämnande av uppgifter till andra myndigheter

Utan hinder av sekretessbestämmelserna får polisen lämna ut behövliga uppgifter genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form ur polisens personregister, med undantag för Europol-informationssystemet som avses i 30 § och Schengens nationella informationssystem som avses i 31 §, till

3) gränsbevakningsväsendet för gränsbevakning, för genomförande av gränskontroller samt för övervakning av personers inresa och utresa,

Föreslagen lydelse

19 §

mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag.

Utlämnande av uppgifter till andra myndigheter

Utan hinder av sekretessbestämmelserna får polisen lämna ut behövliga uppgifter genom teknisk anslutning eller i maskinläsbar form ur polisens personregister, med undantag för Europol-informationssystemet som avses i 30 § och Schengens nationella informationssystem som avses i 31 §, till:

3) gränsbevakningsväsendet *när det är fråga om i 2 § avsedda uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 1 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag, och i 3 § avsedda uppgifter som skall behandlas för utförande av de åligganden enligt 1 § 3 mom. i polislagen som föreskrivs för gränsbevakningsväsendet i gränsbevakningslagen eller någon annanstans i lag, samt uppgifter som behövs för gränsövervakning, genomförande av gränskontroller och personers inresa och utresa,*

7 kap.

Den registrerades rättigheter

47 a §

Kontroll på utlämning och utplåning av uppgifter som gränsbevakningsväsendet genom direkt anslutning lagrat i polisens informationssystem

Staben för gränsbevakningsväsendet skall beredas tillfälle att ge utlåtande innan de genom direkt anslutning i polisens informa-

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

tionssystem lagrade gränsbevakningsväsendets uppgifter skall utlämnas, sättas till arkiv, eller utplånas.

.

Denna lag träder i kraft den 20 .

19.

Lag**om ändring av 8 § i lagen om säkerhetsutredningar**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen av den 8 mars 2002 om säkerhetsutredningar (177/2002) 8 § 1 och 2 mom.,
av dem 8 § 1 mom. sådant det lyder delvis ändrat i lag 766/2003, som följer:

Gällande lydelse

8 §

Genomförande av en säkerhetsutredning

En säkerhetsutredning kan enbart bygga på registeruppgifter i

1) informationssystemet för polisärenden, informationssystemet för förvaltningsärenden och skyddspolisens funktionella informationssystem som avses i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003),

2) straffregistret och näringsförbudsregistret,

3) justitieförvaltningens datasystem med uppgifter om brottmål som är eller har varit föremål för åtalsprövning, och domslutssystemet,

4) straffdataregistret och säkerhetsdataregistret vilka förs av huvudstaben,

5) gränsbevakningsregistret som förs av staben för gränsbevakningsväsendet,

6) undersöknings- och handräckningssystemet som förs av tullstyrelsen,

7) befolkningsdatasystemet, samt

8) delregistret för visumärenden och delregistret för inresevillkor vilka förs av utrikesministeriet och hör till utlänningsregistret.

Uppgifter i brottsanmälningssystemet för polisärenden får användas bara

Föreslagna lydelse

8 §

Genomförande av en säkerhetsutredning

En säkerhetsutredning kan enbart bygga på registeruppgifter i

1) informationssystemet för polisärenden, informationssystemet för förvaltningsärenden och skyddspolisens funktionella informationssystem, vilka avses i lagen om behandling av personuppgifter i polisens verksamhet (761/2003),

2) straffregistret och näringsförbudsregistret,

3) justitieförvaltningens datasystem med uppgifter om brottmål som är eller har varit föremål för åtalsprövning, och domslutssystemet,

4) straffdataregistret och säkerhetsdataregistret, vilka förs av huvudstaben,

5) undersöknings- och handräckningsregistret och registret för tillstånds- och övervakningsärenden i gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem, vilka förs av staben för gränsbevakningsväsendet,

6) undersöknings- och handräckningssystemet, som förs av tullstyrelsen,

7) befolkningsdatasystemet, samt

8) delregistret för visumärenden och delregistret för inresevillkor, vilka förs av utrikesministeriet och hör till utlänningsregistret.

Uppgifter i brottsanmälningssystemet för polisärenden och i

Gällande lydelse

om det inte finns skäl att misstänka att brottsanmälan är ogrundad. När uppgifter av detta slag används skall det kontrolleras i vilken fas av behandlingen ärendet befinner sig. Uppgifter i domslutssystemet får inte användas, om motsvarande uppgifter med stöd av en bestämmelse i en lag därom har utplånats ur något annat register som nämns i 1 mom.

Föreslagen lydelse

brottsanmälningsex i undersöknings- och handräckningsregistret i gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem får användas bara om det inte finns skäl att misstänka att brottsanmälan är ogrundad. När uppgifter av detta slag används skall det kontrolleras i vilken fas av behandlingen ärendet befinner sig. Uppgifter i domslutssystemet får inte användas, om motsvarande uppgifter med stöd av en bestämmelse i en lag därom har utplånats ur något annat register som nämns i 1 mom.

Denna lag träder i kraft den 20 .

20.

Lag**om ändring av 48 § i medborgarskapslagen**

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i medborgarskapslagen av den 16 maj 2003 (359/2003) 48 § 1 mom. som följer:

Gällande lydelse

48 §

Rätt att få uppgifter ur register

Utöver vad som bestäms någon annanstans har Utlänningsverket för utförande av de uppgifter som föreskrivs för det i lag rätt att utan hinder av sekretessbestämmelserna och på det sätt som avtalas med den registeransvarige utan avgift få uppgifter som är nödvändiga för utredning av förutsättningarna för förvärv, behållande och förlust av samt befrielse från finskt medborgarskap samt för bestämmande av medborgarskapsstatus, enligt följande:

- 1) uppgifter ur gränsbevakningsväsendets gränsbevakningsregister och straffdataregister,
- 2) uppgifter ur bötesregistret, och
- 3) uppgifter om skattskyldigas inkomster och förmögenhet samt andra beskattningsuppgifter ur skatteförvaltningens datasystem.

Föreslagen lydelse

48 §

Rätt att få uppgifter ur register

Utöver vad som bestäms någon annanstans har Utlänningsverket för utförande av de uppgifter som föreskrivs för det i lag rätt att utan hinder av sekretessbestämmelserna och på det sätt som avtalas med den registeransvarige utan avgift få uppgifter som är nödvändiga för utredning av förutsättningarna för förvärv, behållande och förlust av samt befrielse från finskt medborgarskap samt för bestämmande av medborgarskapsstatus, enligt följande:

- 1) uppgifter ur gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem,
- 2) uppgifter ur bötesregistret, och
- 3) uppgifter om skattskyldigas inkomster och förmögenhet samt andra beskattningsuppgifter ur skatteförvaltningens datasystem.

Denna lag träder i kraft den 20 .

21.**Lag****om ändring av 14 § i sjöräddningslagen**

I enlighet med riksdagens beslut

ändras i sjöräddningslagen av den 30 november 2001 (1145/2001) 14 § 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

14 §

Rätt att få uppgifter av myndigheter

Uppgifter ur det gränsbevakningsregister som avses i 32 § lagen om gränsbevakningsväsendet (320/1999) kan i kritiska lägen vid behov användas för organisering av efterspanings- och räddningsåtgärder.

Föreslagen lydelse

14 §

Rätt att få uppgifter av myndigheter

Uppgifter ur gränsbevakningsväsendets funktionella informationssystem, som avses i 3 § i lagen om behandling av personuppgifter vid gränsbevakningsväsendet (/), kan i kritiska lägen vid behov användas för organisering av efterspanings- och räddningsåtgärder.

Denna lag träder i kraft den 20 .

22.**Lag****om ändring av 24 § i sjötrafiklagen**

I enlighet med riksdagens beslut

fogas till 24 § i sjötrafiklagen av den 20 juni 1996 (463/1996), sådan denna paragraf lyder delvis ändrad genom lag 547/1999, ett nytt 3 mom. som följer:

Gällande lydelse

24 §

Straff

Den som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot denna lag eller stadganden eller föreskrifter som meddelats med stöd av den, skall för sjötrafikförseelse dömas till böter,

Föreslagen lydelse

24 §

Straff

Gällande lydelse

om inte strängare straff för gärningen stadgas i någon annan lag.

Straff för äventyrande av trafiksäkerheten, grovt äventyrande av trafiksäkerheten, fylleri i sjötrafik, överlämnande av fortskaffningsmedel till berusad och förande av fortskaffningsmedel utan behörighet bestäms i 23 kap. 1, 2, 5, 8 och 10 § strafflagen. Straff för den som uppsåtligen eller av grov oaktsamhet bryter mot 5 § i denna lag eller mot begränsningar eller förbud som har meddelats med stöd av 15 eller 16 § i denna lag så att gärningen är ägnad att förorsaka fara för miljön, bestäms i 48 kap. 3 § 4 mom. strafflagen. (30.4.1999/547)

Föreslagen lydelse

Bestämmelser om ordningsbot som påföljd för underlåtelse att följa bestämmelserna om allmänna skyldigheter för dem som färdas på vatten, farkosters konstruktion, utrustning och skick, skyldighet att visa upp dokument som hänför sig till sjötrafik eller regionala förbud och begränsningar som gäller sjötrafik utfärdas genom en förordning av statsrådet som utfärdas med stöd av 2 a kap. 9 § 2 mom. 6 punkten och 5 mom. i strafflagen.

Denna lag träder i kraft den 20 .